BALYS SRUOGA

RAŠTAI

SEPTYNIOLIKA
TOMŲ

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

BALYS SRUOGA

RAŠTAI

PIRMAS TOMAS

POEZIJA

■

alma littera

VILNIUS • ALMA LITTERA • 1996

UDK 888.2-1(081)
Sr 21

Parengė
ALGIS SAMULIONIS
(1936–1994)

■

Aplankui panaudotas dailininko
TELESFORO KULAKAUSKO
pieštas portretas

Redagavo
DONATA LINČIUVIENĖ
Dailininkas
VYTAUTAS VALIUS

Konsultantai: Vytautas Vanagas, Gytis Vaškelis

Knygos leidimą parėmė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija

ISBN 9986-02-164-2 (1 tomas)
ISBN 9986-02-165-0 (17 tomų)

© Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996
© Dailininkas Vytautas Valius, 1996

MODERNIOSIOS LITERATŪROS KLASIKAS

Balys Sruoga, įstatytas į literatūros klasikų gretą, nerimastingai bruzda – jam per ankšta bet kurioje schemoje ir patetiškų epitetų grandinėje.

Balys Sruoga – nerami dvasia, besiginčijanti pati su savimi, pūgą keliantis maištininkas, besiblaškantis nuo lyrinės gaidos iki grotesko, – audringai išsimušė iš nusistovėjusio literatūrinių tradicijų reglamento. Jis anksti natūralizavosi XX a. mene, kurį purtė kaitos sūkuriai, ardantys iki pašaknų ilgaamžę kūrybos metodologiją, pagrįstą „tikrovės mėgdžiojimu". Jis jautėsi pašauktas būti estetinio lūžio veiksniu, prakertančiu lietuviškam žodžiui naujus europinius horizontus. B. Sruoga – pirmasis moderniosios lietuvių literatūros klasikas, ištisai susiklostęs XX a. atmosferoje.

Meninės kūrybos laisvė – pagrindinis modernizmo sąjūdžių šūkis – B. Sruogai tapo aukščiausia vertybe ir gyvenimo principu, kurį išdidžiai gynė tiek nepriklausomos Lietuvos valstybės, tiek okupacijos sąlygomis. Menininkas negali kurti pasidėjęs „ant stalo politinės partijos ar visuomeninės organizacijos programą". Menininkas žūsta, paverstas privalomos ideologijos ruporu. Tikroji kūryba nepripažįsta programavimo – tai pasąmonės aktas. „Budrioji sąmonė", stebinti aplinką, tiesiogiai nedalyvauja kūrinio eigoje. Ją diktuoja pasąmonės virpesiai, praregėjimų akimirkos, išbudusi intuicija. „Kai aš rašau eiles – aš nežinau, ką aš parašysiu", – sakė poetas. Menininko galia priklauso nuo psichikos gelmėse tvinkčiojančios energijos, kuri veržiasi išorėn dar neturėdama nei pavidalo, nei prasmės. Tik tada ir privalai rašyti, kai pajunti – „nerašęs gyventi negaliu". Tikroji kūryba – improvizacijos padarinys, nepavaldus apriorinėms tezėms.

B. Sruoga buvo gaivalingos prigimties kūrėjas, kupinas emocinio vitališkumo, neurotinių įtampų, deginančio noro tuoj pat prabilti. „Intelektu gyventi aš negaliu, nemoku ir nenoriu. Gyvenu emocijomis, nuolat besiblaškydamas iš vieno kraštutinumo į kitą, iš desperacijos į ekstazę, iš ekstazės į isteriką. Toks buvau visą gyvenimą", – rašė jis pats apie save. Pagautas kūrybinių emocijų gūsio, išsėdėdavo prie rašomojo stalo po 12–14 valandų. Net stambūs veikalai (drama „Apyaušrio dalia", memuarų knyga „Dievų miškas") buvo kuriami tarsi vienu spontanišku mostu per labai trumpą laiką (tris mėnesius). Nepavargstantis, nesutramdomas kūrybiškumas virto lemiama jo egzistencijos būtinybe – net Štuthofo konclageryje, šalia kartuvių ir dujų kamerų, jis rašo poetinę dramą, komedijas, estetikos traktatą. Kuriantis žmogus pakyla virš teroro, mirties, sudarkytos civilizacijos. Meno laisvė – nesunaikinama ir nepažeidžiama – yra esminė prielaida išlikti individui, žmonijai, kultūrai. „Savo širdyje neturiu nė lašelio vergo kraujo. Vis dėlto tai nuostabus jausmas – laisvės jausmas", – rašė jis viename laiške 1944 m.

Debiutavęs eilėraščiais ir straipsniais ryškiai spinduliuojant M.K. Čiurlionio kūrybos genijui, B. Sruoga troško literatūroje būti „naujų, neapčiuopiamų pasaulių" reiškėjas, „įžvelgti anapus žmogaus būdo ribų", pagauti pasaulio visumą, kurią „slepia nuo mūs naivioji tikrenybė". Jo pasaulėvaizdį persmelkia idealistinis polėkis aukštyn, kurį įsiūbuoja beribiškumo ilgesys ir žydra svajonė („Žemėje šioje mes užklydę – / Tik ilgėjimos sargai..."). Skrydis į kosmines erdves ir beribį laiką neįgauna metafizinio mąstymo pradmenų, kaip J. Baltrušaičio ar V. Mykolaičio-Putino lyrikoje, bet įžiebia įstabumo jutimą, kuris niekada neišdils („Mano pasaulis toks įstabus"). Tas jutimas pakelia poetinį vaizdą ir veikiančias figūras „per sieksnį nuo žemės", suteikia vos regimo skaidrumo ir šventiškumo aureolę kūrinių stilistikai, plevenančiai viršum konkretaus daiktiškumo.

Dvasios kilimas aukštyn, B. Sruogos suvoktas kaip kūrybos „pradžiodala" („Mūsų menas turi pažadinti širdyje viską, kas priklauso amžinybei"), anksčiau ar vėliau turėjo atsitrenkti į materijos viešpatystę, į „žvėrį, pasislėpusį žmogaus / Niekingoj dvasioj", į totalitarizmo laikų civilizaciją, nusvirusią iš „baroko į baraką". Tai

nulėmė B. Sruogos kūrybos vidinę poliarizaciją – ūmius siūbavimus nuo skaistaus poetiškumo iki tulžingo sarkazmo, polemiką su savimi (du straipsniai, pasirašyti skirtingais slapyvardžiais, kapojosi vienas su kitu). Atsirado daugiabalsiškumas, skaidęs modernaus kūrėjo saviraišką į skirtingus žanrus ir kontrastingas intonacijas.

Ryškiai poliarizavosi ir daugiabriaunis lyriko, dramaturgo, kritiko, publicisto charakteris. J.A. Herbačiauskas vadino savo kolegą, to paties VDU Humanitarinių mokslų fakulteto profesorių, „dviveidžiu Janusu". „Gryno būdo aukštaitis" gyvena lūžinėjančių nuotaikų sūkury: čia svaiginanti palaima, kelianti iki žvaigždžių, čia nevilties bedugnė („šiandien nepaguodžiamai verkiu"). Kaip ir K. Binkis, tos pačios Biržų žemės vaikas, jis paveldėjo smagaus siautėjimo, berniškų pokštų, linksmų patyčių, braukimo prieš plauką elgseną, kuri pritiko menininkų bohemai, bet poniučių salonus gąsdino „šiurkščiu mužikiškumu". Jo kalba įleidusi šaknis į gimtojo Baibokų kaimo šoklias intonacijas, raižų vaizdingumą, pašiepiantį sąmojį. Jo metaforinis mąstymas prilipęs prie liaudies dainos, kuri jam yra „lietuviškos psichinės formos" etalonas. Ir tuo pat metu B. Sruoga – europinių horizontų intelektualas, brandinęs save Maskvos ir Miuncheno universitetų išmintimi, pasaulinio garso teatro spektaklių įspūdžiais, rusų literatūros klasika, kuri tapo jo paties paskaitų objektu. Buvo esmingai išstudijavęs teatro istorijos ir teorijos dalykus, Europos estetikos plėtotę ir naujausius kritikos metodus. Aiškiai matė kiekvienos meno problemos istorinės raidos vingius, turėjo stiprią ir impulsyvią atmintį, galėjo stebinti erudicija, bet skubėjo artimiausiu keliu iki pačios esmės. Ji energingai išryškinama kaip tiesa, jau įveikusi abejonių ir svarstymų labirintą ir pasiekusi aiškų vidinį apsisprendimą. Rusiškų, vokiškų, prancūziškų, lenkiškų knygų išmintis, susigėrusi į spontanišką kūrėjo prigimtį ir smalsų kaimo žmogaus protą, virsdavo aktyviu judesiu, išgyvenimu, veiklos impulsu. B. Sruoga nebuvo kabinetinis prisiskaitėlis, o intensyvaus intelektualinio-emocinio vyksmo asmenybė, kibirkščiuojanti didelėmis dvasinės energijos iškrovomis. Nuolat reikalavo laužyti rutiną, nesitaikstyti su vidutiniškumu, nepasiduoti pramoginio meno standartams. Šiokiadienį literatūrinį ir teatrinį gyvenimą matavo aukšto

meno kriterijais, kurie jam – K. Stanislavskio, A. Tairovo, M. Reinhardto spektaklių žiūrovui – buvo natūrali estetinė reikmė. Ragino stiebtis į europinį lygį, nes „mūsų menas dar per daug naminis, šeimyninis, lietuviškas". Mokėjo elektrizuoti aplinką poleminiais antidogmatinio mąstymo išpuoliais. Ugdė diskusinio kalbėjimo būdą, dar neįprastą Lietuvoje, sutelkęs Kauno, o vėliau Vilniaus universiteto teatro seminare (1926–1943) iškiliausius studentijos protus. Turėjo gausybę projektų gaivinti lietuvių menui, reformatoriaus entuziazmo ir žemdirbio darbštumo („Reikia dirbti ir mokėti padaryti"). Dinamiška oponuojančio tikrovei modernisto pasaulėjauta ir universitetinio išsilavinimo fundamentalumas, idealistinių refleksijų polėkis ir nenutrūkęs kaimiečio gyvenimas gamtoje, teatrinių reginių (net intrigų) pomėgis ir biržietiška pašaipa jungėsi pulsuojančiomis versmėmis, kurios teikė B. Sruogos asmenybei nerimastingo gyvastingumo ir lakumo.

Išvestas į literatūros areną modernizmo perversmų, B. Sruoga nuolat kartojo drauge su J.A. Herbačiausku ir S. Kymantaite-Čiurlioniene antipozityvistinius šūkius: menas ne kopijuoja, o kuria naują tikrovę. Gynė estetinio išgyvenimo autonomiją nuo ideologinių ir moralinių vertybių diktato. Tačiau hermetiškoji „menas menui" programa jam atrodė tik „tuščias, nušutęs burbulas". Literatūros objektas yra žmogus, todėl meninio žodžio teritorijoje tebegalioja priesakas: „duok asmenims gyvybę!" Didžiausia rašytojo nuodėmė – „atitrūkimas nuo psichologinės teisybės". Dramos ir romano pražūtis – „deklamuojantys manekenai". Šio amžiaus kūrinio idėjos ir veiksmas turi plėtotis psichologinėje terpėje, kuri sudaro natūralias prielaidas „tauriam meniškumui" – aukščiausiam kūrybos tikslui. Žmogaus figūra B. Sruogai tebėra antropomorfinis meninės kūrybos centras, kurio negali užgožti formos eksperimentai („joks teatras negali būti neantropomorfiškas"). Rusų simbolizmas (vakarai J. Baltrušaičio salone) įtraukė jį į romantizuoto ir sufilosofinto emocingumo sferą ir atskyrė nuo avangardistinių literatūros, kaip „žodžio dirbtuvės" ir išgrynintos konstrukcijos, sampratų. Tai buvo pirmoji lietuviško modernizmo pakopa, apimanti gana ilgą laikotarpį (nuo B. Sruogos ir I. Šeiniaus iki S. Nėries ir J. Aisčio).

Meninė kūryba – „amžinosios Gyvatos reiškimas" – gimsta iš kūrėjo psichologinės ir dvasinės patirties. „Koks vidujis gyvenimas – tokios ir dainos", – tvirtino B. Sruoga. Daugelis jo eilėraščių („Saulė ir smiltys", 1920; „Dievų takais", 1923; ciklas „Giesmės Viešnelei Žydriajai", 1945–1946) buvo parašyti tikrų išgyvenimų antplūdyje. Jie pritvinkę pulsuojančios emocinės įtampos, bet nepasakoja jokio psichologinio įvykio. Jo eilėraštis suskaldo išgyvenimą į daugybę smulkių dalelyčių, kurios kaprizingai šokinėja neapibrėžtoje erdvėje. Begalinis sąmonės ir būties kintamumas – impresionistinio meno principas – nusimeta loginio sąryšingumo kontūrus. Tai gilumininis virpėjimas, kurį gali pagauti tik emocinių šūksnių, vaizdìnių asociacijų, melodingų pakartojimų punktyrinė kalba. Tai nuotaikos srovingumas, neturintis aiškių krantų ir finišo, nepasiduodantis jokioms logizuotos retorikos klišėms. B. Sruoga įteisino lietuvių lyrikoje spontaniško atsivėrimo – iki pat pasąmonės gelmių – primatą. Intymus kalbėjimas, persmelkiantis kiekvieną įvaizdį ir garsą, tapo lyrinio eilėraščio norma. Sudūžtantis į kreipinių, atodūsių, šūksnių kaskadas, tas širdingo atsilapojimo ir išsiliejimo šokinėjantis tonas kopia išblaškytų metaforų ir asociacijų laiptais į spinduliuojančią išsipildymo ir stebuklingumo viršūnę, kuri tampa poetinio vyksmo kulminacija. Intymumo gaida virsta gaivališko išsilaisvinimo protrūkiu, pilnu netikėtos ekspresijos („Ir kažkur toly aidija, / Ir kažkas vėju skambina: / Širdis pati kūrenasi, / Daina pati dainuojasi"). Eilėraštį struktūrizuoja muzikinė stichija, simetriška intonacijų žaismė, gilios pauzės, aliteracijų ir asonansų sąskambiai, polimetrija, pagrįsta nelauktais ritmo sprūdžiais. B. Sruogos eilėraščiai įtaigiai paženklino pomaironinės lietuvių lyrikos pradžią. Intymi poetinės kalbos intonacija, nepaprastai jautrus nuotaikos skaidulų moduliavimas, laki pustonių, asociacijų, žaismingų pakartojimų stuktūra, agrarinė bei folklorinė metaforų ir simbolių kilmė tapo naujos poetinės kalbos gramatika F. Kiršos, K. Borutos, S. Nėries, A. Miškinio, J. Aisčio, K. Inčiūros, P. Širvio kūrybai.

Lyrika, gęstanti ir atgyjanti kartu su emocine sumaištimi, įbrėžė į B. Sruogos estetinę savimonę kūrybos, kaip autoanalitinės refleksijos ir šventiško įstabumo, supratimą, o kalbos poetinį skambesį

įtvirtino kaip svarbiausią parašyto žodžio matą. Šios „lyriko iki kaulų smegenų" nuostatos brandino ir dramaturgiją, adresuotą nesamam poetiniam teatrui. Čia nėra nuosekliai kylančios ir viską determinuojančios veiksmo progresijos. Čia veikiančios figūros nesupinamos į vientiso konflikto mazgą tartum besidraskančios ir neatplėšiamos viena nuo kitos priešybės, kaip ir B. Brechto dramose. Čia banguojantis nuotaikingumas atstoja intrigos slinktį, o lyrinė kontempliacija – charakterių dvikovą. „Milžino paunksmės" (parašyta 1930 m.), „Apyaušrio dalios" (parašyta 1941 m.), „Kazimiero Sapiegos" (parašyta 1938–1941 m.), „Pavasario giesmės" (parašyta 1944–1945 m.) pagrindiniai herojai neretai kalbasi tarsi patys su savimi, sako lyrinius monologus, nelaukdami jokio atsakymo. Jie palengva brandinami poetinei meditacijai, kuri tampa jų psichologinės pilnatvės aktu ir sceninės egzistencijos galutiniu tikslu. Didieji B. Sruogos sceniniai veikalai – tai kontrastingi tekančių nuotaikų universumai, derinami pagal muzikinio kontrapunkto principą: švelnųjį piano *ir himnišką* maestoso *čia nuolat pertraukia ironiškas* scherco, *balaganiškas šurmulys, šiurkščios patyčios (pagal Baibokų kaimo papročius). Tie veikalai išsilieja į plačias panoramas ir šakotas kronikas, laužydami klasikinės dramos loginį karkasą, kur įvykiai, personažų veiksmai ir išgyvenimai išplaukia vienas iš kito pagal neišvengiamybės dėsnį. Laisvai plūduriuojančios istorinio kolorito reminiscensijos išsidėsto apie kelis židinius. Čia vyksta giluminė „branduolinė reakcija" – staigūs praregėjimai: kas aš esu ir kam aš gyvenu. Žmogus išsineria iš istorinio laiko aplinkybių, įsižiūri į savo paties esmę ir pasijunta visiškai laisvas. Vidinės laisvės akimirkos, užsidegančios šen ir ten kaip galutinis būties išsipildymas, virsta eskizinės-muzikinės struktūros magnetiniais taškais. Tik dramoje „Pavasario giesmė", parašytoje Štuthofo konclageryje, dualistinės minties kivirčas (idealumo ir žemiškumo konfliktas) aprėpia visą veiksmo plotą ir pajungia savo vientisai įtampai herojų išgyvenimus ir veiksmus, nepalikdamas vietos iliustratyvinio pasakojimo įtarpams. Čia ryškiausiai išsikristalizavo B. Sruogos dramų poetinės kalbos savitumas: abstrahuojanti jausminių būsenų leksika, melodinga elegiška tonacija, lakūs epitetai, žaižaruojančios gamtinės metaforos,*

šnekamosios frazės gyvastingas natūralumas ir šventiška pakilumo priegaidė, nepereinanti į patetiką, kuri jam buvo atgrasi (nuolat šaipėsi iš klasicizmo dramų monumentalumo).

Istorines dramas B. Sruoga pradėjo kurti, nujausdamas besitvenkiančią grėsmę Lietuvos likimui. Buvo romantinės istoriografijos ir romantinės literatūros auklėtinis: tautos istorija – tvirtovė, kurios negali sunaikinti jokia okupacija. Kaip svarbu, kad žmogus pajustų savo šaknis ilgaamžėje tautos būtyje, kad pasisemtų iš praeities atsparos ir išminties. Tai, pasak B. Sruogos, „šalia nepriklausomybės išlaikymo gal pats svarbiausias uždavinys". Lietuvos istorija, pilna pralaimėjimų graudesio, jo dramose išsaugo didybės ir laisvės perspektyvą, ilgesingą nepriklausomos valstybės viziją, šviečiančią pro visas griūtis. Nors atskiras žmogus B. Sruogai atrodė prieštaringa, pasąmonės virsmų valdoma būtybė („Aš susipainiojau jausmuos kaip girioj", – sakoma „Pavasario giesmėje"), istorija jo akyse nebuvo chaosas, akligatvis ar globalinis kataklizmas, o turėjo vidinę tvarką ir harmoniją. Šios nuostatos netrukus įtakingai formuos J. Grušo ir Just. Marcinkevičiaus istorinę dramaturgiją.

Ar nesusvyravo B. Sruogos pasitikėjimas istorijos eiga, 1943 m. patekus į hitlerinį Štuthofo lagerį, kur žmonės ir tautos buvo tik „naikinimo medžiaga", o mirtis nebeturėjo nei „tragiško grožio", nei „prasmės"? „Nors aš sėdžiu lageryje, mano dvasia tebėra gyva ir laisva", sakė jis 1944 m. Jautėsi esąs „įkaitas už savo tautą" ir didžiavosi jos „tūkstantine kultūra". Baisėjosi XX amžiaus nuosmukiu – barbarišku totalitarizmu, masinėmis žudynėmis, panieka individualiai žmogaus vertei, bet neprarado viltingo įsitikinimo, kad visa tai – istorijos anomalija: „Aš tvirtai tikiu istorijos prasme ir protu. Šimtmečiai sukūrė teisingumą, vienos kartos žmonės negali jo sunaikinti" (1944 m.).

Lagerinių atsiminimų knyga „Dievų miškas" (parašyta 1945 m.) alsuoja žūtbūtiniu pasipriešinimu nužmoginimo sistemai. Per ironiškų kalambūrų, sarkastiškų aforizmų, šmaikščiai stilizuotų keiksmažodžių sluoksnį veržiasi pikta patyčia iš savo budelių ir totalitarinės prievartos sistemos. O kartu tai ir tragiškas nustėrimas sutrypto, sužvėrėjusio žmogaus akivaizdoje. „Aš peržengiau mirties

ir gyvybės slenkstį, pažvelgiau amžinybei į akis", – rašė jis 1944 m. pradžioje laiške iš Štuthofo. Tai pirmoji lietuviška grotesko knyga, kur į apnuogintą žmogaus situacijų baisumą žvelgiama per ironijos prizmę. „Dievų miške" nėra įprasto memuariniams veikalams statiško aprašinėjimo – kiekvienoje veiksmo atkarpoje tarytum teatro scenoje juda kelios figūros, keičiasi autorinio stebėjimo rakursai, kryžiuojasi skirtingi kalbų tipai. Autorius iškart įtraukia į šios akimirkos vyksmą, kurį čia pat skaido į kelias plotmes ir atšakas, perpina savo komentarais ir į potekstę grimztančia neviltimi, bet nenutraukia tvinkčiojančios vyksmo dinamikos, kuri lemia atskiro fragmento dramatišką įtampą ir kompozicinį išbaigtumą. „Dievų miško" pasakojimas – unikalus daugiasluoksnis dokumentiškumo ir grotesko poetikos lydinys.

Parskraidintas 1945 m. pavasarį kariniu lėktuvu iš sovietinio perfiltracijos lagerio į Vilnių, B. Sruoga neberado šeimos – ji buvo pasitraukusi į Vakarus. „Likau pasaulyje vienui vienas kaip pirštas, nuo rankos atpjautas", – skundėsi laiške. Pakeliui į Birštoną (čia rašys „Dievų mišką") matė miestelių aikštėse nublokštus partizanų lavonus. Jį slaugiusi studentė medikė („Viešnelė Žydrioji") buvo nuteista už „pasiuntimą sanitarinės medžiagos į mišką". Valdžia sustabdė „Dievų miško" leidimą – per daug akivaizdi tapatybė su sovietine lagerių imperija. Vilniaus universitetas atleido iš katedros vedėjo pareigų, atėmė profesoriaus vardą (disertacija apginta „supuvusiuose" Vakaruose), vertė lankyti marksizmo-leninizmo universiteto paskaitas (4 valandos per savaitę). Į „juodą melancholiją" varė partinių funkcionierių komandiniai straipsniai, „rašyti ne plunksna, o pagaliu". Vis dar tikėjosi būti poetu „visiem lietuviam", griebėsi naujų darbų – kuria dramas „Pajūrio kurortas", „Barbora Radvilaitė", verčia „Sakmę apie Igorio žygį", sudarinėja „Lietuvių liaudies dainų rinktinę", rašo studiją apie radijo dramaturgiją. Bet viskas stringa „aukštose instancijose", ir rašytojas jaučiasi „kaip sunkvežimio pervažiuotas". „Niekuomet nemaniau, kad taip sunku būtų gyvenimą baigti. Kaip gaila, kad vokiečių lagery nenusprogau", – rašo 1946 m. rudenį. B. Sruoga, hipertonikas, be saiko geria kavą ir degtinę teisindamasis: nebėra „gyvenimo valios", bet dar stinga drąsos brutaliai savižudybei...

Teišgyvenęs 51 metus, B. Sruoga paliko nepaprastai gausų ir įvairų kūrybinį palikimą: eilėraščiai, poemos, dramos, prozos veikalai, poetiniai vertimai, straipsniai, studijos, paskaitų kursai. 1957 m. jo Raštai buvo išleisti šešiais tomais. Dabartinis Raštų leidimas septyniolika tomų.

Algis Samulionis (1936–1994), tris dešimtmečius tyrinėjęs B. Sruogos gyvenimą ir kūrybą, išaiškinęs daugiau negu 100 jo slapyvardžių, išleidęs du jo literatūrinės ir teatrinės kritikos straipsnių rinkinius, parašęs stambią monografiją „Balys Sruoga" (1986), surinko ir suklasifikavo medžiagą visiems Raštų tomams. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, pradėdamas leisti pilnus B. Sruogos Raštus rašytojo šimtmetinio jubiliejaus proga, pagerbia ir Algio Samulionio, ilgamečio bendradarbio, atminimą.

VYTAUTAS KUBILIUS

TURINYS

SAULĖ IR SMILTYS

Prooemion 3[719]*
[Mes neužmigom] 4[719]
Gandas 7[720]
[Audžia, audžia] 11[720]
[Ar atminsi bernužėlį] 13[720]
[Senas girininkas rymo] 15[721]
[Juodas laukas - begalybė] 16[721]
[Susgodojo karaliūnas] 17[722]
[Supasi, supasi lapai nubudinti] 18[722]
TIES BANGA [723]
I. [Bures nuleidęs, tyliai iriuosi] 19[724]
II. [Tolyn iriuos...] 20[724]
III. [Jūros maldos - tai ugnelės] 21[725]
[Tik išgirstu raudą vėjo] 22[725]
ŪKANA [725]
I. Rytmetis 23[725]
II. Rymastis 24[726]
III. Aimana 25[726]
IV. Opa 25[727]
[Iš aukštybių balsas kyla] 26[727]
[Mano pily nėra laiko] 27[727]
[Mes ateinam kaip šešėliai] 28[728]
Dulkės 29[728]
[Nemirs, nemirs kūrenama gyvybė] 35[728]
Krivulės žadas 36[728]
Requiem 40[729]

* Laužtiniuose skliaustuose nurodomi kūrinių komentarų puslapiai.

SAULĖLEIDŽIO GIESMĖS [729]
I. [Perdien išsiblaškęs] ..... 41[729]
II. [Dangus užsidegęs karšta ugnimi] ..... 42[729]
III. [Kas vakarą tylų su skausmu žiūriu] ..... 43[730]
IV. [Ramu] ..... 44[731]
[Davė motina man dūšią] ..... 46[731]
[Iš kalnelio žaliūnėlio] ..... 48[731]
Pjovėjas ..... 49[732]
[Šią naktelę per naktelę] ..... 50[732]
[Per girias, per žalias] ..... 51[733]
[Dūžtančio lašo krisleliai mažučiai] ..... 53[733]
[Tokia didelė, didelė šventė] ..... 54[733]
[Pabėrė auksą] ..... 55[733]
Saulės svečias ..... 56[734]
[Ir atskrido žvainas paukštis] ..... 58[734]
VĖTRA [734]
I. [Staugia bangos, luotą mėto] ..... 59[734]
II. [... Ir bangų viršūnės baltos] ..... 59[735]
III. [Kai priniko bangos veido] ..... 60[735]
IV. [... O verpetuos verias gandas] ..... 61[735]
[Kėliausi anksti] ..... 62[735]
[Palšas rūkas slegia žemę] ..... 63[736]
[Prie langelio veido dėmės] ..... 64[736]
[Baltais rūbais, balta šviesa spinduliuojant] ..... 65[736]
[Sienos siūbuoja, palubės supas] ..... 66[736]
[Užrakintos pilies sienos] ..... 67[737]
Baltai gulbei ..... 68[738]
[Kibirkštėlė] ..... 69[738]
[Jeigu nebėra ko begyventi] ..... 70[738]
Pasaka ..... 72[738]
[Galingą opą] ..... 74[738]
KALĖJIMAS
I. [Išblyškę veidai] ..... 75[739]
II. [Vėjas vasaros gailus] ..... 76[739]
III. [Pirmas žiedas, pirmas vėjas] ..... 77[739]
[Ženk atsargiai] ..... 78[739]
[Iš aukšto bokšto per gyvus kūnus] ..... 79[740]
Mėnesiena ..... 80[740]
[Tylybės dainą dainuoja vėjas] ..... 82[740]
Noktiurnas ..... 83[741]

[Dienos daina pabaigta nūdien] .... 86[741]
[Taip tykiai kūrenas kudmentas] .... 87[741]
[Nunešiu, nunešiu in gelmes] .... 88[741]
[Ir ateina kartais garsas] .... 89[742]
[Užmiršai mane, aušruže] .... 90[742]
[Per visą naktį] .... 91[742]

MISERERE

I. [Garbinkit, broliai, dienas...] .... 92[742]
II. [Uždariau langines, užleidžiau užlaidas] .... 94[743]
III. [Kuomet aš pajutau] .... 96[743]
IV. [Iš šaltinių, iš tyliausių] .... 97[743]

DIEVŲ TAKAIS

DIEVŲ TAKAIS .... [743]

I. [Būk nors mirksnį lengva viešnia] .... 101[744]
II. [Aš netyčia apsistoju] .... 102[745]
III. [Dėl tavęs žadėjau būti] .... 103[745]
IV. [Per tylų lauką, žiedų karūnai] .... 104[745]
V. [Saulė teka] .... 105[746]
VI. [Ant žiedelių, ant baltų] .... 106[746]
VII. [Pražydo žemė] .... 107[746]
VIII. [Tu ateik į vyšnių sodą] .... 108[746]
IX. [Pasauly - vienas] .... 110[747]
X. [Krūtinę nuogą, rasotą veidą] .... 111[747]
XI. [Aš iš tolo atėjau] .... 112[748]
XII. [Sauloleidos ugnys...] .... 113[749]
XIII. [Perregimuos rūbuos, kaip meilės dievaitė] .... 114[749]
XIV. [Mėnulis baltas] .... 115[749]
XV. [Nusvirę linai] .... 116[750]
XVI. [Šniokščia vinkšnos ir berželiai] .... 117[750]
XVII. [Užgavo sielą] .... 118[750]
XVIII. [Rudens liepos] .... 119[751]
XIX. [Atėjai] .... 120[751]
XX. [Laimink skundą begalinį] .... 121[751]
XXI. [Neužmiršk, sapnų lūkėta] .... 122[752]
XXII. [Žvaigždė tylinti užėjo] .... 123[753]
XXIII. [Išgirdau darželу dainą] .... 124[753]
XXIV. [Valandoj, kai būsiu tavo] .... 125[754]
XXV. [Prieblanda atlankė žemę] .... 126[754]

XXVI. [Šiandie pasauly] ... 127[755]
XXVII. [Tyruos amžius gyvenau] ... 128[755]
XXVIII. [Žiūriu, žiūriu į tą šalį] ... 129[755]
XXIX. [Numylėta, numylėta, tu, žemele] ... 131[756]

KARALIŪNAIČIAI
Iškilmė ... 132[756]
Mėlynoji paukštė ... 133[756]
Karalaitė ... 134[757]

SPINDULIUOSE
I. [Susimąsčius. Susimąsčius] ... 137[757]
II. [Nuo akių saulėtų tavo] ... 138[758]
III. [Ji atbėgo] ... 139[759]
IV. [Mano sieloj šiandie šventė] ... 140[759]
Palaiminta ... 141[760]

LAUKŲ LIŪDĖJIMAS
RUDENINIAI ŽVILGSNIAI
I. [Kartą ėjom ankstų rytą] ... 145[761]
II. [Tu pabūgai lapų balso] ... 145[761]

RUDENS LAUKUOSE
I. [Spinduliai-gijos laukus nusėjo] ... 146[762]
II. [Vakaro saulė. Vėjas iš marių] ... 146[762]
III. [Pievoje beržas vienišas, baltas] ... 146[763]

PAKELEIVIAI
I. [Kai atėjo] ... 147[763]
II. [Kiaurą naktį naktužėlę] ... 147[763]
III. [Nuplasnojo paukštė juoda] ... 148[763]
IV. [Kibirkštėlė stojos liepsna] ... 148[764]

BALTĄJĄ NAKTĮ
I. [Sodo sfinksai ąžuoliniai] ... 149[764]
II. [Liūdnos alėjos tęsias be galo] ... 150[764]
III. [Vabaliukai fosforiniai] ... 151[765]

ROMUVA [765]
I. Anga ... 152[765]
II. Viešnia ... 153[765]
III. Gandas ... 154[766]
IV. Iškeliavimas ... 154[766]
V. Piemenučiai ... 155[766]

SAMANOTOJ BAKŪŽĖJ

AUDĖJA

I. [Suk, sesule, tamprias nytis] ... 156[766]
II. [Aušros, dienos - staklės, gijos] ... 157[767]
III. [Rudens vėjo mylimoji] ... 158[767]

MARIŲ PAKRANTĖJ

I. [Ūžia jūra mėlyna] ... 160[768]
II. [Anksto ryto kėlėjėlė] ... 161[768]
III. [Geria degdamas siaubūnas] ... 162[769]
IV. [Saulėj paskendęs krantas uolotas] ... 163[770]
V. [Išbučiavo marės kūną - iki kaulų] ... 164[770]

KAIP SESULĖ KAD DAINAVO

I. [Marių platybės] ... 165[770]
II. [Nusileido sakalėlis] ... 166[770]
III. [Man lineliai mėlynžiedžiai] ... 167[771]
IV. [Išėjo seselė] ... 168[771]
Jaunosios rauda ... 169[771]

ŪKANOTOS DIENOS

Debesinga ... 171[772]
Smūtkelis ... 172[772]
Šaltas žygis ... 173[773]
Atgaila ... 174[773]
Berniokas ... 175[773]
Kad būtų dūšiai nesunku ... 176[774]
Vainikėlis ... 178[774]
Sutemos meilužė ... 179[775]
Gimnazisto meilė ... 180[776]
Sopulingoji ... 181[776]
Lietuviškas markizas ... 182[776]
Kaip putinas pavasarį ... 183[777]
Ašmenų daina ... 184[777]
Sargas amžiams ... 185[778]
Paprasta viltis ... 186[779]
Ūkanotoji ... 187[780]
Donkichotas ... 188[780]
Sužieduotinis ... 189[780]
Po šalna ... 190[780]
Vidunaktinė ... 191[781]
Juokdamos ... 192[781]

Kaip žynys senų dievų .... 193[781]
Be palaiminimo .... 194[782]

KRIKŠTOLĖLIAI

I. [Rudens pievoj našlaitėlė] .... 195[782]
II. [Liūdnos dirvos, liūdnos pievos] .... 195[782]
III. [Vakaruoju vasarienoj] .... 196[782]
IV. [Lauko ramybė paskendo meilėj] .... 196[783]

Kaip baltos vyšnios .... 197[783]

BALTAS SVEČIAS PABUČIAVO

I. [Rūtos daržely. Lauke purienos] .... 198[783]
II. [Tyliam pušyne nesėtos gėlės] .... 198[784]

Stebuklinga .... 199[784]
Liūdėjimas .... 200[784]
Pastarieji vartai .... 201[785]
Užuomarša .... 202[785]
Į mėlynus tolius .... 203[786]
Apaštalas .... 204[786]

EILĖRAŠČIAI, NEĮĖJĘ Į RINKINIUS

KARO ELEGIJA

I. [Ten už lango] .... 207[786]
II. [Už Virbalio Prūsų] .... 208[786]

Rauda (Gūdžią naktį prie berželio) .... 209[786]
Liūdėjimas .... 211[786]

ILGĖJIMOS

I. [Susikaupęs skausmu kietu] .... 213[786]
II. [Apsišlakstęs perlais ryto] .... 214[787]

Vakarop .... 216[787]
Kryžius .... 217[787]
Klausantis .... 218[787]
Lytys .... 220[787]
Tėviškėlei .... 221[787]
[Išnykimo griaudžią gaidą] .... 222[788]
[Ne tai gyvas, ne apmiręs] .... 224[788]
[Ar girdi, kaip kelias marės] .... 226[788]
[Kekės vynuogių kaip taurės] .... 227[788]
[Ašarėlės gailestingos] .... 228[789]

[Sužvilgėjo žalsvas takas] ... 229[789]
[Taip platus dangus žaliasai] ... 231[790]
Malda ... 232[790]
[Keliasi mintys, slenka Dievop] ... 233[790]
[Uždekie žvakę!] ... 234[791]
Bedugnė ... 235[791]
Pamėnai ... 236[791]
[Tarp pelenų, kapų suskurę] ... 237[791]
Rauda (Ten, už lango, siunta vėtra) ... 238[791]
[Nežinau, kaip bevirpėti] ... 239[791]
[Ar žinai, ką akys gali] ... 240[792]
[Vėl rauda pasklido sode] ... 241[792]
[Ant aukštų kalnų snieguotų] ... 242[792]
[Kad ir greita vasarėlė] ... 243[792]
[Žemėje dainos] ... 244[792]
[Nešuos aukštybėn] ... 246[792]
[Pasakyk, pasakyk] ... 247[792]
[Aš sustoju ir rymoju] ... 248[792]
Nuliūdimas ... 249[793]
[Skubinas in krantą bangos] ... 250[794]
[Diena palša kaip gyvenims] ... 251[794]
[Už perregimų kalnų] ... 252[794]
[Ąžuolyne pasiklydo spindulėlis] ... 253[794]
Dovana ... 254[794]
[Pasikėlę kaip karoliai] ... 255[795]
Nemuno dainužė ... 257[795]
[Naujus žiedus skindami] ... 259[795]
[Kraujo kelias - laimės diegas] ... 260[795]
[Saulė gaužiasi raudona] ... 261[795]
[Kuždas lapai. Rudens vėjas] ... 262[795]
[Verki, širdie, raudoki] ... 263[795]
[Kad neverktum kaip liepelė] ... 264[795]
[Būki laiminga] ... 265[795]
[Mano dangų parugėj] ... 266[795]
[Taip palengva, pamažėli] ... 268[795]
[Per lygius laukus dūmodams slenku] ... 270[796]
Vakarė ... 271[796]
Miestas ... 272[796]
Iš himnų gripei ... 278[797]

[Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva] .... 280[798]
Lietuviškas šiberis .... 282[798]
[Girti kūnai, girtos dvasios] .... 283[800]

[* * *]
I. [Pažiūrėjo ji stačiai] .... 285[800]
II. [Jei tu būtai tik aušra] .... 285[800]
III. [Šita žemė sultinga] .... 286[800]
Malonė .... 287[800]
[Tartum smūtkelis] .... 288[800]
[Jungėm arklą, pjovėm šieną] .... 289[801]
Alpių vėjais .... 290[801]

ALPĖSE [802]
I. Viršūnėje .... 296[803]
II. Kaitra .... 297[803]
III. Saulėtekis .... 298[803]
IV. Gletscherbruch .... 299[804]
V. Vidunaktis .... 300[804]
VI. Wolkenbruch .... 301[804]
VII. Alme .... 302[805]
VIII. Lago di Garda .... 303[805]
Keturi metų laikai .... 304[805]
Kalėdų dienos .... 306[806]
Trys karaliai .... 307[806]
Motinėlė mylima .... 308[806]
[Lyg ąžuolai suleidėt Vilnijon šaknis] .... 309[806]
Baltojo Raitelio žemė .... 310[806]
Lietuvos keliu .... 318[807]
[Mūsų žemiškąjį kelią] .... 323[808]

GIESMĖS VIEŠNELEI ŽYDRIAJAI [808]
[Užėjai kaip viešnia dvasios] .... 324[809]
[Rudenio rytą rasotąjį] .... 325[810]
[Sutema medžių šakelėmis] .... 326[810]
[Kaip vagis klastingas naktį] .... 327[810]
[Mano vakarą vėlyvą] .... 328[810]
[Degdamas dangus garuoja] .... 329[811]
[It rasos lašeliai žilos] .... 330[811]
[Ar, Žydrioji, nežinojai] .... 331[811]
[Ilgesio įsiutime] .... 332[811]
[Ar dienoju, ar sapnuoju] .... 333[811]

[Į nežinomą rytojų] 334[812]
[Po tą sutemą, po plyną] 336[812]
[Sutema pražilusi] 337[812]
[Ta saulelė, ta baltoji] 339[812]
[Vėjas staugia, vėjas kaukia] 340[812]
[Saulė debesis nudažė] 341[812]
[Išeinu į vieškelėlį] 342[812]
[Sekmą dieną po mišparų] 343[813]
[Ta pačia beržų alėja] 344[813]

POEMOS

Deivė iš ežero 347[814]
Jūrūnas 359[817]
Giesmė apie Gediminą 391[818]

ANKSTYVOJI POEZIJA

Duokite darbo 435[821]
Kentėsiu už laimę žmonijos 436[821]
Prie karsto M.K. Čiurlionio 437[821]
Liūdna, liūdniau ir liūdniausia 438[821]
Sugrįžk, mielasis! 439[822]
Aušružė prašvito 441[822]
Sudieu, tėvynė 442[822]
Nuliūdęs šauksmas 444[822]
Audra 446[822]
Žalios lankos 448[822]
Svajonės 449[822]
Dainuok, dainiau! 450[823]
Oi vargše žemele! 451[823]
Kad būčiau dainius... 453[823]
Klerikalų himnas 454[823]
Ateis ir mums pavasarėlis 455[823]
„Poetų" širdužei...? 456[823]
[...Ir dainius perstojo dainavęs dainas] 457[823]
Sonetas (Po plačią Lietuvą) 459[823]
[Jau aušta, broluži] 460[823]
Mūzai! 461[823]
Gal? 462[823]
Sonetas (Kada gi išauš mums laiminga dienelė) 463[824]

Žiema ... 464[824]
Vita alorsum mors? ... 465[824]
Ant prabočių kapo ... 468[824]
Biržų pilis ... 469[825]
[Ar ne ilgu be bočių tau, milžinų mūre] ... 470[825]
Dainius ... 471[825]
Gegutėle, ko kukuoji?.. ... 472[825]
[Jaunystės dienos...] ... 474[826]
Sapnas ... 476[826]
Rudeniop ... 479[826]
Aš artojas, ne bajoras... ... 480[826]
Vaikeliui ... 481[826]
Oi, tėvyne!.. ... 482[826]
[Atsimenu šviesią naktelę] ... 483[826]
[Ko gi, sodne, tu toks liūdnas] ... 485[827]
Ilgesio balsas ... 486[827]
Ei, sesute!.. ... 488[827]
[Kada vėl tave, meiluže] ... 490[827]
[Ak, mergyte mano miela] ... 491[827]
[Ką parvežti tau, mergyte] ... 492[827]
Daina (Kaip norėčiau matyt) ... 493[827]
[Gražiai dainuoti aš nemoku] ... 495[827]
Daina (Neskrajoti karvelėliui) ... 496[828]
Daina (Nutilk, dainele) ... 497[828]
[Tylus, tylus vakarėlis] ... 498[828]
[Ne rytys vėjelis linguoja] ... 500[828]
Daina (Ne raselė anksti rytą) ... 502[828]
Su varduvėmis! ... 503[828]
Daina (Ei, mėnuli, nešypsokies) ... 504[828]
Pesimizmui draugo Vaivos ... 506[828]
Ant jūružės kranto ... 507[828]
Trys varguoliai verkėjėliai... ... 508[829]
[Oi, kaip liūdnos rudens dienos!] ... 510[829]
Slėpiningi šešėliai... ... 511[829]
Užkerėti sapnai... ... 531[829]
Hei, dainuže! ... 547[829]
Ten, kur žalios pievos niūro... ... 549[829]
[Naktis linksma!] ... 550[830]
Nutilk, gitara! ... 551[830]
Slėpininga naktis... ... 552[830]

Šitai vis ruduo... 553[830]
Ruduo, už ką tave myliu?.. 554[830]
[Kaip saldžios lūpos šiandie tavo] 555[830]
Nutilk, dainuže... 556[830]
Sonetas (Vėjas pučia tylus tylus) 557[830]
Draugams 558[831]
[Ar tau teko, broluželi] 559[831]
Tiktai svajonių vien šalis... 560[831]
Sonetas (Žmonės sako, kad nėr laimės) 561[831]
[Stygos gitaros kerėjančiai pinas] 562[831]
[Ko, vėjeli, tu lakioji?] 563[832]
Kai šakelės liepos verkia... 564[832]
[Stovėjo šilas žalias tyliai] 565[832]
Kai brėkšta pazaro šešėliai... 566[832]
Užburtoje valandoj... 567[832]
Vai tai lėktai... 568[832]
Oigi liūdna... 569[832]
Vai širdužė lekia... 570[832]
Naujuos metuos... 571[832]
[Vėl prieblanda aiški...] 572[832]
[... Ir plunksna iš rankos nuilsusios krinta] 573[832]
[Kaip linksma atminti] 574[833]
[Atėjo Kalėdos, ir linksminas svietas] 575[833]
[Kaip liūdna!..] 576[833]
Jaunystė tik kartą mums duota 577[833]
[Prakeikta naktis!] 578[833]
[Ei, vėjau, nurimkie!..] 579[833]
Skausmo valandoje 580[834]
Angoj Naujų metų 581[834]
Rytas Naujų metų 582[834]
Auštantis himnas mirusiems 1912-iems metams 583[834]
[Nereikia, nereikia man laimės šešėlių] 598[835]
Myliu vėtras, žalią mišką... 599[835]
Daina (Šalia aukšto vienuolyno) 600[835]
Oi kada, kada 603[835]
Skausmo psalmės 604[835]
Vardo dienoje 631[835]
DAINUŠKA [835]
I. Godelė 632[835]
II. Te mirtis pati numiršta... 632[835]

III. [Intūžusi vėtra nutraukė stygas] ..... 634[835]
IV. Jai ..... 635[836]
V. Nedainuotau, kad galėtau... ..... 635[836]
Dainuškėlė ..... 637[836]
[Pyniau, pyniau] ..... 638[836]
[* * *]
I. Prie langelio ..... 639[836]
II. Pajutus... ..... 640[836]
III. Kur beplaukti ..... 641[836]
IV. Eisiu į girias ..... 642[836]
V. Iš Vlasovo ..... 643[837]
ŠVENTAM JONE
I. [Išsiilgau švento Jono] ..... 644[837]
II. [Vai tai keikiu šventą Joną] ..... 645[837]

PARODIJOS, KUPLETAI, EILIUOTI PARAŠAI IR SVEIKINIMAI

PLAUČIAI IR STIBINKAULIAI [838]
I. [Kryžių kryžiai sukryžiuoti] 649
II. [Ilgesio bokštai vis kyla ir kyla] 649
III. [Žaizdos zylioja] 650
IV. [Sąžinei genant, ant kelių supuolo] 651
Iš serijos „MŪSIŠKIAI UŽ GRONYČIOS" [838]
I. Lyrika Silvestro vakarą 652
II. Sekretorius su numeriu 653
III. Pareigų pilnybėj 654
IV. Meškų dresiruotė 655
V. Vos ne apopleksija 656
VI. Krakmaliony panienki 657
VII. Stipendininkai 658
VIII. Paipakliokas 660
IX. Apyaušrio ilgesio lyrika 662
Liūdna giesmė apie užmirštą poetą, gripės kančią ir honoraro ilgesį ..... 664[838]
Pavasariška polkutė ..... 675[839]
Stolyčios monai ..... 681[839]
[Mes, užtraukę sutartinę] ..... 685[839]
[Pas Antaną, pas tetušį] ..... 686[840]
[Sena merga, kietas kūnas] ..... 688[840]
[Parašai po žurnalų „Motina ir vaikas", „Vyturys" nuotraukomis] ..... 689[840]

[Parašai po pjesės „Aitvaras teisėjas" iliustracijomis] .... 696[840]
[Parašai po apysakos „Kas bus, kas nebus, bet žemaitis nepražus" iliustracijomis] .... 697[840]
[Mielas Dziadzia!] .... 700[840]
1943 metų aštuntokiški dzinguliukai .... 701[840]
[Gadynėj smurto ir kančios] .... 708[840]

ALGIS SAMULIONIS. Paaiškinimai 709
Santrumpos 841
Redakcinės pastabos 843
Eilėraščių abėcėlinė rodyklė 845

SAULĖ IR SMILTYS

Aidijos, giesmės, poemos

PROOEMION

Virpėdama žinia dangum atėjo
Nuo Saulės mano.
Plasnoja vėliavos. Dainuoja vėjas
Ir tyrai mano...

Ant aukšto kalno uždegiau žibintą –
Paleidau gandą...
Nuskendo takas, užmaršon pramintas, –
Užliejo gandas...

Žengiu lėbonės žemiškos atmestas,
Pateptas Saulės...
Nešu kaip Dievą amžinasties naštą –
Karūną Saulės...

Iš kuoro aukšto kelias gandas – ugnys
Ir siekia toli...
Ir kas žengsnys – arčiau gaisri bedugnė
Toliau ir tolis...

Karūna – laužas atpirkimui kurtas –
Per ugnį takas –
Pasauliui – valandos džiaugimos burtų,
Man – Saulės takas!

* * *

Mes neužmigom,
nors ir prispausti,
nors ir nuskausti,
nors ir išguiti...
– – – – – – – – – – – –
Mes – tik išgirdom
šaukiantį klyksmą –
aidijų aidą,
veriantį širdį –
stojom kaip vienas,
rankas iškėlę.
Vėliavos supės,
švietė žibintai...
– – – – – – – – – – – –
Mes – kaip berželiai
rudeniui slenkant –
ilgisi širdys,
danginas godos –
tartum kai sesė,
rūtą nuskynus,
džiaugiantis vėjui
kasą išpynė...
– – – – – – – – – – – –
Mūsų valtelė –
šventas siekimas,
it ašarėlės
tos, kur sustingo

deivės akyse...
Mūsų valtelė –
lengvas mojimas
Angelo sparno,
lengvas žengimas
sargo sparnuoto...

– – – – – – – – – – – – –

Per vandenyną,
per okeaną
iriamės vieni,
iriamės vieni.

– – – – – – – – – – – – –

Burės išskėstos,
dainos pašėlę –
vilnys, verpetai
viena tegali –
mus tepalaimint,
mus tepalaimint –
tepalydėti.

– – – – – – – – – – – – –

Laužas padegtas
plečias nuo vėjo,
vėtra tekursto
ilgesio galę,
vilnys gi gelbsti
vien tik drąsuoliams...

– – – – – – – – – – – – – –

Mes neužmigę –
naktį budėję,
laužą sukūrę
skleidžiame gandą,
keliame bures, –
sveikinam Vėtrą.
\- - - - - - - - - - - -

GANDAS

Eina garsas nuo rubežiaus –
Žirgas reik balnoti...
Dekim, broliai, laužą didų –
Būkime kaip plienas!

*

Ir pasklydo Laisvės Gandas
Po pasaulį platų...
Sakalu žinia atskrido –
Sujūravo dūšia.
Dalią vargana prakeikę,
Debesiu pakilom...
Dega širdys, gaudžia dainos –
Trupa amžių uolos!

*

Mūs kelionė –
kaip vilyčios
laužtas takas,
kaip žolelės
krupulingas
rymastėlis
ankstų rytą
dalgiui žvangant...
– – – – – – – – – – –

Mūs dalelė –
mažo lašo
šiurpumėlis.
Tai atlanko
kartais saulė,
pamyluoja,
pabučiuoja...
Tai pakanda
deivė šalna,
šiaurės vėjas
šventę kelia...
\- - - - - - - - - - -

Mūsų žygis –
plieno dalgio
dainužėlė:
aukštos viksvos,
sunkios varpos,
gludišėliai –
vis po kojų,
vis po kojų...
\- - - - - - - - - - - -

Kai mes budėjom –
amžiai tylėjo...
Kai mes merdėjom –
žemė lėbavo...
Kai mes pakilom –
supas pasaulis...
\- - - - - - - - - - - - -

Broliai galanda
pjautuvus, dalgius –
tekančią saulę
rengiasi sveikint –
gūsčiojas žemė
kraujo dunojuos,
keliasi saulė
kraujo liepsnose...

– – – – – – – – – – –

Mes susikėlę
kaip sakalėliai
laukiam trimito
gūdžią naktelę,
rytą banguotą
ir sutemėlę –
laukiam trimito,
degame laužą –
būsime aukos
ir atpirkėjai...

– – – – – – – – – – –

Sakalai žino
melsvą aukštybę...
Mūsų gi pančiai –
mirksnio mirimas...

*

Pastaros sienos pasviro –
Šiandien nelaisvė – Laisvė!
Laiminkit, broliai, švitimą,
Garbinkit laisvės mirksnius!

Daugelį amžių kalėjom,
Nešėm karūną vargų...
Dūmą dūmojome vieną,
Kaupėmės viena žaizda...

Girdite, broliai, trimitą –
Iškilmės ryto varpus?..
Dega tėvynės altoriai –
Pinkime degt vainikus!..

*

Eina garsas nuo rubežiaus,
Žirgas reik balnoti...
Žvanga marės kalavijų –
Būkim plienas kietas!

* * *

Audžia, audžia
    auksagijį
        audimėlį...

Saulė nukopo už marių...
Sutemos šešėliai sklando,
Šaldančiai bučiuoja veidą...

– Man šaudyklėlė –
Lengva valtelė
Po ežerėlį –
Po audimėlį...

– Rytą pasėja,
Vakarą pjauna...
Irstausi ašei
Po ežerėlį...

– Saulė pakyla
Ir nusileidžia...
Žiūris lelijos
Ir dobilėliai...

– Aš audimėlin
Po lelijėlę...
Mano dalelė –
Ilga – be galo...

*

Šaltos rankos – drebulėlės...
Glūduma – kaip paukštė juoda..
Ir šešėliai – kaip našlaičiai...

Audžia, audžia
auksagijį
audimėlį...

* * *

Ar atminsi bernužėlį, –
Tylų mielą vakarėlį
  Kurs grėblelį tau išpjaustė?
Kurs dainavo kaip dalgelė
Ir lydėjo visą kelią,
  Ir žiedeliais kelią siaustė –
Ar atminsi tą bernelį?

  Pievos kvapas – sultys, vynas...
  Piemenučiai po pievelę
  Kelia iškilmę vakarę...

– Tu būk jauna! – Tu būk jaunas!
– Aš – kur pjauna
Tik lelijas
Ežerėly –
Toks pjovėjas...

– Aš – kur plauna
Aukso gijas
Ežerėly –
Tai audėja...

– Aš – kur rauna
Lelijėlių
Gilią šaknį gilumėly –
Toks pjovėjas...

*

Aš – kur krauna
Giją gijon, žiedą žiedan ir šešėly –
Tai audėja...

Ir svaigus sultingas vynas...
Ir linksmybė po pievelę
Kaip kaitra sapnų vasarių...

Ar atminsi?.. Ar atminsi?..
Skrenda tyli sutemėlė,
Verkia tyla tylumėlė...
Nepajėgsi, neužginsi
Špižiui dužti ir žvangėti,
Žiedui nukirstam žydėti,
Nors ir mirksnį, neužginsi!

* * *

Senas girininkas rymo
Prie vartelių atdarų...
– Kam čia dėmės? Žengsnio žymės?
Kam čia ašaros žiedų?..

Senas girininkas klėtin
Skuba linkstančiais žengsniais...
– Metas keltis!.. Saulė kėlės!..
Dukterėle, pramigai!..

Senas girininkas beldžias
In užudaras duris...
– Nu, amželis!.. Nu, gi rankos! –
Drebulėlių širpulys!

Senas girininkas smyla,
Lenkia ryto spindulius!..
Baltas ėglis sostą sergsti –
Baltus dukteries žvilgsnius...

* * *

Juodas laukas – begalybė –
Nė pastogės, nė širdies...
Juodas paukštis gandą neša
Iš nežinomos šalies...

– Pulk ant kelių,
Šviesus vyti –
Saulės Dievas
Su tavim!

– Pulk ant kelių,
Būk šešėlis:
Žygis tavo
Šia nakčia!

– Girdi varpą?
Girdi dalgį?
Saulės Dievas
Būsi tu!

Gandą neša. Sparnu žvilga.
Stok, praeivi. Atsiklaupk...
Aš po kryžium, kaip smūtkelis...
Kelias vienas... Žvaigždžių daug...

* * *

Susgodojo karaliūnas,
Ko žirgelis liūdnas.
Susdūmojo karaliūčia
Prie darželio vartų.

Margas dvaras. Žirgas aiklas.
Kurtai – juodi briedžiai.
– Žvenk, žirgeli, purtyk karčius –
Bus grakšti medžioklė!

Žalias varis – vartai sunkūs...
Dūmos dar sunkesnės...
Dunda žemė, prunkščia žirgas...
– Kuo keleliu bėgti?..

Ket'rios liepsnos susinėrė –
Tai vainikas kietas!
Tirps ir ledas, tirps ir uolos –
Sujūruos verdenės!

Prunkščia žirgas, dunda žemė...
Tai smagi medžioklė!
Tik sutrūko kilpynėlė,
Tik vilyčia lūžo...

Žino jaunas karaliūnas,
Ko dimna galvelė.
Junta jauna karaliūčia,
Ko prie vartų rymos!

* * *

Supasi, supasi lapai nubudinti,
Šnarasi, šnekasi vėjo pajudinti, –
Skleisdami gaudesį alpstantį, liūdintį,
Supasi, supasi lapai nubudinti.

Plaukia gegužio sapnai netikėtieji,
Gal tik raudoj kai kuomet palytėtieji,
O išgodotieji, o numylėtieji,
Slenka gegužio sapnai netikėtieji...

Naujo gyvenimo gandą atnešdami,
Žemę ir dangų, ir dulkes atmesdami,
Naujus takus per bedugnes atrasdami,
Naujo gyvenimo gandą atnešdami...

Rimk, besiplečianti sielvarta gūdinti!
Tau paslapčių amžinų nesujudinti!
Vėjo bučiuojami, vėjo pagundyti
Supasi, supasi lapai nubudinti...

TIES BANGA

I

Bures nuleidęs, tyliai iriuosi
Jūra liūliuoja, supa mane.
Kaip debesėlis aš danginuosi.
Giedra mėlynėj. Linksma sapne.

Grakščios bangutės deimantais žeria.
Mano pasaulis toks įstabus!
Vilnys sudūžta, žvaigždes man beria.
Argi gražesnis būna dangus!

Irklus švaistydams, žvaigždes pasiekiu.
Deimantus jūros toli taškau.
Dainą dainuoju – dangų sau tiekiu!
Gimsiančio skausmo žiedus raškau!

II

[Tolyn iriuos... Įniršo bangos,
Juodais siaubūnais brukas, dangos,
In aukštį kyla volai bangūs...
Tolyn iriuos...

Aušros ilgiuos... Takai migloti]
Erškėčiais sprogstančiais nukloti,
Raudomis žemės apraudoti...
Aušros ilgiuos...

Sapnais juokiuos... Kam žydrios godos,
Kurios ugnim žėrėjo, rodos,
Taip išblaškytos, taip vienodos...
Sapnais juokiuos...

Dainos gailiuos... Kam šydą pynė
Ir virkdė stygą ašutinę, –
Prakeikė jūrą begalinę...
Dainos gailiuos...

Tolyn iriuos... Nuskintai gėlei
Nebežydėti prakartėlėj,
Kaip man negrįžt į krantą vėlei...
Tolyn iriuos...

III

Jūros maldos – tai ugnelės,
Ne, tai žvaigždės danguje.
Skaisčios, lengvos, pinas, kelias,
Kaip ir siela maldoje.

Myliu jūros tylią šneką,
Tą šnarėjimą bangos...
Kam ji meldžias, ką ji sako –
Gal vaidilos tik žinos...

O tačiau šnarėjims tylus,
Tie žemčiūgai bangoje,
Tie verpetai juodi gilūs
Taip ir traukia in save...

Taip ir pultau, rods, in jūrą,
Melstaus drauge su banga –
Gal prašvist naktis paniūrus,
Gal išaušt širdies aušra!

* * *

Tik išgirstu raudą vėjo,
Liepų vystančių verkimą –
Keršto liepsna vėl degu!

Sprogsta godos, kur klestėjo,
Keistos mintys brėkšti ima,
Maldos kupinos jėgų...

Ir akis dangun pakėlęs,
Neatbodams vėtros pykčio,
Bėgti pievosna skubu.

Ten blaškausi kaip pašėlęs...
Kad ne vėjas, tai suklykčiau
Klyksmu arų alkanų!

Gera vėtrai, šiaurės vėjui...
Jis erdvės' galingas vienas,
Jam žvaigždynai – jam dangus!..

Liūdna žemę pamylėjus...
Ilgos naktys, ilgos dienos –
Ir gyvenims toks ilgus!

ŪKANA

I. Rytmetis

Ankstųjį rudenio rytmetį slenku
mieguista alėja...
Ūkanoj vingiams sidabro nėr galo...
Ūkana užsupė, tartum užšalo,
Visos klūponės, kur griaužės per
naktį, jūravo, skaudėjos...

Lapai geltoni
Pinas po kojų.
Krinta po kojų
Rytmečio ašaros...

Ūkana palša banguojasi... Medžliepiai
svyra ir liūdi...
Neriasi ūkanoj takas ir nyksta...
Įstabios žvaigždės susiburia, blyksta...
Įstabios užgema aidijos... Įstabios pasakos budi...

II. Rymastis

Širmas laivas bures skečia –
Veržias lauk...
Būsi savas, lauktas svečias –
Sėsk ir plauk!

Šventė tavo, amžius trokšta,
Bus tavy –
Daug altorių, šventės bokštų
Toj šaly...

Pabučiuok sultingą žemę –
Būk kartu...
Joj verdenės sultis semia –
Semk ir tu!

Supsis laivas vandenyne,
Kaip danguj –
Tau aušrinė taką mynė
Pabangui...

Virpa laivas... Širmos ugnys
Trykšta lauk...
Laukia mėlynos bedugnės –
Sėsk ir plauk!

III. Aimana

Pasaulis taip nuskendo tykiai, –
Užliejo jį banga naktumo...
Dienos giesmė širdy sustingo...

Širdis kaip lašas virpa nykiai...
Alsuot baugu... Baugu yrumo...
Nakties lelionė gaust įbingo!

Šventovėj vergus tepalikęs,
Velkuos per armijas juodumo –
Dainuoju naktį maloningą!..

IV. Opa

Nakties vilny suliet klūpones,
In juodas erdves tesiirt –
Pavilgas vienas ir kelionė!..
Galinga Viešpaties malonė –
Nakčia gyvent ir naktį mirt!

* * *

Iš aukštybių balsas kyla,
Iš aukštybių siunčia grasą:
– Ką sutvėrei? Kam meldeis?..

– Kodėl aukuras suskilo?
– Ko akyse žvilga rasos?
– Kur klajojai ne keliais?

Gėlių puokštę prisilaužęs,
Nokti stiebus tepalikęs,
Veltui aukurą kuriu...

Atsiklaupęs, susigraužęs,
Prie šaltų laiptų prinikęs...
Gėlės miršta... Aš žiūriu...

Girdis ragas, girdis dainos...
Aš kaip varpa drebulinga...
Gėles mindau, skandinu...

Iš aukštybių balsas eina...
Visagalis, išganingas...
Lenkiu galvą ir einu...

In žinynus, in šventuosius...
Aš – ne savas, aš – klajūnas,
Ištrėmimas su manim...

Žemę lauktą pabučiuosiu...
Joj ilgėjimos pražūna,
Joj švitrėjimos užgims!..

* * *

Mano pily nėra laiko –
Neskaitau aš valandų...
Mirštu, gimstu, vėlei mirštu,
Kur išeiti – nerandu...

Mano pily vien tik amžiai,
Akimirksnio vienuma.).
Plieno durys, plytos šaltos
Ir mirtinga klaikuma...

Beldžiu, beldžiu... Durys plieno...
Kursta aidas tylumoj...
Dingsta uola graužiant jūrai,
Dingsta siela glūdumoj...

Nepažįstu auštant ryto
Žvaigždės aklos plaukime...
Aklas ašei... Siekiu lango...
Amžiai mano siekime...

Toli varpas... Šaukia, šaukia...
Verias gandas – rytas bus...
Paklūposiu, palūkėsiu:
Plieno durys gal supus...

* * *

Mes ateinam kaip šešėliai
Ties bedugnėms giesmių pint.
Kas numiršta – turim vėlei
Mes giesmėmis atgaivint...

Amžių ūkas velias, driekias –
Dengias paslaptis buities...
Virpa dalgis, varpos siekęs...
Varpas liūdnas be šerdies...

Mes kaip varpos laukiam nykiai,
Kolei dalgis mus pakirs...
Kolei godos, austos tykiai,
Susipainios ir iširs...

Žemėj šioje mes užklydę –
Tik ilgėjimos sargai...
Žiedą paslėptą išvydę,
Vėl plasnosim gimt aukštai...

DULKĖS

Alba sutartinė

ŽMONĖS

Tėvynė mūsų –
laukai saulėti
ir pievos žvainos –
nuo amžių liūdi...
Kardai – tik rūdys...
Raudojims – dainos...
Dar daug liūdėti
Tėvynei mūsų!

GIESMININKAS

Raisto žiburėliai
prieblandą klajoja...
Daugel, daugel gali
broliška ranka!

Paviliosi vieną,
pamylėsi kitą...
Kur bepasislėpsi
naktį su liepsna!

Raisto žiburėliais
širdys susigūžę...
Ūkana liepsnoja –
Saulę pasitiks...

MERGELĖS

Siaubdamos,
skausdamos
lankėme –
kurstėme
aukurą...

Siausdamos,
džiaugdamos
lydime –
mylime
pranašus...

Plaukdamos,
irdamos
amžiną
atilsį
karšinam.

GIESMININKAS

Mieguistas rūkas
ilgai tūnojo
ant tako mūsų...

Tekėjo saulė...
keliavo aušros
ugnies karoliais...

Ir jei užklydo
atspindžiai kartais –
buvome liūdni...

Ir jei pražydo
žiedas nelaikio –
svetimą saulę
mes telydėjom...

ŽMONĖS

Tėvyne mūsų,
raudok galiūnų –
sugrįžo rytas,
ir saulė gailis...
Ir saulė gailis,
sugrįžus rytą...
Palaimink sūnus,
Tėvyne mūsų!

GIESMININKAS

Palaimintą šalį, palaimintą kraštą
žvaigždės mylėjo...
Tolimą aidiją mylimai ausdamos,
mielą lydėjo...

*

Takas iš žvaigždžių, karolių gyvųjų.
kraujumi sėtų...
žeme, o žeme, o numylėta, –
būki žvaigždėta!

Ir sienos plieno, ir pančiai kieti,
iš šilko gijos –
iš viena austa, iš viena sėta...
Ir vienas skausmas, ir vienas džiaugsmas,
širdy, belangėj, aide lelijų...

Per žemės skausmą in didį džiaugsmą
vadina žvaigždės, vaduoja brolius.
Nelaisvėj nyka dvasia lig šiolei,
gyvybės siela keleivių žemės...

Valia ir liepsnos! Dangus sutemęs
trūnija kraujum, ugnim lašėja...
Mes buvom vakar! Mes esam šiandie!
Rytojus – mūsų! Ir saulė – mums!

MERGELĖS

Žiburėlį
pirmagimį,
kuris degė
daugel amžių
širdyje –
in padangę –
in padangę –
lengvi broliai,
sesės lengvos
širdyje!

Žibintų liepsnai,
karūnų laisvei
ir saulei skaisčiai –
vainikas vienas!

Mes pasitinkam
aidus nelaikio –
pasidalijam
širdgėlos žiedu...
Aimana amžių –
mūsų linksmybė...

GIESMININKAS

Po dirvonus nelankytus,
po darželį nuteriotą
mūsų kraujas ašarotas...

Liūdnus kaulus nužudytų
slaugo vėjas ir nešioja –
su varnais liūdniems dainuoja...

Ir kiti, kiti ateina –
Visas laukas – svečio diena...
Visos širdys – gėla viena...

Mirtį, džiaugsmą – vieną dainą...
Palaidotas, vainikuotas
vėlei šaukia vaideliotas!

ŽMONĖS

Tėvyne mūsų, –
valia Tavoji
tebūnie žemėj –
širdy ir kraujuj...
Ugnis atnaujins
gelmes verdenių...
Garbė Rytojui –
Tėvynei mūsų!

* * *

Nemirs, nemirs kūrenama gyvybė
Ir vakaro šešėliai,
Ir ryto džiaugsmo spindulėliai...

Praslinks gal amžiai, amžių amžiai nebūtybėj,
Gal amžinasties giesmę aus tik varpos senos –
Glūdės krisluos gyvybė
Ir garbins viešpatnią visybę...

Nežinomoj šaly dausų diegai jūruoja...
Nežinomi regėjimai – kalnai permatomi ir
bonės spindulingos
Dievybei santarą augina...

Besčiūdamas vėjelis burtuos merdinčius myluoja,
Ir rankos laimint tiesias maloningos,
Ir tiems, kurie dar gims, karūną pina...

Tebus tas džiaugsmas – tik mirksnio moja...
Tebus ta puota tik – žaibo laimė...
Lemtis kelionėn ruoš ir laimins,
Kurių altoriai vėl ir vėl gyvoms aukoms liepsnoja,
Kurių sapnai gyvybe stoja...

Dosni ranka pasėjo daigus. Čia ir čia.
Žiedai grakščiausi žydi paslapčia.
Ir žvaigždės dega tik nakčia!

KRIVULĖS ŽADAS

Širdis užgrūdė
aimana amžių.
Stojasi kūnu
krivulės žadas
prabočių sapnas
debesių kelias.

Saulužėlė
mylimoji
nusileido
anksti...

Broli mielas,
broli manas –
ko raudoji –
tolius žygius
temini!
Tu nešioji
lauko valią,
tu valioji
pievos žiedus...
Žodžio tavo
dalgis laukia...
– – – – – – – – – –
Mes po lauką
ūkanotą
vėlužėlį,
audžiam dainą
saulei garbint –
žygį ugdom
bočiams kelti...
– – – – – – – – – –

Mūsų tėvai –
pranokėjai –
tekalbėjo
žodį vieną:
širdį sopa,
širdį gelia,
sunkios dūmos
ūkanoja
giedrą tavo –
šviesiai dainai
patikėki,
pilną valią
dainai duoki...
Sunkios varpos
lenkias žemėn –
balanduoja:
plaki dalgį –
kad dūzgėtų
ryto rasos,
kad būt džiaugsmo
ryto saulei...

– – – – – – – – – – – –

*

Ir balandis,
ir lelija –
du keleiviu:
vienas neša
aukso sapną
pabaldūnams
ir kareiviams;
antras riša
Dievo šviesa
du vainiku:
ir kur pintas
gūdžią naktį
nemiegotą,
ir kur nertas
berymojant,
aušrą sapną
pasitinkant...
– – – – – – – – –

O mes jauni
jaunužėliai
būsim tikri
tėvų sūnūs:
jei trimitas
mus pažadins
mėnesieną:
mūsų sapnas,
mūsų žygis
ir lelijos –
tartum ragas
ryto metą...
– – – – – – – – – –
Tedainuoja
balandėlis
visą dieną.
Augo broliai
ir dūmojo
dūmą vieną...
Aušo diena
pavėlavus –
kėlės broliai
ir nuėjo
bočių kelti...
– – – – – – – – – –

REQUIEM

Visas dangus
Tirpdintu trykštančiu auksu nulietas...
Tartum pajus
Staigią gyvatą juodos bedugnės nepalytėtos...
Tik palydėta
Saulė užgeso...

– Ar nežinojai, ar negirdėjai, ką ji mylėjo?

– Irkies sau, sveika!

Ką išganinga saulė turėjo –
Visa apkopus užmaršon neša –
Gęsta pašvaistės – gėdula gaubias...

– Irkies sau, sveika!

Irklas nulūžo? – Nublokšk!
Burės prakiuro? – Nudrėksk!
Rankas in saulę teskėsk –
Vėtros siautimuos' užtrokšk!

O numirsi – nieks nevirkdins
Smuiko stygų ties kapais...
Gal tik vėjas savo raudas
Dangins prieblandos tarpais...
Ne veltui ugnim kraujuota
Degė perdegė skliautai!

SAULĖLEIDŽIO GIESMĖS

I

Perdien išsiblaškęs,
Kaip alkanas vilkas,
Aš gęstančią saulę, sapnais pašarvotą, palydžiu...

Jurginą nuraškęs.
Beržais išsikaišęs,
Ir žvaigždėms, uždegusioms dangų gyvybės
ugnim, – nepavydžiu...

Nereikia man žvaigždžių,
Nereikia dangaus –
Aš sparnus ištiesiu – ugnim pasiliesiu,
dausas gi nušviesiu daina!

Te varsos varinės
Mėnulio blankaus,
Klekėjimą mano netyčia pažinę, spingsoti danguj pasiliaus!

Aš vienas keliausiu
Ir kelio neklausiu.
Žvaigždynas – tai kelias, dangus – tik godelės
skridimas žydrus!

O siela! Ta siela nerimsta...
Lyg jūra bangioji,
Lyg balti verpetai, lyg aras galiūnas taip blaškosi, siunta...

Nurimki! Te saulė nukrinta,
Te žiebias danguj pazarai,
Dangus kaip svajonė žydrus ir ugninis tuoj bus tavyje!

II

Dangus užsidegęs karšta ugnimi...
Vėl vienas klajoju –
Dūmas bedūmoju
Ir godas kerštingas pinu širdimi...

Inkiro šioj žemėj bedalėj klajot!
Noriu aš pakilti –
In dangų prabilti,
Mėlynei pakilęs tik himnus giedot!

Kaip skruzdė ant žemės klestu čia senai...
Jūruoja godonės –
Tos pat vis karionės...
O dega ugnis danguje taip karštai!

Gailu jaunužėlės ugninės širdies,
Kad liūdinti vysta!
O gandas jau sklysta –
Gana prakeiktosios ant žemės buities!

Kaip vakaro saulė skliautus uždegsiu!
Paskui gi nurimęs,
Lyg būčiau negimęs,
Kaip žvaigždė skrajuolė danguj nukrisiu...

III

Kas vakarą tylų su skausmu žiūriu,
Kaip slepiasi saulė už girių tolių!

It vystančio žiedo, it ryto rasos
Taip gaila, taip gaila, taip gaila man jos!

Saulutė vis kilo ir kilo aukščiau –
Manoji dainelė skambėjo plačiau...

Užudegė dangų ugnis – pazarai –
Suvirpo dainelės gailingi skardai...

Bepiga dainuoti, kai saulė aukštai,
Kai šypso kaip saulė mergelės skruostai...

O saulė užgęsta ir verkia varpai –
Dainelė – kaip tolimo dalgio skardai...

Pavydžiu aš saulei skaisčiosios buities:
Tai visą pasaulį žemčiūgais nuties,

Tai vėtrą pašėlusią tyčia pakels,
Ir dangų, ir žemę vienaton suvels...

Tai šypsosis vėlei, it deivė spindės –
Tamsiausias bedugnes kaip dangų nušvies...

O man bedūmojant po lauką dūmas –
Tai kas palydės in mėlynę godas!

Sparnuotasis rūkas... Plati vienuma!
Sudieu tau, saulute! keliauki viena!

Keliausiu ir ašei... Kai marės užkauks,
Daina mana ašaroms tai pasidžiaugs!

IV

Ramu.
Vėjelis netyčia kutena skruostus.
Einu
Pasidžiaugti, kaip dega kraujuotas dangus.

Malda vakarinė,
Kerštinga, ugninė
Pribrendo seniai širdyje...
Nenoriu virpėti –
Maldos tos kalbėti –
Slepiu ją karščiau savyje...

O saulė nukrito
Kaip deimantai ryto...
O dega, taip dega skliautai...
Širdis nusiminus,
Lyg skausmą atminus,
Pravirko kaip graudūs varpai...

Matau,
Kad vienam man klajoti pasauly šiame...
Žinau –
Pradžiuginsiu tik audros prakeiktam siutime...

Tik saulė gaivina,
Tik saulė masina
Dar godą ugninę godot.
Tat kankles priruošęs,
Beržais pasipuošęs,
Einu aš jai himnų giedot...

Tai šydą ištiesiu
Ir ugnį išliesiu,
Kur dega seniai sieloje!
Tai goda ugninė –
Daina krikštolinė
Verpetais paplis tyloje!

– – – – – – – – – – – – – – –

* * *

Davė motina man dūšią,
Naktumoj žiaurioj pagimdžius,
It mažytį žiburėlį
Savo meile palydėjo
Į kelionę gūdžią naktį –
Kaktą kryžium pabučiavo,
Veidą, drebanti, paglostė,
Sielon tyliai pažiūrėjo...

Atsiminki aušrą tavą,
Tu užgimęs naktį gūdžią!
Einu, rymusis, per lauką,
Einu, rymusis, per pievas,
Per pakalnes, per pakrantes,
Aš, užgimęs naktį gūdžią,
Ieškodams aušros manosios,
Mano motinos žadėtos...

Po pasaulį žmonės-vėlės...
Po pasaulį – žiburėliai...
Ir užumirštosios pilys,
Kur kalėjo grakščios širdys,
Ir užmiršti amžių bokštai,
Kur kalėjo sielos grakščios...

Užaugino naktį gėla
Meilę tolimos kelionės...
Po pasaulį – nesugrįšiu!
Po pasaulį – iškentėsiu!
Pilis, bokštus atlankysiu,
Sielon tyliai pažiūrėsiu, –
Gėla, gėla pasigersiu!

Po pakalnes, po pakrantes,
Po pasaulį – smiltys, vėjas...
Uždarykit gėlai vartus,
Sparnus sielvartai suriškit...
Žemę – motiną nedalią –
Širdimi skaisčia mylėkit...

– – – – – – – – – – – – – – – –

Ar nematėt, negirdėjot,
Kur aušra, ta tolimoji,
Mano motinos žadėta?

* * *

Iš kalnelio žaliūnėlio
Pasikėlė
Dainužėlė
Pamažėli...

Kur lakštingala giedojo,
Nuo rasos kur žolės linko,
Kur sapnai jaunystės godų...

– Kaip išbristi man, vargdienei,
Tokį platų platumėlį,
Tokį gilų ilgastėlį...

– Kaip pasiekti man, besparnei,
Mažutėlį žiburėlį
Sutemėlę!..

– Ar aš austi nemokėjau
Mėnesieną
Diemedėliais, erškėtėliais
Ataudėliais?

– Ar tas sapnas – mano žiedas?..
Ar ir aš gimiau paparčiu?..
Ar nešnekint su lelijoms
Vandenėlis
Ir manęs?..

Iš kalnelio dainužėlė
Liūnas liūnas klampūnėlis...

PJOVĖJAS

Ilgą ilgą pradalgėlį
Bievoj išvarysiu.
Baltus baltus dobilėlius
Kaip skinte išskinsiu...

Sužvangės žvangiau neg varpas
Dalgė plieno kieto,
Ir atneš sesulė pievon
Juostą pažadėtą...

Ne tokią, kokia dabinas
Šienpjoviai kas rytą,
Raudonmargę, šilkaruožę,
Iš gijų nupintą.

Man sesulė pažadėjo
Iš radastų juostą,
Mėnesieną krupulingą
Lūkesio ataustą.

Man atneš sesulė laukta
Vandenėlio šalto,
To, kur geria baltos gulbės,
Kurį stirnos saugo.

Susijuosiu žalią juostą,
Pabučiuosiu sesę –
Ot guldysiu dobilėlius,
Tai kaip pusnį baltą.

* * *

Šią naktelę per naktelę
Godą tai godojau.
Rytą auštančią aušrelę
Aiklųjį balnojau.

Žirge manas, eidauninke
Miklusai bičiuoli,
Kurgi mūsų dainininkė –
Mėdinė gražuolė?..

Šią dienelę per dienelę
Tai šilai bildojo.
Šovė žirgas it kilpelė,
Tik dvare sustojo.

Sveika, sveika, viešnia rojaus,
Ko širdelė liūdi?
Ar ne laiku aš atjojau,
Ar žiedeliai rūdi?

Prieblanda ir temt netemo –
Apsapnių nesėjo...
Nėrės sapnas ir gyveno,
Ir rasa žėrėjo...

Viešnia rojaus, gulbe daili –
Ar žinai verdenę?..
Žydrios akys rasos gailios
Liekną gėlą peni...

* * *

Per girias, per žalias
Teka dunojėlis.
Per marias, per gilias
Plaukia gulbinėlis.

Dunojėlio vilnys aštrios.
Gulbinėlio plunksnos baltos.
Vaikšto vilnys, švaistos, tviska.
Mėnuliu dabinas plunksnos.

Suplasnoja gulbinėlis.
Tai apmiršta vilnys aštrios.
Tai tik dreba, tai tik virpa,
Gulbinėlį supa, supa.

Gulbinėli, palūkėk,
Tu nuo mūsų neplasnok
Nieks tavęs taip nemylės,
Nieks lopšinės neliūliuos.

Už dunojaus saulė leidžias.
Prie dunojaus sesė verkia.
O per patį dunojėlį
Plaukia žalias vainikėlis.

Plaukia žalias. Vilnys lydi.
Gera suptis. Gera plaukti.
Tik sesulė, kaip ta drobė,
Kaip ta epušė, nemigus.

Vainikėli, palūkėk,
Gulbinėlio nemylėk –
Kas tave taip bedainuos,
Ant galvelės bedėvės!

Per marias, per gilias
Plaukia gulbinėlis.
Per girias, per žalias
Teka dunojėlis.

* * *

Dūžtančio lašo krisleliai mažučiai
Netyčia užtykšta –
Tviska sidabras – žydri kibirkštėlė –
Ir vėlei išblykšta...

Aušta aušrelė širdy besimeldžiant,
Kaip gaudėsiai tyra...
Greitai vėl gęsta ji, gęsta ir akys...
Ašaros byra...

* * *

Tokia didelė, didelė šventė.
Dangus toks raudonas.
Tiek vaikšto ugnelių paviršiuj bangų –
Ir tolimas laikas parėdė pašlijusias bures
karoliais...
Ir mėnuo už debesio vėpūtę žalsvą kedena...

Ir, rodosi, nėra, kas širdį graudintų!
Ir, rodosi, nėra nelaisvės pasauly.
Sustoju kaip stulpas, tiek amžių klajojęs,
Ir rymau.

Ir liūdna saulėleidy, liūdna –
Liūdniau negu mano tėvynėj!
Ir rodosi kartais, kad mano liūdėjims
Nežemiško žygio nežemiškas aidas...
Kad įstabios paslaptys girdimos
Nuliūdusiai širdžiai
Tiktai.

* * *

Pabėrė auksą
Vakarė saulė
Bangose.

Auksinis tinklas,
Auksinės žuvys...
Luotelis manas,
Irklai, lašai...

Varau luotelį
Srovėj ugninėj.
Iš spindulių
Dievaitei manai
Pina karūną...

Vėjelis geras
Kėtoja žiedus,
Žarijas žarsto...

Auksinės marės.
Auksinės gijos...
Ir be altorių
Gražybės deivei
Pasaulis visas!

SAULĖS SVEČIAS

Mirusiam Draugui atminti

Iš girių girios, vingių vingiais
Upelis bėgo.

Lengvos stirnos lankė jį.
Baltos gulbės plaukė juo,
Dievinais sparnais plesdeno.
Giria pasaką šnekėjo.
Ir banga šnekėjo gausiai,
Mėnesienoj degdama.

Per gėlynus, margas pievas
Upė džiaugdamos tekėjo,
Vilnis rito ežeran.

Saulė anksti atsikėlė,
Ugnine karūna puošės.
Siuntė savo gaisrius sargus
Vandenėlio ežeran.

Tykus buvo ežerėlis.
Lengvos vilnys slaugė jį,
Lengvūs vėjai supė jį.
Aipios seserys dainavo.

Vai upeli, upelyti,
Kam sustojai pakeliui!

Debesėlis slinko saulėn,
Danginos vainiką pinti
Iš tų girių pasakingų,
Iš tų pievų margažiedžių,
Iš to ežero gilaus.

Pievas ūkana nuklostė.
Girią sutema suvystė.
Žemė širdgėloj gedėjo.

Debesuti, vai, klajūne, –
Tu – ne vienas! Mes – kaip tu!

* * *

Ir atskrido žvainas paukštis
In daržely mano.
Nusileido ant šakelės
Žalio diemedėlio.

Snapas kreivas, akys žvainos,
Kojos samanotos.
Žiūri tiesiai, galvą lenkia,
Gailestėlį mena.

Susigūžusi šešėly
Sergstu – spėju svečią:
Ar tik ne žadėtas mano
Su sapnais nuščiuvo?

VĖTRA

I

Staugia bangos, luotą mėto, –
Lenkiasi irklai, –
Ir dangun, ugnim pasėtan,
Burias atkakliai...
Tartum išmelsto, žadėto
Siekia amžinai...

Atlapok krūtinę vėjui –
Tesidžiaugia...
Tebučiuoja, glamonėja –
Tesidžiaugia...

Atlapok krūtinę vėjui
Karštą, jauną,
Jis užugdė, jis mylėjo
Tavo jauną –
Atlapok krūtinę vėjui!

II

... Ir bangų viršūnės baltos
Vinginas žaibais,
Bures išpūstas, iškeltas
Puošia spinduliais,
Aštrios, žvangios, gūdžios, šaltos
Supas svaiguliais...

III

Kai priniko bangos veido –
Nejutai?
Kai dangus vilyčią leido –
Prašvitai?
Ir gyvybė ką apleido –
Nežinai?

Pamylėjus jūrą plačią,
Sparną skėsk –
Galę plėsk –
Kam tik vienos baltos bangos myli dangų
su žaibais!..
Pergalėsi vėtrą pačią –
Tik norėk!
Tik mylėk –
Ir prasmegs, kas slėgė, graužė, kaip
jaunystė, kaip sapnai!

IV

... O verpetuos verias gandas
Paslėptingas...
Ir širdis gegužį randa
Nemirtingą...
Ir savy pajunta gandą
Paslėptingą...

Vėtra – marės – bangos – uolos –
Išskleisti sparnai!
Te sau lieka, kas parpuolo –
Mes – laisvi arai!

Velias volai, džiaugsmą neša,
Luotas narstos burimu...
Myli vėtrą? Myli laimę?
Myli jaunus siutimus?

– – Paslaptis juodų bedugnių
Prašvitrės,
Kai bangų užburtas gandas
Jas palies,
Ir prašvis aušra kraujuota.
Paslapties!..

* * *

Kėliausi anksti. Tik tik saulėtekis ėmėsi, triško...
Siela per naktį budėjo...
Skardžią gyvatą, gimstančią dainą susupė miškas...
Pranašas saulės atėjo...

Lapai mažyčiai, taip rūpestingi, taip susigūžę...
Pranašas saulės atėjo...
Kuždesiai grakštūs, šnabždesiai slaptūs, staiga sudužę,
Pranašą sveikint pradėjo...

Pirmas dvelkimas, pirmos gėlelės pavasario naujo –
Ievos, purienos, vijuoklės...
Piemenio rago skelbiančios rytą aidijos sraujos –
Pranašui žemiška duoklė...

Rūpesčiai nauji, rūpesčiai grakštūs – nauji trimitai –
Ūkaną palšą užliejo...
Melskiesi, siela... Garbink sukniubus žengiantį rytą...
Pranašas saulės atėjo!

* * *

Palšas rūkas slegia žemę...
Vientisi takai!
Tik prašvitę, jau sutemę
Liūdną dalį žemei lemia
Sukaupti skliautai...

Tartum niekas nemylėjo
Išlaisvos takų...
Tartum vienos raudos vėjo
Liūdną žemę telydėjo,
Gundė prie sapnų...

Lauksi ryto!.. Ims blaivytis
Slegianti rūkai?..
Tik žiedai tie nuraškyti,
Tik jutimai išaižyti –
Neprigis, sakai?..

Gi išaus kita gadynė,
Dievina, skaisti...
Ar tiek lūkesių pažinę,
Tiek siekimų užauginę,
Būsim užmiršti?..

Gal kiti, dausas pajutę,
Vienumoj nebekalės...
Ir nustos verpetai siutę,
Ir švitrėjimai prakiurę
Išguituosius pamylės!..

* * *

Prie langelio veido dėmės.
Prie langelio dvi ugniki.
– Ar nejoja tas bernytis,
Tas pjovėjas žaliaakis?..

Saulė leidos, nusileido.
Ūkana nuklostė žemę.
Švelnios rankos... Lengvūs žygiai...
– Kas po mano šalį slanko?..

Kol dalgelė nežvangėjo –
Aš nerymojau prie lango...
Kad rasužė apsvaigino –
Kuo aš kalta – nusidėjau!..

Ūkana myluoja veidą...
Rankos tiesias... Grakščios, švelnios...
Išgąstis sustingdė žvilgsnį...
Palei langą baltas dalgis...

* * *

Baltais rūbais, balta šviesa spinduliuojant
Pabučiavo tyliai kūną...

O po langu jovarai,
Ir baluojanti langai
Suvirpėjo tykiai, nykiai...

Ir bakūžėj ramūnėlėj
Laukta viešnia šeimininkė
Baltais rūbais spinduliuojant
Balta šviesa pasiliko...

Tyli šventė bakūžėlėj,
Tyli jovarai po langu...

Kaip kalbėjo, kaip budėjo kaliny,
Kaip šaltoji šeimininkė
Baltą kūną pabučiavo –
Niekas, niekas negirdėjo...

Tik palangėj jovarai,
Debesyčiai plaukėjai
Sielą, skrendančią tyliai –
Palydėjo amžinai...

* * *

Sienos siūbuoja, palubės supas –
Šiandie aš varmas, ryt – kibirkštis.
Vakarą pančiai, rytą padangės.
Žiedui ir dulkei – viena lemtis.

Mano kalėjimas, mano gimimas –
Ir nusižengimas – trys spinduliai.
Laužas sukurtas... Degink, kas šventa...
Pjautuvas, varpa – broliai nūnai...

* * *

Užrakintos pilies sienos.
Lūkesiai. Sapnai.
Begęstą tolybėj klaikūs
Vakaro varpai.

Kietas, kietas nuliūdimas –
Rytas ir naktis.
Ir gimimas, ir kelionė –
Vien kaip kibirkštis.

Prašvitrėjimai vylingi
Rūkų, debesų...
Gailestavimas klastingas
Rūkuos užmirštų...

Bekaustą, kas likę gyva,
Užmaršos ledai...
Vienuma plati – be galo –
Kryžiai ir sparnai...

BALTAI GULBEI

O numylėta,
Saulės žadėta,
Gulbe baltoji, skaisti!
Kur tu lakioji,
Vizijas kloji,
Dainą sparnuotą neši?

Erdvės žvaigždėtos,
Liepsna nusėtos,
Melsvūs svajonių kerai,
Tavo paliesta,
Klyksmu nušviesta
Ir išdalinta sapnais!

Virpančia vyge
Godos sumigę
Lūko prabilstant varpų...
Rytas ims brėkšti –
Džiugesį trėkšti –
Jos jau klekės tarp kalnų.

O mylimoji,
Gulbe baltoji,
Sielos raudos palūkėk!
Siela ugnine,
Dainą laukinę
Gulbę ir dangų mylėk!

* * *

Kibirkštėlė
Mažulėlė
Iš tolių dausų atskrido
Ant skrajingo,
Ant džiaugsmingo
Iš giesmių nuausto šydo...

Suvirpėjo
Lyg nuo vėjo,
Nuo mažulės kibirkštėlės
Tie užburti,
Amžius kurti,
Bokštai – gėla – be pradžios...

Ir skrajoja,
Ir vilioja
Aidas paukštės mėlynos...
Ir iškilsta,
Ir prabilsta,
Tartum mintys – naujos gėlės...

Ir karūna
Ties klajūnu
Kiaurą naktį dega – seka...
Erdvės švinta,
Žvaigždės krinta...
Saulės takas saulę seka...

* * *

Jeigu nebėra ko begyventi –
Eiki in gatvę
Rudenio ilgą...

Gausi priglausti purviną veidą –
Vėtra nutildys
Alkesių galę...

Naktys vylingos, tos nemiegotos,
Išverktos akys,
Veidas varinis,

Purvinos gatvės, skausmo braidytos –
Ar ne gyvenims –
Ko gi dar reikia!

Kas, jei tas vėjas, šaltas kaip ledas,
Drasko krūtinę
Nenugalėtą!..

Kas, jei nubalęs – varpa palinkus
Ištisą naktį
Lauki išauštant!..

Nors ir purvynas kūnui ir sielai –
Akys pasiekia
Išlaisvą, dangų!..

Nors ir pavergtas žemės kelionėj –
Gatvėj nejunti
Kilpos nei pančių!

Te sau tyčiojas valkatos, mergos,
Juokias praeiviai,
Bepročiu šaukia...

Ar ne vis viena klaidžiot per naktį,
Keikti gyvatą,
Gęstančias žvaigždes...

Visa apleisti, visa užmiršti!..
Orgijas, purvą,
Viešpačius, pančius!..

Jeigu nebėra ko begyventi –
Eiki in gatvę –
Vėjas ten vienas!

PASAKA

Pas karalių dvaras margas.
Karaliūnaitė kaip gulbė,
Saulės viešnia ankstyboji.

Nuo žaros lig žaros
Purinu
Liekną žemę motiną...
Nuo vagos lig vagos
Niūrinu,
Alkią dalią sotinu...

Grūdus sėsiuosi geltonus,
Aukštą laužą uždegsiu...
Žels atolas, žalios vilnys..
Dalgį, dalgį ot plaksiu!

Karaliūnaitė kaip žiedas...
Palei dvarą ežerėlis,
Palei margą tyvuliuoja...

Ir nakčia paslėpčia
Tirpdamos
Rankos žemės siekiasi...
Susigudę vogčia
Virkdomos
Godos dalgiui tiekiasi...

Rytą saulė netekėjo,
Tik žėrėjo žiedu du...
Nuo pat ryto želia kelias...
Ar javai tai, ar kapai?..

Karalaitė – ašarėlė...
– Ežerėli, vai, bangusai,
Ar toli dugnas tavas?

* * *

Galingą opą
Įdėjo žemė
In naštą mano.

Didžiuojuos turtu –
Raudonu žiedu,
Dengiu krūtinę...
Malda sukurta...
Malonės giedu,
Kaip nuplakimo...

Dainuoja – sopa
Lašai – šaltenės
Ir okeanai...

Užvožiu vokas –
Gremzdu bedugnėn,
Kur naktys plauko...
Sustot nemoku...
Slenku int ugnį
Ir auka mirštu...

Galingą opą
Įdėjo žemė
In naštą mano...

KALĖJIMAS

I

Išblyškę veidai.
Samanotos krūtinės
Ir kerštas, ir plienas akyse...
Nelaisvėje gimę
Nelaikio gadynę...
Ir dienos, ir amžiai, ir mažas mirksnys –
Tapradis budėjims...

Ir tiek nulydėjus pakalnėn – pakalnėn –
Ir brolių, ir seserų, aimana ėjusių –
Dangus visiems pilnas, gausus,
Ir kraujumi tėvų nulaistyta žemė –
Tik vienas kalėjims!

Praeina šešėliai kaip vagys, praėję negrįš niekados...
Ir spinduliai saulės, kur vakar žydėjo,
negrįš, nesugrįš niekados...
Nelaisvėje – laisvūs, kalėdami – stiprūs,
iš amžių per amžius, dėl jų visados...

Ugnis pirmapradė...
Nesutelpa galė širdy...
Pavilgas ir kerštas su plienu drauge...

Dangus užsidegs –
Ir gandu – ir gandu pasklys su varpais po tėvynę –
Atverki krūtinę,
Tylybė naktinė
In žvangantį plieną kaip krintantis lašas suduš!

II

Vėjas vasaros gailus
Pabučiavo.
Sodas žydi.

Ir ateina tylus gandas
Urvan mano –
Ar esi?

Aš alsuoju... Aš alsuoju...
Broliui mano, vėjui mano
Pasakysiu –
Aš esu!

Ir laimingas, kurs pravėrė
Pirmas langą –
Jo ilgėjimos, jo gėla
Bus su vėjum,
Bus su žvaigždėms...

Sodas žydi. Toli, toli.
Langas manas – mažutėlis.
Dainužėlė seserėlės
Pasigirsta sutemėlę –
Ir visa dalužė mano
Kraujumi rašyta...

III

Pirmas žiedas, pirmas vėjas
Iš tėvų laukų...
Kur užaugau, kur mylėjau...
Kur vogčia slenku!

Žiū, sesuo, klausyk, su vėju
Iš tėvų laukų
Skundas kelias, skundas liejas
Mirtinas, klaikus!..

Ar tai tam mes laisvės godą
Sergėjom ilgiai,
Kad Tėvynę, žydint sodams,
Sveikint kaliniais!

Šion pakalnėn mus lydėjo
Dargana, šalna...
Čia atėjom – netikėjom,
Kad daina – rauda...

Šlama nendrės lingutėlės –
Amžius jų ilgus...
Tau, Tėvyne, mūsų gėla
Atlaidu tebus!

* * *

Ženk atsargiai,
Žiūrėk in žemę,
Matai – lašai raudoni, balti...

Šlakstyki galvą
Rasa verdenės,
O akmens šalti
Priglaus meiliai
Ir pelenus, ir kaulus...

Žengsniai ir amžiai –
Viena kelionė...
Pakils, suglamžys
Tavas godones
Banga nelaukta –
Ranka nešaukta,
Kaip glamžo uolas amžius...

Rasa ir kraujas –
Vien žymės žengsnio...
Po kojų kartais
Iškyla rūkas
Ir šmėklos sraujos –
Ir žemė supas...
Užkelti vartai
Ir klaupk prie slenksnio...

* * *

Iš aukšto bokšto per gyvus kūnus
Žengiu meilingas in melsvą tolį...
Ugny sapnuoti palieku sūnus,
Nelaikio aidu pasiekiu brolius...

Kai lapai blaškos ir žvaigždės krinta –
Visų širdyse meldimas vienas –
Kai lapo dainą nekaltą, šventą
Savy suglaudęs in žvaigždes liena...

Ir žvilgsnį mielą, ir melsvą dangų
Ugnis parėdė gyvais karoliais...
Svečiais sustinkam, kaip bangos bangą,
Perkopiam sostą ir mirštam broliais...

Ir aš kaip lašas riedėt laimingas
Iš tyro tyran ir vėl in jūres,
Nešu pavilgą pakeleivingą,
Kur vėtroj puošia karoliais bures...

Po kryžium lauko, ugny, marėse –
Visų širdyse meldimas vienas –
Akis pakėlę, rankas ištiesę – –
Ir būna žodis – ne žodis – plienas!

MĖNESIENA

Tylumoj šešėliu gimęs
Laukiu šventės mėnesienos,
Tartum varpa po dalgiu.

Sergėju pamėnus, žymes...
Slenka vienos palšos dienos –
Ir nė žygių, nė sparnų...

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Vai, pūski, pūski, šiaurus vėjeli,
In dunojėlį.
Bangas dunojaus stačias sujudink,
Kaip kalnus baltus.

Statysiu rūmus ant marių krašto –
Uoloms dainuosiu.
Dunojaus vilnys, manęsp atplaukę,
Suguls po kojų.

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Tylumoj – tik amžiai, marės...
Gūdūs rūmai, pilys žvainos,
Indai sulčių kupini...

Dalgiai žvanga, žvanga varis...
Ir pjovėjų žvanga dainos...
Varpa, varpa, ko drebi!

– –

Palei rūmus rasos rieda –
Stingsta akys laukdamos...
Ir paparčio klesti žiedas
Palei rūmus džiaugdamos...
O dunojuj vilnys gieda,
Mėnesienoj jaukdamos...
– – – – – – – – – – – – – – – – – –

* * *

Tylybės dainą dainuoja vėjas,
In tolią šalį pavilgą neša...
Atgyja opos, kur nuskaudėjo...
Aplinkui toly – tik žygis lašo...

Apverks gal kitas, tavęsp atplaukęs,
Ir tavai daliai paskirs malonės...
Sustos gal mirksnį... Dienos palaukęs,
Išnyks su aidu tavų godonių...

Šalis apleista... Ir vėjo daina ...
Ir liūdnas kelias, kur vėjas ėjo...
Ateina aidas ir vėl nueina –
O žvaigždės... Žvaigždės ir tau tekėjo...

NOKTIURNAS

Už jūrųjų, už marelių
Saulužė raudona...

Pabučiavo vilnys kojas,
Palytėjo veidą vilnys,
Pirštais šalusiais paglostė...

Tai ar keltis,
Ar man eiti
Tolumėlėn –
Gilumėlin –
Ką banguže išdainuos?..

Palydėjau saulužėlę,
Paskutinius spindulius
Suslaugiau
Ir suvysčiau,
Ir nukaršinau – – –
Ir saulužė raudonoji
Toli toli už marelių.

Kelsiu puotą vakarinę,
Daug žibintų uždegsiu...
Šmėklas, aidijas, šešėlius
Aš sukviesiu, suprašysiu...
Ir nebus baugu per naktį,
Lieknai siela nedrebės,
Klaikių godų nebeaus,
Ir šešėliai, baugios šmėklos
Nebeslankios palangiais...

*

Tyli, tyli puota mano,
Apynėliai lengvūs, šiurpūs,
Sutemėlė, girdis, šlama...
O sauluže raudonoji
Toli toli už marelių.

Ką banga dainavo vakar,
Ką šlamėjo vakar vilnys, –
Šiandie porina šešėliai...
O dainavo, o šlamėjo,
Kad gyveno aukštam kalne
Linožiedė, lengva paukštė
Karaliūnaitė – – –

Saulė nukopo, nusėdo
Už jūružių.
Kėlės bokštan karalaitė – – –
Dingo ugnys vakarinės –
Kėlės dainos iš pamarių
Ir užliejo visą šalį...

Bokšte degė žiburėlis – – –
Rymojo per naktį gūdžią,
Kibirkštėlės rymastėlio ji nematė,
Atilsėlio nežinojo,
Šviesiųjų akių nemerkė
Ir blakstienų nesuvėrė –
Vis žiūrėjo in tą šalį,
Kur sauluže raudonoji
Toli – – –

O kai rytą saulė kėlės –
Bokšte geso žiburėlis – – –
Skrido paukštis slėpiningas
Iš aukštybių marių bokšto
Vakarų tolion šalelėn,
Kur kūrenos aukso liepsnos,
Kur iškilo šventos giemės,
Kur saulužė raudonoji – – –

Mano vilnys man dainavo
Vilnys porino per naktį:
Saulė dukterį pagimdė – – –

Dukterį pagimdė Saulė – – –

Ir neklaiku man per naktį,
Ir nebaisu man glūdėti,
Kol rytuose vėlei kelsis
Vėlei degs
        Saulužė raudona.

* * *

Dienos daina pabaigta nūdien.
Šviesybė krito in gelmes!
Dienos daina pabaigta nūdien –
Nakties mareiviai in mares!

Nakties verdenės garsingesnės.
Nakties daina skambės skardžiau!
Nakčia ir marės vaišingesnės,
Ir gelmės juokiasi plačiau...

Srovėmis liejas, laužu kurias
Raudoni marių spinduliai
Ir paskutinį žygį buria...

Ir tinklus skečia plaukėjai...
Lopšinės vilnys mums dainuos,
Ilgėjims juostą suposmuos!..

* * *

Taip tykiai kūrenas kudmentas rūsčioje gūdybėj piemens
varganos bakūžėlės!
Aplinkui veidai piemenų, pakeleivių taip tykūs, paskendę
godonių tolybėj...
Ir artimas žodis, ištartas tylybėj netyčia, lyg tolimas aidas
atrodo...

Išeinu pakalnėn, kur uolos, ir sniego ruimybė, ir dievinos
pievos sužėlę...
Ir žvaigždžių spindėjimas skleidžias po visą pasaulį kaip
dangiškas himnas gyvybei,
Ir alkanos raudos šakalų ateina kaip tolimos, tolimos užmirštos
godos...

Pro spindinčią baltą viršūnę prasišiepė ausdamos tviskantis
šydas ir burės...
Ir tolimą ežerą klony plaukikų šešėliais ir žibančioms juostoms
išpynė...
Ir vėl nelydėtas, nelauktas su krintančia žvaigžde tolybėj be
pėdsako dingo...

Keliauju, sustoju ir vėlei keliauju, kaip leisdamos mėnuo per
prieblandos jūres...
Ir žvaigždės taip arti. Ir pievos taip kvepia. Ir meilė apyaušrio
vėjo naktinė...
Ir rodosi, visas gyvenimas tavas – vidunakčiui dovana
pakeleivinga.

* * *

Nunešiu, nunešiu in gelmes –
Ko pravirko rytą žolės,
Ko užsidegė karoliai...
Nunešiu, nunešiu in gelmes...

Platėja išlaisva naktinė,
Lengvėja ysčius neštuvų...
Atverkit sienas, šulnius, skrynias,
Karūnas minkit į purvus...

Budynės aklos išmokino
Mylėt krantus, minėt gelmes...
Kur skristi naktį, žaibas žino...
Mirksnys – ir aklas praregės...

Užges klajūnas žiburėlis –
Ir jūs sudušit kaip vilnis...
Ir jūs su turtu – su šešėliu
Tik ryto dalgio žvilgesys...

Aš nešu, aš nešu per gelmes...
Kur lala kraujas ir krūtinė...
Kur sergsti paukštė panaktinė
Ir žengsnius... Ir naštas... Ir gelmes...

* * *

Ir ateina kartais garsas
Iš nežinomos šalies...
Suposmuoja rytui varsas,
Sujaudina nakčiai dainą,
Ir nueina, kaip ateina, –
Garsas varpo be šerdies...

Dalį trumpą pasdalina
Karininkai ir žyniai
Ir per naktį taką skina –
Taką audžia pašvaistyse...
O dausose ir akyse
Vien tik raisto žiburiai...

O staiga šalnoj nurudę,
Vėl dirvonai sujūruos...
Žiedus šitieksyk pražudę
Žels ir kapas, ir lelijos...
Išmintis, kaip žaibo gijos,
Pelenuos ir vystykluos...

* * *

Užmiršai mane, aušruže...
Kad aš laukiu visą naktį
Besiirdams okeanu,
Be pastogės, be pavilgo...
Ir raudoju dalią ilgą,
Be atagojaus, pavilgo
Besiirdams okeanu...
Užmiršai mane, aušruže...

Kur vainikai pažadėti...
Vien tik skundos, skundos skaudžios, –
Užmirštų jų sielų aidas...
Šaukia, virkdo... Kelkis, liki...
Ten, kur brolis brolį neikia...
O vainikai – vien žadėti!

Ir apvils, apvils aušružė...
Kažkur varpas pranašingas...
Kažkur keiksmas sopulingas...
Ir arškėčiai, ir puolimas,
Iš šventorių ištrėmimas...
Ir kelionė be pastogės...
Ir apvils, apvils aušružė!

* * *

Per visą naktį
Žydėjo žvaigždės –
Vainikai skaistūs
Ir debesėliai...

Svečiais nelauktais
Tekėjo, leidės
Klajūnai šviesūs
Su sielos aidu...

Gimimą naują
Klajūno svečio
Išgirsta siela
Ir vėlei žydi...

Ir daug tarp žvaigždžių
Aidų meilingų:
Dievų kelionė,
Žmonių liūdėjims...

MISERERE

I

Garbinkit, broliai, dienas, liuosas nuo šventvagystės, šventvagystės neliestas dienas, broliai, tegarbinkit...

– –

Mus pašaukė pasaulin mirštantis balsas, ir Jojo mirimo valanda užnuodijo maldas mūsų...

– –

Užtat mes, ištremtieji, mirštame ir mirštame kiekvienoj maldoj mūsų, o Mirimo paslapties vis nepalytime...

– –

Jei aš apsvaigau gegužiui gimstant, tai kam jūs, broliai, mylite mane?
O jei nemylėdami mane lydite, tai kam jūs svaigstate mano apjakimu?..

– –

Aš daug klajojau, aš daug meldžiausi, o dabar aš neregis, manyje gimė bedugnė ir naktis, tojoj bedugnėj apgaubs mane Amžinybė...

– –

Apvyliau aš gyvenimą, apvyliau aš brolius savo ir seseris ir dabar keliu paskutinę maldos nuodų taurę savo...

– –

Klaupkitės, broliai, prieš Gimstančiojo Balso palaiminimą ir rankas tieskite in Dangų – nemylėkite manęs!

– –

Mūsų širdys nežino, ko ilgis, mūsų siela junta daugel dausų, o mes patys – tik varpos be grūdų...

– –

Laimingesni už palaimintuosius, liūdnesni už mirštančiuosius, mes tik sieliai mažučiai mažutėliai begalinėse marėse...

– –

Garbinkit, broliai, dienas, liuosas nuo šventvagystės, šventvagystės neliestas dienas, broliai, tegarbinkit!

– –

II

Uždariau langines, užleidžiau užlaidas, ir dabar aš vienas, ir dabar joks svetys nebeatlankys manęs...

- -

Mano svečiai – spindulėliai, spindulėliai...
Šneku su jais aš ir tyliu su jais, o skundžiantis man, jie myli mane...

- -

Skundos apmirs, žaizdos aprims, židynė užgesus – stoviu ant bedugnės krašto, čiaupiasi lūpos, skečiasi akys – esu vienas, ir joks svetys dabar nebeatlankys manęs...

- -

Du jaunu žiedu po mano kojų – atnešė man juodu grakštus šypsojimas, kai aš supau Baltąją Gulbę mažutėliame lopšelyje – ir dabar po mano kojų du jaunu žiedu – aš viešpatis...

- -

Nebijau aš klaikumos – aš saulė tarp saulių, aš šešėlis tarp šešėlių – aš viešpatis...

- -

Aš dar tas pats, aš dar vidunaktį puokštes žibučių rinkau ir deginau jas, sukūręs didų laužą viduryj girios, kaip šiandie deginu sielvarto opas savo prie bedugnės krašto...

- -

O, būkite palaiminti, kurie prakeikė palaiminimą ir pavilgą, kurie, krisdami bedugnėn, linksma gausybe šypsojos, būkite palaiminti visi, visi – mirties valandą Amžiną Atilsį jums...

– –

Glūdu glūdu... Klausaus klaikumos... Klausaus bedugnės... Alsuot nustoju – klūpu po kryžium – manyje daug paslapčių – uždariau langines, užleidau užlaidas, ir dabar joks svetys nebeatlankys manęs...

– –

III

Kuomet aš pajutau Sparnuotojo Sargo žengimą – Gimstančią Aušrą – tai kas jūs man!.. Kuomet aš sukniubau po kryžium purvinas ir bemirštąs – tai kas aš jums!..

– –

Aš retai kada jus telankydavau, jūs retai kada mane tepriimdavot, dabar mes visi lygūs – aš kvieslys – jūs palydovai...

– –

Ateis, ateis toji karalystė, kuomet nebebus nė pateptųjų, nė palaimintųjų, kuomet mes visi pranašai būsime: tykūs, tykūs šaltinėliai – jie alsuoja – nieks neboja, vien tik kartais plienas trupa, kai pakanda sultys jų...

– –

Broliai, aš kviečiu jus!

– –

Ne tik mes nusidėję – mūsų šešėliai ir nuodėmingi – stūkso Golgota kiekvienoj kryžkelėj, o po ja Magdalenų minių minios...

– –

Mes nenumirę – mes tik negyvi...

– –

Ateis, ateis, broliai, toji karalystė, kuomet siela, Golgotą pažinusi, žaizdų spinduliais išgydys, kuomet numirs mumyse kareiviai ir mes stosime karžygiai!..

– –

IV

Iš šaltinių, iš tyliausių,
kur alsavimai nedrumsčia,
kur švitrėjimai nesiekia,
kur neskęsta spinduliai,

Pasisemsiu taurę sulčių,
sielą girdysiu per naktį,
kol aušros ugnim kraujuota
girta siela degti ims...

– – – – – – – – – – – – – – – – –

Ugnyje užgimęs, veltui
Ugnies ieškau... Saulė toli...
Jei krisiu staiga bedugnėn –
ir žvilgsniu nieks nepaseks...

Ugnys toli... Saulė toli...
Žvaigždės miršta ir šešėliai...
Ė, palaimints prakeikimas!
Ė! palaiminta naktis!

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Aš žinau – palaimins amžiai
ir išguitus, ir klajūnus,
ir kur girdo nuodais aklą,
ir kur drumsčia šaltinius...

Susisups verpetai – sielos –
susiburs pašėlę volai –
ir prieš saulę kils šešėliai,
ir Golgotos sūnūs kils!

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Sultims žemės girta siela
degs aušros ugnim kraujuota...
Kils verpetai... Kelsis marės...
Ė, palaimints, kurs negims!..

Kryžius man – jums, broliai, dalgis...
Varpos lauke... Mes – šešėly...
Daug žinių atneš rytojus,
O mus viena tik telies!

– – – – – – – – – – – – – – – – – – –

DIEVŲ TAKAIS

DIEVŲ TAKAIS

I

Būk nors mirksnį lengva viešnia
Užmirštos manos būties!
Tau takus paparčiais tiesiu,
Tau takus daina nušviesiu,
Kol padangės blankt pradės.

Tavo kelio – nežinau.
Augau tyruos ir svaigau –
Tave tolią dainavau

Ir regėjimai nakties –
Ir merdėjims ištremties –
Aš pabudęs – dėl tavęs!

II

Aš netyčia apsistoju
Prie žinyno.
Amžius amžiuose klajojau –
Lauko valią težinojau –
Godas mylimai godojau.

Ir dabar visiems dainuoju –
Tegu žino,
Kad karūnos plevėsuoja,
Kad degu sapnu žaliuoju,
Kad plasnoju ir dainuoju!

Kaip žibutė anksto ryto
Prie žinyno –
Mano saulė nuraškyta – –
Mano saulė vėlei švito,
Ir aš kėliaus vėlei kitas!

III

Dėl tavęs žadėjau būti
Pirmu tyliu žiburėliu,
Kur klajoja, danginėjas,
Kol primeilins lengvas vėjas – –
Pasitinka tyliai, meiliai –
Ir liepsnelė linksta gailiai –
Būti – degti – ir nebūti – –

Saulė leidžias, saulė kyla,
Žengia tyla karalienė,
Neša paslaptis į dangų.

Nepajėgiu, negaliu
Neskardenti, nesikelti!
– Bus atverta, bus atverta
Amžių durys, plieno vartai!
Ir dūmoju liūdnas kartais
Ties užtvertais amžių vartais:
Ar ne toks ir tavas kelias,
Kaip nutilusios žolelės –
Tai tik augti, tai tik želti –
Iki rudens spindulių – –

IV

Per tylų lauką, žiedų karūnas,
Sapnus nekaltus mergystos jaunus,
Velkuos pasauliu kaip vilkas naktį,
Kur meilė žydi, kur saulė teka – –

Ir vis su žvaigždėms,
Ir vis kaip krislas,
Degu, ateinu ir vėl nueinu,
Ir vėlei lieku kaip ėglis lauke – –

Rugiai rasoti žarijoms žiūri.
Laukai migloti viliones kuria.
Takai raudoni vilioja buria.

Velkuos pasauliu kaip vilkas naktį,
Kur meilė žydi, kur saulė teka – –

V

Saulė teka.
Dega ašaros ugninės.
Ir aguonos kaip karoliai
Aplink veidą ir krūtinę
Krauju dega.

Žvaigždė mano pirmagimė –
Mano daina panaktinė –
Ir aguonos, ir krūtinė – –

Ir kaip burtininks žengiu,
Sėju paslaptis širdžių –
Dovanoju ir turiu – –

Rytas žengdamas liepsnoja.
Aš kaip stulpas vėl sustoju
Ir mylėdamas kartoju:

Tyla tylon įsiklauso –
Siela sielon įsižvelgia –
Gelmei gelmės pasigirsta – –

VI

Ant žiedelių, ant baltų,
Prie krūtinės prisegtų,
Spindi šerkšnas spindulių.

Ir krūtinė įdegta,
Apšerkšnojusi rasa,
Spindi vasaros kaitra.

Nuogą vėjas pabučiuos –
Baltas žiedas sulinguos –
Šičia lauke – ar danguos?

Ir vaiskumas debesų!
Ir alsavimas dausų!
Ir myluoju, ir esu – –

Kraujas vyno svaigume!
Užliūliuosiu kaitrume
Nuogą lauką ir tave!

VII

Pražydo žemė
Gyvais karoliais.
Linguoja žolės,
Žilvyčiai ūžia.

Ir naktužė –
Kaip verdenė – –

Gęsta žvaigždės, žiebias kitos –
Verkia gėlės nuraškytos –
Verkia širdys nelankytos – –

Ir lankydamas einu –
Ar priimsi dovanų –
Sulčių vasaros pilnų?

Ar tik būsiu dėl tavęs
Žvaigždžių atspindžiu gelmės',
Kur pernakt perdegt suspės?

VIII

Tu ateik į vyšnių sodą!
Tu ateik tą gūdų metą,
Kai dainuoja rudens vėjas,
Tartum tyruos liūtas viešpats,
Kai šermukšniai, margos liepos,
It šešėliai išsigandę,
Ir su vėjumi dainuoja,
Ir su sieloms tyliai verkia – –
Tu ateik į vyšnių sodą!

Ir takai, ir žygiai ilgūs –
Rudens ūkana ir vėjas!
Ir nusvirusios pavėjui
Paleistoms kasomis vyšnios,
Ir paklydusios ugnikės,
Iš tolių dausų atėję,
Ir užumirštosios sielos –
Rudens ūkana ir vėjas!

Lyg šešėliai vogtinieji
Tyliai slenka ir užgauna –
Lyg pelėda aimanuojant
Žaizdą nuslėptą palyti –
Lyg nakties meilužis slaptas
Šalta meile pamyluoja –
Vėjas staugia ir dainuoja,
Ir dainuodams gailiai verkia – –

Vyšnių sodas – – Rudens vėjas –
Siela užmiršta per amžius!
Sapnas lengvas, vaivorinis
Iš tolybių atlydėjo – –
Saulė degė, vaisių sėjo,
Sultimis žiedai sunkėjo – –
– – – – – – – – – – – – – – – – –
Tyrų vėjas vyšnių sode
Sielą užmirštą dainuoja!

IX

Pasauly – vienas – –
Po rūkus palšus naktinė tyla –
Mirties kelionė – –

Sudūžta lašas rasos nukritęs,
Suvirpa lapas, perdien nuvytęs,
Lavonu tapęs –

Vyniojas garsas
Po rūkus palšus – –
Pasauly vienas,
Kaip lapo garsas
Po rūkus palšus – –
– – – – – – – – – – – – – – –
Tarp lavonų, tarp žiedų
Kaip apaštals gyvenu – –

Tyla žemėj ir danguos –
Gimė meilė sopuliuos – –

X

Krūtinę nuogą, rasotą veidą
Bučiuoja vėjas, myluoja vėtra – –

Po kojų tavo supilsiu kalnus,
Nusėsiu laukus žiedais aguonų –
Tebūna džiaugsmas visam pasauliui,
Garbė tebūna jaunybei tavo!
Pražydo anksti rytinė žvaigždė,
Ir sargas ryto sparnais sumojo – –
Kartu su žvaigždėms degti viliojo
Ankstųjį rytą angelas sargas – –
Perdega žvaigždės, o mylimoji,
Krinta į amžius, kaip nei nebuvę,
Tartum vėjelis, ūkuos nuščiuvęs...
Vien tik krūtinėj dega liepsnoja
Mylimai dainos, seseriai burtuos,
Ilgesiui mylimam skrendant sukurtos –
– –

Ne žiedą tavo nuskint norėjau,
Tik tavo sapną aš palydėjau – –

XI

Aš iš tolo atėjau
Įsižvelgt širdin giliau –
Susigraužti dar gailiau – –

Rudens laukas, rudens dienos –
Ir tamsa – –
Aš klajoju vienai vienas
Per dausas – –

Aukso žiedas – bus daina!
Aukso diena auš kita –
Ir tamsa!

XII

Sauloleidos ugnys sultingoms aguonoms prasimuš
pro liepų nusvirusius bokštus – –
Darželis, paskendusis mėnesio šypsenoj, tylisi,
ilgisi, glūdi – –
Ir nėra, kas dainą paklydusią šauktų, nors siela
taip trokšta – –
Ir nėra, kas žiedą nuskintą primintų, kai siela
taip liūdi – – –

Žiedo ašaros raudonos –
Kaip akyse – –

Įsižvelgsiu – pamatysiu –
Kaip ugnikės suvirpės –
Ar tas žiedas – iš širdies –
Ar tas sapnas – dėl manęs?

Atsigersiu raudonų –
Žiedo ašarų – tavų –

Atsigersiu iš gelmės
Tavo sopančios širdies,
Kad pražydo dėl manęs –

Kad ir mirsiu – su daina!
Kad ką tarsiu – mylima!

XIII

Perregimuos rūbuos, kaip meilės dievaitė,
Kvepėdama skrenda naktis.
Vosilkos ir balzganos avižos vingiais, vilnimis suglūdo – –

Lauko gėlių vainikus
Rankos drebančios pajus
Palei krūtis ir skruostus –
Argi vis taip liūdna bus!

Aš dainuoju pamažu,
Kad nežadint avižų.
Kad lankytiesi nakčia,
Aš ir myliu paslapčia.

– – – – – – – – – – – – – –

Rūbai vaiskūs. Dvelkia kūnas.
Siela girta pilnatim.
Su vosilkoms, su vainikais –
Kur tu būsi su manim?

Ir laukuose, ir dausose –
Tik žarijos, tik žiedai – –
Ir krūtinėj – gilmenose –
Pietų saulė – apyniai!

XIV

Mėnulis baltas
Parėdė liepas
Žiedais sidabro.

Krapai ir kmynai.
Ir kvepia mėtos.
Šermukšniai svyra.

Kaip žilvytis vienas lauke
Laukia saulės – nesulaukia –
Šaukiu lauke – neprišaukiu – –

Ir bastausi – ne taku –
Žvaigždę krintančią seku –
Liūdnas viešpatis laukų – –

Kvepia kmynai ir krapai – –
Ar girdi tu, ar žinai,
Kaip aš vienas su laukais?

Tyli ūkana nukris,
Liūdną taką nušlakstys –
Siela aidijoms nuskris – –

XV

Nusvirę linai.
Ir pievos paskendę žarijos'.
Ir tolimas beržas vienužis našlaičiu paskendo danguj.
Ir žvaigždės danguj
Kaip obelės žiedas pavasarį gija
Šaltais spinduliais – –

Vienas, vienas tarp laukų – –
Ir dainuoti – nejauku!
Ir tylėti – taip klaiku!

O sustingęs debesėlis
Kaip drebulė sudrebės,
Ir slapstydamos šešėlis
Vasarojuj sukugždės, –
Ir kaip tylus rudens lapas –
Aš pavėjui ir gelmės' – –

Ir apsvaigęs kuždesiuos
Rudens lapo sopančiuos,
Gėla-užmarša kaupiuos – –

XVI

Šniokščia vinkšnos ir berželiai
Šičia lauke. Ir ne čia.
Liūdna lauke. Širdį gelia.
Ir kaip bangos vėtroj kelias
Maldos, ugdytos slapčia.

Išdainuosi, rodos, gėlą
Su svaiginančia daina!
Kaip vienužis beržas želo –
Kaip vėjužis bangą kėlo –
Kaip aplankė mylima – –

Nepažįstama atėjus
Ir apleidžia ne sava!
O po vinkšną šlama vėjas,
O po lauką skundas liejas –
Kaip apleido mylima – –

Klajūnėsi – atsilsėsi –
Kur padangėj – kur nakčia – –
Ir kad aušrą palydėsi –
Nusidėsi – ir mylėsi –
Nesgailėsi ir vogčia!

XVII

Užgavo sielą
Nelaikio aidas –
Kartoju mielai –
Ateik – ateik!

Erdvėse skamba
Varpai nelaikio – –
Krūtinėj gelia –
Ateik – ateik – –

Varinis veidas –
Verpetai – gelmės – –
Žarijos žėri,
Sapnais vaidenas – –

Užgavo sielą
Vienužę vieną –
Ir verkia tyrai,
Ir siela verkia – –

Kaip lašas tyruos –
Krisiu sudušiu
Nelaikio aidu!
Ateik – ateik!

XVIII

Rudens liepos –
Kaip sugėdintos mergaitės.
Kasos gelsvos ir palaidos
Visą veidą nukedeno.
Nuogos krūtys gėdulingos
Su auksiniais spindulėliais
Susipynė paskutinės.

Rudens rauda netikėta
Pamyluoja veidą lėtą,
Pabučiuoja krūtį kietą – –

Ir gėlelės paskutinės –
Liūdnos žvaigždės rudeninės –
Kaip kvepėjimas krūtinės – –

Ir kaip sapnas vaivorinis
Mylimoji – mylima!
Ir apsvaigusi krūtinė
Rudenine nuoguma!
Ir pašėlę sutartinėj
Krūtys – mylima – daina!

XIX

Atėjai –
Ir mano dienos –
Ir bakūžėj samanoj –
Ir krūtinėj ašarotoj –
Pražydėjo apyniais!

Žemė mano – laimė mano –
Aš esu!
Spinduliai tave palaimins
Atsilankiusie kartu –
Kad bakūžėj samanotoj
Taip šviesu!

XX

Laimink skundą begalinį –
Tegu kelias, tegu plaukia – –

Kaip vidunaktis meilingas
Aš ateinu nealsuodams
Skundą tavą begalinį
Palydėti – –

Jei klejonė vakarinė,
Nusislėpusi krūtinėj,
Tartum rūdys plieną graužia,
Ir tos ašaros meilingos,
Ir tas skundas nelaimingas
Vieną opą siaudžia, glaudžia –

Laimink skundą – dieną tavą,
Ir tą aidą, kurs užgavo,
Ir klajūną, kurs mylavo
Pasiilgusią krūtinę – –

XXI

Neužmiršk, sapnų lūkėta –
Neapleisk, svaigių žvaigždėta!

Kur lelijos pasodinta –
Kur darželis išvaiskinta –
Kur žiedai nežydę skinta –

Jei tu lauki vakarais,
Jei tu lauki – kur esu,
Kur aš liūdnas danginuosi,
It pavėjui snaiguolėlė. –

Į tolias pažvelki žvaigždes,
Širdimi gailia pažvelki –
Ir žinosi, kam klajoju,
Ir žinosi, kam nežydžiu,
Tik apleistus žiedus renku – –

XXII

Žvaigždė tylinti užėjo
Urvan mano.

Nežinojau, nelūkėjau,
Pasitikti nemokėjau –
Į stebuklą netikėjau – –

Įtikėsiu, Dieve mano,
Jei nemirsiu naktį šią,
Jei po tvaną okeaną,
Kur užliejo dūšią mano
Vilnimi gūdžia slapčia –

Trumpaamžė kibirkštėlė –
Mano laimė klajūnėlė
Neužges tamsia nakčia!

Žvaigždė mano tolimoji – –
Kur užmirštas aš sieloju
Ištremtinėj tylumoje – –

Įtikėsiu! Palydėsiu
Tavo tolimus žvilgsnius!
Su žolelėmis drebėsiu
Ryto šalnos kol pabus – –
Laimės, laimės neminėsiu –
Tik praeivius spindulius!

XXIII

Išgirdau daržely dainą
Sutemoj – –
Daug išmyniojau takelių
Glūdumoj – –

Ir sesulė, ir dainelė –
Du kardu – –
Prie vartelių, prie varinių
Aš klūpu – –

Vieną žiedą, vieną gėlę
Prieblandoj!
Tai mylėsiu, glamonėsiu,
Kaip maldoj!

Skina sesė, raško, skuba
Žiedu du –
Ir daržely du šešėliu
Vainiku – –

XXIV

Valandoj, kai būsiu tavo –
Ar žinosiu, kur esu?
Kaip tos stygos, kur dainavo –
Surūdijo – be skardų?

Kad sukaustei plienu kietu
Mano atdūsius skubius –
Vesk į šalį pažadėtą,
Kur ir nuodai kaip medus – –

Aš žinau – tu myli plieną,
Žvangią dainą ašmenų – –
Lyg paklydus žvaigždė dieną –
Aš nejuntamas degu – –

Ir mirksny, kai būsiu tavo,
Tik žinosiu, kad smengu:
Ir vakaris, ir ne savas,
Kaip alsavimas bangų – –

XXV

Prieblanda atlankė žemę
Taip lengvutė, taip lengvutė.

Liovė dvelkę tie vėjyčiai,
Liovė pūtę
Tie mažyčiai
Krupulingi – –

Neužgeso, neišblanko nesutemę
Ir padangės.
Tik žvaigždelės šešiasparnės lyg netyčia
Išsikėlė – –
Gailestingi
Spindulėliai
Pamylavo, pabučiavo lauko beržo šakeles –

Nieks nematė – nieks nejuto,
Kur neskriejo, kur pradingo – nieks neras – –

Tik širdis vėl nelaiminga,
Išsiilgus, išsiilgus,
Susigraužus,
Pralūkėjus amžius ilgus,
Išvirpėjus prie tiek laužų
Siunčia maldą vakarinę –

Seserėlei,
Kur sukėlė,
Kur sukūrė ugnį gaisrią, ištremtinę – –

XXVI

Šiandie pasauly
Tylus skambėjims
Nutilusio aido.

Tavo akyse – žydrėjims,
Tavo akyse – tylus skambėjims
Nutilusio aido – –

Tavo akyse – žydrėjims,
Tavo akyse – žydėjims,
Tavo akyse – tylus skambėjims
Nutilusio aido – –

Užmaršos vainikas krito
Ant vienužio mano tako – –

Mielas aidas mylimos
Tylumoje suplasnos –
Ir vainikas suliepsnos

Su nutilusiais aidais,
Su pašėlusiais sapnais,
Su svaiginančiais žvilgsniais – –

XXVII

Tyruos amžius gyvenau –
Tolią saulę sapnavau.

Ir su vėju iš kalnų
Nusileidžiu ir einu
Ieškot dalią užmirštų.

Siela nykiai suvirpės
Besielodama gelmės' –
Gėlą-užmaršą užlies –

Ir pakalnėj ištremties
Vėlei lieku be širdies
Rūsčiu viešpačiu nakties!

Ir be saulės šilumos,
Kaip be meilės mylimos –
Tyrų vėjai užraudos – –

XXVIII

Žiūriu, žiūriu į tą šalį,
Kur dalia nuskrido mano.
Ar pavysiu aš nedalią?
Ar pavysiu aš klajuolę?
Kaip išplauksiu okeaną,
Kur dalia klajuolė mano
Sužvilgėjo ir prapuolė?

Žiūriu, žiūriu – – Nerandu!
Kad stebuklas ateitų
Žemėn sielų užmirštų –
Mano dalią pavytų?

Grakščios rankos nejučia
Širdį paliečia slapčia
Ir viliojančia akia
Buria žvaigžde skrendančia – –
Buria skrendančia nakčia –
Nesulaukiama mirčia!

Klausinėjuos – kur esi?
Iš kur spindulius siunti?
Kam vilioji, nemari,
Sielą mirštant viltimi?

Klausinėjuos. Danginuos.
Žvaigždė krintanti danguos
Tyliai sielą pabučiuos –
Man nedalią atiduos – –

Neužmiršiu niekados
Tos šalelės tolimos,
Kur mana dalis plasnos,
Kur raudosiu be baigos!

XXIX

Numylėta, numylėta, tu, žemele,
Nesakyk – paklydęs sūnus,
Nesakyk! – Aš grįžtu, būnu,
Kaip tas vaikas paklusnus
Ir su dūšia, ir su kūnu,
Užsidengusis skruostus – –
Numylėta, numylėta, tu, žemele!

Prie tavos šaltos krūtinės
Atsigausiu, pakvėpuosiu,
Tave šaltą išbučiuosiu – –
Skundą mano begalinį
Tau, motute, atiduosiu!
Tu pagimdžius, užauginus,
Savo krauju pasdalinus,
Tu priglausi, neišduosi
Nuo tavos šaltos krūtinės!

Numylėta, numylėta!
Jeigu vaikas prašos, laukia,
Tartum nykus rudens lapas,
Prie krūtinės kaip prie kapo
Prisiglaudęs, tyliai šaukia –
Aš išgirsi? Ar išgirsi?
Ar apleistas aš ir mirsiu?..
Numylėta! Numylėta!

KARALIŪNAIČIAI

IŠKILMĖ

Laukiu tavęs.
Sieloje šventė,
Vieni vainikai, vainikai be galo.

Aukurai dega,
Vėliavos supas,
Gėlės nusvirę iškilmės laukia.

Gūdžiąją naktį,
Dieną saulėtą
Ugdytos maldos dieumintis šaukia.

Viskas dainoje,
Pasaka – viskas,
Apmirė žaizdos, verpetai užšalo.

Sieloje šventė.
Laukiu tavęs.

Išgirsiu skardžius trimitus –
Didį laužą uždegsiu –
Su paparčiais, su vainikais
Tave žalią pastiksiu!
Tik atskriskie, atplasnokie –
Laukdams amžius nemigsiu!

MĖLYNOJI PAUKŠTĖ

Į šiaurę, į tolimą šiaurę, už girių, už pievų,
už jūrų, audrų kupinų,
Atskridai kaip paukštė, kaip mėlyna paukštė
ant džiaugsmo ir laimės sparnų.

Nupynei vainiką, puikiausią vainiką iš rūtų,
jurginų, svyruoklių beržų...
Atskridus tarei man: atėjo gegužis – ir lauke,
ir pievoj, ir girioj – svaigu!

Aš vėlei pajuntu, prašvitęs pajuntu, kad vėlei
bevirpu, klajoju, degu!
O sielai taip lengva, kaip vasaros rytą, kaip
žiedui purienų tarp saulės bangų!

Džiaugiuos kaip balandis, kaip baltas balandis,
kaip beržas, kai aušta aušra!
Tu – gulbė, tu – gulbė baltoji, skaisti kaip
žemčiūgai, kaip ryto rasa!

Tai žiūriu bedugnėn ir skęstu apnykęs,
ir skęstu neskęsdams joje – –
Tai sparną ištiesiu ir žemę nušviesiu – ir
džiaugsmą paliesiu širdies dainoje – –

KARALAITĖ

Eikš, priglausk rasotą veidą
Prie krūtinės, –
Tenudžiūsta.
Kam pašlijo
Bėgt upeliai!

Apsupsiu tave, skaistveide,
Baltu šydu.
Padainuosiu meilią, meilią
Tau lopšinę,
Užliūliuosiu tyliai, tyliai
Kaip gėlėlę.

Eikš, priglauskie jauną veidą
Prie krūtinės...

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Gėlynėlių karalaitė
Darželу užaugo.
Kėlės anksti, pirma saulės, –
Prausės grynu vandenėliu,
Iš akių kur rieda.

Tu nuliūdus, karalaite,
Susimąsčius, tartum gulbė
Debesėlį lydi.
Tartum pasaka, atplaukus
Per dangaus mėlynę,
Palydėti, kas klestėjo
Prieblandą darželу.

Kaip lakštingala prabilo –
Tu žinojai, tu girdėjai – –
O, kodėl gi nemokėjai
Pasigerti nuo dvelkimo –
Jos čiulbėjimo skrajingo,
Tik pravirkai tyliai, tyliai – –

Eikš, priglauskie jauną veidą
Prie krūtinės!

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Sodas nurimo
Tartum apmiręs,
Amžinos pušys,
Didžios, smalingos,
Ir ąžuolai,
Šimtmečius augę,
Stovi sustingę.

O nuo mėnulio
Spangūs šešėliai –
Kaip debesėliai,
Tartum išguitos
Sielos klajot,
Pinasi, supas –
Pražūtin slenka – –

*

Liaukie liūdėjus!
Liaukie dūmojus!
Baltos alyvos, ievos pražydo.
Vakaro ugnys dar neužgeso,
Rytas jau brėkšta, dar nesutemus – –

Per gėlyną, kaip per tvaną,
Irties tik mokėk!
Tik atskleisk jaunystei kelią –
Burtus pamylėk!

Eikš, priglausk rasotą veidą
Prie krūtinės!
– –

SPINDULIUOSE

I

Susimąsčius. Susimąsčius
Tartum uola,
Kur nuskendo jūrų marių amžinajan sūkurin – –

Akys nykios. Akys nykios
Kaip trimitai,
Kai pajunta priešo skardą ir vilyčias, ir kardus – –

Mintys tykios. Mintys tykios
Kaip dilgelės,
Kur išdygo – vargą vargo visą amžių patvory – –

Vėtrą mačius. Vėtrą mačius
Sopulingą,
Tai ne veltui toks šešėlis dengia žydinčius skruostus – –

Juk matei, kaip debesėliai
Per mėlynę plaukia!
Juk jutai, kaip jaunos gėlės
Vėl gegužio laukia!
Juk girdėjai – saulė kėlės –
Dainos laimę šaukia!

II

Nuo akių saulėtų tavo
Spindulių
Atsitraukti, pasislėpti
Negaliu!

Vai, nuo tavo paslaptingų
Žvilgesių
Kaip papartis Jono naktį
Sudegsiu!

Jei nemėgsti draug su vėtra
Burt – skrajot –
Tai geriau į giedrą dangų
Nuplasnot!

Nebijok kalnų viršūnių
Mėlynų –
Juk ne veltui aro sparnus
Auginu!

Aš audringas, aš kaip vėjas –
Tu skaisti!
Tu akim pasaulį platų
Uždegsi!

O, kad tavo žvilgsnį aštrų
Dar pavogt!
Tai galėčiau pražydėti –
Ir nunokt!

III

Ji atbėgo
Kaip laukinė, kaip laukinė.
Kojos basos, gelsvos kasos,
Veidas giedras
Kaip dangus.

Žvilgsnį meta –
Saulė teka, saulė teka.
Lūpos šypsos – džiaugsmą lydi –
Kaip jurginai
Spinduliuos.

Vaikšto – tirpsta
Tartum stirna, tartum stirna.
Kaip drebulės lapas dreba
Ankstų rytą
Rudeniop.

Pilna džiaugsmo
Kaip radasta, kaip radasta.
Rago balsą, skaudų, griaudų
Vos išgirsta
Tyloje –

Vai, pašoksta
Nusigandus, nusigandus.
Kaip paukštelė sukas, laksto –
Kuria dangų –
Savyje!

IV

Mano sieloj šiandie šventė,
Skambink, sese, dar linksmiau!
Ei, šalin, vylingos mintys!
Dainos, lėkite lakiau!

Tamprios stygos kanklių mano,
Jas užgaunu nejučia –
Ir pakyla gulbių tvanas,
Ir plasnoja paslapčia!

Mano sieloj šiandie šventė –
Rymastėlis ir aušra!
Ir takai, skausmuos praminti,
Šviečias vasaros daina!

Vai, sesule, žvelk į dangų,
Į darželio radastas!
Juk tenai jaunystė žvanga,
Juk tenai tik gyvata!

PALAIMINTA

Liūlia, liūlia,
Mielą, mielą
Liūlinėlį – –
– – – – – – – –
Po padangę
mėlynbangę
danginausiu
debesėliu.
Nežinodams,
kur sustosiu,
nežinodams,
kam dainuosiu,
slaptą dainą
suposmuosiu,
slėptą maldą
atiduosiu – – –
– – – – – – – –
Tyli, tyli
tylumėlė –
pirmas žiedas –
keldamos – –
– – – – – – – – –
Aš pasergėsiu –
palydėsiu
tavo dieuminčių
kėlimos:

tegu tavo
rūpestėlis
kaip jūružėj
skęs lopšinėj – –
– – – – – – – – – –
Manas kelias –
toli, toli – –
Jei paklydęs
grįžtau kartais
sopulingas,
susigraužęs –
siela sielai –
ką sakytų?
gelmė gelmei –
ką raudotų? – –
– – – – – – – – – –
Ir krūtinėj,
ir akyse –
vien dainužė – –
Ir pasaulis
visas mūsų
išvaiskintas
kaip perregima
rasužė – – – – –
– – – – – – – – – –

Mintys, godos
godonėlės –
kaip auksinis
vasarojus –
susipynė – –
Žodis žodin,
ranka rankon
ir nuskrisim
žiburėliu – –
– – – – – – – – – –
Gėriau, gėriau
iki aušrai
dviejų saulių
rymastį – – –
Džiaugsmas mano
klajūnėlis
tai sužvilga,
tai išblykšta – –
Aš, svajotojas
skrajingas,
sėju sapną
rūpestingą,
myliu džiaugsmą
sopulingą – –
– – – – – – – – – – –

Ilgiai, ilgiai
sužvilgėjo
ašarėlės
vogtinos...
Susitiko
godonėlės
lemimos...
Žydi, žydi
melsvas žiedas –
mylimas – –
– – – – – – – – – – –
Supdamas mieląją,
sergėdams,
atnešu viešpatniai
dovaną –

Pasaką žvaigždintą,
dieuminčių aidiją –

ilgesį mylimą –
mylimą mano – – –
– – – – – – – – – – –
Liūlia, liūlia
mielą, mielą
liūlinėlį – –
– – – – – – – – – – –

LAUKŲ LIŪDĖJIMAS

RUDENINIAI ŽVILGSNIAI

I

Kartą ėjom ankstų rytą, kai dar saulė netekėjo.
Liūdnas sodas. Liūdnos godos. Liūdnas rytas rudeninis.
Gūdžios pušys, margos liepos it sustingusios merdėjo.
Kartą ėjom ankstų rytą, kai dar saulė netekėjo.
Veltui siekė ranka ranką, siela sielos negirdėjo.
Veltui kūrėm sieloj laužą, tąryt saulė netekėjo.
Liūdnas sodas. Liūdnos godos. Liūdnas rytas rudeninis.

II

Tu pabūgai lapų balso, lapų garso rudeninio.
Aš pabūgau tavo žvilgsnio, šalto, kieto kaip vilyčia.
Nors abu širdy tetroškom vieno sapno begalinio,
Verkėm, jautėm, kaip siekimai susibūrė, susipynė.
Tu, pabūgus lapų skardo paskutinio, rudeninio,
Iš darželio mano žiedą ir nuskynei, ir pamynei.
Aš, išvydęs tavo žvilgsnį, kietą, aštrų kaip vilyčia,
Sudrebėjau tartum varpa, dalgio paliesta netyčia.

RUDENS LAUKUOSE

I

Spinduliai-gijos laukus nusėjo.
Saulėj lelijos. Spindi aguonos,
Kraujuje gausios, saulėj raudonos.
Spinduliai-gijos laukus nusėjo.
Vėjuj pastiko ir palydėjo
Kuždesiai, burtai, pilni malonės,
Saulėj lelijas, kraujuj aguonas,
Sielą-šešėlį, drebantį vėjuj – –

II

Vakaro saulė. Vėjas iš marių.
Vakaro meilė – liūdna – be galo – –
Žiedas našlaitis – sapnas vakaris –
Liūdesiu dvelkia vėjas vasaris – –
Vakaro meilė – saulė už marių – –
Žemė – krūtinė – sultys, rasalas – –
Toli paklydai – irkies be galo
Vakaro meilėj, vėjuj iš marių – –

III

Pievoje beržas vienišas, baltas.
Ašaros – rasos, kasos – karoliai.
Ūkana balta. Tylinčios žolės.
Mylinčios sielos maldos nekaltos.
Pievoje beržas vienišas, baltas – – –
Siela ilgėjimos gyva iki šiolei
Viena težino – ūkaną, žoles –
Tylintį beržą vienišą, šaltą – –

PAKELEIVIAI

I

Kai atėjo –
Tartum sapnas, tartum gyva –
Nei lelijų, nei vainiko nežadėjo – –

– Žvelk pro langą. – Žvelk į dangų
– Į padanges, į gaisrias – –
– Narvas mažas. – Dainos žvanga – –
– Ugnys vakaro – neges – –

Rymau, rymau. Audžiu, audžiu.
Jei pažvelgtau į tave –
Ugnys vakaro – neges?

II

Kiaurą naktį naktužėlę –
Kaip aguona šlamažiedė.

Tai ten takas mano bus,
Tai ten žvaigždė mano kris,
Kur skaisti mana dievaitė didų aukurą sukurs – –

Šventa tyla – šventa byla –
Paprastas vamzdys, paparčiai – –
Aš kaip skardas, aš kaip lapas, kurs ir dega be liepsnos – –

III

Nuplasnojo paukštė juoda
Į tolimas girias.
Rytmetį vamzdys žilvyčio –
Rytmečiui garbė.
Iš mažyčių ašarėlių
Kelias spinduliai – –

Pievą vingina, dabina
Auksinti takai.
Girdo, aipina, svaigina
Saulė, širpuliai.
O po kojų lenkia galvas –
Mėtos, dobilai – –

IV

Kibirkštėlė stojos liepsna,
Iš ugnelės dainos kyla,
Iš verdenių marės gėrė,
Iš ugniakurio – dangus – –

Pakeleiviui – marės, kelias – –
Jei pasviro narvo sienos,
Jei dangum giesmė pasruvo –
Kėski sparnus ir plasnok!

Nebegrįš perdegę žvaigždės –
Naujas rytas – nauja saulė!
Ir lydės dangun dievaitė –
Atpirkėjas – nuodėmė!

BALTĄJĄ NAKTĮ

I

Sodo sfinksai ąžuoliniai
Susisieloję,
Ištisus amžius viesulas boję
Sustingo.
Kad nežinotų paslapties ryto
Staigūs praeiviai
Ir pabaldūnai.

Vėjas toks tykus,
Tartum mergužė
Gėles raškyti,
Lapuos pakilo...

Krūmuos lakštingalė
Tartum netyčia
Ėmė byloti
Taip nedrąsiai –
Taip nedrąsiai.

Siela pravirko taip netikėtai!
Tartum sukilo
Nauji verpetai – – Nauji verpetai – –
Ir paskandino,
Visa, ką švento siela augino – –

II

Liūdnos alėjos tęsias be galo.
Vakaro vėjas siausti neliauna.
Akys užgeso, veidas nubalo, –
Gėla su vėju drauge keliauna.

Slenka keleiviai, vienas už kito,
Myli kiekvienas apsapnį savo.
Mano svajonės jaunos nuvyto –
Mėlynas paukštis jas numylavo.

Mintis sukaupęs, galvą nuleidęs,
Ištisą naktį slankau alėja.
Vėjas kaip paukštis, nagus išskleidęs,
Skaudžiai užgavo, ką palytėjo.

Ko man čia laukti, ko man klajoti!
Amžinu skausmu kam pasiskųsti!
O, kad lūkėjimos kur palaidoti!
O, kad ilgėjimos tik nebejusti!

Liūdnos alėjos tęsias be galo.
Mintys kaip debesys niaukiasi, slenka.
Akys užgeso, širdis užšalo.
Sielai pasaulio nebeužtenka.

III

Vabaliukai fosforiniai –
Kaip mergaitės po alėją.
Čia krūtis kieta liaunėja,
Čia vaidenas, burtus sėja
Karaliūnaičiai naktinei.

Mėnuo, cinikas prakeiktas,
Žiopso kreivas iš padangių,
Prie pakrūmių, prie palangių,
Prie krūtinių beatvangių –
Jo žvilgsnys visur įsmeigtas.

Sultims, vynu kvepia oras
Kaip valstybinė aptieka.
Tik šešėliai vieni lieka
Kaip apaštalai, be nieko,
Ir ant suolo slepia poras.

Liepos kvepia, žydi, audžia
Tylią dainą vakarinę.
Ir pabalusi krūtinė
Kaip lietuviška degtinė
Palei lūpas alpsta – glaudžias.

Vakaruoja, vasaroja
Sodas naktį geidulingą.
Meilė karšta, slėpininga
Sode vasaros atpinga
Ir kaip fosforas liepsnoja.

ROMUVA

I. Anga

Ištiestas sparnas.
Vėjas myluodamas suka ir laužo.
Kietos jo rankos.
Aštrūs dvelkimai.
Ir glamonėjims –
Žiaurus!

Tiesiai prieš vėją.
Sparnas dar sveikas, daugel dar, daug ištesės.

Ilgos malonės!
Lūkesiai ilgūs!
Žengsnį po žengsnio –
Karžygys –
Bus.

Vėjas bučiuodamas dūšią išduoda.
Niekas nemiršta – ilgis tiktai.
Laukiu išbalęs.
Laukiu suspaudęs krūtinę!
Viešnia, o Viešnia, –
Vakaro dalgį –
Girdi?

– Karžygys stosis, –
Milžinu kelsis,
Iš kapinynų, iš apraudotų, iš užmirštų – –
Apmirė balsas. Gandas užgeso.

Dūšia – išduota. Dūšia – žaizdose – –
Laukiu rytojaus. Laukiu vėl gando – –
Vakaro Viešnia –
Tikiu!

II. Viešnia

Išpynė kvepmenos kasas,
Ir šerkšmenos skruostai prigijo.
Sapnų gegužės kupina,
Visa – pražydusi lelija – –

Žengsnių lengvumas ir grazna!
Krūtinė tirpdama banguoja!
Gyvybe žemės nešina,
Dievybė amžina alsuoja – –

Ateina vakaras grakštus,
Tinklais, šešėliais užliūliuoja –
Užmiršta siela verpetus – –

Aš, tarnas burtų ir maldų,
Genuos sapnus taku žaliuoju –
Už Viešnią vakaro klūpu – –

III. Gandas

Naktis – kaip sapnas sutemoj.
Daina – kaip sraujos bangos marių.
Altorius – iškilmės liepsnoj,
Ir aš – žynys liepsnų vakarių.

Žėrėjo daug aušrų gaisrių,
Ir ūkanų daug lankė žemę,
Ir sargią sielą šiurpulių –
Ir vėl nakties dangus aptemęs – – –

Dangus pasiunčia kartais Sargą –
Ir džiaugias siela paslapčia:
Ateis žinia – puotaus nakčia,
Ir tyruose bus dvaras margas – –
Ir rytą kelsis saulės dvi,
Ir joms altoriai degs kiti – –

IV. Iškeliavimas

Apniko pirmonį liepsna.
Auka priimta. Taurės – tuščios.
Ir tapo gyvastim malda,
Švitrėjimu – klūponės rūsčios – –

Tolyn, tolyn maldos metu!
Kur žvilgesys ir žaibas veda!
Naujų altorių ir dievų,
Ir aušrą naują žvaigždės žada – –

Suduš valtelė – sups banga – –
Sparnai mareivių miklūs, šarpūs – –
Ir marių kelias toks platus!

Apsvaigo siela ta žanga!
Lelionės giesmės ūką varpo,
Tai vėjas papučia skaudus – –

V. Piemenučiai

Tylisi rytas.
Viksvos dantytos
Ir gludišėliai
Dega vilny.

Tylisi pievos –
Pranašu domis –
Deivė skaistveidė
Sostan tuoj sės.

Drovūs trimitai,
Skurdi dainelė –
Pirma pabudo –
Pirm ir malda – –

SAMANOTOJ BAKŪŽĖJ

AUDĖJA

I

Suk, sesule, tamprias nytis –
Drobę ausime abu!
Mes – nakties karaliai, vytys –
Mes – smūtkeliai tarp žiedų.

Apmesiu aš, tu atausi,
Tu staklėse kaip laukuos!
Drobėn – žiedą mylimiausią,
Dūšią – žydinčiuos sapnuos!

O pažinę naktį žvainą,
Žiedų drobės pynimus, –
Ar suprasim aklą dainą –
Dūšios žydinčius sapnus!

Ištesės suvertos nytys –
Tai minėsiu visados,
Kad neges sapnai prašvitę,
Kad sesulė man dainuos – –

II

Aušros, dienos – staklės, gijos,
Ir dainužė – kaip nakčia – –
Ir pabalusios lelijos
Pinas drobėn nejučia – –

Žaibo mirksnį, amžius ilgus –
Liūdna vieniša dalia!
Staklės, gijos – ir pavilgas!
Ir apleisti nevalia!

Ir lelijos pinas, bąla – –
Virpa rankos ir daina – –
Trūksta gijos – toli galas,
Ir laimužė – tolima!

Ir pasisupa iš lėto
Ore ūžesys sparnų – –
Dūšia budi, dūšia mato,
Kad pabėgti nėr takų – –

Ir liūdnų akių žarijos
Spindi šviesa pelenų – –
Ir pabalusios lelijos
Laukia rankų balzganų – –

III

Rudens vėjo mylimoji
Vinkšna gaužiasi, vaitoja,
Lyg šakomis šaukia, moja
Draug su vėju skristi-lėkt.

Per pakalnes, per kalnynus,
Džiaugsmą, rūpesnius pamynus,
Į kitus, kitus žinynus
Draug su vėju skristi-lėkt – –

Rudens vakaras juodėja – –
Ir vaidenasi audėja,
Kaip per naktį nesudėjo
Pasiilgusių akių.

Kaip audimą puošė, audė,
Juoston žiedą baltą glaudė,
Ir rasa žiedelį plaudė
Pasiilgusių akių – –

Vėjas siausdamas vakaris
Gėlai vartus atidarė!
Ir vaidenas, kaip ji tarė
Pasiilgus mirtinai:

– Tau, bernuži, tau vainikas!
Juostoj paslaptis paliko
Mano laimės ir vainiko –
Sopulingų mirtinai!

Ir vaidenasi audėja,
Kaipgi juostą glamonėjo,
Kaip ji posman gėlą sėjo,
Nesudėjusi akių – –

Vinkšna gaužiasi, juoduoja – –
Rudens vakaras dainuoja,
Skrenda gandu tolimuoju:
Nesudėti tau akių!

MARIŲ PAKRANTĖJ

I

Ūžia jūra mėlyna,
Lengvą krantą supdama,
Ir smiltelės pakrančiais
Ošia vėjo kuždesiais.

Tai žuvėdra klykdama
Susilieja su banga,
Tai klajūnas debesis
Vėjo kuždesiais atskris.

[Tai iš marių, iš gelmių
Giesmės ošiančių vilnių,
Kaip svajonė mylima,
Užliūliuoja supdama.]

Jei svajingam ilgesy
Tartum žiežirba gesi –
Atsikvėpsi ties banga
Kaip žuvėdra klykdama!

II

Anksto ryto kėlėjėlė –
Kaip dunojaus pasakėlė,
Gūdžią prieblandą vakarę –
Kaip tas gandas iš pamarių.

Kaip tas gandas ir dainužė,
Kad netems pernakt aušružė,
Kad reiks austi audimėlis –
Kaip dunojaus pasakėlė.

Iš gijelių mėnesienos,
Kol apalps šviesoj blakstienos – –
Anksto ryto kėlėjėlė –
Kaip gegutės ašarėlė:

Ta žinia – žinia nuo marių!
Kur sapnai nakties vasariai,
Kur nakties dainuotės klega – –
Ir krūtis – ugny lyg dega – –

III

Geria degdamas siaubūnas,
Auksą geria iš bangų.
Ir pasiberia pakrantėms
Aidas virpančių širdžių.
Kur sunerta lengvos rankos
Mirksnio brolių, seserų – –

Vizga ugnys, bangos glosto
Gyvus, šnerančius krantus.
Susilieja ir vėl skrenda
Žvilgterėjimas klupus.
Ir vakaris širmas rūkas –
Kibirkštingas ir gaisrus!

O žalčiais sunersta ugnys
Po bangynus, po takus,
Pakelia sparnai – šešėliai –
Lengvus kūnus kaip sapnus.
Ir dvejuoja širmas rūkas
Krūtį, žvilgsnį, širpulius – –

Dievini kaurai, žibintai
Pas vidunaktį svečiuos:
Nei girdėsi, kaip vilyčia
Dainą pergalės dainuos,
Nei jusi, kaip šaltos lūpos
Žemę motiną bučiuos!

IV

Saulėj paskendęs krantas uolotas.
[Mėlynos bangos ir spinduliuotos
Kojas bučiuoja, meilinas, tyli,]
Saulėje žvilga, saulėje myli – –
Skrenda į tolį, skrenda į gylį,
Spinduliais žvilga, spinduliuos myli.

Mėlynas krantas saulėj paskendo.
Augo – priaugo, brendo – pribrendo
Žemėje vaisiai, sultyse uogos,
Kietos krūtinės, saulėje nuogos – –
Žvilga ir kvepia. Kvepia, kvėpuoja
Saulėje nuogos ir spinduliuoja.

Aukso pakrančiais, marių takeliais
Gėlės, ugnikės dega ir želia.
Mėlynos bangos žvilgant paglosto
Žemės kelionės melsvųjį sostą –
Žemėje šventė – sapnas auksinis!
Kvepia ir dega gėlės, krūtinės!

V

Išbučiavo marės kūną – iki kaulų,
Kraują nušlavė nuo lūpų, kraujo rasą,
Kur meilužės paskutinę laimę neša, –
Išbučiavo marės kūną – iki kaulų.

Marių vėjas kaip sėjėjas rytą sėja,
Sėja laimę sopulingą, laimę kūno,
Ir nekaltajai mergaitei, ir klajūnui
Marių vėjas kaip sėjėjas rytą sėja.

Kažkoks aidas svaigulingas rikdo dūšią –
Ar varpai tai, ar sparnai tai – nesuprantu.
Tik marėse, tik gelmėse, tik po krantą
Kažkoks aidas svaigulingas rikdo dūšią.

Gyslos stingsta, kraujas brinksta naujai dienai –
Iki kaulų marės kūną išbučiavo,
Kaip mergaitė nekaltybės žiedą savo, –
Gyslos stingsta, kraujas brinksta naujai dienai.

Šventink, dieve, žemės kelią stebuklingą!
Kad dar kartą kiaurai išbučiuotų
Ir gyvybę Tavo garbei atiduotų –
Šventink, dieve, žemės kelią stebuklingą!

KAIP SESULĖ KAD DAINAVO

I

Marių platybės
Neišmatuoti –
Gėlos gilybės
Neišdainuoti!

Bangos banguoja
Uolas bučiuoja,
Ilgstos naktelė –
Viskas jos valiai – –

Bangos ateina
Kaip žiburėliai,
Sukuria dainą
Ir rymastėlį – –

Žydi naktelė,
Sapno neboja – –
Juoda gulbelė
Skrenda plasnoja – –

Nešdama žinią,
Verkiančią žinią,
Kad rudenėlis
Po vainikėlį – –

Kur man kelelis,
Kur man šmėksuoti,
Juodą žemelę
Kur pabučiuoti?

II

Nusileido sakalėlis
Tėvužėlio sodan.
Po tetušio margą dvarą
Rūpinas kurteliai.

Migložėlė širmonėlė
Su godelėms kėlės.
Brolis, droždamas vilyčią,
Rūstauna lyg aušrai.

Sakalėlis – kaip godelė,
Sakalas – kaip sapnas.
– Citat, citat jūs, kurteliai, –
Tai liepelė žydi!

Migložėlėj tiek šešėlio –
Rymastis vylingas!
Skrisdama dangun vilyčia
Raudonmarge tapo.

Po tetušio aukštą dvarą
Kurtai nerimauja – – –
Ar šešėlis, ar bernytis
Kraujuose paplūdo?..

III

Man lineliai mėlynžiedžiai,
Man mergelė linožiedė.
Aš išeinu į laukelį
Kaip karalius po dvarelį.

Raunu saują, raunu kitą –
Man vainikas išrašytas.
Dimną galvą vainikuoju
Ir žirgelį kamanoju.

Po linelių giedrią jūrę
Man dalužę vėjas būrė.
Aš ir joju, ir dūmoju –
Ar bejoti – abejoju.

Ar čia joti, ar sustoti,
Ar jūružėj palaidoti,
Ką linai vėjužiui sakė
Apie mano linoakę – –

Aš linelių lauką sėjau,
Į žemelę vis žiūrėjau:
Vainikuotas, kaip žvaigždėtas –
Aš žemelei tik žadėtas! – –

Aš ir joju, ir dūmoju,
Ir sustojęs abejoju:
Tai kieno bus tas šešėlis,
Kur pastojo vieškelėlį? – –

IV

Išėjo seselė
Ant margo dvarelio.
– Pažiūrėkie, seserėle,
Iš kur vėjelis pučia.

Saulelė pakilus,
Rūtelės nusvirę.
– Vai, kas varstė aukštus vartus
Mano žalian darželin!

Saulužė saulytė
Nuliūdusi kėlė.
– Vai, motule, kam šešėliai
Daržely mano slanko!

Naktelė žydėjo,
Naktelė netemo.
– Kam aš jauna jaunužėlė
Naktužės nepabojau!

Sukniubo seselė
Prie vario vartelių.
– Vai, broliukai brolužėli,
Šiaurus vėjelis pučia!

JAUNOSIOS RAUDA

Kaip aš, motule, liūdna nebūsiu,
Kaip neraudosiu, kaip nesiskųsiu,

Kad labai rūpi mano buitelė,
Iš rūpestėlio skauda galvelė.

Gera man buvo jaunajai būti,
Augti, klestėti čia pas motutę,

Jokio vargelio nepažinoti,
Tiktai daržely rūtas daboti.

Kaip aš neverksiu, kaip nesiskųsiu,
Kaip aš jaunoji liūdna nebūsiu –

Reik atsiskirti nuo tėviškėlės,
Tėvų pastogės, nuo jaunystėlės.

Dar nesuspėjau aš pražydėti,
O jau jaunystę reik palydėti!

Dar mano žiedas, dar nesukrautas,
O jau nuskintas, o jau nurautas!

Kaip ta liepelė, kaip ta žalioji,
Vėtros palaužta liūdna vaitoja,

Kaip ta uogelė, meiliai sodinta,
Rudenio vėjo žiauriai nuskinta.

Kaip rudenėlį pilka antelė,
Kuriai pavargo margi sparneliai, –

Taip mano dienos, mano jaunysta,
Dar nepražydo, o jau nuvysta!

O dar nors kartą, dar paskutinį
Priglausk, motute, prie krūtinės!

ŪKANOTOS DIENOS

DEBESINGA

Slenka valtelė kaip debesėlis
Saulės krašte.
Bangos švininės supas ir tviska
Žvaigždžių rašte.

Rūkuos paskendo žaliasai krantas,
Skęs ir toliaus – –
Mudu palaimins žvaigždės klajūnų,
Bangos priglaus – –

Mano vainiką, žaliąjį mano –
Kur palikai?
Ir kaip ištryško ašaros tylios –
Nepajutai?

SMŪTKELIS

Apsistok nors mirksnio moja
Prie smūtkelio, prie manęs!
Ir sugrįšiu iš šalies,
Kur altoriai neliepsnoja!

Skųsdamos klegėjo upės
Pro altorių, pro žinyną – –
Jos ir ugnį užgesino,
Kur sukūriau atsiklūpęs – –

Niekas kryžių nesuskaitė –
Dovanų manos šalies!
Apsistok tik prie manęs –
Būsi viešnia ir dievaitė!

Atnešiu tau duoklę gausią –
Pats degsiu auka tau nauja:
Nuo baltų lelijų kraują
Savo ašaroms nuplausiu!..

ŠALTAS ŽYGIS

Taip ir girdžiu, kad ateina tylų metą int mane
Debesėliai – liūdnos sielos – liūdni broliai slinkime – –
Šalta meile pamyluoja, pabučiuoja romume.

Lyg pjovėjas. Lyg kirtikas. Visas laukas dėl manęs!
Kitą rytą vasarojus vėlei saulėje blizgės,
Tik gal mano baltas dalgis nebe dirvoje virpės – –

Tartum niekas nežinojo mano vienišų takų,
Kur aš vėtrą pamylėjau, kur su ilgesiu šneku – –
Kur ir savo meilę – šventą – palydėjau ne laiku – –

Ir paskęstu šaltoj meilėj mano ilgesio svečių.
Kaip pjovėjas ryto metą skundoj varpų drebančių,
Kaip nužydęs liaunas žiedas nuo alsavimo nakčių – –

Taip ir klyktau klaikia rauda, rauda sielos alkanos!
Kolei kitas vogtas žygis vėlei sielą suvilios,
Kolei siela slaptai meilei slaptą maldą težinos – –

ATGAILA

Vos tik žibtelės dangus –
Siela rūpesty nubus:
Kas pažadino nakčia
Neatperkama kalčia?

Žibtels ugnys per bangas –
Siela vėlei išsigąs:
Kelsis, kelsis iš kapų
Aidas kalčių atpirktų?

Kaip beplaukt nakčia per jūrą –
Žvaigždžių amžinastin sekt:
Miega amžius, kas galėjo
Su manim drauge prasmegt!
Kas su žvaigždėm nusidėjo –
Tam su žvaigždėm ir sudegt!

BERNIOKAS

Mėlynus kalnus, purpuro dangų
Vien tegodojau, vien sapnavau...
Dangų, pakalnes, kalnus dainuoju –
Dainos iš kalno skamba toliau...

Jovarai didūs lenkias po kojų,
Ašei neboju džiaugsmo, skundos – –
Mano vainikas – vynuogės sunkios –
Apynio juostos – amžius žaliuos – –

Staigiai žydėjęs, vytęs kaip lapas,
Mylimai sesei audžiu sapnus – –
Sutemą tykią – lūkaną nykią –
Viskas po kojų – viskas jai bus!

KAD BŪTŲ DŪŠIAI NESUNKU

Tylėk ir tu!

Sudūš banga į veidą uolos.
Pabers žarijų eilę ilgą –
Ir vėl saulėleidyje žvilga,
Ir supti valtį vėlei puola – –

Ir tavo veidas – kaip banga.
Ir godos tavo – kibirkštis.
O saulės sargas atlankys –
Ateis ir mums kada aušra – –

Tylėk ir tu!

Narūnai bastosi ir klykia,
Laužtais sparnais bangas skardena.
Į gelmę bangos valtį gena,
Į amžius dūšia maldą nykią.

Aptaškius veidą gilmena
Ir vėl kaip veidrodis rūstus
Žibintus mena ir skliautus,
Kur skendi vakaro daina – –

Tylėk ir tu!

Ateis vidunaktis banguotas,
Ir širpuliai perbėgs krūtinę.
Ir marės vaikščios kaip švininės,
Valtis bastysis kaip sparnuota.

Tolyn nuo uolų ir krantų!
Sesuo, arčiau! Kiečiau, ranka!
Ir bus aušra, ir bus daina,
Ir dūšiai rytą nesunku!

Tylėk ir tu!

VAINIKĖLIS

Bangos, tokios insisupusios,
Vos suspindėjo giedroj,
Šventės žengimą pajutusios
Krūtys banguojas kaitroj.

Buriasi godos meilautinės,
Siekias buities amžinos – –
Būk kaip dievaitė mergautinė,
Garbinant kaitrą dienos!

Žemės dainas atgaivinusi,
Būrusi žvaigždžių vardus –
Kam dovanosi nupynusi
Žemės kaitros vainikus?

SUTEMOS MEILUŽĖ

Sutemoj tavin atėjęs,
Kaip karūną tau supsiu –
Lyg kalėjime kalėjęs,
Laisvei duoklės ką nešiu?

Iš kalėjimo klekėti
Į padangęs ištrūkau.
Su manim skliautai žvaigždėti –
Aš puolimų nežinau!

Širpuliais supsiu karūną –
Ir kaip saulė ji nušvis!
Ar mylėsi tu klajūną,
Iš padangių kur nukris?

GIMNAZISTO MEILĖ

Verkė stygos ašutinės,
Skundės taip skaudžiai.
Šventą žvaigždžių sutartinę,
Miela, ar jautei?

Sklydo mylimos godelės,
Liūdimos skaisčiai.
Skausmo maldą, meilės galią
Miela, ar jautei?

Geso vienos, brėško kitos
Žvaigždės danguje.
Ar žinai, kada prašvito
Rojus žmoguje?

Skandinau klajūnę sielą
Aš sapnų tvane,
Tu manęs, o žvaigžde miela,
Nemylėsi, ne!

Liūdna mano prakartėlėj,
Kaip žiemos sapne.
Tu manęs, pražydus gėle,
Nemylėsi, ne!

SOPULINGOJI

Žvilgesiais aštriais nugirdė,
Apsvaigino spinduliais.
Mojo sparnu – ir pravirkdė,
Ir nuskrido padangiais –
– – – – – – – – – – – – – – – – –

Lyg gegužis vėl atėjo
Į gėlynus, darželius –
Kas klestėjo – pražydėjo –
Ir pabėrė spindulius – –

Kas merdėjo – mirtį vystė –
Susibūrė nuo dainų.
Ėmė naujos žvaigždės švisti,
Degti saulės ant kalnų – –

Ir sparnuota, ir laukinė,
Ir saulėta, ir žalia!
Ir pirma – ir paskutinė – –
Šventa Viešpaties valia!
– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Lyg prieš vėtrą tylu, tyku.
Kažkur girdisi sparnai – –
Kažkaip skauda, kažkaip nyku –
Bąla balzgani skruostai – –

LIETUVIŠKAS MARKIZAS

Sesulei giesmės, sesulei dainos,
O man jurginai, o man dangus!
O tos klejonės, ugninės, žvainos, –
Juk tai per amžius bus mums perpus!

Šilas rasotas, – perlais nuklotas, –
Gaudžia, jūruoja, lenkias sparnais.
Godos godotos, vos apraudotos,
Džiaugsmu prašvito draug su skliautais.

Atmeni upę? Atmeni luotą?
Atmeni naktį – ugnį – sapnus?
Verkiantį smuiką, dainą sparnuotą,
Ir paskutinius tuos spindulius?

Ėjo – praėjo, skardą paliejo,
Užžiebė dangų, žvaigždes ugnim.
Mudviejų godos burti mokėjo,
Tik nemokėjova burti širdim!

Kam beklejoti – sielą terioti –
Šiandie svajingas rytas širdies!
Geskit begęstą gaudesiai boti –
Mudviem saulužė tuoj patekės!

Sesulei dainos, sesulei giesmės,
Jurginai man gi, man gi dangus!
Drauge gi bursme – džiugesį liesme,
Drauge viliosme saulę int mus!

KAIP PUTINAS PAVASARĮ

Gyvenimas visas – kaip sapnas, kaip sapnas.
Tik brėkštančio ryto aš varpą išgirstu –
Pašokstu kaip stirna ir bėgu į lauką,
Ir sveikinu saulę kaip pempė laukinė.

Aš kaip pempė neatboju
Vėtrų, pykčio kupinų, –
Vien lakioju, vien skrajoju,
Vien giesmėmis gyvenu.

Styra uolos išblaškytos,
Žvainsta pievos ir laukai.
Aukštin stiebiasi granitas,
Žolės lenkiasi žemai.

Aš juokiuos iš jų pašėlęs,
Iš granitų, iš ugnies!
Kas su saule atsikėlęs,
Su žolelėmis klestės!

Laukas, rytmetis svaigina.
Jaunas ašei. Uola aš.
Galvos viešpatnios jurginų –
Aipios sesės jų atneš!

Gyvenimą visą budėdams sapnuoju,
Švitrėjimus naujus dainuoju pasauliui.
Ir varpo meiliau paskutinis akordas,
Ir godos gaisresnės, kai žydi našlaitės – –

LIETUVIŠKAS MARKIZAS

Sesulei giesmės, sesulei dainos,
O man jurginai, o man dangus!
O tos klejonės, ugninės, žvainos, –
Juk tai per amžius bus mums perpus!

Šilas rasotas, – perlais nuklotas, –
Gaudžia, jūruoja, lenkias sparnais.
Godos godotos, vos apraudotos,
Džiaugsmu prašvito draug su skliautais.

Atmeni upę? Atmeni luotą?
Atmeni naktį – ugnį – sapnus?
Verkiantį smuiką, dainą sparnuotą,
Ir paskutinius tuos spindulius?

Ėjo – praėjo, skardą paliejo,
Užžiebė dangų, žvaigždes ugnim.
Mudviejų godos burti mokėjo,
Tik nemokėjova burti širdim!

Kam beklejoti – sielą terioti –
Šiandie svajingas rytas širdies!
Geskit begęstą gaudesiai boti –
Mudviem saulužė tuoj patekės!

Sesulei dainos, sesulei giesmės,
Jurginai man gi, man gi dangus!
Drauge gi bursme – džiugesį liesme,
Drauge viliosme saulę int mus!

KAIP PUTINAS PAVASARĮ

Gyvenimas visas – kaip sapnas, kaip sapnas.
Tik brėkštančio ryto aš varpą išgirstu –
Pašokstu kaip stirna ir bėgu į lauką,
Ir sveikinu saulę kaip pempė laukinė.

Aš kaip pempė neatboju
Vėtrų, pykčio kupinų, –
Vien lakioju, vien skrajoju,
Vien giesmėmis gyvenu.

Styra uolos išblaškytos,
Žvainsta pievos ir laukai.
Aukštin stiebiasi granitas,
Žolės lenkiasi žemai.

Aš juokiuos iš jų pašėlęs,
Iš granitų, iš ugnies!
Kas su saule atsikėlęs,
Su žolelėmis klestės!

Laukas, rytmetis svaigina.
Jaunas ašei. Uola aš.
Galvos viešpatnios jurginų –
Aipios sesės jų atneš!

Gyvenimą visą budėdams sapnuoju,
Švitrėjimus naujus dainuoju pasauliui.
Ir varpo meiliau paskutinis akordas,
Ir godos gaisresnės, kai žydi našlaitės – –

AŠMENŲ DAINA

Jei sapnuodamas netyčia
Užmesiu auksinį tinklą
Į bedugnę dūšios tavo –

Ar atplauks manęsp vilyčia,
Kur pagimdė ugnies ženklas,
Nuo kurios gelmė jūravo?

Ar žaliuos vainikas jaunas,
Kur nupyniau užsimiršęs,
Prie žinyno kai klūpojau?

Klesti gėlės, žiedus krauna.
Virpa ašmenys įniršę.
Laukia prieblanda rytojaus – –

Nors auksinio tinklo gijos
Tik sapne gyvent pradėjo, –
Gilmenosna pasinėrė –

Dūšia ilgesy prigijo,
Lyg iškart gyvent pradėjo
Ir bemirte pasigėrė!

SARGAS AMŽIAMS

Kurtas sparno sumojimas,
Širpuliai širdies šaltos,
Baltas drobulės audimas,
Audžiant – daina be baigos – –

Apreiškimų neatbojau,
Nužengimų nemačiau!
Tik kai laimę palaidojau –
Karstui sargą pastačiau!

PAPRASTA VILTIS

Nežinau, kada nuskrido
Ji nuo mano narvo lango –
Ar dienojo, ar dar temo,
Kai giedojo giesmę žvangią – –
Tik žinau, kad palydėjau
Sielos mano šventę brangią – –

Ko atskrido? Kam giedojo?
Mėlynais sparnais viliojo?
Ir prapuolė, ir pranyko –
Juodą kryžių kam paliko?

Sukniubau drebąs, išbalęs
Vėl kalėjime prie lango:
Amžiais sergėjęs, godojęs,
Palydėjau sapną brangų!
Kažkur toli naujos aušros
Kilo greitai, degė dangų – –

ŪKANOTOJI

Tylus irklo palietimas,
Vėjo mirštančio dvelkimas,
Kažkoks laimės nujautimas – –

Tyli bangos vainikuotos,
Tyliai slenka, tyliai luotas – –
Kelias liūdinčių vingiuotas – –

Iš tavęs nors garsą vėjo!
Negirdėjai, neskaudėjo,
Kai mane audra lydėjo?

Tai ilgėjimos pašėlo,
Sieloj viesulą sukėlo,
Su ūkais sapnus suvėlo – –

Irklas tyliai vėl iškrinta – –
Siela verkia, siela junta –
Neišgirsta malda šventa – –

DONKICHOTAS

Baltos padangės. Balti skliautai.
Tviskančios snaigės. Sniego kalnai.
Baltos bedugnės verias tiktai,
Baltos bedugnės, puoštos šalna.

Nėra vainikų, nėra gėlių.
Stinga svajonių, godų lakių,
Kad apsvaigintų džiaugsmu klaikiu!
– Grįžkie, sesule, grįžk, mylima!

Sielos keliai plečias plačiai,
Ten, kur pradingsta gulbių balsai – –

Giesmės širdies – liepsnos nakties –
Jos ir bedugnėj kelią nušvies!

Siela pamilo giesmę nakties –
Kas jai be žvaigždžių kelią nuties,
Liūdesį virpančiu skardu palies –
Gabiją šventą kurstys daina!

Bus ir vainikų, bus gėlių!
Iš paprastųjų rūtų žalių
Žvaigždei karūną pinti galiu!
– Grįžk tik, sesule, grįžk, mylima!

SUŽIEDUOTINIS

Pasigėriau saulės džiaugsmu mano lauko platume!
Lauko valią – lauko dainą išauginęs širdyje,

Aš po lauką, kur dainuoja saulės sūnus džiaugdamos,
Sūnumi skaistveidės deivės pirmagimiu vadinuos!

Ir praeina per krūtinę toks liūdėjims, toks šiurpus –
Rodos, amžinastyj nykus, pirma meilė vėl nubus – –

Ir išbūręs iš kraujuotų, iš auksinių debesų,
Kur po lauką, kur į deivę grakštų atilsį nešu –

Paukšte mėlyna keliuosiu – žvaigždėms tolimoms juokiuosiu,
Kol kaip pirmas ryto vėjas vogtą meilę vėl bučiuosiu – –

PO ŠALNA

Baltas veidas, tylios akys
Ir malda –
Kaip alsavimas plaštakės
Po šalna.

Į tą šalį, į tą šviesią
Po šalna
Tu godojies, tu ilgiesi –
Ne mana!

Kad šalis ta tolimoji
Ištirptų
Ir svajones, kur vilioja,
Atpirktų!

Kad mana daina paleida
Sustingtų,
By tik tavo baltą veidą –
Uždegtų!

VIDUNAKTINĖ

Tyli sodas ir takai
Kaip vidunakčio kapai.
Kaip šešėliai čia ir čia
Šlama verkdami nakčia.

Tik pelėda ant šakos
Kaip našlaitis suvaitos,
Tik paklydusi daina
Susilieja su tamsa.

Po šešėlius, po kapus
Prisiglausi – ir nebus
Nei paklydusios dainos,
Nei našlaičių vienumos.

Gal tik vėjas ir tamsa
Guosis aimana sausa,
Tik vidunakčio kapai
Verks pasauly kaip vaikai.

JUOKDAMOS

Ūkai ūkuos ir sapnuos.
Pasitinku spinduliuos,
Žiūriu tiesiai ir juokiuos.

Kaip vakarė kibirkštis
Kur vyniodamos nukris –
Spinduliuos ką pasakys?

Ūkai ūkuos ir sapnuos.
Žiūriu tiesiai ir juokiuos,
Kaip saulėja širpuliuos.

Klykia gulbės padangėj.
Ūkanotoj viešnagėj
Skrenda laimė neregė.

Žiūriu tiesiai ir juokiuos.
Ūkų ūkuos spinduliuos
Aš žinau, kad pabučiuos!

KAIP ŽYNYS SENŲ DIEVŲ

Už bažnyčių, už kalnų
Kaip žynys dievų senų
Nusileidęs gyvenu.

Kaip biblejiniai žirgai
Dega tolimi sniegai –
Ir gyvenimo takai.

Vos pasikelia šalna
Ties manąja vienuma,
Ūkų ilgesio pilna –

Kažkas baltas su sparnais
Ties bažnyčioms, ties kalnais
Verkia žodžiais užkeiktais.

Verkia gailesiu širdis.
Kas jai tyruos pasakys –
Baltas svečias ką lankys?

BE PALAIMINIMO

Kaip šventoriuj, kaip bažnyčioj,
Kur tik maldos, paslaptis, –
Tai pažvelgia lyg netyčia,
Tai vėl nuvagia akis.

Tyliu, tyliu, jaučiu kvapą
Krūčių, raumenų jaunų,
Lyg šventoriuj palei kapą
Tarp taikiųjų akmenų – –

Lyg skridimas rudens lapo,
Lyg alsavimas nakties – –
Lyg bažnyčia burtais tapo
Nuo nežinomos giesmės – –

Lyg bažnyčioj, lyg altoriuj
Kažkas gieda nežinioj – –
Lyg užburti vieną nori,
Antrą deginti liepsnoj – –

Ar svajonė? Ar regėjims?
Kažkas dedas. Nežinau.
Kvepia raumenų virpėjims
Tarp bažnyčios ir dangaus – –

KRIKŠTOLĖLIAI

I

Rudens pievoj našlaitėlė
Pasikėlė vienai viena.
Beklajodams rudens dieną
Nuraškiau našlaičių gėlę.
Saulė temo, vėlei kėlės,
Rudens laimėj slinko dienos.
Pats našlaitis vienai vienas
Kur padėsiu liūdną gėlę?

II

Liūdnos dirvos, liūdnos pievos,
Liūdnas lauke skamba laikas.
Lyg rūstybėj senas dievas
Paskandino dirvas, pievas,
Lyg ir aš ne jojo vaikas – –
Gedulingai skamba laikas.
Ar ir aš kaip mano dievas
Vis tebūsiu gėdos vaikas?

III

Vakaruoju vasarienoj.
Taip danguj jau parašyta,
Kad, nedalioj baigdams dieną,
Ištremty sutikai kitą – –
Vakaruoju vasarienoj
Nesuverdamas blakstienų:
Tiek jaunų žiedų nuskinta –
Ir pasaulis nedabinta!

IV

Lauko ramybė paskendo meilėj.
Per žemę saulė karoliais rieda.
Ir dūšioj saulė. Ir dūšia gieda –
Laukų ramybė paskendo meilėj.
Ir paskutinį rudenio žiedą
Kaip slaptą meilę priglaudžiu gailiai.
Per žemę saulė karoliais rieda.
Laukų ramybė paskendo meilėj.

KAIP BALTOS VYŠNIOS

Vyšnios glaudžiasi palangėj
Kaip šešėliai balzgani.
Ir pavasario padange,
Nuo saulaitės atsidangę,
Spinduliai, žiedai, sapnai –
Kaip mergautiniai takai,
Nuo saulaitės atnešti!

Liaunas vėjas pasikels
Po šakas, po žiedus šviesius, –
Lengvos rankos meilėj tiesis,
Širdys, krūtys burtuos šliesis,
Galią merdinčią prikels – –

Vėjas, keldamos sapnuos,
Veidą, kūną išbučiuos – –
Apsvaiginęs spinduliuos,
Numyluos, nuliūliuos – –

Vos tik vakaras ateis, –
Vyšnios kvepmenas paskleis
Po darželį palangiais – –

Ir pavasario dangus
Tai priglaus, apgaubs, meilus,
Tai sapnuos vėl atsidus!

BALTAS SVEČIAS PABUČIAVO

I

Rūtos daržely. Lauke purienos.
Balta mergaitė rūtose miega.
Spindi ugnikėms rasos, blakstienos,
Liūdnos per dieną, liūdinčios vienos – –
Balta mergaitė rūtose miega.
Junta, kaip dega tylios blakstienos,
Junta, kaip linksta lauke purienos,
Kaip prisiartin sprogstantis diegas – –

II

Tyliam pušyne nesėtos gėlės
Vėsioj paunksmėj išdygo gailiai.
Ankstyba saulė bučiuoja meiliai.
Ir liūdi pušys. Ir svyra gėlės.
Ir slenka dienos, ir naktys bailios,
Ir žemėj dainos, ir skundos gailios – –
Kapyne tyliai nesėtos gėlės
Vieniems nuvyto, kitiems sužėlė – –

STEBUKLINGA

Stebuklinga! Kaip iškilo
Siauros liepsnos debesysna!
Kaip šermukšnėmis pražydo
Saulė, gesdama pavėjui!

Kaip praeidama pamilo!
Kaip, pažvelgusi akysna,
Liūdną ilgesį pagydė
Ir su vėjumi nuėjo!

Laukiu, laukiu, kad sugrįžtų,
Laukiu šaukdams, kad ateitų,
Vėlei ilgesį pagydyt –
Kad akysna pažiūrėtų!

Šlama liepos. Eitai, klystai –
Nesugrįžtai – nesustotai –
Ten, kur saulė skaisčiai žiba –
Kur akysna pažiūrėtų!

Stebuklinga! Liepos šlama.
Niekam nežada jos nieko!
Su paklydusiais paliūdi,
Su palaimintais paūžia – –

Ir kai saulė sieloj gema –
Saulė paslapty ir lieka – –
Ir nežino nieks, kas glūdi –
Sieloj bėda ar dainužė!

LIŪDĖJIMAS

Tarytum akmuo, per ištisus amžius ant kelio gulėjęs,
Užugulė sielvarta dūšią.
Kovojęs, kentėjęs ir kilęs, ir vėlei kentėjęs,
Aš vėlei ne jūsų, pasauli, – ne jūsų!

Pasaulis toks mažas! Kad, rodos, saujelę paimtumei gėlos,
Aplinkui pabertum –
Ir visą pasaulį panertum,
Gesindamas širdį ir liūdesį vėlų!

Seniai pasigestu, priglusdams prie žemės krūtinės,
Kad žemė – ne motina man!
Pasaulis toks mažas! Ir motinos verkiu, tėvynės – –
Ir vėjas pralėkdamas ūžia aidan,
Kad žemė – ne motina man!

PASTARIEJI VARTAI

Klykia varpas vakarinis
Rudens vėjuje – dainoj –
Skamba sopančioj krūtinėj,
Verkia dūšioj alkanoj – –

– Ten už kalno atsidarė
– Vartai atilsio ramaus.
– Ten nužengs malda vakarė
– Dulkės gyvulio, žmogaus – –

– Ten pakalnėj neišgirsi
– Kraujo gyslose skubaus – –
– Nebesvaigsi, nebemirsi,
– Neilgėsiesi dangaus...

Ir vilioja varpas, klykia,
Eit pakalnėn ir nurimt.
Šaukias viltys užsilikę
Dalią pastarą paimt – –

Vėl sapnuoju, vėl ir vėlei –
Bus man žemė nesunki:
Kaip žiedeliai našlaitėliai,
Kaip alsavimai šalti – –

UŽUOMARŠA

Suvertė mėnuo šešėlius ant kalno,
Kad lapuos girgždėtų nakčia.
Ir mažas takelis, ir mažas krislelis girgždėdamas
skamba pasauliui – –

Lelijos, žarijos, sapnai mėnesienos,
Sudegintos viltys, užuomaršos dienos
Ir dievo rūstybė nakčia!

Ir, rodos, maldautum priklupdams paskardėj, pakrantėj,
Kad viesula gėlą nuplaut,
Kad meilę, tikėjimą tavą,
Kad visą su širdžia išraut!

Ir girgžda šešėliai kaip užmirštos vėlės,
Kaip šaukias priglaust, neapleist!
Sapnai mėnesienos, meilautinės gėlės – –
Lyg kažkas, iš kapo staiga atsikėlęs,
Raudoja maldaudams atleist!

Į MĖLYNUS TOLIUS

Tartum sparnais mėlynaisiais apglėbdama,
Vėtra kvatojasi gausdama, ūždama,
Gėlą svaigindama, laimę nuslėpdama,
Smiltis nunešdama, bokštus nupūsdama – –

Vėjas raudonas, lėkdamas, klykdamas,
Mažą žolelę ir erdves skardendamas,
Žemėj priglusdamas, toly išnykdamas,
Vėtra kvatojasi, vėtra gyvendamas – –

Ar nusikeikdamas, ar atsidusdamas,
Pastarą laimę į karstą lydėdamas,
Žemės po kojų, po vėtrą nejusdamas,
Tirpsti kaip ledas, patsai netikėdamas – –

Taip ir atsiskiriu neatsigręždamas,
Pastarą slenkstį kelionės peržengdamas,
Laimę ir prapultį meilėje nešdamas,
Vėtrai kvatojanties vos nusilenkdamas – –

APAŠTALAS

Per kalnus saulė ritasi,
Kaip amžinas ugniakuris
Ugnim viršūnes užkuria,
Žiedais plačiai pasiberia,
Sniegais dainuoja spindinčiais,
Ledais dainuoja skambančiais.
Ir, rodos, nėra spindulio,
Kuris skristų tylėdamas,
Ir, rodos, nėra atgarsio,
Kuris gimtų nemylimas!
Ir aš, iš kalno modamas
Pasauliui šiam dainuojančiam,
Lenkiuos į žemę žydinčią,
Glaudžiuos prie jos garuojančios.
Ir kažkas toly aidija,
Ir kažkas vėju skambina:
Širdis pati kūrenasi,
Daina pati dainuojasi!

EILĖRAŠČIAI, NEĮĖJĘ Į RINKINIUS

KARO ELEGIJA

I

Ten už lango staugia vėjas savo pykčio siutime
Ir verpetan sniegą suka – ugdo keršto jis jame.

O bakūžėj samanotoj auštant blėkšta žiburys –
Tai senelę kiaurą naktį klyksmu žadina lopšys.

Supa senė mažutėlį ir lopšinę pina jam:
Toks jis mažas, toks nekaltas, ir nugrimzdo jau skurdan!

Jo tėvulį, senės sūnų, kautis išvežė senai –
Ėjo, kovės... ir paguldė drąsią galvą jis tenai.

O motulei... kai šis, mažas, ėjo saulės pažiūrėt,
Graudžiai verkiant – kančią kenčiant, reikė žemėn palydėt.

Supa senė – keikia žemę... Rūksta gesdams žiburys.
Brėkšta rytas... Bet bakūžėj skaidri saulė ar prašvis?..

Dvi esybi: tik užgimus, tik atėjus džiaugsmą bert,
Ir kita, varguos nurimus, gavus skausmo atsigert,

Laukia ryto – skundžias gailiai, bet jų raudą kas girdės?..
Badą kęsti – kryžių nešti – dalią keikti kas padės?..

II

Už Virbalio Prūsų žemėj didi kova buvo –
Kas tik jaunas, guldė galvą ir kraujais pasruvo.

Buvo nyku... Skaidrus rytas džiaugsmu neprašvito,
O broleliai kaip žolelė kits už kito krito.

Prūsų žemėj jaunos galvos – tik varnų paguoda –
Neapverktos palaidotos į žemelę juodą.

Kas apverks jus, broluželiai, kas nupins vainiką?
Kur godelės jūsų šventos, kur jaunystė liko?

Jūsų kapo Prūsų žemėj kas ateis lankytų,
Sielos skausmu, skausmo gėlėms ir rūtoms kaišytų?

Kai seniau lietuviai kovės, kai tėvynę gynė,
Tai vaidilos didžią garbę ir vainiką pynė,

Tai sesulės graudžiai verkė ir rauda žavėjo,
Meldės Mildai, meldės Kauniui ir karan lydėjo.

O dabar ant jūsų kapo be giesmių vaidilų
Baltas beržas verks gal skaudžiai – žadins skausmą gilų.

Senas varnas, džiaugsmo pilnas, gal iškels sau puotą:
Kam dejonė, o kam kančios, o kam laimė duota!

O ten toli, tarp tų girių – ežerų plačiųjų,
Kur bakūžės skurdo pilnos ir vargų žiauriųjų,

Gal ne vieno motušėlė keikia dalią karčią!
Keikia dalią – skausmu miršta, apkabinus marčią.

RAUDA

Gūdžią naktį prie berželio
Verkia sesė – širdį gelia.

– Vai, baltasis, vai, beržuti,
Kam man jaunai reikia žūti!..

Ar jaunystės nemylėjau,
Kad dievuliui nusidėjau?

Kai saulutė ankstų rytą
Džiaugės gėle nuraškyta,

Ar ne ašei grėbiant šieną
Liejau dainą gryno plieno?..

Ar godelių negodojau,
Kad jaunystę palaidojau?..

Ar ne rūtų aš darželį
Pamylėjau kaip bernelį?

Aš bernyčio nemylėjau,
Tik radastą glamonėjau,

Tik saulutei giesmes pyniau
Ir jai puošti gėles skyniau...

Iš tų jūrų, iš juodųjų,
Iš tų girių mėlynųjų

Rūstūs žmonės ėjo, ėjo
Ir tik keršto ugnį liejo...

*

Man darželį numarino –
Gėles kardu išnaikino...

Kur žaliavo žalios rūtos,
Kur radastų kero būta –

Ten betelkšo vien purvynė,
Ir žiedai, kuriuos sumynė...

Vai, dievuliau tu gerasis,
Kur darželis kitas rasis?..

Galvą jauną kur priglausiu
Ir dejuoti ar paliausiu?..

Vai, baltasis, vai, beržuti,
Tu paguoda, tu saulutė!

LIŪDĖJIMAS

Aš pamėgau naktį juodą
Vėjui skundžianties klausyt,
Jo raudomis, jo paguoda
Savo sielvartą malšyt.

Kai naktis – gili bedugnė –
Sparnus išskečia plačiai,
Aš kuriu žinyčioj ugnį
Ir meldžiuosi įkvėptai.

Vėjas kibirkštis nešioja,
Skrodžia naktį ugnimi...
Aš dūmas tiktai dūmoju
Ir pravirkstu širdimi...

Liūdnos, liūdnos maldos mano –
Nenudžiugdė nė ugnis,
Nė beribio godų tvano
Auksaširdė kibirkštis.

Toli toli užsimoju,
Tartum dangų perkirsiu,
O kaip reikia, vien dūmoju,
Kur parblokštas pats krisiu.

Žmogui vien klajoti skirta...
Šit pakilusi širdis
Griauja dangų didį, tvirtą,
Geso vakaro ugnis.

Ir žiūrėk – va nusiminęs,
Be vainiko, be gėlių,
Aro būtį tik pažinęs,
Slenka vergo takeliu...

ILGĖJIMOS

I

Susikaupęs skausmu kietu,
Vienas, vienas vėl blaškaus...
Tiesiu šydą, džiaugsmu lietą,
Giedu giesmes saulei, ugniai...
– O nuliūstu vis labiau.
Girdžiu, girdžiu, giria gaudžia, –
Meldžias paslaptims širdies...
Maldos tylios, liūdnos, graudžios,
Kaip nuskintas jaunas žiedas...
– Bet ką maldos man padės!
Aš giedojau baltą beržą,
Baltą beržą šilkalapį,
Jauną pušį – liepą gūdžią,
Bet pravirkdė vėtra juos...
Ir dabar nuleidęs galvą,
Tik tik žvaigždės užsidegs,
Aš apleidžiu šilą – kalvą,
Savo aukurą – žinyčią...
– Bet žingsnius gi kas paseks?..
Nėr kam melstis, kam giedoti,
Karštą ranką kam paduot!..
O aplink javai rasoti,
Žalios pievos blizga, šviečias...
– Bet pravirkus kaip dainuot!..
Aš sukniumbu. Vėl keliuosi.
Vienas, vienas. Eisiu toli...
– Per ilgėjimos siutimą
Rojun taką pamatau!

II

Apsišlakštęs perlais ryto,
Savo sielvartos keliu –
Ė – žengiu...
Renku godas išblaškytas
Nuo širdies ugnies sapnuos –
Ė – slepiuos...
Mano kelio vingių vingiai
Vingių vingiais kupini,
O po metų bėga metai
Nauju skausmu nešini!
Lauko gėlių prisiskynęs,
Vai, vainiką aš pinu,
Be dainų...
O juo galvą padabinęs,
Savo amžinu keliu
Vėl skubu...
Kur nunešit, godos mielos,
Savo džiaugsmo siutime
Jūs mane?..
Vienas, vienas... Gaisrą sielos
Juodą naktį kas išvys –
Užgesys?..

Mano kelio vingių vingiai
Vingių vingiais kupini,
O po metų bėga metai
Nauju skausmu nešini!
Eisiu, eisiu... Sparnus tiesiu –
        Sieksiu dangų – vis arčiau –
                Vis drąsiau!
Sparnus tiesiu – ugnį liesiu –
        Su aušra ar nenušvis
                Ilgesys?..

VAKAROP

Kažkur erdvės' besidriekiančios ugnys,
Kažkur nutrūkusi gulbių daina...
Kažkur praplitusi džiaugsmo bedugnė,
Kažkur išblankusi saulės grazna...

Tokios klejonės, nugirdžiusios sielą
Virpančio vėjo gūdžioms raudomis...
Brėkštančios mintys, masinančios, mielos,
Tik tik ištryškus širdies kibirkštis...

Vėjas papūs – gėlės nubus –
Pinsiu, tai pinsiu aš vainikus!
Aras lakus raižo skliautus –
Kas jam pasaulis, kas jam dangus!

Aro klekėjimos siela ilgėjos –
Džiaugės darželio gėlių maldomis,
Giesmes ugnines ugniniai mylėjo –
Ją tik žavėjo giesmė ir ugnis!

Kartu užgimęs ir kartu klejojęs,
Aš su aru išlaisvoj gyvenu!
Vizijas šventas ten kartu godojęs,
Aš ir iš saulės juokiuos su aru!

KRYŽIUS

Kryžkelėj nusviręs kryžius.
Pasišiaušęs senas varnas
Supas, pučias, snapą kraipo
Ir įniršęs kryžių drasko.

Buvo vėjas. Buvo vėtra.
Pušys mėlynos tratėjo.
Juodas kryžius linko žemėn,
Senas varnas keikė dangų.

Tvaikią tamsą žaibas raižė –
Pašėlimui valios davė...
O su vėtra grūmės kryžius,
O verpetais džiaugės varnas...

Kas laimėjo, pergalėjo –
Tas beskleidžia dulkes amžių...
O kas verkė, keikė buitį –
Tebesiunčia maldas nakčiai...

Drasko varnas kryžių juodą –
Trokšta kraujo, karšto kraujo...
– Siela, siela, nesiskųskie –
Tik iš skausmo Saulė dega!

KLAUSANTIS

Vien sielvartos dienos, ilgėjimos naktys.
Pranykę, pražuvę, išblankę sapnai,
Beribės klejonės, ugninės svajonės
Ir ašarų platūs priverkti klanai,

Ir maldos žinynai, supurvinti tyčia,
Ir sielos begęstanti šventa ugnis –
Tai kelias pramintas, praskintas žmonijos,
Žmogaus gi klajūno karti ateitis!

Ant žemės parpuolę į sielvartos guolį,
Vien šaukia, vien meldžias pagalbos dievų
Ir laukia, kad tamsios miglotos padangės
Savaime ugnim ar aušra nušviestų!

O nieks neišdrįsta kap aras klekėti –
Dangaus palytėti ugniniais sparnais,
Perskrosti bedugnę drąsiausiuoju šuoliu
Ir raižiot mėlynę išvien su žaibais!

Klajoja, dūmoja, dūmojant vaitoja
Ir skundžias, ir guodžias karionėms, skausmais,
O patys nejunta, kad sielą marina,
Kad veržiasi tapti tik žemės vergais!

Nors šliaužo ant žemės, bet Žemė taip toli,
Kad jiems nepasiekt jos, laisvos, niekados!
Praplitę verpetai liūliuoja iš lėto
Ir klausosi sielos ugninės raudos!

O siela – tai marės, tai mėlynos marės,
Tai auštančio ryto pravirkę varpai!
Klausykisi sielos – išgirsi Dievystę
Ir burtus būtybės pažinsi patsai!

LYTYS

Lytys sudužę, gniurios, sukurę,
Supdamos plaukia jūra.
Kas jas užugdė, kas jas užbūrė?
Apgobė skausmo skara?

Sukas verpetai, bangos nerimsta,
Taškosi putos plačiai...
Lytys iškyla, lytys nugrimzta,
Tai suknežena skaudžiai...

Debesys slenka vienas už kito
Sykiu danguj ir jūros...
Bangos pašėlę griaužia granitą –
Kam jis ant kranto riogsos!

Mano jaunystė, vai, kaip tos lytys,
Plaukia karionių jūra...
Gęsta troškimai, skausme prašvitę,
Blėkšta užburta žara...

Te aš kaip lytys, te kaip skrajuolės,
Te mane lydi naktis –
By tik spindėtų žvaigždės gražuolės –
Sielai gi Rytas prašvis!

Keršydams buičiai, bures nudraskęs,
Irsiuos prieš vėtrą stačiai!
Saulę pasieksiu, rūkus išblaškęs –
Sielvartos žydrūs keliai!

TĖVIŠKĖLEI

Tarytum sapnas, tarytum nykus,
  Dyvinas, skaudus,
Nesudrumstas atminimas
  Tėviškės klaikios.
Aš, kas naktį žiaurią, juodą
  Ausdamas godas,
Nuteriotos tėviškėlės
  Nykdamas verkiu.
Tiek išvargus, tiek kentėjus,
  Amžiais užmiršta,
Vėl paplūdai kraujo upėms,
  Nemunais plačiais.
Nežinojai, kur grūmojo
  Pragaro ugnis,
Tik savyj auklėjai skaisčius
  Sielos siekimus,
Tik jutai brangiąsias giesmes –
  Nemuno bangų,
Paslaptingus, išganingus
  Gaudesius varpų...
Aš išguitas žemės tyruos
  Prieblanda, nakčia
Atsiklaupsiu susigraužęs:
  Tėviškėlė Tu!

* * *

Išnykimo griaudžią gaidą
Audė smuikas nekantriai
Ir skandino jūros aidą,
Ir šarvojo jį ledai.
Smuiko šalto, sudaužyto
Viltvylingi šipuliai
Viens už kito tiško krito –
Pasibėrė smuikas jais.

Gal tėvynę
Atsiminę
Kitos stygos suskambės,
Gal ugninį
Pragarinį
Naują troškulį palies.

Gal nykimą,
Ištrėmimą
Naujos stygos išblaškys,
Gal siutimo
Pašėlimo
Skaisčios viesulos prašvis.

Kaltos jūrės, kad intūžo
Ir sujaudrino bangas,
Kaltas smuikas, kad sudužo,
Bet kaltesnis už juos aš.

Nieks prakeikti nemokėjo,
Ką užugdė vienuma,
Niekas keiksmo negirdėjo,
Ar kančių dar negana?

* * *

Ne tai gyvas, ne apmiręs,
Ir sukniubęs, ir nusviręs,
Skundą ilgesio patyręs,
Skaudų sapną sapnavau:

Ji atbėgo kaip sparnuota,
Lauko gėlėms vainikuota,
Stebuklinga, spinduliuota:
– Matos, saulėj nebuvau.

– A, sparnuota, sveika gyva!
Vyti sielvartą senyvą,
Pabalnoti žirgą šyvą
In mane tu atėjai?

Ar verpetuos beprotystės
Godas išverktas jaunystės,
Kur daržely tykiai vystės,
Paskandinti sumanei?

– Kelkis, kelkis! Saulė teka,
Gėlės žydi – aušrai seka,
Prie Gegužio – Žvaigždžių tako
Skamba erdvės nuo dainų.

Senas skausmas pašarvotas,
Pašėlimui dovanotas,
Nyksta skundos neatbotos
Burtų, burtų, užburtų!

Vai pašokau! Kaip ugninės
Dega akys jos laukinės,
Kasos driekiasi šilkinės
Lėksim Saulės palydėt!

Bet ne viskas sapnas būta...
Daug žadėta, daug pražūta,
Daugel verkė žalios rūtos –
Nemokėjau aš mylėt!

* * *

Ar girdi, kaip kelias marės?
Piesta stojasi laivai?
Mes su vėtra! Plauksim toli!
Mes iš vėtros plaukėjai!

Nesisups naktis be galo
Kruvinoj puotoj vilnies...
Sutrupės varpai vandeniai –
Tai daina mūs ištesės!

Staugia volai, krauju žvilga...
Ar girdi jau tu mane?..
Ar, išguitas aš marėsna,
Užtikau tave sapne?..

* * *

Kekės vynuogių kaip taurės.
Taurės sunkios rymasčiais.
Ir kaip sniegas baltos gėlės,
Ir kaip saulės švyturiai.
Prie vandenių šaltvandenių
Aš pusiaunaktį budžiu,
Aš puotauju ir laidoju
Kaupą alkėsių gūdžių.
Ašei toli nuo gyvatos –
Nepažįstu aš mirties.
Ir geriu už ilgą amžių
Akimirksnio pražūties.
O naktis – kaip marės juodos.
Ir lūkėjims – be pradžios.
Laukiu gimstančių švitimų –
Nors žinau, kad suvedžios.
Aš pusiaunaktį puotauju.
Laukiu pranašo staigaus –
Srovės šaltos čia verdenių,
Skundos klaikios čia dangaus!

* * *

Ašarėlės gailestingos
Blęstančias akis sustingdė.
Ašarėlės šaltos, stingios
Dar skaudžiau žaizdas subrinkdė.

Sutemoj drebėjau nykiai –
Aš laidojau, kas tik gimęs.
Išsiilgęs beldžiuos tykiai
In duris žinyno kimias.

Mano maldos šaltos, stingios.
Aš per naktį kaip šešėlis...
Ir žinyčios slėpiningos
Ar priims dar mano gėles?..

Durys kimios... Meldžiuos tykiai.
– O, atleisk man, Dieve šventas!
Galvos lenkias nykiai, nykiai...
Stingsta rankos... Leidžias, krenta...

* * *

Sužvilgėjo žalsvas takas...
    Paukštė Marių
Tik lengvais sparnais sumojo –
    Suviliojo
Kuždesiais svaigiais sapnų grakščių, vasarių
    Žvainą dūšią, kaip rasužę,
    Kaip migložę
    Žalsvo tako...

Ties taku nusvirę šakos
    Baltalapių, šilkažiedžių...
Ir klevų sultingi lapai
    Savo tinklą iškedeno
        Ties taku...
    Dūšia gailisi nuo seno
        Tų šnekų,
    Tų sesulės žvilgesių,
Kur sugėrė užsimiršus ir apsvaigo, ir
            pradėjo dangui Saulės užvydėt...
    Dūšia virpa. Dūšia mena
    Tuos žingsnius,
Kur susupstė tiek karūnų
Žaliajuosčių, baltažiedžių,
Kur budėjova per naktį
Mes prie aukuro staigaus...

*

Šakos svyrančios nubunda...
Tai vėjužis iš už marių
    Toks grakštus
        Neša žinią...

Dūšia ašaros' patvino...
Vėjui aimaną vakarę
Sekti skuba... Nuo žinios daugiau nubus...

Marių vilnys sužaibavo...
Takas žvilgantis užgeso...
Dūšia, dūšia! Kam tau Marės!
\- - - - - - - - - - - - - - - - - -

* * *

Taip platus dangus žaliasai,
Taip didžiai galva pakilo,
O akyse tiek jėgos!
– – – – – – – – – – – – – – – – –
Pasimelsk už sesę mielą...
Už kaurus, kur pynė mintys,
Kai pasilgo dūšia girios,
Už takus saulėtus godų,
Už ilgėjimos tą skaistų,
Kur pagimdė aukso lyrą
Ir išmokė giesmes dėti,
Už tą sesę, už sesulę,
Kur prie aukuro pirmoji
Grakščią maldą sukalbėjo –
Dūšia, dūšia, pasimelsk!

MALDA

Rudens judra ties urna
Vieniša klegėjo...
J. Baltrušaitis

Priimk mane, nakties gūdybe,
Į tavo rūmų rymasčius!
Atleiskie manąją mažybę –
Aš būsiu vaikas paklusnus...

Išguitas klaidžiot kaip šešėlis,
Bastausi žemės glūdumoj...
Tamsoj tavoj – nė kibirkštėlės,
Kaip rymastis daly manoj!..

Klūponės mano rūsčios buvo –
Klūpojau amžius prie aukų...
Aušros sargai seniai nusčiuvo...
Garbė žingsniams nakties vaikų!

O Viešpatni nakties gūdybė,
Panėrus gilmeną dangaus,
Žaros užgesiusi gaisrybę, –
Gesys ir savojo sūnaus!..

* * *

Keliasi mintys, slenka Dievop...
  Susigriaudinus,
  Susidūmojus
Kasos rasotos saulėj žaibuoja.
  Akis liūliuoja
  Gūdžia godele,
Keliasi mintys kaip debesėliai, slenka Dievop...

O, prarymojus naktelę,
  Kur beeisi,
  Ko belauksi?..
Jei dainuosi, jei skrajosi, ką padangėj sustiksi?
  Kam žinynus paliksi?
  Ką inleisi
  Pasimelsti
  Su vainikais, su gėlėms?..
Keliasi mintys, debesių debesys, slenka Dievop...
  Godą – lopšelį
  Suptiesi gundo
Žalio darželio pasiilgimas...
  Ir pražydėjus,
  Ir pamylėjus,
Ką susigriaužei, ką sumanei?..

Keliasi mintys, debesų debesys ir debesėliai,
  Slenka Dievop...

* * *

Uždekie žvakę! Praverk langinę –
Vėjas žibutę, ir tą užpūs!
Uždekie žvakę! Sielvartoj gimę,
Gal atpirkimą maldos pajus!

Uždekie žvakę! Visas išbalęs,
Visas kaip mindomas lapas drebu...
Lūpos sustingę, akys užšalę...
Amžius klajoti, slankiot einu...

Melstiesi noriu... Puoškie altorių,
Vieną, nors vieną gėlę prisek...
Kryžių, smūtkelį... Melstiesi noriu...
Uždekie žvakę, sesut, uždek!

BEDUGNĖ

Sukalbėjau aklą maldą –
Atkalbėjau vakarinę...
Pazarai danguj užgeso,
Širdyje teliko skardas.

Žingsnį žengt – ranka pamoti –
Ir nutils širdy griaudimas...
Švyturiai danguj ims degti –
Lyg maldos ir būt nebuvę...

Siela trokšta būt su žvaigždėm,
Siela veržias... Svaigsta noru...
Sukalbėjau aklą maldą...
Žingsnį žengt? Pradžiugint laiką?..

PAMĖNAI

J. Baltrušaičiui

Danguj lelijos raudžios degė,
O žemė gūsčiojos judroj...
Sužvilgo vieniša prategė
Ir dingo armijoj niūrioj...

– – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Nuliūdę žmonės laužus krovė,
Altorius statė išnašius...
Gūdybe gaubėsi šventovės,
Slogino vergus klūpančius...

Jūravo minios aklos, sraujos, –
Sustingo sielvartoj giesmės...
Niauriuos laukuos lalavo kraujas,
Juodavo kryžiai kryžkelės'...

Į dangų aimana iškilo –
Šešėliu pergimė žmogus:
– Žinia! – Pamėnai! – Kryžiai smyla!
– Sparnuoti, skėskite sparnus!

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Ir vėlei takas tarp liepsnų...
Ir kryžius vėl viena paguoda
Tėvynės ašarų, kapų...

* * *

Tarp pelenų, kapų suskurę,
Kaip šviesų bokštą, žaibais rašytą,
Iškėlę vėtroj laisvės burę,
Su saule tekančia susbūrę,
Su laisve saulėj atsidūrę,
Keliaujam amžius neskaitytus,
Iš kapo keliam nužudytus.

Ir pelenai žolėms žaliuoja,
Ir kraujas žydi toks raudonas,
Kaip uogos putino iš ryto,
Kur žemė krauju nušlakstyta,
Kur ėjo vergas ir valdonas,
Kur žmogus rimsta ir dejuoja
Ir žemė žydi ir žaliuoja.

Pasaulis merdi apsiniaukęs,
Ir skundžias žmonės, eina, bėga,
Ir sunkia sultis jaunas diegas.
Senatvės klaidžiodams sulaukęs,
Į žemę žiūri susitraukęs
Ir keikia buitį, kad paliego,
Ir mini dienas, kur prabėgo.

RAUDA

Ten, už lango, siunta vėtra.
Verkia vėjas, skundžias graudžiai.
Liūdnos mintys, juodos godos
Plaukia, skubinas, – be galo...

Visą naktį neužmigęs,
Brėkštant ryto godžiai laukiu
Ir raudos klausausi vėjo,
Visas ilgesy apmiręs.

Nyku, nyku... Kur tai, girdžiu,
Graudus balsas skrodžia naktį.
Rūstus vėjas jį pagauna
Ir verpetuos savo pykčio
Kaip jūrosna nuskandina.

Tai gal gulbė pavėlavus
Karčią žinią lizdan neša,
O gal varnas ties kapynu
Juodą naktį, šaką gniauždams,
Savo karčią dalią keikia.

* * *

Nežinau, kaip bevirpėti –
    kai užsidega skliautai,
audžiant godas kur belėkti,
    kur prasmegti amžinai...
Ar tik bėgti iš šventovių,
    kur nesiekt dangaus skardai...
Viena juntu – nėr gyvatos
    ten, kur stinga paslapties,
kur aukų ugnis kraujuota
    besimeldžiant nespragės
ir išblankę kartą žvaigždės
    gimti-grįžti nežadės.
Kad ištirti klaikius-taikius
    kleketavimus sparnų,
prašvitrėjimus nejaukius
    siekių-žygių tolimų –
gal atgimt griuvėsiai-pilys,
    narsus vytis iš kapų...
Kaip beplaukt – bangas kapoti,
    skaisčias godas beauklėt –
miega amžius, kas galėjo
    dangų degantį mylėt...
Bet tikiu: skrajingai sielai
    tik sparnuotus telydėt!..

* * *

Ar žinai, ką akys gali,
Juodos akys kaip bedugnė,
Tartum jūros, kai pašėlę
Glamžo luotą, nardo uolas,
Pasikelt in dangų graso...

Kasos juodos, šilku pintos,
Taip ir tviska, taip ir šviečias,
Tartum kartą ankstų rytą,
Kai trimitai ims žvangėti,
Už jų saulė ims tekėti.

Ar dainuokie, ar klejokie,
O akys' tik žvaigždes junti
Ir apsvaigsti, ir prašvinti,
Ir prakeiki naktį juodą,
Ir pamyli dangų savo...

Garsios, skardžios ryto giesmės
Ima gausti, erdvę verti
Kaip žaibų lelijos baltos,
Ak tos akys – žvaigždės žydrios!
Ak tos kasos – saulė juoda!

* * *

Vėl rauda pasklido sode
    Vakaro griaudi,
Siela troškuliu nugirdė
    Vėlei ta pati.
Kiek tai amžių, kaip jau lydžiu
    Vakaro bangas,
O kaskart labiau sutemsta
    Sielvarta, anga...
Kiek tai metų, kai klajoju
    Prieblandos'– – –
O vis reikia klaidžiot
    Tyrais, ne takais.
Siela skundžias –
    Slegia ją naktis.
Kas nublokštą lauke žiedą
    Sultim apšlakstys?
Ir užmigdė, ir pražudė
    Vienumos sapnai.
Ne, nejaugi tęsis amžių
Prieblandos gaisai.

* * *

Ant aukštų kalnų snieguotų
Šiurpūs žiburiai...
Karstausi uoloms išguitas,
Akmenims aštriais...

Sąsmaugą apleidęs slidžią,
In dausas einu...
Švenčiu, broliai, šventę didžią,
Šventę akmenų...

Rytų saulė pasityčios
Iš dainos manos...
Sviesiu mestąją vilyčią
Dangui atgalios...

Ant aukštos viršūnės kalno
Žiburys klaikus...
Ir svaigi dievaitė šalna,
Ir kvieslys svaigus...

Kaip srovė ugninė tapo
Ašmenų daina...
Skrisk kaip mažas rudens lapas
Ir buitis mana...

* * *

Kad ir greita vasarėlė
Amžinoj šaly!
Dainos, godos pynės, kėlės –
Ir nebėr širdy.

Saulužėlė mylimoji
Mūsų ir kapų –
Kur skubi tu, kur laidoji
Džiaugsmą iš širdžių?

Liūdnas ašei vėl praeinu
Pro marius kraštus...
Gal išgirsiu vėlą dainą,
Gal kur ugnies bus!

Ir širdis – kaip gludišėlis
Vėlusai kapų –
Nepateko vainikėlin –
Nežinos sapnų!

Kur dienoju, kur nakvoju –
Ištremty, sapne –
Mano meilė dievinoji
Myli nežinia!

* * *

Žemėje dainos,
Danguj gimimas –
Aidijos skardžios neriasi, painos,
Garbina kvieslio žemėn žengimą...

– –

Viską verpetan, viską godelėn –
Ir iškilimą, ir nupuolimą,
Vakaro laužo nykų gesimą,
Atgarsį skardų klonio dainelės.

– –

Visi, pažinę tyrų gausybę,
Klaupkitės, broliai –
Nūdien sukilo aidijos – himnai – maldos vienybėj
Iriamės toli
In begalybę, melsvą platybę –
Melskimės, broliai! –

– –

Kvieslys atėjo
Ir buity mūsų,
Žvakes uždegstė, laužus sukūrė,
Patepė pirmonį – –

– –

Iškilmė mūsų –
Atilsis mūsų –
Mūsų skridimas:
Pindami sparnus
Skristi padangėn –
Siūluosna godos
Mes tevijojam – –
– – – – – – – – – – – –

Tai, broliai, aš pabučiavau maną žemę, aš atsiklaupiau, kryžium atsiguliau, mano ir kūnas, ir dūšia žaizdose –

Ar jūs lauksit,
Ar lūkėsit,
Kol altoriai vėl perdegs!..
– – – – – – – – – – – – – – – –

* * *

Nešuos aukštybėn
Gyvybi dvi:
Šalnos pilnybė,
Kaitros tylybė,
Kaip dvi vilni...

Toliau pasaulis –
Vilnyse skaidriau:
Po gyvus kalnus
Daugveidė saulė
Kūrenas sau...

Dalgiu matuoja
Versmių gelmes:
Mirksniu grakščiuoju
Krūtinėn moju –
Ar daug drebės...

Prie kelio želia
Kapų žiedai:
Per žiedus kelias
Aukštybėn kelias
Kaip pradalgiai.

Manyj gyvybi
Kaip dvi vilni:
Myliu aukštybę,
Slepiu gaisrybę,
Kol saulė kris...

* * *

Pasakyk, pasakyk,
Ką degsi?..
Kam pėdai sunešti
Čia javų?...
Ir žiedų?..
Ir žiedai dobilų
Kruvini?..
Pasakyk...

Tylėk, tylėk, laukų godone –
Tu nežinai kalnų slaptybės,
Pamėnų, kvapo debesų...
Sena daina mana kelionė...
Menu raudas pjūties mažybės,
Turiu – degu ir vėl esu...

Pažink didybę plauko žilo,
Kalnų kelionės be takelio,
Ir bus lelijos kaip javai...
Upelį syk girdėjęs tylų,
Ir vėlei grįžti prie upelio
Ir drumsti srovę pelenais...

Paklausyk, paklausyk –
Numazgok žiedus tuos –
Te ugnis
Tebučiuos
Baltus vien...
Te upelis dainuos
Pelenuos
Kibirkštis
Gaisrias vien...
Paklausyk...

* * *

Aš sustoju ir rymoju –
Karaliūčia, karaliūčia,
Ar tu toli nuėjai?..

Tie mirksniai – kaip žaibo gijos...
Tie gesimai – kaip gimimas...
Ta tylybė – vien alsavims...

Nežinau, kas ugdė jauną,
Rytą kėlė,
Rasuže blakstienas šlakstė,
Vakarėlį
Dievinais sapnais viliojo, –
Dainą-sapną
Dovanojo – –

Nežinau, kas sėjo deivei
Pirmą biržę,
Kas, paspaudęs pirmas ranką,
Kaip vėjelis rytmetinis
Lelijos' paskendo...

Tik žinau, kad mano žygis –
Apyniai sapnų iš saulės
Ir alsavims sutemėlės –
Tau vainikas.

O midus vaišingas mano:
Rymastėlis ir malonė –
Kol krūtinė ims baltėti...

– – – – – – – – – – – – – – – –

Aš sustoju ir rymoju –
Karaliūčia, karaliūčia,
Ar tu toli nuėjai?..

NULIŪDIMAS

Po kojų, po kojų, kaip eglės šakelės,
Ramybės dovanos...
Ir visas kelias –
Kaip krintančios žvaigždės žaliuojantis takas bangose...
Kur tik žvilgsnis pasiekia ir kur mintis nuskrieja –
Karūnos juodos ir žibintai...
In judrą vieną giesmės ir staugimas liejas...
Mirksnys žaibais sparnuotais sušvytrėja,
Ir vėl dangus sunkėja,
Lašai vėl krinta, krinta...
In varpą varpas atsiliepia
Ir pjautuvai...
Ir ašaros pamaino vyną, ir vynas ašaras,
Ir druską pelenai...
Ramybės dovanos... Vamzdys žilvyčio...
                    Vainikas viksvų ir apynojų...
Ir šnekos meilios vasarojaus...
Griuvėsiai žygių ir takų
Ir žymės žvaigždžių užmirštų
Danguj ir čia, po kojų...

* * *

Skubinas in krantą bangos
Su gausybe, su daina,
Iš aukštybės gandas dangos
Bus lėbonė, bus audra.

Pasitinkam ir dainuojam
Raudonumą debesų.
Vienus kalinčius vaduojam,
Kalam pančius dėl kitų.

Veidus, atlapas krūtines –
Kur verpetai, kur judra.
Tartum tolima tėvynė
Keri žengsnių valanda.

Ir nebėr, kas monus dalo
Nuo tikrybės amžinos.
Verias gandas – ir be galo...
Dega ženklas be pradžios...

Nusiminę šiokią dieną,
Pasikėlę su audra,
Ar užmerksime blakstienas
Kibirkštimi amžina.

* * *

Diena palša kaip gyvenims.
Žemė purvina kaip dūšia.
Skrisk, kad nori, mirk, kad nori.
Viskas tavo, viskam tu.

Kažkoks nerimasties gandas –
Kažkur dalgis maištą šaukia...
Aš ir dalgis, aš ir žiedas,
Belūkėdamas tavęs.

Būk kaip valanda lemtinga
Varganoj manoj kelionėj.
Kad ir mirsiu išsiilgęs,
Bent žinosiu, kad šaukiaus...

Ar ateisi? Ar ateisi?
Jei perdegs mirksnys manasis,
Susipins audimas gyvas –
Tai ar kaltė mano bus?

* * *

Už perregimų kalnų,
Už pabudusių liepsnų,
Ryto sodo kvepiančių –
Žvaigždžių burtai ir aušra –
Mano laimė dargana...

Vėtra, tyrais skrisdama,
Žemės dalią nešdama,
Apsvaigino mano valią...
Mano meilė – kaip ugnelė
Draug su vėtra skrisdama!

* * *

Ąžuolyne pasiklydo spindulėlis –
Ieško laimės...
Ieško kelio kur išeiti
Iš kalėjimo šešėlio,
Kolei tykodams prisėlins,
Žiedą mylimą palaimins
Ir paskęs jame be pradžios greitai.

Ir tokia kelionė dūšios,
Ir tokia dainos kelionė...

DOVANA

Dovanojau baltą gėlę,
Kad sumindžiotų po kojų –
Dovanojau mano sielą,
Kad pavilgo nežinojus...

Lengva ūkana laukų
Glaudžia meiliai... Ir skaudu...
– Ir pavilgo nerasi,
Kad pamilai per anksti!

Kur užeisiu, kur užklysiu
Ūkanotoj sutemoje –
Nutylėsiu, nesakysiu,
Kad aš gėlę dovanojau...

Lengva ūkana laukų
Glaudžia meiliai... Ir pušų
Baisi tylinti kalba –
– Kurgi dovana tava?..

* * *

Pasikėlę
Kaip karoliai
Ant krūtinės seserėlei...
– – – – – – – – – – – – – –
Aušo diena –
Ir daina,
Per pasaulį
Skrisdama,
Mūsų dalią –
Nešdama...
– – – – – – – –
Klausiu žemės – ar pavysi?
Klausiu saulės – ar mylėsi?
Ar per dieną nušlakstysi
Giedrius laukus ir pavėsius –
Tavo meile – spinduliais –
Mūsų daliai atneštais...
– – – – – – – – – – – – – –
Gandas keliasi – ir plaukia...
Dainos neriasi – ir šaukia –
Aušo diena – auš kita –
Mūsų žemiška našta
Bus kaip vasara lengva!
– – – – – – – – – – – – – –

*

Žvanga plienas – ar girdi?
Ar užsislėpei širdy
Kitai aušrai – dar liepsnos,
Dar nemačiusios dienos?..

– – – – – – – – – – – – – – – –

Pasikėlę
Kaip karoliai ant krūtinės...
Saulė mūsų – pirmagimė –
Mus palaimins, vainikuos,
Spinduliuose įliūliuos,
Kaip pražydusiąją gėlę
Nežydėjusiuos laukuos...

– – – – – – – – – – – – – – – –

NEMUNO DAINUŽĖ

Lengvos vilnys Nemunėlio
Tyliai šlama.
Pabučiuoja krantą smėlio,
Tylias uolas paplezdena,
Plaukia, grįžta, plaukia vėlei,
Kaip dainelė seserėlės...

Aukso godą rytmetinę –
Liūdną dainą panaktinę –
Kaip alsavo, kaip virpėjo
Vėtroj balusi krūtinė,
Kaip mieloji išdabino
Prakartėlės vartelius,
Svečio tolimo lūkėjo –
Ir sulaukti nemokėjo –
Šlama vilnys Nemunėlio
Palei krantą balto smėlio,
Palei tylius darželius...

*

Kaip šešėlis nusileidžiu
Iš sapnų šalies toliosios,
Iš nežinomos mielosios,
Kur svajojau, kur meldžiaus...
Nežinodamas, ko geidžiu,
Nežinodams, ar alsuoju,
Ar tik mylimą sapnuoju,
Ir klajoju kaip šešėlis,
Kaip ir vilnys Nemunėlio,
Be pavilgo danginuos...

Gintariniai tau karoliai –
Ištremtinė man daina...
Kad liūdėjau aš lig šiolei
Tartum stirna pažeista,
Nuo pasaulio atsitolęs, –
Man vienužis takas bus...
Sėjant žydinčius sapnus,
Mylimoji atsidus...

Lengvos vilnys Nemunėlio
Tyliai šlama...

* * *

Naujus žiedus skindami,
Naujus laužus degdami,
Iš bedugnės žengdami,

Laukiam gimstančios aušros
Mūsų vėlės amžinos...
Ir bedugnės suliepsnos –

Ir šventovėn žengs žynys,
Žvilgsniu vėlę nuvalys,
Dur's klajūnams atdarys –

Iš po raktų, geležų
Pasikėlę pamažu,
Gersim sultis iš žiedų.

Ir šventovėj degs aušra,
Sultys, daigas ir daina,
Ir gyvybė amžina.

Ir bedugnėj bus šviesu –
Kaip širdyse pranašų –
Kaip kančioje ištremtų.

* * *

Kraujo kelias – laimės diegas, –
Mūsų širdys – plieno jėgos –
Nūn užgrūdytos ugnys'.

Pasikelti ginti dalią
Šaukia kraujuje šalelė,
Kelia Nemuno gaidys!

Žemiškoji mūsų puota,
Mums ugny ir kraujuj duota,
Buvo kryžium vainikuota
Prakeikimo valandoj –

Mūsų kraujo kritęs krislas
Užsidegs padangėj Vyslos –
Ir tvaksės padangėj gyslos
Laisvės iškilmės dainoj!

* * *

Saulė gaužiasi raudona
Ties bažnyčia,
Pabučiuok mane, skaistveide,
Pilnu kūnu –
Krūtine.

Pro geltonus lapelius
Rudens klevo auksaveidžio
Saulė leidžias
Ties bažnyčia.

Kad turėtau tavo sparnus
Ugninius
Ir kad būtau vaikas tavo
Pakeliui,
Po auksinius lapelius – – –
....

* * *

Kuždas lapai. Rudens vėjas.
Spindi šakos ašarotos,
Tyli kalnas ūkanotas...

Aukso žiedus kas pasėjo
Čia po kojų –
Rudens vėjuj pamylėjo.
Ir rytojų
Ūkanotą
Dievinais sapnais nusėjo,
Ir alsavo, ir lydėjo...
Ir po kojų
Aukso žiedus ašarotus
Su linksma gausybe sėjo...

Ir pakalnė tolimoji,
Kur vienužis aš sieloju,
Ir rudens naktis gyvoji,
Kur atlankė sielvartoje,
Ir tolioji mylimoji – –

Ašei, liūdnas ir tylus,
Ir po kalnus ir laukus
Dalią viešpatnią nešioju,
Mielą tolimą dainuoju...

* * *

Verki, širdie, raudoki –
Kaip vėjas gatvėje...
Myli tu gatvę
Purviną, juodą,
Kur ištremta sielos, kur palaima ilsis...
Tavo gyvenimas –
Rudens raudos aimana...
Merdi ir miršta
Gatvėje siela,
Naujas Golgotas išvysdama...
Garbinki gatvę
Purviną, juodą –
Vėjas plėšriausias laimins tave...
Lūpoms šaltomis
Vėjas rudens
Galvą myluos ir palaimins...
Vienas tau kelias,
Viena lemtis –
Purviną gatvę garbink, širdie...
Šiandien dar vergas,
Ryt jau Golgotoj
Saulė tave pasitiks.

* * *

Kad neverktum kaip liepelė
Šalia kelio –
Aš dainuoju tau dainelę,
Kad nevystum kaip gėlėlė
Prie takelio.

Prasivėręs mažą langą, prie langelio –
Prie langelio kaip smūtkelis.
Nors krūtinė skauda gelia,
Nors nurimti – nėra kelio,
Nors žinau, kad nemiegosiu –
Kiaurą naktį praraudosiu
Ir pavilgo nežinosiu –
Aš dainuoju tau dainelę,
Kad neverktum kaip liepelė
Šalia kelio.

* * *

Būki laiminga –
Vėlei ir vėlei
Tyliai kartoju –
Būki laiminga...
Noriu be galo
Būti – gyventi,
Tave sapnuoti,
Tave dainuoti,
Baltų lelijų
Vainiką pinti –
Tai kam gi klaiku
Per visą naktį,
Tai kam gi dėmės
Švytruoja lange,
Šešėliai slanko...
Tave godoju,
Tave svajoju
Ir savo sielą
Padovanoju...
– – – – – – – –

* * *

Mano dangų parugėj
Pilki debesys nusėjo,
Pilki ūkai nukedeno.
Žiūriu žiūriu debesėlin
Pro mirguojančias šakas,
Pro linguojančius rugius,
Pro svajones užmirštas...
Ir netyčia iš po žemių,
Iš tyliųjų vandenų,
Iš darželių apleistų
Kelias ilgesys aštrus
Tų kaitriųjų spindulių...
Taip ir aš alsuodams – gyvas
Vienu ilgesiu ilgiausiu,
Bežiūrėdams
Debesėlin,
Besikeldamas šešėliu,
Vien sapnuoju spindulius,
Aitrą-kaitrą parugėj...
Ar ateisi tu su saule,
Ar ateisi tu kaip saulė,
Ar pasėsi pilną saują
Spindulių?
Klausiu – žiūriu – nesulaukiu...
Ir dainuoju atsiskirdams,
Kaip kadaise saulė degė,

Kaip kadaise parugėj
Po padangę mano gaisrią
Aukurai auksuoti degė...
Ir dainuoju, kaip Ji toli,
Ta, kuri man ugnį davė,
Mano dovaną švenčiausią,
Ta, kuri dainavo rytą
Ir su saule prakalbėjo:
Būsi mano karalaitis –
Šviesus!

* * *

Taip palengva, pamažėli
Niaukiasi dangus.
Liepos, medžliepiai šakelėm
Pusę debesio nuklojo
Sausom rankom.
O kita – gaisri, raudona
Kaip rudens aguonų žiedas,
Saulės kūną apkabino.
– – – – – – – – – – – – – –
Beržas skambina lapeliais,
Aš, klajodamas be kelio,
Kur žolelės, ne žvaigždelės,
Kur rudens žolelės želia,
Kur širdis pavilgo gelia,
Insiklūstu šalia kelio
Beržą skambinant lapeliais...

Beržas skambina lapeliais...
Po dunojų – vasarojų –
Aš klajodamas dūmoju,
Kad berželio skamba lapai,
Kad po beržu želia kapas...
Kad pro šalį nėr takelio –
Beržas skambina lapeliais...

Šlama – skambina lapeliais...
Lyg daina mana vakarė
Kapui vartus atidarė,
Lyg dainelę vakarinę
Aš dainuočiau paskutinę...
Verkia skambina lapeliai...

Kad išgirstum – neraudotum,
Liūdnas godas palaidotum –
Dienas dangiškas godotum –
Šlama – skambina lapeliai...

* * *

Per lygius laukus dūmodams slenku.
Rasoja dirvos, ir spindi pievos.
Iš marių vėjas vaitoja gailiai.
Pažvelgiu tyliai į margas liepas,
Į vasarojų – į liūdną dalią, –
Visur pasėta liūdėjims vienas, –
Visur nutiesta šilkinės gijos –
Ir spindi saulėj, ir saulėj liūdi.
Iš marių vėjas vaitoja gailiai,
Ir meilė mano – kaip marių vėjas.
Vilnys užeina – žaibuoja bokštai,
Žemčiūgus beria ir laimės šviesą.
Vilnys nueina – belieka tyrai
Ir tyrų vėjas, ir sausa gėla.
Paimtum, rodos, į saują smilčių,
Pabertum saulėj pavėjui lėkti –
Žiūrėtum dieną ir juoktais naktį –
Kaip lekia smiltys, kaip dūšia verkia...
O marių vėjas vaitoja gailiai,
Ir meilė mano – kaip marių vėjas.

VAKARĖ

Liulia – liulia – leidžias
Vakaro tyla.
Žvaigždžių sapnas skleidžias,
Skleidžias ramuma.

Minga žemė, sirpsta
Vakaro tyloj.
Ir krūtinė tirpsta
Ilgesio maldoj.

Vakaro tylybė
Lydi ir sapne.
Ir dangaus aukštybė
Dega ramume.

Siela sopulinga
Atsigaus, atgims –
Dovaną meilingą
Iš dangaus teims.

Laimins spindulinga
Iš dangaus ranka, –
Kas maldoj užminga
Su laukų šneka.

MIESTAS

Iš ciklo

1

Žviegia tramvajai, dunda asfaltas,
Rangosi minios, autai mauroja.
Vartai, bažnyčios, dievas prikaltas,
Iš amžinybių miestan atkeltas,
Pusnuogės mergos – gatvės doroje...
Kartais suklinka išgąstis šaltas,
Kartais našlaitis suašaroja...
Rangosi minios, autai mauroja,
Žviegia tramvajai, dunda asfaltas...

2

Rūksta žibintai, skaidrina gatvę,
Blizga žemčiūgai, tviska briliantai...
Aklą jaunatvę, anksčią senatvę
Gatvės doroje glaudžia amantai...
Kad išgyventai ir nepasentai,
Ir neprakeiktai miestą ir gatvę –
Yra aptiekos ir foliantai...
Blizga žemčiūgai, tviska briliantai,
Rūksta žibintai, skaidrina gatvę...

3

Dūmuos paskendus, ūžia kavinė,
Liūdi buržujus, gerdamas alų...
Nuogos krūtinės, kojos šilkinės
Tviska ir šlama arti be galo...
Liūdi buržujus, gerdamas alų...
Kvepiantis kūnas, kojos šilkinės...
Doleriai, markės... Užimtas stalas...
Liūdi buržujus, gerdamas alų...
Dūmuos paskendus, ūžia kavinė...

4

Stovi šalimais, maistą parduoda
Smuklė, bažnyčia ir univerka,
Kas kokio nori – balto ar juodo,
Dieną ir naktį maistą parduoda
Smuklė bažnyčia ir univerka...
Nieko į bargą niekas neduoda –
Dievo malonės, šnabės, paguodos...
Smuklė, bažnyčia ir univerka
Stovi šalimais, maistą parduoda...

5

Mergos, studentai ir spekuliantai
Rudenio sodo kampus matuoja...
Po karuselę ir po gigantus
Mergos, studentai ir spekuliantai
Riša problemas, laimę kainoja...
Dirba liežuvis, kiaušas supranta
Be medicinos, be chiromanto...
Rudenio sodo kampus matuoja
Mergos, studentai ir spekuliantai...

6

Mašinos, vielos, mašinos, vielos –
Duona kasdienė ir šabasinė...
Poilsio laimę, ilgesio gėlą
Mašinos, vielos, mašinos, vielos
Graužia sugniaužę gerkle ugnine...
Siela ištroško, geismas pašėlo, –
Ištempė gyslas, dainą sukėlo –
Duona kasdienė ir šabasinė –
Mašinos, vielos, mašinos, vielos...

7

Žiopso dantistė ir dekadentas, –
Šopeno valsas kvepia ragaišiu...
Publika žino – gaudo momentą...
Žiopso dantistė ir dekadentas:
Kas dar kariauja ir kas dar maiše...
Skrenda momentai ir komplimentai, –
Auga klientai ir pacientai...
Šopeno valsas kvepia ragaišiu,
Žiopso dantistė ir dekadentas...

8

Kaukia galiorka kaip vilkai lauke, –
Tenoras kriokia iš „Lohengrino"...
Kojomis braška, prakaitą braukia –
Kaukia galiorka kaip vilkai lauke...
Kažkas už liemens spaudžia kaimyną,
Šlaunį priglaudžia, žiedą numaukia, –
Tenorą giria, tenorą šaukia...
Tenoras kriokia iš „Lohengrino", –
Kaukia galiorka kaip vilkai lauke...

9

Tilto pakriaušėj ištisas karas –
Imasi kurpius su akušere.
Slenka bambėdams rimtas žandaras –
Tilto pakriaušėj ištisas karas.
Kurpiui į fizę ragana šėrė,
Kurpius nerimsta, asilas daros,
Lenda revanšo, priešpuoliu varos...
Imasi kurpius su akušere –
Tilto pakriaušėj ištisas karas...

10

Po vienuolynus, po kabinetus
Suslėpta turtai ir katarinkos.
Smegenys, širdys, marionetės
Po vienuolynus, po kabinetus
Kuria pasauliui išminties rinkas...
Ryja pasaulis, ką jam išvėto
Uždarbio dieną, naktį žvaigždėtą
Suslėptas turtas ir katarinkos
Po vienuolynus ir kabinetus...

11

Kažkas neaiškus bastosi naktį,
Klykią prasmegdams, keldamos verkia...
Sąmonė ima kvaituliu plaktis, –
Kažkas neaiškus bastosi naktį,
Bepročiu šaukia, kūdikiu knerkia...
Sąmonė trupa, šaukias apakti –
Bepročių kančiai nebepakakti...
Klykia prasmegdams, keldamos verkia, –
Kažkas neaiškus bastosi naktį...

12

Rudens liūdėjims ištiesė sparnus,
Apgrobė miesto širdį mažutę.
Klykia mirtingai lėkdamas varnas,
Rudens liūdėjims ištiesė sparnus...
Viešpatie, sunku žmogum bebūti!
Dulkės – šešėliai – požemiai – karnos –
Amžiną atilsį garsina varnas,
Miesto apglėbdams širdį mažutę...
Rudens liūdėjims ištiesė sparnus.

IŠ HIMNŲ GRIPEI

Ištisas mėnuo, kaip gripė įkandusi
Siurbėle šliaužiančia alina sąnarius,
Kraujo atsigeria, dėmes palikdama
Baltas po oda ir raumenų viršų.
Sotinas, geria, kol kraujas raudonas,
Kol viskas sukriaušės gerklėj jos besotėj,
Kol prisitaikys ir vėlei prišliaužti,
Kraują raudoną vėl siurbt ir putotis.
O aš kaip prikaltas.
Aš jaučiu, kaip kraujas lašėja,
Kaip raumenys džiūsta, kaip kaulai gležnėja,
Kaip žemėn galva kaskart labiau linksta.
Ir taip pamažėli gyvenimas gęsta!
Žinau, kad jis gęsta kaip priemiesčio meilė,
Kad jėgos kaip laimė pranyksta
Be pėdsako kažkur.
Kad lieka tik veidas pajuodęs
Ir kažkur giliai pasislėpusios akys,
Į žiurkės snukutį panašios.
O rankas pajudink –
Tai dėmės ir dėmės,
Ir pirštai skėtrojas,
Kaip Eolo arfos dainuojančios stygos,
Ir lūpos taip dreba be žodžio –
Be nieko, be jokio šešėlio vilties,
Ir žemė dainuoja.

Ką gelbės, kad klyksiu!
Kas gęstančias jėgas,
Kaip dūmus svyruojančiam kuore, įstengs sulaikyti!
Žinau, kad gyvensiu dar šiandie,
Rytoj dar, poryt dar,
Žiūrėsiu, kaip šnera šešėliai palangėj pagalvėj,
Kaip šypsos pasaulis...
Tešypsos pasaulis!

* * *

Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva.
– Užmiršo pasaulio kūrėjas, kad žemėj ne viskas nuodai!

Kad yra dar kažkur toli
Neregimos liepsnos,
Kad užburia širdį ir alkį marina,
Ir dūšią nugirdo sparnais!

Paimk – nusidangink pasaulin
Per dievo stabus,
Kur gęsta šaltiniai, kur laimė, gyvybė, mirtis –
Iš amžių per amžius gyvybė viena!

Per dievo stabus
Prisiglausk prie šaltų akmenų
Ir amžinu žvilgsniu pažvelk,
Kaip miršta gyvybėj mirtis!

Neregimos liepsnos,
Be gėlos, be skausmo žaizdų
Paims – užliūliuos, užmyluos
Neregių amžinoj kaitrumoj.

Ir būsi palaiminta,
Ir karalienė per amžius,
Kur dega neregimos liepsnos
Ir myli mirties spinduliuos!

Toksai tavo kelias,
Nedalios klajūne,
Kur amžinos duonos ieškojai,
Kur amžiną liepsną radai!

Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva.
– Užmiršo pasaulio kūrėjas, kad žemėj – ne viskas nuodai!

LIETUVIŠKAS ŠIBERIS

Tarp kokečių juodi ponai –
Šeimų tėvai ir bernai –
Spekuliantų gramofonai
Ir visuomenės šulai.

Tai kakta, tai nosies galas,
Tai pripudrinta krūtis, –
Draug ir kaista, draug ir bąla,
Kaip jaunavedžių naktis.

Raudonuoja, mėlynuoja
Kaip viršuj, taip apačioj,
Braška korsetai, siūbuoja
Kelnės, frakai užmačioj.

Susipynė po parkietą
Draug su šiberio gaidoms
Nuogos rankos, krūtys kietos
Su svajonėms, su blauzdoms.

Koja, koja. Nesimato.
Kur mergičkos? Kur kaitra?
Lyg netyčia, sukant ratą,
Krenta priekaištis staiga...

O kitam gale seklyčios
Liuoksi juodas su skvernais –
Šiberis, sūnai bažnyčios...
Nesugriešyk tik patsai!

* * *

Girti kūnai, girtos dvasios
Ir patamsiai, ir aušra.
Suskaityk, kur dangų rasis
Balta Miuncheno dešra.

Ūžia mergos, darbininkai –
Uždarbiauja nūn visi –
Vainikėliai, mergininkai
Ir estetai pašaukti.

Nuo piliorių lig bažnyčios,
Nuo bažnyčios lig aušros.
Velias dūmai, magaryčios
Ir varžytinės mergos.

Susiraukus kampe sėdi
Uošvė pabernių naties
Ir netyčia susigėdi –
Jei kas sako: nemokės.

O už sienos, sietu pintos,
Dūksta aidija šventų:
Niekam durys nerakintos,
Nori – būsi išrinktu.

Zirzia maršas kaip koplyčioj,
Kur nabašnikai girti,
Iš mergautinės seklyčios
Tamsią naktį atnešti.

*

– Mergužėle! Cigaretę!
Tavo lūpos – kaip dešra! –
Ir ateina išsikėtus
Ir kaip aitvaras kokia!

Girti kūnai, girtos dvasios,
Girtesni girtų veidai,
Mergos, aidijoms panašios,
Ir nežinomi kraštai...

Jeigu nori prisiglausti
Atilsio nakties dainoj,
Nei tramvajaus nebejausti,
Nei mergos aistros kaitroj!

Nusirenk – ir būk kaip dievas,
Kaip Olimpe – karčemoj.
Laimink pirmą tavą Ievą
Paskutinę – ir rytoj

Pasitiks tave aušrinė
Kaip dievaitį prieglobsty
Tau jaunoji pirmagimė –
Paskutinė – bus tavy.

* * *

I

Pažiūrėjo ji stačiai,
Nusišypsojo linksmai,
Iš meilautinių akių
Žvilga spindulių.
Tu nekalta, tu jauna,
Kaip apyaušrio daina,
Kaip šlamėjimas javų,
Kaip ilgėjimos pušų.
Aš nelaukiu, nežinai,
Aido – aido neklausai,
Tavo žvilgesių ugnies,
Kurs sustojo prie manęs.
Aš nelaukiu, nežinai
Aido – aido neklausai.

II

Jei tu būtai tik aušra,
Tik apyaušrio daina,
Apsistotai prie manęs,
Nusišypsotai išties
Dėl jaunystės, dėl tavęs.
Bet tu aidija esi,
Nors ugninga, nors gaisri,
Aidą – aidą tu neši.

Tai ir aš toksai esu,
Kaip papartis tarp pušų –
Pasižiūriu ir juokiuos,
Nuo tavęs vėl danginuos.

III

Šita žemė sultinga
Kaip apyaušrio anga,
Šitos gėlės be žiedų
Tartum ašaros rugių,
Šita žemė – šita mums
Kaip jaunystė, kaip kaitrums.
Aš išbalęs danginuos
Ir raudodamas juokiuos,
Amžiams amžiams aš nešu
Mano paslaptį pušų.
Jei prie žemės mylimos
Aš priglusiu sutemos
Paskutine valanda –
Atsiminki tu tada,
Kad ir ašei gyvenau,
Gėles mylimai rinkau
Ir kad verkdamas juokiuos –
Tai tik paslaptis nešuos.

MALONĖ

Baltos rankos – kaip karveliai,
Kur dainavo Salomonas,
Krūtį mylimos bučiuodams,
Lūpoms sočiai prisiglausdams.
Kad gyvent Anakreonas,
Girtas dūšioj jaunas senis, –
Jos apglėbtų jo makaulę –
Jei atskristų dvi žuvėdros
Šviesiu žaibu ir stamantrios,
Sparnu veidą pakutentų –
Jos primintų baltas rankas.
Merga Safo, meilėj girta,
Dainius mergiškas Alkėjus,
Mergininkas Heinrich Heine,
Strindbergas, vienuolis amžių –
Kur dainavo gražų kūną,
Kaip Mickevičius Tėvynę, –
Liemenį dainavo gražų –
Ir pavilgo nežinojo.
Dvi žuvėdros, dvi stamantrios,
Apkabino kaklo gyslas,
Kaip žalių vainikas laurų
Rūsčias raukšles Dantės kaktoj.
Jūroj ūkanos pakilo,
Iš kalnų sugrįžo sniegas,
Žemė šydais išsikaišė,

Saulė burtais patekėjo.
Baltos gulbės – amžių ženklas
Ir kaitriosios nekaltybės –
Kaip svajonės Meterlinko,
Kaip regėjimai Adano.
Vienumos daina Bžezinos
Apsvaigina miglų monais,
Kaip ir žvejų marių giesmės –
Baltos gulbės fimiamu
Kūną svaigstantį nugirdo,
Kaip Pranciškų iš Asyžiaus
Ūkuos žydinti žiedeliai.

* * *

Tartum smūtkelis, nuo kryžiaus nukritusis,
Grįžtu į karčemą verkdamas!
Jūs, kurie klykiat sakyklose,
Jūs, kurie šaukiat į dangų pasotinti,
Jūs ar žinojot, kada
Žmonės į karčemą verkdami grįžta
Tartum smūtkelis, nuo kryžiaus nukritusis...
O kad prikaltum mane
Atgal ten prie kryžiaus,
[...]
Gyslos pajuodusios nebetvinksėtų,
Tuomet nei tulžies nereiktų
Gėlos manos atsigertau lig sočiai!

* * *

Jungėm arklą, pjovėm šieną,
Kur lelijom pievos mirga,
O kovos išaušo dienos,
Mes kovos balnojom žirgą.
        Su kraujuotąja aušra,
        Tartum vasaros kaitra,
        Pasikėlėme audra.

Kaip pakirstos linksta žolės,
Skamba dalgis ir [– – – – –]
Mes kovoj tie patys broliai,
Mūsų pergalės žygiuotėj.
        Kad žydėtų Lietuva
        Kaip pavasario giedra,
        Mes numirsim su daina.

Sesės, broliai, kelkit širdį
Ir užgrūdykit kaip plieną,
Te platus pasaulis girdi,
Kaip lietuvis [– – – – – – –]
        Tėvynė mūsų ir [– – – – – – –]
        Darbuose mūsų ir širdys
        Tebūna pasakų šaly.

ALPIŲ VĖJAIS

Per kūną nuriedo žemčiūgai,
nuo saulės atskridę.

Pakalnė –
tik pušys maželės,
prie žemės prilinkę,
tiktai rododendrai
našlaičiais paskliundromis žvilga,
tik protarpiais liekni upeliai
per tylinčius akmenis šniokšdami rieda
kaip mergiškos ašaros.

Aukščiau, vis aukščiau,
žingsniai užu žingsnio,
akmuo užu akmenio,
kur uolos šmoteliais subyra,
kur pušys žemiau nusilenkia.

Iš pievų,
kur ranka pjovėjo nelanko,
kur gėlės iš amžių neskintos,
kur žvaigždžių takeliai vainikais pražydusiais tviska,
kvepėjimas, žvilgantis kelias.
Jeigu prisiglaustai prie žemės,
jei galvą žiedais apipintai,
krūtinę išsunktomis sultim žiedų
jeigu nušlakstytai –
tuomet pasiklaustai,

kur yra dangus,
kur yra pasaulio visybė,
kur tavo užgesusi ilsis malda –
ir pats atsakytai –
Tavy!

Bet nyksta takeliai,
kur kvepiančios žvaigždės žaruoja,
kur saulė atsispindi sultim žiedų;
tiktai rododendrai
dar veržias iš uolų į pločius,
dar saulėj linguoja.

Pažvelgi į aukštį,
pažvelgi į plotį,
pažvelgi į sielos gelmes –
tiek spindulių spindi!

Kur toliai melsvumo žydrėjimu dega,
kur vėjas, sudužęs į mėlynus pločius,
skambiai sudejuoja, –
netiesa! –
ne sniegas, ne ledas
užugulė skiauterę kalno
per neapčiuopiamą erdvę, –
tai Saulė,
kuriai tu meldeisi,
kol Pranašo naujo dar negirdėjai,

kol tūnojai amžių gelmėj,
kuriai tu žadėjai gyvybę,
iš jos susilauktą,
tai Saulė
aplinkui šviesa ir gėlėm pasiliejo.

Ir jeigu tau kūnas
ugny svaigulingoj kaip aukuras dega,
ir jeigu jauti,
kaip kraujas po gyslas dainuoja, –
tai sultis kieno tu geri!
Bet kalno viršūnė –
toli!
Alsavimai sunkūs dažnėja,
akyse kažkas toks painiojas žalias,
ir rankos, ir kojos kaži kur paliko,
tik kaži kas toks šaltas, ne savo,
į kaitrią krūtinę įsileisdamas rėplas,
kaži kokiom sultim šaltom apšlakstydams,
siūbuoja krūtinę,
kaip nendrę banga.

Kaži kur paliko širdis,
ir kažkur paliko svajonės,
ir šaltasai protas, –
glūdi išmintis...
Deja! ir mirtis
kaži kur paliko!

Kaip skamba riedėdami akmenys klonin!
Kaip klykia pakalnė
nepalaimos aidu!
Ir toks debesytis lengvutis –
kaip goda – beplaukdams sustingo!
Ir kažkoks stebuklas:
krūtinė ir siela,
ir smegenys, saulėj ištirpę,
pavirto į virpančią aidiją,
užburtą, užkeiktą...
Nebėra pasaulio,
nebėra mirties,
viena tik viršūnė viršuj mėlynuoja,
tik saulė po sniegą liepsnoja,
ir sniegas, ir ledas praamžių
mėlynėje aidijom traška!

Pranykusios jėgos kaip pasakoj
galybe sudveilinta grįžta,
gyvybė verdenėmis verčias,
ir šaltas išdžiūdamas prakaitas
pasotina dvigubai kūną.

Persivertė skiauterės volas –
iš šiaurės padangės,
rytų, vakarų ir pietų,
susiėmė viesulai volais
ir dūksta į dangų,

ir staugia ledų mėlynųjų tarpekliuos,
ir plėšia prišalusį sniegą nuo uolų,
ir spindulius saulės sulaužo,
kaip liauną žeberklą,
į dūšią įsmeigtą.

Ir žmogus – kaip taškas juodijantis
vėjo ir saulės šviesos okeane!

Pavykite mintį!
Pavykite valią!
Kur vėjas pakyla,
kur godos žmonių nenuskrieja!
Žiebdamos, žerdamos žiežirbos
žiežirboms tryška.
Tik vėjas pasauly,
ir vėjuj – pasaulis!
Persivertė volas ir ratas,
dangus stipinais sujudėjo,
ir vėjas į lytį sudužo
neatsidusęs.

Kaip sargas plėšrusai gyvybės,
iškėtęs sparnus kaip juodinančias bures,
per volus, bedugnes, ties tavo galva
gėrelį gabenasi aras...

O kalno viršūnė, kaip baltas Senelis
Siono didvyriui, malonėje šypsos.
Kas pasaka buvo – teisybė!
Teisybė atėjo iš amžių
drąsuolių palaimint...

Dar pastanga pastangoj supas,
dar tūkstantis, kitas alsavimų opos,
dar galios apsvaigusis mostas,
dar žingsnis status beprotybėn –
ir tavo pasaulis –
ne tavo –
paskendęs šviesos ir lelionės marėse –
amžių pilnybėj
ir pločiuos!

ALPĖSE

I. Viršūnėje

Ties kloniais, rūku dūkstančiais,
Ties jūra debesų
Suskilo saulė tūkstančiais
Žaibuojančių krislų.

Ledai, ledai ir kryžkelės –
Kaip dienos Lietuvos, –
Ir spindi uolos vyšnavos,
Ir toliai – be ribos...

Ir vėjas, vėjais ūždamas,
Pasipila daina,
Ir užganą suklusdama
Dainuoja visata.

Ir vėjas erdvę čiūžtelės –
Skliautai palinks žali...
Laukų lygiųjų skruzdėlės,
Ką žinot jūs, akli?!

II. Kaitra

Dangus – kaip žmona mylima,
Kaip opa atvira...
Ir troškuliu, ir šilima
Prasiveria kaitra...

Kaitroje toliai supasi
Kaip bangos Nemune...
Sustingsta žodžiai lūpose
Ir mintys – gemale...

Šiurpus, malonus nerimas
Kaip meilės troškulys
Rasotą kūną perima,
Lyg, rodos, gyslos plyš...

Kaitra geismus pasotina
Tarp amžinų ledų...
Priglusk prie žemės motinos –
Ir būsi viešpats tu!

III. Saulėtekis

Kaip pusnuogė jaunamartė
Paraudusi sapnuos,
Pabudus saulė prausiasi
Kalnagūbrio snieguos.

Migloj paskendęs ežeras –
Kaip žalias debesis,
Ir klonių broliai, seserys –
Kaip nemigos naktis...

Bet saulė šviesą siausteri
Per skambančias versmes,
Per rausvą kalno skiauterį
Į ežero gelmes, –

Gelmėj šviesa atsimuša
Jaunamartės ugnim
Ir nuodėme, vos gimusia,
Ir nemigos naktim...

IV. Gletscherbruch

Per gletšerą suižusį
Melsvuojančiom skiltim
Peržengt dainuodams ryžausi
Su broliais, seserim.

Žaliomis žiotim žiojasi
Leduos plyšių nasrai...
Ant ledo vėtra dovijas,
Po ledo – ežerai...

Šit vėjas kūną šiūptelės,
Sukauks, nusikvatos, –
Ir mes kaip šlapios utėlės
Prilipę prarajos...

Žvelgsi į ją – su viltimi,
Širdis aidais nuskries...
Platus pasaulis – giltinė
Į kryžių susilies...

V. Vidunaktis

Naktis su Ratais Grįžulo
Persisunkė garu.
Dainuoja kalnas įžūlas
Upelių sidabru.

Šešėliai kaip apaštalai
Susėdo vakarot,
Kol mėnuo auksu pastiru
Nustos leduos žaibuot,

Kol žvaigždžių raštas virpantis
Po ūkanas ištirps,
Kol ilgesys išsirpstantis
Į širdgėlą pavirs...

Naktis – juodoji pamotė –
Išsitiesė plati...
Ir graužia, graužia samonę:
Koks mažas tu esi!

VI. Wolkenbruch

Ties sniego lauko reizginėm
Prakiuro debesis, –
Perlijo gyslas, smegenis,
Išsutino akis.

Vanduo per veidą, nugarą
Čiurlena kaip vaga, –
Tarytum kūnu nuvarva
Iš pragaro sunka...

Palšais sliekais, atasijom
Išsitempė lašai...
Piktos gavėnios stacijom
Išsigimė kalnai...

Lyg bravoras šėtonijas
Permirkusis dangus...
O dvasią viltys monija:
Pasaulis toks platus!

VII. Alme

Prie rusinčio ugniakurio
    Mėnulio pilnaty
Širdis geismų nebekuria,
    Nebėr vaidų širdy.

Užklys į mažą priemenę
    Viliokė kibirkštis, –
Pravers piemenei liemenį,
    Banguojančias krūtis...

Pakils – stati ir virpanti,
    Kaip stirna tekina...
Kalnų mėnulį mirgantį
    Užtemdys šypsena...

Be žodžio – rytas tolimas
    Pritvinko apsapniuos...
Tarytum šventas Povilas
    Iš nuodėmės keliuos!

VIII. Lago di Garda

Plazdena laivas leisgyvis
Nematomais sparnais,
Žalia gelmė perregima –
Smaragdais ir žiedais.

Melsvų krantų magnolijos
Ir palmių pyniava
Erdvėj paskendus tolijas
Kaip gęstanti daina.

Atneš vėjelis sutemą
Iš gęstančių krantų, –
Kur tu, šiandiena rūpima,
O, rūpesti, kur tu?

Svaigina, veria, perima
Aitra pietų šalies...
Pralėks, pralėks gyvenimas
Paveikslu Čiurlionies!..

KETURI METŲ LAIKAI

1. Pavasaris

Žydi vyšnios, žydi ievos,
Žydi sodai, dirvos, pievos,
Gandras krapšto lizdą seną
Ir snapu visiems klegena, –
Kad pavasaris dainuoja –
Vežimu žaliu važiuoja.

2. Vasara

Šilta, šilta vasarėlė
Ant sparnelių pasikėlė
Ir iš aukšto saulės sosto
Visą žemę švelniai glosto, –
Spindulėliais glamonėja
Ir pasauliui džiaugsmą sėja.

3. Ruduo

Jau rudens atėjo dienos –
Vaikšto vėjas po rugienas,
Renka varpas, kur paliko
Ant rugienų lauko pliko.
Rudas lapas, vos vos gyvas,
Slepia obuolius ir slyvas.

4. Žiema

Žiema – juokdarė baltoji –
Šit ateina, atplasnoja,
Neša daugel švenčių kraičio
Ir mergaitėms, ir bernaičiams,
Daugel juoko, daugel trenksmo –
Keptą žąsį valgyt linksma!

KALĖDŲ DIENOS

Kalėdų dienos – trumputės, vaiskios,
Kaip sapnas lengvos, kaip žemė gilios,
Motulės meilėj, kaip žiedas tylios,
Kalėdų dienos, trumputės, vaiskios...

Varpeliai aukso vos prasiskleis jos –
Liūliuoja didį ir mažutėlį
Su šiaurės vėjais ir pasakėle
Kalėdų dienos, trumputės, vaiskios...

TRYS KARALIAI

Trys karaliai daugel metų
Po pasaulį vaikšto platų.

Kur užeina, kur sustoja,
Ten širdis linksmiau plasnoja.

Štai ir jums jie tiesia ranką –
Tegu laimė jus atlanko!

MOTINĖLĖ MYLIMA

Šviesą, šilimą širdy –
Pasakyk, – iš kur turi?

Ir nelaimėj, ir varguos –
Kas priglaus tave, paguos?

Kas pasauly tau atstos
Meilę Motinos tavos?

O kokiu žodžiu – veiksmu –
Atsilyginsi Jai tu?

Kaip liepsnelė nemari
Žemės kelio sūkury, –

Ar plastės širdis tava:
Motinėle – mylima?

* * *

Lyg ąžuolai suleidėt Vilnijon šaknis,
Globojot budinčius ir kėlėt miegančiuosius.
Dėkingi palikuonys, kol plastės širdis,
Paunksme jūsų ir darbais didžiuosis.

BALTOJO RAITELIO ŽEMĖ

Kantata jubiliejinė

Prabočių dvasios dvelkimo didingoj paunksmėj,
Tartum užuovėjoj amžių kelionėj bepradėj,
Džiaugiasi iškilme, džiaugiasi rytmečio švente
Vaisiais sunkėjanti Baltojo Raitelio Žemė.

– –

Atvira širdim, lietuvi,
Tartum šventnamio židynėj
Apsistok dienos kelionėj.
Ir, sustabdęs savo dvasioj
Palšą mintį šiokiadienę,
Tartum naštą užkerėtą, –
Žvelk regėjimu tauriuoju
Amžių slenkančion bedugnėn –
Paslaptin slinkimo amžių.
Paklausyk, ką sako širdžiai
Skrendanti per amžinybes,
Lyg iš spindulių nupinta,
Tėviškės daina bežodė.

– – – – – – – – – – – – – – –

Girių mėlyna tamsa,
Pievų kvepianti grazna,

Liūdesys sodžiaus kapų
Ar dūzgimas avižų,

It nematomi varpai,
Suslėpti sieloj giliai,

Pranašingai suskambės
Paslaptim tavos buities.

— — — — — — — — — — — — — —

Mūsų rytmečio šviesoj, –
Ir paunksmėj, ir kaitroj,

Tartum paukščiai be sparnų,
Skraido simboliai daiktų –

Praeities ir nežinios,
Kur skambėjo kitados.

— — — — — — — — — — — — —

Skambėjo kitados plačiam pasauliui
Kaip varpas geležinis vyrų žygiai,
Kurių aidai milžinkapiuos suglūdo.
Jie it šešėliai nebylūs ir brangūs
Kalba negirdima kuždėjo širdžiai,
Kaip saulė švietė broliams amžių pradžioj,
Šaltiniai požemio gyvybę nešė, –
Ir kaip atėjo prabočių naktis,
Ir kaip skausme tėvynę paskandino.

— —

Žvaigždės vis taip pat spindėjo
    Iš padangių tolimų,
Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg jas vėjas glamonėjo
    Meilės skrendančiu sapnu.

*

Pievos vis taip pat kvėpavo
Kvepmenų saldžia banga,
Ir auksinį džiaugsmą savo
Valiai dangiškai aukavo
Sultim tvinkstanti diena.

Ir ratu šiuo stebuklingu
Sukės amžiais visata.
Tik širdy lietuvio dingo,
Lyg ugnis pakeleivinga,
Laisvės gydanti šviesa.

\- - - - - - - - - - - - -

Nusitęsė naktis per amžių tolius,
Kaip okeanas, ūkanoj paskendęs.
Ir be aušros, be rytmečio diena
Ateidavo kaip koks šešėlis palšas,
Kaip elgeta, užklydus nelaukta,
Ir dingdavo kaip svetima iš dvasios, –
Vidudieniai išskrido iš tėvynės.
O širdį slėgė troškulys aitrus
Ir vertė gerti iš karčių šaltinių
Ir iš numirusiųjų ežerų.
Ir juo dalia sunkesnė žemėn krito –
Juo plakėsi sparčiau širdis lietuvio,
Augindama savy ugninę viltį.
Ir apsiniaukęs ašarom jo žvilgsnis
Prasiveržė pro prarają tamsos,

Atjaunintą staiga išvysdams žemę,
Pražydusią pavasario žiedais.

- - - - - - - - - - - - - - - - -

Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg šlamėdamos kalbėjo:

Kažkada tėvynėj mūsų
Baltas Raitelis skrajojo,
Iš nežinomų padangių
Žirgu ugniniu atjojęs.
Kur nelaimė atsilanko,
Jis kaip viesulas siaubingas
Į pagalbą tuoj atjoja.
Ir, laimėjęs aitrią kovą,
Lyg sparnais Jis suplasnoja,
Sėdams džiaugsmą liūdnai žemei,
Vėl padangėmis nujoja,

Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg šlamėdamos kalbėjo:

Dieną rūsčią, dieną aną
Saulė kėlės pavėlavus
Ir riedėjo apsiverkus
Kaip martelė pas motulę.
Dieną rūsčią, dieną aną
Virto žemė į peleną,
Prarajom kalnai prakiuro,

Upės ašarom pasūro.
Verkė broliai, verkė sesės,
Verkė mėlyna girelė,
Kad tas Raitelis Baltasis
Nebegrįžta – neatjoja.

Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg šlamėdamos kalbėjo:

Kiek yra pasauly upių –
Jos į vieną teka jūrą,
Kiek yra žvaigždžių visatoj –
Jos vienoj padangėj dega,
Kiek yra širdžių lietuvių –
Troškimu vienu jos gyvos.
Kai visų lietuvių širdys,
Suplasta kaip vienas garsas –
Jūros bangos apsistoja
Plovusios krantus smėlėtus,
Spinduliai erdvėj sustingsta
Krisdami nuo saulės žemėn,
Ir taurelėse žiedų
Dega auksas kvepmenų.

Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg šlamėdamos kalbėjo:

Kur pažvelgsi, kur sustosi,
Kur šviesia mintim nulėksi –

Rasi gyvą testamentą.
Prabočiai krauju jį rašė,
Perverta širdim jį puošė,
Ašarom gailiom dabino.
O močiutė sengalvėlė,
Supdama tave mažytį,
Dirmavojo jo stiprybę.
Neįvykdyti troškimai,
Ilgesys nenugalėtas,
Karžygių nebaigtos giesmės –
Laukia vyro, laukia dvasios,
Kurs, močiutės sengalvėlės
Drebančia ranka paguostas,
Tartum Raitelis Baltasis
Išsikels iš amžių klodų
Ir įvykdys testamentą.

Ošė girios ir šlamėjo,
Lyg šlamėjimu tuo sakė

Širdžiai liūdinčių lietuvių:
Jums pavasaris svajotas,
Jūsų Raitelis Baltasis
Vėl sugrįš dangun Tėvynės,
Kai išmoksite kaip broliai
Plakimus širdies sulieti
Ir dūmoti vieną dūmą,

Ir troškimą vieną trokšti, –
Kai ateis taurus Sėjėjas,
Kurs praamžių rinkdams grūdus,
Išminties pasės pasėlių, –
Gėrį sės širdy ir grožį.
Ošė girios ir šlamėjo,
Kol Sėjėjas toks atėjo –
Ėmė vykdyt testamentą,
Kur parašė amžių klodai.

– – – – – – – – – – – – – – – –

Praūžė audra ir išsklaidė naktį,
Kur šimtmečiais Tėvynę mūsų dengė.
Išaušo rytmetys. Pabudo broliai
Ir skuba sveikinti dienos žengimą,
Ir skuba langus puošt motutės gryčioj
Blizgėjimu dangaus. Kiti nuo kalno
Jau regi spindulius pirmuosius saulės,
Bekylančios iš požemio; kitų
Veiduos – dar pabučiavimai šešėlių
Tamsia naktim ir gėla tebedvelkia;
Kiti pabudę broliai dar tebėr
Nuo paslapties klaikių sapnų išbalę;
Bet sielos jų su rytmečio daina
Į naują prasmę susiliena visos –
Ir meilės dovaną priimti ruošias.
Mes sveikinam Tave, Sėjėjau meilės –

Ir išminties, kurią iš amžių plėši
Ir lašini pabudusių širdin,
Kad grožis ir gerybė joje tarptų.
Mes sveikinam Tėvynės rytmetį
Ir darbo Tavojo pavasarį,
Kurs tūkstančius pavasarių pašaukia
Ir seserų, ir brolių mintyse.
Sutartinom širdim – valia viena –
Priversim mūsų Žemę pražydėti,
Kaip ji dar nežydėjo niekados!
– – – – – – – – – – – – – – – – – – –
Prabočių dvasios dvelkimo didingoj paunksmėj
Tartum užuovėjoj amžių kelionėj bepradėj,
Džiaugiasi iškilme, džiaugiasi rytmečio švente
Vaisiais sunkėjanti Baltojo Raitelio Žemė.

LIETUVOS KELIU

Iš Rytų šalelės
Saulelė tekėjo,
O iš Vakarėlių
Debesėlis ėjo...

– – – – – – – – – – – –

Iš Rytų šalies šalelės
It jaunamartė jaunoji,
Rasą brisdama basa,
Kelias keliasi saulelė,
Tamsią naktį plėšdama.
Ir kaip motinos globoj,
Saulės tekančios šviesoj
Iš bakūžių šiaudastogių,
Iš vargelių bepasogių,
It didžian skardžian varpan,
Vilniaus miestan amžinan
Susirinko Lietuva,
Naują buitį kurdama...
... O iš Vakarėlių
Debesėlis ėjo...

– – – – – – – – – – – –

Kai mes budėjom –
amžiai tylėjo...

Išsinėrėm uraganu
Amžių gilmenoj, –
Išdalinom savo lobį
Pergalės dainoj.

– – – – – – – – –

Brolis statė, brolis griovė
Bokštus ir pilis.
Verkė močia sengalvėlė –
Ar sūnelis grįš?..

Grįžo kunigai, didžiūnai,
Garso lydimi...
Tik negrįžo sengalvėlės
Sūnus vargani.

Tik negrįžo vargo sūnūs
Motinos skausman,
Išdalino savo kūnus
Svetimiem kapam...

– – – – – – – – – – – –

Kai mes merdėjom –
žemė vaitojo...

Per trejetą amžių – naktis be aušros,
Per Lietuvą viesulai ėjo, –
Ir taršė, ir trypė, ir kūrė gaisrus.
Erelis trilypis –
Dvigalvis, baltasis, juodai geležinis –
Įnėrė į širdį nagus.
Suskilo, sudužo tauta.
Didžiūnai, vadai, kunigai,
Prie svetimo stalo prisėlinę,
Per brolių krūtinę žirgsnodami,
Nuėjo bernaut svetimiem.
Kalnuos ir kalneliuos, kur šimtmetės liepos siūbuoja,
Pavėsy mielam ąžuolų plačiašakių
Išaugo dvarai.

*

Išaugo didingi nublizginti rūmai,
Iš brolių raudų,
Iš aimanų siaubo, iš kaulų sudėti.
Pakalnėj, kemsynėj, dumble
Lūšna prisiplojo prie žemės skurdi,
Apakus nuo dūmų, nuo vėtros sutriušus.
Lūšnoj – Lietuva.
Baudžiava.
Suskilo, sudužo tauta.
Didžiūnai, vadai, kunigai
Nuėjo bernaut svetimiem.
O amžių uždėtąją Lietuvai naštą
Vaitodama nešė lūšna.

– – – – – – – – – – – – –

Kai mes pakilom –
supos pasaulis...

Lūšnoje rūstybė brendo.
Brendo jėgos į galybę
Ir valia – į plieno smūgį.

Vakaruos gaisruos kraujuotuos
Pelenais pavirto miestai
Ir laukai kapais pavirto.

Vakarų gaisrų pašvaistėj
Stovi kryžkelėj motulė
Ir sūnaus sūnelio klykia.

O Rytuos, Rytuos bekraščiuos
Taikūs miestai, derlios dirvos
Dainomis džiaugsmingom skamba.

O Rytuos pro Kremliaus bokštus,
Pro senyvai jauną Maskvą
Saulė teka visai žemei, –

Iškilmingu žingsniu žengia,
Žvelgdama į tėvo lūšną,
Šviesdama į brolio širdį.

Ir galia, lūšnoj prinokus,
Kaip mieliausią lauktą svečią, –
Pasitiko saulės kieslį, –

Nutrenkė po plynių pančius,
Kaliniams duris atvėrė,
Saulei langus atidarė.

Dega kraujumi pasaulis.
Lietuva it vyšnių sodas
Naujai sėjai žemę globia.

– – – – – – – – – – – – – – –

... Iš Rytų šalelės
Saulelė tekėjo...

It didžian skardžian varpan
Vilniaus miestan amžinan
Susirinko Lietuva,
Naują buitį kurdama.

Kur per amžius grūmės tautos,
Viena kitą krimsdama,
Atnešė brolybę, taiką
Išvaduota Lietuva.

Kur sugludo lūšnos, rūmai
Ir viduramžio tamsa,
Sėja šviesą šimtasaulę
Prisikėlus Lietuva.

Mes atėjom, broliai, sesės,
Iš lietuviškos lūšnos,
Kviesdami į didžią talką –
Talką meno ir šviesos.

Kas mus skyrė, engė, pjudė –
Teprasmenga be žinios, –
Tegaivina mūsų galią
Džiaugsmas darbo ir dainos.

Te minias ir meną jungia
Rytdienos viltim drąsia
Kremliuj budinčio išminčiaus
Visur esanti dvasia.

... Iš Rytų šalelės
Saulelė tekėjo,
O iš Vakarėlių
Debesėlis ėjo...
Stosim, broliai, susitarę,
Kaip širdis viena, –
Teskambės kaip varpas vario
Žygiai ir daina.

* * *

Mūsų žemiškąjį kelią
  Amžiuos rėždama,
Užaugino mus žemelė
  Lietuvos sena.

Kaip motulė, kaip širdelė,
  Slegiama vargų,
Įtikėjo savo dalią
  Rūpesčiai vaikų.

Kelsis saulė Vilniaus sodais
  Ar šalna suzmegs –
Širdys aukurais vienodais
  Te motulei degs!

Susiglauskim, sesės, broliai,
  Meilėj Lietuvos –
Mums rytojaus tamsūs toliai
  Saule suliepsnos!

Gedimino kalno ženklas
  Te mus žygin ves, –
Te darbuos paliks paminklas,
  Kad gyvenom mes!

GIESMĖS VIEŠNELEI ŽYDRIAJAI

* * *

Užėjai kaip viešnia dvasios
Į vienatvę mano klaikią –
Ir žydrumas amžinasis
Gėlą gailysta išvaikė.

Kai rudens klevai pavytę
Skambins lapais skurdžią dainą,
Jusiu vėl: Žydrioji švyti, –
Vėl žinosiu: ji ateina!

Pasitiksiu vainikuotą
Viešnią širdgėlos karoliais
Ir dainuosiu ją – dainuotą –
Su žydriais visatos toliais!

* * *

Rudenio rytą rasotąjį
Rūkas vos vos prasiskleis –
Laukiu, ar mano svajotoji
Viešnia Žydrioji ateis?

Šlama liepelės nuvargintos
Rudenio vėjų raudos, –
Vardas tegul bus pagarbintas
Mano Viešnelės Žydrios!

Šlama liepelės pageltusios
Rudenio vėjų tinkluos, –
Vardą kartoju aš veltui jos –
Veltui viešnelės šaukiuos!

Rudenio verkiančią šilimą
Gaudau godžia krūtine, –
Ar atsiliepsi, o mylima, –
Ar tu išgirsi mane?

Dainos pro ilgesio ašaras
Pinas verpetais žydriais, –
Mylimos – mylimos pasvajos
Slenka rudens spinduliais.

Sielvarta dūžta ir mėtosi
Posmais viešnelės giesmės, –
Mano viešnelės saulėtosios
Lauksiu, kol amžiai riedės!

* * *

Sutema medžių šakelėmis
Leidžias melsvais kamuoliais.
Sielvarta sutemą keliasi
Smūgiais kaip žemė giliais.

Sielvarta svilint atkiūtina
It padegėjas nakčia, –
Argi raudoti taip būtina,
Kad tu išgirstum mane?

Visas kaip klyksmas išsineriu
Iš amžinatvės raidos,
Sielvartos smūgiais pasigeriu,
Šaukdamas vardą Žydrios.

Šaukdams sustoju ties kryžkele,
Ties praraja sutemos, –
Vienišą dalią-pamišėlę
Kas be manęs apraudos?

Sielvarta svilina, šutina –
Tūkstančiais graužia liepsnų, –
Argi raudoti taip būtina,
Kad atsilieptum man tu?

* * *

Kaip vagis klastingas naktį
Ilgesys širdin atėjo.
Liepė širdžiai liautis plakti,
Liepė jis akim apakti
Ir per kiaurą klaikią naktį
Šviną į krūtinę liejo.

Kaip nuodėgulis užmirštas
Rusenu vienatvės pločiuos.
Ir dvasia pro tamsą tirštą
Troškuliu vienu pavirsta:
O, Žydrioji kad išgirstų
Raudą širdgėlos besočios!

Ir širdin įlietas švinas
It nuodėgulis sustingo.
Ir kaip siaubas panaktinis
Iš išdegintos krūtinės
Veržias skundas begalinis:
Dieve, būk man gailestingas!

* * *

Mano vakarą vėlyvą
  Žemiškos buities
Įsiskėliau ugnį gyvą
  Iš jaunos širdies.

Baigia atspindžiais blaškytis
  Gesdama diena, –
Aš žengiu naktin nušvitęs
  Su ugnim šventa.

Pajuoduos žydri mėlynė
  Gęstančių skliautų, –
Švies šventa ugnis krūtinėj
  Šypsena dievų!

Amžinatvėn švies ji kelią –
  Spinduliuos liūliuos, –
Kaip mana Žydri Viešnelė
  Sapną man sapnuos!

Kaip žynys šventovėj liksiu
  Atgarsiu dievų,
Kol visatoje išnyksiu
  Mylimos sapnu!

* * *

Degdamas dangus garuoja
  Nuo žiemos žvaigždžių, –
Pasitikt Žydrios žygiuoju
  Viesulu plačiu.

Te žiema su vėtrom šelia,
  Siautėja šalna, –
Skrenda man Žydri Viešnelė,
  Saule nešina.

Išbudėjau amžių vingius
  Polėkiuos lakiuos
Tartum sielvartas sustingęs
  Tėviškės laukuos, –

Išglūdėjau susigūžęs
  Vienišoj raudoj
It paminklas koks palūžęs
  Amžių sutemoj, –

Ir kaip vėtra išriedėjęs
  Iš tamsios kančios, –
Pasikėliau vėjų vėjais
  Sveikinti Žydrios.

O įkaitęs saulėj kraujas
  Žiemą ištirpdys, –
Aš – vėl jaunas, aš – vėl naujas, –
  Vėtra ir ugnis!

* * *

It rasos lašeliai žilos
    Žvaigždės spingčioja nedrąsios.
O pro mėlynąjį šilą
Ūkana kaip sapnas kyla
    Ir ilgėjimas aklasis
    Ūkana užlieja dvasią.

Spindulys koks pasiklydęs
    Atlinguoja dvasion kartais
It nuodėgulis žvakidės
Ir užgęsta nepagydęs,
    Kaip ties amžinasties vartais
    Meilės vardas neištartas.

Nors vagis pakeleivingas
    Sauja ilgesį išsemtų!
Nors koks viesulas siutingas,
Drumsdamas versmes meilingas,
    Skiautais plėšdamas kudmentą,
    Mano gėlą sukūrentų!

Žilos žvaigždės it lašeliai
    Vos pro ūkaną matyti, –
Vos krislais nusaisto šalį,
Kur mana Žydri Viešnelė,
    Lyg saulėtekiam gimdyti
    Amžinatvei meile švyti...

* * *

Ar, Žydrioji, nežinojai,
Kai plasnojai degdama,
Kad pavirs buitis jaunoji
Nesialoma kaitra?

Kad diena virpės žvaigždėta
Ir saulėta skris naktis, –
Kad tave padegs poeto
Įsisiurbianti širdis?

Kad išverktas skausmas tapo
Amžinybe nemaria, –
Kad kietos krūtinės kvapas
Nuplikys srove kaitria?

Kad auksinė sutartinė
Tau krūtinėje skambės, –
Ir malonė begalinė
Apsvaigins, liūliuos, sukrės?

Kad šešėliai debesėliais
Lūpom slankios balzgani, –
Kad jausmai, kaitroj pašėlę,
Siaus, likimą nešdami?

* * *

Ilgesio įsiutime
Staugiu vėtra laukine,
Kad girdėtum tu mane!

Tūkstančiais degu liepsnų,
Kad verpetai nemunų
Išsilietų iš krantų!

Kad magnolijos žiedai
It mergautiniai sapnai
Tau žydėtų amžinai, –

Kad apsvaigus būtum tu
Nuo magnolijos žiedų –
Nuo pabalusių krūtų!

Vėtra, staugdama laukuos,
Atsikvėpus pelenuos,
Į krūtinę atsiūbuos, –

Ir liepsninga krūtine
Pasigerdamas žeme,
Klykiu vėtra laukine:

Žemės sulčių kupina –
It pagoniška malda –
Mylimoji – mylima!

* * *

Ar dienoju, ar sapnuoju,
Ar kaip šmėkla vakaruoju,
Ne tave, Žydri, dainuoju,
Tik žydrumą tavyje.
Ar svajoji, ar skrajoji,
Tu kaip sapnas, mylimoji,
Laimės paslaptį nešioji
Nugramzdinus žydrume.

Skyla uolos, tirpsta plienas,
Aušta spiginančios dienos,
Kai pasikelia blakstienos
Tavo spindinčių akių.
Laimės turtą, – burtą žemės, –
Aš, paklydęs ir sutemęs,
Iš akių lyg iš verdenės
Pasigerdamas geriu.

Galvą vos paliesi pirštais –
Ir man dausos pasigirsta –
Ir pasaulis man pavirsta
Nesibaigiama daina –
Ir su vėjumi lakiuoju
Tau alsuoju – plevėsuoju –
Ir nušvitęs tau dainuoju
Ties žydrumo visata.

* * *

Į nežinomą rytojų
  Ranką tiesdama,
Tu sustojai it šventoji
  Ties mirties anga.

Palinkai į mano šalį –
  Laimės ir kančios
It pavasario gėlelė,
  Pakąsta šalnos.

Akys – tas žydrumas vienas
  Palaimoj dienų
It ledinės po blakstienom
  Stingsta pamažu.

Lūpos – kaitrios, purpurinės –
  Žiedas tarp žiedų, –
Pasidarė it guminės,
  Stingdamos kartu.

Liaunas jaunas kūnas tavo,
  Dar taip neseniai
Spinduliavęs ir bangavęs
  Laimės sūkuriais, –

Ėmė stingti it kočėlas, –
  Šalti sąnariai, –
Tu jau, lūpų nepakėlus,
  Leisgyvė tarei:

– Mielas, dar man žemės vaišių...
  Dar... priglausk... Arčiau...
Ir nuo siaubo aš apkvaišęs
  Mirtį bučiavau.

Tartum geluonį šakotą
  Aš čiulpiau nuodus, –
Ir šventa kančia Golgotos
  Laimino jau mus...

Pajutau, kad laikas vagia
  Geluonį mirties, –
Kad mirties baisi viešnagė
  Sopuliu nuskries.

Pajutau, kad amžiai krenta –
  Aižėja skliautai, –
Ir Golgotos kančią šventą
  Laiminau patsai.

Tau krūtinė subangavo
  Lygesne alsa, –
Ir auka pamišus tavo
  Buvo priimta.

Sujudėjai, atsidusai
  Žemėn grįždama, –
Ir lemtis šakota mūsų
  Buvo jau lemta.

Amžinatvėj pabuvojai –
    Stingdama gesai, –
It nuskaidrinta šventoji
    Gyvastin grįžai.

Ir malonę meilės tvaikią
    Žemei nešdama,
Nugalėjai mirtį klaikią
    Meilėj amžina!

* * *

Po tą sutemą, po plyną
Skausmas smaugia ir troškina, –
It žuvėdra vandenyno
    Klykia klykdamas širdy.

Iš erdvių ar žemės įsčiaus
Ar iš laimės vakarykščios
Lyg patyčiai išsivyscius
    Skamba muzika gaili.

Skamba, aidi, rauda, gelia – –
It našlaitiški berželiai,
Verkdami prie viešo kelio, –
    Čiulpia kraują iš širdies, –

Tartum visą žemės gėlą
Išvyniojo vieškelėliais
Ir pati nuo jos pašėlo
    Pabučiavimu mirties.

Skamba sutema plynoji,
Skamba laikas lyg sustojęs,
Ir širdis našlaitiškoji
    Skamba sutemos rauda.

O, Žydrioji, o, šventoji, –
Ar tai tu garsais skrajoji,–
Vaidinies, vilioji, moji, –
    Ar tik aimana mana?

* * *

Sutema pražilusi
        Gula guldama,
O širdis pamilusi
        Veržias su daina.

Veržiasi – išsineria
        Žodžiais – sakalais, –
Per marias devynerias,
        Rodos, ji nueis.

*

Per marias, per pylimus
Nersis su žaibais, –
Į palangę mylimos
Vyšnioj nusileis.

Ir palangėj mylimos
Vyšnia pražydės, –
Apyninę šilimą
Į krūtinę lies...

Ir krūtinėj klostysis
Apyniai sapne, –
Ir myluos, ir glostys ją
Vyšnios lopšine.

Kol lopšinės gaudesiu
Apgaubta naktis,
Mylimą priglaudusi,
Kryžkelėm nuskris, –

Kaip tave pražydusią
Meilėj liūliavau –
Dainele paklydusia
Nuskambėsiu tau!

* * *

Ta saulelė, ta baltoji
Leisdamosi lyg vaitoja, –
Lyg vaitoja – atsidūsta,
Prie žemelės lyg priglūsta –

Lyg visos dienelės graudį
Ji sugėrė ir paraudo, –
Po pasaulį, po mažytį
Ėmė ašaras barstyti...

Metė krislą, metė snaigę,
Ir širdin – dainelę svaigią, –
Ir širdies svajas supynė
Į meilautinę lopšinę.

Nuo tos saulės, nuo tų snaigių –
Nuo tų ašarų apsvaigus,
Lopšine širdis plazdena,
Kur Žydri Viešnelė mano, –

Lyg nuskaidrinančią maldą
Audžia Žydriai sapną saldų –
Audžia – laimina – myluoja –
Apynėliais vainikuoja, –

Kad pavasaris saulėtas
Sapną Žydriajai lydėtų, –
Kad myluojanti lopšinė
Įsisiurbtų į krūtinę...

* * *

Vėjas staugia, vėjas kaukia
Gėla alkana, –
O širdis pagalbos šaukias
Naktį verkdama.

Ir gyvent, ir mirt bejėgis
Vėjo staugime
It kisielius laiko bėgis
Driekias per erdves.

Ir akis užlipdęs, burną
Varvančia derva,
Pakaruokliška noktiurną
Cypia kaip šuva.

It padegėlis pamišęs
Prarajoj nakties
Ilgesys, derva ištįsęs,
Lyg ėste suės...

Kaukia vėjas. Staugia. Šelia.
Smaugia vis skaudžiau...
Mano aimaną bedalę
Nors neneštų tau!

* * *

Saulė debesis nudažė
  Ryto gaisrumu, –
Int viešnelę savo gražią
  Su aušra skubu.

Daug vardų širdis parinko
  Pavadinti jai, –
Vis netinka, vis per menka,
  Vis ne tai, ne tai...

Ir nupynė daug vainikų
  Iš nakties gėlių, –
Jie nuvyto ir sunyko
  Nuo jos spindulių.

Tik nakties kančioj sudėta
  Leisgyvė daina
Suplasnojo int žvaigždėtą
  Viešnią skrisdama.

Tik daina – dvasia bekūnė
  Ryto spinduliuos
Amžinatvės atėjūnę
  Glusdama bučiuos...

Ji viešnelę aiškiaregę
  Numyluos, nusiaus, –
Ir mane prie jos sudegins –
  Prie širdies priglaus!

* * *

Išeinu į vieškelėlį,
  Į palaukę lygią.
Kaip takeliai užužėlę,
  Dobilai sumigę!

Avižėlės šilkakasės
  Glaudžiasi pašlaitėj.
Aš po jas žengiu bedvasis
  Vienišas našlaitis.

Ar matei, žydri, saulelę,
  Kaip už kalno sėdo?
Ar girdi, kaip širdį gelia,
  Ilgesys kaip ėda?

Žiū! Žilvytis sulingavo,
  Šakele lyg moja, –
Ar dvasia, žydrioji, tavo
  Slenka vasaroju?

Ar tik širdgėla besaikė,
  Plėšdama krūtinę,
Laiko polėkį sulaikė –
  Ir tavim vaidinos?

* * *

Sekmą dieną po mišparų,
Šventės žydrume,
Atėjai vienatvėn mano
Dovydo psalme.

Lyg šlamėjime vargonų,
Lyg svaigiam sapne
Pratarei širdim į širdį:
– Palydėk mane!

Pažvelgiau į melsvą tolį,
Pro klevų eiles, –
Ir pilna taure išgėriau
Dovydo psalmes.

Ir vargonai stebuklingi
Ošė pušimis,
Kad širdin manon atėjo
Šventė ir lemtis!

Palydėjau – pasigėriau
Dovydo psalme,
O širdy kūrenas – aidi:
– Palydėk mane!

* * *

Ta pačia beržų alėja
Liepos vakaras atėjo,
Ir dulkimas šilto vėjo
Nemunėliu nutekėjo.

Plaukia plaukia Nemunėlis
Tarp tylių krantų
Aš kaip virpantis šešėlis
Leisgyvis slenku.

Kad užmigčia – nepabusčia
Su nakties migla
Kol Golgotos kančią rūsčią
Nugalės dvasia!

Skęsta ūkanoj alėja,
Kur dainom širdis skambėjo
Saulė leidosi (?) tekėjo
Ir širdis (?) svaigiai vešėjo (?).

Naktį prarają bekrantę –
Naktį žmogžudžių,
Širdgėloj sukandęs dantį
Kaip žvėris glūdžiu.

Rūkas Nemunu garuoja –
Išgaruos mirtis.
Aš jaučiu: Žydri alsuoja
Beržo šaknimis.

POEMOS

DEIVĖ IŠ EŽERO

Svanetų žemės legenda

Vieni kuria melsvus bokštus,
ežerų pasiekia dugną,
marių plotį išmatuoja...
Antri, drąsūs, bures skečia,
suposmuoja tinklus, šydus,
suvilioja aušrą anksčią
ir su vėtra drauge dangos,
ir su žvaigždėms kelią lemia...
O mana dalis mažutė –
stygas narstyt ašutines,
žodžius dėstyti teisingus, –
garsią praeitį minėti.

Žvainos pievos ir pakalnės
ir laukų saulėtų kvapas,
ir darželių rymastėlis –
mano paslaptys atvertos...
Beklajodams, bežiedaudams
aš sapnuoju ir dainuoju
ir pasaulį platų myliu.

Tartum žalio deimantužio
pasiklydęs debesėlis,
ežerutis tyvuliavo
daugel amžių, daugel metų.
Girdė saulės spindulėlius –
kvieslius, pasiuntinius mielus

ir praeivius klajūnėlius.
Akmenėliams, žolei, uoloms
vakaro lopšinę grakščią
atspindžiais, šešėliais audė
palei sniegą, palei tylų...

Milžinai devyni gulė
ant jo kranto ramunėlio –
vyšnavi kalnai devyni.
Pušys pynėsi smalingos,
ir vainiką tankų mezgė
aštrios viksvos ir lelijos,
ir rasoti rododendrai.

Nuo šviesių kalnų viršūnių
iš po sniego spindulingo,
iš ledynų linožiedžių
ežeran devynios upės
amžius bėgo ir dainavo,
ir iš jojo jokia upė
nesikėlė, netekėjo.

Rytą saulė jame prausės,
aukso pirštais teliūskavos,
dieną vyšnavos viršūnės
maloniavos su mėlyne,
naktį žvaigždės jame sėjo
dūšelytes pabaldūnes.

Lengva stirna, insibėgus
nuo medijo į pakalnę,
lenkės ežero iš tolo.
Ir erelis irgi bojo
ties bangoms šviesioms klekėti.
Ir vaiskusai debesėlis,
krantą ežero priplaukęs,
pasisukt atgal skubėjo.

Žemėje aukštoj svanetų
dievinas ir slėpiningas
ežerėlis tyvuliavo,
kuriame iš pradžių pradžios,
kuomet kėlės pirmą kartą
saulė mūsų į padangę,
susikūrė deivė Dalė,
viešpatni skaisti medėjų,
piemenų ir palydovų.

Eidavo svanetai sėtų,
į graužynus sėklos bertų –
trys seniausi balti seniai
sėklos berdavo tris saujas
ežeran dievaitei Dalei.
Ir bujojo palei uolas
riešutai ir kukurūza,
ir prinokę vaisiai saulėj

žiburiavo, linko žemėn, –
ir pakalnei džiaugsmas didis,
ir dievams smagi gadynė.

Jaunikaičiai kėlė karą –
tai vyriausias vadas šlakstė
ežero bangų putomis
kalaviją šviedrūnėlį
ir saulėtakį bangose
nuo aušros lig nakčiai sekė.
Ir imtynės gausios buvo,
ir dėkingos deivei giesmės
tarp kalnų ilgai skambėjo, –
uolas linksmino iš ryto,
vakare griaudino nendres.

Bet svanetų vyrai šaunūs
lauktą dieną mylimiausią
in kalnų viršūnes kopo –
ten, kur mankštos lengvos stirnos,
šviesūs briedžiai gūrinėja
po lelijas, rododendrus,
meškos kepinasi saulėj
ir, liuosybėje ištvirkę,
akmenis pakalnėn rita.

Eidami medžiot svanetai
nešdavo dievaitei Dalei
linksmojo midaus po taurę –

ežeran prieš saulę liejo,
kad jo vilnys prašnekėtų,
kad linksmiau būtų dievaitei,
kad medžioklė būt gausesnė.

Tuomet kildavo per dangų
iš po ežero į kalnus
margas takas klajūnėlis.
Dugnas – mėlynos lelijos,
raudonų aguonų viršus,
o pynimas pašalyčiu
suposmuotas, suslaugytas –
tai paparčių žalialapių.

Porina, kad šviesi Dalė
tuomet kopdavus pasaulin
paberiotų ryto rasą,
pasidžiaugtų žemės džiaugsmu,
žemės meile pamylėtų,
bet regėt man tai neteko.

Kartą kėlėsi jaunimas
iš visos svanetų žemės
į medžioklę klampūnėlę, –
pažabojo aiklus žirgus,
kad būtų, kas grobį neša,
išbučiavo jaunas mergas,
kad būtų kas grįžtant laukia.

O kad žygis būt našesnis –
ežerą midum nuliejo,
kad jo veidas pajuodavo:
vilnys ramios ir pabangios
ėmė plūsti ir putoti
ir iš raibo dugno kelti
akmenėlius ir krikštolą.

Ir danguj iškilo juosta
septynruožė margūnėlė –
tartum šviesus Paukščių Takas,
nusegiotas pilnoms taurėms
vyno žalio ir raudono –
lig saulėtekio užmirštas.

Rytą saulė patekėjo,
tartum juodbruvė gražuolė
su karūna šviesia aukso
iš pilies išėjo pievon
gležną kūną pasilepint
palei krioklio srovę baltą,
palei požemio upelį,
rododendrų patalynėj.

Rytą saulė patekėjo,
apsidairė, apsižvalgė,
kur šešėliai juodi gula,
spinduliai kur gelmes siekia...
Ir mažyčiai debesiukai,

pamylavę girią tamsią,
išsislapstė po paunksmes
ir daugiau nebesugrįžo.

Daug nuskrido tolyn laiko,
aušros geso ir žydrėjo,
o aukštoj svanetų žemėj
degė kaitra neregėta.
Dieną saulė neatslūgo,
naktį uolos neataušo.
Išmirė sultingos pievos,
pušys gaužėsi smalingos,
ežerai nuseko, upės.

Ėmė dūkti meškos girioj,
ėmė nykti žmonės klonyj.
Ežeras tik Dalės vienas
vilnis, lengvas šėlūnėles,
rito nuolat ir dainavo,
ir vaidino tolį melsvą,
ir viliojo brolį slaptą –
– likie mielas, būsi savas –
aukso sapnas pakeleiviui.

Žmonės aimana paplūdo,
maldas dėjo krupulingas,
graudulingi aukas degė.
Bet negydė joks meldimas
didžią bėdą, vargą didį.

Danguje kaip monai takas
iš po ežero į kalnus
plūduriavo ir spindėjo.

Kartą požemio ruimuose,
kur nesiekia saulės šviesa,
nesigirdi žemės garsas –
kur tylybė gaužias, gūdi,
susirinko balti seniai
iš visos svanetų žemės
pasirūpint vieša opa,
padūmoti dūmą viešą.

Daugel uolų nudardėjo
nuo viršūnių į bedugnes
ir ledų ledyne skilo,
ir vandens kriokliais nubėgo
iš po sniego ežeruosna,
o svanetų seniai balti
viešą dūmą vis dūmojo,
dėl didžios nelaimės tarės.

Vieni ragino sukilti
prieš dievaitę, priešais Dalę,
kalnus vyšnavus nugriauti,
žalią ežerą užversti,
užgesyt lelijų taką,
už neteisią skaudžią skriaudą
deivei kerštu atmokėti.

Antri šaukė kniubti žemėj,
melsti tolimą dievaitę
visą dieną, visą naktį,
pirmonius visus žadėti,
by tik deivė marių kaitrą
atitolint, apgesytų,
by vaiskia rasa nors kartą
nušlakstytų žemę liekną.

Daug šnekų šnekėjo seniai,
daugel žodžių paminėjo,
tik vyriausias vadas vienas
jokio žodžio nekalbėjo
ir, nulenkęs seną galvą,
žemėn nebylus žiūrėjo.

Tik visiems dūmoj nutilus,
senio veidas suvirpėjo.
– Vyrai! – tarė ir pakilo,
ir per baltą rūstų veidą
širpuliai perbėgo ūmūs
ir sustingo. Vien akyse
degė klaikūs žiburėliai.

– Su dievais sunku kovoti.
Neįstengti žemės vaikui
persekioti aukštą valią...
Su vilyčia – tai tik stumbrus
nugeniosi nuo sodybų...

Peiliu šviedriu – tai tik lokiui
tesigirsi platumoje...

– Daug aukojom mūsų deivei...
Pievose kudmentai rūksta,
šaukia kraujas atpirkimo...
Mūsų maldos neišgirstos,
mūsų aukos nepriimtos,
užmiršta šalis mūsoji.

– Kaitra giminę naikina.
Ežere – midus neslūgsta.
Danguje – vylingas takas...
Ir jaunimas mūs negrįžta,
sūnūs mūs žinios nesiunčia...

Sudrebėjo senio veidas,
suvirpėjo kietos rankos...
Akys tyli... Tik gelmėse
dega klaikūs žiburėliai.

– Vyrai! Deivė viešpatnioji
dievišką užmiršo garbę!..
Garbę dievišką užmiršo!..
Tat priminsim žemės garbę!

Ir svanetų žemės sūnūs,
juodą katiną pasmaugę,
nuo aukštos viršūnės kalno
ežeran prieš saulę sviedė...

Danguje užgeso takas.
Tylios uolos sudrebėjo.
Vilnys ežero putotos,
kaip midus linksmusai juodos,
susidrumstė ir pablanko,
ir baltų liepsnų liežuviai
vingiais ežerą suskrostė,
pasikėlė ir paskendo.

Iš kalnų viršūnių žaibas
tartum srovės žalios kėlės
ir užliejo visą kraštą.
Pasikėlė vėtra močia!
Tarp kalnų ledai tratėjo,
staugė uolos insibėgę,
ir kruša svanetų žemėj
per devynias dienas siuto.

Iš krantų išėjo upės,
ežerai užliejo klonius,
pusę krašto paskandino.
Daug žmonių tvane prigėrė,
gyvulių srovėse dingo.
Ir šalies gražios svanetų
tik griuvėsiai vieni liko.

Tik maža žmonių saujelė,
girioje, urvuos, šaknynėj
susislėpus, susikrušus

nuo audros rūsčios kelionės,
nuo srovių klaikių kilimo,
užsiliko gyva žemėj.

Ir nuo to svanetai meto, –
nors vanduo seniai nuslūgo,
žalios pievos vėlei žvainsta,
tamsi giria vėlei gaudžia
ir vilioja debesėlius, –
tik viršūnėse gyvena.

Ar ankstyvą rytą klonys
saulės džiaugsmo prisikaupia,
ar rasoj sultingos pievos
kvepmenų susupsto ūką,
ir myluoja, ir svaigina –
nesileis svanetas klonin.
Jokian klonin nesileidžia,
jokiam dievui nesimeldžia.

O praeivis pabaldūnas,
kai pamato besislankant
tolimuos snieguos šešėlį,
lenkdams galvą, padūmoja:
tai šaunus svanetas kopia
viešpatniems dievams priminti,
kad garbė dar gyva žemės.

JŪRŪNAS

Legenda apie dievus ir žemės sūnus

Mano kelias – žemės kelias,
Kaip dalužė mažo grūdo:
Pasisemti žemės sulčių
Ir pagirdyt jauną diegą,
Ir pagirdžius jį – susupti
Ir liūliuoti spinduliuose,
Širdžiai ilgesiu žydėti –
Vaisiaus sėja žemėj gundyt.

Jau iš amžių amžinųjų
Dainiui laimė nežadėta,
Kaip ir grūdui palšo kūno:
Augi, budi, saulėj liūdi,
Ir su vėju susipaistai,
Ir su saule prakaituoji,
Kol už kalno iš netyčių
Pjovėjų daina pašėlsta.

Tat ir aš, kaip varpa vėjuj,
Tol dainuoju, kolei saulė
Maną galvą pirštais glosto,
Spinduliuos kaitriai priglaudžia.
O išgirsiu dalgio skardą –
Aš ir jam sudėsiu dainą
Ir, kaip varpa palingavus,
Tyliu atdūsiu numirsiu.

Ir numiręs pasikelsiu,
Kaip ir mano ištremtinė –
Žemė, motina manoji...
Sunkumoj mane ji gimdo,
Pilnumoj aš jai dainuoju...
Tepalaimintas bus įsčius,
Kuriame daina pribrendo,
Kur numirę gyvi grįžta!

Slenka amžiai, kelias, krinta
Užmaršos vienon bedugnėn
Ir dievai, ir didūs žygiai,
Ir žmogaus darbai mažyčiai.
Ir po žemę – drėgną močią –
Kaip šešėliai slenka kartos.
O jinai – šalta, beaistrė –
Krūtine pilna alsuoja.

Ir dabar ne ta gadynė,
Kaip tai kitą kartą buvo,
Kai jaunystėj saulė rodės
Ir danguj neklajūnėjo,
Kaip nūnai liūdna nebuvo, –
Kai žydėjo, augo, tarpo
Rūmuos marių gintarinių,
Kur giliam dugne šviesėjo.

Ir dievai kitokie buvo –
Jau tokių nūn nesulaukti –
Kupini linksmybės, meilės,
Kaip ir žemės laimės diena.
Ir po požemio tamsybę,
Po dangaus mėlynę žydrią
Debesų ir marių ploty
Dieviška valia mylėjos.

Žemėj būrė ir kerėjo
Viešpataudamas Miškenis,
Ilgakartis jaunas dievas.
Ir nutilti vėjui liepė,
Ir pakilti rūsčiai vėtrai,
Ir pušim dainuot per naktį,
Ir žolėm laukuos žydėti –
Tik žalių akių galybe.

Linksma buvo žemėj mūsų.
Ir aukom padangė švietė,
Ir padangėj vėjas bastės,
Ir bastydamos dainavo,
Ir daina klajūnų girdė
Ir naktikovus, pabaldas,
Ir lelijas po darželį –
Širdį senių ir mergaičių.

O Miškenis, jaunas dievas,
Po pušis, po egles tiesias,
Po pakriaute samanota,
Kur sužvilgsi – ten dainuoja,
Ten nauja gyvybė gimsta,
Ten smala ir pušys kvepia,
Ten ir eglės juodos mirga,
Uogienojai sultim sirpsta.

Ir pakrantės, ir paskliaustės,
Ir tolybė begalinė
Girios garsu atsigirsta –
Giria šlama, giria ūžia,
Ir dangus aidan dainuoja,
Pasikeldams ir nuslūgdams,
Ir ugnim gaisria sunkėdams,
Ir su atdūsiu išblankdams.

Po Miškenio, po pastoge,
Girių mėlynoj platybėj
Augo laisvė begalinė –
Ją dainuoji, ja alsuoji,
Ją pušų dainoj tegirdi,
Ir kvepėjime smalingam,
Ir akys' jaunos mergaitės,
Jei ją girioj pasitinki.

Godos kelias kaip plaštakės,
Mintys lekia kaip žuvėdros,
Grakščios, švelnios, sužiedautos,
Kaip žuvėdros klyksmas plėšrios,
Pasitikti ir sugauti,
Apkabinti drebulingai,
Iki atdūsiam išmirštant,
Apkabinus malonėti...

Nėra sienų, nėra krašto
Nei svajonėm, nei didvyriam,
Ten, kur eglės juodos mirga,
Pušys mėlynos dainuoja,
Kvepia sultim samanojai,
Ir mergaitės žaliaakės
Su šnarėjimu verdenių,
Su dievais kartu gyvena.

Dievas atilsio, Miškenis,
Susilaukė kartą sūnų.
Vai, ne girios šventos laumės,
Ne šnarėjimas verdenių,
Ne daina pušų melsvųjų, –
Ne dievaitė liepsnaveidė
Dovanojo dievui sūnų –
Tai tik žemės šios mergaitė.

Dovanojo dievui sūnų,
Dovanodama apleido.
In Praamžių, amžių dievą,
Kurs gyvena, amžius valdo
Devintoj dangaus aukštybėj,
In Praamžių pirmapradį
Su sapnu savu melsvuoju,
Su mergos kančia nuskrido...

Ir Miškenis, liūdnas dievas,
Susirūpino vienužis,
Kur priglausti mažą sūnų,
Kad kiti dievai nejustų,
Kad jam sūnų dovanojo
Ne dievaitė mėlynoji,
Ne dievaitė iš padangių,
Tik žemelės šios mergaitė.

Rūpi dievui, vargo tėvui,
Kad jo sūnus augt užaugtų,
Kaip bijūnas pražydėtų,
Kaip pušelė nenudžiūtų,
Kad žinot, kad jaunas gimė,
Kaip platus platus pasaulis,
Kaip šilai dainuoja meiliai,
Kaip gyvena joj ir myli.

Jei žinotumei mareivį,
Kurs gabenos iš už marių
Savo širdžiai mergą skaisčią
Ir kuriam sudužo laivas,
Besikaudamas su vėtra,
Ir kuriam beliko bangos,
Laivo invijos skeveldros
Ir grakšti širdies mergaitė;

Jei žinotumei galiūną,
Kurs, kovodamas mirtingai,
Kraujo nemunus praliejo
Ir širdin sužeistas krito,
Ir sukniubęs vienas žemėj
Vardą motinos minėjo, –
Tai žinotumei ir dievo
Rūpestingąją nelaimę.

Dievas, sūnų mažutėlį
Apkabinęs švelniai rankom,
Prie krūtinės švelniai glausdams
Ir plaukais minkštais vyniodams,
Susirūpino, sustojo,
Susdūmojo sunkią dūmą –
Mažą sūnų kur padėti,
Kad kiti dievai nejustų.

Sužinos kiti dievaičiai,
Sužinos rūstus Perkūnas,
Giminė dievų šventoji, –
Ir jo nuodėmę svajingą
Reiks visiem dievam atpirkti,
Su žeme maišyti kraują...
Žmonės, žemėj pasilikę,
Savo dalią keiks per amžius...

Tartum beržas pasiūbavęs
Per pušynus keltis kėlės,
Per sultingus uogienojus,
Su sūnum, su vėju skrido,
Vėjingais sparnais plasnojo, –
Giria aidu tolimuoju
Ir padangės debesėliai
Dieviškus takus lydėjo.

Plačios buvo tamsios girios,
Nuo padangių lig padangių,
O gal siekė ir toliau dar –
Tik vienoj šaly – toliausioj –
Tai tylėjo miško skardas,
Smalingų pušų ošimas,
Tai tokioj šaly toliausioj
Marės mėlynos dainavo.

Marės mėlynos dainavo,
Kaip dainuoja lengvos sesės
Nemuno plačioj tėvynėj,
Kur bernyčio laukte laukia,
Nesulaukusios nuliūsta,
Tyliai žiūri vakarauja,
Kaip lelijos plaunas supas,
It širdis kietoj krūtinėj...

Marės mėlynos dainavo,
Kaip dainuoja ankstų rytą,
Pjovėjai po žvainą pievą,
Plakdami rašytą dalgį,
Kad žolėj skaidriau žvangėtų,
Kad gėlėms, baltoms našlaitėms,
Kur netyčia dygo pievoj,
Būt lengviau bežydint mirti.

Ir kaip girios tamsios ūžia,
Ir kaip vėjas verkia naktį,
Ir kaip myli piemenučiai,
Kaip alsuot po lauką lengva,
Kaip kvapu darželiai girdo
Ir mergaičių akys šviečia, –
Daug dainų dainavo marės,
Aš tik pasakyt nemoku.

Ten, kur bangos apsistoja
Ir smiltynuosna suslūgsta,
Kur nuo jų telieka aidas –
Nuo bangų ir nuo dainužių,
Ten žvejai gyveno rūstūs,
Su bangom, su marių vėtra
Amžius grūmės ir kietėjo,
Širdį vėtromis užgrūdę.

Sūnų mylimą Miškenis
Prie liūdnos bakūžės žvejo,
Kur sustoja marių bangos,
Susupė tinklan, paguldė
Ir palaimino mažytį
Dieviška valia švenčiausia,
Kad jam kelio nepastotų
Nei žvėris, nei piktas dievas.

Apsiniaukė dievo veidas
Kaip dangus audringą naktį
Ir plaukai po visą kūną
Ugnimi žalia sublizgo.
Klykė slinkdamas pakrantėj,
Int bangas rankomis mojo...
Ir ilgai po liūdną žemę
Aidas sopuliu skambėjo.

Ir ilgai po liūdną žemę
Aidas sopuliu skambėjo,
Ir kartojo marių bangos,
Susigūždamos pakrantėj,
Ir krantai smiltys' kartojo,
Ir vaitojo girios aidas,
Ir žvejų neramų miegą
Pindamos sapnai kuteno.

Vienas žvejas, marių sūnus,
Atsikėlęs plaukt žuvautų,
Žiūri – mažas kūdikėlis,
Jo tinkluosna suvyniotas,
Prie bakūžės guli klykdams.
– Ak, tos laumės pakaruoklės,
Vaiką gaut tai pačios žino,
O augint – Pykuoliui lieka!..

Kaip mareiviai pyksta, pyko
Ir norėjo mesti jūron
Laumių pamestąjį vaiką,
Tik atsiminė jų būdą,
Kad atkeršyti jos gali,
Tinklus, valtį užkerėti,
Kad žuvies nebelaimėsi
Ar patsai dar galą gausi.

Ir insinešė bakūžėn
Laumių pamestąjį vaiką,
Samanon minkšton paguldė
Ir apklojo briedžio kailiu,
Ir žuvies pagirdė pienu:
Reik priglausti pakeleivį,
Svetį tolimą priimti, –
Tėvų paprotys taip liepia.

Žvejas priglaudė mažytį –
Kad atmint jo aukštą kilmę,
Jauną praminė Jūrūnu
Ir augino kūdikėlį,
Kad užaugęs plaukt žuvautų,
Vėtros marių nebijotų,
Šėlstančių bangų nebotų,
Valtimi tuščia negrįžtų.

Brolis broliui ranką tiesia,
Grūdą sėja klajūnėlį,
Dievas žemei derlių siunčia,
Kad būt pjauti ir dalintis
Dievo garbei ir galybei...
Žvejas žvejui brolis kūnu
Per bangas, per vėtrą plačią
Ir po tylą vandenyno.

Jeigu bangos krikštolinės,
Kaip perregimi šešėliai,
Supas atspindžiais ir bokštais
Ir be žodžių giesmę audžia
Dievo garbei ir linksmybei,
Žvejas žveją lanko tylom,
In marias tuo žygiu plaukia,
Padangėm tuo žygiu švaistos.

O marės' kad pasitaiko
Susitikti iš netyčių –
Žvejas žveją toli junta,
Gerai kločiai širdį siunčia
Ir audria daina palydi.
Ir liūliuoja vandenynas
Žveją, dainą ir nedalią –
Ir dalia dainoj lengvėja.

O dalia sunkiausia žvejui
Po pakrante, prie bakūžės:
Nei dainos, nei marių tyrų,
Nei kutenančių verpetų –
Vien tik tinklas rūsčiai austas,
Moters rankos ir krūtinė...
O ilga, ilga – be galo
Šio gyvenimo kelionė.

Mažas būdamas Jūrūnas
Nesvajojo, tik liūdėjo.
Pindamas bučius liauniausius,
Iešmą droždamas žeberklui,
Vis dūmojo vieną dūmą,
Vis godojo godą vieną –
Ar tai toli marių dugnas,
Kur jo motina gyvena.

Ar tai toli dugnas marių,
Kur jo motina gyvena,
Kur pagimdė – neaugino,
Nuo dievų atskyrė šeimos,
Žemėj vienišą paleido...
Ar ji žino žemės kerštą,
Kaip tasai atkeršyt gali,
Kurs ilgėdamos nemyli?

Ir dūmoja rūsčią dūmą,
Ir širdy augina kerštą,
Ir ilgai kaip stirna narve
Vis žiūrėjo int tą šalį,
Kur nueina lengvos bangos
Ir juodoj gelmėj pranyksta,
Kur audra kraujuota kelias
Ir ateina širdį gundyt.

Slinko dienos kaip šešėliai,
Bėgo metai kaip verpetai...
Augdama dūma sunkėjo,
Tartum žiedas nužydėjęs
Vaisiumi sultingu noko...
Ir kaip paukštė uždaryta
Skrist padangėn godžiai veržės,
Ir kaip žiedas vyto gailiai...

Bangos, mėlyni vijūnai,
Atkeliauja spinduliuose,
Ir su ašarom graudenas,
Pajuoduoja ir išblanksta...
Ir kartoja girioj aidas,
Ir atsispindi padangėj,
Kaip ateina sunkios bangos
Ir nuėjusios negrįžta.

Ir Jūrūnas, žemės vaikas,
Dievo nuodėmėj užgimęs,
Ilgesio akim žiūrėjo
In bangas, in marių gylį,
Kur prasideda kelionė,
Kur dalužė žemės baigias,
Kur dievai ir grakščios laumės,
Kur jo motina gyvena.

Plačios girios, plačios marės,
Kaip dangus ir dar platesnės...
Ir Jūrūnas tyliai liūdi
Ties bangom, ties marių gyliu...
– O, kad girios būt juodesnės!
Kad skaudžiau dainuotų marės!
Ir dangus, dievų tėvynė,
Būt širdy ir žemės valioj!

– Ar tai motina manoji
Padaryti taip galėjo?
Pagimdyti – neauginti!
Tartum kevalą pamesti,
Kad tyčiotųs pakeleiviai
Ar plėšrus žvėris draskytų,
Marių dargana nuslėgtų –
Ar tai motina ji mano?

Ar tai motina ji mano –
Giria toli pakartoja,
Bangos lėkdamos sutviska,
Sparnu moja paukštis marių,
Ties bangom bastydams klykia,
Ir širdis krūtinėj plasta,
Ir krūtinėj verkia gėla –
Ar tai motina ji mano?

Ir plėšriom akim laukinėm
Liūdi tūžtauja Jūrūnas, –
Marių išlaisvą matuoja.
Ir bangom, kurios ateina
Ir vyniojasi po kojų,
Prakeikimą rūstų siunčia...
Teprasmenga mano dienos –
Marių deivė bus tai mano!

Kai žvejai marėsna plaukia
Pažuvautų, pasiguostų,
Su bangom audroj pažaistų, –
Neša atnašą dievaitėm,
Kur marės' gyvena, laumėm,
Ir dievaitei marių – Saulei,
In Jūrūną pasižiūri,
Pasižiūri – nusijuokia...

Kai žvejai iš marių grįžta
Su pilnais tinklais, turtingi,
Su daina laukine marių,
Dega aukurą dievaitėm,
Kur marės' gyvena, laumėm,
Ir dievaitei marių – Saulei,
In Jūrūną pasižiūri,
Pasižiūri – nusijuokia.

Kai pašėlsta marių bangos,
Tinklus plaukiančius sudrasko
Ar žuvis tinkluosna neina,
Ar žvejų kas nors nuskęsta,
Tat žvejai, tie valios sūnūs,
Rankas rūstančiai sugniaužia,
In Jūrūną pasižiūri,
Pasižiūri – nusikeikia.

Ir Jūrūnas, degdams kerštu,
Atsinėrė lengvą valtį,
Užsimojo dalba balta, –
Ir pasisupė aplinkui
Vingių vingiais takeliukai,
Ir valtis po melsvą tolį,
Ir valtis po marių tylą
Su plėšriom žuvėdrom skraido.

– Ten gelmės' po jūrų marių
Auga šviesi karalija.
Ten lelijos, bokštų bokštai,
Rymastis tenai, pavilgas,
Laumės ten, žvejai paklydę,
Kur audroj marėsna plaukė...
Tai ten gimdo – neaugina...
Motina tenai manoji...

Aplink valtį takeliukai
Vingių vingiais ribuliuoja...
Ir valtis paviršiuj plasta
Kaip pašautoji žuvėdra,
Po bangas sparnais skardenas...
Ir Jūrūnas, keikdams dalią,
In gelmes akis įsmeigęs,
Ieško motinos dievaitės.

Po mares platu skraidyti!
Tiek dainų dainuoja marės!
Čia pasaulis, ten pasaulis,
Ir aplinkui bangų bangos,
Ir aplink užburtas ratas,
Kur ineina, kur gyvena,
Nemylėdamas pamyli,
Kur atgal negrįžta niekas.

Kai atplaukia žemės sūnus
Tan daiktan, kur bokštai niūkso
Saulės rūmų gilmenose, –
Kelias vėtra, bangų bangos,
Dugną praveria verdenės –
Lengvos laumės pasitinka...
Kai pasiekia bangos krantą –
Liūdi žemėj pasilikę...

Liūdi žemėj pasilikę,
Galvą širdgėloj nulenkia –
Nebegrįš tasai drąsuolis,
Kur pamilo marių deivės!
Ir už jo sveikatą liūdną,
Ir už deivių liūdną valią
Kelia taurę sopulingą –
Mini vėtrą ir nedalią.

Ir Jūrūnas atsidūrė
Tarpu laumių, tarp mergaičių
Linožiedžių ir meilingų,
Grakštumoj ir burtuos deivių,
Kur nėr žodžių, nėr dejonių,
Nėra rūpesčių smurstybės...
Kur ir myli nesiilgint –
Kur žydėjimas be vaisių...

Tarp nuogų skaisčių mergaičių,
Kerštą slėpdamas, Jūrūnas
Ieško, ilgesio pakąstas,
Tai ne tos, kuri skaistesnė,
Kur svaigiau ir kūnas kvepia,
Ir priglaust karščiausiai gali, –
Tai tik tos, kuri kadaise
Motina būtų jo buvus...

Deivė Saulė, Saulė deivė –
Nėr skaistesnės tarp dievaičių!
Kad skaidriau šviestųsi kūnas
Pabanguj, gintaro rūmuos
Ir grakščiam slaptingam guoly,
Akys degtų gailestingiau
Ir pilna liauna krūtinė
Dangiškiau, jautriau alsuotų...

Spindi rūmai. Šviečia erdvės.
Skamba gelmės. Visa žydi.
Jei viršuj vanduo liūliuojas –
Tai viduj vainikai supas,
Jei viršuj verpetai dūksta –
Tai viduj daina svaigina,
Jei viršuj skaudi kelionė –
Tai viduj bedalė laimė.

Marių deivės, grakščios laumės,
Mielą svečią pabaldūną
Rengė meiliai ir dabino,
Kvepmenom ir sultim šlakstė..
Ir lėbavo jis su Saule,
Kaip grakštus širdies draugužis,
Pabanguj ir rūmuos degdams, –
Keršyt motinai norėdams...

Slanko laumės kaip lelijos,
Sėja kvepmenas ir burtus,
Sėja sapną lelijavą,
Tai tenai, kur visa žydi,
Kur žydėjimas be vaisių...
Ir Jūrūnas su dievaite –
Kaip grakštus širdies draugužis
Ir sūnus žiauriai nedoras...

Meilė, meilė – visagalė!
Ji pražydi sausą šaką,
Atgaivina ji griuvėsius
Ir dainuot belaisviam liepia!
O jūs, jauni ir pasenę,
Jei jūs meilėj nepradėti,
Būsit panašūs per amžius
Tiems, kurie be meilės myli...

Ir žiedais alsavo marės,
Ir žvejai marėm didžiavos...
Ir pasklido gandas – bėda,
Ir rūstus pasklido gandas,
Po bangas, po laisvę plačią
Ir po seną girią klaikią,
Ir po amžinąjį dangų –
Saulė vaisiumi sunkėja...

Saulė vaisiumi sunkėja...
Bangos skambina ir nyksta,
Giria gaudžia ir nuščiūva,
Lieknos gėlės žemėn linksta...
Vėjas žemėn nusileidžia
Iš padangių ir vaitoja...
Ir dangus šviesusai niaukias...
Saulė vaisiumi sunkėja...

Ir dievai dangaus ir žemės
Su vainikais, su karūnom
Slepia dieviškąjį veidą,
Ir akis šviesiausias slepia,
Kad kitų neberegėti,
Su kitais nesusitikti...
Kad išnykti nebūtybėj –
Gėdą dievišką paslėpti...

Liūdnas viešpatnus Miškenis,
Tartum užmaršoj šešėlis...
Tai jisai pagimdė sūnų
Ir auginti nenorėjo,
Tai per jojo kaltę didžią
Saulė vaisiumi sunkėja...
Tai jo kalte neatpirkta
Tapo pyktis pražūtingas...

Susikrovė laužą girioj –
Iš vainikų ir žiedelių
Ir sukūrė ugnį gaisrią
Visai giriai ir padangei,
Ir žmonių linksmybei visai...
Kaip naktis Miškenis liūdnas
Susikrovė laužą girioj –
Ir daugiau nebeskardenos...

Dievas teisės ir rūstybės,
Viešpatnus dievų valdovas,
Aukštasai dangaus Perkūnas,
Liepsnomis plačiai švaistydams,
Griausmu pragaran sugriovė,
Ugnimi gaisria pakriko...
– Giminė šventa dievaičių
Juoda nuodėme užgauta!

Trenkė kerštu marių dugną,
Kur stovėjo šviesūs rūmai,
Kur stovėjo Saulė deivė,
Kur kaitros linksmybė augo.
Gintariniai marių rūmai
Šipuliais mažais pasruvo
Ir, vyniodamos verpetais,
Išsisklaidė po pakrantes.

Pajuodavo sunkios bangos,
Plakės, grūmėsi prie kranto
Ir sudužusios vaitojo.
Ir gintaro šviesius kūnus
Blaškė siausdamos smiltynan,
Ir raudojo, ir putojos,
Volais vėlėsi ir griuvo,
It kalnai pavėjui smėlio.

Ir perėjo per pasaulį
Liepsnos, degančios žarijos,
Girią, debesis suskrostė,
Žemę, požemius sutaršė,
Kalnus, dauburius suvėlė.
Ir po pievą pasiliejo
Žiburėlių gaisri jūra
Ir smiltynuose prasmego.

Šaukia rūstusai Perkūnas
Nusidėjėlę dievaitę
Iš gelmių jūros giliausių,
Iš sudužusių griuvėsių,
Iš sulaužytų vainikų
In aukštybes savo sosto,
Debesyse ir liepsnose,
Atsiteisti už negarbę.

Klajūnėja melsvos liepsnos
Po padanges, po pakrantes,
Po akis liūdnas mergaičių
Ir bedugnes klampūnėles,
Kur pradingsta melsva paukštė,
Iš tylios širdies išskridus,
Virpa dreba, tyliai gaužias... –
Melsvai paukštei nebegrįžti.

Pamiškėje rago raudos
Ir žilvyčio vamzdžio skardas,
Ir dainelė piemenučių
Susilieja su ugnikėm,
Susilieja su beribėm,
Ir vainiką audžia, pina
Vieton to, kuris nuvyto,
Iš žiedų ir iš svajonių...

– Tu, kuri esi iš dievo –
Mano kraujo, mano kūno,
Žemės laimės palytėjai!
Iš ugnies pasaulis stojos –
Tik ugny mirtis garbinga!
Nuodėminga, nemaringa!
Būki amžius nelaiminga –
Viena valkiokis vieninga!

Devyniom gelmėm sukeikęs,
Išplėšė iš įsčiaus vaisių...
Ir, nulėmęs mergai Saulei
Amžių amžius amžinuosius
Vieną vargą nuodėmingą,
Apsiniaukė šydų šydais,
Padangėj užgesė ugnį
Ir tolybėse paskendo.

O, prakeikto skausmo gėla!
Kai krūtinė sultim tvinksta,
Gyvastim jauna kietėja, –
Kraujas sunkdamos nerimsta,
Kaip ugnis rasota dega,
Kur užtrykšta – ten nuvysta
Jaunas žiedas ir žolelė,
Kaip veide mergos skaistybė.

Ir paliko žemėj amžiams
Giminė skaudžių našlaičių,
Be dievų ir be linksmybės,
Be dainų ir be dainuočių...
Tartum gėlės šienapjūtėj
Žydi, želia, nepailsta
Nei gyventi, nei liūdėti,
Nei pjovėjo einant laukti...

Jei sėjėjas baltas amžių
Pasisemtų pilną sterblę
Vieno liūdesio liūdniausio,
Atsikeltų ankstų rytą
Ir pasėtų po pasaulį,
Po bangas, po baltą smėlį
Ir po pievas, po nendrynus,
Tai būtų našlaičių dienos.

Saulė, gedinti mergelė –
Ir pilna kaip sultim uoga,
Pasikėlė kaip našlaitė...
Gėla gelia, kraujas lala,
Kaip ugnis rasota dega,
Gėdą mergišką minėja...
Pasikėlė į padanges
Pildyt savo dalią rūsčią.

Valią rūsčiąją išpildyt
Ir ilgėtis – degti, gesti,
Ir už nuodėmę gailėtis, –
Išvadavimo lūkėti, –
Kad atgimtų marių dainos,
Kad vainikas sužaliuotų
Ant galvos jai ir daržely
Meilė mylinti žydėtų...

Taip pilna mergaitė Saulė,
Amžinos dainos kūrėja,
Pasileido į kelionę,
Per padanges, per beribes,
Ir per žemės platų plotį
Klajūnėti, danginėtis
Ir nebūtas godas kurti,
Ir mokint ilgėtis žmones.

Pakeliui gi nesutikus
Nei pavilgo, nei pastogės,
Nei paklydėlio draugužio,
Nusileidžia, susigūžia
Už giliausių juodų girių,
Už kalnų, už jūrių marių,
Už tyliųjų vandenėlių –
Tyliai verkia kaip našlaitė.

Ir pasklysta po pasaulį
Saulės ašaros ugninės,
Pievas žydinčias nukloja,
Apšarmoja eglių galvas
Vainiku rasos žydriausiu,
Akmenis prie viešo kelio
Ir myluojančius meilužius
Grakštumos saldžioj malonėj.

Liūdna žemėj ir pasauly!
Ir numirusiųjų vėlės,
Mirus dievui ir globėjui,
Seniui viešpatniam Praamžiui,
Po pasaulį klajūnėja
Ir susirenka po žvaigždėm
Saulei verkiant į padangę,
Susirinkusios graudenas.

Tyliai virpa, tyliai dega,
Lyg iš žemės kilęs sapnas,
Lyg skurdus verkimo aidas,
Lyg dejavimas našlaičių...
Ir, išgirdusios meldimos,
Tylų atdūsį meilingą,
Skrenda vėlei tėvų žemėn,
Vėl gyventi, vėl mylėti...

Išsiverkusi Saulužė,
Gėlą ašarom pabėrus
Ir nuprausus jomis veidą,
Vėlei kelias į padanges,
Vėlei degti, klajūnėti,
Vėl jaunos pastogės ieškot,
Kol pavargus ir nuliūdus
Ašarom paplūs pakalnėj...

Ir Jūrūną, dievo sūnų
Ir karštos jaunos mergaitės,
Senas rūstusai Perkūnas
Už jo išmintį nedorą
Mėnuliu klajot paleido...
Kad bastytųs, kad vaidentųs,
Nuolat mirtų, nuolat gimtų
Ir ar gyvas – nežinotų...

Ir naktibalda Mėnulis
Gula, kelias pavėlavęs,
Per naktis nemiega, bastos,
Gal sutiks kur vieną vėlę,
Kur paklydusią sapnuose,
Prisimeilins, prisitykos...
Gal su Saule susitiks kur,
Gal ir Saulę pavilios dar...

Ir toli nueina kartais
Ir Mėnulis, ir Saulužė
Nuo šios žemės apleistųjų...
Nežinau, kur, kaip jie dingsta...
Tik sugrįžta jie ne kartą:
Viena – kraujuj ir liepsnose,
Antras – liūdnas ir išbalęs,
Su nukirstu liekniu veidu...

Ir nuo tos gadynės žemėj
Dieviška ugnis užgeso...
Ištuštėjo tamsios girios,
Apsileido marės linksmos...
Vėjas žemėn nusileido
Rymastį žmonėm graudenti
Ir raudoti be paliovos... –
Išmirė dievai senieji!

Išmirė dievai senieji,
O naujų dar nėra gimę.
Tat ir liūdna žemėj būti,
Ir dainas dainuoti liūdna...
Vien tik Saulė ir Mėnulis
Dar dievų nešioja žymę,
Vien tik jiem daina teauga
Ir širdy, ir kanklių stygoj...

Nebe ta dabar gadynė,
Nebe tos dabar ir godos...
Ir, ištiesęs sausas rankas,
Aš einu int žvaigždes mano...
Gal ateisiu, gal sugrįšiu,
Žygius ir mergas dainuosiu,
Kai dievai gyventi kelsis,
Kai visi jauni jūs būsit!

GIESMĖ APIE GEDIMINĄ

Gražiajam jaunimėliui

Užsidegs nauji žvaigždynai
Vyrų ir darbų –
Kad prikelsim Gedimino
Dvasią iš kapų.

I

Miškas ūžia, miškas gaudžia,
Tartum amžių dainą audžia
Gilią, plačią ir galingą
Apie praeitį didingą,
Liūdinčius milžinkapius,
Apie vyrus karžygius, –
Tartum žadina lietuvį
Atgaivint senovės būvį...
Miško gaudžianti daina –
Lyg ta motinos ranka:
Tartum guodžia, tartum glosto
Ir priglaudžia, ir sušildo,
Širdį ilgesio pripildo...
Ir atrodo – be žinios tu
Nuplaukei it debesėlis
Miško gaudžiančioj dainoj, –
Tartum sielis Nemunėlio
Mėnesienoje melsvoj.
Lyg pro sapną – tolų, gilų –
Iš tų ošiančių šakų
Lyg atgyja, lyg iškyla
Vaizdiniai laikų senų...

II

Kur dabar Neris sraunioji
Lyg sesulė vainikuota,
Tartum juosta sidabruota,
Vilniaus miestą apvynioja
Ir apjuosia šydų šydais,
Mėnesienoje pražydus,
Rūmus, bokštus ir gėlynus, –
Ten prieš šimtmečius septynis
Ošė girios ir šlamėjo,
Pasilenkdamos nuo vėjo,
Prisiglausdamos kalnuos,
Supos saulės spinduliuos.

Ošė girios ir šlamėjo, –
Tūkstančiais aidų aidėjo.
Urzgė, lojo, vaipės, pūtės
Kaip jaunamartės laputės.
Ir vilkai kaleno dantį
Po kalnyną, po pakrantę.
Nepatenkintas kaimynais
Braidė stumbras tankumynais, –
Ant šernų ir elnių pyko
Ir su meškom nesutiko, –
Lyg žolės jis jiems gailėtųs,
Lyg miške jam maža vietos...
Briedis, vyras stamantrus,
Įsikvėpdams saulės, vėjo,

Keldams išdidžiai ragus,
Kaip karalius vaikštinėjo.
Ir lieknų stirnaičių rujos
It sparnuotos krūmuos zujo.
Ir senasis juokdarys –
Bičių genamas lokys –
Krapštės bliaudamas pakaušį,
Kad jo vilnos pasišiaušė...
O šakų žaliojoj skraistėj
Lyg puotoj vestuvių švaistės
Kiaunių, voverių pulkai,
Šermuonys ir vilpišai...
Žvėrys dideli, maži,
Lepečkojai ir liekni
Čia kaip rojuje iš seno
Beklegėdami gyveno.
Kiek pelėdų, vanagų,
Kurtinių, tetervinų,
Virbių kiek, genių, oželių
Šūkalojo po girelę!
Giesmininkų margaplunksnių
Kiek čiulbėjo po paunksmę, –
Tartum kiekviena šaka
Gulė, kėlė su daina!
Tartum jūra mėlyna
Buvo Lietuva tada,

Pasinėrusi miškuos
Kaip jūrelė mėlynuos, –
Neaprėpiamai plati,
Neapsakomai graži!

III

Buvo Lietuva laisva.
Kunigaikščiai valdė ją.
Ji išaugo, išbujojo,
Kai valdyti josios stojo
Didis vyras, kurs vadinos
Kunigaikštis Gediminas, –
Garbanotas ir taurus,
Tartum uosis stamantrus.
Gediminas!.. Vardas jojo
Tūkstantį kardų atstojo.
Priešai ir pikti kaimynai
Žino ranką Gedimino, –
Kad kaip griausmas ji smagi, –
Kad jam Lietuva brangi!

Kartą priešų didžią minią
Iš savų kraštų išginęs,
Linksmas grįžta Gediminas
Atsikvėpt miškuos tėvynės.
Su šauniais kariais savais

Joja kloniais ir kalnais.
Ir medžioja – miškas braška!
Stirnos, briedžiai, lapės, meškos, –
Aibės lekiančių žvėrių
Klumpa, krenta nuo strėlių.
Skamba liemens ąžuolų
Nuo trimitų, nuo linksmų...

Gediminas it erelis
Kleketuoja po girelę...
Tik staiga tankmėj giliai
Šakos traškančios sujunda,
Subrazda seni stuobriai,
Virpančiais aidais nudunda,
Lyg per plačią girią skrenda
Staugiantis koks debesis, –
Tai pro vyšnines pušis
Kažkoks dvylas kalnas lenda...
Ne, ne kalnas! Tai žvėris!
Jo kakta – it jaujos durys.
Kaip bedugnė eketis
Jo paraudusi akis
Ugnimi kraujuota žiūri.
Tartum šakos šimtametės
Platūs, aštrūs jo ragai.
Ir, karių būrius pamatęs,
Ima rūstauti jisai:

Kojom drasko žemės plutą,
Aria samanas ragais;
Iš nasrų jo tykšta putos
Pakuliniais burbulais;
Baubia, kriokdamas mauroja,
Kad girelė net vaitoja.

– Tauras! Tauras! – nuaidėjo
Per plačias eiles karių.
Tauras net subaubt nespėjo,
Kaip jo šonan suzvimbėjo
Debesis šmaikščių strėlių.
Jis piesta tik atsistojo.
Ir, supratęs, kas įvyko,
Tauras visiškai supyko.
Kaip pašėlęs sumaurojo –
Ir kad liuoktels iš pušyno
Viesulu į Gediminą!
Net kariai neteko žado,
Akyse tarytum mirga:
Tauras mėto, drasko, bado
Kunigaikščio jotą žirgą.
Tartum vėtros ūžesys
Išgąsty kariai suriko:
– Kunigaikštis kur? Kur jis?
– Gediminas kur paliko?

Tauras baubė, tauras siuto,
Spjaudės putų burbulais,
Žirgą minkydams ragais.
Gediminas pats nejuto,
Kaip išskrido jis į aukštį
Virš pušaičių, tartum paukštis,
Grobį vydams, suplasnojo
Ir, prie ąžuolo nukritęs,
Lyg įpratęs būt skraidyti,
Gyvas sveikas atsistojo.
Nusitvėrė šviedrią ietį.
Tartum žaibas netikėtai
Krisdamas iš debesų –
Smogė taurui tarp ragų.
Tokį gavęs tauras smūgį
Nesavu balsu sušuko, –
Ir kaip didis viksvų kūgis
Dribtelėjo ir susmuko.
Tik dabar atsikvošėjo
Žygio nustelbti kariai, –
Ir per girią nuaidėjo
Džiaugsmo pergalės garsai.
Sveikina jie Gediminą,
Ūžia tartum avilys.
Tik nelinksmas vienas jis,
Tik jis vienas nusiminęs

Ir į šūkavimą jų
Taria liūdinčiu balsu:

– Tauras – kas? Žvėris – ir viskas.
Daug jų braidžioja po mišką.
Bet aš draugo netekau,
Mielą žirgą praradau.
Per tą taurą nevalyvą
Mano žirgas nebegyvas!
Čia, kur šniokščia ąžuolai,
Duobę kaskite, draugai.
Kaip bičiulį mylimiausią
Jį žemelėje priglausim.
Te per amžius ąžuolynas
Jojo atmintim dabinas...
O, sudie, sudie, žirgeli, –
Te lengva bus tau žemelė!

IV

Miškas ūžia, gaudžia, šlama,
Atsidūsta, suvaitoja, –
Ir liūliuoja, ir vilioja...
Ir padangėsna plazdena
Su nematomais sparnais
Miško supanti daina, –
Ir mana širdis su ja...

Aš svaigstu, džiaugiuos, dainuoju
Ir budėdamas sapnuoju.
Rodos, aš jaučiu, regiu
Veidą tūkstančių žmonių.
Rodos, jie pro amžių šydą
Žemę motiną išvydo,
Pasiilgę suvirpėjo
Ir lankyti jos atėjo
Nusileisdami būriais –
Lyg lengvučiais spinduliais...
Rodos, amžių praeitis
Vėl visa sušvis, atgis
Kaip girelė mėlyna,
Supdama mane daina...
Ir, klausydams tų garsų,
Rodos, pats lekiu, skrendu,
Kur pro kybančius rūkus
Iškilmingas ir rūstus
Lietuvos aušrėja rytas...
Ne! Tikrai girdžiu trimitą!
Kas čia darosi?.. Tikrai
Vis artėja jo garsai!
Jūs negirdit? Atidžiau
Paklausykit! Vis arčiau
Skamba... slenka jis int mus!
Lyg po lekiančius rūkus

Būrį raitelių matau...
Prieky joja... štai į aikštę
Jųjų vadas... Kunigaikštis!
Gediminas! Jis patsai!
Prasiskleidžia štai rūkai...
Šaukia, klykia minių minios:
– Gediminas! Gediminas!
Ir trimitai iš pavėsio
Savo skardžią dainą plėšia...
Dunda, skamba ąžuolynas:
– Kunigaikštis! Gediminas!

V

GEDIMINAS
Mano vyrai! Tiek prajojom,
Tiek žvėrienos primedžiojom –
Metas mums ir atsikvėpt.
Prisitrankėm, – nėr ko slėpt, –
Ir išalkom kaip gaidžiai,
Nebelesinti seniai.

VERKELIS
Kunigaikšti, jei reikėtų
Net nakvynei rinkti vietą, –
Už šiuos kalnus ir miškus
Niekur mums geriau nebus.

GEDIMINAS

Mielas vade, tu manai,
Čia nakvoti bus gerai?
Tu pažįsti vietą šią?

VERKELIS

Ją surasčiau ir nakčia, –
Užsimerkęs rasčiau ją, –
Nes čia tėviškė mana.

GEDIMINAS

Vėl tu ką prasimanei?
Ar tu girioje gimei?

VERKELIS

Aš gimiau kuklioj troboj,
Nuo šios vietos artimoj.
Ji vadinasi V e r k i a i.
Aplink – girios, ežerai,
Mėlyni tokie, žali, –
Atsidžiaugt jais negali!
Tik žuvėdros ežerais
Šmėklom klykiančiom lakioja.
Tik pelėdos vakarais
Skundžias, virkauja, vaitoja.
Iš pelėdos aimanos
Kilo vardas vietos tos.

Ir, kaip gimusis Verkiuos,
V e r k e l i u aš vadinuos.

GEDIMINAS
Na, gerai. Aš sutinku.
Vietą poilsiui renku,
Kaip tu patari, čionai.
Laužą kurkite, draugai!
Kepkit briedį, ruoškit midų –
Te jis nuovargį pagydo
Ir, sujaudinęs krūtinę,
Plėšia plačią sutartinę!

VERKELIS
Kunigaikšti, kol kariai
Briedį keps ir midų ruoš,
Meski akį apdairiai
Šioj pakalnėj ir kalnuos.
Čia iš pat dienų mažų
Aš klajojau tarp beržų,
Opšrus gainiojau, lapes
Po siūbuojančias tankmes.
Kunigaikšti, tu patsai
Daug pasauly keliavai,
Vietų daug gražių matei...
Bet gražesnę ar radai
Tu pasauly plačiame
Už gimtinę mano šią?

GEDIMINAS
Mielas vade, čia Neris
Kaip mergautinė viltis
Ritina melsvas bangas...
Bet upelis koks anas,
Kur prasimuša pro kalną,
Ąžuolų šaknis skalauna
Ir pasineria Nery
Tartum motinos glėby?

VERKELIS
Kunigaikšti, tai V i l n e l ė.
Taip vadinas ta upelė.
Kur ji bėga, vinguriuojas,
Ten lakštingalos būriuojas, –
Čiulba ulba, suokia gieda,
Prisiglausdamos prie žiedo,
Supdamos lopšy šakų,
Švilpia tūkstančiais balsų...

GEDIMINAS
Iš tiesų, meilingas vade,
Aš džiaugiuos, šią vietą radęs!
Tavo tėviškėj gimtoj
Atsikvėpsime puotoj, –
Te dievai dausų šalies
Mūsų džiaugsmui pavydės!
Ir kad vaišės būtų gausios –

Dvylą taurą, tą, didžiausią,
Kur, nepaisydams pavojų,
Savo rankom sumedžiojau, –
Atiduodu puotai šiai.
Pasistiprinkit, draugai!

KARIAI
Tegyvuoja, tegu žydi
Kunigaikštis mūsų didis!
Te per amžius mus gaivina
Kunigaikštis Gediminas.

VI

Kunigaikštis su kariais,
Linksmas, spindintis, šviesus,
Lyg erelis išdidus,
Su šauniaisiais sakalais
Kalno ošiančioj aikštelėj
Palei laužą puotą kelia.
Žiežirbos žiupsniais lekioja
Lig nusvirusių beržų,
Lig viršūnių ąžuolų.
Tauras čirška, tauras kepa...
Spirgančios taurienos kvapą, –
Maloniausiąjį gardėsį, –
Ąžuolų linksmam pavėsy

Jaučia, uodžia karžygiai,
Laukia kepsnio nekantriai,
Lyg jį šimtą metų ruoštų!
Bet kvapai taurienos lepūs
Sako jau, kad ji iškepus...
Mielo kepsnio gerą pluoštą
Atsirėžęs, Gediminas
Savo karžygiams dalina
Ir, prieidamas prie kario,
Kiekvienam žodelį taria.
Ir, apvaikščiojęs visus
Savo karžygius narsius,
Gediminas pirmas kelia
Sunkiąją midaus taurelę, –
Tauro ragą kaip puodynę,
Žodį tardamas auksinį:
– Mano mylimi draugai!
Stiprūs mes, linksmi nūnai.
Ir ugniakurio liepsna,
Iš degėsių šokdama,
Tai suūžčios, tai sušvis,
Tartum džiaugtųs su mumis.
Jos bežiūrint, man vaidinas,
Kad ir mūsų toks likimas.
Juk likimas kareivėlio
Kaip berželio svyruonėlio:

Ir bujoji, ir žaliuoji,
Kol palūžęs susvyruoji...
Šiandie taurės mums putoja,
O koks laukia mūs rytojus?
Ar vėl lėksim sakalais
Su trimitais, su daina?
Ar pavirsim pelenais
Lyg ugniakurio vieta?
Ir prieš mus kaip margos srovės
Nutekėjo daug dienų.
Buvo žmonės. Džiaugės, kovės...
Kas beliko nūn iš jų?
Žemė? Vėjas? Tamsuma?
Ar jie jaučia mus, ar girdi?
Ar kad jaudina mums širdį –
Ir paguoda jų visa?
Nežinau... Bet dvasioj mano
Jie nemirdami gyvena.
Juos gaivindamas miniu.
Ir šią taurę aš keliu,
Kad gyventų širdyse
Mūsų protėvių dvasia
Kaip šviesa ir šilima,
Kaip ugniakurio liepsna.
Kad su protėviais kartu
Mūsų atmintis gyventų,

Ir kad joj sunkiu metu
Šilimą ir šviesą semtų
Mūsų provaikių vaikai, –
Taurę aš keliu, draugai!

VII

Ir puotauja Gediminas
Kaip dievaitis su žyniais!
Skamba, gaudžia ąžuolynas,
Nuaidėdamas kalnais.
Ir su plaukiančia daina
Tartum Lietuva visa
Sulinguoja, subanguoja, –
Ta pačia daina kvėpuoja...

Saulė jau seniai nukrito.
Žemėn lenkiasi dangus.
Žvaigždės mirksi. Išsirito
Ir mėnulis į skliautus.
Žiežirbos vis dar lekioja
Po viršūnes ąžuolų,
Ir midus vis dar putoja,
Jėgą didindams balsų.

Gal kariai kaip vyturėliai
Lig pat ryto būt čiulbėję,
Būt puotavę, būtų šėlę,

Jeigu būt nepastebėję,
Gediminas kaip pakilo...
Tuoj skardi daina nutilo.
Klausosi visi, kas bus.
O jis, didis ir šviesus,
Lyg trimitas žalio vario
Savo vyrams žodį taria:

– Nors puotauti malonu,
Bet mums reikia daug jėgų,
Kad tėvynė augt, žydėtų, –
Kad ranka nesuvirpėtų,
Kai it viesulas ūmus
Ginsim tėviškės laukus.
Daug dar priešų Lietuvos
Kelią mums staiga pastos.
Nežinia, su kuo rytoj
Susikibsime kovoj.
Baikim taurą ir taures...
Ruoškite palapines!

Žodį tarė. Ženklą davė
Savo vyrams kunigaikštis
Ir kariai, linksmai dainavę,
Išsiskirstė tuoj po aikštę...

Sotūs sugulė kariai
Kaip gegužy vyturiai,

Kur stovėjo, kur kas buvo,
Galvą kur priglaust pákliuvo...

Kur daina linksmai skambėjo –
Taip tylu!.. Tik lengvas vėjas
Glosto ąžuolų šakas,
Lyg migdyt norėtų jas.
Kartais tik žirgai suprunkščia,
Paukštis koks staiga suunkščia,
Ar toli katras žvėrelis
Sapaliodams tylą skelia...
O aukštai aukštai skliautuos,
Lyg šilkiniuose tinkluos,
Jaunas mėnuo vaikštinėja, –
Ir girelėj paviešėja, –
Ir pasineria Nery,
Tartum prausias sūkury,
Vėl iškildams, vėl nublukdams,
Vėl žalsva šviesa pratrūkdams
Tarp linguojančių šakų,
Ant susnūdusių kalnų...

Miškas ūžia, miškas gaudžia –
Gedimino sapną audžia...

VIII

STAUGIANTIS BALSAS

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Koks čia triukšmas? Kas čia staugia?
Rodos, kažkas kažką smaugia?
Kažkam lyg gyvent įgriso...
Triukšmą kelti kas išdrįso?

STAUGIANTIS BALSAS

arčiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Vėl tas balsas! Tas staugimas
Erzinti mane jau ima...
Kur sargybiniai kariai?
Ko nesaugo, ko nežiūri,
Kad naktibalda koksai
Tartum vilko balsą turi?..

STAUGIANTIS BALSAS

kiek arčiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Ne! Tikrai tai vilkas staugia.
Rado mat vietelę saugią
Kaukt kariuomenės būry!
Atsidurs jisai Nery
Ar kaboti ant šakos,
Kai kareiviai jį nutvos.

STAUGIANTIS BALSAS

vis arčiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Keista man ir nuostabu:
Niekas iš karių manų
Nesijudina iš vietos!
Miegas jų visų toks kietas?
Ar midaus per daug išgėrė,
Kad miegan taip pasinėrė?

STAUGIANTIS BALSAS

vis garsiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Ei, sargyba! Miegat jūs?
Leidžiat staugiančius vilkus
Tartum avinus braidyt!
Jūs turėsit atsakyt!
Ką? Jūs tylit? Nieks negirdi...
Tas staugimas plėšo širdį!

STAUGIANTIS BALSAS

vis garsiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS
Ne! Klausyt nebegaliu!
Vilką suvaldyt turiu!
Ir sargybą baust reikės,
Nes kitaip – vilkai suės
Man sargybinius žioplius
Ir kareivius miegalius...

STAUGIANTIS BALSAS
vis garsiau
Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS
Kur esu, nesuprantu?
Aš karių neberandu?
Kur jie dingo? Kur išnyko?
Vieną jie mane paliko!
Kur kareiviai? Kur žirgai?..
Niekur nieko... Aš tiktai
Vienų vienas... Bus kas bus –
Kur tas vilkas?.. O! Matau!
Prasiplėšt reiks per miškus...

STAUGIANTIS BALSAS
vis stipriau
Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS
Kur tas vilkas?.. O! Matau!
Staugia girioj kaip pašėlęs!

Prisisėlinsiu arčiau
Ir paleisiu aš jam strėlę...
Kad paleisiu į nasrus –
Nesukaukęs net nugrius!

Girdėti, kaip strėlė atsimuša į kažkokį geležinį daiktą, – kartą, kitą...

STAUGIANTIS BALSAS

vis stipriau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Koks čia galas? Kas per monai?
Geležiniai vilko šonai?..
Leidau strėlę, leidau kitą –
Vis prie vilko šono krito,
Atsimušdama suižo –
Vilkas net neatsigrįžo!
Strėlės zvimbė, nuaidėjo –
Vilkas net nesujudėjo!
Akyse gal man vaidinas?
Vilkas – visas geležinis?!

STAUGIANTIS BALSAS

vis stipriau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Matęs daug esu vilkų, –
Didelių, plėšrių, piktų, –

Daug medžiojęs, daug nudėjęs,
Tik nesu aš dar regėjęs
Geležinio niekada...
Sukasi galva mana!

STAUGIANTIS BALSAS

vis galingiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Kaip klaiku! Net šiurpas ima...
Tai ne paprastas staugimas
Vilko, liūdinčio miške!
Lyg ne vienas jo balsu –
Šimtas, rodosi, vilkų
Staugtų staugdami jame!

STAUGIANTIS BALSAS

vis galingiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

O! Dabar aš suprantu!
Niekur nėr tokių vilkų!
Tai ne vilkas! Tai dvasia
Gundo, gąsdina mane!

STAUGIANTIS BALSAS

vis galingiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Tu, dvasia tamsių miškų,
Pasivertusi vilku,
Ko siaubingai vaidinies?
Ko tu nori iš manęs?
Tu, nežinoma dvasia,
Savo aimana baisia
Ar pagalbos tu prašai?
Rūstauji ir man grasai?

STAUGIANTIS BALSAS

vis galingiau

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

GEDIMINAS

Vis tu staugi! Vis vaitoji!
Jei esi dvasia geroji,
Tik raganiaus užkerėta, –
Tau padėsiu. Išvaduosiu
Kaip dukrelę numylėtą...
Jei pikta dvasia esi
Ir kovon mane šauki, –
Rankos saugokis manos!
Ar bijai jau tu kovos?
Ištižai? Nusigandai?
Tark, kas tu – ar bus blogai!

STAUGIANTIS BALSAS

itin galingai

Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!
Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!

Didis trenksmas, lyg sprogimas

GEDIMINAS

Kas čia sprogo? Kas čia griūna?
Ar užrūstintas Perkūnas
Vilką staugiantį nukovė?
Ne! Tai sapnas, ne tikrovė!
Vietoj vilko geležinio
Mirksi žvaigždės rytmetinės...

IX

Gediminas pats nesavas –
Tokį sapną jis sapnavo!
Trinas, skaidrinas akis –
Gal dar vilką pamatys?
Niekur nieko. Tyli viskas –
Ir Neris, ir juodas miškas.
Tik žirgai kažkur toli
Prunkščia žolę plėšdami,
Tik šakelė kur nulūžta,
Voverėlės paspirta,
Tik karys katras staiga

Besapnuodams atsidūsta –
Ir tyla vėl krištolinė.
Neramu tik Gediminui.
Supas kailiuose lokių,
Bet nesuveria akių:
Vis tas vilkas, tas staugimas
Lyg kartojas, lyg vaidinas, –
Kažkur slenka, kažkur grimzta...
Gediminas neberimsta.
Susirūpinęs sapnu,
Šaukias miegančių draugų.

GEDIMINAS
Kelkitės, mieli draugai,
Raudonuoja jau skliautai.
Greit saulelės skiauteris
Iš pušyno išsiris.

VERKELIS
Kunigaikšti, labas rytas!

KARIAI
Labas rytas! Labas rytas!

GEDIMINAS
Labas rytas! Labas rytas!

VERKELIS
Kunigaikšti, taip anksti
Mus iš poilsio šauki...

GEDIMINAS
Mano mylimi draugai,
Vargina mane sapnai.
Aš ir pats nebežinau,
Kokį sapną sapnavau...
Ten aikštėj, tarp ąžuolų,
Staugė vilkas geležinis.
Lyg ne vienas, lyg šimtinė
Buvo staugiančių vilkų...
Ir kad staugė, ir kad kaukė,
Aimanavo, klykė, šaukė, –
Rodės, ošianti giria
Virto aimana klaikia...
Vade, gal išaiškint moki
Mano sapną keistą tokį?

VERKELIS
Aš esu tiktai karys.
Per sunkus uždavinys
Būt man aiškinti sapnus, –
Dar nepaprastus, keistus!
Nieks iš viso mūsų būrio
Dovanos tokios neturi.

GEDIMINAS
Gaila. Gaila, kad dar tu
Neišmokai spėt sapnų.
Aš nurimti negalėsiu,
Sapno prasmę kol įspėsiu.

VERKELIS
Kunigaikšti, jau žinau!
Ten pakalnėje gyvena
Lizdeika. Žynys toks senas.
Aš pakviesiu jį tuojau:
Tarnas tas dievų, žynys,
Sapno prasmę pasakys.

GEDIMINAS
Žirgą imk ir lėk kaip vėjas.
Valios dieviškos skelbėją
Atgabenk. Atkviesk. Atvesk.
Ne! Ant rankų jį atnešk!

X

Vilniaus miestas iš senovės
Vyrais ir darbais garsus.
Metų lekiančius šimtus
Tartum baltas kalnas stovi
Katedra jame šventa,
Mylinčių širdžių kurta.

Kaip klajūnai debesėliai
Metai bėgo, amžiai yrės.
Gimė žmonės, vargo, mirė
Ir išnyko kaip šešėliai,
Į naktužę slinkdami,
Ryto saulės genami.

*

Katedra balta stovėjo
Kaip sustojęs bėgti laikas.
Vyras, moteris ir vaikas
Virpančia širdim skubėjo
Guostis joj našta vargų,
Pasisemt naujų jėgų.

Kiek ji matė, kiek girdėjo
Ir linksmybės, ir kančios!
Tartum senos sienos jos
Ant žmonių širdžių stovėjo
Ir suaugo su jomis,
Kaip su širdgėla širdis.

Nūn lietuvį ji vilioja
Kaip gaivinanti šviesa.
Bet ir ji neamžina,
Vilniaus katedra baltoji:
Rytui brėkštant Lietuvos –
Nė žymės nebuvo jos.

Ąžuolai tenai kerojos
Nuo nežinomų laikų.
Virš linguojančių šakų
Vėtros draskėsi, kvatojos...
Ir kaip pasaka sena
Ten gyveno Lizdeika.

XI

Nežinios tamsiais laikais,
Kur Verkių dabinas žalias
Ežerėlis ąžuolais,
Kartą atlėkė erelis.
Atnešė jis keistą naštą,
Kažkur girių plynioj rastą.
Ąžuolo viršūnės skraistėj
Lizdą nuostabų susaistė
Iš paparčių, iš dyglių,
Iš svaiginančių gėlių...
Klykė, krankė, kleketavo,
Kol paguldė naštą savo.
Kol erelis lizdą suko,
Sketeriojosi ir širdo,
Keistas balsas pasigirdo, –
Balsas kūdikio mažiuko.
Nuaidėjo per girelę
Į širdis žmonių kaimynų:
– Vaiką atnešė erelis!
– Paukštis kūdikį augina!
Išsigandę būrės žmonės,
Savo tamsią laimę spėjo:
Ar rūstybę, ar malonę
Taip keistai dievai žadėjo?..

Paukštis kūdikį augina
Tartum motina sava:

Slaugo, girdo, valgydina, –
Jis jam auga kas diena.

Paukštis klykdamas lekiojo...
Ir pasaulis sužinojo,
Kad erelis vaikui savo
Atdūsius ir kvapą gavo
Glūdumoj melsvų kalnų
Iš auksinių debesų;
Iš žvaigždžių žydraus dvelkimo
Vaikui atnešė jutimą;
Iš stygelių sidabrinių
Vaikui klausą jis nupynė;
Ir kvepėjime dausų
Uoslę gavo iš žiedų.
O šviesybę jo akių
Iš saulėtekių lakių,
Kur it bandą tamsą gena,
Jam erelis atgabeno.
O brangiausiąjį lobyną, –
Sąžinę, kuri nežino
Baimės, nuovargio dienos
Ir teisybės sutemos,
Sunešė, širdin sukėlė
Iš motulės rūpestėlio
Ir iš ašarų našlaičių –
Ir atidavė jam kraičio...

Taip Lizdeikai prasidėjo
Kelias žemiškos buities.
Visa jautė jis, girdėjo
Ir suprato, ir regėjo,
Ir gamta nebeturėjo
Užvertos jam paslapties...

Kiek pavasarių jaunų
Į šventas dausas nuskrido,
Kol jis unksmėje dievų
Savo žemės kelią brido?
Šimtą metų, gal ir kitą,
Gal ir nieks nepasakytų...

XII

Niekas, niekas iš gyvųjų
Nebeatminė, kada
Buvo jaunas Lizdeika, –
Kad žiupsniai plaukų baltųjų
Kaip lininiai švelnūs pluoštai
Jo šviesios galvos nepuoštų.

Visuomet toksai atrodė
Lyg su baltu vainiku,
Kai paunksmėj ąžuolų,
Dangišką bylodams žodį,
Garbindams dievus, iš seno
Ugnį šventąją kūreno.

Garbino dievus. Žinojo
Kalbą paukščių ir žvėrių,
Lemtį ir ligas žmonių.
Jam namus miške atstojo
Žolės, šakos samanotos,
Ant trijų stiebų suklotos.

Jam namų nė nereikėjo.
Lyg erelis ant uolų,
Jis viršūnėj ąžuolų
Sostus kaip lizdus turėjo, –
Lyg koksai barzdotas paukštis
Kėlės su lizdu į aukštį.

Įkopia lizdan. Ištraukia
Tošių vamzdį. Jo garsais,
Lyg midaus saldžiais lašais,
Tartum kviečia, tartum šaukia
Seno žynio atlankyti,
Jo dainos pasiklausyti.

Nuaidėdams per girelę,
Klykia verkdamas vamzdys.
Ir štai ištisas būrys
Gyvulių žvėrių, žvėrelių
Aplink ąžuolą suėjo,
Lyg žynys juos užkerėjo.

Stovi, klausosi ir tyli
Kiškiai, voverys, žalčiai,
Meškos, stirnos ir vilkai, –
Tartum jie kits kitą myli,
Tartum būt jie sesės, broliai,
Nesipykę dar lig šiolei.

Meilės ir tiesos skelbėjas
Pučia vamzdį Lizdeika.
Ir svaigina jo daina,
Ir širdy linksmybę sėja, –
Seka pasaką senyvą,
Kad pasaulis meile gyvas!

XIII

Su naujagime aušra
Atsikėlęs Lizdeika,
Paskubom akis pratrynęs,
Iš savosios palapinės
Galvą iškiša ir žiūri,
Ar ugnis dar maisto turi, –
Per tą žvarbią gailią rasą
Ar ugnelė neužgeso?

Viskas vietoj. Tartum krūmai
Stiebiasi, šakojas dūmai,
Ir žarijos baltos žėri...

Rytmečiu senelis gėris:
Kaip ramu, kaip gera, linksma!
Ir staiga subildęs trenksmas,
Lyg iš debesų nukritęs
Pats Perkūnas priešą kirto, –
Sujaukė ramybę ryto.
Trenksmas dundesiu pavirto, –
Lyg Perkūnas raitas joja,
Lyg po mišką dūksta vėjas...
Senis mirktelt tesuspėja –
Ir prie jo ugnies sustoja
Žirgas žvengdamas putotas.
Ant jo – vyras garbanotas.
Verkelis ant jo sėdėjo
Ir Lizdeikai taip kalbėjo:

– Sveikas, pranaše dievų!
Ne be reikalo skubu,
Balto ryto brėškime
Vėtra lėkdams pas tave...

LIZDEIKA
Sveikas, vaike. Na, žinia,
Niekas neina pas mane,
Kol nelinksta jo galva
Po gyvenimo našta...

VERKELIS

Rūstauti, žyny, gali...
Bet patsai tu supranti,
Kad karys – tai svečias žemėj.
Ne jis pats sau dalią lemia!
Šiandie čia, o ryt kaip vėjas –
Nežinia kur sukinėjas...

LIZDEIKA

Juo labiau karys privalo
Pasikliaut valia dievų, –
Neužmiršt, kol gyvas, jų
Ir nerūstint jų be galo...

VERKELIS

Žynio nėr, kuris nebartų...
Pasitrokšim kitą kartą!
O nūn – laiko mums nėra.
Ten ant kalno nusiminęs
Kunigaikštis Gediminas
Atsikėlė su aušra.
Keistą sapną jis sapnavo.
Šaukiasi pagalbos tavo.
Eit pėsčiam tau nereikės, –
Sėsk ant žirgo prie manęs.

LIZDEIKA

Aš girdėjau, kaip atjojot,
Kaip puotavot, kaip nakvojot.
Jūs, palenkdami taures,
Neprisiminėt manęs.
Neatlankėt, neatėjot
Ir dievams aukų nedėjot.
Jūs užrūstinot dievus.
Eiti negaliu pas jus!

VERKELIS

Ką girdžiu? Ką tu sakai!
Ar galvoj tau negerai?
Kunigaikščio neklausysi?
Prieštarauti jam išdrįsi?
Seni! Saugok, kad barzda
Nesivilkt žeme tava...

Rankom Verkelis sumojo –
Ir barzdotas Lizdeika
Kaip atplyšdama šaka
Sutraškėjo, suvaitojo,
Lyg ore staiga pakibo –
Šast – prie Verkelio sudribo
Ir, per žirgą persisvėręs,
Žirgo karčių nusitvėrė...

Žirgo ragint nereikėjo.
Jis su dviguba našta,
Verkeliu ir Lizdeika,
Lėkė prunkšdamas, dundėjo
Į tą kalną, į tą aikštę,
Kur jų laukė kunigaikštis...

XIV

LIZDEIKA
Kunigaikšti! Sužinojau,
Kad int mus nakvot atjojai.
Su meilinga saulele
Sveikinti skubu tave...

GEDIMINAS
Ačiū, tėve. Kaip gerai,
Kad nedelsdams atvykai.
Pamatyt tave geidžiau.
Keistą sapną sapnavau.
Duosiu žirgą, duosiu kitą,
Duosiu aukso pilną saują,
Kad tiktai tu pasakytum,
Ką man sapnas pranašauja...

LIZDEIKA
Tarnas aš esu dievų.
Man nereikia dovanų

Nė valdoviškos malonės.
Int mane ateina žmonės
Pasistiprint, pasiguosti,
Ašaros gailios nušluostyt.
Aš, bestiprindamas juos,
Dievišku grožiu džiaugiuos.
Žemėj – nieko man nereikia.
Kas tave kankina, vaike?

GEDIMINAS

Keistą sapną sapnavau.
Lyg visa vilkų šimtinė
Staugė vilkas geležinis –
Aū-aū-aū! Aū-aū-aū!
Girios, kloniai ir kalnynai
Į tą baisųjį staugimą
Atsiliepdami vaitojo
Ir klaikius garsus nešiojo
Lig padangių, lig dausų...
Ar įspėsi sapną tu?

LIZDEIKA

Aš nespėju. Aš semiu
Išmintį iš pat dievų.
Įsižvelgdams į dausas,
Paslaptis žinau visas.
Ir sapnų raktus žinau.
Geležinis vilkas tavo,

Kurs taip staugė, taip dejavo,
Buvo ženklas duotas tau.
Staugimu esi tu kviestas
Čia įkurti didžio miesto,
Sostinės visos šalies.
Per pasaulį nuskambės
Miesto vardas kaip griaustinis, –
Kaip tas vilkas geležinis
Stebins, žadins ir vilios
Palikuonis Lietuvos.
Augs galingas ir garsus
Ir per amžius tarps ir bus.

GEDIMINAS

Dėkui, pranaše dievų!
Aukso žodį dėstai tu.
Priimu dievų kvietimą.
Vietoj vilko geležinio
Ąžuolų didžių pavėsy
Naują miestą aš pradėsiu.
Ir vardu skaidrios upelės,
Per tankmes kur kelią skinas,
Čia čiurlenančios V i l n e l ė s,
Miestas V i l n i u m tevadinas.
Teišauga, išbujoja,
Mylinčius sapnus atstoja
Lietuvos dukroms, sūnums!

Te kaip saulė jis bus mums!
Tegaivins jis kaip viltis
Lietuvos vaikų širdis!

LIZDEKA
Kaip tarei, tegu taip būna:
Tavo žodis tampa kūnu!
Tavo miestą amžinai
Sergsti, laimina dievai!

GEDIMINAS
Mes išmirsim. Amžiai slinks.
Ąžuolai pavargs, sulinks.
Miestas, amžiais nemarus,
Lietuvos sargyboj bus!
Kol lietuviui Vilnius švies,
Kol jo meilė bus gyva, –
Amžių amžiais tesrovės:
Nemari bus Lietuva!

KARIAI
Te per amžius mus gaivina
Miestas mūsų Gedimino!
Te per amžius jo šviesa
Šviesis Lietuva visa!
Te lietuviui Vilnius bus
Meilės džiaugsmas ir dangus!

ANKSTYVOJI POEZIJA

DUOKITE DARBO

Tegul nežinau aš minutės linksmybės,
Tegul debesiai kaba ant mano galvos,
Aš dirbsiu, než'rėdams į tautos silpnybę,
Aš dirbsiu dėl labo visos žmonijos.

Duokite darbo! Aš jaunas dvasia,
Ir spėkų nemaža manyje;
Duokit nors kardą, kad viena kirčia
Tėvynę į galę pakelt ateityj.

Duokite darbo! Man kožnas veikimas
Paprastas, lengvas, – pakol į likimą
Netolimos ateities varguolių minios
Aš žiūriu ir laukiu valandos linksmios.

KENTĖSIU UŽ LAIMĘ ŽMONIJOS

Tegul aš būsiu užrakintas
Nakties tamsiojoje erdvėj,
Tegul aš būsiu prirakintas,
Prikaltas grandinėms kietai,

Tegul aš būsiu nukankintas
Dėl labo visos žmonijos,
Tegul aš būsiu pakabintas
Ant šakos medžio „vergijos".

Aš neperstosiu skelbti tiesą,
Varysiu darbą vis toliau,
Aš nesiliausiu platint šviesą, –
Lai ji pasklysta vis plačiau.

Šalin, visi tamsos vergėjai, –
Kad jūsų dvasios čia nebūt,
Šalin, visi jūs prispaudėjai –
Nes jums jau lemta tik pražūt.

PRIE KARSTO M.K. ČIURLIONIO

Saulutė maloni į žemę žiūrėjo,
Skaistumo pripilta gamta
Visą šį pasaulį pilnai užžavėjo –
Kaip rojus ji buvo miela.

Linksmučiai lakūnai po laukus čiulbėjo,
Laimingi svečiai Lietuvos!
Ir skardžios jų dainos padangėj skambėjo,
Dainavo gražybes gamtos!

Tik Lietuva verkia, nes ji nelaiminga,
Nes ji jau neteko sūnaus,
Nes jos jau pailso sūnus maloningas –
Ir jis negyvens jau daugiaus.

Oi verkia ji griaudžiai ir balsiai dejuoja,
Ir plėšia nuo kanklių stygas.
Nebėra Čiurlionio... kaip baisiai vaitoja
Ir laužo susiėmus rankas!..

O jis viens galingas jau guli grabe,
Nebespaudžia jo bėdos tautos,
Jau ilsis tam amžinos laimės name,
Bet... jis neužmirš Lietuvos!

Čion ašaros bėga, upeliais sriovena,
Čion skurdas žmonių prispaustų,
Ten linksmas kiekvienas, amžinybėj gyvenąs,
Ant pamato dėsnių aukštų!..

LIŪDNA, LIŪDNIAU IR LIŪDNIAUSIA

Oi liūdna matyti artoją brolelį,
Kursai jau pavargo, beardamas žemę,
Kurs kelia kas dieną ankstybam rytelyj,
Kuriam ryts ir vakars šviesybė užtemę...

Liūdniau pažiūrėti, kaip kenčia veikėjai
Ir vargsta už labą tėvynės jaunosios,
Bet stropiai darbuojas tamsuolių švietėjai
Ir trokšta tėvynei liuosybės saldžiosios.

Liūdniausia pažvelgti į išgamą kokį,
Pardavusį kūną ir sielą brangiausią,
Kurs viską sumynė ir paveikė tokį
Darbelį, kad gėda už viską didžiausia.

Liūdniausia, liūdniausia, kad vardas lietuvio
Nedaug tebranginams. O broliai mieliausi!
Ta meilė tėvynės ne tik ant liežuvio,
Bet širdies gelmėse tur būti giliausiai!

SUGRĮŽK, MIELASIS!..

Po sodną vaikščiojo,
Liūdnai vis svajojo
Apie bernelį mieliausį!
Širdužė kilnojos,
Sielužė vaitojo,
O mintys vis prie brangiausio.

Ašaros rieda,
Per veidelį byra,
Akutės jųjų sklidinos.
Vėjelis niūniuoja,
Šakeles linguoja
Sodnelio medžių žydinčių;

Gieda lakštutė,
Čiulba meilutė
Medelio žalioj viršūnėj.
Tik verkia jaunutė
Lietuvio sesutė,
Tėvynės mūsų dukraitė.

Jai gaila bernelio,
Lietuvos sūnelio,
Kuris jos gintų išjojo!
Kasžin ar sugrįš
Iš karo suvis
Jaunasis bernužėlis?

Gal jauną galvelę
Už gimtą šalelę
    Tenai vienutis paguldys?
        Gal jauna mergelė
        It lauke rūtelė
            Našlaitė pasiliks?..

AUŠRUŽĖ PRAŠVITO!

Jau diena išaušo. Rytai jau nušvito,
Seniai nugiedojo raibieji gaidžiai,
Rasa sidabrinė nuo medžių nukrito,
Po padangėms bėga palši debesiai.

Viskas jau atgijo: ir žvėrys, ir žmonės,
Paukšteliai po krūmus čiulbena linksmai;
Visur, kur tik eini, taip meilu, malonu...
Bet mūsų tėvynė dar miega kietai.

Tai stokime, broliai, prie bendrojo darbo,
Prikelkim iš miego tėvynę mūsų,
Naikinkim kūkalius iš jaunosios dirvos –
Tas darbas bus šventas dėl mūsų visų!

SUDIEU, TĖVYNĖ

Sudieu, brangi mano tėvynė,
Sudieu, mieloji Lietuva,
Sudieu, šalis, ką bočiai gynė,
Sudieu, šalis, kur tėvai gyveno!

Sudieu, nuliūdusi motuše,
Pasimatysim jau negreit!
Neliūsk, neverk, mano meiluže,
Likimui skiriant reik išeit.

Tikėk, kad ašei neužmiršiu
Savo gimtinės ir tėvų,
Tikėk, kad ašei, nors ir mirsiu,
Bet trokštu laimės dėlei jų.

Tikėk, kad mano širdyje
Ugnelė meilės neužges,
Tikėk, kad mano omenyje
Brangi Lietuva vis stovės.

Ar aš ką veiksiu, ar svajosiu,
Ar rasiu laimę ašei kur –
Apie tėvynę vis dūmosiu,
Aš neužmiršiu jos svetur.

Nors ledais mano krūtinę
Iš visų pusių apdėtų –
Neįveiktų meilės stiprybės,
Jinai vis tiek neatšaltų.

Nors aš ir vargsiu, ir kentėsiu
Tarp svetimųjų buržujų –
Aš tik gimtinę vis minėsiu,
Giedos' giesmelę apie jus.

Ir aidas jos skambės, skambės
Tarp žalių girių ir miškų...
O aš tik vargsiu ir kentėsiu
Tarp svetimųjų buržujų

Sudieu, brangi mano tėvynė,
Vargų nelaimių sklidina,
Sudieu, šalis, kur bočiai gynė,
Už ką tiek kraujo pralieta!

NULIŪDĘS ŠAUKSMAS

Elėgija

Kodėl gi man širdį kas dieną kankina
Liūdniausios naujienos? Kodėl nedabina
Mergelės rūtelėms gelsvųjų kasų?
Kodėl nebgirdėti Birutės dainų?

  Kodėl mūs girelės ne taip jau žaliuoja?
  Kodėl nebegaudžia galiūnai miškai?
  Kodėl gi Nevėžio vanduo nerimuoja?
  Kodėl gi taip pučia vėjelis šaltai?

Kodėl mūsų broliai nebmyli tėvynės?
Kodėl nebetrokšta jie labo dėl jos?
Kodėl savo kalbą po kojų pamynė,
Kodėl gi taip trokšta lenkų – svetimos?

  Kodėl gi? Sakykit, pasaulio žinovai,
  Ištarkit žodelius tiesos!
  Sakykit, iš kur tie „prajovai",
  Sakykit, ko nor jie nuo mūsų tautos.

Nenorit? – Nereikia. Be jūsų žinau!
Aš liūdžiu, aš verkiu, kad man jau taip lemta,
Todėl aš linksmios valandos nematau –
Nes toki jau dalelė man yra paskirta.

Nebdainuoja mergelės Birutės dainų,
Nes, sako, nusbodo vis joms tą pačią,
Nebdabina rūtelėms gelsvųjų kasų,
Nes visos perimtos puikybės dvasia...

Ir girelės ne taip jau žaliuoja,
Nebegaudžia galiūnai miškai,
Nes mūs broliai lig šiol dar sapnuoja –
Išsvajoja nebūtus stebuklus visai.

Mūsų broliai nebmyli tėvynės,
Nebetrokšta jie labo dėl jos,
Nes atrado kokią ten Lenkiją
Ir išmainė Lietuvą ant jos.

Ūžkit, verkit, raudokit, upeliai,
Kelkit iš miego tėvynę mūsų,
Giedokit, čiulbėkit padangėj, paukšteliai,
Mūsų bėdos nespaudžia jūsų!

AUDRA

Audra siaučia, vėjas ūžia,
Švilpia, draskos po laukus,
Verčia, laužia jis giružę,
Medžiais užvertė takus.

Audra siunta, audra skleidžias
Po Lietuvą, po miškus,
Padangėms griausmai tik beldžias,
Šiurpuliai perim visus.

Miško kelias siauras, kreivas,
Pilnas medžių priguldyts,
Juo žvėris dabar nebeina,
Jei tik žmogus pražudyts.

Šalta. Tamsu. Lietus lyja,
Visur balos ir vanduo.
Kiekviens gyvis audros bijos,
Kiekviens skubinas namo.

Tik vargingas tas žmogelis,
Prispaustas buržujų,
Triūsia, vargsta, eina, kelias,
Audrai kylant tarp miškų.

Vėjas drasko jam krūtinę,
Plėšia širdį per nasrus,
Ir taip visa begalinė...
Rods, pritrūksta jau jėgų.

Spėkos žūna paskutinės –
Rods, pailso jau visai,
Bet alsuoja dar krūtinė,
Dar pražuvęs ne visai...

Štai parpuolė ir vėl kelias,
Ir vėl imas jungą nešt;
Nelaimingas tas žmogelis –
Ir vėl reikia vargą kęst!

ŽALIOS LANKOS

Pavasariui linksmam sugrįžtant,
Kada saulutė šviest pradės,
Iš miego gamtai vėl atgimstant,
Kada ledai jau sutrupės,

Kada upeliai prisipildę
Jau nešė bangas į jūres,
Kada saulutė vėl atšildė
Visus tvėrimus ant žemės –

Tadan man širdis vėl virpėjo
It gėlė, vėjo pučiama,
Ir mintys visos kad šlamėjo,
Ir siela augo jaučiama.

Koksai tyrumas tos linksmybės,
Kai pirmą gėlę pamačiau,
Kokia laukuose tad ramybė,
Kokį tvirtumą pajaučiau!

Oi mielu buvo tad matyti
Žaliąsias girias ir lankas...
Laimingas tas, kam aplankyti
Nors sykį teko į metus!

SVAJONĖS

Aš mėgstu gegužyj po beržu sėdėti
Ir tėmyt į gamtą plačiai,
Kaip miela į gamtos grožybę žiūrėti,
Bučiuoti žiedelį saldžiai!..

Kasmet atminimai vis mane kankina,
Kaip mažas laimingas buvau,
Paukštyčių balseliai man širdį ramina,
Giružės ūžimo klausaus...

Kasmet vis išaušta pavasaris naujas,
Kasmet persimaino jausmai!
O bėga dienelės (kaip gyslose kraujas),
Ir jos nesugrįžta visai...

Kas metai liūdnesnės man girdis dainelės,
Ką girdžiu dainuojant gamtoj,
Kasmet vis silpnesniai man plasta širdelė
Ir gęsta ugnelė sieloj!

Aš jaučiu, kaip puikus gegužio mėnelis,
Kai čiulba paukšteliai aukštai,
Apleis mano kūną gyvybės jausmelis,
Ir aš beužmigsiu šaltai!..

Ir veltui tos mano karščiausios svajonės,
Kurias aš taip puikiai aukliu,
Betikslės šios visos skaudžiausios karionės,
Nes ką benuveikti galiu?..

DAINUOK, DAINIAU!

Sėski, dainiau sužavėtas,
Imdams kankles į rankas;
Dainuok dainas negirdėtas,
Ramink širdis liūstančias!

Pasakyk, kaip bočiai gynė –
Negailėdami galvų –
Savo brangiąją tėvynę
Nuo kryžiuočių kraugerių.

Pasakyk, kaip reik mylėti
Mums tėvynę Lietuvą.
Pamokyk, kaip reik kentėti
Ir pakelti aukštyn ją!..

Dainuok dainas, taip balsingas,
Kad pasklystų po visur,
Gamink balsus stebuklingus,
Kad sugrįžtų iš svetur...

Mūs broleliai ir seselės
Ir gyventų Lietuvoj,
Kad juos trauktų jų širdelės
Savo žemėn prigimton!

OI VARGŠE ŽEMELE!..

Kad audra perėjo su žaibais, griausmais,
Raselė nuo lapų srioveno,
Medeliai šnibždėjos, pabudę jausmais,
Miškelyj gegužė kukavo...

Mėnulis aušrinę maloniai bučiavo,
Žvaigždutės mirgėjo linksmai,
Neptūnas su Marsu padangėj juokavo,
Pripildami sielą džiaugsmais.

Tik vienas, aš vienas po beržu sėdėjau
Ir dvasioj nuliūdęs buvau.
O, kaip atminimai mane tad žavėjo –
O aš, juos išvydęs, širdy nuliūdau.

Lakštingalė puiki viršūnėj čiulbėjo,
Tarytum ji sakė: „Vargše,
(O balsas maloniai pasaulį žavėjo)
Perstoki liūdėjęs, eik čia.

Žiūrėk, kaip malonu tarp lapų čiulbėti,
Matyti pasaulis gražus,
Ir visos gražybės gamtos čia regėti,
Kaip vėjas linguoja miškus".

Ilgai dar skambėjo dainelės balsai,
Ilgai dar ramino jausmus,
Kol tik nenušvito raudoni rytai –
Tol ji vis gamino balselius gražius.

Bet kam ji dainavo, kuriems laimingiems?
    Kam širdį ramino balsai?
Ir miniai vargdienių, visiems išrinktiems
    Jinai ten čiulbėjo meiliai.

O vargše žemele! Kada tu paimsi
    Vaizdelį paukštelės linksmos?
Kada tu vargdienio nuo turčiaus neskirsi
    Ir geisi dalelės lygios?..

KAD BŪČIAU DAINIUS...

Kad būčiau dainius, numylėtas
Šventųjų mūzų išrinktų, –
Dainuočiau dainas negirdėtas
Prie savo brolių prispaustų.

Paminčiau širdis nuskriaustųjų,
Paduočiau ranką apviltiems,
Giedočiau himną aš tarp jųjų,
Nuimčiau pančius nekaltiems.

Ištrinčiau žemišką vergiją,
Suminčiau dėles-siurbėles,
O tuomet laisvajai žmonijai
Užgimtų šviesa ir tiesa!

KLERIKALŲ HIMNAS

Mes, Lietuvos klerikalai,
Tra ta ta, tra ta ta!
Drąsiai keikiam radikalus,
Tra ta ta, tra ta ta,
Kad užtraukiam mes sustoję,
Visi juokias išsižioję,
Tra ta, tra ta, tra ta, tra ta ta ta ta
Iš mūsų keiksmų!

Tegu minios šlamščia, ūžia, tra ta ta ir t.t.
O mes trauksim į karužę, tra ta ta ir t.t.
Sustiprinkim šiandien dvasią,
O ryt liesim tulžį drąsiai, tra ta ta ir t.t.
Duosim uodegon!

Laikraštėli tu raibasis, tra ta ta ir t.t.
Kovoj bičiuoli stiprasis, tra ta ta ir t.t.
Kada Druskius juos kapoja,
Tu tik nedrebėk kovoje, tra ta ta ir t.t.
Drąsiai tulžį liek!

Žinom žemę „pirmeivijos", tra ta ta ir t.t.
Ten mergelės kaip lelijos, tra ta ta ir t.t.
Mes „pirmeivius" iškoliosim,
Jų mergeles išbučiuosim, tra ta ta ir t.t.
Neištrūks gi nieks!

ATEIS IR MUMS PAVASARĖLIS...

Alegorija

Neverk, mielas kūdikėli,
Žiūrėk, – linksminas gamta,
Žiūrėk, mano aniuolėli,
Kaip gyvuoja visata.

Žiūrėk, – karkia juodvarnėliai
Ir ant stogo, ir laukuos,
Ir raibieji vieversėliai
Jau čirena debesiuos.

Jau ir gandras atpyškėjo
Tas pavasario svetys,
Ir upeliuos supleškėjo
Vis banguojanti vilnis.

Nors mūs siela dar suspausta
Ir apkalta geležims,
Betgi aušrelė jau aušta –
Ir išauš mums atgijims...

Ir gyvensim mes laimingai
Tarp žaliųjų ąžuolų,
Ir žydėsim stebuklingai
Tarp darželiuose gėlių;

Ir dainuosim mes dainelę
Apie meilę Lietuvos –
Tiktai brangink tą šalelę,
Būk sūnaitis tikras jos!..

„POETŲ" ŠIRDUŽEI..?

Vėjužis vos siūbavo
Daržėlėlio gėleles,
Ir iš lengvo jis lingavo
Sodnužėlio žiedelius.

Tada sakė žvirblužėlis,
Saulei tekant, ant šakos
Tai garbingai lakštingėlei,
Jog mylės ją visados...

Lakštingėlė lyg užraudo,
Taip nuleidus galvelę.
Ir ji tarė žvirbložėliui:
„Oi, kaip myliu aš tave".

Kaip norėčiau, o brangioji,
Kad tu būtum lakštingė
Ir dainuotum, mylimoji,
Ir tu būtum man draugė...

Vis klausyčiau aš žolelių,
Juokiant tau iš atminties,
Gal išgirsčiau aukso „myliu"
Ir priglausčiau prie širdies!..

\- - - - - - - - - - - - - - - - - -

* * *

... Ir dainius perstojo dainavęs dainas,
Jų aidas nutilo ten toli laukuos,
Tik šaltas vėjelis siūbavo šakas
Ir aidą nešiojo, ir ūžė miškuos...

Ir minia iš karto stovėjo ramiai,
Lyg, rodos, galybę dainų ji suprato
Ar apšvietė protą jai dainos nūnai...
Bet kur tau... suirzo ir rėkti suskato...

Štai vienas suriko: „Šalin egoistas,
Kurs skelbia aukštybes ant tuščio dirvono,
Prie mūsų grožybių jam akys užrištos,
Jis mato tik naktį ant tamsiojo fono!

Jam rūpi kaži kas, idėjos būk šventos,
O pats nepažįsta šviesos spindulių,
Jis skelbia pilnybę kokią ten išrinktą,
Norėdams atimti linksmybę žmonių".

– „Ir vardą žmogaus nebeverta jam duot,
Jis griauna, ką šventu laikyti pripratom,
Jis eina iš vargo žmoniją vaduot,
O pats ar laimingas? Juk aiškiai tą matom!"

Kitur jau pasklido: „Išvyt apgaviką,
Kurs ardo senovės gadynės šventumą,
Pakarti, pasmaugti tautų išdaviką,
Jo sąžinė kieta, pripilta tuštumų!.."

Ir tūkstančiai riksmų prieš dainių pakilo
Ir apšaukė jį kaipo vilką nelabą,
Nes šaltos jų širdys nei kiek nesušilo
Nuo žodžių dainų. Ledai ant jų kaba.

Už meilę, brolybę, už šventas idėjas
Jis kenčia, atstumtas nuo liaudies širdies...
O sodne šakutės siūbuoja nuo vėjo
Ir šaiposi dukros skaisčios prigimties!..

SONETAS

Po plačią Lietuvą varpai suskambėjo
Ir kėlė iš miego žmoneles vargšus,
Sodnely lakštutė seniai jau čiulbėjo
Ir šaukė prie darbo vargdienius visus:

„Prie darbo! Prie darbo, draugai maloningi,
Sustokim į eiles kareivių jaunų,
Kovokim už būvį tėvynės vargingos
Ir skelbkime meilę tarp brolių tamsių".

Ir liūdna... Ir linksma tada ant širdies,
Ir norisi verkti, dejuoti, raudot,
Tai vėl ima noras dainuoti išties...

Paukšteliai mums sako: gana jau miegoti,
O mes vis nenorim pamesti nakties...
Prie darbo! Kad nereiktų likimui rūgoti!

* * *

Jau aušta, broluži, –
Darbuoties pradėk
Ir laimę, liuosybę
Gimtinei žadėk!

MŪZAI!

Pamėgdžiojimas dabartinių „klerikalų poetų"

Ei, duok į rankas man vėliavą,
Auksuotą kardą, pentinus,
Apginsiu kraštą ašei savą,
Išginsiu priešus neteisius!

Sutversiu žemišką aš rojų,
Ramybėn žmones nuvesiu,
It tas paukštelis žalian gojun
Aš jiems linksmumą atnešiu.

O Mūza! Kardą... Kardą kietą!
Tu tyli? Ko? Kurie kelmai?
Nejaugi vargti lemta svietui,
O man sėdėt ar rėkt bergždžiai?!

GAL?

Tave mylėjau vasarėlėj,
Kai dar gėlės žydėjo,
Kai atėjo rudenėlis –
Mano meilė perėjo...

Visas karštis išgaravo,
Širdis mušas vis silpniau,
Ir aš šventą meilę savo
Ant skrebučių išmainiau.

Ką daryt? Jog man nešildo
Tavo meilė atkakli!
O skrebučiai jog sušildo
Šaltą sielą pamaži!

Palūkėk! Pereis žiemužė,
Aš skrebučius numesiu;
Pas tave jog aš, meilužė,
Šventą meilę atrasiu?!

SONETAS

Kada gi išauš mums laiminga dienelė,
Kad laisvai saulutė padangėj žibėtų
Ir senasai dainius griaudingą dainelę
Po stogu tėvynės dainuoti pradėtų...

Kad broliai lietuviai kits kitą mylėtų
Ir sesės dabintų rūtelėms kasas,
Ir ateičiai laurų vainiką uždėtų...

Bet tyla... nė balso vienučio, liūdnaus
Neleidžia krūtinės, suspaustos vargais...
Nejaugi dalelė likimo skaudaus

Nuskriaus mus, paliks apviltais?
Nejaugi mums skirta liūdėt visada
Ir saulės spinduliai nešvies niekada?

ŽIEMA

Sonetas

Šiaurys nurimo. Tik blizgėjo
Sniegai nuo žvaigždžių spindulių,
Šakelės medžių nešlamėjo...
Tik trūko rūtų, žolynų...

Ir kad laimingoji lakštutė
Čiulbėtų meiliai ant šakos,
Dainuotų dainą vis linksmutę
Apie gražybę Lietuvos...

Paimčiau kankles ąžuolines,
Užgaučiau stygas gyvąsias,
Dainuočiau dainas begalines,

Sukelčiau jausmus šventuosius,
Giedočiau vyrus amžinybės...
Jei tik lakštutė padėtų...

VITA ALORSUM MORS?

Atskirtas likimo
Nuo svieto linksmaus,
Prie Mūzos šelpimo
Aš vargšas prašaus:

„O Mūza šventoji,
Ateiki širdin,
Pasmerk, išrinktoji,
Man jausmus mirtin.

Ateik iš aukštybių,
Čionai, kur juodu,
Atnešk prakilnybių
Dėl brolių tamsių.

Atneški ramybę
Man širdžiai karštai,
Suteikti linksmybę
Sielai nekaltai.

Klausykis šaukimo,
O Mūza, griaudaus,
Girdėki verkimą
Nelaimių žmogaus" ...

Bet tyla... nei balso
Vienučio skaudaus,
Ir Mūza nemalšo
Šaukimo gausaus;

*

Ir balsas vėl nyksta
Nakties tylumoj,
Tik aidas įvyksta
Giružėj gilioj.

Negirdi šaukimo...
Kaip griaudu, baisu!
Lyg girios ošimą
Aš dvasioj nešu?!

Ir sieloj nuliūdęs,
Širdy užmuštas,
Keliauju aukštybėn
Priešų apsuptas.

Po kojomis žydi
Lelijos, rūtõs;
Bet priešai užvydi
Man laimės ir tos,

Ir barsto erškėčius,
Aštriausius dyglius...
Nors slopina širdį –
Kentėt dar galiu.

Pasiėmiau kankles,
Dainuoju gražiai
Ir žadinu meilę
Širdyse miniai!

Bet niekas nenori
Suprasti tiesos
Ir gerbti brolybės,
Ir meilės šventos!

Ir verkia man kanklės
Griaudingai, labai;
O staugia pakalnėj
Vien „žmonės vilkai"...

Ir stygos jau trūksta
Po jungu širkščiu,
Ir aidas jų nyksta
Tarp jūrių bergždžių.

O priešai tik plaukia
Iš pusių visų,
Jie trokšta pakirsti
Gyvatą žmonių...

O, Mūza, padėki,
Man grumties su jais
Ir „žvėris" daryki
Geriausiais draugais!..

ANT PRABOČIŲ KAPO

*Sonetas**

Užmiršti didvyriai, vieni čia jūs gulit,
Nelinksmina jūsų lakštutės daina,
Į jauno pavasario grožę nežiūrit,
Nežadin iš miego atgijus gamta.

Vieni jūs žeme beužkloti giliai,
Neverkia, nerauda ant kapo seselės,
Pilka tik gegelė užtraukia gailiai
Atskridus į beržą vis liūdną dainelę,

Tik šaltas vėjelis siūbuoja, linguoja,
Lyg, rodos, mažutį vaikelį lopšy,
Nuvytusius krūmus. Ten toli dejuoja

Už kalno, už upės pelėda pušyj...
O saulė tik šypsos, lyg nori prabilti:
„Tylėkit, vaikučiai, jums laikas nutilti!.."

BIRŽŲ PILIS

Sonetas

Ne kartą per veidą man ašaros ritos,
Kai Biržų regėjau aš pilį garbingą,
Kaip ryto raselė ant žemės jos krito
Ir sielvartos graužė man širdį verksmingą.

Ir ežeras tykiai tarp kalnų siūbavo,
Lyg vilnys jo gėdijos saulės spindulių;
Vėjelis ant kalno šakas tik lingavo
Ir pūtė į ežerą krūvas žiedų.

O kalne! Kur tavo senobės gražybės?
Kur laurų vainikas nupintas paliko?
Kurgi garbė? Kur bočių gėrybės?

Ir rūtos darželio kur tavo išnyko?
Tik ašarų bangos ir kraujo galybės,
Ir mūrai sugriauti kalne pasiliko!..

* * *

Ar ne ilgu be bočių tau, milžinų mūre,
Ar neverki graudingai atminęs senovę?
Ar tegul dėl tavęs jie ramiai sau guli,
Ar nenori prikelti iš karsto tu juos?

Pažiūrėk, kas esi, kas buvai ir kas būsi,
Seniaus juk žydėjai maloniai, gražiai,
O ateityj greitai, lyg rūta, supūsi,
Voliosis tik tavo maži palaikai.

O, ežere didis! Nejaugi nustosi
Bangavęs, skandinęs kryžiokus piktus?
Nejaugi, didvyri, tu nebeužstosi

Lietuvių brolelių mūsų nuskriaustų!?
Atsikelkie, galiūne, ir nugąsdink priešus,
Tegul tavo krūtinė parodo jėgos!

DAINIUS

Skiriu dr-gei J.V-ei

Ar lyja lietelis,
Ar krinta sniegai,
Ar ūžia šilelis,
Ar švilpia vėjai,

Ar kaitri saulelė
Sušildo ledus,
Ar Ievos dukrelė
Nubaido sapnus –

Jis vis taip nelinksmas,
Jis ilgis ko tai,
Širdyje jo skausmas
Ir skausmas tiktai!..

Norėt jis dainuoti
It paukštis sodne,
Bet verčia dejuoti
Dalelė karti.

Jo dainos griaudingos,
Jo tyrūs jausmai,
Jo balsas galingas
Tur žūti nūnai!..

... Bet tikis sulaukti
Tokios valandos,
Kad liuosas, laimingas
Linksmai tau dainuos!..

GEGUTĖLE, KO KUKUOJI?..

Medžiai nešlama giružės,
Žali lapai jų nečiuža,
Tik vėjelis tyliai ūžia
Lėtai lėkdams per laukus,

Tik lakštutė čiulbuonėlė,
Tik berželyj gegutėlė –
Ta pilkoji vargdienėlė
Tamsius baido vien sapnus!

Tu, gegele, ko kukuoji?
Ar krūtinė nerimuoja?
Ar širdelė taip dejuoja?
Ko gi griaudžiai taip verki?

Ar vargai tave prispaudė?
Ar vaikučius tau iššaudė?
Ar gal juos kaip nors sugaudė
Žmonės šiurkštūs, svetimi?

Gegutėle tu raiboji,
Ko verksmingai taip vaitoji
Ir sparnelius kam kilnoji?
Pasakyk, ko taip liūdna?

– Nei krūtinę mano spaudžia,
Nei širdis svajones audžia,
Nei audružės kūną griaužia,
Nei aš vargšė – bėdina!

Mane siuntė bernužėlis
Pas tą baltą lelijėlę,
Pas jaunutę merguželę,
Kuri jo taip mylima!

Prašė skristi pas mergytę,
Jos širdelę nuramyti
Ir meilužei apsakyti,
Kaip jo siela skurst viena,

Ilgesys kaip širdį griaužia,
Lyg vien replėmis ją spaudžia,
Kaip krūtinėj skausmas gaudžia,
Kaip liūdėti jam sunku! –

Todėl skurdžiai aš kukuoju,
Nes meilužei aš rokuoju,
Kaip bernelis jos dejuoja,
Todėl griaudus tas „ku kū"!..

* * *

Skiriu dr-gei X

Jaunystės dienos... Ar žinai,
Kaip meilūs vaikiški sapnai?..
Įeinu gojun – nieks nespaudžia,
Nė kietas jungas svetimų,
Tik nuliūdimas širdį graužia,
Kad tave matyt negaliu...
Pamilau tave ne už gražybę,
Ne už raudonus veidelius, –
Tiktai už aukštą nekaltybę,
Tiktai už karštąją krūtinę,
Tik už širdelės plakimus!
Tavoji širdis užkerėjo
Mane seniai, seniai, seniai,
Bet savo meilės negalėjau
Apreikšti tau aš atvirai!
Vis rodės man, kad tu nemyli,
Nenori nė žinot manęs,
Nes tu lig šiolei dar vis tyli,
Nors jau glaudiesi prie širdies!..
Gal tu gi taipgi mane myli,
Tiktai nedrįsti pasakyt,
O gal tiki tu dar į vylį
Ir meilę nori suvaldyt?..

Kaip didžiai būčiau aš laimingas,
Jei tu mylėtumei mane
Ir kad žodeliuose meilinguos,
Širdies jautriame plakime,
Nakties giliame meilume,
Mėnulio veido šviesume
Žadėtum laimę paslaptingą.

SAPNAS

Šiąnakt mačiau tave sapnyje,
Tu atėjai nejaučiama,
Graži, maloni kaip lelija,
Kaip rožė, vėjo pučiama.

Tu atėjai pilna skaistybės,
Paveiksle angelo dangaus
Ir mane kėlei į aukštybes
Iš urvo juodo ir tamsaus.

Šešėlis skraidė tavo baltas
Ir lengvas kaip rasa nakties,
Ir veidas tavo, oi, nešaltas,
Spindėjo liepsna kibirkšties!

Ištraukei tu iš juodo urvo,
Ir mudu ėjova tolyn,
Idant, išvengus žemės purvo,
Prie laimės žengti vis artyn.

Ir mudu ėjova į rytus
Per kalnus, uolas, tyrumas,
O kelias žvaigždėmis nušvito,
Naktis tik baidės tamsumos!

Ir ėjova į rytų šalį,
Pilni tik vilties prakilnios,
Kad mudviem laimė šviest begali
Tarp bangų žemės vargingos!

Mėnulis švietė padangėse,
Žvaigždutės šaipės ten aukštai,
O mudu traukėva tik dviese
Artyn prie laimės, greit, skubiai!

Bet kas ten ūžia taip ir kaukia?
Kieno tie dantys kruvini?
Lyg, rodos, peklą talkon šaukia.
Kas ten taip klykia tamsume?

Tai tiktai jūra ūžia juoda,
Tos putos kruvinos – tai jos,
Tuos baisius riksmus ji išduoda
Iš dugno savo gilumos!

O kas ten žiba aiškia šviesa?
Kieno toj jūroj žiburys?
– Ten tam laimužė ranką tiesia,
Kuris pasiekti ją išdrįs!

Ir tu žengei tvirtybės žingsniu
Į bangas jūros ošiančios!
Nutilo jūra!.. Ir nelinksi
Po tavo kojomis vanduo!

Ir drąsiai tu ėjai prie laimės,
O gamta klausėsi tavęs;
Paskui tave ir aš be baimės
Sekiau vien vedamas širdies!

Štai arti, arti jau laimužė,
Ji bus tuoj mudviejų, tuojau!
Tik staiga jūra taip suūžė,
Kad aš nuo riksmo nubudau!..

RUDENIOP

Kas bešildys man krūtinę?
Kas bežadins man jausmus?
Nes jau gėlė paskutinė
Nugramzdėjo į kapus...

Jei bent tu, miela Maryte,
Mane geistum atgaivint,
It pavasario paukštytė
Sugebėtum nuramint!

AŠ ARTOJAS, NĖ BAJORAS...

Nesu nei bajoras, didžturtis ar ponas,
Šilkinių drabužių ašei neturiu;
Esu tik vargdienis prastutis artojas
Ir jungą likimo aš kantriai nešu.

Netrokštu, kad deivės mane mylėtų,
Nenoriu aš jųjų svajonių tuščių,
Negeisčiau, kad ateityj laimę žadėtų,
Bet veltui gyventi, juokingos, lieptų.

Apleistas likimo, nelaimių prispaustas,
Aš giedu giesmelę tarp lankų-laukų,
Man sąžinė gryna, visų nors nuskriausta,
Gamina linksmumą, daug minčių gražių.

Verčiaus gi man vargti ir arti, akėti,
Neg būti ponaičiu gražiųjų miestų;
Verčiaus man rudinė ant sprando dėvėti
Ir būti nekaltu, jaunučiu, skaistu!..

VAIKELIUI

Užauki, vaikeli, paliki didvyriu,
Galingu sūnum Lietuvos,
Tau vietą garbingą seniai jau paskyrė –
Kareivio tėvynės jaunos.

Žydėk, kol tebėsi ant motužės rankų,
Nepažįsti sunkios vergijos,
Nematei dar šunybių tamsiųjų jėgų,
Netrokšti prie liaudies aklos.

Užauki gi didis, paliki galiūnu,
Pagamink sau daugybę spėkų,
Apgink tu Lietuvą nuo priešų siaubūnų,
Nuo juodų skriaudikų piktų.

Užaugsi – pažinsi, kas gera, kas bloga,
Ištirsi tuštybę žmonių.
Šarvuokis tik knyga nuo priešo visokio –
Sutrinsi tamsybės stabus!

OI, TĖVYNE!..

Tos bakūžės samanotos
Ir ta gamta dargana –
Tai šalelė išsvajota,
Tai mieloji Lietuva!

Nesuprasti svetimtaučiui
Mūs tėviškės slėpinių,
Ką lietuvis joje jaučia,
Jo širdelės plakimų.

Tu, šalele numylėta,
Nors pailsus ir tamsi,
Tikrai laimės nužavėta...
Taigi auki, būk graži!

* * *

Atsimenu šviesią naktelę,
Kai pūtė vėjelis šiltai,
Padangėj aušrinę žvaigždelę
Mėnulis bučiavo karštai!..

Ir buvova sodne tik dviese,
Trečia gi – šviesioji naktis,
Ir mudu žiūrėjova tiesiai
Int skaisčias mėnulio akis!..

Tu jauną galvelę nuleidai
Ant mano karštųjų pečių,
Ir tavo krūtinė vien audė
Galybes jausmų prakilnių!..

Ir buvova mudu laimingu
Gegužės nakties gražume,
Ir tujen šypsojeis meilingai
Ir laiminai sieloj mane!..

Dabar gi atskirtas likimo
Aš liūdžiu vis vienas giliai,
Ir sunki našta nuliūdimo
Pravirkdo man širdį gailiai!...

Ir ašaros byra griaudingos
Per veidą ant žemės šaltos,
Ir spaudžia krūtinę galingas
Ilgėjims meilužės savos!

*

Kada gi, širdele, vėl mudu
Gėrėsivos grože nakties?
Kai sodno lapeliai nejuda
Laimužė vėl mudviem žibės?

Kada vėl žiūrėsiu int aiškias
Ugnines šviesias akutes?..
Ir, dvasios linksmumą išreiškęs,
Bučiuosiu baltas rankutes?..

Kada vėl, meiluže, priglausi
Mane prie krūtinės karštos?..
Ir mano laimužę atjausi,
Ir grožę dabysi gamtos?..

* * *

Ko gi, sodne, tu toks liūdnas?
Ko gi gailu tau šaltam?
Ko šakelės svyro, klausos?
Argi ilgu tau vienam?

Ko gi tavo lapužėliai
Tyliai šnabžda tarp savęs?
Ar, pajutęs šiaurės vėją,
Glaudžias draugas prie draugės?

Ar kankina tave skausmas?
Ar dalelė taip karti?
Ar užmigo jaunas jausmas?
Ar lapeliai nežali?

Ko gi liūdnas tas ūžimas
Ir šlamėjimas griaudus?
Ar lakštingalės čiauškimo
Tavo širdis nepajus?

ILGESIO BALSAS

Kaip širdį ilgėjims kankina!
Kaip liūdna vienam be tavęs!
Kaip skausmas krūtinę džiovina
Ir verčia raudot akutes!

Man viskas dabar nebmalonu:
Nei šviesa saulutės skaisti,
Nei jos spindulėliai raudoni,
Nei rūtų lapeliai žali,

Nei pilki dangaus debesėliai,
Nei skliautai tie mėlyni jo,
Nei vyšnių sodnely šešėliai,
Nei paukščių čiulbėjims gamtoj!..

Ir puikios žvaigždelės nežiba
Taip linksmai, meilingai, gražiai,
Išrodo, lyg rūkuos jos kyba
Ir verkia, ir verkia griaudžiai!..

Ir šviečia ne taip man mėnulis,
Kaip pirma spindėjo sodne,
Nemeilūs man jojo spinduliai,
Nelinksmina šviesa mane!

Ir šilo ne toks man ošimas
Nuo šiaurės vėjelio lengvaus,
Nebudina lapų ūžimas
Ir sapno mieguistai saldaus!..

Ir širdį man spaudžia, oi spaudžia
Ilgėjims, ilgėjims skaudus!..
Aplinkui liūdnumas vien gaudžia
Ir virkdo jaunučius jausmus!

Kaip geisčiau aš vėl paklausyti
Plakimo tavosios širdies!
Kas džiaugsmą galėt apsakyti,
Jei būčiau šalyje tavęs?!

Žiūrėčiau int tavo ugnines
Meilingas šviesias akutes,
Ir glausčiaus prie tavo krūtinės,
Bučiuočiau karštai rankutes!..

EI, SESUTE!..

Ei, mergele, ko gi liūdi?
Kas širdelę spaudžia?
Ar krūtinėj skausmas glūdi?
Ar svajonės sielą griaužia?

Ei, sesute! Ko nuliūdus
Po darželį vaikštinėji?
Štai aušrinė, jau pabudus,
Tavo sielą glamonėja!

Ko akelės ašarotos
Žiba blizga taip verksmingai,
Lyg būt rasele užklotos?
Ko jos mirksi taip jausmingai?

Ar rūtelių darželėlis
Nebe žalias? Ar nuvyto?
Ar nuo žiemių vėjužėlis
Neša žinią neprašytą?

Ar bernelis nebemyli?
Ar jau myli draugę kitą?
Ei, sesele! Ko gi tyli
It gėlelė nuraškyta?

– Oi, neklauskie, vyturėli,
Ko man liūdna, kas man skauda!
Nekankinkie, čiulbuonėli, –
Ir be to širdelė rauda!

Išvažiavo bernužėlis
Int šiaurių šalelę šaltą!
Ak, kaip liūdna!.. Rūpestėlis
Temdo šviesą dienos baltą!..

* * *

Kada vėl tave, meilužė,
Ašei pamatysiu
Ir, širdyje laimę jausdams,
Tave apkabysiu?..

Kada širdis vėl nuo džiaugsmo
Prie tavęs plastės?..
Ašarėlės pilnos laimės
Per veidą riedės?..

Kada glausiuos prie krūtinės
Tavo karštosios?..
Kada kasos lyg šilkinės
Nuo vėjo siūbuos?..

Kada vėl žiūrėsiu tiesiai
Į akutes tavo?..
Kada vėl tave, meilužė,
Pavadinsiu sava?..

* * *

Ak, mergyte mano miela,
Kaip man liūdna be tavęs!..
Ilgiuos kūnu, ilgiuos siela,
Ilgiuos giluma širdies,

Ilgiuos naktyj, ilgiuos dieną,
Ilgiuos veidrodyj šviesos!..
Vis tik tujen, tujen viena:
Ir erdvėse, ir dausos'!..

* * *

Ką parvežti tau, mergyte,
Iš svečios šalelės?
Ar rūtelę, ar rožytę
Ant baltos galvelės?..

Ar gintaro karolėlių
Dėl puikių vainikų?..
Ar skrynutę dainužėlių,
Kad būtų nenyku?..

Ar auksinį žiedužėlį
Ant dailios rankelės?..
Ką parvežti, mergužėle,
Iš svečios šalelės?..

O gal jauną širdužėlę,
Gryną kaip aušrelę?
Ar priimsi dovanėlę –
Mylinčią širdelę?..

DAINA

Kaip norėčiau matyt
Tave šioj valandoj:
Ar po beržu čionai,
Ar erdvybėj gilioj.

Oi kaip daug pasakyt
Šiandie tau aš turiu,
Pernakt savo jausmų
Neišliečiau visų.

Pasakyčiau aš tau,
Kaip man ilgu vienam!
Kaip man liūdna sėdėt
Šiam gojelyj žaliam.

Pasakyčiau aš tau,
Kad tiktai dėl tavęs –
Plasta mano širdis
Tarp skaisčios prigimties.

Pasakyčiau aš tau,
Kaip nuilsus dvasia
Nerimuoja manyj –
Dega meile karšta!

Pasakyčiau aš tau,
Kaip man liūdna čionai,
Be tavęs nematau
Aš saulaitės aukštai!

*

Be tavęs nėra man
Nei mėnulio šviesos;
Nesuprantu dabar
Nei upelio šnekos.

Bet... oi oi! Tu toli!..
Tu negirdi manęs!..
Neatkreipi domos,
Kad aš ilgiuos tavęs!..

Oi, kaip daug pasakyt
Dabar tau aš turiu:
Pernakt savo jausmų
Neišliečiau visų!

Bet kai tenka šalyj
Prie tavęs man sėdėt –
Aš nemoku tada
Nei kalbėt, nei tylėt!..

* * *

Gražiai dainuoti aš nemoku,
Paguost varguolio negaliu,
Visur matyti meilės stoka,
O gal ir dailiškų dažų!..

Žinau aš tai! Žinau gerai,
Kad mano daina negraži...
Bet širdį spaudžia skauduliai,
Dalelė mano taip karti!

Ilgai kentėjau ašei vienas,
Ilgai tylėjau, nesakiau,
Kad širdis verda naktį, dieną,
Kad jos ramybėj nelaikiau...

Dabar... Krūtinė alpsta, ilsta,
Ir, persipildžiusi žaizdų,
Nuo prakeikimų jinai tirpsta,
Ir širdis džiūsta nuo verksmų!

Nenorom skamba balsas mano...
Todėl jis griaudus, negražus,
Puikių jausmų jis neišmano,
Tik vien kartybes ir skausmus!..

Visiems dainelė gal netiks
Ir dings kaip obalsis miške,
Tik ateityje gal sutiks,
Kurs panorės suprasti ją!..

DAINA

Neskrajoti karvelėliui
  Be margų plunksnelių,
Nečiulbėti vyturėliui
  Be žalių lapelių!

Nedainuoti bernužėliui
  Be savos mergelės,
Nešypsoties jaunužėliui
  Be meilios širdelės!

Išsiilgus taip akelių
  Mylinčių melsvųjų,
Kaip neverkti tam berneliui
  Be kalbų meilųjų!

DAINA

Nutilk, dainele,
Glūdėk krūtinėj,
Nes jau danguje
Nebėr aušrinės!

Nes jau nešviečia
Skaistus mėnulis,
Sapnan nekviečia
Švelnus spindulis!

Nemieli šviesa
Dangaus žvaigždelių
Nei tas šlamėjims
Žalių rūtelių –

Paliko toli
Mergelė mano,
Ją dengia rūkai
Pietų šalelėj!

Nutilk, dainele,
Nutilk, auksine!
Ramink širdelę!
Glūdėk krūtinėj!

* * *

Tylus, tylus vakarėlis,
  Taip ramu ant lauko!
Tik pilkutis debesėlis
  Padangėse plauko.

Nei šlamėjimo vėjelio,
  Nei šakų ūžimo!..
Kaip malonu tarp lapelių
  Atželų beržyno!..

Puiki gamta! Drėgnas oras –
  Tik lietelis buvo!..
Kaip netoli meteoras
  Lėkdamas pražuvo!..

Liūdna, liūdna tarp gėlelių
  Man vienam svajoti,
Ir mintimis už kalnelių,
  Padangėms skrajoti!..

Ak, tos mintys!.. Kaip kankina
  Mano širdį jauną!..
Kaip krūtinę jos džiovina,
  Lyg vien peiliu pjauna!..

Juodos, tamsios lyg šešėliai
  Milžino – pušyno!..
Ir zenite matau vėliai
  Mylimą merginą!..

Jos veidelis rausvai baltas
  Int save vilioja,
O šypsojimas nešaltas
  Širdį man kilnoja!..

Rodos, šnabžda jos lūpelės
  Mylinčios raudonos:
„Ei, užskriskie čion, berneli,
  Čia labai malonu, –

Meilės saulė čionai šviečia
  Sklidina gražybių!..“
Ir mergelė, rodos, kviečia
  Mane į aukštybes...

Lėkčiau, lėkčiau pas meilužę,
  Sparnus kad turėčiau,
Nuraminęs jos širdužę,
  Saldžiai atsilsėčiau!..

Prisiglausčiau prie krūtinės
  Karštai mylinčiosios,
Skleisčiau dainas jai auksines
  Iš širdies jautriosios!..

Bet... oi oi!.. Svajonė tūno
  Erdvėj tolimoje!..
Jauna siela ilsta, žūna
  Nelygioj kovoje!..

* * *

Ne rytys vėjelis linguoja
Lengvutes žilvyčių šakas,
Ne gegė miškelyj kukuoja,
Ne skina mergelė rūtas,

Ne vargšė pelėda dejuoja
Aukštojoj šilelio pušyj,
Ne tyras upelis banguoja,
Ne deimantai žiba vilnyj –

Tik jaunas nuliūdęs bernytis
Po beržu dainuoja liūdnai,
Jo veidas tarytum nuvytęs,
Atkreiptas in pietus nūnai...

Jį glosto pietinis vėjelis,
Jo plaukus bučiuodams lipšniai,
Ir jam vis vaidenos mergelės
Raudoni ir balti skruostai...

Vaidenos dienelės laimingos,
Kai buvo tik jiedu sodne.
Ir plaukia dainelės griaudingos...
Ir širdis paskendus skausme!..

Vaidenos jaunutė meilužė,
Vis linksma, maloni, graži,
Vaidenas jos jautri širdužė
Ir šviesa aušrinės skaisti...

– Vėjeli! vėjeli laisvasis!..
Kur plauki?.. Iš kur? Gal nuo jos?..
Sustoki, palauki, mielasis!..
Ar neneši man nors žinios?..

Ar sveika manoji meilužė?..
Ar linksma?.. Kodėl nesakai?..
Ar plasta dar josios širdužė?..
Ar džiugina ją nors sapnai?..

Ir šnabžda pietinis vėjelis
Int ausį jam tyliai, ramiai:
„Neliūskie, neverkie, berneli,
Buvau aš pas ją neseniai;

Ji sveika, ji linksma, tik ilgias
Tavęs, numylėtas, labai,
Akutės jos ašaroms žvilga,
Ir blykšta paraudę skruostai..."

Ir plaukia į erdves vėjelis,
Palikęs bernytį liūdėt!..
Jis liūdžia be savo mergelės,
Lyg skausmas ramumą žadėt!..

Ir jauną galvelę nuleido
Ant savo krūtinės karštos,
Ir ašaros rieda per veidą,
Ir byra ant žemės šaltos!..

DAINA

Ne raselė anksti rytą
Nuo šakelių beržo šito
Į bedugnes žemėn krito
Tyliai, tyliai ten –
Tik jaunučiui bernužėliui
Per veidelį ašarėlės
Kaip gintaro karolėliai
Tyliai krito ten!

Ne pietinis vėjužėlis
Tarp girelės liepužėlių,
Tarp sodnelio žiedužėlių
Tyliai ūžė ten –
Tik jaunutis bernužėlis,
Nelaimingas vargdienėlis
Be savosios mergužėlės
Tyliai verkė ten!

SU VARDUVĖMIS!

Šaltas, žiaurus rudenėlis
Dengia jau miškus,
Šaltas drėgnas vėjužėlis
Drasko taip jausmus!..

Liūna, liūdna toj gamtužėj,
Neramu sieloj,
Ieško obalsio širdužė
Meilėj tolimoj!..

Te varduvių ši dienužė
Skaisti kaip aušrelė,
Nutildys sielos audružes –
Nuramys širdelę!..

DAINA

Ei, mėnuli, nešypsokies
Taip danguj aukštai,
Greičiau rūkuose kavokies –
Nusileisk skubiai.

Pasislėpk gelmėse jūrų
Už kalnų baltų,
Nes širdelei baisiai niūru,
Vargšei neramu!..

Pasislėpk, mėnuli mielas,
Erdvėj tolimoj,
Nes nerimsta mano siela
Krūtinėj jaunoj!..

Veržias, veržias ji į dausas
Prie tavęs artyn,
Ar nešauki tu jos, klausos,
Į save aukštyn!..

Trokšta ji aukštai kabėti,
Šalyj prie tavęs,
Drauge ji norėt gėrėtis
Grože prigimties!..

Trokšta ji tenai klausyties
Žemiškų dainų,
Jaunai meilei vien šaipyties
Tarp gėlių žalių!..

Ir žiūrėti į naktužę
 Prigimtos šalies,
Kaip draugužis ten draugužę
 Glaudžia prie širdies!..

Pasislėpk, mėnuli brangus,
 Skaistam šviesume,
Gal nuliūdęs juodas dangus
 Nuramins mane!..

PESIMIZMUI DRAUGO VAIVOS

Kaip tikėti į svajones
Tolimosios ateities
Ir atmesti šias malones,
Šiuos plastėjimus širdies!..

Dienos sunkios... Kas gi sako,
Kad nėr skurdo ir vargų!..
Bet jau verkti mum pakako –
Daugiau meilės ir darbų!..

Ir gyvenims nėr toks baisus,
Kaip išrodo jis kitiems,
Tankiai laimė šypsos-šaipos
Ne vienučiams – išrinktiems!..

Tankiai spindi saulė šviesi
Tarpe skliautų mėlynų:
Tik pažvelk akysna tiesiai –
Daugiau meilės ir jausmų!..

ANT JŪRUŽĖS KRANTO

Ant jūružės kranto
   Aš verkiau, verkiau,
Kad audružė siautė
   Vis labiau, labiau!

Aš verkiau-ilgėjaus
   Prigimtos šalies!..
Bet kas mano verksmą
   Tolimą girdės?..

Kas atjaus vargingą
   Svetimam krašte!..
Kas daina širdinga
   Nuramys mane!..

Ir širdis nuliūdus
   Kame atsigaus!..
Kas galvelę jauną
   Prie savęs priglaus!..

Kas krūtinę karštą
   Vėlei atgaivys!..
Ir pakirsta siela
   Vargu bepagis!..

TRYS VARGUOLIAI VERKĖJĖLIAI...

Užaugo beržutis
Lankoj, lankoj,
Klestėjo šakutės
Žalioj, žalioj!

Kai pūtė vėjelis
Ramiai, ramiai
Liūdėjo beržėlis
Gailiai, gailiai!

Ir verkė beržėlis
Gailiai, gailiai,
Byrėjo raselė
Skubiai, skubiai!

Šnabždėjo lapeliai
Gamtoj, gamtoj:
Oi, sunki dalelė,
Oi oi, oi oi!..

Atskrido gegutė
Beržan, beržan,
Atlėkė pilkutė
Liūdna, liūdnan!

Kukavo pilkoji
Ilgai, ilgai,
Jai atliepė gojus
Liūdnai, liūdnai!

Kukavo, dejavo
Viena, viena,
Zefyrai siūbavo
Šakas, šakas!

Kukuok dar, gegele,
Rytoj, rytoj,
Kad sunki dalelė
Oi oi, oi oi!

Po beržu nuliūdęs
Verkiau, verkiau,
Prie žemės prigludęs
Jaukiau, jaukiau!

Šlamėjo girelė
Toli, toli
Ir josios lapeliai
Žali, žali!

Šlamėjo girelė
Linksmai, linksmai!..
Kukavo gegelė
Liūdnai, liūdnai!

Verkiau aš lankelėj
Žalioj, žalioj,
Kad sunki dalelė,
Oi oi, oi oi!

* * *

Oi, kaip liūdnos rudens dienos!
  Vėjas ūžia neramiai!..
Rasos veržias per blakstienas,
  Rieda žemėn greit, skubiai!..

Kožnas skundžias, kad širdužė
  Verkia, rauda taip labai,
Kad nerimsta jo sielužė
  Lyg apkaustyta ledais!..

Man gi linksma! Aš laimingas!
  Aš nejaučiu skaudulių!..
Veržias dainos ypatingos,
  Lyg lapeliai želmenų!..

Tu, mergele, mano miela,
  Švieti ūkanos' dienos!
Tildai audras mano sieloj,
  Glaudi širdį visados!..

SLĖPININGI ŠEŠĖLIAI...

Poema

Jaunos dienos – neprotingos,
Paklydimais gan turtingos.
Maironis

I

Ar girdėjai, brolužėli,
Kaip girelė žalia šlama?
Kaip tai puikiai lapužėliai
Skleidžia dainą ar tik gamą?

Ar girdėjai?.. Ar regėjai,
Kaip mėnulis danguj šviečia?
Štai jis šaką palytėjo,
Štai lapelį jis paliečia!..

Ar regėjai?.. Ar žiūrėjai,
Kaip šešėliai tylūs žaidžia,
Lyg dėkojant geradėjui
Pabučiavimus tik leidžia?..

Prie upelio ar sėdėjai,
Ką per mišką skardžiai klega,
Ir žvaigždutėms ar gėrėjais,
Ką mėlynėj skaisčiai dega?

Negirdėjai?.. Ar ne jaunas,
Kad nuliūdęs, bernužėli?..
Argi dainos neatgauna
Jautrios tavo širdužėlės?..

Neliūdėki, vargdienėli,
Eikš į mišką šitą žalią –
Čia mirguojančiai šešėliai,
Čia melodija dainelių!..

II

Hei, žiūrėki, čia pušynas,
Toksai keistas, lyg užburtas,
Čia vėjelis dvelkia grynas,
Nepaliovęs rasą purtęs...

Čia toks tyras miško oras,
Kaipgi lengva čia kvėpuoti!
Čia silfidų mišrus choras
Ir akordai nesapnuoti!..

Čia berželiai svyruonėliai
Tokie jautrūs ir nuliūdę,
Čia jaunučiai verkėjėliai
Tarp pušelių išsiplūdę...

Čia ir žalias, linksmas gojus,
Čia lakštutė ir dainelės,
Ir ankstybasis rytojus,
Ir jį lydinti aušrelė...

Kas ateina į šį gojų –
Apie laimę vien svajoja,
Ir svajoja, ir dūmoja,
Kad ne žemė čia – tik rojus...

Hei, broluži, liauk liūdėti!
Juk tu jaunas dar tebėsi!..
Bus dar laiko tau kentėti,
Kada sieloj pasenėsi!

III

Eikš į gojų! Štai eikštelė,
Jos sapnuoti tau neteko,
Ei klausykis, ką šakelės
Sako-šnabžda, šnabžda-sako...

Štai eikštelė koki šviesi,
Toki puiki, taip maloni –
Ją išvydęs dainą liesi,
Užkerėsi kalvą, klonį...

Štai eikštelė, štai kalnelis,
Ne tai aukštas, ne tai žemas,
Štai tankynė iš berželių...
E!.. Kiek laimės čionai gema!..

Ant kalnelio viduryje
Yra jaunas vienas kapas,
Ir svajonių sūkuryje
Jo nejudina nei lapas...

Prie to kapo pušis auga,
Vienintėlė, taip išdygus,
Dieną naktį ji jį saugo,
Saugo-budi neužmigus...

Ant to kapo akmuo niūra,
Ant jo knyga paguldyta
Iš koralų gilių jūrų...
Toje knygoj parašyta:

IV

„Šitas kapas nesenyvas
Yra milžinų supiltas...
Ei, keleivi, jei dar gyvas,
Jei esi dar neapviltas,

Jei turi dar tyrą širdį,
Jei jautiesi esąs žemėj,
Jei verkimą tu dar girdi,
Jei tau protas neaptemęs,

Jei dar moki tuje jausti,
Jei dar sugebi ilgėties,
Jei dar trokšti prisiglausti
Prie draugužės numylėtos,

Jei jautiesi esąs žmogus,
Esąs jaunas varguolėlis,
Jei likimas nepatogus
Tavo laimės nesusėlis, –

– Perskaityki su atida,
Su atida šitą raštą,
Pasišauki sau silfidą,
Kad atskleistų šydo kraštą...

Perskaityki, apraudoki,
Klanus ašarų pralieki,
Apraudojęs apsvajoki,
Ką širdužei sau palieki...

V

Bet jei mintys tavo lekia
Į tą kraštą, kuriam žmonės,
Turtų-puotų vis pertekę,
Nepažįsta, kaip karionės

Virkdo žudo jausmus dorus,
Jei nekenti tu svajonių,
Jei nemėgi silfų choro
Nei audrotųjų dejonių,

Jei užmigo meilės jausmas
Tavo akmenio širdyje,
Jei nejauti, kas per skausmas
Vis turėti omenyje,

Vis turėti, vis ilgėties
Numylėto sutvėrimo,
Dainą ilgesio čiulbėti
Valandoje nuliūdimo –

Tai uždenki geriau raštą;
Tavo sielai nesuprasti
To ilgėjimos, nė krašto
Tų svajonių nesurasti...

Tai užvožki geriau knygą –
Nerasi tu joje peno...
Tu nutraukei sieloj stygą –
Tavo siela jau paseno!..

VI

Šitą aukštą, aukštą kapą
Didi milžinai supylė,
Jįjį pylė lyg etapą,
Lyg garbingą, tvirtą pilį...

Kapą pylė ir raudojo,
Upės ašarų tekėjo,
Nes į kapą tą kavojo,
Amžinybėn jie lydėjo

Jauną širdį, jauną dvasią,
Jauną kūną, jauną vėlę,
Nes į duobę jiejie kasė
Vieną jauną merguželę...

Pakavojo, palaidojo,
Šaltom žemėmis apklojo,
Tą, ką daugel taip svajojo
Šioj pakalnėj vargingoje...

Tą, ką daugel taip svajojo
Ir mylėjo, ir ilgėjos,
Laimei-meilei net šypsojos
Ir jaunyste vien gėrėjos...

Ir jaunyste vien gėrėjos,
Ir svajonių tinklus pynė,
Vis laiminga būt žadėjo
Ir rūtas žaliąsias skynė...

VII

Skynė, pynė vainikėlį,
Ant galvelės jįjį dėjo,
Kai jaunutį bernužėlį
Ankstų rytą ji lydėjo...

Kai lydėjo, glamonėjo,
Žodžius meilės saldžiai sakė
Ir tik meilę težadėjo,
Ir tik jai širdelė plakė...

Kai tik meilę težadėjo,
Ateityje laimę taisė,
Kai ilgėjos, kai mylėjo,
Ji rūtomis kasas kaišės...

Ir rūtomis kasas kaišės,
Ir gintarais tedabinos!..
Spindulėlius saulės maišė
Su žemčiūgais vandenyno...

Ir juos maišė – juose prausės,
Juose maudės ankstą rytą;
Ankstą rytą, kai ji klausės,
Kaip sidabro rasos krito.

Buvo puiki tai mergina,
Kaip žiedelis tas radastų,
Ką darželį padabina
Ir gėleles, kurios klesta...

VIII

Aukso plaukus ji turėjo,
Aukso plaukus, kasą šilko,
Ką spindėjo, ką mirgėjo
Ir rasomis akį vilko...

Jos veidelis rausvai baltas
It mėnulis vis vilioja,
Toksai skaistus, nesuveltas
Vis tik šaipės, tik šypsojos...

Jos lūpelės tokios dailios,
Vis taip mylinčiai raudonos,
Jos akutės tokios meilios,
Šviesiai mėlynos, malonios!..

Į jas žiūri – jose skęsti,
Užsimiršti vargšas esąs,
Tik jausmuose gal dar bręsti,
Jau tad vargo, skurdo nesą...

O jos širdis – tikras dangus!..
Maža žodžių apsakyti,
Kaip svajonės joje rangos,
Jausmai pinas neprašyti!..

Buvo puiki tai mergina,
Puiki puiki merguželė,
Nes ją dangus užaugino,
Nes tai buvo aniuolėlis.

IX

Kaip mokėjo ji mylėti!..
Kokią meilę ji pažino!..
Tokios niekas pažadėti
Šiam pasaulyj nemėgino!..

Vienas jaunas bernužėlis
Buvo josios numylėtas –
Jaunas siela sielužėle,
Širdyj didis gi poeta.

Meilę vieną ji giedojo,
Meilę šventą, išganingą!..
Kiek svajonių prisvajojo
Jojo siela slėpininga...

Jis giedojo meilę tyrą,
Meilę amžiną, beribę,
Kaip raselė ta, ką byra,
Kaip tos erdvės amžinybės!..

Jis giedojo tokią laimę,
Kokios jūs dar nesapnavot!..
Sakė tiesą jis be baimės –
Ne viens kailin nuo jo gavot...

Jis mylėjo gilią tiesą,
Paslėptingus širdies jausmus!..
Rodės, mintys pasiliesią
Ir užpilsią meilės skausmą!..

X

Ei, svajonės, jūs svajonės!..
Kas gi jūsų nemylėjo!..
Argi buvo tokie žmonės,
Kurie jūsų nelytėjo!..

Ir jaunystė kam gi duota –
Kad neverkti, neraudoti?
Kam gi meilė apdainuota,
Kad nelemta būt svajoti?..

Kam gi duota būt krūtinė,
Pasinėrusi jausmuose,
Ir ankstyba ta aušrinė,
Vis paplūdus spinduliuose,

Kam gi būtų tos žvaigždutės,
Tos gegužės puikios gėlės,
Ir tos mėlynos akutės,
Tas plastėjims širdužėlės,

Koks gi tikslas būt dainužių
Tos lakštingalos linksmųjų,
Gryno aido tarp giružių
Tų akordų dangiškųjų –

Jei nebūtų kam svajoti
Žaliam gojuj tarp šešėlių,
Kam svajoti, kam dūmoti,
Jei nebūtų jaunystėlės!..

XI

Hei, jaunyste, jaunystėle!
Kaip radasta tuje žydi!..
Kaip radasta, gėlių gėlė!..
Tave laimė vien belydi!..

Hei, jaunyste! Hei, svajonės!
Heida, meilės liepsna tyra!..
Hei, ir grožės, ir malonės,
Ir gintarai, ir safyrai!..

Hei, jaunyste!.. Kas galėtų
Tave puikią suvaikyti!..
Kas tau laimės nežadėtų!..
Kas norėtų suvaldyti

Tas svajones, skaisčias, grynas,
Tąją meilę slėpiningą,
Ką krūtinę padabina,
Audžia dainą paslėptingą!..

Kas išdrįstų negėrėties,
Nešypsoties laimužėle,
Kas galėtų nemylėti,
Nemylėti jaunystėlės!..

Nemylėti jaunystėlės,
Nesvajoti, nesapnuoti!..
Kuriam siela čia pavėlys
Dainos meilės nedainuoti!..

XII

Tuodu jaunu jaunužėliu:
Tas jausmingasai poeta
Ir puikioji merguželė –
Jo draugužė numylėta,

Juodu meilę taip pažino,
Taip ja buvo užkerėtu,
Kad iš skausmo net gamino
Šventą laimę, lyg žadėtą...

Ką tik veikė, ką tik darė,
Tiktai juodu gal težino...
Kaip tos stygos puikiai tarė
Ir gitaros, pianino...

Gal dar matė ir mėnulis
Žaliam sode juodu ulbant,
Kai blizgėjo jo spindulis
Vyturėliui šakoj ulbant...

Gal patėmijo aušrelė,
Nes lydėjo ji ne kartą
Tuodu jaunu jaunužėliu
Į altaną, naktį sartą...

Kaip laimingu juodu buvo!..
Kiekgi meilės juodu jautė!..
Kiek svajonių ten pražuvo!..
Kaip jausmai galingi siautė!..

XIII

Bet ta gamta, toji saulė,
Ta mėlynė nudažyta,
Ir tie žmonės, ir pasaulė –
Vis kaip keistai surėdyta!

O keistesni dar troškimai,
Tos idėjos, idealai,
Tos devizės, palinkimai...
E!.. Kad trauktų kur juos galas!..

Jei tik laimė vienam žydi,
Jei jis jaučiasi laimingu,
Štai tuoj kitas jau užvydi
Dienužėlių jam džiaugsmingų...

Ir užvydi, ir taip trokšta,
Kad užmesti kaip nors bėdą;
Jei tas noras neprinoksta –
Tai jis laimę ėste ėda.

Ir nuprašo taip ne vieną
Į gyvenimą jis kitą,
Pats gi vysta vėl kas dieną
It rūtelė nuraškyta!..

Pats gi vysta pasilikęs
Arba gailisi už triūsą,
Ką padarė apsirikęs,
Kol apleidžia kūną dūšia...

XIV

Kas nematė, kaip laimingu
Buvo tuodu jaunužėliu,
Negirdėjo jų jausmingų,
Jausmingųjų dainužėlių!..

Kas nematė – negirdėjo,
Kaip jų daina skardžiai plaukė,
Kaip gitara vis virpėjo,
Kaip ji himną meilei šaukė!..

Visi matė ir girdėjo,
Kaip svajonės' juodu supos...
Bet daugiaus dar užvydėjo
Ir iš pykčio kramtė lūpas...

Lūpas kramtė, širdyj pyko,
Sieloj keikės, piktžodžiavo,
Kad be laimės jie paliko,
Kodėl džiaugsmo jie negavo...

Sieloj keikės, kilpas statė,
Kad juos josna inkliudyti,
Skleidė kalbą besarmatę,
Kad tik laimę suardyti...

Ir pakirto sveikatėlę
Nelaimingojo poetos,
Ir paliko našlaitėle
Jo draugužė numylėta!..

XV

Ir paliko merguželė
Vienintėlė ant šio svieto!..
Kiek tai skausmo!.. Ašarėlių!..
Ašarėlių kiek praliesta!..

Kur tik neina, ko neveikia,
Ko nedirba, nedūmoja –
Nieks ramybės nesuteikia,
Nieks atidos nevilioja!..

Visur viena vienintėlė
Visur tuščia, visur tyku...
O, kaip verkia širdužėlė!..
Kaip sielužei jaunai nyku!..

Kas atjausti vargdienėlę,
Nuraminti ją galėtų?..
Kas beverkiant varguolėlei
Ramumėlio pažadėtų!..

Ar tas šiltas pietų vėjas
Ją įstengtų glamonėti?..
Ar bernužis, tas verkėjas,
Ją galėtų pamylėti?..

Ar saulutės spindulėliai
Ją mokėtų pavilioti?..
Ar dainelės vyturėlio
Priverstų ją neraudoti?..

XVI

Kaipgi drasko tasai skausmas
Josios jaunąją krūtinę!..
Kaip kankina jisai jausmus
It galybė viršgamtinė!..

Bet kiek prideda kartybių,
Valandėlių nuliūdimo
Tos perėjusios grožybės,
Tieji saldūs atminimai!..

Štai ineina į altaną,
Žaliom vynuogėm užpintą –
Lapą vėjas tik gvildena
Pumpurėliais padabintą...

O seniaus čionai kadaisiai,
Kai tik jiedu buvo joje –
Kiek svajonių tinklus taisė,
Taisė-pynė ir viliojo!..

Kaip svajonės šydą audė!..
Šydą audė, šydą pynė!..
Kaip dainelės linksmai gaudė,
Tos dainelės efyrinės!..

Kiek seniai taip liejos
Pabučiavimai slėptingi...
Kaip jie liejos... Kaip girdėjos
Aidai erdvėje galingi!..

XVII

O dabar!.. Tiktai šešėliai,
Erškėtėlių tik vainikas,
Tiktai griaudžios ašarėlės,
Tiktai skausmas bepaliko!

Ir į girią ji išėjo,
Į šią girią, šitą žalią,
Ką žaliuodama šnarėjo,
Ir sukniubo po pušele...

Ir sukniubo po pušele,
Apsipylė rasutėle,
Lyg išblyškusi skruosteliai
Būt žemčiūgais apsivėlę.

Verkė naktį, verkė dieną,
Verkė kitą, verkė trečią...
Rasos bėgo per blakstienas,
Rodės, perlus kas tai krečia...

Verkė, verkė, kol turėjo
Ašarėlių gausingųjų,
Kol jos visos ištekėjo
Iš akučių mėlynųjų...

Kol ketvirtas puikus rytas
Jai beverkiant neišaušo,
Kol girelėj žalioj šitoj
Karštas kūnas neataušo...

XVIII

Per tą mišką tuokart ėjo
Pulkas milžinų galingų,
Per tą girią, kur gulėjo
Ši mergužė nelaiminga...

Ir atrado ant eikštelės
Po šakotąja pušele
Šaltą kūną tos mergelės,
Šaltą kūną jos bedalį...

Ir atrado... ir suprato,
Kas su vargše atsitiko –
Palaidoti ją suskato
Tarp pušelių čia vainiko.

Ir jie kasė duobę gilią,
Ir indėjo jon mergelę,
O kai kasė – raudą tylią
Traukė sykiu su girele...

O užkasę-palaidoję
Jie supynė didį kapą
Ir supylę, suplasnoję
Ją apleido, lyg etapą...

Ir dabar tas kapas glūdi
Viduryje žalio gojaus,
O prie jo pušaitė budi,
Rodos, laukia vis rytojaus!.."

XIX

Žmonės sako: kai gegužis,
Jaunos mintys širdyj pinas,
Kai užburta ta gamtužė
Į svajones tik vadina,

Kada melsvo vandenyno
Žiba žvaigždės nesuveltos,
Kada oras dvelkia grynas
Ir liūliuoja žiedą baltą,

Kai lakštutės dainos liejas,
It tas kvapas fimiamo,
Kai svajonės dangun skrieja,
Kai laimužė sieloj gema –

Ant to kapo būk vaidinos,
Būk ateinąs tas poeta,
Būk išeinanti mergina
Pas bernužį numylėta...

Tai ne jiedu susieina –
Tik jų sielos skaisčios, tyros
Ir nekaltos, kaip ta diena,
Kaip raselė ta, ką byra...

Meilei skaisčiai, viršgamtinei
Jaunos sielos nepražūti,
Nes ji yra begalinė,
Nes ji amžina tur būti!..

XX

Meilė amžina tur būti,
Meilė amžina ir yra!..
Veidmainystė turi griūti,
Nes po dalgiu seniai sviro!..

Tiktai žmonės vien nemoka,
Kaip mylėti skaisčiai reikia,
Nes jiems jausmo gryno stoka,
Nes tik niekšai jausmus keikia!..

Nes tik žmonės vien nežino,
Kas tai jausmas yra grynas,
Jis tik niekšo nedabina,
Ką skaistumo bailiai ginas!..

Nes tik žmonės nenuvokia,
Kad tai dangiška yr jėga,
Jiems idėja kuo tai dvokia!..
Tiktai niekšai nuo jos bėga!..

Tiktai žmonės niekšais būna,
O ne meilė tai padaro,
Per niekšystę jie pražūna,
O ne ji prie to privaro!..

– – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Eikš į gojų šitą žalią!..
Liauk, broluži, čia liūdėti, –
Aš išausiu tau dainelę,
Išmokinsiu aš mylėti!..

UŽKERĖTI SAPNAI

Poema

Aukauju tai, ką užkerėjo
Širdies klejojančius sapnus,
Kuriai sielužė intikėjo,
Kurią mylėti prižadėjo,
Kol kapo vėjas nepapūs!..

I

Kas gali suprasti grožybę nakties,
Kai šviečia mėnulis aukštai,
Ir tyrą slaptybę jautrios prigimties,
Kai čiulba paukšteliai linksmai?..

Kas gali pasiekti gilumą minčių,
Kurios tuoj užgimsta sieloj,
Ir dugną idėjų jaunučių, skaisčių,
Kai širdis nuo meilės liepsnoj'?..

Kas gali širdelės plakimą ištirt?..
Krūtinės laimužę atjaust?..
Kas gali mergužę nuo meilės atskirt
Ir savo meilužės neglaust?..

Saulelei nusėdus ineiki į gojų,
Klausykies ūžimo šakų;
Išgirsi ten balsus... laimingas rytojus
Vaidinsis tarp šiųjų balsų!..

Lakštutė ten skardžią užtraukia dainelę,
Ir girdis ji toli, toli;
Ten vanagas sausą nusuko šakelę,
Ten daina gegulės griaudi!..

Bet nyksta dainelės paukštelių miškuose,
Ir tilsta jų aidas tyloj,
Žiedai obelėlių nusviro sodnuose...
Nė balso vienučio gamtoj...

II

Ir milžinas miškas jau nešlama, ne,
Tik stovi ir dairos, ir stebisi jis,
Kaip jaunas mėnulis pilnam skaistume
Šypsosi žemei it karšta širdis,

Atradusi draugą sesers nekaltos,
Kaip šypsosi lūpos vaikelio lopšy...
Ir gėrisi miškas grožybe gamtos...
Ir džiaugias turėdams upelį šaly.

Puikus tas upelis! Koks tyras vanduo
Sriovena į jūras vis jojo vaga!..
Tik kartais jį drumzdžia nukritęs akmuo
Ar tylą suardo laukinis ga ga.

Krantai jo, krantai! Tikrai poetingi!
Uolų koks gražumas! Kelmų!.. Žolynų!..
Tik žiūri ir žiūri, žiūrėdams sustingi,
Lyg kad užkerėtas jaunystės sapnų!..

Laimingas, kam teko krantus pamatyti
Ar akį vienutę užmesti ant jų,
Laimingas, kam teko prie jų nuramyti
Nuvargusią sielą nuo žemės verksmų!..

Bet tas laimingesnis, kurs sėdi miške
Ir žiūri į gelmes tyrų vandenų;
Širdis jo nurimsta, liuosam plakime
Užmiršta kartybes praleistų dienų!..

III

Ant kairiojo kranto upelio sriaunaus
Stovėjo grytelė netoli Balių;
Pakrypus, aplūžus, be lango šviesaus,
Be saulės motulės skaisčių spindulių.

Supuvusios sienos daleido suprast,
Kad toji grytelė senutė sena,
Kad teko jai audrų daugybę iškęst,
Kad švietė jai saulė tiktai dargana.

Šitoj tai grytelėj gyvena seniai
Senutis vienuolis, pramintas Geniu,
Indubusios akys, žili jo plaukai
Ir veidas raukšlėtas nuo žemės verksmų

Jam siūlijo metų pusantros kapos.
Už ką ji vadina žmoneliai Geniu,
Už ką jį taip gerbia visi visados –
Tikrai aš čia jums pasakyt negaliu:

Ar širdis jo vertė taip jį pamylėt?
Ar meilūs darbai užkerėjo visus?
Ar noras kožnam vis padėti kentėt,
Kožnam padėt vargti už darbus savus?

Žinau tiktai viena tikrai apie jį –
Kad jis numylėtas žmonelių vargšų,
Kad žodžiuos jo laiko kiekvienas širdyj
Ir slepia krūtinėn jo dvasios vaisius!..

IV

Koks geras senelis! Kaip meili širdis!
Kaip karšta krūtinė dar jojo sena!
Jausmai jo nuvytę vėl, rodos, atgis,
Laisvai vėl plėtosis it lanka žalia!

Ar vargsti, kad vienas prispaustas bėdų,
Ar verkia apvilta širdelė jauna,
Ar ašaros byra gausiai iš akių,
Ar sielą kankina svajonė šalta,

Ar žiauro likimo prispaustas esi,
Ar saulė nešviečia skaisti niekados,
Ar savo krūtinėj laimužę neši,
Inkvėptą merginos jaunos, nekaltos –

Nueik tik pas jį; tave jis atjaus,
Nuliūdusią sielą gražiai nuramins,
Prie savo krūtinės kiekvieną priglaus
Ir skausmo nors dalį maloniai priims,

Ar džiaugsis laimingai, lyg toks ir būtų,
Ar žodį ramumo linksmai jis pratars,
Už broliškus darbus verčiai pagirtų,
Už blogus gi švelniai it tėvas pabars!

Ir kaipgi senelio tokio nemylėt?
Šventų patarimų kaip jo neklausyt!..
Kiekvienas priverstas jam laimės linkėt,
Radastų žiedeliais takus jo barstyt!

V

Kaip greitai pranyksta vaikystės sapnai!
Kaip greitai prabėga jaunystė graži!
Žiūrėk: čia laimužės tikros nematei,
O tu jau pasenęs ir karstan linksti!

Ir šitas senelis dar taip neseniai
Gyveno vien grože jaunųjų dienų!
Laimužė praslinko! Atėjus ūmai,
Pranyko kaip rūkas tarp tuščių skliautų!

Praslinko, prabėgo žaibų greituma
Ir dingo gelmėse jautrios glūdumos,
Kaip nyksta juodoji nakties tamsuma
Nuo saulės motulės skaistutės šviesos!

Kas pirma galėtų likimą atspėt
Ar tiesą akysna kožnam pasakyt,
Kas laimę iš anksto galėt pažadėt,
Paskui gi krūtinę vargingą draskyt?..

Laimingas, kurs moka sekioti takais
Šventosios laimužės beribėj šalyj!
Kurs randa ramybę šiltais vakarais,
Skrajodams mintimis begalėj tolyj!

Bet vargu tasai sau laimužę atras,
Kurs turi per amžius vis vienas liūdėt!..
Ramybės tikrosios tasai nesupras –
Turės tiktai verkti, kentėti, kentėt!..

VI

Ne kožną pažinsi, ką jaučia jisai,
Ne kožno atvertos tau gelmės skausmų!
Gal kito viduje tiktai skauduliai,
Vienok jisai šypsos laimužei kitų!..

Ir mūsų senelis išveizi linksmai,
Išveizi, lyg laimės šaltinį turėt,
Vis juokias, vis šaipos maloniai, gražiai,
Lyg ateityj džiaugsmo saulužė žibėt!

Vienok gi kas verda širdyj visados,
Kas dedas krūtinėje jojo senoj?
Kas dugną galėtų pasiekti sielos
Ir virpančių stygų klausyties anoj –

Tik tas tesupras, ką jaučia širdis,
Kas krūtinėj paslėpta gilioje gilioj,
Tik tas teisingai, be klaidų apsakys,
Kurs verksmą girdėjo senoje sieloj!..

Tik tas ištesės nelygioje kovoj
Ir nuožmąjį priešą į dulkes sutrins,
Pervertą krūtinę stichijoj šaltoj
Ir verkiančią širdį tuojau atgaivins!..

Kiekvienas darbelis–veikimas nūnai
Juk pasekmes turi tolygias turėt!
O ypač jaunystės, jaunystės sapnai
Galėtų pasaulyj laimužę žadėt!..

VII

Malonu gėrėties jaunomis dienoms,
Malonu atminti takus praeities,
Malonu linksmučiai šypsoties anoms
Ir džiaugties viduje tyriosios širdies!..

Malonu, malonu!.. Kas gali sakyt,
Kad sielą kankina, lyg aštrūs dygliai,
Dienelės jaunystės!.. Kas gali skaityt
Lakštelį laimužės sau vienas ramiai!..

Žiūrėk, tas senelis ko šypsos tenai
Šešėlyj berželio žaliosios šakos?..
Ko akys lyg vaiko vis mirksi liūdnai,
Lyg sluoksniu aptrauktos gintaro rasos?.. –

Tai dienas jaunystės sapnuoja jisai!..
Atsiminė dienas jaunystės šventos,
Kai meilė žydėjo jam puikiai, gražiai,
Lyg šakos rūtelių sesers nekaltos!..

Atsiminė dienas!.. Kaip meilūs sapnai,
Tie tylūs, malonūs, lyg aidas dainų,
Lyg tolimos girios griaudingi balsai,
Lyg verksmas, nuvytęs ūžimas anų!..

Atsiminė dienas, kai, būdavo, jis
Užtraukia laimužės dainelę linksmai,
Kai jojo plastėjo krūtinėj širdis
Tik meilei, tik meilei, tik meilei vienai!..

VIII

Atsiminė meilės pirmgimės svajones
Ir jausmus švelniuosius jaunutės širdies!..
Ilgėjimos skausmą... bevilties kariones...
Auksinę bemiegę grožėje nakties!..

Auksinę bemiegę gegužės naktyje
Ir sklidinus džiaugsmo gyvuosius sapnus...
Ir šnabždesį tylų aukštoje pušyje...
Ir milžinų-bočių apleistus kapus...

Šnarėjimą tylų sraujingo upelio,
Klestėjimą tykų pievelės žolių,
Žaidimą šešėlių beržyno šakelių,
Melodiją, rodos, lapelių žalių...

Ir mėlyną erdvę, ir mėlynus skliautus,
Ir tūkstančius žvaigždžių eikštėje dangaus...
Ir ilsis krūtinė, tiek grožės atjautus,
O įspūdžiai noksta širdyje žmogaus...

Atsiminė tą... kas jo traukė atidą,
Atsiminė deivę karštųjų jausmų...
Atsiminė laimės, zefyrų silfidą...
Atsiminė saulę tų saulių puikių...

Atsiminė... šviesųjį angelą savo,
Sapnuotą, svajotą, bučiuotą karštai...
Atsiminė tą, ko dangus neragavo –
Meilužę!.. Meilužę, ką myli seniai!..

IX

Ne šiaurės vėjelis nuilsusiai gaudė
Bangose gegužės jaunų žolynų,
Ne šydą šilkinį svajonės vien audė,
Ne vystėsi mintys spalvose žiedų;

Ne perlai, gintarai ir auksas žibėjo,
Ne deimantai puikūs nakties glūdumoj,
Ne žvaigždės naktinės panertos kabėjo
Erdvėje beribėj, erdvėj tolimoj;

Ne vyturio daina skambėjo maloni,
Ne griaudus dvelkėjims upelio šnekos,
Ne jauno mėnulio spinduliai geltoni
Ten skleidės iš aukšto ant žemės šaltos;

Ne čiaužė eikštėje lengvučiai zefyrai,
Ne maudės Bangputys bangos' debesų,
Ne Mildą su Kauniu siūbavo efyrai,
Ne juokės Patrimpas iš žemės skausmų –

– Tik vienas laimingas jaunutis bernužis
Po beržu niūniavo dainelę linksmai,
Šalyje sėdėjo laiminga mergužė, –
Įsmeigus atidą į dainą giliai...

Ir plaukė melodija tyli, slėptinga...
Ir žodžiai tie puikūs slėptingos dainos...
Ir klausėsi gamta, užburta, laiminga...
Kiek grožės!.. Kiek laimės!.. Kiek meilės tikros!..

X

Atsiminė laikus praeitus senelis,
Ir meilę, ir laimę, ir karštus sapnus,
Ir šventą malonę jaunųjų dienelių,
Ir naktį, ir žvaigždes, ir brangius kapus...

Atsiminė meilę jis pirmąją savo...
Mylėjo... Kaip žmogus tik gali mylėt...
Mylėjo tik kartą... Kankinos, sapnavo...
Turėjo net verkti, raudoti, liūdėt...

Mylėjo... kaip buvo jam gera mylėti!..
Kiek laimės tikrosios jis jautė tada!..
Ar gali daugiaus dar kas kam pažadėti!..
Ar gali pasaulis tiek duoti kada!..

Mylėjo... Ką reiškė jam žemės vergovė!..
Ką reiškė klaidingi ir monų stabai!..
Ką šventą ramybę žmonijai sugriovė,
Tie kietūs, beširdžiai ir buklūs vargai!..

Mylėjo... Ką reiškė jam žiaurūs tie vėjai,
Tos audros galingos tarp jūros bangų,
Gyvenimo jūros, orgijos skriaudėjų,
Ir varsos pintinės herojaus minčių!..

Mylėjo... Ką reiškė jam skaistūs spinduliai,
Tos žibančios žvaigždės gilioje erdvėj,
Žavėjančiai tylus spindėjims mėnulio,
Blizgėjims aušrinės beribėj gelmėj!..

XI

Mylėjo... Mylėjo ir mylimas buvo,
Mylėjo jį irgi mergina karštai...
Ir buvo laimingu, kaip tuomet, kai kliūva
Šaltinį laimužės atrasti tikrai...

Ne poros balandžių, puikių, mėlynųjų,
Mylavosi tyliai, jausmingai, ramiai,
Ne pora paukštelių sodnelio linksmųjų
Bučiavosi prieblandoj sodne saldžiai;

Ne jaunas svyruoklis – verkėjas – beržutis
Nusviro prie eglės žaliosios žemai,
Ne jųjų klestėjo betiksliai šakutės,
Ne rasos sidabro byrėjo skubiai;

Ne jautrios dainelės lakštingalos liejos,
Ne jųjų melodija gaudė linksmai,
Ne jos ten kerėjo gamtužę ir skriejo
Aukštyn, ten, kur plauko slėptingi balsai –

Tik jauna merguželė, prie draugo prigludus,
Šnabždėjo jam žodžius meilingus, gražius,
Lyg, rodos, lelija iš miego pabudus,
Nuo vėjo palinkus, giliai atsidus!..

Tik jos vien žodeliai netilpstančiai plaukė
Iš gelmių krūtinės jaunosios, karštos,
Į orą, į bangas, kur pynė ir raukė
Melodiją gryną ir dainą sielos!..

XII

Taip buvo... taip buvo!.. Turėjo taip būti!..
Bet kas gi čia amžių praleidžia linksmai?..
Laimužei užgimus, vėl reikia pražūti,
Belieka tik griaudūs, maži palaikai!..

Ir kas gi galėjo ar drįso tikėti,
Kad laimė jaunųjų tuojau pasibaigs?..
Ir senosios pitijos vengtų atspėti,
Kad ašaros griaudžios tik lieti jiems reiks!..

Likimas, kaip nori, savaip jisai lemia,
Ne taip, kaip norėtų ar trokštų žmogus!..
Ir protas pražūna, prislėgtas, aptemęs,
Pražūna!.. Pražuvęs jisai nepabus!..

Ir tuodu jaunuoliu gėrėjosi meile,
Gyveno, alsavo tik josios sapnais!..
Bet audra pakilo, ką nieko negaili,
Ką sumaišo su kapo varpais!..

Ir papūtė šaltas vėjelis šiaurinis,
Ir atnešė audrą iš krašto šaltaus,
Gyvenimo audrą, juodai begalinę,
Tą baisiąją bausmę rūstingo dangaus!..

Ir krito pakirsti žmoneliai vargingi
(O audra kas kartą labiau vis baisi!)
Ir žlugo audroje baisioj nelaimingi,
Tarp jųjų ir mūsų meilužė graži!..

XIII

Kaip žaibo pertrenktas jaunutis Genelis
Parkrito ant žemės, gulėjo ilgai!..
Ir rytas išaušo... Skaidrioji saulelė
Pakilo iš rūkų į dangų aukštai...

Nubudo ir jis kaipo marmuras baltas,
Intraukęs krūtinę, užmerkęs akis...
Jo kūnas sunykęs, nuo ašarų šaltas,
Jau rodėsi, vargu kada beatgis...

Nubudo, pakilo ir mato: aplinkui
Visur vis taip linksma, malonu, gražu!..
Vienam jam taip liūdna, lyg žolei palinkus,
Belaukiant tik dalgio aštrių ašmenų...

Jis vienas beliko pasaulyje melo...
Nebėra draugužės... laimužės sapnų!..
Nebėra jo vieno, brangaus idealo,
Nebėra kas laimę jam šventą duotų!..

Nebėra, kas skausmą su noru dalytųs,
Nebėra, kas džiaugsmą galėtų atjaust,
Nebėra, kas verkiant gailiai nuramytų,
Nebėra, kas vargšą galėtų priglaust!..

Jau nieko nebėra!.. Jau viskas išnyko...
Paskendo verpetuos bedugnės baisios!..
Tik ašarų bangos pasaulyj beliko
Ir žiaurūs vainikai aštriausių dyglių!..

XIV

Kaip baisios pagundos jaunuolį kankino!..
Kaip griaužė liūdnumas... beviltė širdies!
Tai mintis iš tolo į karstą vadino,
Tai brėško liepsnelė svyruoklės vilties!..

Norėjo nabagas padėti gyvybę
Ir sekti draugužę šalyj tolimoj,
Idant, susitikus su ja amžinybėj,
Gyventi vėl drauge, vėl meilės liepsnoj!..

Bet kas tai jo mintį tą juodą sutrukdė
Ir inkvėpė noro pasaulyj gyvent,
Lyg, rodos, jo skausmą stebuklu prajukdė,
Nes ryžosi vargšas ant žemės pasent!..

– Aš eisiu svajoti į tolimas girias,
Kur niekas manęs niekados nematys,
Te tamsūs šešėliai, te oras tas tyras,
Te žvėrys laukiniai mane teramys!..

Pasenęs gi eisiu mokinti aš žmones,
Kaip reikia, kaip turi kiekvienas mylėt...
Kaip puiki jaunystė!.. Kaip meilios svajonės!..
Nors reikia dėl jųjų ir daugel kentėt... –

Ir ėjo jaunuolis į šiaurių vis šalį,
Kad grumties su meškoms ar džiaugties su joms...
Ir ėjo... ir keikė vargingąją dalį...
Ir ašaras liejo upelėms plačioms!..

XV

Kaip puikūs gegužės tas vakaras tylus!..
Kaip meilios žvaigždutės eikštėje dangaus!..
Gyvenimas linksmas!.. Dvasia vis pakilus!..
Drebėjo tik dausos nuo vėjo saldaus!..

Koks grynas, malonus ir kvepiantis oras!..
Kaip lengva krūtinei suspaustai alsuot!..
Tylos suardyt neišdrįs meteoras,
Tik jeigu galėtų vien droviai baltuot!..

Ir pinasi tankūs medelių šešėliai
Į tinklus jaunųjų svajonių gražių...
Mėnulis taip šypsos! Ir jo spindulėliai
Nuilsusiai jukdo verksmingus jausmus!..

Upelis per mišką raminančiai klega,
Atmušdamas aidą lakštutės dainų!..
O mėnuo tik šypsos!.. O žvaigždės tik dega!..
O miškas tik stebisi grože anų!..

Tik vienas senelis, išblyškęs, nuliūdęs,
Pas gryčią paskendo minčių glūdumoj!..
Ir niekas jo dvasios dabar nesujudys,
Nejaus gyvo balso senoje sieloj!..

Jis meilę svajoja ir buvusią laimę,
Kuriomis gyveno pereitais laikais...
Ir verkia... ir verkia... ir verkia su baime
Jisai užkerėtas jaunystės sapnais...

XVI

Kas vargšą galėtų saldžiai nuraminti
Ar ranką paguodos varguoliui paduot?..
Nuvytusią sielą mokėt atgaivinti
Ar širdį iš skausmo įstengt išvaduot?..

Nei tylus skrajojims meiliųjų silfidų,
Melodijos griaudžios pasaulio dainų,
Nei aukso vainikas dievaitės Kipridos,
Nei pasaka linksma kelmų, žolynų,

Nei varsos pirmųjų gegužės žiedelių,
Nei deimantai lašo rytinės rasos,
Skanus aromatas darželio gėlelių,
Nei degantis auksas sesulės kasos,

Nei kanklės senobinės, skambios tėvynės –
Atidos jau nieks dabar jo neužims!
Tik ašaros griaudžios jam rieda... Krūtinė,
Perverta beširdžiai, kažin ar atgims!..

Kodėl gi pasaulis toksai neteisingas?..
Kodėl gi taip žaidžia likimu žmonių?..
Tik meilė žydėjo... Tik buvo laimingas...
Bežiūrint beliko tik bangos skausmų!..

Vienutė paguoda seneliui tik bėra,
Kuri nuramina dar jįjį nūnai,
Ji sieloj gyvena, pasaulyj jos nėra –
Tai puikūs, užburti jaunystės sapnai!..

HEI, DAINUŽE!

Hei, gitara! Heida, lyra!
Hei, dainele paslapčių!
Tegu žodžiai perlais byra
It raselė nuo rūtų!

Hei, bandola efyrine!..
Irkis, drauge, kuo smarkiau!
Mat žvaigždelė panaktinė
Blizga, blizga vis arčiau!

Trauk, drauguže, linksmą dainą,
Teužuburia visus!
Te akordai jos pareina
Jūros bangas ir miškus!

Trauk, drauguže! Ko gi tyli?..
Ar žvaigždučių nematai?..
Ar svajonių tu nemyli?..
Ar liūdėti pripratai?..

Ar krūtinę tau kankina
Šviesus veidrodis tamsos?..
Argi grožės vandenyno
Tavo širdis nepabos?..

Liauk liūdėjus! Duoki ranką,
Duoki irklus man greičiau!..
Ar dainų tau nepakanka?..
Pasilenk gi arčiau!..

Lauk, šešėliai nuliūdimo!..
  Teišnyksta skauduliai!..
Tegyvuoja įkvėpimas
  Ir jo šviesūs spinduliai!..

TEN, KUR ŽALIOS PIEVOS NIŪRO

Sonetas

Ten, kur gėlės puikios žydi,
Kur žaliuoja žolynai,
Ten, kur laimės nepavydi
Niekas artimui šventai;

Ten, kur dangus nė nebūna
Ūkanotas ar tamsus,
Kur dainelės vis nežūna,
Tiktai jukdina jausmus;

Ten, kur rūtos, kur darželiai,
Kur žvaigždutės, kur aušrelė,
Kur meilužė mano miela –

Ten svajonės mano lekia,
Ten jausmai, minčių pertekę,
Ten skrajoja mano siela!..

* * *

Naktis linksma! Oras tykus!
    Mėnuo šviečia taip aukštai!..
Gamta puiki, lyg apnikus
    Žvaigždžių dangiškų pulkais!..

Tyli sodne žalias lapas,
    Vėjas ilsis sau ramiai!
Skleidžias gėlių gardus kvapas,
    Širdį traukia vien sapnai!

Valtis slenka, tyliai plaukia!
O gitaros stygos šaukia
    Giedot himną nakčiai tai!..

Čia gintarai, perlai byra,
Čia meilužė mano yra,
    Čia gyventi taip gerai!..

NUTILK, GITARA!

Sonetas

Ar, gitara, nenutilsi
Švyturio dainoje!..
Te krūtinė sau pailsi
Prieblandoj aiškioje!..

Štai, žiūrėk, mėnulis buria,
Šventą laimę lemia,
Nors jausmai dar nesubjurę,
Protas neaptemęs!..

It žvaigždutės danguj kiba,
Kaip tai meilė puiki žiba
Mistiškuos sapnuose!..

Ei nutilk galop, gitara,
Ir be to gyventi gera
Virpančiuos jausmuose!..

SLĖPININGA NAKTIS

Sonetas

Kaip tyku!.. Nei jokio vėjelio!..
Nugeltę jau nešlama lapai!..
Neverkia pilkoji gegelė
Berželyj prie žaliojo kapo!..

Kaip tyku!.. Nebėra dainelių
Linksmųjų, meiliųjų sodnuose!..
Nebėra lakūnų paukštelių, –
Jie čiulba šiltuose kraštuose!..

Kaip tyku!.. Kaip liūdna širdyje!..
Kaip spaudžia svajonės krūtinę!..
Ir siela nerimsta... savyje –

Ramybę laimužės sutrynė!..
Tik veržias dainelė slėptinga,
Nors širdis nuliūdus, verksminga!..

ŠITAI VIS RUDUO...

Sonetas

Šitos dienos ūkanotos,
Šita gamta dargana,
Šita eglė ašarota,
Šita lanka bėdina,

Šitos audros, šitie vėjai
Šiaurės tolimos, baisios,
Tos skraiduolės – pranokėjai
Greitai būsiančios žiemos,

Šitos naktys slėpiningos,
Šitos dienos nelaimingos,
Šitas drumzlinas vanduo,

Tos audrotosios karionės,
Tas ilgėjimos, svajonės –
Šit vis vėlyvas ruduo!...

RUDUO, UŽ KĄ TAVE MYLIU?..

Sonetas

Už ką taip myliu rudenėlį,
Naktines audras, verkimus?..
Ūžimą šiaurės vėjužėlio
Ir tuos vaitojimus gyvus?..

Ir ko alsuoja taip krūtinė
Širdies jautriame plakime,
Kada tik jėga viršgamtinė
Bujoja ore šaltame?..

Už ką aš mėgstu viens sėdėti
Ir tyliai tyliai tik žiūrėti,
Kaip dūksta vėjai svetimi?..

– Užtat, kad jis toks pat jausmingas
Ir jojo dainos taip verksmingos
Kaip mano siela nerami!

* * *

Kaip saldžios lūpos šiandie tavo
Ir tas šypsojims tylus jųjų,
Lyg skleistųs kvapas fimiamo,
Sonatų aidas dangiškųjų!..

Kiek glūdi vilties, inkvėpimo
Tuos pabučiavimuos karštuose,
Kai nei šešėlio nuliūdimo,
Nei abejonės nėr jausmuose!..

Semiu gyvenimui aš viltį
Iš šio šaltinio paslėpčių!..
Dainelė skamba, jai nutilti

Neduoda debesys minčių!..
Gyvenims puikus!.. Jaunos dienos
Jūs žmogų užkeriat tik vienos!..

NUTILK, DAINUŽE...

Sonetas

Kaip sugautas paukštis būna
Kankinams sienomis narvelio,
Taip mano sieloj daina tūno
Ir žodžiai lekiant širdį skelia...

Ne vien tik žodžiai širdį skelia –
Ir dar melodija auksinė
Man širdį plėšia!.. oi kaip gelia
Jaunutę mano čia krūtinę!..

Skrisk, dainuže, kad taip nori...
Ar tikės tau a priori
Draugai, nemėgiančiai manęs?!

Jie netikės!.. dainų jiems čia nereikia!
Mane kiekvienas savaip keikia, –
Nekęs, skrajuole, ir tavęs!

SONETAS

Vėjas pučia tylus tylus,
Mėnuo nardo debesiuos!
Ir Aušrelė ten pakilus
Prausias skliautuos mėlynuos!

Ne Aušrelė viena prausias –
Ir žvaigždučių begalinė!
Ir šešėliai medžių klausos,
Kaip alsuoja man krūtinė!

Aš po beržu sėdžiu vienas,
It gegužės linksmi diena...
Apie meilę vien svajoju!

Čia dainelės sidabrinės,
Čia melodijos auksinės,
Čia ne žemė – tiktai rojus!

DRAUGAMS

Sonetas

Draugai visi mane apleido,
Beverkiant prieblandoj tamsioj...
Piktai vilyčias sielon leido,
Kad aš pražūčiau žemėj šioj!..

Tegu jie šaipos, tegu juokias,
Bet ką jie man čia padarys?..
Tegu į būrį susituokia,
Vis tiek man vilties neatims!..

Aš eisiu ten, kur žvaigždės šviečia,
Kur jų spinduliai laimėn kviečia,
Tyloj aiškiausiosios nakties.

Kur skamba kanklės ąžuolinės,
Dainelių gaidos efyrinės –
Tenai bus lengva ant širdies!..

* * *

Ar tau teko, brolužėli,
Pasėdėti prie upelio,
Kur jo grynas vandenėlis
Nera-šlama tarp krantelių?..

Ar girdėjai, kaip žolelės
Žalioj pievoj auga klesta?..
Ar matei tu, kaip žiedeliais
Tau linguoja ten radasta?..

Ar prisiėjo beržynėlyj
Žalių lapų ten šešėlyj
Lauko oru pakvėpuoti?..

Ei, žiūrėki, kaip gera
Jaunai sielai su gitara
Meilę – laimę vien dainuoti!..

TIKTAI SVAJONIŲ VIEN ŠALIS...

Sonetas

Kas per žiedas, per žiedelis
  Tik pražydusios radastos!
Kas per dainos, per dainelės,
  Kur žolelės sode klesta!..

Kas per žvaigždės, per žvaigždelės,
  Kai gegužės mintys pinas!
Kas per rasa, per raselė,
  Kuria gėlės vis dabinos!

Lėkčiau, lėkčiau į tą kraštą,
Kur ramybę širdis rastų
  Vien jausmuose virpančiuos!..

Ten kvėpuočiau grynu oru,
Užkerėtas silfų choru
  Džiaugčiaus skliautuos mėlynuos!

SONETAS

Žmonės sako, kad nėr laimės
   Toje žemėj bėdinoje,
Kad tik skurdas, bėdos, baimė
   Ir vargai bujoja joje...

Melas! Melas! Netikėsiu!..
   Yra laimė šioje žemėj!
Ir tenai, kur iš ilgesių
   Viltį-meilę žmogus semia!..

Laimė – meilėj prakilnioje,
Begalinėj, amžinoje,
   Ir rūtelėj nekaltoje!

Tik krūtinėje jaunoje,
Tik širdelėje karštoje –
   Laimė vien tik tebujoja!

* * *

Stygos gitaros kerėjančiai pinas,
Akordai jų kyla ir skleidžias, ir plaukia,
Tai džiaugiasi meile, tai vėlei kankinas,
Tai linksmios, tai liūdnios jos verkiančiai šaukia!..

Ir plaukia harmonija tyli, slėptinga,
O siela nerimsta: su jąja ji lekia,
Ir aukso svajonės, ir mintis audringa,
Tvaksėjims širdelės, laimužės pertekęs!..

Ei, siela, nurimki! Juk šičia gitara,
Ir stygos nežemiškai šičia juk dera,
Ir skleidžias melodija čia jų auksinė!

Juk šičia jaunystę svajonės vien lydi,
Čia meilė-laimužė be perstojo žydi,
Čia gausi priglausti pervertą krūtinę!..

* * *

Ko, vėjeli, tu lakioji?
  Ko taip gaudi tyliai?..
Ką šlamėdamas vilioji
  Į svajonę gilią?..

Ar vis budinti tau lemta
  Žiedelius iš miego?
Vis bučiuoti jauną gamtą?..
  Glamonėti diegą?

Gal nuo jauno bernužėlio
Pas mergelę lelijėlę
  Kaip galėdams skrieji?

Ar tik keikdamas dalelę
Į griaudingąją dainelę
  Savo skausmą lieji?..

KAI ŠAKELĖS LIEPOS VERKIA...

*Sonetas**

Slopinanti tyla nakties glūdumoje,
Ir tamsa bedugnė beribės' dausos'...
Alėja taip mirštančia niūra juoduoja...
Ji ilgis... Ko ilgis?.. Tai nieks nežinos...

Nebėra, kas buvo pavasario grožėj,
Nei tųjų šešėlių nuo lapų margų,
Nei rūtų žaliųjų, nei žydinčios rožės,
Nei sieloj pynimos karštųjų jausmų!..

Ir širdis nuilsusi tyliai taip plakas...
Alėjos taip tuščios... Jau nėra, kas sako,
Kas pašnabžda puikią dainelę vilties...

Tik girdžias alėjos dūsavimai sunkūs,
Tik verkia liepelė pasvirus, palinkus,
Tik aišku raudojims jaunutės širdies!..

* * *

Stovėjo šilas žalias tyliai,
Stovėjo vienas, lyg užburtas...
Ir lapai traukė dainą gilią...
O vėjas rasą žemėn purtė...

Danguje žvaigždės vien spindėjo...
Mėnulis meile užkerėtas
Aušrelę jauną glamonėjo
Ir liejo šviesą, lyg žadėtą...

Ir toli daina griaudi plaukė,
Akordų meilės, berods, laukė,
O ją išgirdęs verkė kas tai...

Oi, eitai, eitai į tą šalį,
Kur šią melodiją dainelės,
Kur šventą gryną meilę rastai...

KAI BRĖKŠTA PAZARO ŠEŠĖLIAI

Sonetàs

Kai žvaigždutės aiškios merkias
Gelmėse efyro
Ir naktelė baigias-verkia,
Kad net rasos byra,

Kai šakelės taip vilioja
Į bedugnę tyrą
Ir vaidenas, kad gamtoje
Vien tik meilė yra,

Kad lapeliai tyliai šlama,
Skleidžias kvapas fimiamo –
Į padanges kyla –

Tad širdelė liauna plakus,
Siela glūdi it apakus, –
Užkerėta tyla!

UŽBURTOJE VALANDOJE...

Sonetas

Pilkai skaistūs debesėliai
    Plaukia per mėlynę,
Ir lengvučiai jų šešėliai
    Mirga it šilkiniai...

Mėnuo šviečia danguj pilnas,
    Toks išblyškęs – baltas,
Skleidžia sapną jis prakilną
    Ir svajonę šaltą...

Prie krūtinės tavo glūdžiu,
Ne tai miegu, ne tai budžiu,
    Nei sapnuose skęstu,

Nei svajonės kur tai siaučia,
Širdis tyli, it nejaučia,
    Kad jausmai dar bręsta!..

VAI TAI LĖKTAI

Sonetas

Vai tai lėktai į tą šalį,
Vai tai lėktai kuo greičiausia
Pas meilužę, pas mergelę,
Dangaus angelą mieliausią...

Vai nulėkęs paporytai,
Kaip širdelė liūdi viena,
Draugei mielai apsakytai,
Kaip kankinas ji kas dieną...

Vai tai lėktai į tą kraštą,
Kuriam žydi it radasta
Merguželė mylimoji –

Ten tai siela sielužėlė
Prie krūtinės josios vėlei
Atsigautų bėdinoji!..

OIGI LIŪDNA...

Sonetas

Kur man eiti, kur man dėties,
Vai kur prisiglausti?
Kas padės man čia liūdėti,
Sugebės atjausti?..

Ką man veikti, ką daryti?
Kaip svajones austi –
Kad nėr žodžio kam sakyti,
Rankos kam paspausti!

Vai gal verkti, gal raudoti
Per kiaurą naktelę?..
Rasutėle gal nukloti

Juodąją žemelę?..
Ar per dienas vis giedoti
Ilgesio giesmelę?..

VAI ŠIRDUŽĖ LEKIA

Sonetas

Miškas tyli it apmiręs,
Nei lapeliai šlama,
Nei vėjelis nepakiręs
Leidžia toną žemą...

Pušys aukštos liemeningos
Padangėsna žiūri,
Lyg svajonių slėpiningų
Jos šaltinį turi!..

Bet tos mintys... juodos, baisios...
Kaip kankina dvasią!..
Rodos, šmėklomis ateisią

Širdį jos atrasią.
Ir atrasią – sudraskysią,
Net svajones pasivysią...

NAUJUOS METUOS

Sonetas

Štai metai praslinko. Užstojo vėl nauji,
Vėl atnešė pulkus svajonių plačių,
Ilgėjimos skausmą, pynimos minčių...
Gal sielą pakirstą jie vėlei atnaujins...

Tu lauki, o Laura, tik gimusiuos metuos
Linkėjimų, rožės skaisčios nuo manęs,
Plastėjimo mano jaunutės širdies
Ir laimės žodelių, meilių kaip sveikatos!..

Nusiųsčiau tau viską: ir rožių vainiką,
Ir dainą laimužės grožėje nakties,
Alsavimą tylų laimingos krūtinės

Ir šydą šilkinį, svajones auksines,
Alsavimą mylintį mano širdies –
Bet viskas seniai pas tave jau paliko!..

* * *

Vėl prieblanda aiški... Vėl baigiasi diena...
Vėl ilgis perverta jaunoji krūtinė...
Vėl ateitį buria dvasia viršgamtinė...
O širdis taip liūdna!.. Taip verkia vis viena!..

Vėl baigiasi diena... Vėl šviesa jau merkias...
Vėl purpuro mintys kaži kur tai skęsta...
Vėl siela apmirus led gyva, led klesta...
O širdis taip liūdna!.. Taip gailiai ji verkia...

Vėl tavo paveikslas vaidenasi aiškus...
Malonios akutės... Skruostai harmoningi...
Ir gracija kūno judėjimų tyli...

Vėl žūni tamsoje, vėl skausmą išreiškus...
Vėl pinasi tavo šešėliai slėptingi...
O, Laura, aš jaučiu, kaip tu mane myli...

* * *

... Ir plunksna iš rankos nuilsusios krinta...
Krūtinė pavargus taip sunkiai alsuoja...
Ir akys tai merkias, tai vėl tavaruoja...
Bet aušra dar toli... dar diena nešvinta...

Štai... tavo paveikslas... ir akys taip žiūri
Į veidą išblyškusį mano vargingą...
O lūpų šypsojimos tylus, jausmingas
Saldžiosios viltingos ramybės kiek turi!..

Vaidenas, kad gyva paveiksle tu tūni,
Kad akys vis mirksi, alsuoja krūtinė,
Kad žodžius ramybės man verkiančiam siunti...

Kaip linksmas pažvelgęs paveikslan tan būni!..
Bučiuodamas veidą ir kasą šilkinę
Tik meilę, tik meilę prakilniąją junti!..

* * *

Kaip linksma atminti svajones pereitas!
Kiek laimės suteikia krūtinei viltingos!
Kiek laimės viltingos! Bet dienos laimingos
Taip bėga, taip skubinas, lekia taip greitai!

Palaiminta diena, kai ašei išvydau
Tave pirmą kartą!.. Palaiminta vieta,
Kur žodžių laimužės, dainelių tiek lieta!..
Kur ašei it gėlė jaunystėj pražydau!..

Palaiminti ievos žiedelių šešėliai,
Palaimintas meilus dvelkėjims vėjelio
Ir sodo takelis, kuriuomi ėjau.

Palaiminti mėnesio tie spinduliai,
Ką žaidė viršūnėse kriaušių sodnelio,
Kai ašei tave pirmąkart bučiavau!..

* * *

Atėjo Kalėdos, ir linksminas svietas,
Ir džiaugias jis švenčių lauktųjų sulaukęs...
Tik vienas aš liūdnas!.. Skruostai apsiniaukę...
Tik spaudžia krūtinę ilgėjimos kietas!..

Kaip liūdna!.. Rašyčiau linksmutę dainelę,
Gal skausmą nuvyčiau ilgėjimos sausą!..
Bet ranka pavargus manęs nebeklauso...
Krūtinė taip ilgis... Taip verkia širdelė...

O, Laura, ką veiki šioj valandoje?..
Kas tavo mintyse betiksliai vaidenas?..
Ar liūdi?.. Ar linksma tu laimę svajoji?..

Ar skęsti bevilties sunkios glūdumoje?
E... Kas tai duryse dusliai suklabeno...
Gal tu?.. Bet tuščia!.. Tik vėjas vaitoja...

* * *

Kaip liūdna!.. Kaip tamsu nakties glūdumoje!..
Aš vienas svajoju ir skęstu mintyse!..
Jausmai, rodos, mano be laiko nuvysią...
Išdžius, rodos, karšta krūtinė jaunoji!..

Ir ašaros griaudžios per skruostus man rieda...
It beprotis tikras mintimis klejoju...
Už lango tik vėjas nuilsęs vaitoja...
Naktis jau vėlyva... Gaidžiai treti gieda...

O, Laura!.. Kaip ilgiuos tavęs numylėta!..
Kaip norisi plaukus gražius glamonėti
Ir verkti prie kelių, ir drauge mylėti...

Bet gal jau likimo taip man pažadėta,
Kad vienas turėčiau vis verkti, ilgėties...
O širdis taip trokšta vien jausti-mylėti!..

JAUNYSTĖ TIK KARTĄ MUMS DUOTA

Sonetas

Ilgai aš miegojau kerėjančiam sode,
Ilgai aš gulėjau prie žemės prigludęs...
Bet kai tik pakilau aš, sieloj pabudęs, –
Man sodas grožybes savąsias išrodė...

Klausiau aš, kaip pasaką šnabžda lapeliai,
Mačiau, kaip žiedelis žiedelį bučiuoja,
Mačiau, kaip vėjelis žolaitę liūliuoja,
Mačiau, kaip svyruoja linguoja šakelės...

Mačiau, kaip spinduliai šešėliuose žaidžia,
Kaip gėlių gegužės kvapsnys tenai skleidžias...
Išvydau aš laimę, lig šiol nesapnuotą...

Sužadino mano krūtinėj ji viltį...
O gamta taip puiki!.. Lyg nori prabilti:
„Jaunystė tik kartą, tik kartą mums duota!..“

* * *

Prakeikta naktis!.. Kaip spaudžia krūtinę,
Kaip spaudžia, kaip slegia nelemtoji tyla!..
Ilgėjimos skausmo kiek joje sukyla!..
Kaip juoda, kaip baisi ta tyla naktinė!..

Linksmutę dainelę mintyse rašyčia...
Bet, deja! Ta siela tik klesta apmirus,
It pievoj žolelė po dalgiui nusvirus,
Ir širdis taip verkia, taip verkia, lyg tyčia!..

Gal dvasios karštoje naktinėj maldoje
Aš rasčiau, datirčiau tą mielą ramybę...
Bet, deja!.. Aš melstis, prašyti nemoku!..

Ak, duočiau tam viską, kurs laimės dainoje
Nuvytusiai širdžiai žadėtų gyvybę!..
Bet, deja!.. To visko manyje taip stoka!..

* * *

Ei, vėjau, nurimkie!.. Inkiro klausyties,
Inkiro man dainos tavosios graudingos!
Ar aš taip pat verkiu, kaip tu, nelaimingas,
Su kuo gi man ašaroms, skausmu dalyties?..

Ei, vėjau, nustoki ramybės prašytie,
Ramybės prašytie, šventaus ramumėlio!..
Kas skausmą atjaučia liūdnaus vargdienėlio,
Su kuo gi melodijoms tau čia dalyties?..

Ei, vėjau, palauki! Užtrauksiva dainą,
Užtrauksiva dainą čia mudu galingą,
Tik tuje nurimki, perstoki blaškyties!..

Bet vėjas neklauso... Į šiaurę jis eina,
Į šiaurę jis nešasi raudą verksmingą...
Su kuo gi man daina, svajonėms dalyties?..

SKAUSMO VALANDOJE

Nuliūdęs po kambarį vaikščioju vienas
Ir skęstu mintyse, svajonės' bergždžiose...
Jau ašarų stinga akyse žydriose,
Tik sausos bevirpa nekantriai blakstienos...

Verkiau, kad gyvenimas toks apgaulingas
Ir keikiau gyvenimą tąjį, ir žmones,
Ir laimės šešėlius, ir tuščias svajones,
Nuvytusią sielą ir mintis audringas...

Kaip liūdna!.. Kaip nyku!.. Kaip liūdna be galo!..
Ir trokštu podrauge gyvenimo gryno,
Pervertą krūtinę kuris atgaivina...

Nors širdis perverta – jausmai neatšalo,
Ir juos dar vilioja sapnai užkerėti
Ir trokštu dar džiaugties, gyventi, mylėti...

ANGOJ NAUJŲ METŲ

Sonetas

Rytoj Nauji Metai... Ir šiurpas pereina
Per skausmo nuvargintą alpstantį kūną...
Svajonė, užbrėškusi mintį, pražūna,
Užbrėškusi mintį ir verkiančią dainą...

Štai baigiasi anga į erdvę vėl kitą,
Gyvenimo erdvę, juodai begalinę,
Ir uždanga jos tuoj prasklis efyrinė...
Bet kas gi likimo man ten užrašyta?..

Ar ašarų jūros bedugnės karčiųjų,
Ar laimės šešėlių mintyse žaidimas?..
Ar skausmo ironija ten neprašyta?..

Bet ką čia aš kliedu?.. Nejau iš tikrųjų
Užuburia ateitį žmogui likimas
Ir paskiria dalį kožnam užsakytą?..

RYTAS NAUJŲ METŲ

Sonetas

Štai rytas išaušo jau metų naujųjų,
Ir diena akordais kokiais tai prabilo...
Ir laimės būrimo troškimas sukilo...
Aš einu į būrį viengenčių jaunųjų.

Ir siela kaži ko sujudinta jaučias,
Kaži ko lyg bijos, kaži ko lyg trokšta...
O mintys joj kyla ir bręsta, ir noksta,
Ir aukso svajonės kaži kur tai siaučia...

Šiandien Nauji Metai... Nenoromis žiūri
Į mirgantį tinklą gyvenimo šydo
Ir trokšti išvysti, kas juomi uždengta...

Ir veiziu į linksmą jaunųjų aš būrį
Jie širdį, pervertą ilgėjimos, gydo
Ir laimės būryje jų man neišvengta...

AUŠTANTIS HIMNAS MIRUSIEMS 1912-IEMS METAMS

Improvizacija

PROLOGAS

Ant kairiojo Nemuno kranto,
Kur snaudžia miškai milžinai,
Kur dengia žalioji juos manta,
Kur vėjas bujoja ramiai,

Kur bangos gyvenimo jūrų
Jau, rodos, kiekvieną praris,
Kur jaučiančiai širdžiai neniūru –
Ten yra užburta šalis.

Ten yra ir dainos slėptingos,
Ir puikūs jaunystės sapnai,
Svajonės nupintos, laimingos
Ir meilės akordų balsai.

O girios gi tos glūdumoje,
Kur ąžuolai snaudžia saldžiai,
Kur šakos jų šlama, vaitoja –
Ten yra užmiršti kapai.

Kapai tie – paguoda tai giriai,
Tai obalsis josios verksmų,
Nes čia palaidoti didvyriai,
Pakirsti tik sielos skausmų.

*

Kai baigiasi metai senieji,
Kai temsta liūdnai vakarai,
Kai brėkšta rytuose naujieji –
Atsiveria tieji kapai.

Iš tųjų kapų tad išeina
Su kanklėms senelis liūdnai
Ir traukia galingą jis dainą,
Kol diena prašvinta visai.

Jo veidas toksai harmoningas,
Taip puikūs raukšlėti skruostai.
Jo kūnas toksai iškilmingas
Ir balti it sniegas plaukai.

Ir dainą galingą jis traukia,
Ir kanklėmis pritaria jai,
O šmėklų galybės tik laukia,
Kad baigtų jis jąją tenai...

Mistiškas sapnas

SENIS KANKLININKAS NAKTIES GLŪDUMOJE

Kiek tai metų jau prabėgo,
Kaip dainuoju aš čionai!
Kiek pakirsta jaunų jėgų!
Kiek sulaukė jų kapai!..

Bėga metai, bėga dienos,
Bėga lekia taip skubiai,
It raselė per blakstienas,
It dangus tie švyturiai...

ŠMĖKLŲ CHORAS

It raselė per blakstienas
Bėga, lekia taip skubiai...

KANKLININKAS

Bėga, lekia, lyg ką veja
Arba juos lyg kas vytų,
Į bedugnę grimzta tąją,
Ką šit tūno už rytų...

Ir nugrimzta, ir pražūna,
Ir negrįžta niekados,
Ir per amžius tenai būna,
Tenai glūdi visados...

ŠMĖKLŲ CHORAS

Ir per amžius tenai būna
Ir negrįžta niekados!..

KANKLININKAS
Ir ne vieni jiejie lekia –
Dar jie neša su savim
Iš svajonių pintą kekę,
Pavadinę savastim...

Ir nunešę ten sugrūda,
Kur jų laukia vien kapai,
Ir sugrūda, ir pražudo,
Ir pražudo amžinai!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Ir pražudo, ir sugrūda,
Kur jų laukia vien kapai...

KANKLININKAS
Bet dar žmonės su jais lekia,
Ir jie bėga vis tolyn...
Ar tai laimės jie netekę?..
Ar prie josios ein artyn?..

Ar gyventi jau pavargo?
Ar inkiro jiems kentėt?..
Ar nenori kęsti vargo,
Nei svajoti, nei mylėt?..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Ar nenori kęsti vargo?..
Nei svajoti, nei mylėt?..

KANKLININKAS

Ne! Tai laimės jiejie nori,
Laimės trokšta jiejie rast!..
Bet jausmai kažin ar dori?..
Ar galėtų ją suprast?..

Ar galėtų, ar mokėtų
Susitikę ją pažint?..
Ar likimas nenorėtų
Juos nuo kelio sugrąžint?..

ŠMĖKLŲ CHORAS

Ar likimas nenorėtų
Juos nuo kelio sugrąžint?..

KANKLININKAS

Laimės trokšta... Bet ar žino,
Kame laimės tos ieškot?..
Ar jie pykčio neaugino?..
Ar nenori suviliot?..

Ar jie žino, kaip tai reikia
Būt laimingu amžinai,
Kad jie vargą sunkų keikia,
Kad jis spaudžiąs juos nūnai!..

ŠMĖKLŲ CHORAS

Kad jie vargą sunkų keikia,
Kad jis spaudžiąs juos nūnai!..

KANKLININKAS
Vienas sakė, kad svajonės'
Vien tik mistiškuos sapnuos,
Kad audrotose dejonės',
Kad jausmuose virpančiuos, –

Kad tik laimė tenai yra,
Kad pranyksta ten skausmai,
Kad ten siela būna tyra,
Širdis plasta ten ramiai...

ŠMĖKLŲ CHORAS
Kad ten siela būna tyra,
Kad pranyksta ten skausmai!..

KANKLININKAS
Jisai sakė ir svajojo
Liepsna meilės kibirkšties,
Kolei kapas paviliojo
Jojo sielą iš širdies...

Ir svajonėse nerado
Nei laimužės, nei dalies,
Nesutiko sielai vado
Šioj bedugnėj pražūties!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Nesutiko sielai vado,
Nei laimužės, nei dalies!..

SILFŲ CHORAS

Melas! Melas! Nėr laimužės
Tos' svajonėse, sapnuos!
Vien tik speigai ir audružės,
Tik vargeliai susigūžę,
Tiktai monai tūno juos'!..

Tik nugirdę jiejie dvasią,
Šventą laimę žada duot...
Ir ramybę būk atrasią,
Jauną širdį būk suprasią,
Nori laimę būk dainuot...

Tai ne laimė, jeigu girta
Siela bėdina būtų!..
Tada širdis vėl netvirta,
Nesuprasta, neištirta
Vieną skausmą atneštų!..

UŽDUSĘS KAPŲ AIDAS

Tada vėl širdis netvirta,
Nesuprasta, neištirta –
Vien tik skausmą atneštų!..

KANKLININKAS

Kitas sakė, kad garbėje
Tikra laimė turi būt,
Ką ingija kas laimėjęs,
Nebijodamas pražūt

Toj kovoje, ką kovoja
Ir gyvybė, ir mirtis,
Kur į karstą tik vilioja
Slėpiningoji širdis!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Kur į karstą tik vilioja
Ir gyvybė, ir mirtis!..

KANKLININKAS
Jisai sakė – ir kovojo,
Ir kovojo už visus...
Kiek tai kūnų palaidojo!
Kiek nuvarė į kapus!..

Betgi galvą jam prisėjo
Toj kovoje paguldyt...
Ir jis laimės negalėjo
Nei pasiekti, nei pavyt!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Ir jis laimės negalėjo
Nei pasiekti, nei pavyt!..

SILFŲ CHORAS
Melas! Melas! Laimės nėra
Nei kraujuose, nei kovoj,
Kur vaitojimai tik tėra
Žirgo šyvo, žirgo bėro
Vien sumindžiotų krūvoj!..

Siela kraujo prisigėrus
Tik vampyru paliktų
Ir, kraujuose pasinėrus,
Jo lig sočiai atsigėrus,
Kitų mirties tetrokštų!..

Tai ne laimė, jei gėrėties
Kitų ašaroms reiktų!..
Tik gėrėties, malonėties
Ir kankinanties ilgėties!..
Tai niekšystė vien būtų!..

KAUKOLIŲ CHORAS

Tai ne laimė, jei tik kraują
Kiekviens turi draugo gert
Ir vis trokšti peno naujo,
It tų jūrų upė srauja,
Trokšti kraujuj pasinert!..

Ir mes žuvome kovoje!..
Mus pražudė vadas tas,
Kurs laimingu būt svajojo,
Kurs tik kapo glūdumoje
Savo laimę gal atras!..

Mes pražuvom... Bet ar liko
Jis laimingu visados!..
Ar jis laimę susitiko!..
Ar sapnai tie jo įvyko,
Ką sapnavo kitados!..

.

UŽDUSĘS KAPŲ AIDAS
Ar jis laimę susitiko!..
Ar laimingu jis paliko,
Kaip svajojo kitados!..

KANKLININKAS
Trečias sakė, kad turtuose,
Kad salionuose puikiuos,
Kambariuose tuos puikiuose
Ir žemčiūgais išpuoštuos,
Kad didžiausiose puotose,
Tiktai vyno kibiruos,
Kad linksmybės' amžinose
Laimė vien tik švyturiuos!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Kad didžiausiose puotose
Laimė vien tik švyturiuos!..

KANKLININKAS
Jis tai sakė ir norėjo
Kuo labiaus vien tik pralobt,
Vien tik turtus glamonėjo,
Vien tik troško ką užgrobt!..

Taip praleido visą laiką,
Taip gyveno jis čionai!..
Ir gyvenimas jo paikas
Laimės nedavė visai!..

ŠMĖKLŲ CHORAS

Ir gyvenimas jo paikas
Laimės nedavė visai!...

SILFŲ CHORAS

Melas! Melas! Tai ne turtuos
Tikra laimė turi būt!..
Ne salionuose užburtuos,
Ne žemčiūguose sukurtuos –
Jai nelemta ten pražūt!..

Ir nei amžinos' puotose,
Ir nei vyno kibiruos,
Nei linksmybėse tuščiose,
Nei kalbose jų girtose –
Laimė ten nešvyturiuos!..

Tai ne laimė, jeigu kūnas
Nebejaučia jau savęs,
Jeigu sąžinė netūno
Omenyje ir nebūna
Jo krūtinėje širdies!..

NUSKRIAUSTŲJŲ ŠEŠĖLIŲ CHORAS

Tai ne laimė, jeigu vienas
Spaudžia brolius ten vargšus,
Pats gi linksminas per dienas,
Nesumerkdamas blakstienų
Ir kankindamas kitus!..

Tai ne laimė, jeigu džiaugsmas
Kitiems ašaras tik duos!
Kad nuliūdęs jojo šauksmas,
It miškinio žvėrio kauksmas,
Vien tik skurdą tedainuos!..

Tai ne laimė, jei raudoti
Vienam reikia dėl kitų,
Jaunas jėgas tam aikvoti,
Kad tik sielą palaidoti
Ir tik šaukties vien kapų!..

UŽDUSĘS KAPŲ AIDAS
Jaunas jėgas tam aikvoti,
Kad tik sielą palaidoti
Ir tik šaukties vien kapų!..

KANKLININKAS
Laimės nėra šioje žemėj,
Laimės joje ir nebus!
Žmogaus protas tik aptemęs
Ieško jojo po kapus!..

Laimės nėra ir negali
Ji ant žemės čia gyvuot,
Nes ji skurdo neprašalys,
Neduos dorai egzistuot!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Nes ji skurdo neprašalys,
Neduos dorai egzistuot!..

KANKLININKAS
Ir vanduo juk netekėdams,
Ko besnaudžiant jis sulauks?..
Tik ramybėj bestovėdams,
Jis maknyne vien apgaus!..

Žmogui irgi reikalinga,
Kad tyrumą užlaikyt,
Skausmų jūra vis audringa,
Kad ten sielą nuvalyt!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Žmogui jūra reikalinga,
Kad ten sielą nuvalyt!..

KANKLININKAS
Žmogus, radęs žemėj laimę,
Ką gi joje bedaryt?..
Koks gi tikslas būt jo baimės?..
Ar kad laimės nepraryt
Tas gyvenimas vėl baisus?
Tie kraujuoti vanagai?..
Ar kad kūnas būt neraišus,
Kad viliotų jį sapnai?..

ŠMĖKLŲ CHORAS

Ar kad kūnas būt neraišus,
Kad viliotų jį sapnai!..

KANKLININKAS

Ne! Kad siela būtų tyra
Ir nekalta lyg kapai,
Kad spindėtų lyg safyrai, –
Reikalingi jai skausmai!..

Širdies skausmą gedulingą
Kurs ant žemės tesupras –
Tas laimingas!.. Tas laimingas,
Kuris laimės čia neras!..

ŠMĖKLŲ CHORAS

Tas laimingas!.. Tas laimingas,
Kuris laimės čia neras!..

SILFŲ CHORAS

Laimingas, ko laimės neužkeria gandas!..

KAUKOLIŲ CHORAS

Laimingas, kas ašaroms ranką paduos!..

NUSKRIAUSTŲJŲ ŠEŠĖLIŲ CHORAS

Laimingas, kurs laimės pasaulyj neranda!..

UŽDUSĘS KAPŲ CHORAS

Laimingas, kurs laimę atras tik kapuos!..

Laimės joje ir nebus,
Žmogaus protas tik aptemęs
Ieško josios po kapus!..

Laimės nėra ir negali
Ji ant žemės čia gyvuot,
Nes ji skurdo neprašalys,
Neleis dorai egzistuot!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Nes ji skurdo neprašalys,
Ji negali čia gyvuot!..

KANKLININKAS
Ir vanduo juk netekėdams,
Ko besnaudžiant ten sulauks!..
Tik ramybėj bestovėdams,
Jis maknyne vien apaugs!..

Žmogui irgi reikalinga,
Kad tyrumą užlaikyt,
Skausmų jūra, vis audringa,
Kad ten sielą nuvalyt!..

ŠMĖKLŲ CHORAS
Žmogui jūra reikalinga,
Kad ten sielą nuvalyt!..

* * *

Nereikia, nereikia man laimės šešėlių,
Nereikia man žvilgsnio, žodžių nei gėlių –
    Palik ir pavelyk raudot!..
Prie karšto pagalvio prigludus čia vėlei,
Pavelyk antklodę rasoms ašarėlių,
    Pavelyk man perlais nuklot!..
Ak, kad žinotum, kokiuo slėpiningu,
Kankinančiai saldžiu, bepročiai laimingu
    Aš skausmu perimtas sieloj, –
Tylėdama oro takais tuje eitum,
Ir rožių kvepėjimą dvelkiantį skleistum
    Verkiančioj, rodos, gamtoj!
Ak, kad atjaustum, kokiuo ypatingu
    Aš skausmu perimtas esu –
Sparnus eolinius tuje suglaustum,
Mano svajones tu šydu apsiaustum –
    Nevytum bedugnėn sapnų!..

MYLIU VĖTRAS, ŽALIĄ MIŠKĄ

Kur užaugau, nieks nežino,
Mane vėtros užaugino,
Žiaurios vėtros, juodas miškas,
Tai vaikystės mano viskas.

Man močiutė neliūliavo
Ir lopšinės nedainavo,
Tiktai miškas ūžė, gaudė
Ir lopšinę vėtra audė.

Man močiutė neauklėjo,
Savo meile nežavėjo,
Mane miškas paviliojo,
Vėtra meilę dovanojo!

Todėl širdis miško trokšta,
Be to vysta, be jo noksta,
Todėl siela vėtrą myli
Ir jai nesant griaudžiai tyli.

Rūstus miškas kai sujunda,
Audra snaudus kai nubunda,
Kada vėjai visur siaučia,
Širdis laimę tada jaučia,

Nes liuosybę ji pamėgo,
Jąją vijos, prie jos bėgo
Į bedugnes, į erdvybes...
Vėtra, miškas – tai liuosybė!

DAINA

Šalia aukšto vienuolyno
Upytėlė teka,
Ant krantelio su bernyčiu
Ten vienuolė šneka.

Šneka, sako žodžius saldžius
Numylėtam savo:
– Oi, bernyti, bernužėli,
Kurgi meilė tavo?

Kurgi meilė, priežadėliai,
Kuriuos man kalbėjai,
Kai kas rytą, vakarėlį
Tu mane lydėjai?..

Kai lydėjai, glamonėjai,
Daineles čiulbėjai,
Kada, jaunasai bernyti,
Tu mane mylėjai...

Kurgi dingo priežadėliai,
Meilingi žodeliai?..
Ko nuliūdęs, ko gi tyli,
Jaunasai berneli?..

Vai mergele, merguželė,
Ką man besakyti!..
Kaip, širdele, tave jauną
Man benuramyti?!..

Vai išdžiūvo mano širdis,
Ataušo krūtinė
Ir užgesė mano meilę
Bėganti gadynė...

Ir užgesė... Sunaikino
Mano priežadėlius...
Vai, drauguže, neliūdėki, –
Melski sielvartėlius!..

– Lengva, lengva, bernužėli,
Tau tai pasakyti,
O lengviaus gi tau dar buvo
Pamylėti kitą...

Pamylėjai... prižadėjai,
Kaip mane mylėti,
Kartu džiaugties ir dainuoti,
Kartu ir kentėti!..

Už kiek laiko, bernužėli,
Užmirši ir jąją...
O ja, o ja, o ja ja ja,
O ja ja ja, ja ja!..

Štai žiūrėki, vandenėlis
Taip tyliai srovena,
Lyg drovėdams, lyg netyčia
Žolaitę plazdena...

Pulkim, pulkim vandenėlin,
Mielas bernužėli –
Tai daugiaus tu nebviliosi
Jaunų merguželių...

Nebviliosi merguželių
Iš tėvo dvarelio,
Nebus skausmo, sielvartėlio,
Neskaudės širdelė...

Šaltos bangos bučiuos mudu
Vidury verpeto,
Vilgys lūpas, karštą širdį
Ir liūliuos iš lėto...

Vienuolyno čia sesulė
Užtrauks mums dainelę:
Tralia, tra lia, tra lia lia lia,
Tralia, lia lia, lia lia...

OI KADA, KADA...

Ak, kodėl gi šiaurys pučia
 Taip šaltai,
Juk sutirpo lauke sniegas
 Jau seniai,

Seniai plauko padangėse
 Vieversys,
Čiulba ulba beržynėly
 Vyturys?..

Ak, kodėl gi saulė spindi
 Taip liūdna?..
Kodėl gamta dar vis žiauri –
 Dargana?..

Oi kada geresnės dienos
 Vėl ateis,
Kada rūkas kaip nebuvęs
 Išsiskleis?..

Ak, kodėl gi vargas spaudžia
 Taip labai,
Ir kankina, griaužte griaužia
 Rūpesčiai?..

Oi kada krūtinė, skausmo
 Sklidina,
Bus vėl laisva ir laimužės
 Kupina?..

Kada šiaurys, šaltas vėjas
 Nebepūs
Ir krūtinė liuosai vėlei
 Atsidus?..

SKAUSMO PSALMĖS

Atminimui lietuvių koncerto,
įvykusio Vilniuje 10 birželio 1913 metų

Среди людей я средь — чужих...
Мне в этом мире не до них,
Как им, в борьбе и шуме дня,
Нет в жизни дела до меня...

... Мне в мой простор, в мою тюрьму
Входить на свете одному...

Ю. Балтрушайтис

Только вникни, только мысли,
Все узнаешь, все поймешь.

Švento Jono naktis...
Apsiniaukęs dangus...
Toks kerštingas, rūstus...
Žvaigždės dega tamsiai...
O paniurę skliautai,
Rodos, švino tiktai
Prisipildę, užgrius...
Vai, tai Jono naktis...
Žemė miega saldžiai
Stebuklingais sapnais
Apie laimę... Ramiai
Vėjas pučia lapus
Ir žalius, ir rudus...
Tik jaunuolių būriai
Išsisklaidė plačiai
Po tėvynės laukus...
Kad senovę pagerbt –
Palikimą tėvų...
O apmirę kalnai,
Ežerai milžinai,
Laukia sielos gyvos,

Ir karštos, ir jaunos,
Kad ateitų int juos
Ir gyvybės priduot...
Ir špižiniai varpai
Senų pilių urvuos
Laukia amžius seniai,
Kaip apleisti kapai,
Kad ateitų int juos
Tyra, skaisti dvasia
Ir paskambintų jais...
Kad senovę pagerbt –
Palikimą tėvų...
Vai, tai Jono naktis...
Vai, tai tamsus dangus...
Vai, jaunystės dvasia...
Vai, tai Jono naktis...

Ežero giesmės

SUŽĖLĘ EŽERO KRANTAI

Ūžkit, ūžkit, tyros bangos,
Ir liūliuokit vis smarkiau...
Te viršūnės baltos rangos
It g[yvatės] vis gyviau...

Baltos vilnys, juodos vilnys,
Kilkit, virkit ugnimi!..
Tesujuda jūsų gelmės
Ir koralai kruvini...

Ūžkit, ūžkit!.. Mes ištroškom
Jūsų ūžesio saldaus...
Išsiilgę džiūstam, nokstam
Be vaitojimo griaudaus!..

BALTOS VILNYS

Ha! Draugužės! Širdingiau!
Baltą kalvą padarykim,
Susituokime arčiau
Ir dainelę paporykim...

Liūdno ūžesio balsais
Atsiminkime senovę,
Kai bujojome laisvai,
Kai vis [...] nesiliovėm...

Atsiminkime laikus...
Kai įniršusios bangavom,
Žiauriai draskėme krantus,
Lyg už laisvę mes kariavom...

Juokės, džiaugėsi krantai
Ir viliojo juos ūžimas,
Ir energijos balsai,
Ir beviltis nuliūdimas!..

Ha! Draugužės! Širdingiau!
Himną ilgesio užtraukim!
Ha! Siūbuokim vis smarkiau
Ir į kovą vėją šaukim!

MILŽINAS ĄŽUOLAS ANT KRANTO

Laukiu, laukiu čia per amžių
        Aš audros,
Kad sujudint mano jėgas
        Kada nors!..

Laukiu-senstu, vystu-džiūstu
        Aš be jos,
Kaip ir karštyj žali lapai
        Be rasos!..

Gal sulauksiu ją ateinant
        Int mane
Pasidžiaugčiau, pasiguosčiau
        Ūžime!..

Ir suūžčiau, sulinguočiau
        Dar labiau,
Neg kad gaudžiau, smarkiai ūžiau
        Aš seniau!..

Išdraskyčiau lizdus ašei
Tų varnų,
Kam susisukė ant mano
Jie šakų...

Kam jie griaužia mano šaką
Ir lapus,
Kam viršūnę plėšo, varo
Į kapus...

Ak, suūžčiau, sulinguočiau
Taip labai,
Lyg matuočiau savo jėgas
Su žaibais...

Ir išgąsdinčiau aš žmones
Aš už tai,
Kam jie žievę mano skuta
Taip piktai.

Ak, suūžčiau, sulinguočiau
Aš audroj,
Kaip neūžė niekur niekas
Čia gamtoj!..

Oi, ateik, audra, skubėk –
Bėgte bėk...

NAJADŲ CHORAS

Linksma, linksma ši dainelė!..
Taip malonu ir ramu!..

Dar meilesnė mums naktelė
Jautraus ilgesio, jausmų!

Ha, naktele, hahaha...
Tra lia, tra lia, tra lia...

VIENAS IŠ CHORO
Ei, sesytės, susituokim
Į jaunystės ratą –
Ąžuolėliui uždainuokim,
Džiaugsmą tepamato...

CHORAS
Ha, sesytės, ha-ha-ha
Tralia, tralia, tralia.

ĄŽUOLAS
Ne! Tylėkite geriau...
Nekliudykit man liūdėt!..
Nepaliks jau man linksmiau –
Nepadėsite kentėt...

Išsiilgau aš galiūnų –
Šiaurių milžinų-audrų!..
Išsiilgau aš siaubūnų!..
Iš laikų senų, senų...

Aš bemoku vien ilgėties,
Vien ilgėties amžinai,
Ir nė džiaugties, nė gėrėties
Neprivers manęs balsai...

Taip!.. Liūdėsiu vienas aš,
Kol tik vėtros neišraus,
Nesulaužys man šakas –
Ir gyvenimą sugriaus...

NAJADŲ CHORAS

Ei, nurimk, nurimk,
Senas ąžuolėli,
Nedūmok liūdnai
It tas balandėlis...
Nedūmok liūdnai,
Juk tu ne mergelė –
Neišduos tavęs
Motina senelė
Svetimon šalin
Užu našlelio.
Nedūmok liūdnai,
Juk tu ne bernelis,
Neišguis tavęs
Svetimon šalelėn
Į karužę...

Tolumoj intymiškas merginos balsas pamažu nutyla

Ant ežerėlio
Rymojau, rymojau.
Baltąsias rankeles
Mazgojau, mazgojau...
Vai, kam jūs pateksit,
Baltosios, baltosios?..

ĄŽUOLAS

Neužbursit manęs,
Nepavergsit manęs
Aš liūdėjęs liūdėsiu čionai...
Man širdis
Neišgis...
Ją piktai
Sopuliai
Vis kankys...
Ilgesys
Vėl atgims
Ir toliau
Tuo labiau
Nenurims...
Kol širdis
Neperplyš...
Neužbursit manęs,
Nepavergsit manęs,
Aš liūdėjęs liūdėsiu čionai!..

TOLUMOJ MERGINOS BALSAS

... Jei už balamūto,
Priraudos, priraudos...

ĄŽUOLAS

Priraudos, priraudos...

SPIEČIUS SILFIDŲ PRASKRISDAMAS

... Štai jau ežeras netoli,
Jau jo matos vidurys

Kas prie vidurio priplaukti
Šioj naktelėje išdrįs?..
        Kas išdrįs?

Bet gal rasis toks drąsuolis,
Kad į gelmes pasileist –
Visas ežero žinynas
Prieš jo širdį atsiskleist...
        Atsiskleist...

Bet skubėkime, draugužės, –
Jau pusiaunaktis bus greit
Gali beskrendant į pilį –
Bedainuojant mums ateit?..
        Dar ateit!..

Laikas, laikas į žinyčią
Skristi lėkti kuo greičiau,
Kad atlikus mūsų himną
Kuo geriau ir prakilniau!
        Kuo greičiau!..

NAJADŲ CHORAS

Kam raudoti to, kas buvo!..
Juk kas buvo, tai pražuvo.
(Kam pražūti nepakliūva!)
        Juk išauš ir vėl rytai!..
        Dar gražiau,
        Maloniau
        Jie prašvis...

Juk dabartis daug meilesnė,
Ir grynesnė, ir skaidresnė,
Jaunai sielai artimesnė
        Neg praėjusie sapnai...
        Kas iš jų,
        Tų sapnų
        Praeitų?..
Jie tik moka suvilioti,
Vien griaudinti, apgaulioti,
Nors ir dvasioj augaloti,
        Kas tik šauksis jų!..

TOLUMOJ MERGINŲ BALSAI

Švento Jono
Vakarėlį
Nusipyniau
Vainikėlį
Švento Jono
Vakarėlį
Vakarėlį
Nusipyniau
Vainikėlį...
Olia olia
Olia lilia
Olia lialia
Olia lilia...

NAJADŲ CHORAS

Juk tai viskas jau praėjo,

Surūdijo, supelėjo,
Kol jų niekas nelytėjo,
        Ir pražuvo amžinai...
Kas prikels juos, kas prižadys,
Kas gyventi vėl paragys,
Nuramys skausmuos atradęs?..
        Kam ten atvirūs keliai?..
        Kam juos kelt –
        Skurdan velt!
        Tegu sau
        Ir toliau
        Vėl ramiai
        Ir saldžiai
        Vėl sapnuos
        Vystykluos...
        Kol širdis
        Nepagis...

KAPUOSE AIDAS

        Kol širdis
        Nepagis...

NAJADŲ CHORAS

    O dabar dabartis
        Mums pragys
    Kaip gyvent, kaip kovot –
        Neraudot,
    Kaip dantys' nežiūrėt
        Ir laimėt...

KAPŲ AIDAS

        Ir laimėt...

ĄŽUOLAS

        Ir laimėt...

NAJADOS

Jau ten toli tolumoje,
Begalinėj glūdumoje,
        Štai prašvito
        Žiburiai.
Tai jaunimas tenai klega,
Tenai stebules jau dega:
        Jos prašvito
        It žaibai...
Jaunimėlio tenai dainos
Auga, kyla, skečias, mainos
        It žaibai
        Švyturiai...

Bėkim, bėkim int jaunimą
Kuo greičiausiai prie dainų,
Te jų aidas pagamina
Džiaugsmą-laimę dėl senų.

Puiki, puiki jaunystėlė!
Laimė žemei ir dievams!..
Tralia tralia tralia lialia
Tralia lia lia lia!..

•

Mėlyni debesys nuo dangaus skliautų skubiai išsiskirsto. Pasirodo balzganas mėnulis, nušviesdamas žemę ir įstabiai atsispindėdamas baltose viršūnėse iš lėto liūliuojančių bangų

Tyliai gieda bangos...
Rami daina jųjų,
Ramiai vaikšto, rangos
Tarp krantų žaliųjų!..

Rami jųjų puota,
Vėjas jas bučiuoja...
Tyliai svaido luotą,
Puikiai jį liūliuoja...

Čiūčia liūlia luotą,
Čiūčia liūlia mažą,
Saulės paauksuotą,
Begaliniai gražų...

Vėjas skečia bures,
Pamažu siūbuoja,
Ežeras it jūrės
Tyliai taip dejuoja...

Tame luote plaukia
Jaunikaitis vienas,
Jojo daina lauke
It žemčiūgai lienas...

Jojo daina griaudi,
Kieto skausmo pilna

Ir taip pat kaip skaudi
Ji graži, prakilna...

Kanklės tylia gaida
Balsą jos kartoja,
Ir jų griaudus aidas
Tolumoj vaitoja...

Ir nutilo balsas,
Sopulius beliejąs,
Tik akordai vieni
Kur tai tebeskrieja.

Ypatinga jėga
Dvelkia jo krūtinėj,
Ypatingas skausmas
Jįjį vis kankina.

Keistas jojo būdas,
Keisti jo troškimai,
Keista jauna siela,
Keisti palinkimai...

Per daug ypatingas,
Kad su juo draugauti,
Kad ramybę rasti
Ar paguoda gauti...

AJERAS
Palikau ašei juos
Ir juokuos, ir žaisluos,

Ir jaunystės džiaugsmuos,
        Nejučiomis pabėgau nuo jų.

Inkyrėjo seniai
Man žaislai ir juokai,
Tie seni palaikai,
        Ta paguoda prajovų tuščių!..

Bėgčiau aš kuo toliau,
Kuo toliau – juo labiau,
Kad nerasčiau ten jau
        Tų linksmybių, beviltės džiaugsmų!..

Džiaugsmas kas? Plepalai!
O jei ne – tai sapnai,
Kuriuos gyvas matai
        Tarp šių skausmo bedalių klanų!..

SIRENŲ BALSAI

Ne, bernyti, nedejuok
Ir taip skaudžiai nemeluok,
Nusileiski tik int mus
Ir išvysi tu džiaugsmus...
Nusileiskie tu int mus,
        O išvysi
        Pamatysi
        Ir džiaugsmus,
        Ir sapnus...
Nusileiskie tik int mus!..

AJERAS

Nors dar maža gyvenau,
Didžio skausmo nežinau,
Bet ilgėjimos mačiau!..

Ko aš ilgiuos? Nežinau!..
Keistą troškulį jaučiau:
Bėgti bėgti kuo toliau!..

Kas ir kur mane taip traukia,
Kas gyvenime man laukia?..
Kas mąstyti mane šaukia?..

Ak, vilioja man nežinomas
        Kraštas tolimas,
Kur žiemužę gėlių žydima,
        Dainos porima,

Kuriam grožė visų mylima
        Ir atjaučiama,
Kuriam protas jausmais lydima,
        Laimės siaučiama...

... Bet juk krašto tokio nėra
        Šiam pasaulyje,
Čia tik melas skaudus tėra,
        Apgauliojimai...

SIRENŲ BALSAI

Ne, brolyti, čia gerai.
Negerai tik tu darai!..

Nusileiskie tik int mus
Ir išvysi tu džiaugsmus!..
Nusileiskie tik int mus,
        O išvysi,
        Pamatysi
        Ir džiaugsmus,
        Ir sapnus!..
Nusileiskie tik int mus!..

AJERAS

Ilgai kentėjau ašei vienas,
Svajojau vien tuščiais sapnais
Per baltą naktį, juodą dieną
Ir poetingais vakarais!

Bet tai svajonės... Kas iš jųjų?
Tai dūmai rytmečio,
Tai tik šešėliai ištremtųjų
Iš rojaus, žemės ir dangaus!..

Ilgai ilgėjimos kankino,
Daug buvo valandų karčių,
Lyg, rodos, šaukė ir vadino
Šaltinio ieškot paslėpčių!..

Pasaulis kurčias ar apkvaišęs,
Aš to tikrai jau nežinau!
Bet kad užnuodytos jo vaišės,
Patsai ne kartą tą mačiau!

Mačiau šešėlius slėpiningus,
Girdėjau balsus ypatingus,
Žmonėms juos rodžiau ir sakiau,
Kad yra kas tai prakilnesnio,
Tikrai gražesnio ir skaidresnio
Neg rojus kūno ir dangaus!..
Bet ką gavau!.. Mat tai sapnai
Juk esą... Jie tai seniai
Supratę...
Bet gal aš klystu?.. Gal klydau?..
Gal nemiegodams sapnavau?..
O, kas išvys man šitą „gal"?..

SIRENŲ BALSAI
Ne, bernyti, neilgėkies,
Dabar klysti ir klydai!
O podrauge negailėkies,
Kad per rūką tu bridai!..

Džiaukies, džiaukies! Vėtra kyla!
Vėtra kyla pamaži,
Juodos vilnys auga, dyla!..
O, ši vėtra bus graži!..

Tu išvysi,
Pamatysi
Ir džiaugsmus,
Ir sapnus,
Nusileiskie tik int mus!..

AJERAS
Štai šiandie, kai buvau
Su draugais po medžiu
Ir nuliūdęs klausiaus
Jų balsų, jų dainų,
        Ir daina
        Galinga
Aš užburtas buvau –
Keistas šmėklas mačiau...
Man vaidenos glūdumoje,
Ten, kur stabulos liepsnoja,
Iš merginų puikus ratas –
Ir šešėliai vargiai matos...
Tai merginos ar dievaitės,
Aš pažinti negalėjau...
Iš netolimos giraitės
Jos int stebules atėjo...
    Liepsnon mėtė puikias gėles
    Ir dainavo širdingai...
    O radastų vainikėlį,
    Rods, paliko jos tenai...

    O viena mergina
    Man int ežerą viliojo
    Ir vainiką dovanojo...
Sako, ežero dugne,
Bangų laimės ūžime
Nėra ilgesio, skausmų
Nei slėptybės geidulių!..

NAJADOS

Ei, bernyti, eikš int čia
Po bangomis neslapčia
Nuramysiu tau jausmus –
Nusileiski tik int mus!..

SIRENŲ BALSAI

Nusileiski tik int mus...
        O išvysi,
        Pamatysi
        Ir jausmus,
        Ir džiaugsmus,
Nusileiskie tik int mus!..

AJERAS

Neužburs jau sapnai...
Gal vėl šalti kapai
Bus paguoda tiktai...

Vėtra pamaži pradeda insigalėti. Insibėgusios bangos kartais insilieja į luotą. Dangus baigia apsiniaukti juodais debesims

Štai audra jau apčiuops
Ir vilnis, ir bangas,
Ir krantus, ir lankas!
Ir sulygins ji juos
Viename ūžime –
Rūsčiame siutime...
Kilsta, kilsta audra...
Ir rūstinga gamta
It išalkę vilkai

*

Dūksta šėlsta seniai...
Vėtra ta bus graži...
Seniai laukiu tokios,
Nes aš joje jaučiuos
Kaip kitur niekados...
Nežinau ir už ką
Aš pamėgau taip ją...
Gal dėl to, kad visai
Žemėj šioj neturiu,
Kas verpete kančių
Prakilniai ir mielai
Karštą ranką paduot
Ir iš skausmo vaduot...
Neturiu ir turėt
Neturėjau dar aš,
Nes nė viens neatneš
To, ko geisčiau norėt...
Nes nė viens neišriš
Mano „gal?" niekados,
Jei bent pinklės pakis,
Kai žlugsiu po kovos...
Nes ilgėties vis vien
Begaliniai vėl reiks,
Nors visai ir kasdien
Gal man bars, gal man keiks...

SIRENOS IR BALTOS VILNYS

Kaip, bernyti, taip liūdnai

Savo dalį apsakai?..
Jei pasaulyj negerai –
Kam gyvenimą varai?..
Nusileiskie tik int mus,
    O išvysi,
    Pamatysi
    Ir džiaugsmus,
    Ir sapnus,
Nusileiskie tik int mus!..

AJERAS

Ašei vienas vienai
Šiam pasaulyj esu...
Ir vis ilgiuos liūdnai,
Žiaurų jungą nešu.
Tiktai vien su audra
Susilieja dvasia –
Ji man taip artima...
Tiktai ji man išriš
Tą, ko trokšta širdis,
Ko išalko bedalė seniai...
Nes manieji skausmai,
Kūnas tas ir dvasia –
Yra vien tik audra...

AUDROS HARMONUOTAS ATBALSIS

Kūnas tas ir dvasia –
Yra vien tik audra...

AJERAS

Juk pasaulyj šiame
Galingiausias tasai,
Kurs skausmų siutime
Yra vienas vienai...
Tai sakau iš širdies,
Iš gilumo sielos,
Bet juk nieks negirdės,
Be bangų ir audros...
Negirdės, neužgros...

SIRENOS IR BANGOS

Negirdės, negirdės...
Ir girdėt nenorės...
Tik ramumo nesuteiks
Ir it beprotį vis peiks...
Nuramysim tau jausmus,
Nusileiskie tik int mus –
        O išvysi,
        Pamatysi
        Ir džiaugsmus,
        Ir sapnus,
Nusileiskie tik int mus.

AJERAS

Skęsta, rodos, mano luotas –
Ir apglėbs audra jį tuoj,
Nuseksiu ir aš į puotą,
Te tik bangos paliūliuoj...

Vėtra luotą panėrė, ir Ajeras vandenyje stovi iki kelių

Girdžiu: varpas... Aš girdėjau
Jįjį skambinant seniai,
Kaip agonijoj liūdėjau
Pagal ąžuolą tenai...

Kas tai sakė, kad tvirtovė
Yra ežero dugne,
Kad ten varpas griaute griovė
Šaltam jūrų ūžime...

O šią naktį pats regėjau,
Kaip silfidos lėkė ten,
Kaip dainavo, kaip skubėjos
Ir mane viliojo jau...

Kad tenai nebėsą, sako,
Nei liūdnumo, nei skausmų,
Kad ten vilnys linksmai plaka
Tarp koralų raudonų...

Sako, varpas jei sugaudžia,
Tai išnyksta
Širdies skausmas, nebespaudžia
Nė ilgėjimos balsai...

SILFIDOS

Eikie, eikie – varpas šaukia...
Laimės himnai širdin plaukia...
    Atsikvėpsi, atsilsėsi
    Ir išeiti nenorėsi...

AJERAS

Skęsta, skęsta mano luotas,
Tuoj nugrimsiu su juo aš...
Ir ilgėjimos, man duotą,
Vėjas sau gal nusineš...

Skęstu... skęstu... Neprašau
Niekieno pagalbos...
Kaip norėjau – gyvenau,
Kaip noriu, ir mirsiu!..

Mano kankles kur padėt...
Jų palikt nenoriu...
Neturiu kam jų žadėt –
Geriau sudaužysiu...

Sulaužo

Tiktai vieno aš bijausi,
Kad kas iš gyvų
Negailėtų manęs jauno
Iš jaunų dienų...

Nepralietų rasos skausmo
Mirties valandoj,
Neminėtų geru žodžiu –
NepernešČiau to!..

Nuskęsta

SIRENOS, SILFIDOS IR BANGOS

Tra lia lia lia lia
Tra lialia tra lialia
Tralio, tralio, tralio!..

PELĖDOS IR APUOKAI

A-ū!.. Skausmai...
A-oi!.. Jausmai...
... Jauna širdis...
A-ū!.. Mirtis!..

KAPAI IR VARNAI

Baisu... griaudu...
Širdy skaudu...
Spaudžia,
Griaužia
Sopuliai...
O... pražuvo...
Kas jam kliuvo,
Čia gyventi
Ir pasenti
Suvisai...
Jam tikrai
Negerai
Jau galvoje buvo,
Kad čionai
Taip ūmai
Vienas jis pražuvo.

ĄŽUOLAS IR VERDANTIS EŽERAS

Čiūčia liūlia jauną,
Čiūčia liūlia širdį...
Ramu ramu bus kam
Su silfidoms kartu.

VĖTRA

Palikai tu mane
Šaltame ūžime,
Kad užmirščiau tave...
        Neužmiršiu tavęs
        Niekados, niekados
        Ir liūdėsiu viena,
        Be tavęs visados...
Atminimui gi šios
Taip karčios valandos
Padarysiu aš taip:
Kad vis Jono rytais,
Saulei tekant gražiai,
Ir liūdnai, ir keistai
Vis rėdysiuos žiedais...
U-ū... U-ū... U-ū...
        Ramybė, drauge, tau!..

SIRENOS, SILFIDOS IR BANGOS

Tra lia lia lia lia
Tralialia tralialia
Tralio tralio tralio

VARDO DIENOJE

Ženklą skausmo, kryžių plieno,
Žiaurius vėtros siutimus,
Kad skeveldros ugnies lieno,
Ir perkūnus įstabius,

Seno varno skurdų vieką
Jum teduoti aš galiu –
Nes širdyj audrotoj nieko
Aš, be skausmo, neturiu...

Bet tikėkie tik siutimui,
Vėtros – ilgesio balsams –
Rasi laimę prakeikimą
Savo sielos švyturiams...

Laimę, skausmą, prakeikimą
Teišriš audros balsai –
Tegu vėtros pašėlimas
Būna sveiko troškuliai...

Tik audroj liuosybė tūno,
Joje laimės kibirkštis,
Joj skaistumas nepražūna,
Joj gyvybė ir mirtis...

DAINUŠKA

I. Godėlė

Nesuriškit sparnų svajonėlės skaisčios –
Ji su kalnų aru virš bedugnių skrajos!

Ji laisva kaip šiaurys, kaip verpetai jūros,
Po beribes plačias ji dūmas išnešios!

Už kalnų, už miškų, už skliautų mėlynų
Ji kaip viesulas lėks, nors ir būt be sparnų!

Neišreikšti žodžiu, ką apčiuopia jinai,
Kiek pasaulių gražių tik per ją pamatai!

Vai, išbėgsiu laukan, kur purienų žiedai –
Pasimelsiu prieš juos, pasiguosiu saldžiai!

Vai tu, vėjau lakus, aš tave sučiupsiu
Ir jaunystės ugnim, ir sapnais uždegsiu!

Plauksim mudu abu kaip nakties kibirkštis,
Kad uždegtum vilčia abejonių širdis!

II. Te mirtis pati numiršta

Tai aš bėgau int pievelę
Nuo karčios dalelės,
Kad pavirstau vilku pilku
Ar siera žemele.

Ar raibąja gegužėle,
Saulei tekant rytą, –
Iškukuotau nedalėlę
Int dalelę šviedrią.

Ir išvydau gelsvą žiedą,
Purienų žiedelį,
Ir nuskyniau kaip galvelę
Jauno bernužėlio.

Vai tu, žiede, tu, žiedeli,
Kaip tu jaunas šiandie!
Aš pamilau kaip gyvatą
Tavo spalvą tylią.

Tu pavasario skelbėjas,
Tu daina laisvoji!
Jau žinau, kad jėgos jaunos
Ima savo dalį.

Kad girelė verks žalioji,
Kad čiauškės lakštutė,
Kad pražys radastos sode,
Kad ateis gegužis.

Tad ar man, jaunam berneliui,
Graudų skausmą lieti!
Nežydėjus, nekentėjus
Verkti ir nuvysti?!

Ne! Gyventi noriu, trokštu –
Dar karšta krūtinė!
Te mirtis pati, juodoji,
Su varnais numiršta!

III

Intūžusi vėtra nutraukė stygas
Nuo smuiko kančių ašutines,
Suskambo galinga nevilties daina,
Bet buvo jau ji paskutinė.

Jau smuikas numiręs. Per amžius rauda
Jau jo nebežadins svajonių...
Kas žino?.. Gal mano karti gyvata
Nutrūks kaip styga nuo karionių?..

Kaip sapnas išnyksiu? Kovoj gal žlugsiu?
O gal kaip papartis nuvysiu?
Gal, skausmą prakeikęs, gyventi mesiu?
Nirvaną gal žiaurią išvysiu?

Tebūna, kas būna – mirties nebijau,
O skųstis nenoriu aš niekam!
Čiumpu tik irklus aš ir valtį greičiau,
Irkluosiu int dangų arčiau, vis arčiau,
O sielvartą žemei palieku!

IV. Jai

Plauk, giesmele, int mergelę –
        Jau tokia dalelė!
Skurdžią, žvainą skausmo dainą
        Nusiųsiu Gėlelei!
Pasakysiu, paporysiu –
        Skausmu pasdalysiu:

Gal išausiu dainą gausią –
Tai verkti paliausiu!
O gal tiesiai skausmą liesiu –
Upe pasiliesiu –
Gal užmigti ar apnikti,
Ar išnykti gausiu!
Rimk, širdele, – nedalėlė
Užstojo man kelią:
Liūdi, liūdi, skausme glūdi
Mano goda gūdi!

V. Nedainuotau, jei galėtau...

Nedainuotau, jei galėtau,
Kaip mirtis tylėtau,
Jei ugnis užgest krūtinėj,
Jei išdžiūt verpetai!

Gal dainelė it godelė
Praskambės sau viena?
Negirdės gal rūstūs žmonės? –
Pasijuoks broleliai?

Kas man darbo?! Tenegirdi,
Teneklauso žmonės!
Te broleliai juokias godžiai,
Jei juos juokas ima!

Ir paukštelė čiulbuonėlė,
Tarp šakų kai gieda,
Ar ji žiūri, ar ji laukia,
Kad klausyt jos žmonės?

Tai dainuoju, nes aš jaunas,
Nes širdis to prašo;
Nes pavasaris atėjo,
Nes aš žemę myliu!

Aš visas – verpetai,
Aš visas – ugnis,
Aš visas – godelėj
Dangaus kibirkštis!

DAINUŠKĖLĖ

Skaidri žvaigždutė
Pro rūkus švietė,
Jauną mergelę
Ji džiaugtis kvietė.

– Vai, kaip man džiaugtis,
Skaidri žvaigždute,
Kad aš nerandu
Savo motutės.

Sako man žmonės,
Kad aš našlaitė,
Būk mane mažą
Radę giraitėj,

Kai vėjas verkęs,
Kai giria ūžus,
Vėtra dejavus
Rūsti, įtūžus.

Nėr kas paguodžia,
Kas nuramina,
Mano širdelę
Kas atgaivina.

Verkiant girelė
Man teramino,
Vargo dainelė
Man teaugino.

Oi, li lia, li lia,
Oi, liu lia, liu lia,
Vai kur man rasti
Mano motulę?

* * *

Pyniau, pyniau
Žvainą
Dainą,
Plėšiau verkiančias stygas.
Stygos trūko. Brėško skardas.
Vėjas blaškė man dūmas.

Šilas verkė. Pušys meldės.
Krankė varnas ant kapų.
Buvo tylu. Buvo triukšmas.
Buvo klaiku ir baugu.

Pyniau dainą... krito rasos
Man karčiausios iš akių,
Kad jaunystėj širdingoje
Niekuo džiaugtis negaliu!

Bet gana! Dejuoti moka
Ir kiekvienas be dainos!
Dainos tam, kad džiugint žmones –
Šaukt prie darbo ir kovos!

Ei, pušelės, varne, šile, –
Gan tos verkiančios raudos!
Pinsim, pinsim
Žvainą
Dainą,
Bet tik meilės ir drąsos.

I. Prie langelio

Daina

Čiulbuonėle, čiulbuonėle,
Paklausyk nors tuje, –
Pasiskųsiu, paporysiu
Savo nedalėlę.

Vai, nuneški, čiulbuonėle,
Ant lakių sparnelių
Į gimtinę – tėviškėlę,
Tolimą šalelę.

Vai, nudžiūsiu, tai nuvysiu
Be brangios laisvužės,
Be saulaitės spindulėlių,
Audringos dalelės.

Vai, tai verktau, kad mokėtau,
Kad jėgų turėtau,
Tai raudotau – skausmą lietau
Į dainelę šviedrią.

Tai išverstau mūro sienas,
Grotas geležines,
Tai iškiltau kaipo aras –
Padangės' klekėtau...

Pasidžiaugtau saulės šviesa,
Pakvėpuotau džiaugsmu,
Pagyventau, paklestėtau
Kaip lakus paukštelis.

*

Vai, surastau, suieškotau
Savo nedalėlę,
Laisvės skaidrią, švitrią dainą –
Savo daluželę.

Ir kaip žiedas baltas ievos
Pražydėtau kartą,
Vai, jaunystę jaunystėlę
Tai pajustau ašei.

Čiulbuonėle, čiulbuonėle,
Paklausyk nors tuje, –
Pasiskųsiu, paporysiu
Savo nedalėlę.

II. Pajutus...

Я на ветер руль направил
И, как чайка, без отчёта,
Без раздумья жизнь люблю!
Ив. Бунин

Pavasario jauno skaniu dvelkimu
Apsuptas godojau godelę,
Godelių godelę... Žaliu purimu
Puošiau jos, beskriejančios, kelią.

Norėjau apčiuopti pasaulio kraštus,
Suglausti į vieną svajonę...
Pavasaris jaunas... Pasaulis platus...
Taip žydrios jaunutės karionės...

Norėjau iš karto aš džiaugtis ir verkt,
Ir melstis prieš šiaurės vėjelį...
Norėjau aš ašaros' džiaugsmą sumerkt
Ir vytis į erdves godelę...

Be žemės šaltosios, be vilties skausmų
Nemyliu pasauly aš nieko,
Užburtas sapnų amžinų dvelkimu –
Jai maldą ir godą palieku!

III. Kur beplaukti

Širdyje kaip jūroj
Tai vieni verpetai,
Tai vilnys nurimę
Liūliuoja iš lėto.

Kartais kyla juodos bangos
Su viršūne kruvina,
Kaip gyvatės brukas, rangos,
Dūksta viesula pikta!

O vėtrai nurimus,
Vėl puiku, taip jauku,
Ir džiaugsmo šešėliai
Kaip dvasios vėl plauko.

Negaliu aš persiskirti
Su širdim ir su valtim...
Nežinau, kur besiirti –
Ar jūrosna, ar širdin!

IV. Eisiu į girias

Iš Konopnickos

Eisiu į girias, šaltas paunksmes,
Sparnus iškėtęs it gulbė plunksnas,
Sparnus iškėtęs, per rūkus palšus,
Prieblandos vėjas kurių nemalšo...

Nėra ant žemės mano dalelės,
Tarpe savųjų nėr man vietelės,
Nėra vietelės, nė vargšės gryčios,
Saulė nešviečia, slepias lyg tyčia.

Stogas šiaudinis – mano nameliai,
Alpstanti tyla – mano saulelė,
Alpstanti tyla, kanklės medinės,
Daina lakštutės – skausmas krūtinės...

Upė gi dainą į mišką neša,
Naktys ateina, barstančios rasą,
Naktys ateina rūbuos baltuose,
Degančiai žiba deimantai juose...

Man čia reikėjo vargti – gyventi,
Augti, klestėti, varge pasenti,
Keltis reikėjo anksti rytelį,
Kaip vasarojui šlamant prie kelio...

Mano gimtinė – vėtra vėjuota,
Mano vaikystė – daina sparnuota,
Mano paguoda – aušružė ryto,
Mano gyvenims – rasa, ką krito!

V. Iš Vlasovo

Vai, slėpkis, saule paauksuota,
  Tamsoje begalinėj,
Nesuprasi tu, spinduliuota,
  Kaip ilgisi krūtinė.

Ateis ir vakaras laimingas
  Jautriame tykume,
Ir gražios pasakos, meilingos
  Tada vilios mane.

Ir užsidegs žvaigždutės laimės
  Erdvėje tolimoj,
Ir atsiminsiu ugnį jauną,
  Užgesusią sieloj!

ŠVENTAM JONE

I

Išsiilgau švento Jono
Kaip pavasario saldaus, –
Mat, išbėgusi į lauką,
Siela džiaugsmo pasigaus!

Švento Jono šviesios naktys –
Tyras krikštolas tikrai!
Žvaigždės mirga, liepsnos dega,
Dainos girdisi plačiai!

Švento Jono šviedrios naktys –
Jūs ilgėjimos širdies!
Kurs gi jaunas, jums atėjus,
Bakūžėlėj nusėdės!..

Tai meldžiuosi ašei žemei,
Tai lekioju, tai einu...
Vai, jaučiu, kad ašei jaunas,
Tai žinau, kad gyvenu!

Mėgstu slankioti po lauką,
Žiebti ugnį širdyse –
Tepradžiunga vargo žmonės, –
Lieja skausmą dainose!

Niekur nėr nei tiek liuosybės,
Niekur nėr nei tiek jėgų,
Kiek didžiuos balsuos jaunimo,
Kiek akorduose dainų!..

Susikūriau šviedrią ugnį
Ir pinu dainas prie jos...
Pats sau giedu, sau meldžiuosi –
Mat nenoriu lenkt galvos!

Yr čia kanklės, giesmės, ugnys,
Myliu mergą nuo seniau,
Ašei jaunas – laisvas aras –
Ko bereikia man daugiau!

II

Vai, tai keikiu šventą Joną
        Aš už tai,
Kad su juo apmiršta sodai
        Ir miškai!

Kad gegelė, ta pilkoji,
        Nekukuos. –
Mano sielvartą gailingą
        Kas paguos!..

Kad lakštingala skaisčioji
        Nečiulbės. –
Tai man verkti ir dainuoti
        Kas padės!..

Pamilau aš kaip gyvatą
        Jų dainas, –
Ir be jų širdis jau džiaugsmo
        Nesuras!

Kaip pasaulis be poetų –
        Be sielos,
Taip gamta be čiulbuonėlių,
        Be dainos!

PARODIJOS, KUPLETAI, EILIUOTI PARAŠAI IR SVEIKINIMAI

PLAUČIAI IR STIBINKAULIAI

Parodija

I

„Kryžių kryžiai sukryžiuoti..."
Petro Vaičiūno *Dvasia ir Griaučiai*,
I *Skaitymai*, XIX kn.

Kryžių kryžiai sukryžiuoti,
Ant tų kryžių – dar kiška.
Einam amžius peklon joti,
Žengiam – skersūs – kaip meška.

Varpas gaudžia, kaip ir gaudė,
Lyg per sprandą dar jis gaus...
Kažkas trynė, kažką spaudė,
Traukė pirštu iš dangaus.

Žemės molis. Ūko skaros.
Vieną naktį – ir gana!
Nykiai juoda piesta varos,
Raižo širdį man žmona.

II

„Ilgesio bokštai vis kyla ir kyla"...
„Kelią pametę, kaip šunes tik loja
Ir po klampynę – apskretę sau šliaužo"...
Petras Vaičiūnas, ibid.

Ilgesio bokštai vis kyla ir kyla,
Rimai kaip nosis iš lėto srovena,
Grobai džiovina sušlapintą milą,
Dievinas balsas padangėje stena...

Nykios būtybės per slenkstį rapoja,
Niekas per pilvą bjaurybėms nečiaužo.
Kelnes pametę, kaip šunes tik loja,
Rapoja ir lenda – apskretę – ir šliaužo.

Kažkas stenėdamas šaukia:
„Amžiai po duknom, tarytum prikalta"...
Atbalsio nėra. Vien kvapas tik plaukia...
Stypso be reikalo duknos pakeltos...

III

„Kojos supintos, o rankos kaip vytys..."
„Stovi išdžiūvusios dieviškos lytys..."
Petras Vaičiūnas, ibid.

Žaizdos zylioja. Ir veidas kaip bieso.
Kojos supintos, o rankos kaip vytys...
Nori priglausti kankintą ir liesą...
Nori paklydusią kryžium guldytis...

Bet – atsiduso ir snapą nuleido:
Tėvai, atleisk, nes nežino, ką daro.
Delnas skardžiai nuriedėjo per veidą,
Saulėmis nušvietė nuodėmės barą.

Kalnas nepratęs į slėnius dairytis,
Pirštai įniršę į apačią smigo...
Stovi išklypusios dieviškos lytys...
Niekam nerūpi, kas podukny migo...

IV

„Sąžinei genant, ant kelių supuolo"...
„Galvą pakėlė – tik griaučiai ir griaučiai
Saugo palaidotą masę..."
Petras Vaičiūnas, ibid.

Sąžinei genant, ant kelių supuolo,
Laižo paklodę, sukruvintą žemę,
Griaužia dantimis apskretusį suolą,
Mirusią naktį vaitojimais remia...

Galvą pakėlė – tik plaučiai ir plaučiai, –
Nėr tau meilumo nei džiaugsmo žadėto...
Lipa ir tampos įniršę kaip jaučiai,
Ieško po duknom kurpalio padėto...

Žemėmis barsto įduodamą vietą, –
Slepia palaidotą masę.
Kažkas su žirklėms pagavęs muškietą
Šaukias pradėti poetišką rasę...

IŠ SERIJOS „MŪSIŠKIAI UŽ GRONYČIOS"

I. LYRIKA SILVESTRO VAKARĄ

Kelkite, vyrai ir moters, tąjį begėdį, kurs kalendorių pramanė:
Nebūt kalendoriaus – nebūtų Silvestro –
Kiauros kišenės būt pilnos!
Mano kišenės būt pilnos ir dūšia – spakaina!
Ir untergrundai su obergrundais dainą terundyt senovišką.
Pilkos esybės iš makalynės kaišiotų galvas pagurkliais.
Pons Prezidentas su komendantu mokyt piliečius: žiopsokit.
Kunigs barzdočius – ne parmazonas – šeštą prisakymą ragintų vykint.
Šventi demokratai žemės pavilgui dangišką rojų pardavinėtų.
Liūdni piliečiai snaustų ir krioktų –
Pėtnyčią šventą valgyt garsvyčias.
O Voldemarai, kur tu pasidėjai, kad kalendoriaus nekeiki!
Žviegia tramvajai, dunda asfaltas,
Šventą Silvestrą garbina gatvė.
Tuščia kišenė! Pilvas įtrauktas, miesto jaunysta – kaimo senatvė...
Mūrai ir mūrai, kaip Vaičkus dainuoja Lemenkūdros padangėj...
Ten untergrundai, čia obergundai – kelnės ir kelnės, kartais sijonai
Žalibarščiais binkiškai naktį žaibuoja...
Yra ir centras. Tam centre yr šildas. Tam šilde yr žirgas.
Po žirgo gi kaba: Lietuviška Pertretunga.
O aš sulenkęs, kaip jaučias Vaičiūno poezijoj garbinams,
Paniūrau prie šildo ant palšo granito
Ir, šventą Silvestrą lydėdams, dainuoju.

II. SEKRETORIUS SU NUMERIU

Jis – ne sekretorius, jis – sekretorius. Bet sekretorių yr daug,
prancūziškai veblančių.
Senas begėdis ir lepšė Sir Darwin
Kovą už būvį pramanė.
O Michailovskis, jam beždžionaudams,
Individybę velniui pakišo.
Ir sekretorius – seniai individas,
Parašą kaktoj nešioja – I!
Taip ir žinokit – jis pirmas!
Dieną ir naktį – notūras šleketnas – bajoras.
Sakos tavorščiams – jis pečentę turįs bajorišką kažkur pridėtą.
Bet man nepasiekt Voldemaro:
Pirtin su bajorais nevaikštau...
Būdams Kaune ministernėj, dūsaudams troško –
Siūdintis praką Paryžiuj:
Kad lipšniai priliptų prie kūno –
Ir pečentę rodyt:
Už šveicorių buvo didesnis!
Bet, už gronyčios patekęs,
Gavo fasoną sumažint –
Ties šepetukais.
Ir kelnių, kamzelkos ir kurtkos kišenėse –
Po šepetuką.
Vaikšto didžiuojas: mano tai ginklas!
Kraujas bajoriškas jūrėmis supas.

III. PAREIGŲ PILNYBĖJ

Lietuvninkai – kamai ir meškos.
Laikas jau laikas iš miego sukilti –
Apykaklę madnią mokėt užsirišti!
Ir sekretorius ėmės madnumo podriado.
Ponia Kleckiaučienė, ponia Šnapsinskienė –
Ir kitos didelės ponios
Užvertė poną sijonų pirkimais.
Ir sekretorius su numeriu eina įsakymų vykint.
– Panele Kelmyte, aš tamstai paliepiu –
Porą madniųjų sijonų nupirkti!
Raukos panelė ir kukžda:
– Pons sekretoriau! Sijonus pirkioti –
Ne mano tarnybinė pareiga!..
Čia sekretorius kaip griausmas:
– Aš tamstai paliepiu! Nejaugi aš pats
Apatinių sijonų pilnybėj
Turiu praktikuotis!
– Gal malonėsi, pons sekretoriau,
Įsakymą duoti raštu,
Kitaip aš ne mandri!
Kai durys sugirgždo sekretoriui išeinant –
Gatvės Berlyno dundėjo.

IV. MEŠKŲ DRESIRUOTĖ

Kas Lietuvoj priemenė –
Tai mieste vadinasi – Diele.
Ten sėdi ir laukia panelės
Su dideliais ponais kalbėtis.
Pats sekretorius išeina iš rūmų,
Pabaigęs pečėtyt sijonų bagažą.
Panelės sustoja į eilę ir linksi.
Prasideda smotras –
Tarytum prie kapo muziejaus.
Kepurės ir linijos – visa ištirta.
Sekretorius – rūstus.
– Kaip jums pagaliau ir ne gėda!
Iki šiolei nemokat modingai rėdyties!
– Pons sekretoriau, nelakt ir šuva
Pamazgų, jei turėt pinigų...
– Vot tebe maš!
– Mieste gyvena panelės –
Ir pinigų neturės! – – –
Pons sekretorius – praktikos pilnas!
Staiga prasišiepė durys –
Įeina modinga mergaitė.
Pons sekretorius vyniojas
Kaip Nemuno bangos pro Kauno šiukšlynus.
– Kur centimetra? Kur centimetra? –
Pons sekretorius matuoja:

– Centimetrų šešiolika lygiai –
Lig žemei nuo galo sijono – – –
Taip, kaip modingas įstatymas liepia!..
– Ach, kokia talija, linija kokia!
– Šit jums, panelės – tai pavyzdys tikras! –
– Ar centimetrų šešiolika yra taip svarbu?
– O kas yra svarbu? Kas svarbu!
Sekretorius alsuoja: kas svarbu!
– Ach, kokia talija! Linija kokia!
Panelės ne – madnios –
Atažagarios šliaužia pro duris.

V. VOS NE APOPLEKSIJA

Daugel buržujų iš Lietuvos
Traukia į užsienį madną.
Pons meškinas – didis buržujus – su galva –
Teikėsi syk atlankyti stolyčią.
Pons sekretorius
Klapatijos svečią priimti.
Pons Meškins, Pertretungoj
Vitką Laidoką sutikęs:
– Prašom veizėt, ar galstuką gerą –
Ašei pirkaus?..
– Gerą tai gerą, bet, – šelmis Laidokas juokuoja, –
Reik nuomonės klaust sekretoriaus...
– Nuduosim – kaklaraištis – mano, ne tamstos...

Žingsniams sekretoriaus
Dielėj plačioje pasklydus,
Vitka Laidokas akutes primerkia:
– Prašom žiūrėt:
Ar gerą kaklaraištį aš nusipirkęs?..
Pons sekretorius pavartė, pavartė ir širpsta
Kaip bitinas, vapsvų pakibints:
– Kamas buvai tujen, kamas ir būsi!
Proto tarytum netekęs!
Barbarai vieni kaklaraiščius tokius nešioja!
Valandą pačią kaitriausią
Vitka Laidokas pertraukia:
– Kaklaraištį pirko pons Meškins, ne – aš!
– A!..
Greitosios pagalbos karieta
Išnyko skubiai horizontuos...

VI. KRAKMALIONY PANIENKI

Ištiko nelaimė kaip tam Odisėjui,
Kuris Penelopą ne vietoj užmiršo.
Žinai, kaip jaunimas: tuojau vakaruškos.
Pons sekretorius, užklydęs
Į vakarušką netyčia,
Kryžkelėj stojos dūmodams:
– A la diable, krakmaliony panienki!
Negali šilkinių suknių pasisiūti –

Ištepė švarką – Krokuvoj siūtą – krakmolu!
Apvaikštęs stolyčios visas kemikalnes,
Krakmolo iš švarko išimt negalėjo.
– Pšeklenty krakmolas ir jojo panelės!
Penkis lapus Maupassant'o perskaitęs,
Drožia į kriaučių garsiausį – Adame'ą
Dėmei iš švarko išpjauti.
Dar dūmais cigaro išlėkt nesuspėjo,
Kaip kostiumas visas persiūtas:
Kelnės stilingos – empire –
Ir švarkas – jak z bruku Polynésie,
Deja, tik ant kupros netilpsta!
Ir liūdi priimdams vizitus bajoras
Ne madnių panelių patiekai,
Kelnės stilingos – empire –
Ir kurtka – kareivio milinė
Iš karo muziejaus...
Paris, o Paris!
Malheureux que je suis!

VII. STIPENDININKAI

Jeigu išgirsi pėtnyčios rytą
Arba antradienį, baigiantis trečiai,
Kaip pons sekretorius dūsuoja,
Kambario langus atverdams:
– Ak, kaip nuvargino, ak, kaip nuvargino! –

Žinok, kad stipendininkai
Naują ataką pradėjo.
(Dienos tos skirtos su jais vajavotis.)
Kartą, dar dienai nebrėškus,
Užvertė gatves minia.
Vėliavos prieky ir barikados
Dengia užpakalius.
Rakaliai, icliai,
Smokingus žydui užstatę,
Mušė Kaunan telegramą,
Kad išmokėt jiems stipendiją...
Kaunas atsakė – sičas...
Ūžia minia, trimituoja,
Laukti minutės nenori.
Pons sekretorius sušilęs –
Vargo pasmaugtas –
Prakalbą laiko:
– Išverčiau stalčius visus –
Ten pinigų nematyti!
Netikit man – Vitka Laidokas,
Panna Liucencija gali paliudyt,
Kaip popierius stalčiuj verčiau:
Ten pinigų nematyti!
Ūžia minia, trimituoja,
Kelnes – empire – grasos mauti –
Ant barikados iškelti...

VIII. PAIPAKLIOKAS

Didelė ponia Diplomatiena
Ponams geriems paipaklioką padirbo.
Sukvietė didžius, mažus ir mažiausius,
Smokingus siuvė Adame'as.
Buvo jų tarpe ir Vitka Laidokas,
Ir Kaušas Vapsva, nelaimingas poeta,
Pana Marikė, širdis visur esanti,
Timpka, komednikas senas,
Vilkolakio herojus ir diplomatas,
Špunka komednikė, sekretorius be numerio,
Dėvinti suknią raudoną,
32 centimetrai nuo žemės ir be rankovių,
Ir daugel kitų dobrodziejų.
Nors skamba už sienos stikliukai,
Siūlo tarnaitė jiems ponų palaukti...
Staiga prasiveria durys
Kaip žiotys Tumėno Seimo tribūnoj,
Pirmos kategorijos ponai ir ponios,
Sočiai privalgę, ūsus laižydami,
Salėn išeina,
Kur antra kategorija pučias
Ir, dantis sukąsdama, laukia patiekos...
Prasideda apmaudos maištas!
Pons sekretorius kategoriją antrą
Šitokiais žodžiais ramina:
– Dideli ponai taip daro, taip daro;

Pirma kategorija dribso ir snaudžia,
Antra kategorija ją linksmina šposais...
Žinia, kad lietuvninkai – meškos ir kamai!
Trynėsi, trynėsi tie nezgrabailos,
Kol siūlus nuo Špunkos nažutkos,
Kur jungė jos priekio ir nugaros dalį...
(Nažutka tokia, be rankovių,
Viršuje tik siūlais sunerta...)
O siūlams nutrūkus – tikra negerovė:
Vietoj nažutkos ėmė ryškėti –
Raudoni: kaklas ir nelegališkos dalys...
Čia Kaušas Vapsva, akis užsidengdams,
Tuoj – makt – po stalu nekaltybėje smunka...
Pons sekretorius už kojų jį traukia
Ir šitokiais žodžiais ramina:
Dideli ponai taip daro, taip daro!
Špunka, sujaudinta prietykiu staigiu,
Alpsta glėby sekretoriaus...
Šmyčas, toks ponas, ūsus raitydams,
Biržėnų dainą raliuoja;
Daktaras Strielčius smako akimis
Mergautinį žavi pripotką,
Ir Timką, nabagą, sąžinė graužia...

IX. APYAUŠRIO ILGESIO LYRIKA

Dar neišaušo aušra aušrelė –
Skauda, vai skauda mano galvelė.
Mano mergele, kur uliavoji?
Mano galvele, – kur tu, jaunoji?

Žviegia tramvajai, dunda asfaltas,
Ašei prie šildo tartum prikaltas,
Kaip parmazonas kryžiaus po kairei
Lydžiu praeivius, pūsdamas žvairiai...

Ten spekuliantas deras dėl laimės,
Čia merguželė tirpsta iš baimės...
Ten moralistai iš antifono,
Čia antikristai verčiasi šonais...

Ten diplomatai vargui attolint
Ieško studentų smokingui skolint...
Čia studentėliai kaip avinėliai
Kvaituliu sukas tarp merguželių...

Čia krokodyliai, dryžiais dryžiuoti,
Ten angelėliai, migloms migluoti...
Visa iš vieno, visa iš viso –
Karžygių gatvėj tvanas priviso...

Būkit prakeiktos, gatvės Berlyno,
Visa sušlavę į sąšlavyną...
Šilde, Pertretunga, mergos, drigontai, –
Ir neregėti dar horizontai!..

Dar neišaušo aušra aušrelė...,
Skauda, vai skauda mano galvelė...
Supasi mūrai, lempos siūbuoja,
Šventą Silvestrą keikdams, dainuoju:

„Bernužėli, nesvoliok –
Žiponą sutrinsi..."

Berlynas, Naujų Metų naktį

LIŪDNA GIESMĖ APIE UŽMIRŠTĄ POETĄ, GRIPĖS KANČIĄ IR HONORARO ILGESĮ

Mūsų bendradarbio Padegėlio Kasmatės čia dedamasai eilėraštis yra šaržas iš Lietuvos gyvenimo. Eilėraščio forma – pati savaime yra parodija Lietuvos senųjų poetų kūrinių. Parašyta jambu (visai tokiu pat stiliumi kaip garsusai Puškino romanas–poema Evgenij Oniegin), kuris pats savaime tinka tiktai tragedijoms arba šiaip rimties dalykams rašyti. O čia tokia rimta forma rašoma tokius nerimtus dalykus. Lietuvos senieji poetai (Maironis, Margalis, Jakštas ir t.t.) irgi labai mėgsta apie mažas smulkmenas kuo iškilmingiausia rašyti. Čia jų stilius privesta iki galui – nesąmonės. Antra – ir neigiama šio eilėraščio savybė, kad kalbama apie faktus, kurie tėra žinomi ir suprantami tiktai siauresnei kuopelei. Kad padarytume jį prieinamą ir mūsų skaitytojams, Lietuvos gyvenimo ir santykių nepažįstamiems, mes jį palydime visa eile pastabų, paaiškinimų. Šiaip eilėraštis turi daugiau publicistinės negu poetinės vertės.

1

Aš jums rašau, tai ko dar norit[1]
Iš mano varganos galvos!
Gana man rūpesčių užkrovėt
Nebe nuo vakar jau dienos
Su savo laikraščiais, ražončiais,
Su savo išmintim aukšta,
Pastogėj Seimo pakišta, –
Reformoms, hymansais, šarončiais –
Tai ką daugiau pridėt galiu
Prie šių komedijų gailių!

2

Aš jums rašau kaip ta Tatjana,
Kur buvo Puškinui gera
Po kabinetą ir altaną –
Minkšta, širdinga, atvira...
Deja! Mana lemtis prastesnė –
Tatjana būti negaliu!
Tarp vyrų tartum pagalių,
Kurie tik biznio pelningesnio –
Ne moters ieško, ne, nūnai,
Kur braška frakai ir skvernai!

3

Žinau, kad Tumas ar Maironis,
Ar Radzikauskas[2] prašmatnus
Manuosius jambus pašolvonys
Ir girs verkšlenimus šventus –
Seniai jau jie mane doroja!
Bet kaltas Puškinas tiktai –
Pagundon nuvedė jisai –
Man jambais širdį subjaurojo...
Ir jeigu dar laikaus, turiuos –
Žinokite – Rygon rengiuos...

4

Deja, kas gali jums rūpėti,
Kaip aš su jambais kankinuos!
Kaip galit sopulį nuspėti,
Jei jūs kaip kiškiai vystykluos
Ramiai svajojate palangę,
Agzortus, sūnus paklusnius
Ir laurus misterių[3] pigius, –
Kaip aš, it sliekas susirangęs,
Draikaus po gripės verpetus,
Jau trečias mėnuo prakeiktus!

5

Aukšta Redakcijos Taryba,
Kas yra gripė, – ar žinai?
Ne viskas auksas tas, kas žiba
Arba kas kvepia negerai!
Purickis, Traviata[4], tifas,
Reforma žemės ir pati,
Atlikti pareigas gabi, –
Juk šiandie tai – klastingas mifas!
Vadinas, gripei pamatų
Mums tenka ieškoti kitų.

6

Religija, teisybė, dora –
Modingos sąvokos nūnai;
Už dolerį, ražončių porą
Gali būt šventas amžinai,
Arba, blogiausiu atveju, –
Kiekvieną vargas gal ištikt –
Gali ministeris palikt
Ar Dievo palaimos skelbėjas...
Skirtumas mažas – pats žinai,
Jei Lietuvoje gyvenai...

7

O mūza, lyra, pats Smetona,
Pribūkit man ant padėties!
Kas yra gripės antifona?
Kas yra kvaitulys širdies?..
Ir kur padėjai inkvėpimą,
Krikštynų pranaše – Gira[5]?
Ar Švyturys nuo tau, Aušra[6]
Devynias skūras lupti ima?
Kur vyrai nūn, kur moters jų,
Paguoda meno kūrėjų[7]?..

8

Nesu ministeris, dvasiškis,
Nei miliceiskis noriu likt.
Esu kalikas jambų driskis
Ir, kaipo tokis, baigiu plikt.
Ir jeigu šiandie dar ulioju
Po mūrus Tauragės[8] senus,
Tai nežinai, kas naktį bus
Ir koks mane sutiks rytojus...
Ir meilės artimo vardan
Ar gausiu dar ką nors bargan?

9

O gripė, gripė mylimoji,
Kad spirtų kur tave velniai!
Kaip tu man raumenis bjauroji,
Kaip kaulus braškini mitriai!
O juk ateis kita gadynė,
Kai Kemšio[9], Jakšto[9] nebebus,
Kai Radzikauskas prašmatnus
Pas Abraomą klaus nakvynės, –
Kiti naujus takus pramins –
Mane poetu pripažins!

10

Ach, Dieve mano, juk turėjom
Enciklikų gyvų ir mes!
Kai dievobaimingai perėjom
Kartas kas kartą šventesnes!
Ir kas iš to! Koks rezultatas!
Mažėja plotis giminės!
Ir veltui šaukiam iš širdies –
Palaimints vaisius ir žyvatas!
Pasaulis kvailas ir smalsus
Vilioja pranašus kitus!

11

Nučiupęs arklį, mergą, lyrą[10],
Kaip liepia papročiai seni,
Malonės Dievo kupini,
Žėdnam nevedusiajam vyrui
Šaukiuos į mūzą ir tetušį,
Kad inkvėpimą man atvožt,
Kaip rūgštą pieną kad iškošt
Poeziją pro kepeliušį!
Kad vaistų, nors prakeiktų,
By tik Kairiūkščio[11] nereiktų!

12

Ne taip giedosim, kaip lig šiolei,
Kitas mąstysime dūmas![12]
Maironis šaukiasi į brolius
Ir gieda pasakas senas!
Ir kas nemėgsta pasišydit
Pakalnėj ašarų pigių
Tarp šaltablauzdžių ir pirklių,
Kuriuos Bučys galėtų gydyt
Kur Kretingos[13] šaltoj pirty
Ar kur šventoriaus patvory!..

13

Bet aš ne tam miniu šiandieną
Markatną Bučį ir kitus,
Kurių makaulės tartum plieno
Atlaiko gatvių verpetus,
Kad kiek paerzinti Žvalgybą
Ar Voldemarą kiek paguost...
Nūn man vis tiek, ką gal užuost
Kurie titulais garsiai žiba,
Jei mano lovoj varganoj
Išdriko gripė netvarkoj!..

14

Aprišęs galvą, pilvą, kojas,
Dūmoju ilgesio dūmas,
It pagiriotas ant rytojaus,
Vartydams sąskaitų krūvas.
O širdį sopa ir vilioja
Užmiršti tolimo vaizdai:
Metropolio kampuos vazojas,
Biliardo skamba kamuoliai
Ir kriokia poros pašaliais...

15

Ten karstas slenka Vilkolakio[15],
Kur mirė jaunas užmaršoj,
Čia Lemenkūdra[16] prie baltakės[17]
Šešėliu nyksta tolumoj.
Ten ilgas Daukša[18] kaip drigontas,
Peržvelgęs formules senas,
Toli iš Azijos neštas,
Pranyksta meno horizontuos...
Čia dulkės amžių užmirštų
Jau laukia karžygių kitų...

16

Kaitroj mergautinių rungtynių
Garsus poetas išilgai,
Apleistas mylimų kaimynių,
Kaip žydų biblijos žirgai,
Pakrūmėj vienas skersas dribso,
Meilužės laukdamas savos,
Kuri ateis, kai atsibos
Malonė svieto, vyrai gipso,
O gal valiuta ir kita...

17

O ta meilužė, ta grakščioji,
Malonėj dviguba merga!
Nors ji ne mano, bet vilioja
Tėvynės meilės pareiga...
Tarytum mergius Heinrich Heine[19],
Išpynęs moterims dainas,
Mane su ja regėjo Reine.
Su ja, meiluže, ir minkšta,
Lyg rods Praxitelio[20] kaišta!

18

Ir kelias gandas iš Berlyno,
Kad atleidimo nebebus...
Kad gripei nustatyt ketina
Abu moderniškai galus...
Nūnai Bukelskį[21] sekti ima
Poetai Vėjų Keturių[22],
O aš, nabagas, neturiu
Nei vitrijoliaus, nei ricinos...
Ir taip užuomaršoj kenčiu
Kaip liurbiai vyrai nuo pačių...

19

Prakeikta gripė! Kraujas, kūnas
Negimsta taip sau kur juokais!
Ne taip tai lengva, vyrai, būna
Keliaut Padegėlio keliais!
Ir tuo labiau, kad per kvailybę
Istorijos velnių nūnai
Nusmuko markė amžinai!
Už laimės mažąją mažybę
Kasdien mokėti reik šimtai –
Ir seilės railioti tiktai!

20

Aukšta Redakcijos Taryba,
Kiek užmokėta man nūn bus
Už mano klasinę kūrybą,
Už jambų tragiškus jausmus?..
Už tąjį vargą, kur padėta
Bedėstant posmus ir garsus?..
Pati žinai, kad ir dangus
Brangiau kainuoja, neg žadėta!..
Kad nėra grieko be gerų,
Iš aukšto laimintų darbų...

21

Priimk manosios meilės žodį
Iš mūrų Tauragės senų!
Tegu sapne tau pasirodys
Aš, nusilenkęs lig kulnų!
Užmirški pokerį, biliardą,
Užmirški biznį grakštumoj, –
Gyvenki meilėje manoj
Kaip stirna meilėj leopardo!
Meiliau, arčiau, šilčiau, greičiau
Siųsk honoraro – kuo daugiau!

PAVASARIŠKA POLKUTĖ

Prisiekusis Lietuvos kritikas prel. Adomas Jakštas, besiartinant pavasariui, šiemet vėl parašė straipsnį apie moterų madas, kuris buvo įdėtas vasario mėn. pradžioj „Ryto" laikrašty, išeinančiam Ožeškienės gatvėj, kur tilpsta visas šventųjų demokratų štabas.

(„Garnys", 1925 m. gegužio mėn. nr.)

Timpir, birbir kunkuliukai,
Jau padangėj vyturiukai!
Kai pavasaris ateina –
Pasidaro galva raina:
Ir pavieniui, ir po dviesa –
Visus gundo tas pats biesas...
Vien klebonų kietas kūnas –
Neįveikia joks perkūnas...

Seniau būdavo nuo ryto –
Vos pavasaris prašvito,
Senas Jakštas straipsnį rašo
Ir mergiotėm pekla graso:
Kad jos jaunos kur surūgtų –
Prie berniokų nesibruktų,
Kad jos jaunos sukempėtų –
Su berniokais nesidėtų...

Jau iš amžių šitaip buvo –
Kaip britvonas nieks nežuvo:
Jeigu reikia kas nubausti
Ar iškeikti, ar nubausti –
Praneša Dangus iš anksto:
Tegu kreivas atsilanksto,
Tegu mergos eis už vyro,
Jei rūtelės joms nubyra...

Vis dangus pasiunčia žinią,
Jeigu eina kas po plynių!
O pranešti šitą gandą –
Tinkamą asabą randa:
Pranašą kokį, kolieką,
Aukso veršį, pilką slieką
Ar davatką ant padyvo –
Vis asabą šventablyvą...

Slinko metai, bėgo greitai,
Kaip dragūnai mūsų raiti.
Ir kas metai, kas meteliai,
Kad pavasaris jau kelias,
Kad kulnus parietus žiema
Išsibraškina iš kiemo, –
Iš Dangaus sužinom rašto
Per jo atstovą, per Jakštą...

Senis Jakštas susiraukęs,
Apreiškimo susilaukęs,
Atsiduseęs lig pat griaučių,
Ima plunksną, odą jaučio,
Juodas raides išvadžioja –
Kad pavasaris atjoja:
Apie velnius, baravykus,
Apie moterų dalykus...

Eina Jakštas int staršiną,
Neša straipsnį ir aršiną:
Nustatyti boboms madą,
Kaip jo smegenys atrado,
Išmatuoti krūtis, kaklą,
Vystis, raiščius ir padalkas –
Kad būt trumpi andarokai –
Neužkliūtų kur burokai...

Staršinienė gera žmona,
Susilaukus tokio pono,
Atsistojus pati piesta,
Tartum krupninkas su sviestu:
– Visos mados man patinka,
Jei tokia asaba rinko...
Žilas plaukas – didis protas,
Nors patsai ir neženotas...

Ir, patikęs staršinienei,
Eina gatvėn Ožeškienės,
Kur trimitai: rita tita,
Kur kas dieną kepa „Rytą",
Kur iš galo ir iš pradžios –
Vis apysnukiai ir vadžios,
Vyrai šaukia kur per dienas:
Mūsų karvės – šviežiapienės...

Ir kas metai, kas meteliai
Eina Jakštas kryžiaus kelią.
Kai jo straipsnį atspaudina –
Jau kiekvienas durnius žino:
Kad jau žiema paskutinę
Pučia pūslę šimtatrinę,
Kad pavasaris kaip smakas
Skina meilei naują taką...

Ženklas šis pavasaringas
Buvo visuomet teisingas:
Pasirodo jis netyčia,
Tartum Morė su toblyčia,
Tarp balandžio ir tarp kovo –
Moterų daiktų žinovo:
Vyturiuko sucirpimo
Ir tarp gandro atskridimo...

Bet šie metai – dar vasaris
Savo garo neužvarė,
Dar tik šventos grabenyčios
Vos išlindo mums pro plyšius, –
Ir šit Jakšto straipsnis didis
Po Lietuvą jau pasklidęs –
Apie griekus, cicilikus,
Apie moterų dalykus...

Visi dyvijas ir mykia:
– Ei tu, Jakštai jaukštauninke! –
– Dar nė balos neužšalo,
– O jis skelbia žiemai galą!
– Dar davatkos musių bijo –
– Kas gi žiemą tau prarijo?
– Ar tai velnias, ar tai šunys?
– Ar Šiaulių koks berazumis?

Šąla-lyja, šąla-lyja,
Trepsi klubuose ponija...
Apžarginis... andarokas
Ir raudonasai kazokas...
Šmyčas dūmų debesyse
Drasko polką smegenyse:
– Tu žinai mano notūrų –
Nelaikau ilgai už durų...

Rymas turi papą, ponus –
Mes gavėnią ir sijonus
Žirgas turi ket'rias kojas –
Neiškenčia neknapnojęs...
Jakštas – vieną gi liežuvį –
Kaip iškęs jis neužkliuvęs
Kur už bobos, už mergiotės,
Už pavasario zyliotės...

Konkordatas – velnio ratas –
Nei paguodos, nei sarmatos:
Suka skersą, atgalainą –
Jėzuitas vis išeina...
O išėjo, išmaurojo –
Šventą Lietuvą apžiojo...
Tat ir Jakšto, švento vyro,
Pranašavimai iširo...

Kūmas, kūma – pora viena –
Kaip pavasaris su žiema...
Trūksta saitai ir padalkos,
Rimti vyrai ir mergelkos...
Visiems dūšioj kažkas zuja,
Tartum gieda aleliuja:
Timpir, birbir kunkuliukai,
Jau padangėj vyturiukai,
Jau padangėj vyturiukai...

STOLYČIOS MONAI

Morcava polkutė – padūkėlė

I. Rautas

Tirbir birbir kunkuliukai –
Didi vyrai vabaliukai,
Kur pas tetą Cacaliją
Vien kleboniškas teryja,
Kur po vieną ir po dviesa
Visus gundo tas pat biesas,
Ir prie durų, ir už durų –
Žiūrint koks kieno notūras.

Ore šąla, žlegsi, lyja,
Trepsi klubuose ponija –
Apžarginį, pakeltkūnį,
Nosies riesdami viršūnę:
Tegu svietas žiūri, mato, –
Tai tėvynei į sveikatą!
Didi vyrai kulnus riečia –
Tegu dauginas piliečiai.

Gale salės – bonkų tvanas,
Kaip avelės rojuj ganos.
Tarp tų bonkų šiaudadūšis, –
Šiaudadūšis – žalia pušis,
Ant tos pušies kunkuliukai –
Ir mergelkos, ir berniukai –
Ir paglostyt, ir pačėdyt,
Ir rytojaus nesigėdyt...

Šmyčas dūmų debesyse
Drasko polką smegenyse.
– Zoska, velniau, kur tu žiūri?
– Koks tau šiaudas nosin duri?
– Po sklenyčios magaryčių
Tu pasiutus kaip telyčia...
– Aš berniukus turiu duje,
Dar gražesnius negu tuje...

Ulia dralia, ulia dralia,
Ūžia galva, ūžia salė,
Zoska prunkščia kaip garunkštis,
Aplink kaklą susirungsčius:
– Jeigu nori – kamendorius
Ryt palaimins prie altoriaus.
Tai ir būsim suskabinę –
Dėl bažnyčios ir tėvynės...

Ulia dralia, ulia dralia,
Galva ūžti nebegali:
Žalios varlės kažkur sukas
Aplink veidą ir kvartūką.
Žalia, raina, juoda, marga,
Tartum lenda su kačerga
Atsiplėšus trinytinį
Seno velnio gaspadinė.

– O atstoki! – o žegnokis! –
– Nesiglausti ar nemoki? –
Ranka, šonas, žalios gijos
Kaip darželу pinavijos.
Tiktai Šmyčas laiks nuo laiko
Pačią primuša ir vaikus.
O žalioji katarinka
Vėlei atmintį suminko...

Pas tetulę Cacaliją,
Kur kleboniškas dalija,
Bonka suka ryto ratą –
Už našlaičius į sveikatą.
Kad atmintų, kad žinotų –
Kas dėl jųjų paaukota, –
Kad dar saulė netekėtų –
Kad ta Zoska suminkštėtų.

Tik už lango ant mėšlyno,
Kur policija težino,
Gerklę plėšia kakariekis,
Kad iš ryto – viskas niekis –
Niekis Zoska, krūtis, šonai,
Ministerių makaronai
Ir žindukai hadibukai
Didi vyrai vabalukai –

II. Marnastis

Rymas turi papą, ponus,
Mes – gavėnią ir klebonus.
Rymo ponams – auksas, litai,
Rekvizicijų mums kvitai.
Rymui – rūmai, plytos, malkos,
Mums žandarai ir maršalkos
Pons ant pono, čins ant čino, –
Kam pateksim – biesas žino...

Konkordatas, velnio ratas –
Nei galvelės, nei sarmatos –
Suka skersą, atgalainą –
Jėzuitas vis išeina...
Tai ne girioj braška lokiai –
Jėzuitai int mus kriokia,
O atkriokė, atmaurojo –
Šventą Lietuvą apžiojo.

* * *

Mes, užtraukę sutartinę,
Eisim, broliai, gint tėvynę –
Barabošius šaukia garsiai,
Pats namie palikęs narsiai,

Susidėjęs su šventaisiais,
Marmelado košėj maišės,
Kiaules skuto, delnus trynė –
Maišė košę zuperinę.

O išrinkus seimą trečią,
Jis pas Miką nebe svečias –
Prieš šventuosius demokratus
Jis užupakaliu statos.

Gruodžio dieną šešiolikę
Prie Bortkienės durų mykia:
Nors pakaušis mano plikas –
Noriu būti cicilikas.

Įsirašė, skelbė tiesą,
Ant rytojaus – traukė biesas:
....
....

Partijon naujon įstojo,
Ant rytojaus išsižiojo,
Kaip žinoti, kaip nuspėti –
Prie kurios vėl prisidėti.

* * *

Pas Antaną, pas tetušį
Sėdi vyrai kepeliušy:
Ne tai dvasios, ne tai kūnai,
Ne tai čysčiaus atskalūnai.

Augustinas rimtas žmogus
Kepeliušy gaudo žiogus.
Nesugavęs kraipo miną:
– Kam pateksiu – biesas žino...

Smailas ūsas, ilgos kinkos
Prie kompanijos pritinka:
Saują, dzidą, nosį turi –
Kur pauosto, ten ir duria.

O Garbukas kaip Agnieška
Pabučiuot galiuko ieško:
Kelia koją, tiesia saują,
Galą dvasioms pranašauja.

Senis Juozas ilgaūsis
Sėdi liūdnas ir uždusęs:
Kremta lūpas, barzdą kanda –
Temos muzikai neranda.

Ir Martynas, svieto kūmas,
Su sumanymais – su dūmais
Eina pėsčiom į bažnyčią
Atsistot prie spaviednyčios...

O užpakaly paliko
Mikas Rainas, juodas Mikas:
Žėdnas skyrium šaukia klykia,
Susiglaudžia – gailiai mykia...

* * *

Sena merga, kietas kūnas,
Neįveikia jos Balčiūnas,

Taipo pat ir Čemerys
Nieko jai nepadarys.

Pas Balčiūną jau atbuko,
Dar bukesnis Čemeriuko:

Ne tai velnio, ne tai šunio,
Ne tai nupjauta viršūnė!

Jeigu merga bus gera,
Tai patropys ir Gira,

Jeigu merga panorės –
Ir Kiršiukas sugebės.

PARAŠAI PO ŽURNALŲ „MOTINA IR VAIKAS“, „VYTURYS“ NUOTRAUKOMIS

1

Miela saulėj, oras – tyras:
Didžiu darbu džiaugias vyras!

2

Ar čia pjauti, ar čia rėžti?
Ar čia viskas išsiplėšti?

3

Po pavasario gėlelę
Pas motulę, pas širdelę!

4

Kai saulaitės spindulys
Ankstų rytą atlankys...

5

Šypsos saulelė man padangėse, –
Pūskit, vėjeliai, – ir aš jums padėsiu!

6

Kas čia skrenda, kas čia klykia, –
Neatspėja darbininkė.

7

Kas per dyvai balto smėlio –
Ir pasaulio platumėlio!

8

Į kelionę paslaptingą –
Visos ket'rios reikalinga.

9

Į pasaulį neša gražų
Rankos, kojos – ir dar maža!

10

Ant tėvelio dvaro
Sakalai krypavo,
Kai bernelis mano
Mašina važiavo.

11

Akys žiba, nosis pučia,
Kai motoras laikos drūčiai.

12

Akys žiba, nosis šviečia –
Ir mandrumas to piliečio!

13

Eina pėsčia – kaip pipiras,
O mašinoj – visas vyras!

14

Pasakykite, kas žino,
Ko nesisuka mašina?

15

Kaip uogelė, kaip avietė
Laukia rudenio pilietė.

16

Žlugo žlugtelį, dūmą dūmojo;
Tai darbininkė, tai man jaunoji!

17

Ar čia gręžti, ar skalauti,
Ar stačiai ant lėlės mauti?

18

Žalia eglelė degė – liepsnojo,
Mano mergelei pasidabojo.

19

Girgžda sniegas, skamba laukas,
Kai gulbelės per jį plauko.

20

Saulė šaukia keltis, stotis,
Saule juokiasi mergiotė.

21

Ankstų rytelį
  rymojau rymojau,
Neklusnų batelį
  raišiojau raišiojau...

22

Kas čia šiaušias, kas čia genda –
Vargsta vyras – nesuranda.

23

Ak, tas batas, kad jį blynas –
Lįst ant kojos neketina!

24

Atsipūski, zuikio broli,
Dar važiuoti mudviem toli!

25

„Duosiu šimtą, duosiu kitą –
Ir šunelį pakinkytą..."

26

Aš nemoku daug dainelių, vieną dainą težinau –
Saldų miegą ja sesutei, ja, paukštelei, atprašau.

27

Kalno vieškeliu baltuoju
Aš kaip vėjas atvažiuoju!

28

Ką aš, biedna, bedarysiu,
Kai liežuvį iškrapštysiu?

29

Vargas mano paskutinis,
Kad liežuvis man sutinęs.

30

Nuo to piršto, nuo čiulpimo
Net liežuvis man sutino.

31

Akys vartės, nosis klypo,
Kad nagai gerklėj prilipo.

32

Katės loja, vištos švilpia,
Kad mergiotės pirštą čiulpia!

33

Vai tai džiaugės motinėlė – saulele tekėjo:
Trys broliukai sakaliukai – tai aidėjo, tai čiulbėjo.

34

Lyg po jūrą – po jūrelę, po jūrelę, po jūrelę
Pušku pušku dvi antelės, dvi antelės, dvi antelės.

35

Ne gegelė, ne pilkoji vyšnioje čiulbėjo –
Tai motulė motinėlė žodelį kalbėjo.

36

Du mažiuku balanduku rimti vaikštinėjo,
Visą tvarką, visą ūkį abu prižiūrėjo.

37

Aš juokiuos ir džiaugiuos tarp pušų mėlynų –
Spinduliuos tarp žiedų gyvenu!

38

Ar kas matė, ar kas žino
Aukštą pilį Gedimino?..

39

Kaip antelei, kaip gegutei
Linksma augti pas motutę.

40

Prie mokyklos durų tykiai
Vienas juokias, antras mykia...

41

Kai aš užaugsiu – pasiūgėsiu,
Brolio žirgeliais tevažinėsiu...

42

Pas motinėlę rymojau, rymojau –
Baltąsias rankeles mazgojau, mazgojau...

43

Kad seselė už stalo sėdėjo,
Su senute tai gražiai kalbėjo.

44

Stebis margiai, klaikiai žiūri –
Ar čia vyras, ar čia sūris?

45

– Kelkis, kūmai, trauk rankovę, –
Dulkink šunį į palovę.

PARAŠAI PO PJESĖS „AITVARAS TEISĖJAS" ILIUSTRACIJOMIS

1

Kai Šermokas pravardžiavo
Šunišką dalelę savo, –
Rainis Deglei dvasią kėlė
Ir Gegelei davatkėlei...

2

Neteisybę – didžią, smulkią –
Aitvaras nušluos kaip dulkę.

3

Ūžė miškas ir braškėjo,
Kai Dzingulis šokt išėjo.

4

Zuikis rieja Lepeckoją:
– Kopūstus kam tu volioji!

5

Priaugintų Briedis rūtų,
Kad laputei linksma būtų...

6

Pūras, Margė ir Kaplys
Susgodojo visi trys:
Ko tas Mikė kaip martelė
Po pakluonę triukšmą kelia?

PARAŠAI PO APYSAKOS „KAS BUS, KAS NEBUS, BET ŽEMAITIS NEPRAŽUS“ ILIUSTRACIJOMIS

1

Kol tik plastės žmogaus širdis –
Vilios per amžius kaip ugnis:
Napoleonas karžygys!

2

Švelnios bangos Nemunėlio,
Prisiglausdamos prie smėlio,
Lengvą pasaką plesdena
Apie Kauną, apie seną...

3

Ar pavytum tu, mergele,
Ulonėlio šaunią dalią?

4

Kitas putrą, kitas blyną
Aplink ūsą pakabina...
Kitas tempia šėką žalią –
Linksmesni bus ir žirgeliai...

5

Lietuvos aš kareivėlis,
Ristas mano juodbėrėlis:
Kad sužvengia, kojom mina –
Pats į kovą lėkt vadina...

6

Dūzgė ūžė kaip bitynas
Panemunės ąžuolynas,
Kai per didžią upę kėlės
Didžio vado kareivėliai...

7

Ne liekni ąžuolėliai
Panemuniais lingavo, –
Tik šaunūs kareivėliai
Per Lietuvą žygiavo...

8

Po Haiti salą kaitrią
Keikė vyrai dalią aitrią:
Tarp tų palmių, tarp bambukų
Buvo koktu, buvo striuka...

9

Verkė sesė šilkakasė:
Kur likimą savo rasiu? –
Ar parjosiu, ar sugrįšiu,
Sutemėlę ar lankysiu?..

10

Kaip berželio svyrūnėlio –
Ir dalelė kareivėlio:
Ir bujoji, ir žaliuoji,
Kol palūžęs susvyruoji...

11

Garsas lėkė per žemelę,
Šaukdamas lietuvį:
Reik vaduoti gimtą šalį, –
Kurti laisva būvį!

12

Praslinko amžiai... Kiek kartų
Smigo prieglobsty kapų!
O miestas mūsų Gedimino
Praeivį guodžia ir graudina!

* * *

Mielas Dziadzia! Šiandie rytą
Tavo vardas įrašytas
Knygoje šviesioj žvaigždynų.
Tat norėčiau apkabinus
Pabučiuot tave stipriai,
Palinkėti nuoširdžiai,
Kad tau šventė būt lengvutė
Kaip gėlėlė šienapjūtėj.
Ir kad tau visi meteliai
Švokštų šniokštų kaip liepelė,
Kur Būgiuos prie kelio stovi,
Linksmindama vasarojų.
Ir kad ištisus metus
Šviestų džiaugsmas tau šviesus:
Aušros, naktys, mėnesienos –
Būtų tau tik vardo dienos!

1943 METŲ AŠTUNTOKIŠKI DZINGULIUKAI

Mielos draugės ir sveteliai,
Pasitraukite iš kelio, –

Šit ateina aštuntokės
Pasirodyt, ko išmokę...

Išmintim padzinguliuoti
Ir vargeliais padejuoti.

– – – –

Septintokės, draugės brangios,
Rūpestingos ir nerangios,

Mūsų įpėdinės leinos,
Mes int jus kalbėt ateinam,

Atiduoti klasės raktą
Ir nuskaidrint jūsų kaktą...

– – – –

Jūs, atėję mūsų vieton,
Rasit rašalą pralietą,

Rūpesčiais skaudžiais atmieštą,
Ašarėlėmis praskiestą, –

Ir iš džiaugsmo ir liūdnumo,
Jaunystėlės malonumo...

– – – –

Mūsų metas – karo metas,
Toks padūkėlis kaip retas, –

Šalta, šilta, balta, juoda,
O kortelėmis neduoda

Idealo kokio striuko,
Nė linksmybės trupučiuko...

– – – –

Pasilikom pačios vienos
Kaip nusvilintos rugienos, –

Vertėmės kaip kas mokėjom –
Jaunystėlė mums padėjo,

Ir kiti geri dalykai
Mums širdy giliai paliko...

– – – –

Reksas štai mokyklos šulas,
Barti, būdavo, mus gula, –

Kad mus bara, kad mus ima –
Vis daugiau iš įkvėpimo! –

Kad ir gula, kad ir baras –
Linksma mums: barėjas – geras!

– – – –

Mokslo prašmatnaus Niutono –
Fizikos – išmokom meną:

Spindulių aukštyn skridimą
Ir žemelės patraukimą, –

Kaip gyventi ir kaip būti:
Apvali, saldi bulkutė...

– – – –

Filosofija cnatlyva
Moko mirusį ir gyvą

Apie viską, apie nieką,
Kol širdin įvaro slieką, –

Širdį kol sutrauks į skrandą,
Kol veidelis tau pagenda...

– – – –

Literatūra aukštoji
Pažymiais gražiais vilioja, –

Šveičia širdį, kelia dvasią
Ir galvelę šilkakasę

Pusmetine šukele
Su kirčiu pačiam gale...

– – – –

Matematika didinga
Sielon sielvarta įstringa, –

Logaritmai, šaknys, lygtys –
Viskas skirta tau primygti,

Kad tu virstum staugdama
Ašarotąja drama...

– – – –

Mendelejevas barzdočius
Formulių privėlė sočiai,

Bet vis naujos lenda, brukas,
Net galva sutinus sukas, –

Net kai dūsauji po sodą –
Tau vaidenas SO du...

– – – –

Daug išmokom apie Dievą, –
Kaip Adomas gundė Ievą,

Ir dėl visko, kas nutiko,
Moteris kalta paliko

Žemėj ir kaitroj dausų
Po tikybos pamokų...

– – – –

Užsukė į mūsų šalį
Toks pavasario paukštelis,

Pačiulbėjo: klyvis klyvis,
Manimi kas nesidyvys...

Pačiulbėjo ir išvyko
Šiltnamio ieškot dalyko...

– – – –

Tas dalykas – tartum povas,
Jo atstovai – nepastovūs:

Šiandie vienas, o ryt kitas
Nežinia kur nusiritęs...

O vargšelėms mums galva
Dūzgia pempiška kalba...

– – – –

Tik viena ruoša naminė
Atgaivindavo krūtinę, –

Kai, virtuvėn susibūrę,
Virėm sriubą, slėgėm sūrį, –

Kai mes plėšėm sutartinę
Prie lietuviškų virtinių!..

– – – –

Ir Tėvų dar komitetas
Mums nebūdavo toks kietas:

Kai tik, būdavo, pagrius kas –
Duonos gaudavo ir druskos, –

Gaudavo ir kavą juodą –
Ir Vrubliauskienės paguodą...

– – – –

Mielos sesės, septintokės,
Dalykus paliekam tokius...

Buvo linksma, liūdna buvo,
Daug gražių svajų nuščiuvo,

Bet gerų daugiausia rasis
Atminimų mūsų dvasioj...

– – – –

Tad už mokytojus mūsų, –
Komiteto meilę, triūsą, –

Už mokyklą, vadovybę
Ir svetelių prašmatnybę –

Širdimi jauna užtrauksim
Dzinguliuką dzinguliausią!..

Atiduodam jums šį raktą –
Kad vieningai širdys plaktų, –

Neužgestų nei minutei, –
Mūsų Lietuvai Motutei!

* * *

Gadynę smurto ir kančios
Gaivink, žemele Lietuvos,
Galia liepsnojančios dainos.

PAAIŠKINIMAI

Pripažintu poetu B. Sruoga tapo dar neišleidęs nė vienos eilėraščių knygos. Geresniesiems jo kartos literatams tai būdinga situacija: lietuviškų dienraščių pasirodymas 1904–1905 m., vėliau ir moksleiviškos spaudos paplitimas sudarė palankias sąlygas debiutui, o laikas, kada natūraliai galėjo susiklostyti pirmieji rinkiniai, sutapo su Pirmojo pasaulinio karo negandomis, evakuacija, lietuviškų knygų leidybą dariusia menkai įmanoma. Tad periodika, dar įvairūs literatūriniai almanachai ar vienkartiniai leidinėliai B. Sruogai ir jo amžininkams poetams gerą dešimtmetį, iki pat Nepriklausomybės atgavimo, buvo vienintelis langas į viešumą.

Periodikoje spausdinta daug B. Sruogos kūrybos. Pirmąsyk jo poetinis kūrinys (savotiška V. Kudirkos eil. „Gražu, gražiau, gražiausia" parafrazė, pavadinta „Liūdna, liūdniaus ir liūdniausia") paskelbtas 1911 m. pabaigoje savaitraščio „Rygos naujienos" literatūriniame priede. Paskui nebuvo metų, kad nepasirodytų po keliolika naujų B. Sruogos eilėraščių. Ankstyvąją kūrybą, kaip ir straipsnius apie literatūrą bei gausias korespondencijas, jis publikavo tuometiniuose liberaliosios krypties laikraščiuose ir žurnaluose „Rygos naujienos", „Lietuvos žinios", „Aušrinė", dar „Jaunimas", „Laisvoji mintis" (dažniausiai *Svajaus* arba *Barito Kaunio* slapyvardžiais). Nuo 1915 m., karo pradžioje B. Sruogai atvažiavus studijuoti į Rusiją, jo eilėraščių gausu tenykštėje lietuvių, karo pabėgėlių, spaudoje – laikraščiuose „Lietuvių balsas", „Naujoji Lietuva", „Santara", vėl atgaivintoje „Aušrinėje". Atskirų B. Sruogos kūrinių galima aptikti ir literatūriniuose to meto almanachuose, pradedant „Vaivorykšte", ir tai rodo ne vien pradedančio literato (koks tuomet buvo B. Sruoga) užmojus, bet ir tai, jog tų leidinių rengėjai jau išskyrė jį iš nemažo tuometinės pradedančiųjų poezijos srauto. Be minėtos publikacijos „Vaivorykštėje", B. Sruoga – vienas pagrindinių garsaus, kaip jis pats apibūdino, revoliuciją lietuvių literatūroje reiškusio antipozityvistinės krypties almanacho „Pirmasai baras" (1915) autorius; jo poetinę kūrybą ir poezijos vertimus šiuo metu mielai skelbia „vienadieniai literatūros raštai" „Nauju taku" (1914), „Aušrinės keliais" (1915), „Pradalgiai" (1917), jau Lietuvoje – „Gėlių diena" (1919), „Dainava" (1920), galiausiai naujesniosios, „pomaironinės", lietuvių poezijos antologija „Vainikai" (1921). Iš pokarinės periodikos, kurioje spausdino savo

kūrinius 1918 m. grįžęs į Lietuvą, pažymėtinas dienraštis „Lietuva", – jo faktiškuoju redaktorium tada (1919–1921 m.) pats B. Sruoga ir buvo. 1921 m. pabaigoje pradėjus eiti „Skaitymams", poeto dėmesys nukrypo į šį literatūrinį žurnalą. Be gausių straipsnių literatūros klausimais, čia pasirodė šeši didžiuliai B. Sruogos poezijos pluoštai (visų pirma ciklas „Dievų takais") ir keletas pavienių eilėraščių (iš viso „Skaitymuose" 1921–1923 m. paskelbta daugiau kaip 50 jo poetinių kūrinių). Dalis šių eilėraščių dubliuota ir Čikagos dienraštyje „Naujienos", kuriame, susitaręs su leidėjais – Gugių šeima, poetas savo eilėraščius publikavo 1922–1923 m. (greta gausybės literatūrinių straipsnių ir publicistikos). Beje, tai nebuvo aklas pakartojimas: neretai skiriasi eilėraščių išdėstymas, ne visada adekvatūs tekstai, o kai kurie „Naujienose" išspausdinti B. Sruogos poetiniai kūriniai ar vertimai Lietuvoje iš viso nebuvo publikuoti ir pirmąsyk pateikiami šiame *Raštų* tome. Po 1924 m., atitolęs nuo poezijos, prie kurio nors vieno leidinio B. Sruoga poetas (skirtingai nuo B. Sruogos kritiko) jau nebeprisirišo, – atskiri jo eilėraščiai ar vertimai yra rodęsi žurnaluose „Gairės", „Vairas", laikraštyje „Vilniaus balsas", vaikų spaudoje („Motina ir vaikas", „Žiburėlis"), bet tai – pavienės publikacijos. Kita, didžioji, tuometinėje periodikoje, almanachuose, mokykliniuose skaitiniuose pasirodančių jo eilėraščių dalis – jau persispausdinimai, dažniausiai be autoriaus žinios, iš B. Sruogos poezijos knygų – kurių iš viso pasirodė keturios. Tai „Deivė iš ežero" (1919), „Saulė ir smiltys" (1920), „Dievų takais" (1923), „Giesmė apie Gediminą" (1938).

„Saulės ir smilčių" rankraščio, iš kurio knyga buvo publikuota, nėra; nėra žinomi ir metai, kada B. Sruoga jį galutinai suformavo. Be abejo, tai buvo rašytojui grįžus į Lietuvą, kada atsivėrė leidybos galimybės. Taip pat įdomu tai, jog iš to meto bloknotuose esančių eilėraščių nė vienas į šį rinkinį nepateko. O tokių bloknotėlių keletas. Vienas iš jų, atrodo, sietinas su Vilniumi, kur poetas gyveno nuo 1918 m. rudens iki 1919 m. pavasario. Viename tų bloknotų (LLTIR, f. 1, b. 3961) greta vilniškių adresų yra trylika ciklo „Dievų takais" eilėraščių (iš septyniolikos ten esančių tekstų), antrame (LLTIR, f. 1, b. 3960) – juodraščiai eilėraščių, kurių dalis 1919 m. viduryje publikuota laikraštyje „Lietuva" bei 1920 m. išėjusiame almanache „Dainava", o vėliau sudėta į rinkinį „Dievų takais". Eilėraščių fragmentus galime aptikti 1920 m. bloknote (LLTIR, f. 1, b. 3913), atskirus kūrinius – 1919–1921 m. laiškuose V. Daugirdaitei, su kuria B. Sruoga tuomet artimiau susipažino ir susidraugavo.

Pirmos užuominos apie rinkinį „Dievų takais" – iš 1922 m. Tų metų pavasarį kaip galimas leidėjas minimas Berlyne esąs ir knygas spausdinąs K. Puida. Per F. Kiršą B. Sruoga jam pasiūlė išleisti du tekstus – „Dievų takais" ir Šarlio van Lerbergo (Ch. van Lerberghe) dramos „Panas" vertimą; suredaguoti eilių rinkinius žadėjo per Velykas. Apie tai rašoma 1922 m. kovo mėnesio pradžios B. Sruogos laiške V. Daugirdaitei (LLTIR, f. 53, b. 469). Ten pat prašoma atsiųsti trūkstamus eilėraščių tekstus, pirmiausia tuos, kurie buvo spausdinti laikraštyje „Lietuva". Dėl nežinomų priežasčių šis sumanymas suiro, tačiau

minties sudaryti rinkinį B. Sruoga neatsisakė ir vėliau, tik akys nukrypo jau į Kauno ir Klaipėdos spaustuves. 1922 m. vasaros pabaigoje grįžęs į Lietuvą, jis vėl iš V. Daugirdaitės prašo savo laiškuose jai siuntinėtų eilėraščių tekstų, šį kartą laiške iš Baibokų (LLTIR, f. 53, b. 532). Kitame laiške iš Klaipėdos, prieš kelias dienas baigęs J. Šimkui operos libretą pagal J. Žėkaus „Vestuves", jau sakėsi „visą dieną savo eilių knygą redagavęs" (LLTIR, f. 53, b. 650). Tačiau pabaigti darbo ten, matyt, nesuspėjo: apie rinkinio rengimą ir gautus eilėraščių tekstus dar kalbama 1922 m. gruodžio 14 d. laiške V. Jocaičiui (MLLM, inv. nr. 16305). Labai tikėtina, kad kaip tik Klaipėdoje vyko derybos dėl leidinio, šį sykį su „Ryto" bendrove. Knygos mašinraštis buvo baigtas 1923 m. sausyje ar pačioje vasario pradžioje (tą rodo 1923 m. vasario 4 d. Norai ir Kaziui Gugiams į Čikagą pasiųstas vienas jo egzempliorius (BSMM, inv. nr. 416), o tų pat metų kovo 11 d. B. Sruoga praneša V. Daugirdaitei gavęs laišką iš J. Stiklioriaus: „Spausdins mano knygą ir mano sąlygomis (20% brutto) (LLTIR, f. 53, b. 482), maždaug už 100–200 dol. honoraro" (LLTIR, f. 53, b. 668). Korektūras autorius skaitė 1923 m. vasarą, paskutinę – liepos pradžioje (LLTIR, f. 53, b. 505), o 1923 m. vasaros pabaigoje jau siuntinėjo knygą bičiuliams (LLTIR, f. 53, b. 665). Spaudos darbu B. Sruoga buvo labai patenkintas, net viešai, per spaudą, padėkojo „Ryto" bendrovei. Knygos tiražas ir kaina nepažymėti, tačiau iš kai kurių šaltinių galima spėti, jog buvo išleista 2000 egzepliorių, o pardavinėjami jie buvo po 6 Lt kiekvienas.

Susirašinėjime dėl šio rinkinio yra ir vienas svarbus, gal ne tiek su knygos istorija, kiek su to meto B. Sruogos, kaip poeto, nuotaikomis susijęs paliudijimas, irgi iš laiško V. Daugirdaitei. 1923 m. liepos 7 d. B. Sruoga rašo: „... gavau visą paskutinę korektūrą mano eilių knygos. Išeis labai paprastai – bet padoriai ir švariai. Keistas jausmas – skaityti senas savo eiles, taisyti jų korektūrą! Šiuo rinkiniu baigias vienas gyvenimo ratas – „jaunos dienos". Formos, motyvai – jau atgyventa, taip toli praeity, taip toli nuo šios dienos mano dvasios. Net visai negaliu susivokti, kas taisytina, kas paliktina. Taisyti galiu tik taip, koks šiandie esu, o tai įneša jau kitą ūpą, kitą dvasią. Ir net nežinau, ar aš tolyn nuėjau, ar atgal grįžau, tik jau nebe tas. Baisiai keistas jausmas skaityti senų eilių korektūras. Tarytum kadaise gyva mano kūno ar dūšios – aš jau nežinau – dalelė gyveno vienu gyvenimu, vienu krauju su manimi, o dabar ta dalelė atpjauta. Žinau, kad mano, bet jau nebejaučiu – jau ji nebe mano. Ji jau kaustoma į rėmus – kad išstatyti ją į langus, į prekiaujančią gatvę. Dar niekuomet tokio keisto jausmo neturėjau" (LLTIR, f. 53, b. 505).

Taip teigdamas poetas konstatavo tuometiniam skaitytojui dar nesuvoktą, bet jam pačiam akivaizdų faktą: jau pusantrų metų B. Sruoga rašė gerokai mažiau poezijos kūrinių, o kai retsykiais imdavosi plunksnos – kūrė visai kitokios stilistikos eilėraščius. Ši savotiška poetinė krizė, po kelerių metų su nerimu jau plačiai aptarinėjama įvairiose lietuvių poezijos apžvalgose („B. Sruoga nutilo"), tęsėsi, galima sakyti, iki rašytojo mirties. Po rinkinio „Dievų takais" B. Sruoga faktiškai visai nutolo nuo poezijos ir per paskutiniuosius

25-erius savo gyvenimo metus prie jos grįždavo tik epizodiškai, retsykiais, su didelėmis pauzėmis skelbdamas kokį eilėraštį ar ciklą. Jokių naujų poezijos rinkinių sudarinėti nebebandė, – per tą laiką buvo išleistas tik vienas B. Sruogos poetinis tekstas – jaunimui skirta „Giesmė apie Gediminą", labai palankiai sutikta ir įvertinta kritikos.

Rankraštinis B. Sruogos poetinis palikimas labai gausus. Jį sudaro eilėraščių, poemų, vertimų juodraščiai ir švarraščiai, paties poeto mašinėle parašyti ar jo autorizuoti tekstai, siųsti redakcijoms, taip pat laiškuose ištisai arba fragmentiškai įrašyti kūriniai, poeto pataisos spausdintuose egzemplioriuose. Daugumas šių rankraščių saugomi LLTIR, kai kas – VUBR, MACBR, LNMBR, BSMM, MLLM. Keleto poetinių kūrinių originalus ar kserokopijas į Lietuvą atsiuntė rašytojo šeima iš Čikagos (jie įtraukti į B. Sruogos fondą LLTIR). Visi šie tekstai – įvairių laikotarpių ir įvairios apimties; be pavienių lapelių, rankraštyne kartais mechaniškai sudėtų didesniais pluoštais (pvz., LLTIR, f. 21, b. 937; f. 1, b. 3931; f. 53, b. 542; f. 53, b. 543), yra išlikę ir nemaža eilėraščių bei poezijos vertimų sąsiuvinių, siųstų redakcijoms, bloknotų su keliais ar keliolika B. Sruogos poetinių kūrinių.

Bene ankstyviausias iš tokių vientisų B. Sruogos eilėraščių pluoštų – 1911–1912 m. užrašų knygelė (LLTIR, f. 1, b. 3978), kurioje yra ir eilėraščių, ir vertimų.

Didžiuma B. Sruogos ankstyvosios poezijos sudėta į tris eilėraščių ir vertimų sąsiuvinius. Pirmasis (LLTIR, f. 53, b. 533) išlikęs fragmentiškai (pagal paties rašytojo numeraciją yra p. 3–24, 41–136, trūksta p. 25–40). Jame – 41 eilėraštis; nors kūriniai nedatuoti, aišku, jog tai pati ankstyviausia (1911–1912 m.) B. Sruogos poetinė kūryba. Kiek vėlesnius (1912.IX.3–1912.XI.20) tekstus (jų 24) apima antrasis 17 l. sąsiuvinis (LLTIR, f. 53, b. 534), iš visko sprendžiant – pirmojo tąsa. Šį savo ruožtu tęsia trečias 15 l. sąsiuvinis (LLTIR, f. 53, b. 535), kuriame surašyti 29 kūriniai, datuoti 1912.XI.20–1913.I.1.

Iš šio laikotarpio yra išlikę ir keli redakcijoms siųsti B. Sruogos eilėraščių pluoštai: 1) LLTIR, f. 21, b. 22. – Penki eilėraščiai iš „Lietuvos žinių" redakcijos archyvo, pasirašyti slapyvardžiu *Anga Prometėjas*, su lydraščiu, spėjama išsiuntimo data – 1911 m., red. prierašas: *Netinka* (ten pat – dar atskiri lapeliai); 2) LLTIR, f. 1, b. 3917. – Septyni eilėraščiai, greičiausiai dviejų pluoštų dalys: keturi eilėraščiai iš 1912.II–III, redakcijos (neaišku kurios) gauti III.27, kiti trys datuoti 1912.IX.25–X.3; 3) LLTIR, f. 1, b. 3918. – Keturi eilėraščiai, datuoti 1912.III.18–24; 4) LLTIR, f. 1, b. 3913. – Keturi eilėraščiai, datuoti 1912.IV.27–VI.19; 5) LLTIR, f. 1, b. 3914. – Keturi eilėraščiai; 6) LLTIR, f. 1, b. 3912. – Penki eilėraščiai ir vertimai, datuoti 1912.VIII.1–8; 7) LLTIR, f. 1, b. 3915. – Eilėraščiai, datuoti 1912.IX.20–XII.12, pasirašyti B. *Kaunis*, redakcijos (nežinia kurios) gauti 1912.XII.16; 8) LLTIR, f. 1, b. 3916. – Trys eilėraščiai, rašyti 1913 m. pradžioje.

Iš studijų Rusijoje meto (1914–1918), kada parašyta didžioji dalis B. Sruogos poezijos, įėjusios į rinkinius „Saulė ir smiltys" ir „Dievų takais", pirmiausia minėtini keletas bloknotų. Ankstyviausias iš jų – iš 1914–1915 m. (data

spėjama). Šiame bloknote (LLTIR, f. 1, b. 3977) – A. Bloko, K. Balmonto, I. Bunino, F. Sologubo, A. Belo ir kt. rusų poetų eilėraščių (tarp jų verstų almanachui „Pirmasai baras") nuorašai, fragmentai ar mintys iš S. Christianseno, L. Šestovo, D. Merežkovskio, A. Belo, R. Ivanovo-Razumniko, K. Balmonto ir kitų veikalų, Petrogrado adresai ir telefonai, eil. „Mėlynoji paukštė" juodraštis. Šešių eilėraščių rankraščius randame bloknote (LLTIR, f. 1, b. 3975), kuriame vyrauja medžiaga, panaudota apžvalginiam straipsniui apie lietuvių literatūrą, – jį B. Sruoga buvo apsiėmęs parašyti M. Gorkio sumanytam literatūros almanachui. Spėjama įrašų šiame bloknote data – 1916 m. pavasaris. Trečiame šio meto bloknote (LLTIR, f. 1, b. 3959) – greičiausiai 1916 m. vasaros ir rudens įrašai. Šalia Maskvos universiteto paskaitų tvarkaraščių, temų sąrašų čia itin daug poezijos – net 22 eilėraščių ir poezijos vertimų tekstai.

Daugumas eilėraščių iš tų dviejų bloknotų randami ir 1916 m. pavasarį–vasarą rašytuose B. Sruogos laiškuose V. Čiurlionytei; dalis sukurtųjų tekstų jai buvo pasiųsti ir tiesiogiai, be kokių palydimųjų žodžių (ši medžiaga dabar saugoma LLTIR ir VUBR). Beje, tas pat pasikartojo ir po metų, 1917 m. vasarą, kai B. Sruoga kelis mėnesius atostogavo Kaukaze (daugiausia Sočyje), kur itin daug kūrė. Naujus eilėraščių tekstus (kurių susidarė 25) jis įrašinėjo į bloknotą (LLTIR, f. 1, b. 3962), o lygiagrečiai siuntinėjo V. Čiurlionytei bei „Santaros" redakcijai.

Šeši B. Sruogos eilėraščių pluoštai (LLTIR, f. 8, b. 23–28, po 3–5 l., iš viso 25 tekstai) išliko ir tarp M. Gorkio pasiūlytos rusų kalba išleisti „Lietuvių literatūros rinktinės" popierių, kuriuos 1932 m. į Lietuvą grąžino J. Baltrušaitis. Matyt, jam B. Sruoga tą medžiagą ir siuntinėjo. Kaip rinkinio sudarytojas ir redaktorius, J. Baltrušaitis turėjo atrinkti geresniuosius kūrinius ir juos pasiūlyti išversti (apie pačius vertimus žinių nėra). Galima spėti, jog visi šie B. Sruogos eilėraščių tekstai iš 1916 m.: minėtasis M. Gorkio pasiūlymas lietuvių rašytojų delegacijai (I. Šeiniui, S. Šilingui, B. Sruogai) buvo išsakytas Petrograde 1915.X.20; kaip būsimasis pagalbininkas renkant ir tvarkant medžiagą, B. Sruoga J. Baltrušaitį pamaskvėje aplankė 1915–1916 m. žiemą; 1916 m. rinkinio tekstai buvo verčiami ir greičiausiai 1916 m. antroje pusėje, gal dar 1917 m. pradžioje vežiojami parodyti M. Gorkiui (tą darė 1916 m. vasarą į Maskvą persikėlęs B. Sruoga). Matyt, 1916 m. pradžia datuotini ir B. Sruogos atlikti keliolikos lietuvių poetų eilėraščių vertimai į rusų k., skirti almanachui «Отечество» (LLTIR, f. 1, b. 3920, 3921).

Pilniausi B. Sruogos poezijos rinkiniai iš studijų Rusijoje meto yra du eilėraščių sąsiuviniai, kuriuos sąlygiškai galime vadinti pirminiu „Saulės ir smilčių" rankraščiu (viename iš jų įdėtas titulinis lapas su užrašu: „Saulė ir smiltys"). Abu jie rašyti didelio formato rusiškose kanceliarinėse knygose (LLTIR, f. 1, b. 3932, LLTIR, f. 1, b. 3933). Pirmoji knyga dabar turi 72 l., kurių numeracija dviguba – iki 48 l. imtinai yra ir paties rašytojo numeracija puslapiais, deja, su pertrūkiais (p. 9–10, 13–22, 29–102, 107–110, 117–126, 129–130, 139–140, kiti puslapiai išplėšti). Antrosios knygos numeracija likusi B. Sruogos – 70 l.

(trūksta išplėštų l. 18–20). Abiejose knygose iš viso surašytas 141 eilėraštis (pirmoje – 80, antroje – 61), iš jų 64 (39 ir 25) vėliau spausdinti rinkinyje „Saulė ir smiltys", 68 (37 ir 31) – rinkinyje „Dievų takais", o 9 (4 ir 5) neįėjo nė į vieną iš šių rinkinių.

Kada B. Sruoga savo kūrybą sukėlė į šiuos du sąsiuvinius, tiksliai pasakyti sunku. Matyt, tai truko keletą metų. Eilėraščiai buvo surašomi ne po vieną, ne skyrium, ne priklausomai nuo sukūrimo laiko, o dideliais pluoštais, iš pradžių – tikriausiai pasiryžus turėti suvestinį sąsiuvinį, vėliau – kai susikaupdavo daugiau naujų kūrinių. Gal jau buvo galvojama ir apie būsimą publikaciją knygos pavidalu. Chronologinė įrašomų kūrinių seka čia neabejotina, tačiau tik apytikriai aišku, jog pradedama nuo 1914–1916 m. eilėraščių ir baigiama 1918–1919 m. kūryba, ciklo *Dievų takais* variantu. Sprendžiant iš pačių faktų, pirmieji įrašai daryti 1916 m. pabaigoje arba 1917 m. pirmoje pusėje. Perrašant į sąsiuvinius jie, bent jų dalis, buvo kiek redaguojami. Pavyzdžiui, visai galimas daiktas, kad kaip tik iš šio meto yra pataisos, kurias B. Sruoga, koreguodamas savo poetinius tekstus, padarė S. Šilingo jam dovanotame (*„Baliui Sruogai Redaktorių-Leidėjų vardu Stasys Šilingas 1/VIII 15 m. Vilnius"*) „Pirmojo baro" egzemplioriuje (LLTIR, f. 53, b. 1285).

Čia aptartinas dar vienas su B. Sruogos poezija susijęs dokumentas – paties poeto sudaryta detali, didelė poezijos vakaro programa (LLTIR, f. 53, b. 206; VUBR, f. 153, b. 109). Tai lyg ir tuometinis B. Sruogos eilėraščių bei vertimų sąrašas. Tada, Pirmojo pasaulinio karo metais, Maskvoje dažnai rengiamų poetinių muzikinių vakarų maniera, talkinamas aktorės O. Rymaitės, pianistės J. Čiurlionytės ir dainininkės P. Valančaitės, poetas ketino pristatyti Maskvos publikai tikrai didelį savo kūrybos pluoštą. Vakaras turėjo susidėti iš dviejų dalių. Po įžanginio eilėraščio *Prooemion* pirmoje dalyje turėjo skambėti paties B. Sruogos ir O. Rymaitės skaitomi vertimai – Okeanijos šalių, indų, kinų, japonų, persų, graikų poetų, taip pat V. Briusovo, M. Gorkio, F. Sologubo, A. Bloko, K. Balmonto, Viač. Ivanovo, J. Baltrušaičio, A. Achmatovos, E. Verharno, Š. Bodlero lyrikos; antroje – originalioji, dar nespausdinta poeto kūryba, iš viso 37 eilėraščiai ar jų ciklai.

Šią programą (apie patį vakarą jokių žinių nėra, greičiausiai jis visai neįvyko) V. Čiurlionytė iš atminties vienur datavo 1916 m., kitur 1917 m.; O. Rymaitės teatrinės veiklos tyrinėtojas A. Vengris nurodo 1917 m. (*A. Vengris*. Nemuno mergaitė. V., 1990, p. 13). Paties poeto pastaba, jog antroje dalyje yra surašyta dar nespausdinta kūryba, verčia daryti išvadą, jog vakaras buvo planuojamas ne vėliau kaip 1917 m. gegužės mėnesį, kada „Pradalgiuose" pasirodė keli šio sąrašo eilėraščiai. Pradinei ribai nubrėžti padeda ir pats rankraštis: eilėraščių, surašytų į antrąją vakaro dalį, seka griežtai tokia, kokia ji yra pirmojoje minėtoje rankraštinėje „Saulės ir smilčių" knygoje (gal, sumanęs vakarą, B. Sruoga ir susirašė visą kūrybą į sąsiuvinį) – praleisti tik jau spausdinti kūriniai iš „Pirmojo baro" ir kitos periodikos („Saulės svečias" iš „Naujosios Lietuvos", 1916.XII.18). Visa tai rodytų, jog vakaras buvo

rengtas 1917 m. pirmame pusmetyje. Abejonių dėl šios labiausiai tikėtinos datos sukėlė tik bloknotas (LLTIR, f. 1, b. 3983), kuriame yra ne vien keletas vakaro programoje įrašytų vertimų (Viač. Ivanovo *Prooemion*, *Žinios*, F. Sologubo *Girtas dainius*, *Prisijukdei, prisipaistei*), bet ir *Deivės iš ežero* juodraštis. O šį kūrinį, kaip nurodo P. Andriušis, B. Sruoga yra datavęs 1918 m. vasara (plg. str.: Balys Sruoga – dievų, didvyrių ir paprastų žmonių dainius. – Žiburėlis, 1939, nr. 20, p. 168). Netgi abejojant P. Andriušio teikiama data (žr. *Deivės iš ežero* komentarus), aišku, jog ši poema buvo sukurta ne anksčiau kaip 1917 m. vasaros pabaigoje, kai poetas atostogavo Kaukaze. Tad, ko gero, jog programos surašymo data (o ji svarbi ne vieno eilėraščio datavimui) pastūmėtina bent į 1917 m. rudenį, ir šitai taip pat galėjo būti impulsas vertimams. Tą remtų ir netiesioginė aplinkybė: su vienu iš poetų, kurių vertimai surašyti šiame bloknote, – Viač. Ivanovu – B. Sruoga 1917 m. vasarą susipažino ir tiesiogiai. Tačiau tada, nukėlus vakaro datą į 1917 m. rudenį, pasidaro neaišku, kodėl į programą įtraukti patys naujausi vasaros eilėraščiai, kurių B. Sruoga 1917 m. birželio–liepos mėn. sukūrė itin daug ir kuriuos pats vertino, iš karto rodė viešai. Galima manyti, jog arba bloknote yra ne pirmieji vertimo juodraščiai ir pats bloknotas vėlesnio laiko, arba bloknote surašytus vertimus iš rusų kalbos ir ten pat esančią *Deivę iš ežero* skiria bent jau keli 1917 m. vasaros mėnesiai.

Ta proga pažymėtina, jog programoje įrašyti keletas eilėraščių, kurie nėra išlikę. Vertimų dalyje tai M. Gorkio *Edelveis* ir A. Bloko *Sparnai*, iš originalios poezijos – *Giesmės apie Laisvę (ciklas)*. Kai kuriuos kitaip pavadintus eilėraščius galima identifikuoti pagal pirmąją rankraštinę „Saulės ir smilčių" knygą: *Rudeninė (ciklas)* – *Rudeniniai žvilgsniai*, *Argonautai* – *Vėtra*. Kita vertus, programa leidžia spėti, kas buvo kai kuriuose neišlikusiuose šio rankraščio puslapiuose: *Audžia, audžia* (p. 11–12), *Uždekie žvakę!* (p.103–106), *Mėnesiena* (p. 111–116), *Pasaka* (p. 127–128 arba 131–138).

Keletas bloknotėlių likę iš B. Sruogos studijų Miunchene. Pirmasis jų (LLTIR, f. 1, b. 3970), prasidedąs V. Daugirdaitės adresu Berlyne ir Miuncheno universiteto paskaitų sąrašais bei užrašais, greičiausiai apima 1921 m. dviejų paskutinių mėnesių kūrybą (šią datą patvirtina ir įrašas: Oberstdorf 11–XII–21). Įdomiausia čia – *Miesto* juodraščiai. Tačiau, atrodo, tuo pat metu B. Sruoga sukūrė ir keletą itin vykusių „tradicinių" eilėraščių (*Krikštolėliai*, *Kaip žynys senų dievų*, *Po šalna*, *Juokdamos*, *Vidunaktinė*), kurių juodraščiai – taip pat šioje užrašų knygelėje. Panašūs ir kiti Miuncheno laiko bloknotėliai: atskirų eilėraščių juodraščiai juose eina drauge su Miuncheno adresais, vokiškų literatūrologinių knygų pavadinimais, universitetinių seminarų datomis, medžiaga straipsniams ir studijai apie lietuvių liaudies dainų poetiką ir kitais įrašais, leisiančiais bent apytikriai įrodyti konkretesnę bloknotėlių datą. Šias datas hipotetiškai galima spėti esant tokias: LLTIR, f. 1, b. 3969 – 1922 m. pradžia; LLTIR, f. 1, b. 3976 – 1922 m. vidurys; LLTIR, f. 1, b. 3982 – 1922 m. vidurys – 1923 m. pradžia; LLTIR, f. 1, b. 3974 – 1923 m. pirmoji

pusė; LLTIR, f. 1, b. 3979 – 1923 m., veikiausiai antroji pusė. Keliuose to meto bloknotėliuose eilėraščių iš viso nėra (LLTIR, f. 1, b. 3972; LLTIR, f. 1, b. 3980; LLTIR, f. 1, b. 3981).

Pateikti B. Sruogos poetinės kūrybos visumą pirmąsyk bandyta 1957 metais, jo *Raštų* šešiatomio pirmame tome. Be rinkinių *Saulė ir smiltys* ir *Dievų takais* eilėraščių, poemėlės *Giesmė apie Gediminą*, čia iš periodikos perspausdinta keliolika ankstyvųjų poetinių kūrinių, taip pat *Miestas, Alpėse*, iš rankraščių – ciklas *Giesmės Viešnelei Žydriajai*. Kita vertus, akivaizdi didelė atranka, kuri palietė net abu rinkinius: iš 71 *Saulės ir smilčių* tekstų jame publikuoti tik 31, iš 103 *Dievų takais* – 52. Nėra poemėlės *Deivė iš ežero* ir *Jūrūnas*. Išsamesnį B. Sruogos poezijos vaizdą teikia dvi vėliau pasirodžiusios rinktinės: „Bangų viršūnės" (1966) ir „Į mėlynus tolius" (1981). Abi jos suformuotos tuo pačiu principu (sudarytoja – S. Budrytė), tačiau nėra tapačios: apmažinta ankstyvųjų eilėraščių („Bangų viršūnės") arba jų iš viso atsisakyta („Į mėlynus tolius"), užtat pastebimai papildytos, daugiausia iš rankraščių, neįėjusių į rinkinius vėlesnių kūrinių skyrius, greta *Giesmės apie Gediminą*, publikuojama *Deivė iš ežero* bei *Jūrūnas*. Kiek plačiau, ypač rinktinėje „Į mėlynus tolius", atspindimi patys paskutiniai B. Sruogos eilėraščių rinkiniai. Atskirų B. Sruogos eilėraščių pirmųjų publikacijų paskutiniais dešimtmečiais nuolat pasirodo ir periodikoje.

Šiame *Raštų* tome siekiama duoti poetinės B. Sruogos kūrybos visumą – tiek, kiek ji aprėpiama šiandien, kai rankraštynuose pagausėjo rašytojo rankraščių, kai šį tą naujo atskleidė detaliau peržiūrėti senosios periodikos komplektai. Patys kūriniai išdėstomi jau įprasta tvarka: pirmiausia rinkiniai *Saulė ir smiltys, Dievų takais,* paskui į rinkinius neįtraukti eilėraščiai, poemos, ankstyvieji poetiniai bandymai (jų išliko itin daug) ir poetinė varia (parodijos, kupletai, eiliuoti parašai, likusios eilėraščių nuotrupos). Raštams dažnai būdingas chronologinis eilėraščių išdėstymas čia netinka, nes tiksli B. Sruogos eilėraščių data iš viso nėra žinoma. Bet B. Sruogos poezijoje itin daug reiškia kontrastas, į kurį eilėraštis yra patekęs cikle (į juos poetas ne sykį yra pats jungęs įvairiu laiku parašytus tekstus) arba rinkinyje (į kurį ne vienu atveju irgi galima žiūrėti kaip į savotišką ciklą). Kita vertus, pristatant neįėjusius į rinkinius ar ankstyvuosius eilėraščius, poetines įvairenybes, chronologinės eilėraščių sekos paisoma. Bandyta, net sudaryti ir chronologinę eilėraščių rodyklę, bet kadangi joje daug kas liko iki galo neaišku, hipotetiška, ji į šį Raštų tomą nededama.

SAULĖ IR SMILTYS

PROOEMION. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, 1 l., švarraštis rašalu; nuorašas (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 112, VUBR, f. 10, b. 1098; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 2. – SS rankraštis, p. 9–10, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 1, p. 6. – Parašas *B. Kaunis*; 4) II publikacija*: SS, p. 7–8.

Eil. parašytas 1916–1917 m. Yra B. Sruogos vakaro programoje. Redaguotas nedaug (kai kur atsisakyta tarmybių), skiriasi tik pirmasis rankraštis, galutinį variantą įgavo SS rankr. (4). Svarbesni taisymai: II 2 *Paleidžiau* gandą → *Paleidau* gandą, III 1 *Keliauju žemės skubumos* atmestas → *Žengiu lėbonės žemiškos* atmestas, IV 2 Ir *metas* toli → Ir *siekia* toli, V 2 *Žvaigždėtas* takas → *Per ugnį* takas. Šį eil., kaip pavykusį, B. Sruoga mini laiške V. Čiurlionytei (LLTIR, f. 53, b. 118).

Prooemion (gr.) – įžanga.

Kitos publikacijos: Vai 163; Karys, 1932, nr. 2, p. 10; R I 27; BV 23; MT 12; Kauno aidas, 1989.X.27. Vertimai: ПЛ 327 (vert. I. Selvinskis); Gvakan tert (Jerevanas), 1980.X.10 (vert. A. Vardanianas). Natos: *J. Karnavičius*. Dainos. V., 1950. p. 27–31.

[MES NEUŽMIGOM]. 1) Autografas: VUBR, f. 12, b. 818, l. 3. – Tekstas (27 eilutės) greta B. Sruogos nuotraukos iš U. Babickaitės albumo; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3925. – Juodraštis rašalu, bene pirmasis eil., rašytas proza; 3) Autografas: MACBR, f. 12, b. 620. – Tekstas „Antrojo baro" rankraščiuose ir korektūrose, vėliau publikuotas L. Gudaičio str. „Medžiaga antrojo „Baro" leidimo istorijai" (Literatūra. V., 1974, t. 16(1), p. 136–137); 4) I publikacija*: SS, 9–11; 5) II publikacija: Lietuva, 1919.IV.20., nr. 83.

Pirmame autografe nėra I, II ir VI posmų. IV posmas toks: Mūsų valtelė / Šventas siekimas / Mūsų valtelė – / Lengvas žengimas / Angelo Sargo / Lengvas skridimas / Sargo sparnuoto. Antrame autografe šalia teksto sakinys proza: *Kartą ėjom ankstų rytą, kai dar saulė netekėjo.* Kiti skirtumai: II 2 Šaukiantį *keiksmą* → Šaukiantį *klyksmą*, 8 *fakelai švietė* → *šviėtė žibintai* , VIII pastraipa tokia: *Mes neužmigę keliame bures, skleidžiame gandą – irkies kas gali.* „Lietuvoje" eil. turi motto:

Kai mes budėjom –
Amžius tylėjo.
Kai mes merdėjom –
Žemė lėbavo.
Kai mes pakilom –
Supas pasaulis.

Visos eilutės prasideda didžiosiomis raidėmis, posmai atskirti ne brūkšniais, o žvaigždutėmis. Yra ir daugiau nedidelių skirtumų.

Vėlesnės publikacijos: Karys, 1935.XI.23, nr. 47, pavad. *Laisvės plaukėjai;* R I 77–79; BV 35–37; MT 8–9.

GANDAS. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Gautas iš V. Čiurlionytės, juodraštis rašalu ir pieštuku (antra pusė, taisymai rašalu ir pieštuku), pavad. *Gandas*: fragmentai; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 104; VUBR, f. 153, b. 1097; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 1–3. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Santara, 1917.III.31, nr. 5, pavad. *Gandas*: fragmentai; 4) II publikacija: Ateitis, 1917, nr. 26; 5) III publikacija*: SS 12–15.

Spėjama sukūrimo data – 1916–1917 m. Galimas daiktas, jog kaip tik šis eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje, pavad. *Giesmės apie Laisvę (ciklius)*. Tekstas taisytas nedaug: tiesiog patikslintos, supoetintos kelios frazės (*Laisvas* gandas → *Laisvės* Gandas; Sakalu žinia *pasklido* → ... *atplaukė* → *atskrido*; *Ir subūrė* dūšią → *sujūravo* dūšia; Tekančią saulę / *Reikia pasveikint* → ...*Rengiasi sveikint*; *Žemė lėbauna* → *Gūsčiojas žemė*). Esmingiau pasikeitė tik vienas posmas: Dalią varganą prakeikę, / *Kilkime kaip marės*. / *Nuo širdies liepsnų gaisringų* / *Sutrupės granitai* → Dalią varganą prakeikę, / *Debesiu pakilom*... / *Dega širdys, gaudžia dainos* – / *Trupa amžių uolos!*

Vėlesnės publikacijos: Sveika, Nepriklausomoji. K., 1928, p. 12–13, pavad. *Laisvės gandas*; K. Papilietis [K. Binkis]. Mūsų žemė. K., 1928, p. 113–115; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 169–170, fragmentas, pavad. *Kai mes budėjom*; Mūsų Vilniaus poezija. K., 1932, p. 166–167, pavad. *Laisvės gandas*.

[AUDŽIA, AUDŽIA]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. perlenktas lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, vėliau taisytas violetiniu pieštuku, pavad. *Ilgastis*; nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 114 (tekstas nurašytas ne visas), VUBR, f. 153, b. 1098; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, pavad. *Ilgastis*; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1098; 3) I publikacija*: SS 16–17.

Spėjama parašymo data – 1916 m., yra B. Sruogos vakaro programoje greta 1916 m. kūrinių. Taisymai nežymūs: *auksagijį* / *audimėlį* iš pradžių sudarė vieną eilutę, *Paukštė Juoda* – buvo didžiosios, paredaguota pora eilučių: IV 3 *O aš iriuosi* (1) → *Irstausi arti* (1 taisymai, 2,3), V 3–4 *Baltos* lelijos / Stebisi *žiūri* (1) → *Žiūris lelijos* / *Ir dobilėliai* (1 taisymai, 2, 3).

Vėlesnės publikacijos: Vai, 1921, p 164. Natos: *Juozas Gruodis*. Mišriam chorui: 2. Audžia, audžia. K., [1926]; Klasikų kūriniai chorams. III. V., 1958, p. 12–14 (komp. J. Gruodis); *J. Gruodis*. Kūriniai chorams. V., 1984, p. 10–13.

[AR ATMINSI BERNUŽĖLĮ]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.22.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 150; VUBR, f. 153, b. 1097; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 3) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.24.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 153; VUBR, f. 153, b. 1097; 4) I publikacija: Santara, 1917.XII.24., nr. 49, pavad. *Laukinė*; 5) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 26–27. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 6) II publikacija*: SS 18–20.

Eil. sukurtas 1917 m. vasarą Kaukaze. Pirmoji jo užuomazga galėjo būti improvizacija poetinę prozą primenančiame 1917.V.22 laiške V. Čiurlionytei (1):

Ar atminsi bernužėlį,
kurs tave dainoms dainavo,
kurs tave lydėjo saulėn,
kurs tau gėlių tiek priskynė –
ar ateisi, ar atminsi
savo brolį – brolužėlį?..
Seserėle, seserėle, seserėle
mano Meilės!..

Po dviejų dienų laišku buvo išsiųstas ir šio eil. tekstas, iki publikacijos SS beveik netaisytas. Tiesa, juodraštyje iš pradžių buvo ir kitas, paskutinis, keturių eilučių variantas: *O vainiką nusipinsi, / Ir neliks dar pinti gėlių – / Mesk vainiką tą šešėlin... / Ar atminsi?.. Ar atminsi?..;* Buvo spontaniškas bandymas koreguoti ir keletą kitų eilučių: Gilią šaknį *ežerėly* (pagr. tekstas – *gilumėly*); ...krauna / giją gijon, *posmą posman* ir šešėl*in* → ...*žiedą žiedan* ir šešėl*y*; *Nei paliepsi, nei užginsi* → *Nepajėgsi, ne*užginsi. Apskritai šio eil. autografų ir publikacijų eilė gana neaiški.

Vėlesnės publikacijos: Vai 165–166; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 40–41; Pasaulio lietuvis, 1938, nr. 20, p. 438, pavad. *Romansas*; Sk, 1946.V.18., nr. 20; R I 80–81; NMV 62–63 (2-as leid. – 40–41); BV 38–39; MT 10–11.

[SENAS GIRININKAS RYMO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.18; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 146; VUBR, f. 153, b. 1097; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 23. – SS rankraštis, švarraštis rašalu. 4) I publikacija*: SS 21–22.

Eil. sukurtas Kaukaze 1917.V.17–18 naktį. Jo parašymo aplinkybės nusakytos tame pat laiške V. Čiurlionytei (2): „Vakar vakarą pas mane buvo didelis karštis. Dieną ant saulės persišildžiau, tat vakare, rodos, kas tai žarijomis apdėjo visą kūną. Nė prisiliest, nė atsisėst, nė atsigult. Naktis buvo debesinga. Valkiojaus valkiojaus po sodą. Paskui namie parašiau šias paskutines eiles. Ir taip baisu paliko. Rodos, iš tikro baltas ėglis stovi prie mano lovos, mojuoja šakomis ir laukia...". Redaguotas nedaug, tik ruošiant publikacijai SS: II 2 *Žengia* linkstančiais žengsniais (1–3) → *Skuba* linkstančiais žengsniais (4), III 4 Drebulėlių š*ir*pulys (1–3) → ...š*iur*pulys (4), IV 2 *Laužia* ryto spindulius (1, 2) → *Lenkia* ryto spindulius (1 taisymai, 3, 4).

[JUODAS LAUKAS – BEGALYBĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 153, b. 1095. – Iš V. Čiurlionytei duotų tekstų, juodraštis rašalu, pavad. *Prieš išauštant*; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1098; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 5. – SS rankraštis, p. 17–18, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; 3) I publikacija*: SS 23–24.

Eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje kartu su 1916 m. poezija (LLTIR, f. 53, b. 206). Esmingiausiai taisyta I posmo pradžia: I 1–2 *Platuma ir juodos vilnys... / Nė pastogės, nė aikštės* (1–2) → *Platuma, naktybė, vilnys... / Nė pastogės, nė širdies* (2, 3). Kiti pakeitimai: V 1 Gandą neša, sparnu *moja* (1–2) → Gandą neša. Sparnu *žvilga* (3), V 3 Aš po kryžium kaip *ant kryžiaus* (1, 2) → Aš po kryžium kaip *smūtkelis* (1, 3). Ankstesniuose variantuose buvo didžiosios raidės: Vytis, Dievas.

Vėlesnės publikacijos: Sk, 1946.V.18, nr. 20.

[SUSGODOJO KARALIŪNAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 9. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m. vasara, nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 103; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Eil. pluoštas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 116; VUBR, f. 153, b. 1096; 4) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 1–2. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 6) I publikacija*: SS 25–26.

Spėjama parašymo data – 1916 m. vidurys. Buvo įtrauktas į B. Sruogos vakaro programą greta kitų to meto eilėraščių (VUBR, f. 153, b. 1095). Autografų seka neaiški, pats tekstas beveik nesikeitė, išskyrus keletą redakcinių smulkmenų: II 2 Kurtai – *briedžiai juodi* (1, 2, 3) → ...*juodi briedžiai* (4–6), V 4 *Ir* vilyčia lūžo (1, 3–5) → *Tik* vilyčia lūžo (2, 6)

Vėlesnės publikacijos: R I 82–83.

[SUPASI, SUPASI LAPAI NUBUDINTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 540. – Atsk. lapas iš bloknoto, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 213, pavad. *Lapai;* 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 213, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 28. – SS rankraštis, p. 69–70, švarraštis raštu; 5) II publikacija*: SS 27–28.

Spėjama parašymo data – 1914–1915 m.; J. Žakevičiaus liudijimu, 1915 m. pavasaris – „kai ypatingai juntamas pirmųjų lapų šnerėjimas" (BSMM). Ši versija įtikinamesnė nei V. Čiurlionytės, papasakota 1974.II.2, – jog sukurtas jos akivaizdoje, krintant lapams: „Čia pat mum bevaikščiojant ir parašė" (BSMM). Taisyta nedaug. Labiau skyrėsi tik pirmasis autografas. Spausdinant PB, daugiausia tikslintos žodžių formos (I 1 *pa*budinti → *nu*budinti, II 2 *kai kada* → *kai kuomet*) ar atskiri žodžiai (II 3 *smalsuotieji* → *išgodotieji*). Vėlesni taisymai: II 1 *Slenka* gegužio sapnai netikėtieji (1–3) → *Plaukia* gegužės sapnai netikėtieji (4, 5), III 2 Žemę *ir dulkes ir buitį* atmesdami (1) → Žemę, *ir Dulkes, ir Buitį* atmesdami (2) → Žemę, *ir dangų, ir dulkes* atmesdami (3–5).

Vėlesnės publikacijos: Naujienos, 1917.V.11, nr. 112; Aušrinė (Bostonas), 1919, nr. 5 (kovas), paantraštė: *Valcas;* Sk, 1946.V.18, nr. 20; LPA 497–498; R I 84; Sauja derliaus: Skaitymai augantiems ir suaugusiems. Paruošė *K. Barėnas.* London, 1957, p. 43; Mas1 232; Mas2 221; Draugas (Čikaga), 1972.X.14, nr. 242, p. 3; LL 96; MT 12; Po medžio ir paukščio sparnais. V., 1983, p. 60–61; Biržiečių žodis, 1986.II.1, nr. 14; Mūsų rūpesčiai, 1990.IV.23-29, nr. 15; XXa 85; GG 63.

Vertimai: *H. Engert.* Aus litauischer Dichtung: Deutsche Nachdichtungen. K.– Leipzig, 1935, p. 70; 2-as leid.: 1938, p. 73 (vert. H. Engert); ПЛ 181 (vert. I. Selvinskis); ЛП 254 (vert. L. Milis); Pieśni i gwiazdy. Warszawa, 1971, p. 19 (vert. L. Lewinas); Tam gdzie malwy lśnią czerwone. Warszawa, 1973, p. 128 (vert. L. Lewinas); LK 103 (vert. G. Végh).

Jonas Žakevičius (g. 1904) – parašė diplominį darbą apie B. Sruogos lyriką; pedagogas vertėjas (gyv. Kaune).

TIES BANGA. Ciklas parašytas turbūt 1914 m., rudenį ir išsiųstas „Pirmajam barui". Apie jį daug rašo šio žurnalo parengėjas S. Šilingas 1914.IX.15 laiške B. Sruogai (Literatūra ir kalba. V., 1917, XIV, p. 456–459). Abu ciklus S. Šilingas rodęs A. Varnui, S. Čiurlionienei, taip pat nusiuntęs poetui A. Lastui į Galiciją, kur šis tarnavęs armijoje, – kad suteiktų „malonų bent akimirksnį". Kartu laiške nurodomos ir nepatikusios vietos:

1. Kam liepi jūroms virti. „Verdančios jūros" – man tuoj virtuvė atsimena ir ne jūra, o gardi supė. Mat rusų kalboj tas кипеть, кипучий kažkaip kitaip skamba.

2. „Kaip tie sapnai jaunystės brangūs". Oi vyruti! būsi Maironį skaitęs! Pasakysi: galiu ir aš jaunystę, jos sapnus branginti, tiesiog, kaip rusai sako, молиться. Sutinku! Neprieštarauju! Tik įvilk tą turinį į kitokią formą, tolygią sveiko poetiškai jėgai ir individui. O čia tiesiog žodis tik pats.

3. Kiek pamenu, „Sauloleidos giesmėse" buvo daug brangių akmenų paminėta, ir čia vėl nešykštuoliu pasirodei, – gausiai pabėrei. Ir žinai ką, kad čia pabėrei, gerai padarei, kur kas geriau, nekaip kad ir „Sauloleidos giesmėse" jų nesigailėjai. Nes mat dabar kažkaip tarp pirštų prasmunka jų specifinė veikmė į skaitytoją kaipo vaizdo. Iš tikrųjų, jeigu visi daiktai ims simbolintis su brangiais akmenimis, tai jie visiškai palyginimo jėgos nustos. Taigi, imk, brolyti, ir išmesk juos iš „Sauloleidos giesmių". Tuomet čia jie bus visiškai vietoj, dargi koketuos su Čiurlionies „Jūrų sonata", kuri visa almazais, deimantais ir perlamutru grįsta.

Tiek pastabų.

O bendras ūpas!

Tokion neperskiriamon vienaton susipini su jūra, taip grakščiai (gracioziai) žaidi jūrų grože, taip vykusiai įspraudi ir jūrą, ir save visumos ratan – chaosan (beje, matei „Vaire" Nr. 14 Varno raidę S – visumos, chaoso, sūkurio, amžinumos emblemą?).

Tokį smarkų muzikinį tempą priduodi antrai daliai, taip jį harmonizuoji su vystomu čia ūpu nusiminimo, bet ne galutinio, o tokio, kad kaip tampriai spaudžiama spaudžiama, vis įsigūžia, vis įsigūžia ir... kaip tik įsigūžimo rezultate pergali presą ir šoka išsitiesusi kaip žaltys dangun... Tas paskutinis „Tolyn iriuos" ir pirmoji eilutė III dalies „Jūsų maldos – tai ugnelės". Tai ir yra tas išsiliuosavimo momentas ir skriejimas tartum kitame pasaulyj.

Rodos, šventa toluma apgobusi, rodos, tik bekūne substancija tapai – tai ūpas dviejų trečios dalies strofų.

O paskutiniosios dvi strofos jau vėl žemiškos, tik, rodos, by per sapną, by „hašišo paragavus", kaip pasakytų Jakštas...

„Pirmajame bare" eilėraštis paskelbtas netaisytas; į S. Šilingo pastabas B. Sruoga atsižvelgė vėliau, ypač perdirbdamas ciklo I eil.

I. [BURES NULEIDĘS TYLIAI IRIUOSI]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 26–27; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 26–27, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f.1, b. 3932, l. 21. – SS rankraštis, p. 54, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 29.

„Pirmajame bare" išspausdintas tekstas nuo vėlesnio skiriasi:

Bures nuleidęs tyliai įriuosiu.
Jūros liūliuoja – supa mane.
Tai pasidžiaugsiu, tai padainuosiu –
dangų išvysiu džiaugsmo sapne.

Grakščios bangutės *žvaigždėmis* žeria.
Mano pasaulis toks instabus!
Vilnis sudūžta – *deimantus* beria.
Argi gražesnis būna dangus!

Irklus švaistydams žvaigždes pasiekiu,
krikštolus jūrų toli taškau,
savo giesmėmis dangų apdriekiu –
gimstantį skausmą tuoj išblaškau.

Ką man tas skausmas! Žvaigždės ugninės,
sielą uždegę, vis tiek neužges.
Vėtra in dangų man kelią praskynė,
verdančios jūros mane ten nuves.

Tobulindamas tekstą, poetas pirmiausia atmetė bendrybes (*Tai pasidžiaugsiu, tai padainuosiu, Savo giesmėmis dangų apdrieksiu*), siekė vaizdo gilumo. Ypač prasmingai pakitus trečiosios strofos pabaigai (→ *Daug dainuoju – dangų sau tiekiu! / Gimsiančio skausmo žiedus raškau!*), kaip ir savaime pasidarė nereikalingas patetiškas IV posmas, kurio atsisakius visas ciklas tapo nuoseklesnis, skausmingesnis.

Vėlesnės publikacijos: Vai 172–173; Vytis (Čikaga), 1924, nr. 21, p. 561; Klaipėdos žinios, 1925.VIII.2, nr. 176; R I 85; Mas1 233; Mas2 222; BV 41; IP 71; MT 13. Natos: Pajūrio aidos. Klaipėda, 1929, p. 54–62, pavad. *Laivinė* (muz. S. Šimkaus); *S. Šimkus.* Plaukia sau laivelis. V., 1964, kn. 3, p. 47–51, pavad. *Laivinė; S. Šimkus.* Tu pasakyki man, saulužėle. V., 1987, p. 70–75, pavad. *Laivinė.*

II. [TOLYN IRIUOS...]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 27; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 27, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 21. – SS rankraštis, p. 55–56, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; 4) II publikacija*: SS 30–31.

Daugiausia redaguoti pirmi du posmai: ieškota natūralesnio minties tekėjimo (dėl to vietomis sukeisti atskiri šių posmų fragmentai), atsisakyta ir ankstyvajai poezijai būdingų tradiciškesnių įvaizdžių, palyginimų: I 2–3 [Bangos] juodoms *bedugnėms* brukas, *rangos, / kaip tie sapnai jaunystės brangūs...*

(1) → Juodais *siaubūnais* brukas, *dangos, / In aukštį kyla volai bangūs*... (2–4), II 3 [Takai] ir *sielos skausmu pašarvoti* (1) → *Raudomis žemės apraudoti* (2–4). Eil. be pakeitimų pateko į K.V. Banaičio operos „Jūratė ir Kastytis" libretą (iš V. Sruogienės laiško A. Samulioniui, 1981.IV.27).

Vėlesnės publikacijos: Vai 173; Klaipėdos žinios, 1925. VIII. 2, nr. 176; R I 85–86; Mas1 233–234; Mas2 222–223; BV 41–42; IP 71–72; MT 15.

III. [JŪROS MALDOS – TAI UGNELĖS]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 28; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz. (S. Šilingo dovana B. Sruogai), p. 28, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 22. – SS rankraštis, p. 57–58, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 32–33.

Taisymai daugiausia redakcinio pobūdžio: I 3 Skaisčios – *gražios*, pinas, kelias (1) → Skaisčios, *lengvos*, pinas, kelias (2–4), III 1 O *vienok*! Šnarėjims tylus (1–3) → *O tačiau* šnarėjims tylus (4), IV 1 Taip ir pul*čiau* aš in jūrą (1, 2) → Taip ir pul*tau, rods*, in jūrą (3, 4), IV 3–4 gal prašvist *skruostai* paniurę, / gal išaust *širdyj* aušra?.. (1, 2) → Gal prašvist *naktis* paniurus, / Gal išaust *širdies* aušra! (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 32–33; Mas1 234; Mas2 223; BV 44; IP 72–73; MT 16.

[TIK IŠGIRSTU RAUDĄ VĖJO]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 20–21; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 20–21, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 23. – SS rankraštis, p. 59–60, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 34–35.

Spėjama parašymo data – 1914–1915 m. pradžia. Parašytą tekstą B. Sruoga nusiuntė PB. Apie tai, kad bus dedamas į almanachą, autoriui S. Šilingas parašė 1915.III.12 (Literatūra ir kalba. V., 1977, XIV, p. 436).

Taisymai: V 2 Jis dausos' *lakioja* vienas (1) → Jis dausos' *galingas* vienas (2, 3) → Jis *erdvės' galingas* vienas (4), V 3 Jam *laisvam danguj smagu* (1) → Jam *žvaigždynai – jam dangus!..* (2–4), VI 1 Liūdna *man dūmot pradėjus*... (1) → Liūdna *žemę pamylėjus*... (2–4), *O gyventi taip ilgu* (1) → *Ir gyvenims toks ilgus*! (2–4).

ŪKANA. Ciklas, atrodo, susiformavo iš karto; tiesa, viename iš rankraščių trūksta ketvirto eilėraščio, tačiau tikriausiai tas puslapis tiesiog neišliko. Tekstai (išskyrus antrąjį) gerokai taisyti. Autografų eilė nėra visiškai aiški, ypač iš bendros taisymų tėkmės išsiskiria vėlesnieji VUBR rankraščiai, kita vertus, skiriasi pirmi keturi autografai (iš SS rankraščio). Ilgai ieškota antraščių, pradedant paties ciklo pavadinimu (pirmame rankr. buvo *Panaktinė*).

I. RYTMETIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 17. – Bloknotas, laiškas V. Čiurlionytei, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. perlenktas lapas, švarraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku; nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 118; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 2–3. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 4) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Keturi susegti lapai, švarraštis rašalu, pavad. *Budėjimai*; 5) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 13. – SS rankraštis, p. 40, švarraštis rašalu; 6) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 1; 2) II publikacija*: SS 36–37.

Iš pradžių visi trys eil. posmai buvo panašaus ilgumo. Taisydamas tekstą, poetas I ir III kiek pailgino (įterpė *jūravo, banguojasi*), o II, priešingai, pastebimai „apkarpė": Lapai geltoni, *nutraukti nuo medžių audros, /* Pinas po kojų... / Krinta po kojų / *Gyvasties* ašaros... *lieknūs krisleliai liepsnos* (variantas: *Gyvasties* ašaros... – *kas jas pajus, kas žinos?*) → Lapai geltoni / *Pinas* po kojų, / *Krinta* po kojų / *Rytmečio* ašaros... Taisant taip pat keitėsi leksika (lūkėsiai, ilgėjimos, indijos, vilnys), vaizdas konkretintas ir tikslintas: Ūkanoj *alkėsiai dūšios* užšalo → Ūkanoj *lūkėsiai alkūs* užšalo → Ūkana *užsupė, tartum* užšalo; *Dūšios mirtingas ilgėjimos smigsta* / Rymastyj *klaiku*... Rymastyj *ilgėsio indijos budi*... → Kuriasi ūkanų saulė ir blykšta... / Vilnys ir vilnys... keliasi, buriasi, budi → Įstabios *žvaigždės susikuria* → *bliksta, užgema*... Įstabios *užgema aidijos*... Įstabios *pasakos budi*...

Vėlesnės publikacijos: MT 17.

II. RYMASTIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 18. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. perlenktas dvigubas lapas, švarraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku; nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 118; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 3–4. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 4) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Keturi susegti lapai, švarraštis rašalu, pavad. 2. *Laivas;* 5) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 14. – SS rankraštis, p. 41–42, švarraštis rašalu, taisytas rašalu; 6) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 2; 7) II publikacija*: SS 36–37.

Pirminis tekstas beveik nesikeitė, pakoreguotos tik kelios eilutės: I 2 *Sėsk ir plauk* → *Veržias lauk...;* Laukia, *gusčiojas* bedugnės → Laukia *mėlynos* bedugnės.

Vėlesnės publikacijos: MT 18.

III. AIMANA. 1) Autografas: LLTIR, b. 3959, l. 19. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, pavad. *Klyksmas;* 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. perlenktas lapas, švarraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku, pavad. *Klyksmas;* nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 118; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 4. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, pavad. *Klyksmas;* 4) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Keturi susegti lapai, švarraštis rašalu, pavad. *Klyksmas;* 5) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 15. – SS rankraštis, p. 43, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, pavad. *Klyksmas* (pataisyta į *Aimana*); 6) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 2; 2) II publikacija*: SS 38.

Eilėraštis daug perdirbinėtas. Atsisakyta pirmame variante buvusių mirties įvaizdžių, jie pakeisti į dienos–nakties priešpriešą (*Kapų* giesmė širdyj sustingo → *Dienos* giesmė širdyj sustingo; *Mirties banga klekėt* įbingo → *Nakties lelionė gaust* įbingo). Ypač keitėsi paskutinis trieilis: *Pasauly dar gyvybė klykia... / Skubėk per armijas juodumo, / Kur durtuvas į širdį sminga...* (1–3) → *Šventovę išgąstyj palikęs, / Iriuosi marės' aklaus naktumo... / Ir nakčiai juodvėjo nestinga (4)* → *Šventovėj vergus tepalikęs, / Velkuos per armijas juodumo – / Dainuoju naktį nuodėmingą* (7).

Vėlesnės publikacijos: MT 19.

IV. OPA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 21. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, pavad. *Amen;* 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 4. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, pavad. *Amen;* 3) Autografas: LLTIR, f. 153, b. 1095. – Keturi susegti lapai, švarraštis rašalu, pavad. *Amen;* 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l.15. – SS rankraštis, p. 44, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, pavad. *Amen* (ištaisyta į *Opa*); 5) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 2; 6) II publikacija*: SS 39.

Be redakcinių pakeitimų (Nakčia gyvent, *nakčia ir* mirt → ...*ir naktį* mirt; Galinga *dieviška* malonė → Galinga *Viešpaties* malonė), ilgiausiai ieškota trečios eilutės: *Šventovės rūmų aukštos bonės* (1, 3, 4) → *Žinyno rūmų aukštos bonės* (2) → *Pasiilgus žemiškos kelionės (5)* → *Pavilgas vienas ir kelionė* (6).

Vėlesnės publikacijos: MT 20.

[IŠ AUKŠTYBIŲ BALSAS KYLA]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Atsk. dvigubas lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 215; VUBR, f. 153, b. 1096 (su V. Čiurlionytės prierašu: *1916–VI B. S.*); 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 26, l. 2–3. – Eil. pluoštas M. Gorkio almanachui, švarraštis rašalu, pavad. *Prie aukuro;* dedikacija: *J. Baltrušaičiui;* 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 16. – SS rankraštis, p. 45–46, švarraštis rašalu, taisytas rašalu; 4) I publikacija*: SS 40–41.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m.; yra B. Sruogos vakaro programoj. Rengiant tekstą M. Gorkio sumanytam almanachui, kaip pirmasis eil., buvo sujungtas su eil. *Sukalbėjau aklą maldą* (II) ir *Jeigu nebėra ko begyventi* (III). Taisomi atskiri žodžiai arba keičiama jų tvarka: II 2 Ko akyse *dega* rasos? (1, 2) → Ko akyse *žvilga* rasos? (1 taisymai, 3, 4), II 3 Kur klajojai?.. *Kur blaškeis?..* (1, 2) → Kur klajojai *ne keliais?* (1 taisymai, 3, 4), III 2 *Stiebus nykti* tepalikęs (1, 2) → *Nokti stiebus* tepalikęs (3, 4), V 2 Aš kaip varpa, *aš išbalęs* (1, 2) → ...*krupulinga* (1 taisymai, 2, 3) → *drebulinga* (3 taisymai, 4), V 3 Gėles mindau, *purvinu* (1, 3) → Gėles mindau, *skaudinu* (4), VIII 2 Joj *lūkėjimos* pražūna (1–3) → Joj *ilgėjimos* pražūna (4).

[MANO PILY NĖRA LAIKO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3926. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, K. Borutos įrašas: *Juodraščiai vertimų į rusų kalbą 1916* (*Отечество*); 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Suplėšytas lapas (iš V. Čiurlionytės siųstų tekstų), švarraštis rašalu; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 218; VUBR, f. 153, b. 1097, su V. Čiurlionytės prierašu: *1917 galas;* VUBR, f. 153, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 25, p. 5–6. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 47. – SS rankraštis, p. 129–130, švarraštis rašalu; 5) I publikacija: Pradalgiai, 1917, [Nr.1], p. 2; 6) II publikacija*: SS 42–43.

Eil. įrašytas B. Sruogos poezijos vakaro programoje greta 1916 m. kūrinių (LLTIR, f. 53, b. 206). Autografų eilė neaiški. Nekeisdamas eil. struktūros, B. Sruoga ieškojo optimalesnės išraiškos. Svarbesni taisymai: I 1 Mano pilyj *nyksta laikas* (3) → Mano pilyj *nėra laiko* (1, 2, 4–6), I 2 *Neskaitliuoju* valandų (1, 2, 3, 4) → *Neskaitau* aš valandų (5, 6), II 3 Plieno durys, *šaltos plytos* (1, 2, 5) → Plieno durys,

plytos šaltos (3, 4, 6), III 2 Kursta aidas *tamsumoj* (1) → Kursta aidas *tylumoj* (2–6), III 4 Dings ir siela glūdumoj (1, 2, 3, 5) → *Dingsta* siela glūdumoj (4, 6), IV 2 *Aklos žvaigždės* plaukime (3) → *Žvaigždės aklos* plaukime (1, 2, 4–6), V 2 *Plaukia* gandas – rytas bus (3) → *Eina* gandas – rytas bus (5) → *Verias* gandas – rytas bus (4, 6).

Vėlesnės publikacijos: R I 88; BV 45–46; LL 96–97; MT 21. Vertimai: ЛП 255 (vert. L. Milis); LK 105 (vert. G. Végh); Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten. Berlin, 1983, p. 49 (vert. A. Bostroem); The Amber Lyre. Moskow, 1983, p. 49 (vert. P. Tempestas).

MES ATEINAM KAIP ŠEŠĖLIAI. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, p. 64. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; 2) I publikacija: Pradalgiai, 1917, [Nr.1], p.1. – Pirmas eil. posmas kaip leidinio motto, su prierašu: *Iš nespausdintų Balio Sruogos eilių*; 3) II publikacija*: SS 44–45.

Parašymo data neaiški, greičiausiai apie 1916 m. Galutinį pavidalą eil. įgavo autoriui šiek tiek pataisius pieštuku SS švarraštį: II 3–4 *Lūžta* dalgis, varpos siekęs... / *Te žalia ji neklestės* (1) → *Virpa* dalgis, varpos siekęs... / Varpas liūdnas be šerdies... (1 taisymai, 3), III 4 Susipainios *ar* iširs (1) → Susipainios *ir* iširs (1 taisymai, 3). Vėliau dar buvo patikslintos II posmo 1–2 eilutės: Amžių *rūkas* velias, driekias – / *Dengias* paslaptis buities (1) → Amžių *ūkas* velias, driekias – / *Dengia* paslaptis buities (3).

Vėlesnės publikacijos: Darbymetis, 1921, nr. 4; LP 375; MT 23; XXa 85–86.

DULKĖS. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 9–13. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, pavad. *Dulkės*: *Alba sutartinė*; 2) I publikacija: Santara, 1918.IV.20, nr. 9, pavad. *Dulkės*: (*alba sutartinė*); 3) II publikacija* : SS 46–53, pavad. *Dulkės: Alba sutarinė.*

[NEMIRS, NEMIRS KŪRENAMA GYVYBĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, vėliau taisytas; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.9 iš Sočio, pavad. *Žygis*; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 168; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) I publikacija: Santara, 1917.VII.8., nr. 29, pavad. *Žygis*; dedikacija: *Motinai Lietuvai ir jos vaikams, mano broliams – Lietuviams*; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 17. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, pirmosios strofos, be pabaigos; 5) II publikacija* : SS 54–55.

Pirmų dviejų autografų seka neaiški, I publikacija – to pat meto. Visi šie variantai (1–3) turėjo ilgesnę antrą strofą:

> Ir garbins viešpatnią visybę,
> *Kursai krisluos pasėmė peno,*
> *Kurs žino tyruose pilnybę!..*

Kiti svarbesni skirtumai: V 1–2 *Tegu* tas džiaugsmas *bus tik* mirksnio moja / *Tegu ta puota bus tik* žaibo laimė (2, 3) → *Tebus tas* džiaugsmas – tik mirksnio moja... / *Tebus ta puota tik* – žaibo laimė (4, 5).

KRIVULĖS ŽADAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 15–17. – SS rankraštis; 2) I publikacija: Santara, 1918.I.28., nr. 4; 3) II publikacija: SS 56–59.

Tekstai skiriasi: motto 3 *Stojosi* kūnu, 6 *debesiu* kelias, III 2, 3 *valią lauko* / valiojai, IV 4–5 *dainą audžiam* – / *Saulę mylim*, V 2 *amžių amžius*, V 7 *dūmos sunkios*, V 9 *dangų* tavo, V 12–13 *laisvai* sielai / valią duoki, VI 4 *stoki pjauti*, VII 14 *ir kur vakar* / *susgodotas* / *saulei* sėdant / *ūkanužę* / *laiminant*..., VIII 3 *būsim tikrūs*, VIII 4 jei *trimitai*, IX 4 *augo* broliai. VIII posmo pabaiga (11–12) kitokia:

draug su mumis
tartum rago
žvainoj pievoj
ryto meto
dangymos.

REQUIEM. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 35. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: SS 60–61.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Yra B. Sruogos vakaro programoj greta kitų 1916 m. eil. (LLTIR, f. 53, b. 206). SS rankraštyje eil. turėjo kitą grafinį pavidalą, teksto skirtumai – minimalūs: 15 eilutė – Rankas *prieš* saulę (1) → Rankas *in* saulę (2).

SAULĖLEIDŽIO GIESMĖS. Ciklas sukurtas 1914 m., greičiausiai rudenį. 1914.X.15 laiške B. Sruogai PB sudarytojas ir redaktorius S. Šilingas rašo „Sauloleidos bangas" gavęs kartu su ciklu „Ties banga", davęs jas skaityti A. Varnui, S. Čiurlionienei, o A. Lastui, tuomet buvusiam armijoje Galicijoje, pasiuntęs paštu: „Tariaus iš tikrųjų suteikęs jam malonumą bent akimirksnį, bent tranšėjoj". Ten pat surašytos ir pastabos, bendros abiem ciklams – dėl posakio „verdančios jūros", dėl „brangiųjų akmenų" (krikštolų, deimantų etc.) nuolatinio kaišiojimo į eil. tekstą (Literatūra ir kalba. V., 1977, XIV, p. 456–458; taip pat žr. ciklo *Ties banga* komentarus). PB ciklas pasirodė netaisytas, vėliau į pastabas B. Sruoga atsižvelgė.

I. [PERDIEN IŠSIBLAŠKĘS]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1 p. 22–23; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 22–23, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 29. – SS rankraštis, p. 71–72, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 62–63.

Taisymai nedideli: I 3 Aš *temstančią* saulę... (1) → Aš *gęstančią* saulę... (2–4), V 3 ... dangus – *tai godelė manoji žydri!*.. (1) → ... dangus – *tik godelės skridimas žydrus!* (2–4), VI 2 Lyg *verdančios jūros* (1) → Lyg *jūra bangioji* (2–4), VI 1 O *dūšia!* Ta *dūšia* nerimsta... (2, 3) → O *siela*! Ta *siela* nerimsta... (1, 4), Lyg *skausmo* verpetai... (1, 2) → Lyg *balti* verpetai... (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 89–90; BV 47–48; LL 104; Mas1 235–236; Mas2 224–225; *Vertimai*: Отечество. Петербург, 1916, t. 1, p. 168–169 (vert. B. Sruoga, pavad. *Из цикла Песни заката*); ЛП 255–259 (vert. L. Milis); ALP 48 (vert. M. Derković).

II. [DANGUS UŽSIDEGĘS KARŠTA UGNIMI]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 23; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 23, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 30. – SS rankraštis, p. 73–74, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 64–65.

Svarbesni taisymai: II 1 Inkiro *ant žemės bedalės klajot!* (1–3) → Inkiro *šioj žemėj bedalėj* klajot (4), II 3 *Sužadinęs viltį* (1) → *In dangų prabilti* (2–4) III 4 *Ir psalmes mėlynei dangaus tegiedot* (1) → Mėlynei pakilęs tik *psalmes* giedot (2, 3) → Mėlynei pakilęs tik *gimnus* giedot (4), III 2–3 *Tos pačios svajonės, / tos pačios* karionės (1) → *Jūruoja godonės, /* Tos *pat vis* karionės (2–4), IV 1–2 *Taip gaila jaunutės* ugninės širdies – / *be laiko jau* vysta! (1) → *Gailu jaunužėlės* ugninės širdies, / *Kad liūdinti* vysta! (2–4).

Vėlesnės publikacijos: Naujienos, 1918.IX.7, nr. 211, kaip atsk. eil., pavad. *Dangus užsidegęs*; R I 64–65; Mas1 236–237; Mas2 225–226; LL 104–105; MT 27. Vertimai: ЛП 256–257 (vert. L. Milis); ALP 48–49 (vert. M. Derković); Вильнюс, 1989, №. 12, p. 117 (vert. L. Milis).

III. [KAS VAKARĄ TYLŲ SU SKAUSMU ŽIŪRIU]. 1) I publikacija: PB, 1915, nr. 1, p. 24; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 24, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 31. – SS rankraštis, p. 75–76, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 66–67.

Labiausiai redaguotas iš visų ciklo eil.; kaip ir pastarųjų, ypač skiriasi pirmoji publikacija (1). Taisymų kryptis – netikėtesnių epitetų, skambesnės frazės paieškos. Svarbesni taisymai: I 2 ... už girių *žalių* (1–3) → ...už girių *tolių* (4), III 2 *Tai mano dainelės vis skamba* plačiau (1) → *Mano dainelė skambėjo* plačiau (2–4), IV 2 *Pravirksta* dainelės *griaudieji balsai* (1) → *Sutirpo* dainelės *gailingi skardai* (2) → *Suvirpo* dainelės *gailingi skardai* (3, 4), V 2 Kai *spindi it žvaigždės mergelės* skruostai (1) → Kai *šypsosi, šviečia sesulės* skruostai (2, 3) → Kai *šypso kaip saulė mergelės* skruostai (4), VI 1 *Kai* saulė *užtemsta, kai* verkia varpai (1) → *Kai* saulė *užgęsta, kad* verkia varpai (2) → O saulė *užgęsta ir* verkia varpai (3, 4), VI 2 *Nutilsta dainelės pravirkę balsai* (1) → *Dainelė kaip dalgės plakimo skardai* (2) → *Dainelė – kaip tolimo dalgio skardai* (3, 4), VIII 1 ...Vėtrą *pasiutusią...* (1, 2) → ...vėtrą *pašėlusią...* (3, 4), X 1 O man bedūmojant *prakeiktas dūmas* (1) → O man bedūmojant *po lauką* dūmas (2–4), X 2 *Kas mano ugninę godelę supras* (1) → *Tai kas palydės in mėlynę godas* (2–4), XI 1 *Aplinkui taip tuščia... Kurti* vienuma (1) → *Sparnuotasis rūkas... Plati* vienuma! (2–4), XII 2 *Tai mano godelės sau draugo sulauks!..* (1) → *Daina mana ašarom tai pasidžiaugs!* (2–4).

Vėlesnės publikacijos: Vai 180–181; Naujas žodis, 1932, nr. 3, p. 57; nr. 6, III viršelis [eil. fragmentas šaradoje]; Margutis, 1935, nr. 1, p. 7, su prierašu: *Muzika A. Vanagaičio. Be melodijos; J. Žiugžda, A. Kalnius.* Tėvynės žiedai: Lietuvių kalbos skaitymai II klasei. K., 1938, p. 264, kaip atsk. eil.; Sk, 1946. kn. 18, nr. 20, kaip atsk. eil.; Margutis, 1949, nr. 4, p. 13, su A. Vanagaičio muz., p. 12, kaip atskiras eil.; LPA 503, kaip atsk. eil; R I 91–92; Sauja derliaus: Skaitymai augantiems ir suaugusiems. Paruošė *K. Barėnas.* Londonas, 1957, p. 399; Mas1 237–238; Mas2 226–227; Draugas, 1977.X.15, nr. 242, d. II, p. 3; LL 105–106; MT 28–29; GG 63–64. Vertimai: Antologia poezji litewskiej. Warszawa, 1939, p. 91 (vert. J. Wichert-Kajruksztisowa); ЛП 257–258 (vert. L. Milis); ALP 49–50 (vert. M. Derković); Natos: Sauleidžio giesmė. Mišriam chorui parašė Antanas

Vanagaitis. [Chicago, 1935], p. 4; Margutis, 1949, nr. 4, p. 12 (muz. A. Vanagaičio, tekstas – p. 12 iš 1935 m. atspaudo).

IV. [RAMU]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 25–26; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 25–26, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 32. – SS rankraštis, p. 77–78, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 68–69.

„Pirmajame bare" (1) eilėraštis po brūkšnių turėjo dar vieną, baigiamąjį, posmą:

Gana
bedūmot man, klejojant prakeiktas dūmas –
jauna
juk širdis sau ramybės vis tiek neatras!..

Šis posmas buvo koreguojamas: Gana / Beklajoti ir lenkties nakties debesims! / Maža / Kibirkštėlė, *jau kartą numirus, negims* (2) →...Kibirkštėlė *numirus vis tiek neatgims* (3), o galiausiai – nubrauktas. Kitos strofos redaguotos nedaug: IV 4 *Prisijuoksiu* audros prakeiktam siutime (2, 3) → *Pradžiugsiu tik* audros prakeiktam siutime (1, 4) („Vainikuose": ...*vėtros šaltam siutime*), V 3 Dar *vizijas šventas* godot (1) → Dar *godą ugninę* godot (2–4).

Vėlesnės publikacijos: Vai 181–182; R I 92–93; Mas1 238–239; Mas2 227–228; BV 52–54; LL 106–107; MT 30–31. Vertimai: ЛП 258–259 (vert. L. Milis); ALP 50 (vert. M. Derković).

[DAVĖ MOTINA MAN DŪŠIĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Atsk. lapas iš bloknoto, juodraštis pieštuku; 2) II publikacija*: SS 70–72.

Abu tekstai mažai tesiskiria: I 5 Į kelionę *naktį gūdžią* (1) → Į kelionę *gūdžią naktį* (2), II 3 Einu rymusis per *laukus* (1) → ...*Lauką* (2), VI 1 Ar nematėtė, *ar nežinot* (1) → Ar nematėt, *negirdėjot* (2), VI 3 *Kur man motina žadėjo* (1) → *Mano motinos žadėta* (2). Dvi eilutes iš IV posmo (Po pasaulį – *nesugrįšiu*! / Po pasaulį – *iškentėsiu)* B. Sruoga kaip savotišką motto (ar išeities tašką) panaudojo viename iš to pat meto poetinės prozos fragmentų.

Vėlesnės publikacijos: Motina. K., 1932, kn. 1, p. 39–40, pavad. *Klajūnas*.

[IŠ KALNELIO ŽALIŪNĖLIO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.24; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 153; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) I publikacija: Santara, 1917.VII.15, nr. 30, pavad. *Sutemos dainužėlė*; 4) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 27–28. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) II publikacija: SS 73–74.

Eilėraštis sukurtas Kaukaze 1917 m. vasarą. Pirmi du autografai ir pirmoji publikacija (1–3) beveik nesiskiria; perrašant į SS sąs., kiek tikslinta leksika: I 1 Iš kalnelio *žaliagalvio* (1–3) → ...*žaliūnėlio* (4,5), II 2–3 Nuo rasos, *kur žiedas linko, /* Kur *takai* jaunystės godų (1–3) → ...*žolės linko, /* Kur *sapnai* jaunystės godų (4,5), šiek tiek trumpinta: V 3–4 Diemedėl*ių*, erškėtėl*ių* / Ataudėliais – / *Nevirpėjau, / Nemylėjau*... (1) → ...*Nevirpėjau*! (2,3) → Diemedėl*iais*, erškėtėl*iais* / Ataudėliais (4, 5).

PJOVĖJAS. 1) I publikacija: PB, 1915, p. 216; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 216, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 74. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916 m. vasara, rašalu, tik paskutinis posmas; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 27. – SS rankraštis, p. 67–68, švarraštis rašalu; 5) II publikacija*: SS 75–76.

Sukurtas 1914–1915 m., aplinkybės nežinomos. Ankstesnis teiginys, jog eil. „parašytas gavus iš V. Čiurlionytės dovanų jos nuaustas juostas" (*A. Samulionis*. Balys Sruoga. V., 1986, p. 142), netikslus – juostų „istorija" iš 1916 m., o „Pjovėjas" publikuotas dar 1915 m. Taisyta menkai: IV 3 *Naktį bešviečiant mėnuliui* (1) → *Mėnesieną krupulingą* (2, 3, 5), VI 4 *Tai* kaip *sniegą* baltą (1) → *Tai* kaip *pusnį* baltą (2, 4) → *Taip* kaip *pusnį* baltą (5). Problemų kelia V 1 eilutė *Man atneš sesulė laukta / Vandenėlio šalto*, kur įvairuoja žodžio *laukta* formos: *laukta* (1, 2, 4), *lauktą* (5), *laukto* (publikacija „Vainikuose"). Kadangi ši publikacija dėl daugybės korektūros klaidų nepatikima, kaip kanoniška pasirenkama pirmoji forma.

Kitos publikacijos: Vai 174; *M. ir A.* [M. Iešmantienė, A. Iešmanta]. Skaityk: Antrosios knygos. Marijampolė – K., 1922, p. 109 (2-as leid.: 1937, p. 88); Sk, 1946.V.18, nr. 20; LPA 498–499; Sauja derliaus: Skaitymai augantiems ir suaugusiems. Paruošė *K. Barėnas*. Londonas, 1957, p. 174; Mas1 240; Mas2 229; BV 55–56; LP 375–376; LL 97; MT 33; Po medžio ir paukščio sparnais. V., 1983, p. 59; GG 63–64; Skautų aidas. (Čikaga), 1993, nr. 3, p. 6 (4 pirmieji posmai). Vertimai: Antologia poezji litewskiej. Warszawa, 1939, p. 92–93 (vert. J. Wichert-Kajruksztisowa); Praca świetlicowa. 1957, nr. 4–5, p. 61, paantraštė: *Na ludową putę* (vert. J. Wichert-Kajruksztisowa); ЛП 259 (vert. L. Milis); Pieśni gwiazdy. Warszawa, 1971. p. 20–21(vert. L. Lewinas); Tam gdzie malwy lśnią czerwone. Warszawa, 1973, p. 128–129 (vert. L. Lewinas); Natos: Muzikos barai, 1931, nr. 1. – Natų priede prie žurnalo, 2 nenum. p. (komp. J. Kačinskas); Ežeras toli. V., 1959, p. 46–48 (komp. A. Račiūnas); Lietuvos chorinės literatūros chrestomatija. V., 1969, kn. 3, p.22–23, tekstas liet. ir rusų k. (komp. J. Kačinskas, vert. J Grigorjevas); *N. Martinonis*. Naujas rytas. V., 1987, p. 61–62.

[ŠIĄ NAKTELĘ PER NAKTELĘ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 13. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei (be pradžios), spėjama data – 1916 m., B. Sruogos taisyta pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 92; VUBR, f.153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 12 – SS rankraštis, p. 37–38, švarraštis rašalu; 4) I publikacija*: SS 77–78.

Spėjama parašymo data – 1916 m.; tarp kitų šio meto eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje (VUBR, f. 153, b. 1095). Taisyta mažai: I 2 Godeles *godojau* (1, 2) → *Godą su*godojau (1 pataisymas) → *Godą tai* godojau (3, 4), V 3 *Tik žiedai skruostus plazdeno* (1, 2) → *Sapnas nėrės ir gyveno* (1 pataisymas; 3, 4). Visuose autografuose II posmo pirma eilutė – kreipinys: Žirge manas, eidaunin*ke*.

Vėlesnės publikacijos: R I 96–97; Mas1 240–241; Mas2 229–230). Natos: *J. Nabažas*. Vokaliniai kūriniai. V., 1975, p. 67–71.

[PER GIRIAS, PER ŽALIAS]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, švarraštis rašalu, pavad. *Dainuškėlė*; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 98; VUBR, f. 153, b. 1096; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 25, p. 1–2. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, pavad. *Daina*; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 62–63. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Pradalgiai, 1917, [Nr. 1], p. 2, pavad. *Dainuškėlė*; 5) II publikacija: SS 79–81.

Spėjama sukūrimo data – 1916 – 1917 m. Kiek skiriasi tik pirmasis autografas. Jame I ir paskutinio posmo 1 ir 3 eilutės išskaidytos į dvi; kiek skiriasi ir II posmas: *Dunojėlio bangos aukštos / Spindulėlius švaistos – vaikšto. / Gulbinėlio plunksnos baltos / Gundo vilnis apskabinti* → *Dunojėlio vilnys aštrios. / Gulbinėlio plunksnos baltos. / Vaikšto vilnys, švaistos, tviska. / Mėnuliu dabinas plunksnas* (2).

Vėlesnės publikacijos: R I 98–99. Natos: Lietuvių chorinės literatūros chrestomatija. V., 1969, kn. 3, p. 27–33. Tekstas liet. ir rusų k. (komp. J. Kačinskas, vert. J. Grigorjevas).

[DŪŽTANČIO LAŠO KRISLELIAI MAŽUČIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 59. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: SS 82.

Teksto skirtumas: II 4 *Ir* ašaros byra (1) → Ašaros byra (2).

[TOKIA DIDELĖ, DIDELĖ ŠVENTĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 186. – Laiškas V. Čiurlionytei (1917 m. birželio antra pusė), švarraštis rašalu; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 13, b. 1097; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas, švarraštis pieštuku vėliau taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 32. SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Lietuva, 1919.VII.20, nr. 156, pavad. *Iš vakarių giesmių*; 5) II publikacija*: SS 83–84.

Eil. parašytas 1917 m. vasarą Kaukaze. Pirmų dviejų autografų seka neaiški. Taisymai: I 4 Ir tolimas *laivas* parėdė paslijusias bures *eilėmis karolių* (1) → ...*krištolais* (2) → ...*karoliais* (3–5), II 4 Ir rymau... *Ir siekiu in stulpo šešėlį* (1, 2) → Ir rymau... (2–5), II 1 *Saulėlaidos šventėj tokioj / Taip liūdna* (1,2) → *Ir liūdna saulėleidy, liūdna* (2–5), III 5–7 Kad instabios paslaptys *verias / Liūdnoms akims /* Tiktai (1, 2) → ...*girdimos / Nuliūdusiai širdžiai /* Tiktai (2–5). Iš bendros taisymų tėkmės iškrinta keletas publikacijos „Lietuvoje" (4) vietų, pirmiausia dvi paskutinės II strofos eilutės: *Ir bangos priplaukia prie kranto ir tyli, / Ir žolės, ir gėlės lyg amžinu miegu užmigusios rymo...* (kituose variantuose: *sustingsiu kaip stulpas, tiek amžių klajojęs, / Ir rymau*). Rinkinyje SS I 4 išspausdintas žodis *laikas* laikytinas korektūros klaida: visuose kituose variantuose – *laivas*.

Vėlesnės publikacijos: R I 100; BV 57; LL 98; MT 34. Vertimai: Mickiewicz-Blätter (Heidelberg), 1967, H 36, p. 159 (vert. V. Jungferis); ЛП 260 (vert. L. Milis).

[PABĖRĖ AUKSĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, vėliau taisytas; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094 – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.11–12; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 101; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 21. – SS rankraštis, švarraštis; 4) I publikacija*: SS 85–86.

Tekstai mažai skiriasi: III 4 Dievaitei *ugnies* (1, 2) → Dievaitei *manai* (3, 4), V 5 Pasaulis *dega* (1, 2) → Pasaulis *visas* (3, 4). Visuose autografuose III posmo paskutinėje eilutėje yra forma: *pinu*.

Vėlesnės publikacijos: R I 101; BV 58–59; MT 35.

SAULĖS SVEČIAS. 1) I publikacija: Naujoji Lietuva, 1916.XII.18., nr. 51, paantraštė: *V. Kavaliauskui atminti*. 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 33. – SS rankraštis, p. 79–80, dedikacija: *V. Kavaliauskui atminti*. 3) II publikacija*: SS 87–89.

Pirmų dviejų autografų eilė neaiški, skirtumai nežymūs: V 4 Aipios *sesės* jį dainavo (1) → Aipios *seserys* dainavo (2, 3), VIII 2 *Girią sutemą* suvystė traktuotina kaip klaida, rankraštyje ir I publikacijoje: *sutema*.

[IR ATSKRIDO ŽVAINAS PAUKŠTIS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 22. – Atsk. lapas, siųstas „Lietuvos žinių" redakcijai, švarraštis rašalu, parašas *Baryt. Kaunis*, pavad. *Daina*, su prierašu: *Reik sunaudoti. J. Š.* ir red. taisymai (pvz., nubraukta paantraštė *Iš liaudies motyvų*); 2) I publikacija: Lietuvos žinios, 1914.VI.28 (VII.11), nr. 141, parašas *Baryt. Kaunis*, pavad. *Daina*; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 63. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 90.

Tai vienintelis iš ankstyvųjų (greičiausiai 1914 m.) eil., patekęs į B. Sruogos poezijos rinkinius, – ten jo tekstas esmingai pakitęs. Nepaliestas liko tik I posmas, visa kita perrašyta, suteikiant kūriniui naują prasmę ir simbolizmui būdingo paslaptingumo. Štai pirmo varianto II–III posmai:

Snapas kreivas, akys *žvairios*,
Kojos samanotos,
Plunksnos juodos tamsiai žiba,
Kuodas skausmu žvilga.

Juodas Varnas?.. – Ne, ne Varnas,
Tai ne Varno akys...
Gal Apuokas?.. Ne, ne jojo,
Ne Apuoko kuodas.

Vai tas paukštis-bernužėlis
Laimės man žadėtas,
Vai tas laisva svajonėlė
Mano skausmo lieta!..

Vėlesnės publikacijos: Darbymetis, 1921, nr. 4, p. 48–50; R I 102; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17.

VĖTRA. I. [STAUGIA BANGOS, LUOTĄ MĖTO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 540. – Atsk. lapas iš bloknoto, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 57. – SS rankraštis, švarraštis rašalu. 3) I publikacija*: SS 91–92.

Pirmas eil. autografas nuo tolesnių tekstų pastebimai skiriasi. Štai jo pradžia (II posmas beveik neįskaitomas):

Šėlsta bangos, luotą mėto,
Tiška šipuliai,
Ko tai tolimo žvaigždėto
Verkia amžinai.
Ir išmelsto, ir žadėto
Siekia amžinai.

Įvairuoja ir eil. grafinis pavidalas.

Vėlesnės publikacijos: R I 103; BV 60; IP 75; Lietuvos žvejys (Klaipėda), 1978.I.8, nr. 2; MT 36; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17; GG 64–65.

II. [...IR BANGŲ VIRŠŪNĖS BALTOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 540. – Atsk. lapas iš bloknoto, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 57. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija*: SS 92.

Pirmas autografas sunkiai įskaitomas. Tarp skirtumų: 2 *Tviska kaip žaibai* (1) → *Vinginas žaibais* (2, 3) 4 *Plėšo prakeiktai* (1) → *Puošia spinduliais* (2). Toliau – taip pat vos įskaitomos eilutės: *Ar žinai, ką jūros žada, / Ko pašėlo?* Tai galbūt ciklo III dalies užuomazgos (šiame rankr. III ir IV d. nėra).

Vėlesnės publikacijos: R I 103–104; BV 61; IP 75–76; Lietuvos žvejys (Klaipėda), 1978.I.8, nr. 2; MT 36; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17; GG 65.

III. [KAI PRINIKO BANGOS VEIDO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 58. – SS rankraštis, švarraštis rašalu. 2) I publikacija*: SS 93–94.

Teksto skirtumai minimalūs: I 1 Kai *suvilgė* veidą (1) → Kai *prinyko* bangos veido (2), žodžiai *dangus* (I 3), *vėtra* (II 5) rašomi didžiąja raide.

Vėlesnės publikacijos: R I 104; BV 61–62; IP 76; Lietuvos žvejys (Klaipėda), 1978.I.8, nr. 2; MT 36; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17; GG 65.

IV. [...O VERPETUOS VERIAS GANDAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 58–59. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: SS 94–95.

Eil. taisytas nedaug: ieškota vaizdingesnės leksikos (verpet*ai skleidžia* gandą → verpet*uos verias* gandas; širdis... savy *apčiuopia* gandą → *pajunta* gandą), atsisakyta didžiųjų raidžių (III 3 Myli *V*ėtrą, myli *L*aimę), liko, gal per neapsižiūrėjimą, vien *Verpetuos* (I 1).

Vėlesnės publikacijos: R I 104–105; BV 62–63; IP 76–77; Lietuvos žvejys (Klaipėda), 1978.I.8, nr. 2; MT 39; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17; GG 65–66.

[KĖLIAUSI ANKSTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas (1916.V), juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3922, l. 66. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija*: SS 96–67.

Pirmas eil. variantas paprastesnis, tradiciškesnis. Tik vėliau poetas pajuto ilgos, banguotos eilutės grožį ir šiuo požiūriu pakoregavo visą tekstą, vienur įterpdamas atskirus žodžius (I 1 *ėmėsi*), kitur – ištisas konstrukcijas (II 3 Kuždesiai grakštūs *nykiai* sudužę → Kuždesiai grakštūs, *šnabždesiai slapties staiga* sudužę, III 1 Pirmos gėlelės pavasario naujo → *Pirmas dvelksmas,* pirmos gėlelės pavasario naujo, III 3 Piemenio rago aidijos naujos → Piemenio rago *skelbiančios rytą* aidijos *sraujos;* IV 1 Rūpesčiai naujūs... Naujūs trimitai → Rūpesčiai

nauji, rūpesčiai grakštūs – nauji trimitai, IV 3 Melskiesi, siela... Žengianti rytą → Melskiesi, siela... *Garbink sukniubus* žengianti rytą. Ieškota ir vaizdingesnės leksikos: I 3 *bundančią* dainą *apreiškė* miškas → *Gimstančią* dainą *susupė* miškas, III 2 Ievos, purienos *svyruoklės* → Ievos, purienos *vijuoklės*, III 4 Pranašui *saulės* vis duoklė → Pranašui *žemiška* duoklė, IV 2 *Palšą pasaulį* užliejo → *Ūkaną palšą* užliejo. Atsisakyta skliaustų, kuriais buvo apgaubtos I, II, III posmų antros eilutės.

Vėlesnės publikacijos: R I 106; BV 64–65; MT 40.

[PALŠAS RŪKAS SLEGIA ŽEMĘ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 23, l. 1–3. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, su pažod. vertimu į rusų k.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 71. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija*: SS 98–99.

Perrašant į SS sąsiuvinį, eil. paredaguotas. Daugiausia tikslinta leksika (I 4 *Išnykimą* žemei lemia → *Liūdną dalį* žemei lemia, II 2 Išlaisvos *bangų* → Išlaisvos *takų*, II 4 Liūdną žemę *glamonėjo* → Liūdną žemę *telydėjo*, IV 5 *Tapsim* užmiršti → *Būsim* užmiršti), pakeistas ir eil. grafinis pavidalas.

Kitos publikacijos: Lietuvos aidas Brazilijoj, 1937.III.6, nr. 10, pavad. *Palšas rūkas...*; Sk, 1946.V.18, nr. 20; R I 107–108; BV 66–67; MT 41.

[PRIE LANGELIO VEIDO DĖMĖS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 1 – Bloknotas, juodraštis pieštuku, pavad. *Valanda*; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916.VI.5.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 97; VUBR, f. 153, b. 1096; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 7. – SS rankraštis, p. 21–22, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: „Santaros" kalendorius 1918 metams, 1918, p. 9; 5) II publikacija*: SS 100–101.

Eil. keitėsi nedaug: I 2 *Prie mažyčio dvi ugniki* (3–5). Viename iš variantų (3) bandoma (ten pat to atsisakyta) paskutinėje eilutėje dar sureikšminti įvaizdį *baltas dalgis*, rašant didžiąja raide.

Vėlesnės publikacijos: Darbymetis, 1921, nr. 4; Tėvynė (Panevėžio r.), 1986.II.8, nr. 17.

[BALTAIS RŪBAIS, BALTA ŠVIESA SPINDULIUOJANT]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3935. – Atsk. lapelis, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija*: SS 102–103.

Tekstų skirtumai: I 2 *Pabučiavo tyliai kūną* →*Tyliai kūną pabučiavo*, II 1 *Ir* po langu jovarai, II 3 *Tykiai nykiai suvirpėjo* (beje, I ir II posmai juodraštyje sujungti), V 2 Šalta viešnia šeimininkė. Prieš VI posmą užbrauktos dvi eilutės:Tik po langu jovarai / Tik boluojanti langai, VI 1 *Tik* po *langu* jovarai.

[SIENOS SIŪBUOJA, PALUBĖS SUPAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 27. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916.III.22, vėliau taisytas pieštuku; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1096; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 13. – SS rankraštis, p. 39, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; 3) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 1; 4) II publikacija*: SS 104.

Spėjama parašymo data – 1916 m. pavasaris. Tekstas laiške, ypač jo pabaiga, primena savotišką improvizaciją: ne tik posmai, bet ir paskutinės eilutės atskirtos brūkšniais. Taisytos tik I posmo 3–4 ir II posmo paskutinės eilutės:

Šiandie nelaisvė... Rankos sukaltos... / Rytas manyj gims... pančiai nukris... (1) → *Vakarą pančiai. Rytą padangės. / Žemės lėbonė žemei ir kris* (1 taisymai, 2) → ... *Sparnui ir lapui viena buitis* (3) → ... *Žiedui ir dulkei – viena lemtis* (4), *Taurę [pri]pildintą nuodų geriu... / Ašei pasaulių daugel turiu...* (1) → *Taurė ir dalgis... Platūs keliai...* (1 taisymai, 2 taisymai) → *Pjautuvas, žiedas – broliai nūnai* (2, 3) → *Pjautuvas, varpa – brolis nūnai* (4).

Vėlesnės publikacijos: BV 68; MT 43.

[UŽRAKINTOS PILIES SIENOS]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, juodraštis melsvu pieštuku, taisytas paprastu pieštuku; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 17. – SS rankraštis, p. 47–48, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: SS 105–106.

Eil. susiformavo ne iš karto. Ypač skiriasi pirmasis, V. Čiurlionytei siųstas, variantas:

Graudžios, klaikios varpo maldos...
Vakaro sapnai...
Išsiilgę svaigios akys...
Aštrūs širpuliai...

Užrakintos *narvo durys...*
Lūkesiai *sparnus...*
Nubudimas, atgimimas
Užgautų žaizdų...

Kietas, kietas nuliūdimas –
Ašarų ugnies...
Išjuoktų širdies troškimų
Svaigstanti mirtis.

Prašvitrėjimai vilingi
Rūkų, debesų...
Gailestavimas *bemirštąs*
Rūkuos užmirštų...

Ir bekaustą, kas tik gyva,
Užmaršos ledai...
Ir naktis, naktis be galo –
Vienuma – kapai –

Tame pačiame egzemplioriuje eil. gerokai paredaguotas, iki galutinio teksto likę tik keli skirtumai (I 1 *Viengiesmiai* varpai → *Vakaro* varpai, II 3 Ir gyvenims, ir kelionė → Ir *gimimas*, ir kelionė, IV 4 Kryžiai *kaip* sparnai → kryžiai *ir* sparnai). Atkakliai ieškota ir motto. Iš pradžių (1) įrašytas J. Baltrušaičio rusiškas dvieilis: *Что-то грустно, что-то больно – / Уж не саван ли я тку* – iš eil. *Audėjas* (L. Brogos vertimas: *Lyg ko gaila, lyg kas smaugia – / Ar ne įkapes riečiu*, o paskui (1, 2) jis pakeistas kitu to paties poeto tekstu, matyt, išverstas paties B. Sruogos: *Pasisupė nestoros sienos, / Nuo šiandie nelaisvė – laisvė*, galiausiai (3) motto visai atsisakyta.

Vėlesnės publikacijos: BV 69; MT 44. Vertimai: ЛП 260–261 (vert. L. Milis); LK 102 (vert. G. Végh).

BALTAI GULBEI. 1) I publikacija: PB, V., 1915, p. 31–32; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 31–32; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 39. – SS rankraštis, p. 101–102, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 107–108.

Eil. pirmąkart paminėtas S. Šilingo laiške B. Sruogai 1915 m. kovo 12 d. dedamų į PB kūrinių sąraše. Taisyta nedaug, ieškota vaizdingesnio ar tiesiog tinkamesnio žodžio (*klajoji* → *lakioji*, *melsvi* → *melsvūs*, *laukia* → *lūko*, *giesmę* → *dainą*), poetiškesnės frazės (II 6 Ir *išdabinta seniai*, (1–3) → Ir *išdalinta sapnais*, (4). Įvairuoja eil. grafinis pavidalas.

Vėlesnės publikacijos: Vai 175; R I 109–110; BV 70–71; LL 98–99; MT 45. Natos: N. *Martinonis*. Naujas rytas. 1987, p. 58–61.

[KIBIRKŠTĖLĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 60. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: SS 109–110.

Kitos publikacijos: BV 72–73; MT 46.

[JEIGU NEBĖRA KO BEGYVENTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 26, l. 3–4. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 65–66. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija*: SS 111–113.

Eil. kito laipsniškai, pirmiausia pakoreguojant atskirus žodžius ar jų formas (eik*ie* – eik*i*, naktys *apviltos* – naktys *vylingos*, *užverktos* akys – *išverktos* akys, purvyn*ė* – purvyn*as*, akys *dar siekia* – akys *pasiekia*, ar ne vis *tiek gi* – ar ne vis *viena*, visk*ą* – vis*a*). Ieškota ir naujų vaizdo niuansų: I 2–3 Eik*ie* in gatvę / *Suterštą*, *žiaurią* (1) → Eik*i* in gatvę / *Rudenio ilgą* (2, 3), II 2 *Triukšmas suskaldys* (1) → *Vėtra nutildys* (2, 3), IV 1 Purvinos gatvės, neišbraidytos (1) → Purvinos gatvės, *skausmo braidytos* (2, 3), VI 1 Kas, jei *sušalęs* (1) → Kas, jei *nubalęs* (2, 3), VIII 1 Nors ir pavergtos žemės *būtybės* (1) → Nors ir pavergtos žemės *kelionės* (2, 3), VIII 3 Kilpos *ant sprando* (1) → Kilpos *nei kirvio* (2) → Kilpos *nei pančių* (3).

Vėlesnės publikacijos: R I 111–112; BV 74–76; MT 47–48.

PASAKA. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, švarraštis rašalu; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1098; 2) I publikacija*: SS 114–115.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. įrašytas B. Sruogos rengto vakaro programoje šalia *Romuvos* ciklo (VUBR, f. 153, b. 1095). Svarbesni autografo ir publikacijos skirtumai: II 6 *Dūšios alkį* sotinu (1) → *Alkią dalią* sotinu (2), III 2 *Ir ugniakurį degsiu* (1) → *Aukštą laužą uždegsiu* (2), III 2–3 Žels atolas, *kelsis liepsna* – / *Baltą dalgį tai* plaksiu! (1) → Žels atolas, *žalios vilnys*... / *Dalgį, dalgį ot* plaksiu! (2), VI 2 Tik žėrėjo *du žaibai* (1) → Tik žėrėjo *žiedu du* (2), VII 1 *Karaliūnaitė kaip žaibas* (1) → *Karalaitė – ašarėlė* (2).

[GALINGĄ OPĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, vėliau taisytas; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.9–10; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 139; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1096 . – Laiš-

kas V. Čiurlionytei, 1917.VI.15, trys eilutės (I 1–3); 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 63933, l. 6–7. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) I publikacija*: SS 116–117.

Eil. sukurtas 1917.V.9–10 Kaukaze. B. Sruoga rašė jį sirgdamas (V.9): „Guliu lovoj – karščio turbūt apie keturias dešimtis [...] – – – Svaigdamas ir griuvinėdamas ėjau į paštą [...]"; (V.10): „Šiandie sergu. Šiandie irgi lietus lyja. Po velniais, čia ir gyventi negalima" (VUBR, f. 153, b. 1094). Pirmų autografų (1, 2) eilė neaiški. Taisyta nedaug: II 3 *Nuogoj* krūtinėj (3) → *Dengiu* krūtinę (1, 2, 4, 5), II 4 *Žara* sukurta (1, 2) → *Malda* sukurta (4,5), IV 4–6 *Gesyt* nemoku – / *Bučiuoju* ugnį / Ir *mirties auka* (1, 2) → *Sustot* nemoku... / *Slenku int* ugnį / Ir *auka mirštu* (4, 5).

KALĖJIMAS. I. [IŠBLYŠKĘ VEIDAI]. 1) Autografas: MACBR, f. 12, b. 356. – Du atsk. lapai, švarus juodraštis pieštuku, su red. (?) taisymais. Pavad. *Kalėjimos,* tik I ir II ciklo dalys; 2) I publikacija: Darbo balsas, 1918, nr. 38–39, pavad. *Kalėjimos;* 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 3–4. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 118–119.

Pirmo autografo ir pirmosios publikacijos eilė neaiški. Įsidėmėtinas tik vienas taisymas: III 2–3 *Kur vakar žydėjo, kur vakar atėjo,* negrįš nesugrįš niekados... (1, 2) → *Ir spinduliai saulės, kur vakar žydėjo,* negrįš, nesugrįš niekados (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: Vai 176; R I 113–114; BV 77–78; LP 376–377; MT 49–50; XXa 86–87. Vertimai: Antologia poezji litewskiej. Warszawa, 1939, p. 90–91, kaip atsk. eil. (vert. J. Wichert-Kajruksztisowa).

II. [VĖJAS VASAROS GAILUS]. 1) Autografas: MACBR, f. 12, l. 365. – Du atsk. lapai, pavad. *Kalėjimas,* švarus juodraštis pieštuku, su red. (?) taisymais, tik I–II ciklo dalys; 2) I publikacija: Darbo balsas, 1918, nr. 38; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 4–5. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) II publikacija*: SS 120–121.

Pirmo autografo ir pirmos publikacijos eilė neaiški. Tekstai nesiskiria.

Vėlesnės publikacijos: Vai 177; R I 114–115; BV 78–79; LP 377–378 ; MT 51; XXa 87.

III. [PIRMAS ŽIEDAS, PIRMAS VĖJAS]. 1) I publikacija*: Darbo balsas, 1918, nr. 24, kaip atsk. eil., pavad. *Kalėjimas;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 5–6. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) II publikacija*: SS 122–123.

Į ciklą įjungtas ne iš karto, pirmąsyk publikuotas irgi atskirai, kaip atsk. eil., tuo pačiu pavad. Pirmų dviejų autografų (1, 2) eilė neaiški. Tekstai esmingiau nesiskiria.

Vėlesnės publikacijos: Vai 177–178; R I 115; BV 79–80; LP 378; MT 52; XXa 87–88.

[ŽENK ATSARGIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 2) Autografas: ten pat, švarraštis pieštuku; 3) Autografas: VUBR, f. 153, l. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.7, švarraštis rašalu; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 135; VUBR, f. 153, b. 1097; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 8–9. SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) I publikacija*: SS 124–125.

Eil. parašytas 1917 m. vasarą Kaukaze. Pirmų trijų autografų eilė neaiški, jie identiški. Taisymų nedaug: II 1 *Pakrapink* galvą (1–4) → *Šlakstyki* galvą (5), III 1 *Žengsnys per amžių* (1–3) → *Žengsniai ir amžiai* (4, 5), III 2 *Mirksnių* kelionė (1–3) → *Viena* kelionė (4–5), III 7 Kaip glamžo *uolą amžių* (1–4) → *...uolas amžius* (5), IV 2 *Slaptybė* žengsnio (1–3) → *Vien žymės* žengsnio (1, 5), IV 4 *Pakyla* rūkas (1–4) → *Iškyla* rūkas (5).

[IŠ AUKŠTO BOKŠTO PER GYVUS KŪNUS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1098. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, mašinraštis su prierašu: *Originalas randasi S. Nėries mokykloje*, pavad. *Priesaika*; tas pats nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 117; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, p. 49. – SS rankraštis, juodraštis pieštuku (tekstas ištrintas, vietoj jo įrašytas kitas eil.); 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 13–14. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) I publikacija*: SS 126–127.

Pirmų dviejų autografų (1, 2) eilė neaiški, jų pirmieji posmai nuo vėlesnių variantų ryškiai skiriasi:

Iš aukšto bokšto per gyvus kūnus
Žengiu meilingas in melsvą tolį.
Gimimo metą švietėjas būnu,
Virpėt palieku svečius ir brolius.

Kai krinta žvaigždės ir lapai blaškos,
Visų širdyse meldimas vienas:
Laimingas burtuos sau vaisių raško,
Belaimis godos sau laimės dienas.

Tolesnės strofos keitėsi nedaug: III 4 parėdo (1, 2, 3) → parėdė (5), IV 4 Kurie *iškėlė prieš vėtrą bures* (1) → Kurie *parėdė karoliais* bures (1, 2) → Kur *vėtroj* puošia karoliais bures (4, 5), V 4 *Tebūnie* žodis (1, 2) → *Ir būna* Žodis (4) → *Ir būna* žodis (5).

MĖNESIENA. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei; 2) I publikacija*: SS 128–129.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. įrašytas B. Sruogos poezijos vakaro programoje šalia 1916 m. kūrinių (LLTIR, f. 53, b. 206). Abu tekstai panašūs, tik spausdinant pasikeitė posmų skaičius (du šešiaeiliai išskirti į trieilius), paredaguotos kelios eilutės: II 3 *Be žyginių atnašų* (1) → *Ir nė žygių, nė sparnų* (2), V 2 *Vai* pjovėjų *siaučia* dainos (1) → *Ir* pjovėjų *žvanga* dainos (2).

[TYLYBĖS DAINĄ DAINUOJA VĖJAS]. 1) Autografas: f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 49. – SS rankraštis, juodraštis pieštuku (tekstas ištrintas, vietoj jo įrašytas kitas eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 14. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija*: SS 130.

Labiau skiriasi tik pirmas autografas, kurio tekstas, deja, sunkiai įskaitomas: I 2 In *kitą* šalį (1) → In *tolią* šalį (3, 4), I 3–4 *Užmirškie dūšią* [neįskait.], /

Atminkie dalį ir žygį lašo (1) → *Atgyja opos, kur nuskaudėjo... / Aplinkui toly – tik žygis lašo* (3, 4), II 2 Ir tavo daliai paskirs *dejonę* (1, 3) → Ir tav*ai* daliai paskirs *malonės* (4), II 4 *Minės belėkdams tavas klajones* (1) → *Išnyks su aidu tavų godonių* (3, 4), III 3–4 *Sukniubęs būki. Tegu užeina, / Kas kelio ieškot kelin išėjo* (1) → *Ateina aidas, ir vėl nueina – / O žvaigždės... Žvaigždės ir tau tekėjo...* (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 116; BV 81; MT 53.

NOKTIURNAS. I publikacija*: SS 131–134.

[DIENOS DAINA PABAIGTA NŪDIENĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.7; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 135; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 31. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija*: SS 135.

Pirmų dviejų autografų (1, 2) eilė neaiški. Taisyta nedaug: III 1 Srovėmis liejas – laužus *kuria* (1–3) → Srovėmis liejas, lauž*u* *kurias* (4). Visuose autografuose IV 2 yra forma *lopšinę* (*Lopšinę marės* mums dainuos), tad SS tekste šiuo atveju greičiausiai spaudos klaida (Lopšin*ės* *vilnys* mums dainuos).

Vėlesnės publikacijos: R I 117; BV 82; MT 54; Lietuvių sonetas. V., 1985, p. 74–75. Vertimai: ЛП 254 (vert. L. Milis); LK 103 (vert. G. Végh).

[TAIP TYKIAI KŪRENAS KUDMENTAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 192. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917, I ir II posmai; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097, su V. Čiurlionytės prierašu: *Po Kaukazo*; 2) I publikacija: Santara, 1917.XI.19, nr. 44; 3) II publikacija*: SS 136–137.

Spėjama parašymo data – 1917 m. vasara–ruduo. Eil. atsispindi kelionių po Kaukazą įspūdžiai. Autografe matyti, jog, redaguodamas tekstą, B. Sruoga (kaip ir eil. *Kėliausi anksti...*) specialiai ilgino eilutes, pridėdamas atskirus žodžius: I 1 *rūsčioje, varganos*; I 2 *piemenų, pakeleivių*, II 1 *ruimybė* (buvo: *ir miegas*, ir *divinos pievos*), II 2 *po visą pasaulį*, II 3 *užmirštos*.

Kud(a)mentas – išmūryta vieta prie krosnies, priemūris.

Vėlesnės publikacijos: MT 55.

[NUNEŠIU, NUNEŠIU IN GELMES]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.18, nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 146; VUBR, f. 153, b. 1097; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 22. – SS rankraštis, švarraštis rašalu (visas eil. nubrauktas raudonu pieštuku); 4) I publikacija*: SS 138–139.

Eil. sukurtas Kaukaze 1917 m. vasarą. Pirmieji du autografai panašūs. Perrašant į SS sąs., labiausiai pasikeitė I posmas, iš pradžių (1,2) atrodęs taip:

> Nunešiu, nunešiu in gelmes –
> *Ką rytmetį dainavo dalgės,*
> *Ko pjovėjai išbalę žvalgės –*
> Nunešiu, nunešiu in gelmes...

Keitėsi taip pat: II 1 *Platyn, platyn plati budynė!* (1, 2) → *Platėja išlaisva naktinė* (3, 4), III 1 *Bedugnės aklos...* (1, 2) → *Budynės aklos* (3, 4). Kai kas taisant

grįžo į pirmykštį pavidalą: III 4 Mirksnys – *ir aklas praregės* (1, 2, 3) → ...ir *niekas nebregės* (1 taisymai, 3).

[IR ATEINA KARTAIS GARSAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 173. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.17–18; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotėlis (užrašai Kaukaze, 1917 m. vasara), juodraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 30. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija*: SS 140–141.

Eil. autoriaus datuotas 1917.VI.17. Pirmuose dviejuose autografuose, kurių seka neaiški, yra du papildomi, esamą tekstą apgaubiantys posmai (pradinis ir baigiamasis), kurių autorius atsisakė:

Bendru gyvenimu laimina žemę...
Vėliavą bendrą audžia ir kelia...
Svečią ar viešnią viešnagė lemia?..
Kirviui ar žvaigždei diemedžiai želia?..

– –

Tolin iš toli karūna keliauja...
Mainosi žvaigždės, mainosi lapai...
Džiaugiasi rytas iškilme nauja,
Dega ant laužo gėlės iš kapo...

Kiti svarbesni skirtumai: I 2 *Kaip šešėlis nebuities* (1, 2) → Iš nežinomos šalies (2, 4), I 4 *Sugriaudina* nakčiai dainą (1, 2) → *Suposmuoja* nakčiai dainą (2–4), II 3 Ir per naktį *kelią* skina (1, 2) → Ir per naktį *taką* skina (3, 4), II 4 *Tinklus pina* pašvaistyse (1–3) → *Taką audžia* pašvaistyse (4), III 3 Žiedus *daugelsyk nužudę* (1–3) → Žiedus *šitieksyk pražudę* (4), III 4 *Kera liepos* ir lelijos (1, 2) → *Želia kapas* ir lelijos (3) → *Žels ir* kapas, ir lelijos (4).

Vėlesnės publikacijos: Vai 178.

[UŽMIRŠAI MANE, AUŠRUŽE]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 38. SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: SS 142–143.

Tekstai mažai skiriasi: II 3 *Nuskriaustųjų* sielų aidas (1) → *Užmirštųjų* sielų aidas (2), II 7 O vainikai – *tik* žadėti (1) → O vainikai *vien* žadėti (2). Tarp II 5 ir 6 rankraštyje dar buvo eilutė: *Kur paskendo kraujuj veidas*. Ten pat yra III 5 Iš *šventovių* ištrėmimas. Tadėl galima spėti, kad vėliau atsiradęs *šventorių* – korektūros klaida.

[PER VISĄ NAKTĮ]. 1) I publikacija: Santara, 1918.III.3, nr. 7; 2) II publikacija*: SS 144–145.

Skirtumai: I 1 Per *naktį visą* (1) → Per *visą naktį* (2); I 3 Vainikai *balti* (1) → Vainikai *skaistūs* (2), II 4 → Su *aidu sielos* (1) → Su *sielos aidu* (2).

Vėlesnės publikacijos: Darbymetis, 1925, nr. 9, p. 55, pavad. *Dievų kelionė*; MT 56.

MISERERE. I. [GARBINKIT, BROLIAI, DIENAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 216. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei (mašinraštis); 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 99, pusė teksto (I ir II) yra pirmame autografe, pusė (II pastr.,

III, IV – be paskut. 2 posmų, yra antrame autografe; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 41–42. – SS rankraštis; 4) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094 (4 l.). – Rankraštis juodu rašalu, taisytas pieštuku (ant prašyminių pusiau perplėštų lapelių), pavad. *Atsisveikinimas* – nubrauktas ir violetiniu pieštuku užrašyta *Miserere*; 5) I publikacija: SS 146–148.

II. [UŽDARIAU LANGINES, UŽLEIDŽIAU UŽLAIDAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 216. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei (mašinraštis); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 43–44. – SS rankraštis; 3) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, švarraštis juodu rašalu, taisytas pieštuku; 4) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Švarraštis, taisytas pieštuku, išliko II d. paskutinė pastraipa bei ciklo III ir IV d.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 99 ir VUBR, f. 153, b. 1097; 5) I publikacija*: SS 146–148.

III. [KUOMET AŠ PAJUTAU...]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b.1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei (II d. paskut. pastr., ciklo III ir IV d., l. 5–7), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 99; VUBR, f. 153, b. 1097, su V. Čiurlionytės prierašu: *1917–VII B.S.*; VUBR, f. 153, b. 1098; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 44–45. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: SS 152–153.

Spausdinant tekstas paredaguotas, perdirbtas: I Kumet aš pajutau *žengimą Sargo Sparnuoto*, tai kas jūs man!.. (1) → Kumet aš pajutau *Sparnuotojo Sargo žengimą – Gimstančiąją Aušrą* – tai kas jūs man!.. (2, 3), II Aš retai kada jus tesuprasdavau (1, 2) → Aš retai kada jus *telankydavau* (3), III pranašais *tapsime* (1, 2) → pranašai *būsime* (3), VI Mes *nenumirę* (1, 2) → Mes *nemirę* (3); rankr. vartojama vien forma *kuomet*; greičiausiai kaip korektūrinį netikslumą reikia traktuoti ir SS atsiradusį VII siela *žaizdų* spinduliais išgydys (rankr.: *žaizdas* spinduliais išgydys).

IV. [IŠ ŠALTINIŲ, IŠ TYLIAUSIŲ]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei (II d. paskutinė pastr., ciklo III ir IV d., l. 5–7), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 99 (tekstas nebaigtas, iki VI–2 imtinai); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 45–46. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija*: SS 154–155.

Taisymai daugiau redakcinio pobūdžio: I 1 Iš šaltinių, *iš tyliųjų* (1) → Iš šaltinių, *iš tyliausių* (1 taisymai, 2, 3), II 4 Girta siela *degt neims* (1) → Girta siela *degti ims* (2, 3), III 2 *Ieškau laužo*... Saulė toli (1) → *Ugnies ieškau*... Saulė toli (2) → *Ieškau Ugnies... Saulė* toli (3), IV 1 *Laužas* toli... *Ugnys* toli... / Žvaigždės *mirė*... Miršta saulė (1) → *Ugnys* toli... *Saulė* toli... / Žvaigždės *miršta ir šešėliai* (2, 3), VI 1 Susisups verpetai *sieloj* (1) → Susisups verpetai – *sielos* (2) → Susisups verpetai *gyvi* (3).

DIEVŲ TAKAIS

DIEVŲ TAKAIS. Pirmas iš ciklo eil. – *Išgirdau darželу dainą* publikuotas 1917 m. (Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 2), tačiau kaip atsk. kūrinys. Ciklo pavadinimą B. Sruoga pirmąsyk pavartojo 1919 m., spausdindamas eil. *Užgavo sielą*

nelaikio aidas (Lietuva, 1919.III.20, nr. 83) ir *Ant žiedelių, ant baltų* (Lietuva, 1919.VII.6, nr. 144). Šiame dvejų metų intervale ciklas, matyt, ir susiformavo.

J. Žakevičius diplominiame darbe, remdamasis gal pačiu autoriumi, 1932 m. nurodo, jog ciklas *Dievų takais* parašytas tėviškėje 1918 m. rudenį, saugant Baibokus nuo rusų „plienčikų" – pabėgėlių iš vokiečių nelaisvės (BSMM, inv. nr. 1366). Tai tikėtina, bet nors ir kertasi su P. Andriušio versija, išdėstyta 1939 m. interviu su rašytoju, pagal kurią, 1918 m. vasarą B. Sruoga rašęs *Deivę iš ežero*: „1918 m. grįžau pas tėvą. Čia visos apylinkės knibždėjo belaisvių. Tėvas davė šautuvą, ir aš visą vasarą braidžiojau po pievas kaip laukų sargas. Čia ir parašiau eilių rinkinį „Deivė iš ežero" (Žiburėlis, 1939, nr. 20, p. 168; motyvus, kodėl tai netikslu, žr. *Deivės iš ežero* komentaruose). J. Žakevičiaus liudijimą patvirtina ir bloknotėlis, kuriame įrašyti 13 ciklo eil. (LLTIR, f. 1, b. 3961), – sprendžiant iš vilniškių adresų, įrašai jame daryti kaip tik 1918 m. antroje pusėje ir 1919 m. pirmaisiais mėnesiais (nemažai kitų *Dievų takų* eil. – ant palaidų lapelių (žr. LLTIR, f. 53, b. 542). Tada – 1918 m. antroje pusėje ar 1919 m. pradžioje poetui galėjo kilti ir pats ciklo sumanymas. Matyt, galima paaiškinti, kodėl jau parašytus būsimo ciklo eil. B. Sruoga atidėjo į šalį, rengdamas spaudai ir leisdamas rink. *Saulė ir smiltys*).

Tačiau kurie konkrečiai eilėraščiai sudarys ciklą, B. Sruoga neapsisprendė gan ilgai. Kaip visuma, aprėpianti net 35 eil., *Dievų takais* pirmąsyk pasirodė žurnale „Skaitymai" 1921 m. (kn. 3, 6, 8, 10). Ten įeina 24 iš 29 ciklą galutinai sudarančių kūrinių (be XXI, XXIII, XXIV, XXVII, XXIX). Kita vertus, čia be pavadinimo figūruoja eilėraščiai, vėliau į ciklą neįėję, bet knygoje *Dievų takais* publikuoti kaip savarankiški kūriniai ar kitų ciklų dalys. Tai *Kaip baltos vyšnios, Palaiminta, Iškilmė, Pakeleiviai* (I, II), *Debesija, Baltąją naktį* (I, II), *Užuomarša, Į mėlynus tolius*. Įtrauktas ir vienas į rinkinius iš viso neįėjęs kūrinys (*Už perregimų kalnų*). Eil. išdėstymo tvarka „Skaitymuose" pastebimai skiriasi nuo galutinės ciklo sekos. Kita jo publikacija 1921 m. – almanache „Vainikai" – analogiška „Skaitymams", tik čia apsiribota pirmaisiais 7 eil. (pagal Sk numeraciją).

Galutinį pavidalą ciklas *Dievų takais* įgavo to paties pavad. eil. rinkinyje.

I. [BŪK NORS MIRKSNĮ LENGVA VIEŠNIA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 52. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 30; 4) Autografas: BBSM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 7; 5) II publikacija*: DT 7.

Spėjama sukūrimo data – 1918–1919 m. Daugiausia taisytas I posmas – ieškant neįprastesnių įvaizdžių: Būk nors mirksnį lengva viešnia / *Užmaršos* – manos *buities*! / Tau *laurus paparčių* tiesiu, / Tau *žibutėms kelią* šviesiu... / *Tau dūmosiu, / Tau raudosiu / Iš slaptybių, iš gelmės...* (1, 2) → Būk nors mirksnį lengva viešnia / *Užmirštos* manos *buities*! / Tau *žiedais takus nuklosiu, / Ir dūmosiu, ir svajosiu, / Ir raudosiu – dėl tavęs*! (3) → Būk nors mirksnį lengva viešnia / *užmirštos* manos *būties*! / Tau *takus paparčiais* tiesiu, / Tau *takus daina nu*šviesiu, / *Kol padangės blankt pradės* (4, 5). Pirmas eil. juodraštis pabaigoje turėjo dar vieną, papildomą, ten pat autoriaus nubrauktą posmą: *Tarp paparčių, tarp kaurų* (?) /

Vaišes paprastas renku / Laukiu, laukiu ir slenku / Žvaigždžių krintančiu taku... (1).

Vėlesnės publikacijos: R I 121; BV 85; MT 59. Vertimai: *H. Engert.* Aus litauischer Dichtung. K. – Leipzig, 1935, p.70; 2-as leid., 1938, p. 74 (vert. H. Engert); ЛП 254 (vert. L. Milis);

II. [AŠ NETYČIA APSISTOJU]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 53. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 30–31; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 8; 4) II publikacija*: DT 8.

Esmingiau redaguotos dvi eilėraščio vietos: I 3–4 *Romužėlėje* klajojau, / *Vainikus žalius valiojau* (1) → *Visą amžių* išklajojau – / *Laimę svetimą valiojau* (2) → *Amžius amžiuose* klajojau – / *Lauko valią težinojau* (3, 4), III 1–3 *Kaip žibutė anksto ryto* / *Tu nelaukei* prie žinyno – / Mano saulė *anksti krito* (1) → *Tu nelaukei saulės ryto* / Prie žinyno – / Mano saulė *anksti krito* (2) → *Kaip žibutė anksto ryto* / Prie žinyno – / Mano saulė *nuraškyta* (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 121–122; BV 85–86; MT 60.

III. [DĖL TAVĘS ŽADĖJAU BŪTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 54. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 31; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 8; 4) II publikacija*: DT 9.

Tekstas redaguotas nedaug: I 2 Pirmu *tykiu* žiburėliu (1) → Pirmu *ryto* žiburėliu (2) → Pirmu *tyliu* žiburėliu (3, 4), I 3–4 Kur *apyaušry klajoja,* / Kol jį vėjas *pavilioja* (2) → Kur *klajoja, danginėjas,* / Kol *primeilins lengvas vėjas* (1, 3, 4), II 1 Saulė leidžias, saulė *kelias* (1–3) → *kyla* (4), III 7 Ar ne toks ir *manas* kelias (2) → Ar ne toks ir *tavas* kelias (1, 3, 4). Svarbiausias skirtumas – pirmuose variantuose II posmas buvo ilgesnis. Po esamų trijų eilučių SS rankr. (1) tęsiama:

Taip ir šauktai varpą žvangų,
Taip ir šauktais pats į dangų – –
Šiandie žemė – šiandie diena –
Kaip našlaičių ištremtinė
Malda atilsio naktinio,
Kur kapai griuvėsiuos želia...

„Skaitymuose" (2):

Kaip varpai vakariai žvangūs
Taip ir šauktais pats į dangų!

Vėlesnės publikacijos: BV 86–87; MT 161.

IV. [PER TYLŲ LAUKĄ, ŽIEDŲ KARŪNAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 55. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 31–32; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 10; 4) II publikacija*: DT 10.

Pirmuose dviejuose variantuose po I posmo buvo dar vienas, vėliau išbrauktas:

Kaip vilkas, naktį pašėlęs, šaukiu –
Išgirsk, išgirsk
Kaip siela verkia!

Kiti taisymai: III 2–3 *Laukai migloti / Slaptybes kuria / Takai raudoti vilioja buria* (1) → *Takai raudoti / Vilioja buria... / Laukai migloti / Slaptybes kuria* (2) → *Laukai*

migloti viliones kuria. / Takai raudoti vilioja buria (3, 4), IV 1 *Ir vis kelionė* (1) → *Keliauju, ieškau* (2) → *Velkuos pasauliu, kaip vilkas naktį* (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 122; BV 87–88; MT 62.

V. [SAULĖ TEKA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 58. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 72; 3) II publikacija: Vai 167; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 11; 5) Autografas: SVA, ŠA. – Laiškas I. Šeiniui, be datos (spėjama – 1921 m.); 6) III publikacija*: DT 11.

Taisymai nežymūs: IV 1 Rytas *džiaugdamos* liepsnoja (1) → Rytas *žvengdamas* [!] liepsnoja (2, 3) → Rytas *žengdamas* liepsnoja (4, 6).

Vėlesnės publikacijos: LPA 499, kaip atsk. eil.; BV 88–89; MT 63. Vertimai: *H. Engert.* Aus litauischer Dichtung. K. – Leipzig, 1935, p. 71; 2-as leid., 1938, p. 75 (vert. H. Engert).

VI. [ANT ŽIEDELIŲ, ANT BALTŲ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 63. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Lietuva, 1919.VII.6, nr. 144, pavad. *Iš ciklius „Dievų takais"*; 5) II publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 33–34; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 12; 6) Autografas: SVA, ŠA. – Laiškas I. Šeiniui, be datos (spėjama – 1921 m.); 7) III publikacija*: DT 12.

Vienintelis didesnis taisymas: IV 2 Ir kvėpavimas dausų (1–3, 5) → Ir alsavimas dausų (4, 6, 7). SS rankraštyje (3) ir „Skaitymų" publikacijoje atskiros eilutės varijuoja:V 3 *Visą* lauką ir tave (3), III 1 Nuogą vėjas *išbučiuos* (5); V 2 *Išbučiuosiu* kaitrume (5).

Vėlesnės publikacijos: R I 123; BV 89–90; MT 64.

VII. [PRAŽYDO ŽEMĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 57. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 72–73; 5) II publikacija: Vai 167–168; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 13; 7) III publikacija*: DT 13.

Tekstas taisytas nedaug: III 1 Gęsta žvaigždės / – *Dega kitos* (1) → Gęsta žvaigždės, *žiebias kitos* (2–7), V 1 Ar *išbūsiu del tavęs* (1, 2) → Ar tik *būsi del* manęs (3) → Ar tik *būsiu dėl tavęs* (2, 4–7). Įvairuoja eilėraščio grafika, daugelyje tekstų (1–5) visos III posmo eilutės padalintos pusiau – į šešiaeilį.

Vėlesnės publikacijos: R I 123–124; BV 90–91; Europos lietuvis (Londonas), 1967.XI.31, nr. 43, kaip atsk. eil.; MT 65. Vertimai: Antologia poezji litewskiej. Warszawa, 1939, p. 92 (vert J. Wichert-Kajruksztisowa).

VIII. [TU ATEIK Į VYŠNIŲ SODĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 61–62. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 73–74; 4) II publikacija: Vai 168–169; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 14–15; 6) III publikacija*: DT 14–15.

Taisyta nedaug: I 2 Tu ateik *slaptingą* metą (1) → Tu ateik *tą gūdų* metą (2–6), I 5 Kai šermukšniai, *liepos margos* (1, 2) → kai šermukšniai, *margos* liepos (3–6),

I 7 Ir su *vėju vis* dainuoja (4) → Ir su *vėjumi* dainuoja (1–3, 5, 6), III 7–8 Vėjas staugia ir groja / *Savo* dalį atnašauja (1, 2) → Vėjas staugia ir *dejuoja, / Liūdną* dalią atnašauja (3, 4) → Vėjas staugia ir *dainuoja, / Ir dainuodams gailiai verkia* (5, 6), IV 5 Saulė degė. *Vaisius* sėjo (1–4) → Saulė degė, *vaisių* sėjo (5, 6), V 1 *Staugia* vėjas vyšnių sode (1) → *Tyrų* vėjas vyšnių sode (2–6). Į pirmąsias publikacijas (3, 4) įsivėlusi aiški korektūros klaida: VIII 3 Lyg *padėka* (! *pelėda*) aimanuojant.

Vėlesnės publikacijos: R I 124–125; BV 91–92; MT 66–67; LML 89. Vertimai: El litova poezio. [K.], 1938, p. 111–112 (vert. P. Lapienė, esperanto k.); Antologia poezji litewskiej. Warszawa, 1939, p. 92–93 (vert. J. Wichert-Kairuksztisowa).

IX. [PASAULY – VIENAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 56. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 32; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 16; 5) II publikacija*: DT 16.

Taisymai: I 3 *Miriop* (1, 2) → *Mirties kelionė* (3–5); IV 1–2 *Iš* lavonų, / *Iš* žiedų / *Kelias skardas* / *Milžinų* (1, 2) → *Iš* lavonų, *iš* žiedų / *Kelias palaima dievų* (3) → *Tarp* lavonų, *tarp* žiedų / *Kaip apaštals gyvenu* (4, 5). Įvairuoja ir eil. grafinis pavidalas: iš pradžių (1–3) dauguma eilučių (I 2, II 1–2, IV 1–2, V 1–2) buvo „perskeltos" pusiau.

Vėlesnės publikacijos: BV 92–93; MT 68; XXa 88–89.

X. [KRŪTINĘ NUOGĄ, RASOTĄ VEIDĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f.1, b. 3933, l. 60–61. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 33; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 17; 5) II publikacija*: DT 17.

Pirmas eil. variantas (1) nuo galutinio teksto smarkiai skiriasi:

Krūtinę nuogą, rasotą veidą
Bučiuoja vėjas, myluoja vėtra...
O, tu, meilinga, o, kam apleidai,
Palikus tyruos klajūną tavo...
Gėlelės lenkias po kojų tavo,
Dainuoja tyrai garbingai deivei...
Ir sapnas slenkdams, ir vėjas lėkdams –
Dievaitei manai – daina per amžius...
Krūtinę nuogą, išpuoštą perlais
Nakties ugnikių, rasos karoliais
Bučiuoja vėjas, myluoja vėtra...
O, mylimoji, kur pasidėjai
Ankstųjį rytą su saule ėjus...
Su saule ėjus, saulę godojus,
Saulei ir meilę padovanojus...
Lydžiu per dienas tavo šešėlį,
Sergstu per naktį apsapnius tavo...
Ar nebeliko nė kibirkštėlės

Manajai daliai tavo krūtinėj?..
Ar tiek svajonių gundę, auginę –
Manajai daliai nė neliūliavo?..
Po kojų tavo supilsiu kalnus,
Nusėsiu laukus žiedais aguonų –
Tebūna džiaugsmas visam pasauliui,
Garbė tebūna *šviesybei* tavo!
Pražydo anksti rytinė žvaigždė,
Rytmečio Sargas sparnu pamojo...
Kartu su žvaigždėms degti viliojo
Ankstųjį rytą Angelas Sargas...
Perdega žvaigždės, o mylimoji,
Krinta *in* amžius, kaip nei nebuvę,
Tartum vėjelis ūkuos nusčiuvęs...
Vien tik krūtinėj *amžius* liepsnoja
Mylimai daina, seseriai burtuos...
Išeinu vėlei in lauką tyrą
Ir laukiu žvaigždės, kur vakar degė,
Ir laukiu liepsnos, tavyj sukurtos...
Tenyksta ūkuos ir ta prategė,
Ta viena mano, kur dūšia sviro...
Ne žiedą tavo nuskint norėjau,
Tik *sapną tavo* aš *pamylėjau...*

Kiek paredagavęs (*Dievaitei manai* – daina per amžius → *Garbingai deivei* – daina per amžius; Manajai daliai nė *neliūliavo* → ... nė *nesapnavo*; Rytmečio Sargas sparnu *pamojo* → ...*sumojo*; Ta viena mano, kur dūšia *sviro* → ...*styro*) šį tekstą autorius persirašė ir į SS sąs. (2). Prie galutinio pavidalo eil. gerokai priartėjo „Skaitymuose", tik čia prieš brūkšnius dar yra vėliau išbrauktas trieilis (Krūtinę nuogą, / dabintą perlais / Nakties ugnikių, rasos karolių, / Bučiuoja vėjas, myluoja vėtra); nuo galutinio teksto šiek tiek skiriasi ir keletas kitų eilučių: 6 Garbė tebūna *kelionei* tavo (3) → ...*jaunystei* tavo (4, 5), 16 *Ilgesio austos, amžiuos* sukurtos (3) → *Ilgesiui mylimam skrendant* sukurtos (4, 5), 18 Tik *sapną tavo* aš palydėjau (3) → Tik *tavo sapną* aš palydėjau (4, 5).

Vėlesnės publikacijos: BV 93–94; MT 69. Vertimai: Litwa. (K.), 1921, nr. 226 (vert. M. Karalaitytė); ЛП 262 (vert. L. Milis), kartu su kitais ciklo eil.

XI. [AŠ IŠ TOLO ATĖJAU]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 35–36; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 18; 4) II publikacija*: DT 18.

Pirmas eil. variantas (1) prasideda posmu, kuris vėliau buvo nubrauktas:

Pušys mėlynos šlamėjo
Vėlą saulę palydėję...
Sielos niekas negirdėjo...

Kiti taisymai nežymūs: I 2–3 *Vėjas meilinos švelniau. / Siela gaužiasi giliau* (1) →

Įsižvelgti širdin giliau – / Susigraužti dar gailiau – – (2–4), II 2–3 *Ir* klajoju vienui vienas / Po *rasas* (1) → *Aš* klajoju vienai vienas / Po *dausas* (2–4).

Vėlesnės publikacijos: BV 94–95; MT 70; XXa 89.

XII. [SAULOLEIDOS UGNYS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 64. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 74; 5) II publikacija: Vai 169–170; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 19; 7) III publikacija: DT 19.

Pirmieji eil. variantai (1–3) tarp III ir IV strofų turėjo vieną papildomą posmą:

Pasilenkusios aguonos
Kaip našlaitės šalia kelio – –
Ir šešėliai krupulingi,
Ir nakties sparnai skrajingi,
Ir našlaičiai sopulingi
Šalia kelio – – –

Kiti taisymai – minimalūs: I 1 Saulėleidos ugnys prasimuš pro liepų nusvirusius bokštus (1) → Saulėleidos ugnys *sultingoms aguonoms* prasimuš pro liepų nusvirusius bokštus (2–7), VI 1–2 *Jei* ir mirsiu – su daina, / *Jei* ką tarsiu – mylima (1) → *Kad* ir mirsiu – su daina! / *Kad* ką tarsiu – mylima! (2–7).

Vėlesnės publikacijos: BV 95–96; MT 71.

XIII. [PERREGIMUOS RŪBUOS KAIP MEILĖS DIEVAITĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 65. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 74–75; 5) II publikacija: Vai 170–171; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 20; 7) III publikacija*: DT 20.

Taisyta nedaug: II 3 *Pas krūtinę, pas* skruostus (1, 2) → *Palei krūtis, pas* skruostus (3–5) → *Palei krūtis ir* skruostus (6, 7), IV 3 Su vosilk*oms*, su *žibutėms* (1–5) → Su vosilk*om*, su *vainikais* (3, 6, 7), V 1 Ir *po lanką*, ir dausose (1, 2) → Ir *laukuose*, ir dausose (3– 7). Publikuojant „Skaitymuose" ir „Vainikuose", atsirado antrinių, matyt, svetimų žodžio formų, kurių vėliau vėl buvo atsisakyta (III 2 kad *nežadinč* avižų; III 3 Kad *lankyčiausi* nakčia).

Vėlesnės publikacijos: R I 125–126; BV 96–97; MT 72.

XIV. [MĖNULIS BALTAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 66 – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 75; 4) II publikacija: Vai 171; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 21; 7) III publikacija*: DT 21.

Pirmame autografe nemažai taisyta. Eil. redaguotas ir vėliau. Svarbesni taisymai: II 3 *Bijūnai* (nubr.: *Lelijos*) *žydi* (1) → *Šermukšniai svyra* (2–6), IV 1–3 *Vėl sustoju, vėl einu / Liūdnas viešpatis laukų / Tartum stirna tarp uolų* (1) →

Klajūnėju tarp žiedų / Liūdnas viešpatis laukų, / Tartum stirna tarp uolų (2) → *Ir bastausi – ne taku, / Liūdnas viešpatis* laukų, – / *Žvaigždę krintančią* seku (3, 4) → *Ir bastausi – ne taku / Žvaigždę krintančią seku – / Liūdnas viešpatis laukų* – – (5, 6), VI 2 *Liūdną taką* apšlakstys (1) → *Mano kelią nušlakstys* (3, 4) → *Liūdną taką nušlakstys* (5, 6), VI 3 Siela, *siela kaip pagis* (1, 2) → Siela *aidijoms nuskris* (3–6).

Vėlesnės publikacijos: R I 126–127; BV 97–98; MT 73. Vertimai: ЛП 262–263 (vert. L. Milis); Studentų dienos, 1939, nr. 3–4, (vert. H. Engertas, prie jo str. „Die neuere litauische Lyrik").

XV. [NUSVIRĘ LINAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 67. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 34; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 22; 5) III publikacija*: DT 22.

Yra tik vienas didesnis taisymas: II 2 Ir dainuoti *taip skaudu* (1, 2) → Ir dainuoti – *nejauku* (3–5).

Vėlesnės publikacijos: BV 98–99; MT 74.

XVI. [ŠNIOKŠČIA VINKŠNOS IR BERŽELIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 68. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 34–35; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 23; 7) III publikacija*: DT 23.

Pirmasis juodraštis (1) prasideda nubrauktu posmu:

Šitos maldos, kur ištiško
Ašarodamos nakčia –
Gėla pievų, raudos miško –
Iš krūtinės gelmių triško
Ištremtyje ir vogčia.

Taisymų nedaug: *vilnys* pakeistos į *bangos* (I 4, II 4), *pašėlusi daina* į *svaiginančią* (II 2), kelis kartus tikslinta II posmo 5 eilutė: *Lyg atlankė* mylima (1–3) → *Neblankys jau* mylima (4) → *Kaip apleido* mylima (5, 6). Esmingiau perdirbta tik paskutinė strofa, kuri ilgą laiką (1–3) iš dalies (4) atrodė taip:

Kurgi, kurgi pasidėsi
Besidanginant nakčia!..
Rytą pjausi, ką pasėsi...
Nusidėsi – pamylėsi –
Negailėsi ir vogčia!..

Vėlesnės publikacijos: BV 99–100; LP 379; MT 75. Vertimai: Mickiewicz-Blätter (Heidelberg). 1968, H. 38, p. 172 (vert. E. Astramskas); ЛП 263 (vert. L. Milis).

XVII. [UŽGAVO SIELĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, dedikacija: *Mergelei V.M. (H.?)*; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 70. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Lietuva, 1919.IV.20, nr. 83, pavad. *Iš cikliaus „Dievų takais"*; 4) Sk, 1921, kn. 3, p. 35; 5) Autografas:

BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 24; 6) Autografas: SVA, ŠA. – Laiškas I. Šeiniui, be datos (spėjama – 1921); 7) III publikacija*: DT 24.

Vėlesnės publikacijos: LP 379–380; BV 100–101; MT 76; LML 90; XXa 89–90.

XVIII. [RUDENS LIEPOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 69. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 76; 5) II publikacija: Vai 171–172; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 25; 7) Autografas: SVA, ŠA. – Laiškas I. Šeiniui, be datos (spėjama – 1921); 8) III publikacija*: DT 25.

Kiek skiriasi pirmi du autografai, kiti tekstai panašūs. Taisymai: I 3 Kasos gelsvos ir *paleistos* (3–5) → ...ir *palaidos* (1, 2, 6, 8), II 1 Rudens *vėjas* netikėtas (1) → Rudens *rauda* netikėta (2–8), II 2–3 *Pabučiuoja* veidą lėtą – / *Pamyluoja* krūtį kietą (1, 2) → *Pamyluoja* veidą lėtą, / *Pabučiuoja* krūtį kietą (3–8), III 1 Ir gėlelės *rudeninės* (1) → ...*paskutinės* (2–8), III 2 Ir *pašėlo* sutartinėj (1) → Liūdnos žvaigždės *panaktinės* (1) → ...*rudeninės* (2–7), Ir *pašėlo* sutartinėj (1) → Ir *pašėlę* sutartinėj (2–8). Daugumoje autografų ir pirmų publikacijų II–III posmai sujungti į vieną.

Vėlesnės publikacijos: R I 127; BV 101–102; MT 77.

XIX. [ATĖJAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn.6, p. 36; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 26; 7) III publikacija*: DT 26.

Didžiausias pirmųjų variantų skirtumas – eil. viduryje įsiterpęs, vėliau išmestas posmas, kuris juodraštyje (1) atrodė taip:

Rudens vėjas pamyluoja,
Tik aplankęs iš tolybės.
Liekna (?) siela sujūruoja,
Tik pabudus iš tylybės.
Ir nešioja, ir liūliuoja
Sielos atilsį – galybę,

o „Skaitymuose" (2) buvo perdirbtas:

Vėjas rudenio myluoja
Pasikeldams iš tolybių,
Ir niūniuoja, ir liūliuoja
Maldą – atilsį – galybę...

Kiti skirtumai: I 3–5 Ir bakūžė samanot*a*, / Ir krūtinė ašarot*a* / *Kaip žemčiūgai – apyniai* (1) → Ir bakūžėj samanot*oj* / Ir krūtinėj ašarot*oj* – / *Pražydėjo apyniais* (2–4), II 1 *Tyla* mano – laimė mano (1) → *Žemė* mano – laimė mano (2–4), II 6 *Bus* šviesu (1, 2) → *Taip* šviesu (3, 4). „Skaitymuose" vietoj *bakūžės* – *lūšnelė;* šio taisymo vėliau atsisakyta.

Vėlesnės publikacijos: BV 102–103; MT 79.

XX. [LAIMINK SKUNDĄ BEGALINĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, ant blanko: «Сведения о движении нарядов новых аб. и переносов»; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 36–37; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 27; 4) III publikacija*: DT 27.

Daugiau skiriasi kūrinio juodraštis (1), kur tarp I ir II posmų yra papildomas ketureilis, primena to paties ciklo finalinį eil. *Numylėta, numylėta, tu, žemele*:

Pasiilgęs kaip vaitoja...
Užauginus, išnešiojus,
Savo kraujumi pagirdžius...
Savo kūnu papenėjus...

Taisydamas likusį tekstą, poetas siekė natūralesnės žodžių tvarkos ir apskritai vaizdingesnės leksikos: III 4–6 Ir tos ašaros *ugninės*, / Ir tas skundas *begalinis*, / Vieną *vieną sapną audžia* (1) → *Ir beviltį skausmą audžia* (2) → Ir tos ašaros *meilingos*, / Ir tas skundas *nelaimingas* / Vieną *opą siaudžia, glaudžia* (3, 4), keitė eilutes su netaisyklingais kirčiais: III 1 Jeigu *malda* vakarinė (1, 2) → Jei *klejonė* vakarinė (3, 4). Atsisakyta ir dalies pasikartojimų: II 1–2 *Aš ateinu tylų metą*, / Aš ateinu nealsuodams (1) → *Kaip vidunaktis meilingas* / Aš ateinu nealsuodams (2–4).

Vėlesnės publikacijos: BV 103–104; MT 80.

XXI. [NEUŽMIRŠK, SAPNŲ LŪKĖTA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 558. – Atsk. lapas, rašalu, taisytas pieštuku; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 28; 3) I publikacija*: DT 28.

Pirmasis eil. variantas (1) – beveik trigubai ilgesnis:

Vėtra mane pamylėjo
Ir lydėjo visą kelią.
Ir širdis sapnavo galią –
Lauko valią, lauko gėles –
Ašarėles mažulėlės.
Ir godelės danguolėlės
Visą kelią klajūnėlį,
Visą amžių varguolėlį
Ir lydėjo, ir dainavo...
Vėtra jauną pamylėjo
Ir užgavo dūšią jauną
Ir krūtinę ašarėles –
Nesapnuotąsias gėles –
Nedainuotos prakartėlės
Ir raudonos ašarėlės –
Išvaiskino nubučiavo...
Ir tos maldos vėlužėlės,
Ir dainelės klampūnėlės,
Kur nupyniau, kur nuaudžiau susigėlęs
Visą amžių meilužėliai...
Neužmiršk *manęs*, lukėta!
Neapleisk *manęs* žvaigždėta
Kur lelijos pasodinta –

Kur darželis išvaiskinta,
Kur žiedai nužydę skinta...

Jei tu lauki – *kur esu?*
Jei tu lauk[i] *vakarais,*
Kur aš liūdnas dangin*aus*
Kaip pavėjui snaiguolėlė
In pušis pažvelkie *tolias,*
In tolias pažvelkie žvaigždes
Ir žinosi, kam klajoju,
Ir žinosi, kam nežydžiu –
Tik *nuskintus* žiedus renku.

Mano gėla – mano siela –
Mano malda tolimoji...
Aš pamilau sutemoje –
Miela – miela – mylimoji.

Greičiausiai norėdamas išvengti deminutyvų gausos ir kituose eil. pasikartojančių įvaizdžių (jau pirmame autografe yra keletas pataisymų: Kaip pavėjui *rudens lapas* → Kaip pavėjui *snaiguolėlė;* Tik *lapus geltonus* renku → Tik *nuskintus žiedus* renku), poetas paliko tik pirmojo varianto dalį ir ją savo ruožtu paredagavo: I 1 Neužmiršk *manęs,* lukėta! (1) → Neužmiršk *sapnų* lukėta (2, 3), II 2 Neapleisk *manęs,* žvaigždėta (1, 2) → Neapleisk svaigių žvaigždėta! (3), IV 1–2 *In pušis* pažvelkie *tolias, / In tolias pažvelkie žvaigždes* (1) → *Į tolias* pažvelkie *žvaigždes, / Širdimi gailia pažvelki* (2, 3), IV 5 Tik *nuskintus* žiedus renku (1) → Tik *apleistus* žiedus renku.

Vėlesnės publikacijos: BV 104; MT 81; LML 90.

XXII. [ŽVAIGŽDĖ TYLINTI UŽĖJO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 6, p. 37; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 29–30; 4) II publikacija*: DT 29–30.

Redaguota nedaug: III 4 Kur užliejo *sielą* mano (1–2) → Kur užliejo *dūšią* mano (3, 4), IV 1 *Mažutėlė* kibirkštėlė (1) → *Trumpaamžė* kibirkštėlė (2–4), VI 4 Ryto šaln*a* kol pabus (1) → Ryto šaln*os* kol pabus (2–4), VI 6 Tik *keleivius* spindulius (1) → Tik *praeivius* spindulius (2–4).

Vėlesnės publikacijos: BV 105–106; LP 380–381; MT 82; XXa 90.

XXIII. [IŠGIRDAU DARŽELY DAINĄ]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas iš V. Čiurlionytės turėtų tekstų, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 113; VUBR, f. 153, b. 1098; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 25, p. 4. – Eil. pluoštas, rengtas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 3) I publikacija: Aušrinė, 1917, nr. 4–6, p. 2, kaip atsk. eil.; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 9. – SS rankraštis, p. 31–32, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 5) II publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 80. – Su ciklo *Romuva* eil.; 6) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 31; 7) III publikacija*: DT 31.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m. Eil. minimas B. Sruogos vakaro programoj (VUBR, f. 153, b. 1095). Kai kurių autografų ir publikacijų eilė neaiški (3–4). Iš pradžių eil. turėjo dar vieną papildomą, paskutinį, posmą, kurio vėliau atsisakoma:

Palikau darželу sesę
Tarp žiedų...
O širdyj nešiosiu amžius
Du kardu...

Kiti svarbesni taisymai: I 3–4 *Daug klajojau, daug kentėjau* / Vienumoj (1, 2) → Daug *išmyniojau takelių* / *Klajumoj* (1 taisymai, 3–5) → ...*Glūdumoj* (6, 7), III 3–4 *Vis bučiuosiu, vis minėsiu* / Ją maldoj (1, 2) → *Tai minėsiu, glamonėsiu* / *Kaip* maldoj... (1 taisymai, 3–5) → *Tai mylėsiu...* (6, 7), IV 3–4 *Jau* darželyj du šešėliu – / *Aš ir tu...* (1, 2) → *Ir* darželyj du šešėliu / *Vainiku* – – (3–7).

Vėlesnės publikacijos: R I 128; BV 106–107; MT 83.

XXIV. [VALANDOJ, KAI BŪSIU TAVO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, su vėlesniais taisymais, kaip atsk. eil., be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 178. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.21, kaip atsk. eil., be pavad.; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 24. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil., be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 32; 5) I publikacija*: DT 32.

Eil. sukurtas 1917 m. vasarą Kaukaze. Tekstas redaguotas labai daug. Pirmieji (1, 2) variantai turi dar vieną (tarp dabartinių I ir III) posmą, kurio vėliau atsisakyta:

Kirvį rūpestis galanda,
Pušys lenkias... Bus pjūtis!
Syk paleidai raudų gandą –
Tat ir rūpink ašmenis!

Gerokai keitėsi ir kiti posmai, galutinį pavidalą įgaudami tik DT: I 2 *Žaibus, griausmą užmiršiu* (1) → *Žemės puotą užmiršiu* (2) → Ar žinosiu, kur esu? (1 taisymai, 3–5), I 3–4 *Sviesiu kankles,* kur dainavo, / Ir netyčia pats tapsiu (1–3) → *Kaip tos stygos,* kur dainavo – / *surūdijo – be skardų?* (3 taisymai – 5), II 3 *Vesk in žemę* pažadėtą (1–3) → ... *in šalį...* (4, 5), III 3–4 *Bet ir aš... ir aš ne vienas* / *Aš leliosiu daug dienų* (1) → *Bet ir aš... Ir aš ne vienas...* / *Aš kelionių daug menu...* (2) → *Bet ir aš, kaip žvaigždė dieną,* / *Nors ir toli, bet (vis) degu!* (1 taisymai, 3) → *Lyg paklydus žvaigždė dieną,* / *Aš be atspindžio degu!* (3 taisymai) → *Lyg paklydus žvaigždė dieną* – / *Aš nejuntomas degu* (4, 5), IV 4 Kaip *bučiavimas* bangų (1–3) → kaip *alsavimas* bangų (4, 5).

Vėlesnės publikacijos: BV 107; MT 84.

XXV. [PRIEBLANDA ATLANKĖ ŽEMĘ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, nebaigtas (pirmoji teksto pusė), kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 544. – Laiškas V. Daugirdaitei, be datos, ne visas tekstas, p. 6 – antroji pusė (p. 2–5 neišlikę); 3) Autografas: LLTIR,

f. 1, b. 3932, l. 72. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil. 4) I publikacija: Sk, 1921, kn.10, p. 64; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 33–34; 7) III publikacija*: DT 33–34.

Didžiausias pirmųjų variantų (2–4) skirtumas nuo galutinio (5–6) – papildomas posmas tarp dabartinio IV ir V:

Tik upelio vilnys bangios
Supa skundą aimaningą –
Išlaisvos laisvos joms trūksta,
Platumos sraujos joms stinga...

Kiti pakeitimai – švarinamas tekstas, ieškoma tikslesnio žodžio ar frazės skambesio: I 1 *Sutema* atlankė žemę (4) → *Prieblanda* atlankė žemę (1, 3, 5, 6), II 1–2 Liovė *pūtę*, / Liovė *dvelkę tie vėjyčiai* (1, 3, 4) → Liovė *dvelkę tie vėjyčiai*, / Liovė *pūtę* (5, 6), III 7 *Pabučiavo, pamylavo...* (1, 3, 4) → *Pamylavo, pabučiavo...* (5, 6), IV 2 Kur nuskriejo, kur *prasmego* – nieks neras (1, 3) → Kur nuskriejo, kur *pradingo* – nieks neras (4, 6), V 1 Tik širdis vėl *sopulinga* (2) → Tik širdis vėl *nelaiminga* (3–6), V 5 *Ir sudeginus* tiek laužų (2, 4) → *Išvirpėjus prie* tiek laužų (5, 6).

Vėlesnės publikacijos: BV 108–019; MT 85–86.

XXVI. [ŠIANDIE PASAULY]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu, be pabaigos, kartu su eil. *Šniokščia vinkšnos ir berželiai* juodraščiu; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 544. – Laiškas V. Daugirdaitei, švarraštis rašalu, be pabaigos, kartu su eil. *Prieblanda atlankė žemę*; 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 7, p. 81; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 35; 7) III publikacija*: DT 35.

Teksto skirtumai nežymūs: I 1 Šiandie *vakar* (1) → Šiandie *pasauly* (2–5), II 1–2 Tavo akyse / *Žydrumas*, / Tavo akyse / *Ramybė* (1) → Tavo akyse – *žydrėjims*, / Tavo akyse – *žydėjims* (2–5), III 2 Ant vienužio tako (1) → Ant vienužio *mano* tako (2–5), tačiau publikacija „Skaitymuose" turi kitą baigiamųjų posmų variantą:

Mielas aidas mylimos
Tylumoje suplasnos –

Aš vėl jaunas, vėlei kitas
Sėju žvaigždes nematytas

Su nutilusiais aidais –
Su mergautiniais sapnais...

Vėlesnės publikacijos: BV 109–110; MT 87. Vertimai: ЛП 263–264 (vert. L. Milis).

XXVII. [TYRUOS AMŽIUS GYVENAU]. 1) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 36; 2) I publikacija*: DT 36.

Vėlesnės publikacijos: BV 110; MT 88.

XXVIII. [ŽIŪRIU, ŽIŪRIU Į TĄ ŠALĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 542. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija: Lietuvos aidas, 1918.XII.31, nr. 166, kaip atsk. eil.; 3) II publikacija: Sk, 1921, kn. 3, p. 76;

4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 37–38; 7) III publikacija*: DT 37–38.

Taisant daugiausia ieškota tikslesnių, vaizdingesnių žodžių: I 4 *klajūnę* (1) → *klajuolę* (2–5), I 5 *Ar* išplauksiu (1, 3) → *Kaip* išplauksiu (2, 4, 5), I 7 *sužibėjo* (1, 2) → *sužvilgėjo* (3–5), III 1 *paslapčia* (1) → *nejučia* (2–5), III 2 *Kūną* paliečia (1, 2) → *Širdį* paliečia (3, 5), 6 *Neišvengiama* mirčia (1–3) → *Nesulaukiama* mirčia (4, 5), V 3 *Meiliai* sielą pabučiuos (1, 2) → *Tyliai* sielą pabučiuos (3–5), VI dalia *skrajos* (1) → dalia *plasnos* (2–5).

Vėlesnės publikacijos: BV 111–112; MT 89, 91.

XXIX. [NUMYLĖTA, NUMYLĖTA, TU, ŽEMELE]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, kaip atsk. eil. (DT eil. pluošte); 2) LLTIR, f. 53, b. 6, atsk. lapas, švarraštis rašalu; 3) Autografas: LLTIR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas iš V. Čiurlionytės turėtų tekstų, švarraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 198; VUBR, f. 153, b. 1098; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 47. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 39–40; 6) I publikacija*: DT 39–40.

Spėtina, jog eilėraštį B. Sruoga sukūrė gyvendamas Maskvoje, greičiausiai apie 1918 m. Pirmų trijų autografų eilė neaiški. Jie beveik netaisyti.

Vėlesnės publikacijos: Pasaulio lietuvis, 1938, nr. 16–17, p. 347; R I 128–129; Mas1 239; Mas2 228; BV 112–113; LP 381; MT 92. Vertimai: ЛП 264 (vert. L. Milis).

IŠKILMĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 27, p. 1. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 54. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad., tekstas ištisinis, be posmų; 3) I publikacija: Santara, 1917.III.31, nr. 5; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 43–44. 5) II publikacija*: DT 43–44.

Taisymai minimalūs: VI 3–4 Su paparčiais, su *žibutėms* / Tave žalią *sustiksiu* (1–3) → Su paparčiais, su *vainikais* / Tave žalią *pastiksiu* (4–5). Pirmuose variantuose skirtingas eilėraščio grafinis pavidalas.

MĖLYNOJI PAUKŠTĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3977. Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad., be paskutinės strofos; 2) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 32–33, pavad. *Kai ji atskrido*, tekstas ištisinis, be strofų; 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., taisytas pieštuku; 4) LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 38. – SS rankraštis, p. 89, 100, švarraštis rašalu, be pavad.; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 45–46; 6) II publikacija*: DT 45–46.

Eil. redaguojant, atsisakyta tradicinių poetizmų, siekta žodžio, palyginimo naujumo. Svarbesni taisymai: I 1 *Int* šiaurę, *int* tolimą šiaurę, už girių ir pievų, sapnų kupinų (1) → *Į* šiaurę, *į* tolimą šiaurę, už girių ir pievų, *sapnų* kupinų (2–6), II 1 (pradedant 2 autografu) įterptas epitetas: *svyruoklių beržų*, II 2 *Atlėkus* tarei man: atėjo gegužis – ir lauke, ir pievoj, ir girioj gražu (1–3) → *Atskridus* tarei man: atėjo gegužis – Ir lauke, ir pievoj, ir girioj – *svaigu*! (5–6), III 2 O sielai taip *linksma*, kaip vasaros *ryte, taip linksma, taip gera, smagu* (1–4) → O sielai taip *lengva*, kaip vasaros *rytą, kaip žiedui purienų tarp saulės* bangų (5–6),

V 1 *Vai* žiūriu bedugnėn ir skęstu apnykęs, ir *skęsiu* neskęsdams joje (2–4) → *Tai* žiūriu bedugnėn ir skęstu *apsunkęs*, ir skęstu neskęsdams joje (5–6), V 2 *Tu sparną ištiesi* ir žemę *nušviesi – paliesi gi džiaugsmą* širdies dainoje (2) → ...*ir džiaugsmą paliesi* širdies dainoje (3, 4) → *Tai* sparną *ištiesiu* ir žemę *nušviesiu – ir džiaugsmą paliesiu* širdies dainoje (5, 6). Keliuose iš variantų (2, 3) – *Gulbė* didžiąja raide.

Vėlesnės publikacijos: LPA 499–500; R I 130; BV 114–115; Draugas, 1977.X.15, nr. 242; MT 93; GG 66–67. Vertimai: Lietuvju lirika skolām. Rīga, 1936, p. 42 (vert. Andīna); ЛП 265 (vert. L. Milis); ALP 51 (vert. M. Derković).

KARALAITĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 27, l. 3–5. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 55–56. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Pradalgiai, 1917, [Nr. 1], p. 3; 4) II publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 81–82, kaip ciklo *Romuva* šeštas eil. (publikuojant priplaktas eil. *Saulėj paskendęs krantas uolotas – Marių pakrantėj*; IV); 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 47–50; 6) III publikacija*: DT 47–50.

Eil. įrašytas ir į B. Sruogos vakaro programą (LLTIR, f. 53, b. 206). Svarbiausi taisymai: II 1 Apsupsiu tave, *baltveide* (1–3) → ...*skaistveide* (4–6), IV 4 Prausės *tyru* vandenėliu (1) → Prausės *grynu* vandenėliu (2–6), VIII 3 *Mėlynos* pušys (1) → *Amžinos* pušys (2–6), VIII 4 *Stačios*, smalingos (1–4) → *Didžios*, smalingos (5, 6), VIII 7 [Ąžuolai] *Dūmą dūmoja / Šventą, slaptingą* (1–3) → *Dūmoj sustingo* (4) → *Stovi sustingę*! (5, 6), IX 7 Pražūtin *skuba* (1) → Pražūtin *slenka* (2–6). Pirmo autografo XI posmas turi dar dvi papildomas eilutes: *Nors pažvelgti meiliu žvilgsniu / ak, tik pažadėk!* Bandyta taisyti ir tekstą, spausdintą „Skaitymuose" (4). Ten pakeistos kelios eilutės (IV 3 Kėlės anksti *kaip saulužė*, V 5 Per dangaus *žydrynę*, XI 3 Tik *pašėlk jaunystės valioj*), be to, praleistas X posmas (*Liaukie liūdėjus...*). Vėliau šių taisymų atsisakyta. Skirtinguose tekstuose įvairuoja atskirų žodžių formos (lakštingal*ė* – lakštingal*a*, priglausk*i* – priglausk*ie*, ty*kiai* – ty*liai*), skiriasi ir eil. grafika. M. Gorkio sumanytam almanachui skirtame tekste (1) trys eilėraščio dalys, atitinkančios vėlesnį dalijimą brūkšniais, netgi numeruotos.

Vėlesnės publikacijos: BV 116–118; MT 94–96; GG 67–68.

SPINDULIUOSE. I. [SUSIMĄSČIUS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3907. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai*; 2) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 214, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai*; 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 214. – Spausdintas tekstas, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai*; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 36. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 51–52; 6) II publikacija*: DT 51–52.

Taisant pakeisti keli žodžiai: I 3 Kur *nugrimzdo*... (1, 2) → Kur *nuskendo*... (3–6), IV 2 [Vėtrą] *Pragaištingą* (1, 2) → *Sopulingą* (3–6), IV 3 Juk ne veltui *tas* šešėlis *slegia* žydinčius skruostus (1) → *Tai* ne veltui *toks* šešėlis *dengia* žydinčius skruostus (4, 5). Keliuose variantuose (2–4) *saulė* – didžiąja raide: V 5 Juk

girdėjai – *Saulė* kėlės. Pirmas juodraštis (1) turėjo dar vieną, baigiamąjį, posmą, kuris ten pat nubrauktas (tekstas sunkiai išskaitomas):

Nežinau, kas slegia griaužia
Tavo kliedesiu
Tik akies saulėtą galę
Amžinai jusiu
Tik lelijų baltą žiedą
Tau kasryt nešiu!

Vėlesnės publikacijos: R I 131; BV 119–120; LL 107; P. 107; MT 97; GG 69.

II. [NUO AKIŲ SAULĖTŲ TAVO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3931. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atsk. lapas iš bloknoto (žr. LLTIR, f.1, b. 3977), juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; 3) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 214–215, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai;* 4) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 214–215, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai;* 5) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 37. – SS rankraštis, p. 87–88, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 53–54; 6) II publikacija*: DT 53–54.

Parašymo data – 1914–1915 m. Pirmas juodraštis (1) nuo vėlesnių variantų skiriasi pirmiausia gana tradicine strofos sandara:

Nuo akių saulėtų tavo
Pasislėpti negaliu,
Žvilgesiais tavais apsvaigęs
Kaip papartis sudegsiu.

Jei nemėgstu draug su vėtra,
Draug su vėjumi skrajot,
Tai geriau in dangų giedrą
Su dainomis nuplasnot.

Nebijok kalnų viršūnių –
Sparnus aro auginu!
Aš audringas, aš kaip vėjas –
Kaip radasta tu skaisti.
Tu akim, kaip saulė žiedus,
Tu pasaulį uždegsi!

O kad žvilgsnį tavo aštrų
Dar sugauti, dar pavogt.
Tai galėčiau pražydėti
Ir kaip obelė nunokt.

Rengdamas kūrinį „Pirmajam barui", B. Sruoga pagavo mažiau įprastą, griežtesnį, „laužytą" eil. ritmą, savo ruožtu leidusį kondensuoti tekstą, kuris buvo apvalytas nuo banguojančių, pasikartojimais paremtų frazių (*draug su vėtra, draug su vėjumi skrajot, dar sugauti, dar pavogt*), nuo vaizdą išplečiančių

palyginimų (*kaip radasta, kaip saulė žiedus, kaip obelė*). Vėlesni perkurto teksto taisymai nedideli: III 2 *Burtų* bot (2, 3) → *Burt – skrajot* (4–7), III 3 Tai geriau *in erdvę tyrą* (2, 3) → Tai geriau *in dangų gilų* (4, 5) → Tai geriau *į giedrą dangų* (6,7), IV 3 Juk ne veltui *sparnus aro* (2– 5) → Juk ne veltui *aro sparnus* (6, 7), VI 1 O, kad *žvilgsnį tavo* aštrų (2–5) → O, kad *tavo žvilgsnį* aštrų (6, 7). Atsisakyta ir vieno „Pirmajame bare" (2, 3) esančio, tarp IV ir V strofų buvusio posmo:

O jei nori laisvą dangų
palytėt –
nebijok mane kaip vėtra
pamylėt!

Vėlesnės publikacijos: Naujienos (Čikaga), 1917.II.16, nr. 40, kaip atsk. eil., pavad. *Nepažįstamai;* R I 132; BV 120,122; LP 382; LL 107–108; MT 98; LML 88; GG 69–70. Vertimai: ЛП 265–266 (vert. L. Milis).

III. [JI ATBĖGO]. 1) I publikacija: PB, 1915, p. 33–34, kaip atsk. eil., pavad. *Baleto eskizas;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3931. – Švarraštis rašalu, kaip atsk. eil., pavad. *Baleto eskizas;* 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 8. – SS rankraštis, p. 29–30, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 55–56; 6) II publikacija*: DT 55–56.

Kaip nurodo V. Sruogienė, eil. sukurtas „susižavėjus balerinos M. Kšesinskos šokiu" (BSMA 139). Tą patį savo diplominiame darbe teigia ir J. Žakevičius: *Ji atbėgo* parašytas „po Kšesinskos baleto" (BSMM). Antro ir trečio autografų eilė neaiški. Taisyta nedaug: II 3–5 Lūpos šypsos – *džiaugsmu žydi* / kaip jurginai, / *Kaip beržai* (1–3) → Lūpos šypsos – *džiaugsmą lydi*, / Kaip jurginai / *Spinduliuos* (4, 5), IV 4 *Tik* išgirsta (1–3) → *Vos* išgirsta (4, 5), V 4 *Tveria* dangų (1–3) → *Kuria* dangų (4, 5). Keitėsi eil. grafinis pavidalas.

Vėlesnės publikacijos: Aš deklamuoju! K., 1929, p. 44–45, kaip atsk. eil.; R I 133; NMV 64–65 (2-as leid. – 42–43); BV 122–123; LL 108–109; MT 99; GG 70–71. Vertimai: Отечество. Петроград, 1916, t. 1, p. 173 (vert. B. Sruoga, kaip atsk. eil., pavad. *Эскиз балета*).

IV. [MANO SIELOJ ŠIANDIE ŠVENTĖ]. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 29–30, kaip atsk. eil. ; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 1285. – PB egz., p. 29–30, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 37. – SS rankraštis, p. 117–118, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; 4) II publikacija: Vai 57; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 57; 6) III publikacija*: DT 57.

Spėjama parašymo data – 1914–1915 m. Pirmoji publikacija turėjo vieną papildomą posmą, tarp dabartinių III ir IV:

Giedu giesmes negiedotas,
virkdau smuiką raudoje,
o dangus dainoms nuklotas
taip ir švaistosi joje.

„Pirmojo baro" tekstas tuojau pat po paskelbimo buvo gerokai pakoreguotas, tiesa, kai kur vėliau bandyta grįžti (nors B. Sruogai tai ir nebūdinga)

prie pirminio varianto (I 3 Ei, šalin *vylingos* mintys! (1, 4–6) ↔ Ei, šalin *godonės*, mintys! (2, 3), Siela džiaugsis dar labiau (1, 4) ↔ Dainos, lėkite lakiau! (2, 3, 5, 6). Daugiausia pasikeitė šios eil. vietos: II 3–4 *Ir širdies žiedai sudygo, / Ir pražydo nejučia* (1) → *Ir pakyla [pakilsta] gulbių tvanas, / Ir plasnoja* nejučia (2–6), III 2 *Šiandien aušta jos aušra* (1) → *Rymastėlis kaip* aušra (2, 3) → *Šiandien deganti* aušra (4) → *Rymastėlis ir* aušra (5, 6).

Vėlesnės publikacijos: Aušrinė (Bostonas), 1918, nr. 2 (gruodis), kaip atsk. eil., pavad. *Sielos šventė*; Milda, 1924, nr. 1, p. 2; Pavasaris, 1926, nr. 3, p. 14, su red. prierašu; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 13; Margutis, 1935, nr. 1, p. 9, be parašo; *J. Žiugžda, A. Kalnius*. Tėvynės žiedas: Lietuvių kalbos skaitymai II klasei. K., 1938, p. 263; *B. Babrauskas*. Lietuvos keliu: skaitiniai lietuviškai ištrėmimo mokyklai. D. II. Weilheim-Teck, 1947, p. 13; LPA 500, kaip atsk. eil.; R I 134; Sauja derliaus: Skaitymai augantiems ir suaugusiems, paruošė *K. Barėnas*. London, 1957, p. 434; NMV 65–66; Masl 232–233, Mas2 221–222; *J. Plačas*. Gintaras: Lituanistinių mokyklų aštuntajam skyriui. Chicago, 1961, p. 102; BV 124; Biržiečių žodis, 1976.I.31, nr. 13; LL 109; Draugas, 1977, nr. 242 (spalis), d. II, p. 109; MT 100; GG 71. Vertimai: Lietuvių dienos, 1956, nr. 8, p. 22 (vert. W.K. Matthews); ЛП 266; К. Бальмонт. М., 1990, p. 277–278 (vert. K. Balmontas, pavad. *Сегодня*). Natos: *J. Tallat-Kelpša*. Mano sieloj šiandien šventė [K.]; *J. Tallat-Kelpša*. Keturios dainos. V., 1949, p. 14–16; *J. Tallat-Kelpša*. Rinktinė. V., 1951, p. 16–18; Ugniaspalvės aguonėlės. V., 1961, p. 12–14 (komp. *J. Tallat-Kelpša*); Ne margi sakalėliai. V., 1968, kn. 2, p. 28–30 (komp. *J. Tallat-Kelpša*); Арии, романсы и песни из репертуара Виргилиюса Норейки. М., 1978, p. 91–93 (komp. J. Tallat-Kelpša, teksto vert. J. Chazanovas); *J. Tallat-Kelpša*. Mano sieloj šiandie šventė. V., 1988, p. 5–7.

PALAIMINTA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 49–51. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, su vėlesniais taisymais pieštuku; 2) I publikacija: Sk, kn. 7, p. 78–80, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 58–62; II publikacija*: DT 58–62.

SS rankraštyje (1) eil. kiek ilgesnis. IV strofa po žodžių *skęs lopšinėj* turi tęsinį:

Te lopšinę
užauginę
brolio maldos
klampūnėlės
būna savos, –
sankeleivės
mylimos – –

Tarp IX–X strofų po žodžių *Melsvas žiedas – / Mylimos* dar viena papildoma, tuometinei B. Sruogos pasaulėjautai labai būdinga strofa:

Pasikėliau –
nelūkėtas.
Audžiau giesmes –
netikėtas.

Aš ir saulės
nemylėtau,
jei slaptybei
netikėtau – –

Kiti pirmo autografo neatitikimai – minimalūs: *ilgastis* vietoj vėlesnio *ilgesio*, *Aš palaidas ir skrajingas* ten pat pataisytas į *Aš skrajingas* (galutiniame tekste: aš *svajotojas* skrajingas), IX strofoje yra papildoma eilutė: *Godonėlės – / kibirkštėlės – / lemimos*, kuri „Skaitymuose" virto į: Godonėlės / *Kaip ugnelės* lemimos, o galiausiai tiesiog: *Godonėlės / lemimos*. Dar keli menki skirtumai „Skaitymuose" (II 11 *mano* maldą → *slėptą* maldą) ir DT mašinraštyje (VI 7–8 kaip perregima / *dainužė* → kaip perregima / *rasužė*).

RUDENINIAI ŽVILGSNIAI. I. [KARTĄ ĖJOM ANKSTŲ RYTĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3925. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 28, l. 2. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Pradalgiai, 1917, nr. 1, p. 2, dalys nenumeruotos; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 53. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 65; 6) II publikacija*: DT 65.

Taisymai: 2 *Melsvas rūkas. Palšos erdvės.* Liūdnas rytas rudeninis (1–3) → *Liūdnas sodas. Liūdnos godos.* Liūdnas rytas rudeninis (4–6), 3 *klaikios* liepos (1–3) → *baltos* liepos (4) → *margos* liepos (5, 6), 5 *Siela sielos* negirdėjo (1–4) → *Sielos siela* negirdėjo (5, 6), 7 Liūdnas sodas, *liūdna sieloj...* (1) → Liūdnas sodas. *Liūdnos godos...* (2–6). Pirmi autografai turėjo papildomą eilutę (tarp 3 ir 4 dabartinių): *Tik po kojų rudens lapai tesigūžė – tešlamėjo* (1) → *O po kojų rudens lapai tesigūžė, tešlamėjo* (2) → *Tik po kojų rudi lapai tesigūžė, tešlamėjo* (3).

Vėlesnės publikacijos: R I 135; BV 125; LP 383; NMV 43; Biržiečių žodis, 1976.I.31, nr. 13; LL 99; MT 101; LML 91; XXa 91; Vertimai: ЛП 267; Litauische poesie aus zwei Jahrhunderten. Berlin, 1983, p. 51 (vert. A. Bostroem); The Amber Lyre. M., 1983, p. 50 (vert. P. Tempestas).

II. [TU PABŪGAI LAPŲ BALSO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3925. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, nebaigta; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 28, l. 2. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 3) I publikacija: Pradalgiai, 1917, nr. 1, p. 2, dalys nenumeruotos; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 53. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 66; 6) II publikacija*: DT 66.

Eil. daug taisytas: 1 Tu pabūgai lapų balso, *lapų balso* rudeninio (1) → Tu pabūgai lapų balso *paskutinio*, rudeninio (2, 3) → Tu pabūgai lapų balso, *lapų skardo* rudeninio (4) → Tu pabūgai lapų balso, *lapų garso* rudeninio (5, 6), 2 Aš pabūgau tavo žvilgsnio, *tavo žvilgsnio kieto šalto* (1) → Aš pabūgau *tavo žvilgsnio, kieto, šalto, kaip vilyčia* (2) → Aš pabūgau tavo žvilgsnio, *šalto, kieto, kaip vilyčia* (3–6), 4 *Jautėm, verkėm, kad* siekimai susibūrė, susipynė (1–4) → *Verkėm, jautėm, kaip* siekimai susibūrė, susipynė (5, 6), 5 Tu pabūgai *lapų balso rudeninio* (1) → Tu pabūgus *skundos lapų, lapų balso rudeninio* (2, 3) → Tu pabūgus *lapų*

skardo rudeninio, paskutinio (4) → Tu pabūgus *lapų skardo paskutinio, rudeninio* (5, 6), 6 *Ir nebojai sielos klyksmo* (neišsk.) *paskutinio* (1) → Iš darželio mano žiedą ir nuskynei, ir *su*mynei (2, 3) → Iš darželio mano žiedą ir nuskynei, ir *pa*mynei (4–6), 7 Aš *pajutęs šaltą galią tavo žvilgsnio paskutinio* (2, 3) → Aš, *išvydęs žvilgsnį tavo, aštrų, kietą kaip vilyčia* (4) → Aš *išvydęs tavo žvilgsnį, kietą, aštrų, kaip vilyčia* (5, 6), 8 *Suvirpėjau* (3) → *Sudrebėjau...* (2, 4–6).

I autografe (1) yra toks šios dalies pradžios variantas:

Tu pabūgai lapų balso, lapų balso rudeninio
Ir nubėgai susigriaužus, kaip sparnuota, kaip laukinė,
Aš pajutęs šaltą galę tavo žvilgsnio paskutinio.

Ten pat ir ciklo III dalies, kurios vėliau iš viso buvo atsisakyta, bandymai (tekstas sunkiai įskaitomas):

Aš žinau darželį – – – – – – – – –
Kaip ir lapai tie rudiję, (?) kur po kojų susibrukę
– –
Aš nuraškęs, nusiskynęs paskutinę šakę žalią
Laukiau, laukiau, kad ateitai iki aušrai, iki ryto,
Kad akis uždegtai liepsna lengvasparnė, visagalė,
Kad pašvęstai jaunai sielai rytą skaidrų, jauną, žalią...
Niekas nėjo (?) tik sustingo nuo kančių skruostai išbalę.
Aš nuraškęs, nusiskynęs paskutinę šakę žalią,
Kad pražystų pražydėtų glūdumoj skruostai išbalę.

Vėlesnės publikacijos: R I 135; BV 125–126; PL 383; NMV 43–44; LL 99; MT 103; XXa 91; Vertimai: ЛП 267; The Amber Lyre. M., 1983, p. 50 (vert. P. Tempestas).

RUDENS LAUKUOSE. I. [SPINDULIAI-GIJOS LAUKUS NUSĖJO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 50. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 67; 4) I publikacija*: DT 67.

Taisymai minimalūs: 3 Krauju*mi* gausios (1, 2) → Krauju*je* gausios... (3, 4). Juodraštis (1) iš pradžių turėjo dvi kitas baigiamąsias eilutes: 7–8 *Lenkias lelijos, visos aguonos / Ten, kur su vėjumi siela nuėjo.*

Vėlesnės publikacijos: R I 136; BV 127; GT 179–180; Biržiečių žodis, 1976.I.31, nr. 13; Mūsų gamta, 1976, nr. 10, p. 21; MT 104.

II. [VAKARO SAULĖ. VĖJAS IŠ MARIŲ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad., kaip ciklo III eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 51. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 68; 4) I publikacija*: DT 68.

Taisyta nedaug: 3 *Tartum* našlaitis – sapnas *vasaris* (1) → *Žiedas* našlaitis – sapnas *vasaris* (1) → *Žiedas* našlaitis – sapnas *vakaris* (3, 4), 4 *Gėdula* dvelkė vėjas vakaris (1, 2) → *Liūdesiu* dvelk*ia* vėjas *vasaris* (3, 4), 8 Vakaro *meilė*. *Vėjas* iš marių (1) → Vakaro *meilėj, vėjuj* iš marių (4).

Vėlesnės publikacijos: R I 136; BV 127; GT 180; Mūsų gamta, 1976, nr. 10, p. 21; MT 105.

III. [PIEVOJE BERŽAS VIENIŠAS, BALTAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3961. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad., kaip ciklo II eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 50. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416, DT mašinraštis, p. 69; 4) I publikacija*: DT 69.

Vėlesnės publikacijos: R I 137; BV 128; GT 180; Mūsų gamta, 1976, nr. 10, p. 21; MT 106. Vertimai: Rīts (Rīga), 1940. II. 16, nr. 46 (vert. J. Ķelpe), kaip atsk. eil.

PAKELEIVIAI. I. [KAI ATĖJO]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094, p. 4. – Atsk. tekstas, dvigubai sulenktas lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, bendra paantraštė: *Fragmentai;* nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 213; VUBR, f. 153, b. 1096; V. Čiurlionytės ranka pasidarytas nuorašas: VUBR, f. 153, b. 1095; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 3. – SS rankraštis, p. 13, švarraštis rašalu, bendra ciklo paantraštė: *Fragmentai;* 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 7, p. 81, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 70; 5) II publikacija*: DT 70.

Spėjama parašymo data – 1916 m., eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje. Tekstas beveik netaisytas, tik pirmuose autografuose yra: *Tartum senas, tartum gyvas* ir Jei pažvelgsiu in *tave.*

II. [KIAURĄ NAKTĮ NAKTUŽĖLĘ]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094, p. 4 (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų). – Atsk. tekstas, dvigubai sulenktas lapas, švarraštis rašalu, bendra ciklo paantraštė: *Fragmentai;* nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 213; VUBR, f. 153, b. 1096; V. Čiurlionytės ranka pasidarytas nuorašas: VUBR, f. 153, b. 1095; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 3. – SS rankraštis, p. 14, švarraštis rašalu, bendra ciklo paantraštė: *Fragmentai;* 3) I publikacija: Sk, 1921, kn. 7, p. 81, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 71; 5) II publikacija*: DT 71.

Spėjama parašymo data – 1916 m., eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje. Tekstas redaguotas nedaug (Kur *dievaitė mano skaisti* didų aukurą sukurs → *Kur skaisti mana dievaitė...*), dar viena eilutė buvo bandyta pakeisti spausdinant „Skaitymuose" (Šventa tyla... *Šventa byla* → Šventa tyla – *mano laimė*), bet vėliau to taisymo atsisakyta. Pirmieji autografai turėjo dar vieną, paskutinę, eilutę (po eilutės brūkšnių): *Vidunaktį deivė ugniakurį kūrė...*

III. [NUPLASNOJO PAUKŠTĖ JUODA]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094, p. 4 (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų). – Atsk. tekstas, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, bendra paantraštė *Pakeleiviai;* nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 213; VUBR, f. 153, b. 1096; V. Čiurlionytės ranka pasidarytas nuorašas: VUBR, f. 153, b. 1095; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 4. – SS rankraštis, p. 15, švarraštis rašalu, bendra ciklo paantraštė: *Fragmentai;* 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 72; 4) I publikacija*: DT 72.

Spėjama parašymo data – 1916 m., eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje. I autografe skiriasi grafinis vaizdas; tekstas taisytas nedaug: II 3–4

...svaigina / *Lengvūs spinduliai* → ... / Saulės *širpuliai;* II 5–6 ...lenkia galvą / *Balti* dobilai → ...lenkia galvas – / *Mėtos,* dobilai.

IV. [KIBIRKŠTĖLĖ STOJOS LIEPSNA]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094, p. 4 (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų). – Atsk. tekstas, švarraštis rašalu, bendra paantraštė: *Fragmentai;* nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 213; VUBR, f. 153, b. 1096; V. Čiurlionytės ranka pasidarytas nuorašas: VUBR, f. 153, b. 1095; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 4. – SS rankraštis, p. 16, švarraštis rašalu, bendra ciklo paantraštė: *Fragmentai;* 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 73; 4) I publikacija*: DT 73.

Spėjama parašymo data – 1916 m., eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoje. Nežymiai taisydamas, B. Sruoga „švarino" skambesį (žodžius, net eilučių tvarką), kiek tikslino mintį: II 1 Pakeleiviui – *stačias* kelias (1, 2) → Pakeleiviui – *marės,* kelias (3, 4); III 3–4 Ir lydės dang*osp* dievaitė – / Atpirkėjas ir *kvieslys* (1, 2) → Ir lydės dang*un* dievaitė – / Atpirkėjas – nuodėmė! (3, 4).

BALTĄJĄ NAKTĮ. I. [SODO SFINKSAI ĄŽUOLINIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 67. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Sk, 1921, kn. 8, p. 83–84, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 74–75; 4) II publikacija*: DT 74–75.

Kaip nurodyta J. Žakevičiaus diplominiame darbe apie B. Sruogos poeziją (BSMM), „ciklą *Baltąją naktį* B. Sruoga parašė 1915 m. vasarą Petrapilyje, Jelagino saloje, įkvėptas baltųjų naktų vaizdo. Užtat tai ne alegorija, o iš gyvenimo sukurtas ciklas".

Eil. nemažai taisytas. Pirmame rankraštyje (1) I strofa turi kitą pabaigą: *Sustingo – / Sergėję tylą naktinę...*, „Skaitymuose" šių eilučių iš viso nėra ir tiktai redaguojant eil. rink. *Dievų takais* atsirado visai naujos trys paskutinės eilutės. Pirmi du autografai turi ir kiek kitokį, kito grafinio pavidalo posmą:

Vėjas toks tykus, tartum meilužis gėles raškyti
Pakilo.
Lakštingalė krūmuos, tarytum netyčia,
Prabilo,
Taip nedrąsiai, taip nedrąsiai...

Vėlesnės publikacijos: R I 138; BV 129–130; MT 107.

II. [LIŪDNOS ALĖJOS TĘSIAS BE GALO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 68. – SS rankraštis, švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Sk, 1921, kn. 8, p. 84, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 76–77; 4) II publikacija*: DT 76–77.

1, 2 ir 3–4 tekstai gana skirtingi: poetas perrašinėjo eil., beje, paskutiniame variante nevengdamas grįžti į pirmąjį tekstą: I 2 Vakaro vėjas *siausti neliauna* (1) → Vakaro vėjas *ganosi, slenka* (2) → Vakaro vėjas *siausti neliauna* (3, 4), I 4 *Sieloje gėla teviešpatauna* (1) → *Aistra atvėso, žemė nublanko* (2) → *Gėla su vėju drauge keliauna* (3, 4), III 3–4 *Vėjas neliauna sielvartą žaidęs... / Vėjas* užgavo, ką palytėjo (1) → *Veriasi vėjas, gėla pažaidęs, – / Vėjas* užgavo, ką palytėjo (3, 4). Gerokai nutolęs nuo kitų variantų „Skaitymų" IV posmas: *Taip, man čia slankiot,*

čia man klajoti, / širdgėla vėjui man tesiskųsti! / Čia ir ilgėjimos mano laidoti, – / Žemišką naštą – vieną – tejusti... Taisant ieškota ir naujų žodžio spalvų: II 1 *praeiviai* → *keleiviai*, II 2 *vizijas* → *apsapnį*, II 3 *godelės* → *svajonės*, III 2 *vaikštau* → *slankau*, V 3 *godos* → *širdis*. Pirmas autografas turi ir vieną papildomą posmą (tarp dabartinių II ir III):

Šypsosi vienas, kitas prašvinta,
Trečias, užburtas, džiaugias mylėti...
Mano negimusios žvaigždės nukrinta,
Man išlaisvoje amžius kalėti...

Vėlesnės publikacijos: R I 138; BV 130–131; MT 108. Vertimai: Litwa, (Kowno), 1921.IX.25, nr. 214, kaip atsk. eil. (vert. M. K. [M. Kazakaitytė]); ЛП 267–268.

III. [VABALIUKAI FOSFORINIAI]. 1) I publikacija: Naujienos, 1923.I.13, nr. 11, kaip atsk. eil., pavad. *Sodo meilė*; 2) II publikacija: Sk, 1923, kn. 8, p. 50), kaip atsk. eil., pavad. *Sodo meilė*; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 78–79; 4) III publikacija*: DT 78–79.

Taisymas: V 4 Sode vasar*ą* atpinga (1–2) → Sode vasar*os* atpinga (3–4).

Vėlesnės publikacijos: R I 139–140; BV 131–132; MT 109. Vertimai: LK 107–108 (vert. A. Bede).

ROMUVA. Ciklas, sukurtas 1916 m. viduryje, iš pradžių vadinosi *Sietynas*. Birželio mėn. visus penkis eil. B. Sruoga pasiuntė laiškuose V. Čiurlionytei, daugiausia be pavadinimų, kaip atskirus kūrinius. Tik siųsdamas du paskutinius, parašė: „Tai yra paskutiniu du šmočiuku iš cykliaus *Romuovė*. Pirmus tris aš tau siunčiau, tik nepažymėjau, iš kur jie ir kam jie" (LLTIR, f. 53, b. 87).

I. ANGA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 5. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m. birželio mėn., be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 105; VUBR, f. 153, b. 1096; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 44. – SS rankraštis, p. 12–122, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 78; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 80–81; 6) II publikacija*: DT 80–81.

Taisymų kryptis – tikslesnio žodžio paieškos: Žengsnis *už* žengsnio → ...*po* žengsnio; Dūšią *par*duoda → ...*iš*duoda; Laukiu *atvėręs* krūtinę → ...*suspaudęs* krūtinę; Iš kapinynų, iš *apdainuotų*, iš *apverktų* → ...Iš *apraudotų*, iš *užmirštų*. Tik ruošiant tekstą DT, atsirado: *Vakaro* dalgį. Visuose iki DT tekstuose priešpaskutinėje eilutėje: *Viešniai*.

Vėlesnės publikacijos: Aš deklamuoju! K., 1929, p. 151–152, kaip atsk. eil., pavad. *Ištiestas sparnas*.

II. VIEŠNIA. 1) LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 5. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, vėliau taisytas; nubrauktas ciklo pavad. *Sietynas*, užrašyta *Romuovė*; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 78. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m. birželis, be pavad.; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1096; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 45. – SS rankraštis, p. 123, švarraštis rašalu, vėliau taisytas

pieštuku; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 78–79; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 82; 6) II publikacija*: DT 82.

Svarbesnieji taisymai: I 4 *Širdis aplenkti sapną bijo* (1, 2) → *Visa kaip žaibas kalavijo* (1 taisymai, 3) → *Visa kaip rūpestyj lelija* (3 taisymai) → *Visa – pražydusi lelija* (4–6), II 2 Krūtinė *tirpsta* ir banguoja (1–3) → ...*tirpdama*... (4–6), II 3–4 *Dėkinga deivės atnaša* / *Gėlynų šventveiksme* alsuoja (1, 3) → ...*Šneka gėlynų* tealsuoja (2) → *Gyvybe žemės nešina*, / *Dievybe amžina* alsuoja (4–6), IV 3 *In* viešnią vakaro *skubu* (1, 2) → *Už* viešnią vakaro *klumpu* (4) → ...*klupu* (3, 5, 6).

III. GANDAS. 1) Autografas LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 11. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m., kaip atsk. eil.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 96; VUBR, f. 153, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 45. – SS rankraštis, p. 124, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 79; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 83; 6) II publikacija*: DT 83.

Tekstas taisytas nemažai. Atsisakyta pirmuose variantuose (1, 2) figūravusio *kapo* įvaizdžio: I 4 Ir aš – žynys *prie kapo naujo* (1, 2) → Ir aš – žynys *liepsnų vakarių* (3–6), IV 2–3 *kuriais keliais, širdie, klajojai, / kad ir prie kapo verkt nebojai?* (1), ...*kad kapinyne apsistojai?* (1 taisymai), ...*kad taip prie kapo susgodojai?* (2) → *Ir rytą kelsis saulės dvi, / Ir degs altoriai joms kiti* (3, 4), ...*Ir joms altoriai degs kiti* (5, 6). Taip pat ieškota natūralesnės žodžių tvarkos, prie literatūrinės kalbos normų artinta leksika (*dūšia* → *siela*, *širpulių* → *šiurpulių*, *tyrumoj* → *tyruose*), kirčiavimas: I 3 Altorius – *džiaugsme* ir liepsnoj (1–3) → Altorius – *iškilmės* liepsnoj (4–6).

IV. IŠKELIAVIMAS. 1) LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 15. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 87. – Laiškas V. Čiurlionytei, apie 1916.VI.18, be pavad.; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1096; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 46. – SS rankraštis, p. 125, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 79; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 84; 6) II publikacija*: DT 84.

Tekste daugiausia smulkių redakcinių pakeitimų (*patapo* → *ir tapo*, *dūšia* → *siela*, *luotelis* → *valtelė*, *ūkus* → *ūką* ir pan.), esmingiau performuota buvo tik paskutinė eilutė – atsisakant tradicinio deminutyvo: Tai *vėl judrus vėjužis pūs* (1–3) → Tai *vėl skaudus vėjužis pūs* (4) → Tai *vėjas papučia skaudus* (5, 6).

V. PIEMENUČIAI. 1) LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 16. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 87. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916.VI.18; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1096; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 46. – SS rankraštis, p. 126, švarraštis rašalu; 4) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 80; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 85; 6) II publikacija*: DT 85.

Tekstas beveik netaisytas, koreguota tik III 2 *Tyki* dainelė (1–3) → *Tyli* dainelė (4) → *Skurdi* dainelė (5, 6).

AUDĖJA. I. [SUK, SESULE, TAMPRIAS NYTIS]. 1) Autografas: LLTIR,

f. 8, b. 28, l. 1. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, be pavad. (skliaustuose *Audėjai*), kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 34. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad., kaip atsk. eil.; 3) I publikacija: Dainava, 1920, kn. 1, p. 37; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 89; 5) II publikacija*: DT 89.

Eil. taisytas nemažai, tačiau skiriasi tik du pirmi autografai: I 2 *Ausim drobulę, tinklus* (1) → *Ausim drobulę abu* (2) → *Drobę ausime abu* (3–5), II 3–4 Mes nakties *klajūnai vytys, / Mes – tegimę aust sapnus* – (1) → Mes nakties *vėjingi vytys, / Kaip smutkeliai tarp žiedų* (2) → Mes nakties *karaliai, vytys – / Mes – smutkeliai tarp žiedų* (3–5), II 2–4 Tu staklėse, kaip *lankoj... / Tik nakvynę vargu gausi / Šioje žemėj mirtinoj* (1) → Tu staklėse, kaip *laukuos*! / *Drobėn – žiedą mylimiausią, / Dūšią – žydinčiuos sapnuos* (2–5), III 2 *Baltus* drobės pynimus (1, 2) → *Žiedų* drobės pynimų (3–5), III 4 *Sielos naujus jutimus?* (1) → *Dūšios žydinčius sapnus!* (3–5), IV 3 Kad neges *rytai* prašvitę (1, 2) → Kad neges *sapnai* prašvitę (3–5). Pirmasis autografas turi ir papildomą strofą (tarp dabartinių II ir III):

Jei išpinta, išdraikyta
Senos juostos, rezginiai –
Pinsim nauja, ausim kita –
Te tik virpa širpuliai!..

Vėlesnės publikacijos: Moterų dirva (Čikaga), 1927, nr. 11, p. 10–11; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 32, kaip atsk. eil.; Prekybos Namų M. Pukis ir Ko. Kalendorius 1937 metams, Klaipėda, p. 9, kaip atsk. eil.; Žingsniai, 1948, nr. 13, p. 5; LPA 501, kaip atsk. eil.; R I 141; BV 133, MT 110.

II. [AUŠROS, DIENOS – STAKLĖS, GIJOS]. 1) I publikacija: Dainava, 1920, kn. 1, p. 37–38; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 90–91; 3) II publikacija*: DT 90–91.

Teksto skirtumų mažai: I 2 *Ir* dainužė *paslapčia* (1) → *Vis* dainužė *kaip nakčia* (2) → *Ir* dainužė *kaip nakčia* (3), I 4 Pinas *audeklas slapčia* (1) → Pinas *drobės nejučia* (2, 3).

Vėlesnės publikacijos: Moterų dirva (Čikaga), 1927, nr. 11, p. 10–11; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 73–74, pavad.: *Aušros, dienos*; Žingsniai, 1948, nr. 13, p. 6; R I 142; BV 134, MT 111. Vertimai: Lietuvių dienos, 1957, nr. 9, p. 22, kaip atsk. eil. (vert. nenurodytas [W. K. Matthews]).

III. [RUDENS VĖJO MYLIMOJI]. 1) LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku (tekstas apsitrynęs); 2) I publikacija: Dainava, 1920, kn.1, p. 38–39; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 92–93; 3) II publikacija*: DT 92–93.

Svarbesnieji taisymai: I 2 Vinkšna *siaubia* ir vaitoja (1) → Vinkšna *skundžiasi*, vaitoja (2) → Vinkšna *guodžiasi*, vaitoja (3, 4), IV 2–3 *Dobilą ir rūtą* glaudė / *Ir rasoj audimą audė* (1) → *Juoston žiedą pynė, glaudė / Ir rasa žiedelį plaudė* (2) → *Juoston žiedą baltą glaudė / Ir rasa žiedelį plaudė* (3, 4), V 1–2 *Vėjas gelmes atidarė* (2–4), / *Sielos aimana vakarė* (1) → *Vėjas siausdamas vakaris / Gėlai vartus atidarė* (2–4), V 4 Pasiilgusi *slapčia* (1, 2) → Pasiilgus *mirtinai* (3, 4), VI 3–4 *Mano*

sieloj, kur ištiko / Pasiilgusioj vogčia (1) → *Mano laimės ir vainiko – / Sopulingų mirtinai* (3, 4), VIII 4 *Nesuverti* tau akių (1) → *Nesudėti* tau akių (2–4).

Vėl publikacijos: Moterų dirva (Čikaga), 1927, nr. 11, p. 10–11; Aš deklamuoju! K., 1929, p. 58–59, pavad. *Vinkšna;* Žingsniai, 1948, nr. 13, p. 6–7; R I 142–143; BV 135–136, MT 113–114.

MARIŲ PAKRANTĖJ. I. [ŪŽIA JŪRA MĖLYNA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543, p. 6. – Atsk. lapelis (laiško V. Daugirdaitei fragmentas), švarraštis pieštuku, kaip atsk. eil., be pavad., dvieiliais; 2) I publikacija: Naujienos, 1923.I.13, nr. 11. – Kaip atsk. eil., pavad. *Kaip žuvėdra klykdama,* dedikacija *K. Gugiui;* 3) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 50–51, kaip atsk. eil., pavad. *Kaip žuvėdra klykdama;* 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 94; 5) III publikacija: DT 94.

Šiek tiek skiriasi tik pirmasis autografas: I 4 *Ūžia* vėjo kuždesiais (1) → *Ošia* vėjo kuždes*iais* (2–5), II 4 Vėjo kuždes*iuos* atskris (1) → Vėjo kuždes*iais* atskris (2–5), III 1 *Ir* iš marių, iš gelmių (1) *Tai* iš marių, iš gelmių (2–5), III 3 Kaip svajonė *tolima* (1) → Kaip svajonė *mylima* (2–5).

Vėlesnės publikacijos: Mūsų Tėvynė. K., 1930, p. 110, pavad. *Pajūry;* R I 144; BV 137; IP 78; Lietuvos žvejys, 1978.I.8, nr. 2; MT 115; Vasara, 1988.VII.8–14, nr. 6; Skautų aidas (Čikaga), 1992, nr. 2, p. 5; ten pat, 1994, nr. 1. Vertimai: ЛП 268 (vert. L. Milis).

II. [ANKSTO RYTO KĖLĖJĖLĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 4. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, su pažyma II, bet be kitų ciklo eil. (gal kaip ciklo *Sietynas – Romuovė* dalis?); 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, apie 1916 m. birželio pirmąją pusę (eil. taisytas pieštuku); nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 105; VUBR, f. 153, b. 1096; ten pat, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 19. – SS rankraštis, p. 51–52, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 95; 5) I publikacija*: DT 95.

Eil., parašytas 1916 m., birželio mėn. pasiųstas V. Čiurlionytei, yra ir B. Sruogos vakaro programoj. Iki DT susidėjo iš dvieilių, kurių kiekis ir turinys pastebimai kito. Pirmas, labiausiai skyręsis nuo galutinio tekstas iš bloknoto ir laiško V. Čiurlionytei (jo skirtumai pažymėti laužtiniuose skliaustuose):

Anksto ryto kėlėjėlė
Kaip *bangutė Dunojėlio.*

Gūdžią prieblandą vakarę
Laukiu gando iš pamarių.

Iš pamarių kils dainužė...
– Rengkie aukurą, širdužė!

Anksto ryto kėlėjėlė
Kaip žibutė prakartėlėj.

Pašvaistis nuo jos atlankė,
Dūšios debesis išblankė.

Džiaugsmu tirpsta ašarūnė,
Sapnas amžius tegu būna
[Ištremtinė atskalūnė].

Anksto ryto kėlėjėlė
Tai išaudė audimėlį!

Naujas žiedas – kas metimas
Ir virpėjims – kas žvelgimas.

Dūšios širdgėlos išklausė
Ir suteikė [sukūreno] duoklę gausią.

Anksto ryto kėlėjėlė...
Ryto saulė ašarėlė...

Ir žinai, žinia nuo marių...
Nežinau sapnų vakarių,

Nežinau nakties bedugnės,
Tik žinau žvelgimos [laukimo] ugnį.

Perrašant eil. į SS sąs., tekstas (pirmiausia laiške pieštuku) buvo pataisytas: visai išbraukti V–VI dvieiliai, IX pakeistas kitu (*Dūšios širdgėlos išklausė – / Sukūreno duoklę gausią...* → *Ir šilkelių šilkumėlis, / Ir naktelės trumpumėlis*), performuotos kelios eilutės (Kaip *bangutė Dunojėlio* → Kaip *Dunojuj spindulėlis*; *Renkie aukurą, širdužė!* → *Tai netems šiąnakt naktužė!*; Tik žinau *laukimo* ugnį → ...*bedugnės* ugnį). Tačiau ir šis tekstas poeto nepatenkino, spausdinant DT, buvo dar patrumpintas ir, galima sakyti, perkurtas iš naujo.

Vėlesnės publikacijos: R I 145; BV 138; IP 78–79; Lietuvos žvejys, 1978.I.8, nr. 2; MT 116.

III. [GERIA DEGDAMAS SIAUBŪNAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 151. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.22. – Švarraštis rašalu, kaip atsk. eil.; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 25. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 96–97; 5) I publikacija*: DT 96–97.

Eil. parašytas 1917 m. vasarą Kaukaze. Pirmų dviejų autografų eilė neaiški. Daugiausia taisytas I posmas: I 2 *Geria sultis* iš bangų (1, 2) → *Sultis geria...* (2, 3) → *Auksą geria...* (4, 5), I 3–4 *Siunčia himną, siunčia giesmę / Baltos šmeksenos* [?] *žinių* (1, 2) → *Kelias himnai, kelias giesmės, – / Aidas tylinčių širdžių* (1 taisymai, 3) → Ir pasiberia pakrantėm / Aidas *virpančių* širdžių (4, 5), I 5 *Ir supintos* lengvos rankos (1–3) → *Kur sunerta...* (4, 5), II 1 Vizga ugnys, *vilnys gundo* (1, 2) → ...*vilnys myli* (1 taisymai, 3) → ...*bangos glosto* (4, 5), III 5 Ir *vynioja* širmas rūkas (1, 2) → Ir *dvejuoja...* (3–5), IV 5 Nei jusi, kaip *blankios* lūpos (1–3) → ...*šaltos* lūpos (4, 5).

Vėlesnės publikacijos: R I 145–146; BV 139–140; IP 79–80; Lietuvos žvejys, 1978.I.8, nr. 2; MT 117.

IV. [SAULĖJ PASKENDĘS KRANTAS UOLOTAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil., pavad. *Marių sapnas;* 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11, p. 82, kaip eil. *Karalaitė* dalis; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 98; 4) II publikacija*: DT 98.

Taisymų nedaug: I 2, III 3 *vilnys* (1, 2) → *bangos* (3, 4), I 3 *Skruostą* bučiuoja (1) → *Kojas* bučiuoja (2–4), II 5–6 Žvilga ir kvepia... *Vilnys liūliuoja... / Saulę, krūtinę myli, dainuoja...* (1) → Žvilga ir kvepia. *Kvepia, kvėpuoja / Saulėje nuogos ir spinduliuoja* (1–4).

Vėlesnės publikacijos: R I 146–147; BV 140–141; IP 80–81; Lietuvos žvejys, 1978.I.8, nr. 2; MT 118.

V. [IŠBUČIAVO MARĖS KŪNĄ IKI KAULŲ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, be paskutinio posmo, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 563. – Atsk. lapas; 3) I publikacija: Sekmoji diena, 1921.IV.10, nr. 6, kaip atsk. eil., pavad. *Marių vėjas;* 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 99–100; 5) II publikacija: DT 99–100.

Šiek tiek skiriasi pirmas autografas: II 3 Ir *mergaitei nekaltybėj...* (1) → Ir *nekaltajai mergaitei...* (2–5), III 3 ...tik *ant* kranto (1) → ...tik *po* krantą (2–5), IV 3 ...nekaltybės *ženklą* (1) → ...nekaltybės *žiedą* (2–5).

Vėlesnės publikacijos: R I 147–148; BV 141–142; LP 383–384; IP 81–82; Lietuvos žvejys, 1978.I.8, nr. 2; MT 119; XXa 91–92.

KAIP SESULĖ KAD DAINAVO. I. [MARIŲ PLATYBĖS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku, kaip atsk. eil., be pavad.; 2) Autografas: VUBR, f. 53, b. 149. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.8–9, kaip atsk. eil., be pavad.; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 33. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil., be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 101–102; 5) I publikacija*: DT 101–102.

Pirmi trys autografai – panašūs, kiek daugiau eil. redaguotas, rengiant jį DT. Ieškota tikslesnių, vaizdingesnių ir paprastesnių žodžių: Gėlos *didybės / Neišposmuoti* → Gėlos *gilybės / Neišdainuoti;* Bangos *dainuoja* → Bangos *banguoja; Vilnys* ateina → *Bangos* ateina; *Sierą* žemelę → *Juodą* žemelę. Daugiausia pasikeitė priešpaskutinis posmas: Nešdama žinią, / *Amžiną* <...>*inią* (neradus rimui tinkamo žodžio, palikta tik galūnė), / *Bo* rudenėlis / Po prakartėlę (1) → Nešdama žinią, / *Verkiančią žinią / Kad* rudenėlis / Po *vainikėlį* (4, 5).

Vėlesnės publikacijos: R I 149–150; BV 143–144; MT 121.

II. [NUSILEIDO SAKALĖLIS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 48. – SS rankraštis, p. 139–140, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 103–104; 3) I publikacija*: DT 103–104.

Eil. taisytas nedaug: I 3 Po tetušio *dvarą aukštą* (1) → Po tetušio *margą dvarą* (2–3), IV 2 *Rymastėlis mažas* (1) → *Rymastis vylingas* (2–3), tačiau pirmas

variantas turi visai skirtingas paskutines (V 3–4) eilutes: *Raudonmargis paukštis plasta / Po sesulės langu*, vėliau pakeistas: *Ar šešėlis, ar bernytis / Kraujuose paplūdo!..* (2–3).

Vėlesnės publikacijos: R I 150–151; BV 144–145; MT 122.

III. [MAN LINELIAI MĖLYNŽIEDŽIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, su vėlesniais taisymais pieštuku, kaip atsk. eil., be pavad.; 2) Autografas: VUBR, f. 53, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917. VI. 3, be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 162; VUBR, f. 153, b. 1097, kaip atsk. eil.; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 28–29. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil., be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 105–106; 5) I publikacija*: DT 105–106.

Eil. sukurtas Kaukaze 1917 m. Pirmų dviejų autografų eilė neaiški.

Svarbesni taisymai: II 2 Man vainikas *ir nupytas* (1–3) → Man vainikas *išrašytas* (4), III 4 *Ir dalgelę minavoju* (2) → *Ir dalelę minavoju* (1, 3) → *Ar bejoti – abejoju* (2), IV 1–2 Ar čia *plakti*, ar pustyti, / Ar marelės' *paskandyti* (1, 2) → Ar čia *joti*, ar *sustoti*, / Ar marelės *palaidoti* (3), V 4 Aš žemelei *pažadėtas* (1–3) → Aš žemelei *tik žadėtas* (4, 5), V I 2 Ir *naktelę* minavoju (2) → Ir *dalelę* minavoju (1, 3) → Ir *sustojęs* abejoju (4, 5), VI 3 *Ar tai mano* tas šešėlis (1, 2) → *Ar tai manas* tas šešėlis (3) → *Tai kieno bus* tas šešėlis.

Vėlesnės publikacijos: R I 151–152; BV 145–146; MT 123.

IV. [IŠĖJO SESELĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959, l. 24. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Suglamžytas lapas, juodraštis pieštuku, kaip atsk. eil.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 217; VUBR, f. 153, b. 1096; 3) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095, švarraštis rašalu, taisytas, kaip atsk. eil., pavad. *Šiaurus vėjelis;* 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 35. – SS rankraštis, p. 83–84, švarraštis rašalu, kaip atsk. eil; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 107–108; 6) I publikacija*: DT 107–108.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. yra B. Sruogos vakaro programoje. Redaguotas keliskart, galutinį pavidalą įgavo DT. Labiausiai pasikeitė III posmas: *Sauluže, sauluže, / Kam liūdinti kėlei? / Kam šešėliai juodi, didūs / Man darželyj sklando?* (1, 2) → *Saulužė, saulytė / Nuliūdusi kėlė... / Vai, motule, kam šešėliai / Darželyj mano sklando?* (3, 4) → *...slanko?* (5, 6). Kitur – daugiau redakcinio pobūdžio pakitimų: II 4 Man*an mažan* darželin (1–4) → *Mano žalian* darželin (5, 6), IV 3 *Kam aš jauna mergužėlė* (1, 2) → *Vai kam ašei jaunužėlė* (3, 4) → *Kam aš jauna jaunužėlė* (5, 6), V 4 Vėjelio *nėr nė* jokio (1–3) → Vėjelio *nėra* jokio (4) → *Šiaurus vėjelis pučia* (5, 6). Kelis kartus keitėsi ir eil. grafika.

Vėlesnės publikacijos: R I 152; BV 146– 147; MT 124.

JAUNOSIOS RAUDA. 1) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 109–110; 2) I publikacija*: DT 109–110.

Vėlesnės publikacijos: R I 153–154; Mas1 241–242, Mas2 230–231; BV 148–149; MT 125–126. Vertimai: ПЛ 183–184.

DEBESINGA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 69. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 8, p. 83. – Kaip ciklo *Dievų takais* eil., be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 113; 2) I publikacija*: DT 113.

Pirmajame autografe (1) eil. dviem posmais ilgesnis, yra ir kitų skirtumų:

Slenka valtelė kaip debesėlis –
Tik tik matai...
Vilnys švininės supas ir tviska...
Toli krantai...

Šiandie su saule juk atsikėlei,
Saulei meldeis...
Irkies, vai irkies... Dainos kaip vilnys
Skausmą užlies...

Ko aš išbalęs, ko susimąstęs –
Nori žinot?
Ar nemokėjai saulei nusėdus
Sielą laidot?..

Rūkuos paskendo žaliasai krantas...
Irkies toliau...
Mus juk palaimys žvaigždės klajūnų,
Bangos priglaus...

Mano vainiką, žaliąjį mano –
Kur palikai?..
Ir *kai* ištriško ašaros *tykios* –
Nepajutai?..

„Skaitymų" tekstas (2) nuo galutinio skiriasi mažiau, taisant siekta naujumo, poetiškumo: I 2 *Priešai bangų* (2) → *Saulės krašte* (3, 4), II 4 *Mūsų taku* (2) → *Žvaigždžių rašte* (3, 4), II 2 *Tyki giliau* (2) → *Skęs ir toliaus* (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: BV 150; MT 127.

SMŪTKELIS. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas, siųstas V. Čiurlionytei (apie 1916 m.), juodraštis rašalu, be pavad. (nubraukta pavad. pradžia *Vidunak*); nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 108; VUBR, f. 153, b. 1098; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 34. – SS rankraštis, p. 81–82, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Gėlių diena. K., 1919, p. 2, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 114; 5) II publikacija*: DT 114.

Eil. datuotinas 1916 m., jis įtrauktas į B. Sruogos vakaro programą greta kitų 1916 m. eil. (LLTIR, f. 53, l. 206). Taisyta nedaug, rengiant DT rinkinį: II 1–2 *Į mares* klegėjo upės – / *Šalį plačiąją graudino...* (1–3) → *Skųsdamos* klegėjo upės / *Pro altorių, pro žinyną* – – (4–5), IV 2 Pats degsiu *kaip auka* nauja (1–3) → Pats degsiu *auka tau* nauja (4–5).

ŠALTAS ŽYGIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 48. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 115–116; 3) I publikacija*: DT 115–116.

Taisyta nedaug: II 1 *Aš pjovėjas... Aš kirtikas...* (1) → *lyg pjovėjas, lyg kirtikas* (2, 3), III 3 Kur ir savo *pirmą meilę...* (1) → Kur ir savo *meilę – šventą...* (2, 3), taip pat tikslinta leksika, žodžių formos: liūdn*ūs* → liūd*ni*, *bėdinų* takų → *vienišų* takų; ilg*a*stin → ilg*e*sin; su *ilgasčiu* → su *ilgesiu*; slaptą *dainą* → slaptą *maldą*.

ATGAILA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 39. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 117; 3) I publikacija*: DT 117.

Kada eil. įgavo galutinį pavidalą, nėra žinoma. Studijų Rusijoje metais rašytasis I rankraštis (1) nuo DT teksto skiriasi iš esmės:

Kai užsidega dangus –
Siela rūpestyj nubus –
Kelias sielos slėpiniai,
Neišverkti sopuliai...

Juntu, juntu – nėr gyvatos,
Ten, kur nėra paslapties,
Kur aukos ugnis kraujuota
Besimeldžiant nežėrės,
Kur išblankę kartą žvaigždės
Gimti-grįžti nežadės!

Tiesias ugnys per bangas...
Siela *plaukiant* išsigąs –
Kelsis, kelsis iš kapų
Žilas sapnas milžinų!..

Kaip beplaukt – *bangas kapoti –*
Milžinų sapnus auklėt –
Miega amžius, kas galėjo
Dangų degantį mylėt...
Tik tikiu – sparnuotai sielai
Tik su žvaigždėmis žėrėt!

BERNIOKAS. 1) LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas (apie 1916 m.), juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 37. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 118; 4) I publikacija*: DT 118.

Spėjama parašymo data – 1916 m., užuomazga – pusiau poetinė improvizacija. Pirmuose variantuose (1, 2) eil. turėjo du papildomus pradinius posmus:

Dainos ir dainos, gėlės ir gėlės.
Nauji trimitai – nauji skardai.
Debesys slenka, viesulos keičias,
Žiebiasi akys, plečias sparnai...

Krisdamas kaip žvaigždė, driekdams vilyčia,
Daugel pasaulių, daugel žinau!
Vėlei apsvaigęs, vėlei dainuoju,
Mylimai sesei gėles raškau!

Likęs tekstas beveik netaisytas, išskyrus: I 3–4 *Stoviu ant kalno rankas iškėlęs, / Kalnas per dangų siekia* toliau (1) → *Rankas iškėlęs stoviu ant kalno, / Dainos iš klano* (!) *skamba* toliau (2) → Dangų, pakalnes, kalnus dainuoju – / Dainos iš kalno skamba toliau (3, 4), II 1–2 Jovarai *statūs* lenkias po kojų – / *Aš ir* neboju *jųjų šnekos* (1) → Jovarai *didūs* lenkias po kojų, / *Ašei* neboju *džiaugsmo, skundos* (2–4).

Vėlesnės publikacijos: R I 155; BV 151; MT 128.

KAD BŪTŲ DŪŠIAI NESUNKU. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, be pavad., vėliau taisytas pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 115; VUBR, f. 153, b. 1096; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.); 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 18. – SS rankraštis, p. 49–50, švarraštis rašalu, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 119–120; 6) I publikacija*: DT 119–120.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. redaguotas kelissyk, laipsniškai: nežymiai skiriasi jau juodraštis bloknote ir laiške įrašytas tekstas. Daugiausia taisyta perrašant į SS sąsiuvinį (taisymai beveik tokie pat, kaip ir pieštuku laiške). Kai kas dar pakeista spausdinant DT, ryškintas, bet kartu paprastintas vaizdas (Ir godos tavo *kaip vilnis* → *...kibirkštis; Dienos susikaupusi brėkšma* → *Ateis ir mums kada aušra; Širdies juk sapnas tai nubus, / Bet ar nubus sapne aušra?..* → *Žibintus mena ir skliautus, / Kur skendi vakaro daina*). Naujai įvestas valties motyvas (Ir *vėl bangosna suptis* puola → Ir *supti valtį vėlei* puola; *In amžius vėjas sielius* gena → *In amžius vilnys sielius* gena → *In gelmę vilnys sielius* gena → *Į gelmę bangos valtį* gena; Viduj tik jūra begalinė, / Danguj gi žvaigždės lauktos, šauktos → *...Iš oro – rauda laukta, šaukta* → *Ir marės vaikščios kaip švininės, / Valtis bastysis kaip sparnuota*), pakeisti kai kurie įvaizdžiai (*švitručių* → *žarijų*; saulės *svečias* → saulės *sargas*; vidunaktis *nelauktas* – vidunaktis *banguotas*).

VAINIKĖLIS. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Atsk. lapas, iš V. Čiurlionytei duotų tekstų, juodraštis rašalu, vėliau taisytas rašalu, be to, pabraukytas mėlynu ir pataisytas paprastu pieštuku, be pavad. ; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 20. – SS rankraštis, p. 53, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 121; 4) II publikacija*: DT 121.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. įrašytas B. Sruogos vakaro programoj. Taisant keitėsi esmingai, ypač skiriasi dviem posmais ilgesnis pirmasis juodraštis:

Vilnys tokios insisupusios
Nutvaiskanavo seniai...
Šventės žengimą pajutusios –
Akys – ne akys – žaibai...

Giesmes saulėtas begiedanti
Ji pašvaistėlė skliautuos...
It ašarėlė, it riedanti –
Kas ją bučiuos–užliūliuos?..

Niaukiasi goda atplūdusi –
Kas jos slaptybę žinos!..
Ji kaip bangutė sujudusi
Sveikint gimimą aušros!..

Žemės *žaizdas* atgaivinusi –
Žiedas paparčio grakštus –
Kam *atnašausi nupynusi*
Žemiškus tuos vainikus?..

Mudu su ja – tik uliojanti
Vėtra, kaip žaibas staigi...
Ką mums bedugnė grūmojanti –
Dievo vilyčia smaigi!

Pradėjęs rašyti šį tekstą, B. Sruoga gana nuosekliai artėjo prie galutinio varianto, – vienur reikiamą žodį ar frazę rasdamas iš karto, kitur fiksuodamas nemaža tarpinių variantų (*Sveikint gimimą aušros* → *Sveikint žengimą dienos* → *Iškilmę garbint dienos* → *Garbinant kaitrą dienos*).

SUTEMOS MEILUŽĖ. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku, be pavad.; nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 110; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Eil. pluoštas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 214; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 25, p. 3–4. – Eil. pluoštas M. Gorkio almanachui, švarraštis rašalu, be pavad.; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 10. – SS rankraštis, p. 33–34, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad.; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 122; 6) II publikacija*: DT 122.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m. Pirmų dviejų autografų seka neaiški. Eil. ilgai (1–3) turėjo rusišką motto – dvi eilutes iš J. Baltrušaičio eil. „Pjovėja" (rink. *Žemės laiptai*): *Кину князю ожерелье / Яркокрасное, мое!* (B. Sruogos vertimas: *Sviesiu jam karolius gyvus, – / Tuos raudonus degančius!* (Naujienos, 1923.VII.9, nr. 160); L. Brogos vertimas: *Jam karolių pynę sviesiu – / Tą raudoną kaip liepsną!* (*J. Baltrušaitis.* Žemės laiptai. Kalnų takas. V., 1973, p. 70). Dar ilgiau (1–4) eil. sudarė ne trys, o penki posmai; tik rengiant DT, du paskutiniai buvo atidalinti kaip atsk. eil. *Sargas amžiams* (DT 132). Matyt, tuo metu eil. gavo ir pavad. *Sutemos meilužė.* Redaguotos atskiros kūrinio vietos, kiek sustiprinant rinkiniui būdingus įvaizdžius: I 3–4 *Gal tik* naktį išbudėjęs / *Duoklę rytui* nunešiu (1–3) → *Klaikią* naktį išbudėjęs / *Rytui duoklę* nunešiu (2 taisymai, 4) → Lyg kalėjime kalėjęs / Laisvei duoklės ką nešiu? (5, 6), III 1–2 *Susupsiu*

žiedais karūną – / *Ar su saule* ji nušvis?.. (1–3) → *Širpuliais supsiu* karūną – / *Ir kaip saulė* ji nušvis! (5, 6).

GIMNAZISTO MEILĖ. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 143–144, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 35, b. 1285. – PB egz. spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 123–124; 4) II publikacija*: DT 123–124.

Spėjama parašymo data – 1914–15 m. Redaguojant vietoj kreipinio *siela* (1) atsirado *miela* (2, 3), kitų taisymų labai nedaug: II 1–2 Sklido *vizijos* godelės / *taip šventai*-skaisčiai (1) → Sklido *mylimos* godelės, / *Liūdimos*, skaisčiai (3, 4), III 3 Ar *jauti, kodėl* prašvito (1) → Ar *žinai, kada* prašvito (3, 4), IV 3–4 Tu manęs, *žvaigždute* miela, / nemylėjai, ne! (1) → Tu manęs, *o žvaigždė* miela, / Nemylėsi, ne! (3, 4). Taisytame PB egz. pakoreguota tik II 1 eilutė: *Sklido vizijos ir godos*, ir visas tekstas nubrauktas.

Vėlesnės publikacijos: R I 156; BV 152–153; MT 129; XXa 92–93.

SOPULINGOJI. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Eil. pluoštas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), juodraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku, be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 214; VUBR, f. 153, b. 1097; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 24. – SS rankraštis, p. 61–62, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 125–126; 4) I publikacija*: DT 125–126.

Pirmuose autografuose buvo paties poeto išsiverstas motto iš J. Baltrušaičio eil. *Audėjas*:

Kažkaip nyku, kažkaip skaudu,
Ar ne drobulę aš audžiu.

Daugiausia taisymų pirmame juodraštyje (1), vėliau eil. kito nedaug: I 4 *Ir viliojo vėl žvilgsniais* (1) → *Ir nuskrido padangiais* (1 taisymai, 4), II 4 *Gėrė žalsvus* spindulius (1) → *Ir pabėrė* spindulius (1 taisymai, 4), III 4 *Už beribių mėlynų* (1) → *Degti saulės ant kalnų* (1 taisymai, 4), IV 3 *Vien tik žvaigždžių temylėta* (1) → *Laukia pievos – vilnys* <...>*inės* (tėra tik žodžio galūnė) (1 taisymai, 2) → *Ir pirma, ir paskutinė* (3, 4), IV 4 Šventa *Dieviška* valia (1) → Šventa *Viešpaties* valia (1 taisymai, 4), V 2 Viskas *apmirė tiktai* (1) → Viskas *merdi akylai* (1 taisymai, 2) → *kažkur girdisi sparnai* (3, 4), V 4 *Kažko bąla greit skruostai* (1) *Bąla, bąla ir* skruostai (1 taisymai, 2) → *Bąla, balzgani* skruostai (3, 4).

LIETUVIŠKAS MARKIZAS. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 30–31, pavad. *Širdies rytas*; 2) Autografas: LLTIR, f. 35, b. 1285. – PB egz., p. 30–31, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 43. – SS rankraštis, p. 119–120, švarraštis rašalu, be pavad.; 4) II publikacija: Vai 179, pavad. *Širdies rytas*; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 127–128; 6) III publikacija*: DT 127–128.

Spėjama parašymo data – 1914–1915 m. Svarbesni taisymai: II 2 *Šiandie taip gaudžia – meldžias karštai...* (1–4) → Gaudžia, *siūbuoja, lenkias žemai* (2) → gaudžia, *jūruoja*, lenkias *žemai* (3) → Gaudžia, *jūruoja*, lenkias *sparnais* (5, 6), III 4 *Skaisčius kaip saulė sielos geismus* (1, 4) → *Ir paskutinius tuos spindulius* (2, 3, 5, 6),

V 2 Šiandie *juk* rytas, – rytas širdies (1,4) → Šiandie *svajingas* rytas širdies (2, 3, 5, 6). Įvairuoja eil. grafinis pavidalas.

Vėlesnės publikacijos: Naujienos, 1917.II.20, nr. 43, pavad. *Širdies rytas;* Aš deklamuoju!, p. 14–15; Margutis, 1935, nr. 1, p. 6, pavad. *Širdies rytas* (su prierašu: *Muzika A. Vanagaičio. Be melodijos);* LPA 501–502; *A. Senn.* Handbuch der Litauischen Sprache. Heidelberg, 1957, Bd. II, p. 77–78, be pavad., tekstas kirčiuotas; R I 157–158; BV 154–155; MT 130.

KAIP PUTINAS PAVASARĮ. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 142–143, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 35, b. 1285. – PB egz., p. 142–143, spausdintas tekstas, taisytas pieštuku; 3) LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 25. – SS rankraštis, p. 63–64, švarraštis rašalu, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 129–130; 6) II publikacija*: DT 129–130.

I posmas liko nepakitęs, kiti „Pirmajame bare" skiriasi esmingai:

Aš kaip pempė neatboju
vėtrų, *skausmo* kupinų –
vien *blaškausi,* vien *lekioju,*
vien giesmėmis gyvenu!

Styra uolos *ir granitai.*
Aštrios, aštrios bonės jų –
tartum skundžias viena kitai,
tartum ilgisi dainų!

Aš iš jų juokiuos, pašėlęs.
Kas nejunta jų ugnies!
Kas su saule *rytą kėlęs*
skausmo liepsna beužlies!

Siela žydrias godas pina.
Jaunas ašai. Uola aš.
Ei, jūs, uolos! Kas jurginų,
kas gyvybės jums nuneš!

Gyvenimą visą budėdams sapnuoju,
sapnuodamas buriu Būtybės šventovėj.
Juk varpo *mieliausias betilstąs akordas,*
ir godos *žydresnės, kai rožės* pražysta.

Šis tekstas buvo smarkiai taisytas „Pirmojo baro" egz., prieš perrašant į SS sąs. Šis autografų skirtumas nuo galutinio teksto nebedidelis: II 3 Vien *skrajoju,* vien *lakioju* (2, 3) → Vien *lakioju,* vien *skrajoju* (4, 5), III 2 *Lieknios* pievos ir laukai (2, 3) → *Žvainsta* pievos ir laukai (4, 5), IV 1 Aš *iš jų juokiuos* pašėlęs (2, 3) → Aš *juokiuos iš jų* pašėlęs (4,5), IV 4 *Kaip žolelė beklestės* (2, 3) → *Su žolelėmis klestės* (4, 5), V 4 *Grakščios* sesės (2) → *Aipios* sesės (3–5), VI 4 Ir godos gaisresnės, kai *rožės pražysta* (2) → ...kai *žydi našlaitės* (3–5).

AŠMENŲ DAINA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas

V. Čiurlionytei, apie 1916 m. vidurį, be pavad., eil. vėliau taisytas pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 99; VUBR, f. 153, b. 1096; ten pat, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 26. – SS rankraštis, p. 65–66, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 131; 5) I publikacija*: DT 131.

Eil. parašytas greičiausiai 1916 m. pavasarį, jis buvo įtrauktas į B. Sruogos vakaro programą (VUBR, f. 153, b. 1095). Taisytas keliskart, ir gerokai. Beveik identiški pirmi du autografai – bloknote (1) ir laiške V. Čiurlionytei (2). Perrašant į SS sąs. (3), tekstas pasikeitė, šie pasikeitimai iš esmės sutampa su taisymais laiške pieštuku. Mažiau redaguoti trys pirmi ir V posmai, kur atsirado kitos keleto žodžių formos (*manin* → *manęsp*, *vilyčios* → *vilyčia*, in *bedugnes* → in *bedugnę*), pakeistos kelios eilutės: II 3 *Tos, kur dūšia taip maldavo* → *Nuo kurios gelmė jūravo*, V 3 *Ir prieš jį sukėlė dūšią* → *Gilmenose pasinėrė.* Esmingiau perrašyta IV strofa: *Dūšią griaužti nesiliauna / Ilgėsys žaizdoms įniršęs... / Lūkėsys tolaus rytojaus...* (1, 2a) → *Klesti gėlės, žiedus krauna. / Virpa ašmenys įniršę. / Laukia [Lūko] prieblanda rytojaus* (2b–5) – ir eilėraščio pabaiga, turinti kelis visiškai skirtingus variantus:

Tat širdis vėl virpa-bijos –
Kai bemirtę pamylėjo –
Kam žaizdomis guosis-skųsis?..

Sveik, širdie, naujais brėškimais...
Temsta... Temsta... Kas iš to bus?..
Ar vainikai ims merdėti?..

Nuo aštriausio, nuo džiaugimos
Siela (dūšia?) burtais apsigobus
Ima burtais degt – skaudėti... (1, 2a)

Dūšia [?] ilgasty atgijo [prigijo]
Ir vilyčią pamylėjo
Tai bemirte pasigėrė.

Pinas sapnas ir brėškimai...
Temsta... Temsta... Kas iš to bus?
Ar vainikai ims merdėti?..

Nuo aštriausio, nuo džiaugimos?
Argi [ar tik] tinklu apsigobus
Kurti laužą ir skaudėti! (2b, 3)

SARGAS AMŽIAMS. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Atsk. lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, vėliau taisytas pieštuku, be pavad., kaip eil. *Sutemos meilužė* IV ir V posmai; nuorašas (mašinraštis): LLTIR, f. 53, b. 110; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Eil. pluoštas iš (V. Čiurlionytės duotų tekstų), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 214; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR,

f. 8, b. 25, p. 3–4. – Eil. pluoštas M. Gorkio almanachui, švarraštis rašalu, be pavad., kaip eil. *Sutemos meilužė* IV ir V posmai; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 10. – SS rankraštis, p. 33–34, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad., kaip eil. *Sutemos meilužė* IV ir V posmai; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 132; 5) I publikacija*: DT 132.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m. Pirmųjų autografų seka neaiški. Eil. ilgai figūravo ne kaip atsk. tekstas, o kaip eil. *Sutemos meilužė* du paskutiniai posmai; atskirta buvo tik rengiant DT. Taisant daugiausia ieškota neįprastesnių, bet ir su eil. visuma labiau derančių epitetų (*Aukso*... → *Žalio*... → *Juodo*... → *Kurtas* sparno sumojimas; *Klaikūs*... → *Griaudūs* atbalsiai širdies → Širpuliai širdies *klajos* → Širpuliai širdies *šaltos*; *Karstui*... → *Amžiams*... → *Karstui* sargą pastačiau) ar posakių (*Ar mirtis nepamylės* → *Mirksnio dainos be baigos* → *Audžiant – daina be baigos*).

PAPRASTA VILTIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3925. – Juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 27, l. 2. – Švarraštis rašalu (eil. pluoštas, M. Gorkio almanachui), be pavad.; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 61. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 133; 5) I publikacija: Sk, 1921, kn. 11; 6) II publikacija*: DT 133.

Pirmojo autografo tekstas gerokai skiriasi nuo galutinio varianto rink. *Dievų takais*:

Nežinau, kada nuskrido
    Ji nuo mano narvo lango,
Tik drebėjau susigūžęs,
    Kai giedojo giesmę žvangią.
Tik jutau, kad palydėjau
    Sielos šventės aušrą brangią

Ko atskrido? Kam giedojo?
Ko laisvais sparnais plasnojo?
Ko prapuolė, *ko* pranyko –
Juodą kryžių kam paliko?
Kam užgavo, kam pravirkdė?
Kam aštriais žvilgsniais nugirdė?

Sukniubau *išbalęs, šaltas*
    Vėl kalėjime prie lango,
Palaidojau – apraudojau
    Amžiais austą sapną brangų.
Kur tai toli naujos aušros
    Kilo greitai, degė dangų – –

Nubraukti pirmi variantai: I 2–4 Ji *nuo lango, ji nuo lango / Tik drebėjau, kai giedojo / Giesmę žvangią*, 6 *Aušrą brangią, aušrą brangią*.

Yra taisymų ir kt. autografuose: II 2 *Kam laisvais* sparnais *plasnojo* (2), II 4 *Kryžių juodą* kam paliko? (3), o po šios eilutės dvieilis: O *užgavo, o pravirkdė – /*

Ir ilgėjimos nugirdė!.. (3), III 2 *Beklejodamas* prie lango (3), III 4 *Palaidojau–apraudojau* (2) → *Palaidojau sapną brangų* (3), III 6 *Kėlės vėlei* – degė dangų (3) → *Greitai kėlės,* degė dangų.

ŪKANOTOJI. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 40. – SS rankraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 134; 3) I publikacija*: DT 134.

Eil. parašytas greičiausiai 1917–1918 m. Skirtumų yra tik pirmame rankraštyje (1): I 3 *Sapno naujo* nujautimas → *Kažkoks laimės* nujautimas, II 1 Tyli *vilnys* vainikuotos → Tyli *bangos* vainikuotos, II 3 Kelias *vizijų* vingiuotas → Kelias *liūdinčių* vingiuotas, II 3 *Ar* girdėjai, *ar* skaudėjo → *Ne*girdėjai, *ne*skaudėjo. Taisyta ir tarminė forma *švinta* → *šventa* (V 3).

Vėlesnės publikacijos: BV 156; LP 384; MT 131; LML 91; XXa 93. Vertimai: ЛП 268–269 (vert. L. Milis); LK 107–108 (vert. G. Végh); Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten, Berlin, 1983, p. 50 (vert. A. Bostroem); The Amber Lyre. Moscow, 1983, p. 50–51 (vert. P. Tempestas).

DONKICHOTAS. 1) I publikacija: PB, 1915, kn. 1, p. 28–29, pavad. *Žiema;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 40. – SS rankraštis, p. 107–108, švarraštis rašalu; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 135–136; 4) II publikacija*: DT 135–136.

Svarbesnieji taisymai: I 3–4 Balt*a* bedugn*ė* *verias tiktai,* / Balt*a* bedugn*ė,* *puošta šalnà* → Balt*ą* bedugn*ę* *vien tik matai* / Balt*a* bedugn*ę* *puoštų šalna,* II 1 *Nėra* radastų, *nėra* gėlių → *Stinga* radastų, *stinga* gėlių, II 3 Ir *virpančiųjų* džiaugsmo giesmių... → Ir *degančiųjų* džiaugsmo giesmių, III 2 Ten, kur *prasmenga* gulbių *balsai* → Ten, kur *pradingsta* gulbių *pulkai; Bus tų radastų, bus ir gėlių / Ir iš darželio rūtų žalių /* Žvaigždei *vainiką* pinti galiu → *Bus ir vainikų, bus gėlių! / Iš paprastųjų rūtų žalių /* Žvaigždei *karūną* pinti galiu.

Vėlesnės publikacijos: Dabartis, 1918.II.16, nr. 21, pavad. *Žiema* (persp. iš PB); R I 159; BV 157–158; MT 132.

SUŽIEDUOTINIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 49. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 137–138; 4) I publikacija*: DT 137–138.

Pirmo žinomo eil. varianto kitoks grafinis pavidalas (eilutės laužtos pusiau), tekstas skiriasi mažai: III 1 Ir pereina per krūtinę toks *drebėjims...* (1) → ...toks *liūdėjims...* (2–3), V 2 Kol kaip pirmas ryto vėjas *žvaigždę–deivę pa*bučiuosiu (1) → Kol kaip pirmas ryto vėjas *vogtą meilę vėl* bučiuosiu (2–3).

PO ŠALNA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas, juodraštis rašalu, be pavad.; 2) Ten pat. – Švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Naujienos (Čikaga), 1923.I.10, nr. 8; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 51; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 139; 6) III publikacija*: DT 139.

Spėjama parašymo data – 1921.XI–XII. Galutinį pavidalą, be keleto korektūrinio pobūdžio smulkmenų, tekstas įgavo publikuojant „Naujienose" ir „Skaitymuose"; pirmi du autografai, kurių seka neaiški, tiek nuo šių publikacijų, tiek tarpusavyje skiriasi esmingai. Štai jie:

Baltas veidas, tylios akys – *Paslaptis.* Ką palaimins, ką pakakys, Kam *prašvis?*	Baltas veidas, tylios akys – *Paslaptis.* Ką palaimins, ką pakakys, Kam *pražys?*
Į tą šalį, į tą šviesią, *Kur sapnai,* Tu godojies, tu ilgiesi *Amžinai.*	Į tą šalį, į tą *tolią,* *Kur šviesu,* *Gal glūdėjusios lig šiolei* *Liepsnos skris?*
Kad šalis ta tolimoji Ištirptų, *Kur kaitrias mintis vilioji* *Ir*..................	Kad šalis ta tolimoji Ištirptų, *Kur mintis liūdnas vilioji* *Iš akių!*
Kad mana daina paleida *Sustingtų –* By tik tavo baltą veidą Uždegtų.	Kad mana daina paleida *Sutirptų –* By tik tavo baltą veidą Uždegtų.

VIDUNAKTINĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas (Miunchene, 1921 m. pabaiga), juodraštis rašalu, be pavad. (du variantai po du posmus); 2) Autografas LLTIR, f. 1, b. 3969. – Bloknotas (taip pat Miunchene, 1922 m. pradžia), juodraštis pieštuku, kaip ciklo I d. (II d. – *Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva*); 3) I publikacija: Naujienos, 1922.XII.30, nr. 306; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 51–52; 5) III publikacija: DT 140.

Eil., matyt, pradėtas rašyti 1921 m., buvo sumanytas kaip ciklo dalis. Daugiausia taisyti I ir II posmai: I 1 *Supas* sodas ir takas → *Tyli* sodas ir takas, I 2–3 *Ir tik dūšia alkana / Liūdi gėla amžina → Kaip šešėliai čia ir čia / Šlama verkdami nakčia*, III 2–4 *Kad numirsi – nebebus / nė svajonių, nė dainos, nei vidurnakčio tamsos,* III 1 Tik pelėda *ąžuoluos* / kaip našlaitė *sudejuos* → Tik pelėda *ant šakos* / kaip našlaitis *suvaitos.*

Vėlesnės publikacijos: Keleivis, 1923 .XII.19, nr. 51; R I 160; BV 159, MT 133.

JUOKDAMOS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas (Miunchene, 1921 m. pabaiga), juodraštis rašalu (kai kurie posmai nubraukti ir perrašyti iš naujo); 2) I publikacija: Naujienos, 1922.XII.30, nr. 306; 3) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 51–52;

Vėlesnės publikacijos: DT 141; Keleivis, 1923.XII.19, nr. 51; MT 134.

KAIP ŽYNYS SENŲ DIEVŲ. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas (Miunchene, atrodo, tuo metu eil. ir parašytas), yra trys juodraščiai (kartu su *Miesto* rankraščiu; nurodoma data:1921.XII.11); 2) LLTIR, f. 1, b. 3936. – Juodraštis rašalu, be pavad., nebaigtas (baigiasi antro posmo antra eilute); 3) I publikacija: Naujienos, 1922.XII.30, nr. 306; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 51–52.

Antrame autografe (2): II 3 *Kur saulėtekio* takas..., III 2–3 *Ūkais ūkuo*s nešina / *Tartum aimana mana;* 3 eilutė pataisyta pieštuku: Tartum *manos* kupina.

Vėlesnės publikacijos: DT 142; Keleivis, 1923.XII.19, nr. 51; BV 160; MT 135, XXa 93–94.

BE PALAIMINIMO. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas (apie 1921 m.), juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) I publikacija: Naujienos, 1923.XII.10, nr. 8; 3) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 53; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 143–144; 5) publikacija*: DT 143–144.

Skirtingas, su teksto properšomis pirmasis juodraštis, kiti trys tekstai tapatūs: II 1–4 Tyliu, tyliu, jaučiu kvapą, / *Jaučiu virpesį širdies, / Kaip maža, maža ji tapo, / kaip liepsnelė* (neišsk. žodis) (1) → Tyliu, tyliu, jaučiu kvapą / *Krūčių, raumenų jaunų, / Lyg šventoriuj palei kapą / Tarp taikiųjų akmenų* (2–5), IV 3–4 Lyg *akis pavogti nori, /* Lyg *sutirpti jų šviesoj* (1) → Lyg *užburti vieną* nori, / *Antrą deginti liepsnoj* (2–5), V 3–4 *Ar palaimintas regėjims? / Ar tik gaudesis dangaus? (1) → Kvepia raumenų virpėjims / Tarp bažnyčios ir dangaus* (2–5).

Vėlesnės publikacijos: R I 161; BV 161–162; MT 137.

KRIKŠTOLĖLIAI. I. [RUDENS PIEVOJ NAŠLAITĖLĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 462. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1921.IX.10 iš Baibokų, be pavad., kaip ciklo III eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Naujienos, 1923.I.16, nr. 13; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 54; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 145; 6) publikacija*: DT 145.

Spėjama parašymo data – 1921 m. rugsėjis. Tai labiausiai kitęs ciklo eil., tačiau nuoseklios taisymų krypties nematyti: 1–2 *Mano* pievos našlaitėlę, / *kur išaugo vienui viena* (1) → *Rudens* pievoj našlaitėlė / *Prisikėlė vienai* viena (2–6); 5 *Ir širdis vogčia sugėlė* (1) → *Saulė temo, vėlei kėlės* (2–6), 6 Rudens *laimėj slenka* diena (1) → Rudens *dalioj* slinko dienos (3) → Rudens *laimėj* slinko dienos (2, 4–6), 7–8 *Kur padėsiu liūdną gėlę, / Pats našlaitis vienai vienas* (2) → Pats našlaitis *vienai vienas, / Kur padėsiu liūdną gėlę*? (1, 5–6).

Vėlesnės publikacijos: R I 162; BV 163; MT 138.

II. [LIŪDNOS DIRVOS, LIŪDNOS PIEVOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 462. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1921.IX.10, be pavad., kaip IV ciklo eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Naujienos, 1923. I. 16, nr. 13; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 54; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 146; 6) III publikacija*: DT 146.

Spėjama parašymo data – 1921 m. rugsėjis. Taisymai: 1 *Nuogos* dirvos, *nuogos* pievos (1) → *Liūdnos* dirvos, *liūdnos* pievos (2–6); 6 Gėdulingas skamba laikas (1–2) → Gėdulingai... (3–6).

Vėlesnės publikacijos: R I 162; BV 163–164; MT 139.

III. [VAKARUOJU VASARIENOJ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 462. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1921.IX.10 iš Baibokų, be pavad., kaip ciklo II eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Naujienos, 1923.I.16, nr. 13; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 54; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 147; 6) III publikacija*: DT 147.

Spėjama parašymo data – 1921 m. rugsėjis. Taisymai: 2 *Jau taip žvaigždžių* parašyta (1) → *Taip danguj jau* parašyta (2–6). Antrame autografe vietoj *vakaruoju* yra *vakarauju*.

Vėlesnės publikacijos: R I 163; BV 164; MT 140.

IV. [LAUKO RAMYBĖ PASKENDO MEILĖJ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 462. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1921.IX.10 iš Baibokų, be pavad., kaip ciklo I eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotas, švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija: Naujienos, 1923.I.16, nr. 13; 4) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 54; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 148; 6) III publikacija*: DT 148.

Spėjama parašymo data – 1921 m. rugsėjis. Kiek daugiau skiriasi tik pirmasis autografas: 1 *Laukų* ramybė paskendo *meilėj* (1) → *Lauko*... (2–6), 4 *Laukų* ramybė paskendo *saulėj* (1) → ...*meilėj* (2–6), 5 Ir paskutinį rud*ens* žiedą (1–4) → Ir paskutinį rud*enio* žiedą (5–6), 6 Kaip slaptą *laimę* priglaudži*a* gailiai (1) → Kaip slaptą *meilę* priglaudži*u* gailiai (2–6).

Vėlesnės publikacijos: R I 163; BV 164; MT 141.

KAIP BALTOS VYŠNIOS. 1) I publikacija: Sk, 1921, kn. 7, p. 78, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 672, laiškas V. Daugirdaitei, be datos, be pavad.; 3) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 55, pavad. *Pavasarinė*; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416 – DT mašinraštis, p. 149–150; 5) III publikacija*: DT 149–150.

Spėjama parašymo data – 1920–1921 m. Pirmųjų dviejų autografų eilė neaiški, daugiausia nuo galutinio teksto skiriasi pirmoji publikacija „Skaitymuose“. Svarbesni taisymai: I 4 Nuo saulaitės *atsidengę* (1, 2) → Nuo saulaitės *atsidangę* (3–5), I 7 *Kaip šešėliai balzgani* (1) → *Tik vainikais nešini* (2) → *Nuo saulaitės atnešti* (3–5), II 3–5 Lengvos rankos *burtuos* tiesis – / *Iš užuomaršos* prikels (1) → Lengvos rankos *burtais* tiesis, / *Širdys, stygos burtais liesis* – / *Besiilgint šauks*, prikels (2) → Lengvos rankos *burtuos* tiesis, / *Sesers, broliai meilėj šliesis*, – / *Galią merdinčią* prikels (3) → Lengvos rankos *meilėj* tiesis, / *Širdys, krūtys burtuos šliesis*, / *Galią merdinčią* prikels (4, 5), III 2 *Švelnų* kūną išbučiuos (1) → *Veidą*, kūną išbučiuos (2–5); III 3 Apsvaiginęs *širpuliuos* (1) → Apsvaiginęs *spinduliuos* / *Išbučiuos širpuliuos* (2) → Apsvaiginęs *spinduliuos* (3–5), IV 1 *Ta – sapnų – naktis* ateis (1) → *Vos tik vakaras* ateis (2–5), V 3 Tai sapnuos *mums* atsidus (1) → Tai sapnuos *vėl* atsidus (2–5).

Vėlesnės publikacijos: R I 164; BV 166–167; GT 180–181; MT 142.

BALTAS SVEČIAS PABUČIAVO. I. [RŪTOS DARŽELY. LAUKE PURIENOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) I publikacija: Lietuva, 1919.VI.29, nr. 138, du ketureiliai, pavad. *Pasiilgimas*; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 151; 4) II publikacija*: DT 151.

Kaip savo diplominiame darbe nurodo J. Žakevičius, eil. pažadinęs mirusios mergaitės gailestis (BSMM, inv. nr. 1366, p. 50). Tekstas taisytas labai nedaug: 4 *Liūdnos* per dieną, *liūdit* ne vienos (1, 2) → *Liūdnos* per dieną, *liūdinčios*

vienos (3, 4). Pirmame autografe nubraukta devinta eilutė, kartojanti antrą: *Balta mergaitė* rūtose miega.

Vėlesnės publikacijos: R I 165; LP 385; MT 143; Po medžio ir paukščio sparnais. V., 1983, p. 61; XXa 94. Vertimai: Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten, Berlin, 1983, p. 52 (vert. A. Bostroem);

II. [TYLIAM PUŠYNE NESĖTOS GĖLĖS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) I publikacija: Lietuva, 1919 .VI.29, nr. 138, du ketureiliai, pavad.: *Pasiilgimas*; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 152; 4) II publikacija*: DT 152.

Parašymo aplinkybes žr. prie ciklo I eil. Taisymai: 1 *Prie naujo kapo dvi baltos* gėlės (1) → *Tylam kapinyne nesėtos* gėlės (2) → *Tylam pušyne nesėtos* gėlės (3, 4), 2 *Pušų* paunksmėj išdygo gailiai (1–3) → *Vėsioj* paunksmėj išdygo gailiai (4, 7) *Iš naujo kapo* nesėtos gėlės (1) → *Kapyne tyliai* nesėtos gėlės (2–4).

Vėlesnės publikacijos: R I 165; BV 168; Po medžio ir paukščio sparnais. V., 1983, p. 61; MT 144.

STEBUKLINGA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku (tekstas sunkiai įskaitomas), be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543, du atsk. lapai, juodraštis pieštuku, be pavad., prieš tekstą: *III;* 3) I publikacija: Lietuva, 1919.VI.29, nr. 138, be pavad.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 153–154; 5) II publikacija*: DT 153–154.

Pirmų dviejų autografų eilė neaiški. Pirmame juodraštyje (1) – skirtingas IV posmas, deja, sunkiai įskaitomas: Šlama liepos. Garsiai (neišsk.) / Ir pranyksta vėlei greitai, / Tartum aimanos palydi / Sielos tolion (neįsk.). Kiti svarbesni skirtumai: III 1 Laukiu *lauke*, kad sugrįžtų (1) → Laukiu, *laukiu*, kad sugrįžtų (2–5), IV 2 Nesugrįžtai – *nenueitai* (2, 3) → Nesugrįžtai – *nesustotai* (4, 5), IV 3 Ten, kur saulė *tau tik žydi* (2, 3) → Ten, kur saulė *skaisčiai žiba* (4, 5), VI 2 Saulė *sielai ir palieka* (1–3) → Saulė *paslapty ir lieka* (4, 5).

Vėlesnės publikacijos: BV 170–171; MT 145. Vertimai: ЛП 269–270.

LIŪDĖJIMAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija: Lietuva, 1919.VI.29, nr. 138, be pavad.; 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 155–156; 5) II publikacija*: DT 155–156.

Taisant, bandoma tikslinti prasmę: I 4 Aš vėlei ne jūsų *pasauly* – ne jūsų! (1, 2) → Aš vėlei ne jūsų, *pasauli,* – ne jūsų! (3, 4); II 4 *Uždegtumei* širdį ir *ilgėsį* vėlų... (1, 2) → *Gesindamas* širdį ir *liūdesį* vėlų! (3, 4, kalbama apie *gėlą*). Pirmame variante (1) yra nubrauktas papildomas baigiamasis posmas:

Ir žino pasaulis, kad lapas ir rudenį vysta,
Kad žvaigždės perdegę negrįžta.
Tiktai niekuomet nežinos,
Kad žvaigždės per amžius liepsnos.
O žmonės kaip lapai klajos.

Vėlesnės publikacijos: R I 166; BV 172; MT 146.

PASTARIEJI VARTAI. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atsk. lapas, švarraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 157–158; 3) I publikacija*: DT 157–158.

Taisymai: I 2 Rudens vėjui, *ne dienoj* (1) → Rudens vėju*je – dainoj* (2, 3), I 3 *Liūdnas skardas ištremtinis* (1) → *Skamba sopančioj krūtinėj* (2, 3), II 2 Vartai atilsio *dangaus* (1) → Vartai atilsio *ramaus* (2, 3), III 4 *Nuo liūdėjimo liūdnaus* (1) → *Neilgėsiesi dangaus* (2, 3), IV 3, 4 *Tik sapnai kerėję, nykę / kelias debesiu atgimt* (1) → *Šaukias viltys užsilikę / Dalią pastarą paimt* (2, 3), V 3 Kaip žiedeliai *mažulėliai* (1) → Kaip žiedeliai *našlaitėliai* (2, 3).

UŽUOMARŠA. 1) I publikacija: Sk, 1921, kn. 8, p. 84–85, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atskiras lapas, juodraštis pieštuku, taisytas; 3) II publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 55, pavad. *Atgaila*; 4) III publikacija: Naujienos, 1923.II.13, nr. 37, pavad. *Atgaila*; 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416 – DT mašinraštis, p. 159–160; 6) IV publikacija*: DT 159–160.

Nuo visų autografų ir publikacijų gerokai skiriasi publikacija „Skaitymuose", tikriausiai tai pirmas eil. variantas:

Suvertė mėnuo šešėlius ant kalno, –
Nedalomą turtą žmonijos, –
Kad lapuos girgždėtų.

Ir mažas takelis, ir mažas krislelis
Girgždėdamas skamba pasauliui,
Kad žemė, kaip meilė, meili.

Ir keliasi gėla, kaip aklos žarijos,
Kaip ašarų gijos,
Kaip rauda prie kapo gaili...

Ir, rodos, maldautum priglusdams paskardėj, pakrantėj,
Kad viesula gėlą nuplaut,
Kad meilę, tikėjimą tavą,
Kad visa su širdžia išraut!..

Ir girgžda šešėliai, lyg užmirštos vėlės,
Lyg šaukias priglaust – neapleist...
O man – kur priglusti prie žemės?
Kur man besimelsti: atleist?..

Galutinis, vėliau pasikeitęs tekstas susiformavo pirmame autografe (2), tačiau ir čia poetui pavyko ne iš karto. Paskutinės I posmo eilutės (pradedant ketvirtąja) iš pradžių skambėjo taip: *Klajūne, keliauji ne čia. / Ir keliasi gėla, kaip aklos žarijos, / Kaip ašaros gijos, / Ir keliasi gilia nakčia.* Vėliau šis tekstas buvo nubrauktas ir ant viršaus užrašytas iš DT žinomas tekstas. Visiškai kitaip prieš pataisant čia skambėjo ir trys paskutinės eilutės:

Klupodams šešėliais kaip džiaugsmu pašėlęs
Pasigesiu vėlei sapnu prakartėlės
Ir naktį maldauju atleist.

Į MĖLYNUS TOLIUS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543. – Atsk. lapas, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, be pavad.; 2) I publikacija: Sk, 1921, kn. 8, p. 85, be pavad., kaip ciklo *Dievų takais* XXIV eil.; 3) II publikacija: Naujienos, 1923.II.16, nr. 13, pavad. *Tylinti aidija;* 4) III publikacija: Sk, 1923, kn. 21, p. 56, pavad. *Tylinti aidija;* 5) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 161; 6) IV publikacija*: DT 161.

Tekstai mažai tesiskiria. Svarstyta dėl II posmo 4 eilutės: Vėtra kvatojosi, *vėtrą išsemdamas* → ...*vėtroje semdamas* → ...*vėtra alsuodamas* → ...*vėtra gyvendamas.*

Vėlesnės publikacijos: LPA 502.

APAŠTALAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 480. – Laiškas V. Daugirdaitei, be datos (apie 1922 m. vidurį); 2) I publikacija: Lž, 1922.XII.17, nr. 237, pavad. *Kalnuose;* 3) Autografas: BSMM, inv. nr. 416. – DT mašinraštis, p. 162; 4) II publikacija*: DT 162.

Parašymo data – greičiausiai apie 1922 m. vidurį. Pirmųjų dviejų tekstų (1, 2) eilė neaiški. Taisymai: 1 Per kalnus saulė *keliasi* (1, 2) → Per kalnus saulė *ritasi* (3, 4), 4 Žiedais *po jas* pasiberia (1) → Žiedais *snieguos* pasiberia (2) → Žiedais *plačiai* pasiberia (3, 4), 5–6 Ledais dainuoja *skambančiais*, / Ledais dainuoja *spindinčiais* (1) → *Sniegais* dainuoja *spindinčiais*, / Ledais dainuoja *skambančiais* (2–4), 13 *Sūnams pasaulio švintantiems* (2) → *Pasauliui šiam dainuojančiam* (1, 3, 4), 14 *Klaupiuos į ją garuojančią* (1, 2) → *Glaudžiuos prie jos garuojančios* (3, 4), 16 Ir *kažkur vėjas* skambina (1) → Ir kažkas *vėjais* skambina (2) → Ir kažkas *vėju* skambina (3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 167; BV 174; MT 148; XXa 94–95.

EILĖRAŠČIAI, NEĮĖJĘ Į RINKINIUS

KARO ELEGIJA. I. [TEN UŽ LANGO STAUGIA VĖJAS]. 1) I publikacija*: Lž, 1914.XII.31 (I.13), nr. 197, parašas *Barytas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 67–68; BV 24–25. Vertimai: ЛП 253; ПЛ 182.

II. [UŽ VIRBALIO PRŪSŲ ŽEMĖJ]. 1) I publikacija*: Lž, 1914.XII.31 (I.13), nr. 197, parašas *Barytas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 68–69; BV 25–26. Vertimai: ЛП 253–254 (vert. I. Selvinskis); ПЛ 182–183 (vert. I. Selvinskis).

RAUDA (Gūdžią naktį prie berželio). 1) I publikacija*: Lž, 1915.III.4, nr. 26, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: *V. Kapsukas.* Lietuvių moterų darbininkių uždaviniai ir įstatai. Bellschill, 1916, p. 26–27; R I 70–71; BV 28–31.

LIŪDĖJIMAS. 1) I publikacija*: Ak, 1915, p. 29, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: MT 155–156.

ILGĖJIMOS. I. [SUSIKAUPĘS SKAUSMU KIETU]. 1) I publikacija*: Ak, 1915, p. 4, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: MT 151.

II. [APSIŠLAKSTĘS PERLAIS RYTO]. 1) I publikacija*: Ak, 1915, p. 4–5, parašas *Baritas Kaunis*.

Kitos publikacijos: MT 152–153.

VAKAROP. 1) I publikacija*: Ak, 1915, p. 12, parašas *Baritas Kaunis*.

Kitos publikacijos: Jaunoji Lietuva (Čikaga), 1915, nr. 6, p. 249, parašas: *Baritas Kaunis*; MT 154.

KRYŽIUS. 1) I publikacija: Lž, 1915.III.20, nr. 33, parašas *Baritas Kaunis*, pavad. *Sau*; 2) Autografas*: LLTIR, f. 8, b. 28, l. 4. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu.

Siūlydamas almanachui, B. Sruoga eil. šiek tiek taisė, be kita ko, apmažindamas simbolistams būdingų didžiųjų raidžių (Žemė, Dangus). Svarbesni taisymai: II 3 Juodas kryžius *puošė Žemę* (1) → Juodas kryžius *linko žemėn* (2), IV 3 O kas *keikė buitį Žemės* (1) → O kas *verkė, keikė buitį* (2).

Kitos publikacijos: R I 72; BV 31–32.

KLAUSANTIS. 1) I publikacija*: Lž, 1915.IV.15, nr. 42, parašas *Baritas Kaunis*, paantraštė: *Feljetonėlis*.

Kitos publikacijos: Susivienijimo lietuvių Amerikoje kalendorius 1916 metams, New York, 1916, p. 66, parašas *Baritas Kaunis*; MT 157–158.

LYTYS. 1) I publikacija: Lž, 1915.V.17, nr. 55, parašas *Baritas Kaunis*, pavad.: *Su ledais*; 2) Autografas*: LLTIR, f. 8, b. 28, l. 3–4. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu.

Spausdintas tekstas taisytas nedaug: apmažinta didžiųjų raidžių (Naktis, Rytas, liko: *Rūkas išblaškęs*), ištaisyta korektūros klaida (IV 4 *žava* → *žara*), pakeistas epitetas: III 3 Bangos *įniršę* griaužia granitą (1) → Bangos *pašėlę* griaužia granitą).

Kitos publikacijos: R I 73–74.

TĖVIŠKĖLEI. Autografas: 1) LLTIR, f. 53, b. 442; BSMM, inv. nr. 977. – Atvirlaiškis, adresuotas „Lietuvos žinių" redakcijai (kserokopijos, atsiųstos V. Sruogienės), pašto antspaudai: ПЕТ[РОГРАД] 30 ИЮЛ[Я 15], ВИЛЬНА 31 7 15; adresas: Вильно Семеновская, 10. В ред. газ. „Lietuvos Žinios" от Сруго, Петроград, Оренбургская 11, кв. 4, gavėjų pažymėta: 3/VIII. Atvirlaiškio originalas saugomas Pensilvanijos universiteto bibl. (Filadelfija) J. Šaulio archyve; 2) I publikacija*: Lietuvių balsas, 1915.IX.8, nr. 2. – Parašas *B. Kaunis*.

Spėjama parašymo data – 1915 m. pirma pusė. Autografe ir „Aidų" publikacijoje eil. sudaro šeši ketureiliai posmai ir kitas grafinis pavidalas. Teksto skirtumai nežymūs: 10 Amž*ius* užmiršta (1) → Amž*iais* užmiršta (2); 17 Tik jutai *bangiąsias* giesmes (1) → Tik jutai *brangiąsias* giesmes (2).

Kitos publikacijos: Aidai, 1955, nr. 4–5, p. 165 (su red. prierašu: *Šis B. Sruogos eilėraštis rastas J. Šaulio archyve. Rašytas bene 1915 ir, kiek žinia, nebuvo kur nors spausdintas*); Lietuvių dienos (Los Angeles), 1957.XII, p. 9, su red. prierašu (eil. pristatomas kaip *Berods niekur nespausdintas*, nuoroda – į J. Šaulio archyvą Filadelfijos bibliotekoje).

[IŠNYKIMO GRIAUDŽIĄ GAIDĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3923. – Bloknoto lapelis, juodraštis pieštuku.

[NE TAI GYVAS, NE APMIRĘS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 553. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku.

Sprendžiant pagal popierių (plg. LLTIR, f. 1, b. 3907), eil. parašymo data – maždaug 1915 m. vidurys.

[AR GIRDI, KAIP KELIAS MARĖS]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Atvirlaiškis V. Čiurlionytėi; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 41. – SS rankraštis, švarraštis rašalu.

Spėjama parašymo data – 1916 m. pavasaris. Atvirlaiškyje įrašytas eil. variantas gerokai platesnis ir žodingesnis; atsisakydamas keleto posmų, B. Sruoga išsprendė ir kirčiavimo problemą: rank*o*se, p*a*danges, t*o*li, j*u*odi ir pan. Pirmasis variantas:

Ar girdi, kaip kil*sta* mar*ios*?
Piesta stojasi laivai?
Plyšta burės? – Plauksim toli –
Mes *sparnuoti* plaukėjai.

Neužrėkt vilnims, verpetams
Miškų šėlstančių dainų!
Daug ugnies jaunoj krūtinėj,
O rankose daug jėgų.

Nesisups naktis be galo –
Argonautai mes širdies!
Jei sutruks špižinis laivas –
Tai *valia* mus ištesės!

Juodi volai velias, staugia...
Ar girdi jau tu mane? –
Ar išguitas aš marėsna –
Užtikau tave sapne?..

Ar girdi, kaip stiebias marios?..
Mes sparnuoti plaukėjai!
Plauksim toli per bedugnes –
Sieksim padanges irklais!..

Kitos publikacijos: BV 190 (persp. iš antro autografo); MT 174.

[KEKĖS VYNUOGIŲ KAIP TAURĖS]. 1) LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas, švarraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916.V.4; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 153, b. 130; VUBR, f. 153, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, l. 36. – SS rankraštis, švarraštis rašalu.

Eil. parašymo data – 1916 m., gal V. 4, kai buvo išsiųstas laiškas. Pirmųjų dviejų seka neaiški, iš esmės tapatūs autografai prasideda posmu, kurio vėliau, perrašant į SS sąs., atsisakyta:

Kekės vynuogių kaip taurės.
Taurės sunkios rimasčiais.
Ir kaip sniegas baltos gėlės,
Ir kaip saulės švyturiai.

Kiti svarbesni taisymai: I 2 *Aš pusiaunaktį* budžiu (1, 2) → *Lig vidunakčiui* budžiu (3), I 4 laidoju / *Kaupą alkėsių gūdžių* (1, 2) → ... *Džiaugsmus, alkesius širdžių* (3), II 3–4 *Ir geriu už ilgą amžių / Akimirksnio pražūties* (1, 2) → *Vieną taurę – visą amžių – / Dieną – buitį – be lemties – –* (3), III 2 Ir *lūkėjims* (1, 2) → Ir *ilgėjims* (3), IV 1–2 Aš *pusiaunaktį* puotauju. / Laukiu *pranašo staigaus* (1, 2) → Aš *vidunaktį* puotauju, – / Laukiu *svečio ar žmogaus...* (3).

Vėlesnės publikacijos: BV 187 (I publikacija); MT 171 (abu iš LLTIR, f. 1, b. 3975).

[AŠARĖLĖS GAILESTINGOS]. 1) LLTIR, f. 1, b. 3975. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 140. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m. gegužės pradžia; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097.

Spėjama parašymo data – 1916 m. pavasaris. Teksto skirtumai nežymūs: II 1 *Vienumos bijau* nykiai (1) → *Sutemoj drebėjau* nykiai (1, 2), IV 3 *Galvos* lenkias nykiai, nykiai (1) → *Galva...* (2), IV 4 Stingsta rankos... *Tykiai* krenta (1) → Stingsta rankos... *Leidžias,* krenta (2).

[SUŽVILGĖJO ŽALSVAS TAKAS]. 1) LLTIR, f. 1, b. 3959. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, vėliau taisytas, pavad. *Ranka;* 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1916.V.25; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 35; VUBR, f. 153, b. 1098; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 41. – SS rankraštis, p. 109–110, švarraštis rašalu, taisytas pieštuku;

Eil. sukurtas tikriausiai 1916 m. pavasarį, įrašytas B. Sruogos vakaro programoje (LLTIR, f. 53, b. 206). Bloknote išlikęs juodraštis ir V. Čiurlionytei siųstas tekstas panašūs. Pastarasis (iš LLTIR, f. 53, b. 35 nuorašo) vėliau buvo skelbtas BV ir pakartotas MT; spausdinant abu kartus po *Šakos supančios nubunda* praleista eilutė *Ima supties ir drebėt...* . Šį pradinį tekstą B. Sruoga tame pat bloknote patrumpino ir paredagavo, paskui, jau perrašęs, pieštuku išbraukė dar dvi eilutes.

Štai platesnis kūrinio variantas iš laiško V. Čiurlionytei:

Sužvilgėjo žalsvas takas...
    Paukštė Marių
Tik lengvais sparnais sumojo –
    Suviliojo
Kuždesiais svaigiais sapnų *grakščių*, vasarių
    Žvainą dūšią, *kaip rasužę,*
    Kaip migluže
    Žalsvo tako...

Ties taku nusvirę šakos
    Baltalapių, šilkažiedžių...

Ir klevų sultingi lapai
Savo tinklą iškedeno
Ties taku...
Dūšia gailisi nuo seno
Tų šnekų,
Tų sesulės žvilgesių,
Kur sugėrė užsimiršus ir apsvaigo, ir pradėjo
Dangui Saulės užvydėt...
Dūšia *virpa.* Dūšia mena
Tuos žengsnius,
Kur susupstė tiek karūnų
Žaliajuosčių, *baltažiedžių,*
Kur budėjova per naktį
Mes prie aukuro staigaus...

Šakos svyrančios nubunda...
Tai vėjužis iš *už marių*
Toks grakštus
Neša žinią...
Dūšia ašaros' patvino...
Vėjui aimaną vakarę
Sekti skuba... *Nuo žinios daugiau nubus...*

Marių vilnys sužaibavo...
Takas žvilgantis užgeso...
Dūšia, dūšia! Kam tau Marės!

\- -

Kitos publikacijos: BV 177–178 (I publikacija iš LLTIR, f. 53, b. 35); MT 159–160.

[TAIP PLATUS DANGUS ŽALIASAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 77. – Laiškas V. Čiurlionytei, spėjama data – 1916 m. birželio mėn., nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1096.

MALDA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3959. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, vėliau taisytas, be motto; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 24, l. 1. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, be motto; 3) I publikacija*: Naujoji Lietuva, 1917.I.8, nr. 1.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Pirmasis juodraštis (1), atrodo, redaguotas keliskart: rengiant tekstą M. Gorkio almanachui, vėliau – „Naujajai Lietuvai". Skirtumai: I 2 *In tavo rūmus, in slėptus* (2) → *Į tavo rūmus rymasčius* (3), II 1 *Aš be pastogės* kaip šešėlis (1) → *Išguitas klaidžiot,* kaip šešėlis (2,3).

Vėlesnės publikacijos: Naujienos, 1917.IV.13, nr. 88.

[KELIASI MINTYS, SLENKA DIEVOP]. 1) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Eil. pluoštas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu, taisytas pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 214; VUBR, f. 153,

b. 1097; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 11. – SS rankraštis, p. 35–36, švarraštis rašalu.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m.; eil. paminėtas B. Sruogos vakaro programoje (VUBR, f. 153, b. 1095). Taisymai mažai tesiskiria: 8 *Kiaurą naktį prarymojus* (1) → *O prarymojus naktelę* (1 taisymai, 2); 17 *Vizijų vygę* (1) → *Godąlopšelį* (1 taisymai, 2). Pirmame autografe I posmo gale po žodžių *Akys liūliuoja / Gūdžią godelę* dar buvo vėliau nubraukta eilutė: *Skaisčios, pažįsta lūkesių gales.*

[UŽDEKIE ŽVAKĘ!]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3926. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, ant lapo K. Borutos ranka užrašas *Juodraščiai vertimų į rusų kalbą 1916 (Отечество)*; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Suplėšytas lapas (iš V. Čiurlionytei duotų tekstų), švarraštis rašalu; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 218; VUBR, f. 153, b. 1908; 3) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 25, p. 6. – Pluoštas eil., siųstų M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu; 4) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3968, bloknotas, švarraštis pieštuku; 5) I publikacija*: Santara, 1918.I.14, nr. 1–2.

Spėjama parašymo data – 1916 m. Eil. įtrauktas į B. Sruogos vakaro programą (LLTIR, f. 53, b. 206). Taisymai: I 4 Gal *atleidimą* maldos pajus (1–3) → Gal *atpirkimą* maldos pajus (4, 5), II 2 Visas *sunykęs tirpstu*, drebu (1–3) → Visas *kaip mindomas lapas* drebu (4, 5), II 3 *Mintys apmirę, godos* užšalę (3) → *Lūpos sustingę, akys* užšalę (4, 5), II 4 *Klaidžioti amžių*, slankiot einu (1, 3) → *Amžius klajoti*, slankiot einu (2, 4), III 3 *Bijau – numirsiu*... Melstiesi noriu (1, 2) → *Klaiku – numirsiu*... Melstiesi noriu (3) → *Kryžių, smūtkelį*... Melstiesi noriu... (4, 5).

BEDUGNĖ. 1) Autografas: VUBR, f. 153, l. 1095. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, švarraštis pieštuku, be pavad.; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 109; VUBR f. 153, b. 1098; 2) Autografas: LLTIR, f. 8, b. 26, l. 2–3. – Eil. pluoštas M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, pavad. bedugnė, kaip ciklo II d. kartu su I. *Prie aukuro* ir III. *Jeigu nebėra ko begyventi*.

Vėlesnės publikacijos: BV 186 (I publikacija); MT 170.

PAMĖNAI. 1) Autografas*: VUBR, f. 153, b. 1095. – Rankraštis, siųstas V. Čiurlionytei, be datos; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 200; VUBR, f. 153, b. 1098.

[TARP PELENŲ, KAPŲ SUSKURĘ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3910. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu.

RAUDA [Ten, už lango, siunta vėtra]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3911. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku.

Kitos publikacijos: BV 184 (I publikacija); MT 167.

[NEŽINAU, KAIP BEVIRPĖTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3922. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, šešiaeiliais posmais; 2) Autografas*: LLTIR, f. 8, b. 23, l. 5–7. – Pluoštas eil. M. Gorkio sumanytam almanachui, švarraštis rašalu, su pažodiniu vertimu į rusų k.

Spėjama parašymo data – 1916–1917 m. Svarbesni skirtumai: 1 Nežinau, *kas reikia justų* (1) → Nežinau, *kaip bevirpėti* (2), 3–4 *Ar pašelti, ar pasiusti / Ir* prasmegti *kaip sapnai* (1) → *Audžiant godas kur belėkti, / Kur* prasmegti *amžinai*

(2), 5 Ar tik bėgti iš *šventyklų* (1) → ... iš *šventovių* (2), 6 Kur *negriaut* dangaus skardai (1) → Kur *nesiekt*... (2), 20 Skaisčią *viziją* auklėt (1) → Skaisčią *godą* beauklėt (2), 24 *Pačią vėtrą pergalėt* (1) → *Tik sparnuotus telydėt* (1, 2).

[AR ŽINAI, KĄ AKYS GALI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3928. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 70. – SS rankraštis, švarraštis rašalu.

Svarbesni tekstų skirtumai: I 2 *Gilios, gilios* kaip bedugnė (1) → *Juodos akys* kaip bedugnė (2), I 4–5 Glamžo luotą – *skaldo* uolas / *Ir sugriauti* dangų graso (1) → Glamžo luotą, *nardo* uolas, / *Pasikelt int* dangų graso (2), II 1–3 Kasos juodos *susirangę* / Taip ir tviska, taip ir *švaistos*, / Tartum *šiandie* ankstų rytą (1) → Kasos juodos , *šilku pintos*, / Taip ir tviska, taip [ir] *šviečias*, / Tartum *kartą* ankstų rytą (2), II 1 *Kaip tik nori neklejoki* (1) → *Ar dainuokie, ar klejokie* (2), III 5 Ir *pajunti* dangų laisvą (1) → Ir *pamyli* dangų *savo* (2).

[VĖL RAUDA PASKLIDO SODE]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3928.

[ANT AUKŠTŲ KALNŲ SNIEGUOTŲ]. 1) Autografas*: VUBR, f. 153, b. 1094. – Tekstas, siųstas V. Čiurlionytei, švarraštis pieštuku; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 107; VUBR, f. 153, b. 1097.

Kitos publikacijos: BV 182–183 (I publikacija); MT 166.

[KAD IR GREITA VASARĖLĖ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3933, b. 7–8. – SS rankraštis, švarraštis rašalu.

Kitos publikacijos: BV 191–192; MT 175.

[ŽEMĖJE DAINOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, eil. pabaiga nuo *aš atsiklaupiau*, sunkiai įskaitoma; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1095. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.6; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 133; VUBR, f. 153, b. 1098 (tik eil.).

Pirmojo autografo pabaigoje – nubrauktas posmas:

Būkime kaip žvaigždės,
Būkime vakaro vėjo dvelkimas.
Mes ir gyvenam
Deginti altorius.

[NEŠUOS AUKŠTYBĖN]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, tekstas perbrauktas; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.V.11–12; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 101; VUBR, f. 153, b. 1097.

[PASAKYK, PASAKYK]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, vėliau taisytas, tekstas perbrauktas; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 178. – Laiškas V. Čiurlionytei 1917.V.21; nuorašas (mašinraštis): VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 202. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.2.

Vėlesnės publikacijos: BV 179–180 (I publikacija); MT 161–162 (abu iš LLTIR, f. 53, b. 178).

[AŠ SUSTOJU IR RYMOJU]. 1) LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. –

Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.3, nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 162; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 52. – SS rankraštis, švarraštis rašalu.

Eil. parašytas Kaukaze 1917 m. vasarą. Pirmų (1, 2) autografų eilė neaiški. Skirtumai: II 2–3 Tie gesimai – kaip *degimas / Ir tolybė – tik vainikas* (1, 2) → Tie gesimai – kaip *gimimas... / Ta tylybė – vien alsavims* (3), III 6–7 *Ir aušimo / Burtų bojo* (1–2) → *Dainą-sapną / Dovanojo* (3), VI 2–3 Apyniai sapnų *vasarių* / Ir *godelės* sutemėlės (1, 2) → Apyniai sapnų *iš saulės / Ir alsavims* sutemėlės (3). V posmas pirmame autografe (1) turi pradines papildomas eilutes: *Nežinau aš sapno tavo – / Kur plasnoji, kur esi;* antrame autografe (2) šis posmas praleistas.

Kitos publikacijos: MT 163–164 (I publikacija, praleistas V posmas).

NULIŪDIMAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), juodraštis pieštuku, vėliau taisytas pieštuku, be pavad., tekstas sunkiai įskaitomas, dalis jo vėliau nubraukta; 2) Autografas: VUBR, f. 153, b. 1094. – Laiškas V. Čiurlionytei, 1917.VI.9, švarraštis rašalu; nuorašai (mašinraščiai): LLTIR, f. 53, b. 168; VUBR, f. 153, b. 1097; 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3932, l. 29. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, be pavad.

Eil. parašytas 1917 m. vasarą Kaukaze. Pirmų dviejų autografų eilė neaiški, faktiškai tai du skirtingi variantai, iš kurių labiau išbaigtas laiške V. Čiurlionytei. Jis ir buvo paskelbtas rinktinėje *Bangų viršūnės*. Pirmasis (1), atstačius vėliau išbrauktas vietas, atrodo taip:

Po kojų, po kojų kaip eglio šakelės
Ramybei dovanos.
Svira žolelės
Ir visas kelias
Kaip krintančios žvaigždės žaliuojantis takas bangose...

Kur tik žvilgsnis pasiekia ir kur mintis nuskrieja,
Vienodos giesmės ir žibintai...
  Prašvito
  Tyrai tolimieji,
Pasaulis užmaršoj, pasaulyj džiaugsmas susiliejo [?]
Ir vėlei juodas paukštis žinginėja [?]
Ir vėl po lašo laša lašas...

In varpą varpas atsiliepia
  Ir pjautuvai...
  Giesmė mirties
  Iš nebūties
Vaduoja sūnus ištremties...
Senuolių galvas vainikuoja
Jaunų krūtinę išbučiuoja
Ir lopšį ūsčioja budriai [?]

Ramybės dovanos... Vainikas viksvų ir apynojų
Ir takas žvaigždžių, kur nukrito.

Vėliausias autografas – trečiasis, SS sąs. (3). Jis perrašytas iš antrojo autografo. Tai aukščiau išrašyto teksto pirmas penkiaeilis.

Vėlesnės publikacijos: BV (I publikacija); MT 169 (abu iš LLTIR, f. 53, b. 168).

[SKUBINAS IN KRANTĄ BANGOS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3962. – Bloknotas (Kaukaze, 1917 m.), švarraštis pieštuku, visas eil. perbrauktas, ties II strofa – pavingiuota.

[DIENA PALŠA KAIP GYVENIMS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3983. – Bloknotas, juodraštis pieštuku..

Kitos publikacijos: BV 181; MT 165.

[UŽ PERREGIMŲ KALNŲ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3933, p. 59. – SS rankraštis, švarraštis rašalu, kaip ciklo *Dievų takais* eil.; 2) I publikacija*: Sk, 1921, kn. 6, p. 32–33. – Kaip ciklo *Dievų takais* eil.

Kurtas kaip ciklo *Dievų takais* dalis, eil. dėl neaiškių priežasčių į jį galiausiai neįtrauktas. Autografas (1) ir publikacija „Skaitymuose" (2) – faktiškai du skirtingi eil. Štai tekstas iš autografo (1), vėliau publikuotas B. Sruogos rinktinių BV ir MT:

Už perregimų kalnų,
Už myluojančių liepsnų,
Ryto sodų kvepiančių –

Žvaigždžių rašto paslaptis
Ir žydėjims, ir mirtis...
Mano atilsis tolus –
Meilė ir dangus!

Ir viliodamas vainiką
Už perregimų kalnų
Deivei atilsio pinu
Iš leliojamų liepsnų,
Kur užudegė, paliko
Vėtra, tyrais skrisdama,
Alkiai dūšiai nešdama.
Pamylėjusių vainiką –
Tylų ilgesį kapų...

Vėtra, tyrais skrisdama,
Degti liepsna nešdama,
Dūšią alkią paviliojo –
Mano meilė liepsna stojo,
Draug su vėtra lėkdama!

Kitos publikacijos: BV 193–194; MT 177 (abi iš LLTIR, f. 1, b. 3933).

[ĄŽUOLYNE PASIKLYDO SPINDULĖLIS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3960.

DOVANA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3960. – Bloknotas, juodraštis pieštuku; 2) I publikacija*: Lietuva, 1919.VII.6, nr. 144.

Autografas ir publikacijos mažai skiriasi: II 2 Glaudžia meiliai... Ir *nyku* (1) → Glaudžia meiliai... Ir *skaudu* (2). Tačiau aišku, jog nesutapimų būta daugiau, tik vėliau autorius kai kurias vietas dar pataisė, naują variantą užrašydamas tiesiog ant senojo, sunkiai įskaitomo teksto.

Kitos publikacijos: MT 244.

[PASIKĖLĘ KAIP KAROLIAI]. 1) I publikacija*: Kariškių žodis, 1919, nr. 2, p. 14.

Kitos publikacijos: BV 207–208; MT 190–191.

NEMUNO DAINUŽĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 552. – Atsk. lapai, 2 l., švarraštis rašalu, rankraščio lapai kaip SS rankr., su blanko įrašais: №...... Петроград, ... дня 191... г.; 2) I publikacija*: Gėlių diena. K., 1919, p. 2.

Teksto skirtumai: I 4 Tyliai uolas *paplesdena* (1) → Tylias uolas *pakutena* (2), II 3 Kaip alsavo, kaip *virpėjo* (1) → Kaip alsavo, kaip *liūdėjo* (2). Be to, rankr. nėra II 6 eilutės.

Kitos publikacijos: BV 188–189; MT 172–173.

[NAUJUS ŽIEDUS SKINDAMI]. 1) I publikacija*: Lietuva, 1920.I.1, nr. 1. Eil. spausdintas kaip str. „Laurui Stuokai Gucevičiui paminėti" pabaiga.

[KRAUJO KELIAS – LAIMĖS DIEGAS]. 1) I publikacija*: Lietuva. – Laisvė. – Žydų balsas. – Litauische Rundschau: [jungtinis] Lietuvos gynimo numeris, 1920.X.13, nr. 222.

Kitos publikacijos: Karys, 1935, nr. 47, p. 1129.

[SAULĖ GAUŽIASI RAUDONA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3973. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, tekstas nebaigtas.

Spėjama parašymo data – 1920 m. II pusmetis.

[KUŽDAS LAPAI. RUDENS VĖJAS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 551. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu.

Kitos publikacijos: BV 198–199; MT 182.

[VERKI, ŠIRDIE, RAUDOKI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 676, p. 3. – Laiškas V. Daugirdaitei be datos.

[KAD NEVERKTUM KAIP LIEPELĖ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 672. – Laiškas V. Daugirdaitei, be datos.

Kitos publikacijos: BV 200; MT 183.

[BŪKI LAIMINGA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 653. – Laiškas V. Daugirdaitei, be datos.

Kitos publikacijos: BV 195; Būki laiminga. V., 1975, p. 10–11; MT 178; Lietuvos žvejys, 1989.III.4, nr. 9.

[MANO DANGŲ PARUGĖJ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 625. – Laiškas V. Daugirdaitei, be datos

Kitos publikacijos: BV 201–202; MT 184–185.

[TAIP PALENGVA, PAMAŽĖLI]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 655. – Laiškas V. Daugirdaitei, [1921?].VIII.13.

Kitos publikacijos: BV 203–204; MT 186–187.

[PER LYGIUS LAUKUS DŪMODAMS SLENKU]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 462. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1921.IX.10 iš Baibokų.

Laiške eil. tarsi pratęsia ten neįvardytą „Krikštolėlių" ciklą.

Kitos publikacijos: Poezijos pavasaris. V., 1969, p. 38 (I publikacija); MT 181; Dvidešimt poezijos pavasarių: 1965–1984. V., 1985, p. 24.

VAKARĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 445. – Atsk. lapas, švarraštis rašalu, kserokopija, atsiųsta V. Sruogienės. Tas pat. – BSMM, inv. nr. 980.

„... Apie eilėraštį „Vakarė" nieko negaliu pasakyti. Jo neatsimenu, tiek težinau, kad neįėjo į rinkinį. Manau, kad rašytas jaunystėje, gal dar ir prieš Miuncheną, ne vėliau" (iš V. Sruogienės 1991.V.6 laiško A. Samulioniui).

Vėlesnės publikacijos: BV 205–206 (I publikacija); GG 73.

MIESTAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3970. – Bloknotėlis, juodraštis rašalu ir pieštuku (apmatai), be pavad.; 2) Autografas: ten pat. – Juodraštis rašalu; 3) I publikacija: Naujienos, 1922.I.7, Nr. 5, pavad. *Iš cikliaus „Miestas"*. Prierašas: *Miunchenas;* 4) II publikacija*: Sk, kn. 13, p. 47–50. – Prierašas: *Miunchenas.*

Ciklas sukurtas 1921 m. lapkričio mėn., vos atvykus į Miuncheną, greičiausiai paskaitų metu (žr. J. Žakevičiaus dipl. darbą. – BSMM, inv. nr. 1366); tą pat rodo ir pirmasis autografas, einąs sykiu su paskaitos nuorašais). Jame įkūnyti pirmieji Miuncheno įspūdžiai, nors didmiesčio vaizdas neatsiejamas ir nuo šios temos tradicijos rusų simbolistų kūryboje. Pats poetas juto šio kūrinio naujumą ankstesnės savo lyrikos fone: „...atsiųsiu naują eilių pluoštą, „Miestas" – biškį kitoniškas negu iki šiol" (B. Sruogos 1921.XI.29 laiškas V. Krėvei-Mickevičiui. – LNMBR, f. 9, b. 71).

Gimė *Miestas* atskirais palaidais fragmentais-posmais, kurie netrukus, jau pirmame ištisiniame tekste (2), susiformavo į skaitytojams pažįstamą pavidalą, nuo spausdinto teksto besiskiriantį paskutinių trijų strofų išsidėstymu (XII, X, XI). Redaguota nelabai daug, ieškota vaizdingesnių, neįprastesnių, aštresnių žodžių: I 1, 9 Žviegia tramvajai, *skamba* asfaltas (2) → ...*dunda* asfaltas (2–4), I 5 Kartais *pasklysta* išgąstis šaltas (2) → Kartais *suklinka* išgąstis šaltas (2–4), II 4 Gatvės *šviesoje* glaudžia amantai (2) → Gatvės *doroje* glaudžia amantai (2–4), II 5 *Išdidūs bokštai arkos gigantai* (2) – išbraukta, II 6 Ir neprakeikt*ai tviskančią* gatvę (2) → Ir neprakeiktą miestą ir gatvę (3, 4), III 6 *Dūmuos paskendus ūžia kavinė* (1, 2) → *Kvepiantis kūnas, kojos šilkinės* (3, 4), IV 6 *Niekas į bargą* nieko neduoda (1–3) → *Nieko į bargą...* (4), IV 7 *Dieviško žodžio*, šnapso, paguodos (1–2) → *Dievo malonės, šnabės*, paguodos (3, 4), VI 7 *Ištiesė* gyslas, dainą sukėlo (3) → *Ištempė* gyslas... (4), VII 5 Kas *mandravoja*, o kas jau maiše (2) → Kas *dar kariauja* ir kas dar maiše (3, 4), VII 7 *Vaiko klijentus ir pacientus* (2) → *Auga klijentai* ir *pacijentai* (3, 4), VIII 1–4 *Žvengia* galiorka kaip pasamdyta, / Tenoras kriokia iš Lohengrino, / *Plikės, makaulės, kasos raitytos, /* žvengia galiorka kaip pasamdyta (1) – pirminis posmo pradžios variantas; VIII 6 *Kažkas nuo piršto* žiedą numaukia (1) → *Šlaunį priglaudžia*, žiedą numaukia (2–4), IX 7 *Siekia* revanšo (1) → *Lenda* revanšo (2–4), X 6–7 Džiaugias pasaulis, lapsi

(...) / Ką pasijuokdams kartais išvėto (1) – atsisakytas variantas, X 9 *Po* vienuolynus, po kabinetus (1, 2) → ...*ir* kabinetus (3, 4), XII 3 Klykia mirtingai *klykdamas* varnas (2) → Klykia mirtingai *lėkdamas* varnas (3, 4), XII 4, 9 Rudens *ilgėjims* ištiesė sparnus (2) → Rudens *liūdėjims*... (3, 4).

Kūrinys susilaukė nemažo kritikos dėmesio, jam buvo skirtas specialus P. Ancevičiaus str. „Balio Sruogos „Miestas" (Kultūra, 1926, nr. 2, p. 119–122. – Parašas *Pr. An.*; išsp. tik str. pradžia, tęsinio nebuvo).

Kitos publikacijos: R I 213–217; BV 209–210, 212–216; LP 385–386, fragmentas; LL 109–112; Mt 192–197 (vert. A. Bede); Mūsų rūpesčiai, 1990.X.1–7, nr. 30, fragmentas.

Vertimai: ПСЛ 329–333; ПЛ 184–188; ЛП 270–273; LK 108–113; The Amber lyre. M., 1983, p. 51–52 (fragmentai, vert. P. Tempestas); Янтарное побережье. M., 1986, c. 45–48 (vert I. Selvinskis); Вилньюс, 1989, № 12, p. 118–119 (fragmentai, vert. I. Selvinskis).

IŠ HIMNŲ GRIPEI. 1) Autogrfas: LLTIR, f. 53, b. 545. – Švarraštis rašalu, pavad. *Daina apie gripę*, gal siųstas laišku tekstas; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3639. – Bloknotas, švarraštis pieštuku, tekstas apsitrynęs; 3) I publikacija: Naujienos, 1922.XII.26, nr. 302 (iškarpa: LLTIR, f. 1, b. 5784); 4) II publikacija*: Sk, 1923, kn. 21, p. 49.

Autografai nuo publikacijų gerokai skiriasi, ypač pirmasis:

Daina apie gripę
Ištisas mėnuo, kaip gripė įkandusi
Šliaužiančia siurbėle novija sąnarius,
Kraujo atsigeria, dėmes palikdama
Baltas po odą ir raumenų viršų.
Ilsis išgėrus, kol kraujas raudonas
Gerklę besotę krušėdams užkemšti pajėgia,
Kol pasilsėjus ji vėlei ims siurbti.
O aš kaip prikaltas *po lovą blaškausiu.*
Aš jaučiu, kaip *siurbia man kraują,*
Kaip raumenys džiūsta, kaip kaulai *menkėja,*
Kaip *galva į žemę* kaskart labiau linksta.
Ar šaukti, ar klykti –
Ar taip pamažėli trunyti!
Matau, kaip gyvybė manoji
Ir skrenda, ir gęsta,
Ir jėgos kaip laimė pranyksta –
Be pėdsako kažkur...
Kaip lieka tik veidas pajuodęs
Bei kažkur giliai pasislėpusios akys,
Į žiurkės snukutį panašios...
O rankas pajudink – tai dėmės ir dėmės,
Kur siurbėlė manąjį kraują siurbė...

O pirštai *skėtojas*,
Kaip Eolo arfos dainuojančios stygos,
Ir lūpos taip dreba, be *žodžių*, be nieko –
Be jokio šešėlio vilties...
Nors žemė artyn vis!
Kas *tirpstančias* jėgas kaip dūmus svyruojančiam *kūne*
įstengs sulaikyti!..
Žinau, kad gyvensiu dar šiandie,
Rytoj dar, poryt dar, *daugiau gal*...
Žiūrėsiu, kaip gęsta šešėliai...
Ką gelbės, kad klyksiu!

Bloknote esantis tekstas publikacijoms jau kiek artimesnis, o publikacijos tarpusavy mažai skiriasi. Štai dalis taisymų: 5–8 *Ilsis išgėrus*, kol kraujas raudonas / *Besotėj gerklėj jos suvirs ar sukriaušės*, / *Kol vėl prisišliejant prišliaužus* / *Kraują raudoną siurbs ir putosis* (2) → *Sotinas, geria, kol kraujas raudonas*, / *Kol visas sukriaušės gerklėj jos besotėj*, / *Kol prisitaikys ir vėlei prišliaužti*, /*Kraują raudoną vėl siurbt ir putotis* (3–4), 9 O aš kaip prikaltas *po lovą* blaškausi (2) → O aš kaip prikaltas (3–4), 10 Aš jaučiu, *kaip siurbia man kraują* (2) → *Aš jaučiu, kaip kraujas lašėja* (3–4), 11 ...kaip kaulai *menkėja* (2) → kaip kaulai *gležnėja* (3–4), 14 Žinau, kad jis gęsta! (2) → Žinau, kad jis gęsta *kaip priemiesčio meilė* (3–4), 22 Ir pirštai *skėtojas* (2–3) → Ir pirštai *skėtrojas* (4), 25–27 Ir *nėra vilties nei šešėlio* / *Ir žemės artyn.* / *Ką gelbės, kad verksiu*, / Ką gelbės, kad klyksiu (2) → *Be nieko, be jokio šešėlio vilties*, / *Ir judinas žemė.* / Ką gelbės, kad klyksiu (3) → *Be nieko, be jokio šešėlio vilties*, / *Ir žemė dainuoja.* / Ką gelbės, kad klyksiu (4), 28 kas *tirpstančias* jėgas (2) → Kas *gęstančias jėgas* (3–4), 30–34 Žinau, kad gyvensiu dar šiandie, / Rytoj dar, poryt, *gal daugiau*... / *Žiūrėsiu, kaip gęsta šešėliai* (2) → Žinau, kad gyvensiu dar šiandie, / Rytoj dar, poryt *dar*, / *Žiūrėsiu, kaip šnera šešėliai palangėj pagalvėj*, / *kaip šypsos pasaulis*... / *Tešypsos pasaulis!* (3–4).

4 eilutėje žodis *odą* – korektūros klaida.

Vėlesnės publikacijos: BV 217–218; MT 198–199.

[NESUTEPTAS RATAS ŠEŠĖLIŲ TIES MANO GALVA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 468. – Laiškas V. Daugirdaitei, 1922 m. pradžia (iš čia skelbta BV); 2) LLTIR, f. 1, b. 3969. – Bloknotas (Miunchene, 1922 m. pradžia), švarraštis pieštuku, nėra paskutinio posmo, be to, visur 3–4 eilutės duotos kaip viena ilga eilutė; 3) I publikacija: BV 196–197; 4) II publikacija: MT 179–180.

LIETUVIŠKAS ŠIBERIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 555. – Atsk. lapelis (1922.II.5 įvykusio alpinistų vakaro programos dalis), juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) LLTIR, f. 1, b. 3969. – Bloknotas (1922 m. įrašai), 16 eilučių variantas, be posmų; pavad. *Šiberis*; 3) Autografas: ten pat. – Šeši posmai, pavad. *Šiberis*, 4) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 555. – Du lapeliai, juodraštis pieštuku; pavad. *Šiberis*; 5) I publikacija*: Naujienos, 1922.XII.23, nr. 301.

Eil. rašytas 1922 m. Autografų seka neaiški, jie gerokai skiriasi. Atrodo, B. Sruoga bandė įvairius šios temos variantus. Ypač atšliję̨s pirmas autografas

(todėl jis ir teikiamas pirmuoju (1), nors tekstas palyginti švarus, išbaigtas, kad ir sunkiai įskaitomas):

Tarp kokiečių juodi ponai
Tuliponai, avinai
Kažkur kriokia gramafonas,
Kažkur skamba[ūs?] bubinai!

Polkos, valsas, iššarginis
Kojų košė ir kulnų
Susipainioję sijonai
Tarp plaušynių (?) ir bernų.

Akys, nosis, pudros...[neįsk.]
Ir lakierkų atšvaistis
Ir karbatkos su [neįsk.]
Ir meilautinė rakštis.

Raudonuoja, mėlynuoja
Kaip viršuj, taip apačioj
Apkabina, aplamuoja
Kaip atėjo, taip stačioj.

Ratas, ratas, magaryčios
Ir mergičkos kaip šal (?)
Lyg nulenkta, lyg netyčia
Krinta priekaištis staiga.

O kitam gale seklyčios
Straksi juodas su skvernais
Valsas, polka, magaryčios
Nesugriešyk tik patsai.

Antrą autografą (2) galima laikyti pagrindinio varianto užuomazga. Tai 16 eilučių tekstas, nesuskirstytas strofomis:

Tarp kokiečių juodi ponai
Su lakierkoms ir skvernais,
Akys, nosys, gramafonai,
Džiaugsmas – rankoms ir kulnais.
Rankos, pirštinės ir krūtys –
Lyg korsetas, lyg rakštis.
Kažkas kliuka pasipūtęs,
Kažkas lenkias kaip makštis (?).
Susipynė po parkietą –
Draug su šiberio garsais
Nuogos rankos, krūtys kietos
Su sijonais, su kulnais.
Kažkur kužda, kažkur šlama –

Kaip viršuj, taip apačioj
Vyrai, mergos, keksės, damos
Šlama šiberio kaitroj.

Kiti autografai (3, 4) jau nebetoli nuo spausdintojo teksto. Skirtumai: I 3 *Tyčia kriokia* gramafonai (3) → *Spekuliantų* gramofonai (3–5), II 1 *Kaktos, nosys, pirštų* galas (3) → *Tai kakta, tai nosies* galas (3–5), II 3 *Tai parausta, tai pabąla* (3) → *Kaista, kaista ir pabąla* (3) → *Draug ir kaista, draug ir bąla* (4–5), III 3–4 *Ir korsetai stamantruoja, / Girgžda eisenoj plačioj* (3) → *Braška korsetai, siūbuoja, / Lyg raganiaus užmačioj* (3) → *Braška korsetai, siūbuoja, / Kelnės, frakai užmačioj* (4–5), IV 4 *Su sijonais,* su blauzdoms (3) → *Su svajonėms,* su blauzdoms (3–5), V 3 Lyg netyčia, *lyg iš lėto* (3) → Lyg netyčia, *sukant ratą* (4, 5), VI 2 *Kriokia* juodas su skvernais (3, 4) → *Liuoksi* juodas su skvernais (5), VI 3 Šiberis *ir magaryčios* (3, 4) → Šiberis, *sūnai bažnyčios* (5).

Kelia abejonių žodžių kaita V 2 eilutėje (Kur mergičkos? Kur *kaitra*?), kai kuriuose autografuose (4) čia aiškiai žodis: *katra.*

Šiberis – tuo metu Vokietijoje madingas šokis.

[GIRTI KŪNAI, GIRTOS DVASIOS]. 1) Autografas*: MLLM, inv. nr. 3953.

I. [PAŽIŪRĖJO JI STAČIAI]. II. [JEI TU BŪTAI TIK AUŠRA]. III. [ŠITA ŽEMĖ SULTINGA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 553. – Juodraštis pieštuku ant alpinistų vakaro, įvykusio Miunchene 1922.II.5, programos.

MALONĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 550. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu; 2) Autografas*: ten pat. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku, nubrauktas pavad. *Rankų malonė.*

Spėjama parašymo data – 1922 m. Eil. redaguotas nedaug: pakeista keletas žodžių (*apsuptų* → *apglėbtų*; *švelnias* rankas → *baltas* rankas) arba frazių [Apkabino] Kaip *skaisčių* vainikas laurų / *Seno Dantės rūsčią galvą* → Kaip *žalių* vainikas laurų / *Rūsčias raukšles Dantės kaktoj;* Baltos gulbės – amžių ženklas / *Nekaltybės mergiškosios* → *...Ir kaitriosios* nekaltybės; [Apsvaigina] *Kaip mergaitės kietos krūtys* → *Kaip ir žvejų marių giesmės – / Baltos gulbės fimiamu /* Kūną svaigstantį nugirdo ...). Atsisakyta iš pradžių buvusios pirmos eilutės: *Mažos rankos. Liaunūs pirštai,* paraštėje pasirašytas, bet taip ir nepanaudotas dvieilis: *Baltos, švelnios, lengvos, grakščios / Kaip apyaušrio kelionė.*

[TARTUM SMŪTKELIS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3979. – Bloknotas, juodraštis pieštuku ir rašalu.

Be publikuojamo, labai sunkiai įskaitomo, neužbaigto teksto (pieštuku) yra dar kito, taip pat fragmentiško varianto pradžia (rašalu). Keliose vietose trūksta žodžių:

– – – – – – – – – – – – – – –

Tartum naktinis meilautinis
Grįžtu į karčiamą verkdamas –
Jūs, kurie klykiat sakyklose,
Jūs, kurie šaukiat į atilsį,
Ar žinojot, kaip [*nėra teksto*]

Grįžti į karčiamą verkiant
Grįžti vidunakčia vienišas.
Dūmai ir dūmai, atodrėgis,
Lūpos nuo nuodėmių purvinos,
Sielos nuo vylio išdžiūvusios.
Veidas – ne veidas, tik mumijo,
Bet ir tasai čia pro dūmus nemato[mas].

\- - - - - - - - - - - - - - - - -

\- - - - - - - - - - - - - - - - -

[JUNGĖM ARKLĄ, PJOVĖM ŠIENĄ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3982. – Bloknotas (Miunchene), juodraštis pieštuku.

Spėjama parašymo data – 1922 m. Eil. tekstas sunkiai įskaitomas, be to, nebaigtas: III posmo 4–5 eilutėse padėti dvitaškiai, kurių vietoj turėjo būti įrašyti surastieji žodžiai. Tekstas šiek tiek taisytas, ant kai kurių žodžių vėlgi pieštuku užrašant naujus variantus: I 7 *Pasikėlėme* audra → *Einam mirti* [su] audra, II 5 Kad *laisva būt* Lietuva → Kad *žydėtų* Lietuva.

ALPIŲ VĖJAIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3979. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 415. – Tekstas, siųstas V. Daugirdaitei (?), 2 l. – Švarraštis rašalu, be pavad.; 3) I publikacija*: Gairės, 1923, nr. 3, p. 127–130.

Pirmųjų autografų (1, 2) eilė neaiški; labiau tikėtina, kad pirmesnis jų – juodraštis pieštuku (1) negu švariai perrašytas ir laiške siųstas tekstas, tačiau galutiniame tekste yra eilučių, identiškų pirmajam ir skirtingo nuo antrojo teksto. Svarbesni taisymai: I 2 *Siūbuojančios saulės* (2) → *Nuo saulės atskridę* (1, 3), I 3–4 (papildomos eilutės) *Ir, rasą nuo veido nubraukęs [nubraukdamas], / Prieš kalną varausi* (1–2), II 5 *Į saulę iškildami* žvilga (1, 2) → *Našlaičiais paskliundromis žvilga* (3), II 6... *linksmi* upeliai (2) → *liekni* upeliai (1, 3), II 7 Per tylinčius akmenis rieda (1, 2) → Per tylinčius akmenis *šniokšdami* rieda (3), III 5 Kur pušys, *kaip viksvos, prie žemės prigludo* (2) → Kur pušys *žemiau pasilenkia* (1, 3), IV 13 Kur *ilsisi tavo užgesus* malda (1) → Kur *ilsisi tavo negimus* malda (2) → Kur *tavo užgesusi ilsis* malda (3), IV 15 *Many* (2) → *Tavy* (1, 3), V 5–6 Dar *tiesia į dangų išdidusią galvą, /* Dar *nori vainikais spindėt* (1, 2) → Dar *veržias iš uolų į pločius, / Dar saulėj linguoja* (3), VII 1–2 Kur *tolis* melsvumo žydrėjimu *spindi, /* Kur vėjas, *perregimą mėlyną kalną pasiekęs* (1, 2) → Kur *toliai* melsvumo žydrėjimu *dega, /* Kur vėjas, *sudužęs į mėlynus pločius* (3), VII 7 Per *tūkstantį* (čius) *varstų* (1, 2) → Per *neapčiuopiamą erdvę* (3), VIII 1–2 Ir jeigu tau kūnas / Ugny *visas* dega (1, 2) → ... ugny *svaigulingoj kaip aukuras* dega (3), IX 8–10 [Kažkas] *Iš oro kažkokiomis* sultims šaltoms apšlakstydams / *Tavo krūtinę siūbuoja* (1) → ...*krūtinėj tavojoj siūbuoja* (2) → *Kaži kokiom* sultim šaltom apšlakstydams, / *siūbuoja krūtinę / Kaip nendrę banga* (3), X Deja! *Net ir baimė /* Kaži kur paliko (1, 2) → Deja! *ir mirtis...* (3), XI 4–5 Ir toks debesytis *mažutis / Paviršiuj kaži kur* sustingo (1, 2) → Ir toks debesytis *lengvutis / Kaip goda beplaukdams* sustingo (3), XII 4 Pavirto į *kažkokią* aidiją (1, 2) → Pavirto į *virpančią* aidiją (3), XII O

sniegas ir ledas – *toks mėlynas – / Nežinomoms* aidijoms traška (1, 2) → Ir sniegas, ir ledas *praamžių / Mėlynėje* aidijoms traška (3). Pradedant XV strofa (*Persivertė skiauterės uolos*), tolesnis tekstas visuose trijuose variantuose gerokai išsiskiria. Pirmame variante (1) tai trys posmai, iš kurių antrasis vėliau dar taisytas toliau, o galiausiai abu pirmieji iš viso pieštuku nubraukti:

Staiga atsivėrė verdenė –
Tai vėjas į mėlyną lytį griaudena,
Tai staugia ledai,
Tai aras plėšrus ieško aukos
Savo išalkusiam ūpui.

Dar pastanga viena kita,
Dar tūkstantis kitas alsavimų skaudžių,
Dar jėgos sudveilintos ūgis –
Pasisukė ratas
Ir tavo pasaulis – ne tavo!

Persivertė skiauterės uolos –
Iš šiaurės padangės.
Rytų, vakarų ir pietų
Susiėmė viesulos piesta:
Kad būtų pušų
Ar obelės žydinčios taptų
Ar vinkšna kerotų
Po ūžiančius plotus –
Kiek būtų dainų,
Kiek būtų malonės pasaulio Kūrėjui!

Nėra garantijos, kad tai šio teksto pabaiga – tolesni keli lapeliai bloknote išplėšti. Antras variantas (2) toks:

Staiga atsivėrė verdenė –
Tai vėjas į mėlyną lytį graudena –
Tai staugia ledai –
Tai aras plėšrusai aukos savo ieško –
Tai tu tartum aras stebies!

Dar pastanga viena, kita,
Dar tūkstantis kitas alsavimo gėloj, –
Pasisukė ratas –
Ir visas pasaulis
Tavy –
Kaip liepsna širdies –
Kuria tu degei –

Vėlesnės publikacijos: LPA 506–510; BV 219–225; MT 200–204.

ALPĖSE. Parašyti šį eil. ciklą B. Sruogą paskatino 1930 m. kelionės po Vakarų Europą įspūdžiai. Kartu su studentų grupe, kurioje buvo S. Nėris,

D. Pinigis ir kiti, liepos mėnesį jie aplankė Vokietiją, Šveicariją, Italiją, plaukė laivu Reino upe, kėlėsi į kalnus, tačiau kelionė buvo nelengva – visą laiką lijo lietūs, grupė net buvo pasiklydusi ir vos išvengė mirties.

Kada konkrečiai B. Sruoga pradėjo kurti ciklą – kelionės metu ar grįžęs, duomenų nėra. Kaip rodo išlikę rankraščiai, iš pradžių ciklas vadinosi *Iš alpinisto užrašų* (LLTIR, f. 1, b. 3957; f. 53, b. 546; LTMM ED 9942/A 222, inv. nr. 24; ED 9943/A 223, inv. nr. 23). Iš jų matyti ir tai, jog nebuvo aiškus ir eil. išdėstymas. Ankstyviausiame autografe (LLTIR, f. 1, b. 3957) eilėraščiai eina šia tvarka: I. Kaitra, II. Saulėtekis, III. Vidunaktis, IV. Wolkenbruch, V. Gletscherbruch, VI. Alme, VII. Viršūnėje, VIII. Lago di Garda (šio eil. yra tik pavad.). Sprendžiant iš keleto buvusių ciklo mašinraščių (LTMM, ED 9942, A 222, inv. nr. 24, 6 l.; LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23, 9 l.), ciklą autorius galbūt jau platino iki publikacijos.

I. VIRŠŪNĖJE. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, taisytas, kaip ciklo VII eil., pavad. *Viršūnėje*; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 546. – Atsk. lapas, švarraštis rašalu, pirmas posmas pieštuku nubrauktas; 3) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 5) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 204.

Pirmuose autografuose (1,2) kitas pradinis posmas:

Ledais šviesioj viršūnėje
Virš jūros debesų
Dangaus gelmėj bekūnėje
Kaip pranašas esu.

Kiti taisymai nežymūs: II 2 Kaip *upės* Lietuvos (1) → Kaip *dienos* Lietuvos (1–5), II 3 Ir *uolos spindi* vyšnavos (1, 2) → Ir *spindi uolos* vyšnavos (3–5) III 3, 4 *Į didžią didžią užganą / Pavirto (sugrįžo)* visata (1) → *Ir užganą suglusdama / Dainuoja visata* (2, 3, 4).

Vėlesnės publikacijos: R I 218; Naujienos, 1962.X.20, nr. 638, p. 1; BV 226; LP 386–387; LL 99–100; MT 205. Vertimai: ЛП 273–274; Вильнюс, 1989, №. 12, p. 119–120 (vert L. Milis).

II. KAITRA. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, kaip ciklo I eil., tekstas perbrauktas pieštuku; 2) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 204.

Taisymai: I 3–4 Ir troškul*į*, ir šilim*ą* / *Supainiojo* kaitra (1) → Ir troškul*iu*, ir šilim*a* / *Prasiveria* kaitra (3–4), III 2 Kaip meilės *šiurpulys* (1) → Kaip meilės *troškulys* (2–4), III 4 *Lyg gyslas sudraskys* (1) → *Ir pats tu – kaip ugnis* (2) → *Lyg, rodos, gyslos plyš* (3, 4).

Kitos publikacijos: R I 219; BV 228; LP 387; LL 100; MT 206. Vertimai: ЛП 274.

III. SAULĖTEKIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, su taisymais, kaip ciklo II eil., tekstas perbrauktas pieštuku;

2) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr., p. 204–205.

Skiriasi tik pirmasis juodraštis, kuriame yra properšų (fragmentiškos II 3–4 eilutės), kiti tekstai tapatūs: I 1 *Lyg* pusnuogė jaunamartė (1) → *Kaip* pusnuogė jaunamartė (2–4), II 1–2 *Pakalnėj žalias ežeras / Apsigaubė migla* (1) → *Migloj paskendęs* ežeras – / *Kaip žalias debesis* (2–4), III 2 Per *snieginas* versmes (1) → Per *skambančias* versmes (2–4), IV 3–4 Ir nuodėm*e*, vos gimusi*ą*, / *Palaidos su tavim* (1) → [Šviesa atsimuša] Ir nuodėm*ę*, vos gimusi*a*, / *Ir nemigos naktim* (2–4).

Kitos publikacijos: R I 219–220; Naujienos, 1962.X.20, nr. 638, p. 1; BV 229; LP 387–388; Draugas, 1972.X.14, nr. 242, p. 3; LL 100–101; MT 207. Vertimai: ЛП 274–275.

IV. GLETSCHERBRUCH. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, su taisymais, kaip ciklo V eil., tekstas perbrauktas pieštuku; 2) Autografas: LTMM, ED 9942/A22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 205.

Labiau skiriasi pirmasis juodraštis: I 2 *Aštrioms melsvoms* skiltims (1) → *Melsvuojančiom* skiltim (2–4), I 3 *Dainuodams peržengt* ryžausi (2) → *Peržengt dainuodams* ryžausi (1, 3, 4), II 1–4 Žaliomis žiotim *skalija / Plyšiai kaip bravarai!* / Ant ledo vėtra *dralijas*, / Po ledo – ežerai... (1) → Žaliomis žiotim *žiojasi*, /*Leduos plyšių nasrai...* / Ant ledo vėtra *dovijas*, / Po ledo – ežerai... (2–4), IV 2 Širdis *atsižegnos* (1) → Širdis *aidais nuskries* (2–4). Pirmame juodraštyje nėra paskutinės (IV 4) eilutės.

Gletscherbruch (vok.) – ledyno (glečerio) lūžis (plyšys).

Vėlesnės publikacijos: R I 220; BV 230; LL 101; MT 208.

V. VIDUNAKTIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, taisytas, kaip ciklo III eil., tekstas perbrauktas pieštuku; 2) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 205.

Taisymai: I 2 *Pasipuošė* garu (1) → *Lyg sunkiasi* garai (2) → *Persisunkė* garu (3, 4), II 1 Šešėliai *it* apaštalai (2) → Šešėliai *kaip* apaštalai (1, 3, 4), II 4 *Paliaus* leduos žaibuot (1) → *Nustos* leduos žaibuot (2–4), IV 3 Ir *slegia vargšę* sąmonę (1) → Ir *graužia, graužia* sąmonę (2–4).

Vėlesnės publikacijos: R I 221; Naujienos, 1962.X.20, nr. 638, p. 1; BV 231; LL 101–102; MT 209.

VI. WOLKENBRUCH. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, su taisymais, kaip ciklo IV eil., tekstas perbrauktas pieštuku; 2) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 205–206.

Taisymai: I 1–3 *Staigios pakalnės žiotyse* / Prakiuro debesis. / *Te jį velnias kur jotųsi* (1) → *Ties sniego lanko reizginėm* / Prakiuro debesis, – / *Panėrė gyslas, smegenis* (2) → *Ties sniego lauko reizginėm / Prakiuro debesis,* – / *Perlijo gyslas, smegenis* (3–4), II 4 [nuvarva] Iš *požemio* sunka (1) → Iš *pragaro* sunka (2–4), IV 1 O *kliurksi, o* šėtonijas (1) → *Lyg bravaras* šėtonijas (2–4), IV 2 *Paskliundromis* dangus (2) → *Permirkusis* dangus (1, 3, 4).

Wolkenbruch (vok.) – debesio lūžis (plyšys).

Vėlesnės publikacijos: R I 221–222; BV 232; LL 102; MT 210. Vertimai: Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten, Berlin, 1983, p. 53 (vert A. Bostroem).

VII. ALME. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3957. – Bloknotas, juodraštis, taisytas pieštuku ir rašalu, kaip VI ciklo eil., tekstas perbrauktas pieštuku; 2) Autografas: TMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) Autografas: TMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 4) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 206.

Labiau skiriasi pirmasis juodraštis (1). II 4 eilutė jame turi du variantus: *Ir žvilgančias akis* ir *Banguojančias krūtis*. Kiti skirtumai: III 1–4 *Kai liemenį ištiesusi* / *Prisidengė ranka* – / Kalnų mėnulį *šviesųjį* / Užtemdė šypsena (1) → *Pakils stati ir virpanti* / *Kaip stirna žengdama*... / Kalnų mėnulį *mirgantį* / Užtemdys šypsena... (2) → *Pakils stati ir virpanti* / *Kaip stirna tekina*... / Kalnų mėnulį *mirgantį* / Užtemdys šypsena... (3–4).

Alme (greičiausiai iš *it.* almo) – palaimingai.

Vėlesnės publikacijos: R I 222; BV 233; LL 102–103; MT 211.

VIII. LAGO DI GARDA. 1) Autografas: LTMM, ED 9942/A 22, inv. nr. 24. – Atsk. lapai, mašinraštis; 2) Autografas: LTMM, ED 9943/A 223, inv. nr. 23. – Atsk. lapai, mašinraštis; 3) I publikacija*: Vairas, 1930, nr. 12, p. 206.

Lago di Garda (it.) – Gardos ežeras Šiaurės Italijoje, netoli Veronos. „Gražiausias ežeras, kokį tik esu matęs, – rašė poetas kelionės po Italiją dienomis. – Tokia saulė, toks šiltas vėjelis, o ežero pakrantėse – palmės, kiparisai, oleandrai, magnolijos, paskendusios žieduose. Architektūra – kitoniška, rytietiška. Čia tai tikrai jaučiama Italija. Tai ne Milanas – nuobodžiausias visų matytų miestų! Nakvojome ežero pakrantėje miestely Riva, kurio gražumu ir originalumu sunku atsidžiaugti" (B. Sruogos 1930.VII.22 laiškas V. Sruogienei. – LLTIR, f. 53, b. 685).

Vėlesnės publikacijos: R I 223; BV 234; Saulėtos vizijos: Eilėraščiai apie M. K. Čiurlionį. 1975, p. 18; LL 103; MT 212.

KETURI METŲ LAIKAI. 1) I publikacija*: V., 1931, nr. 1, p. 1. – Parašas *D. Vinkšna.*

V. Sruogienės liudijimu, šis kūrinys parašytas dukros Dalios prašymu ir jos su drauge deklamuotas Kaune ir Būgiuose (iš V. Sruogienės 1979.II.20 laiško A. Samulioniui).

Vėlesnės publikacijos: MV, 1935, nr. 6, p. 3, be parašo, pirmos dvi eilutės kaip parašas po nuotrauka (mergaitė sode); Skautų aidas, 1991, nr. 5, pavad. *Metų laikai*; GG 71–72.

KALĖDŲ DIENOS. 1 publikacija*: MV, 1931, nr. 12, p. 1. – Parašas *D. Vinkšna.*

„Apie Kalėdas parašė nuotaikos pagautas, Dalia buvo 5 metų, nuotaika prie eglutės, Kūčios (iš V. Sruogienės 1990.VII.13 laiško A. Samulioniui).

Kitos publikacijos: MV, 1933, nr. 12, p. 5, be parašo, I posmas kaip parašas po nuotrauka (mergaitė prie eglutės).

TRYS KARALIAI. 1) Autografas: BSMM, inv. nr. 2615 (mašinraštis, 1 l., su V. Sruogienės paaiškinimu) .

„... „Vytury" turėjo būti išspausdinti ir „Trys karaliai" (Trys karaliai daugel metų po pasaulį vaikšto platų, kur užeina, kur sustoja, ten širdis linksmiau plasnoja). Rodos, atsimenu. Irgi Dalia su kaimo vaikais su ta dainele apvaikščiojo kaimynus, mažažemius ūkininkus. Su kai kuriais iki šiol palaikom ryšius" (iš V. Sruogienės laiško A. Samulioniui, 1979.II.20).

„... „Trys karaliai" buvo parašyti 1934 ar 1935 m., kada 9–10 metų Dalia buvo įsimylėjusi į Andrių [Oleką-Žilinską] ir jau tada galva buvo apsisukusi. Kaune, Žemuogių g-vės kieme jau ji turėjo savo „trupę".Tokią sudarė ir Būgiuose iš mūsų darbininkų kaimynų mažažemių vaikų. Per Kalėdų atostogas sulaukėme ir Trijų Karalių šventę (sausio 6), prisiminėm senus papročius, užsidegę darėme iš kartonų, spalvoto popieriaus „kostiumus", karūnas. Dalia paprašė Balio teksto – jis tuoj ir parašė jai tą trumpą eilėraštį. Su juo būrys aplankė visą artimą apylinkę ir iki šiai dienai kas iš būgiškių gyvas dar liko, įvykio nepamiršo. Su viena buvusia dalyve iki šiol susirašinėjame" (iš V. Sruogienės laiško A. Samulioniui).

MOTINĖLĖ MYLIMA. 1) I publikacija*: MV, 1934, nr. 6, p. 1, parašas: *B.S.*

„... Puikiausiai atmenu, kaip su Maryte N.[emeikšaite] prašėm mano vyro, kad parašytų Motinos dienai" (iš V. Sruogienės 1978.V.16 laiško A. Samulioniui).

Vėlesnės publikacijos: MT 213; *J. S. Paransevičius.* Taip buvo: Lietuvių kalbos vadovėlis pradžios mokyklos 7 kl. Warszawa, 1989, p. 188; Esi tik viena. V., 1990, p. 62; GG 72–73.

Marytė Nemeikšaitė (1886–1970) – artima V. Sruogienės draugė, kurį laiką redagavusi žurnalus MV, V, pedagogė.

[LYG ĄŽUOLAI SULEIDĖT VILNIJON ŠAKNIS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 620. – Juodraštis pieštuku.

BALTOJO RAITELIO ŽEMĖ. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 548. – Mašinraštis, 7 p. (ne pirmas egz.), be parašo.

Spėliojama dėl šio kūrinio („kantatos") genezės. V. Sruogienė 1991 m. gruodžio mėn. laiške J. Daniliauskienei rašo: „... Grįžtu prie „kantatos". Ji liko nebaigta dėl 1939 m. užpuolusių įvykių. Bet ji tikrai skirta ne Lietuvai, bet asmeniui, jubiliatui, man ir atrodo, kad Tavo seneliui (mirė 1929 m.). Kantata rašyta 1939 m. Lyg per miglą prisimenu Marytės [Nemeikšaitės] sugestiją tokią parašyti. Žinau, Balys niekaip negalėjo atsispirti jos prašymui..."

Senelis – tai Vladas Putvinskis, Šaulių organizacijos įkūrėjas. B. Sruoga artimai draugavo su jo sūnumi Stasiu Putvinskiu. Juos siejo romantiškas žavėjima-

sis Lietuvos praeitimi. Stasys kalbino B. Sruogą parašyti kokią nors poemą jaunimui ir duoti spausdinti šauliams (Beje, B. Sruoga buvo vienas pirmųjų šaulių). Taip atsiradusi „Giesmė apie Gediminą".

Julija Daniliauskienė (g. 1926) – liaudies menininkė (vilnietė), 1939–1940 m. gyvenusi Sruogų namuose.

LIETUVOS KELIU. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 259. – Atsk. tekstas, 6 p., mašinraštis; 2) Autografas: LTMM, A 541, ED 10 951 (A. Jakševičiaus fonde). – Mašinraštis, 4 p., su teksto kupiūromis, paantraštė: *Kantata;* tas pat: LTMM, A 196, ED 9722 (R. Juknevičiaus fondas, režisūrinis egz.); kaip ištisinis tekstas, be posmų; 3) I publikacija: Vilniaus valstybinio teatro leidinys, įsikūrimui Lietuvos TSR sostinėje ir pirmojo 1940–1941 metų sezono atidarymui paminėti. V. [1940], p. 8–12; 4) II publikacija*: Vilniaus balsas, 1940.XI.7, nr. 265, kaip ištisinis tekstas, be posmų.

Kantatą „Lietuvos keliu" B. Sruoga sukūrė Vilniaus dramos teatro atidarymo iškilmėms, primygtinai prašomas. Į delegaciją, kuri įkalbėjo poetą, kaip prisimena iš kito kambario pasikalbėjimą girdėjusi V. Sruogienė (laiškas A. Samulioniui 1985.V.13), įėjo teatralai J. Grybauskas ir H. Kačinskas bei iš Maskvos atvykęs Volkovas. Buvo pasiūlyta ir tema, pagal kurią turėjo rutuliotis kūrinys, – daina „Iš rytų šalelės". 1940 m. spalio 6-ąją – Vilniaus dramos teatro atidarymo dieną – kantata ir buvo atlikta (rež. R. Juknevičius). Kartu ji buvo išspausdinta specialiame teatro įsikūrimui ir 1940–1941 metų sezono atidarymui paminėti išleistame biuletenyje ir periodikoje (šių publikacijų eilė nėra aiški).

Likę autografai ir publikacijos iš esmės nesiskiria. Vienintelis nesutapimas – abiejuose mašinraščiuose esantis motto ar pradinis posmas, kurio spausdintuose tekstuose atsisakyta:

Vyrai, moterys, piliečiai,
Darbo Lietuvos vaikai,
Mums nauja gadynė šviečia
Ir kūrybos žygin kviečia
Platūs tėviškės laukai.

Įvairuoja ir eilučių, atklydusių į kūrinį iš *Saulės ir smilčių* (eil. *Gandas*), pateikimas: Vienur jos (Kai *mes budėjom – / amžiai tylėjo..., Kai mes merdėjom – / žemė vaitojo..., Kai mes pakilom – / supos pasaulis...*) išskiriamos kursyvu, kitur susilieja su kūrinio tekstu.

Dar sykį kantata buvo „redaguota" be autoriaus žinios – po B. Sruogos mirties, kūrinį skelbiant almanache „Vėliavos". Almanacho sudarytojai (red. K. Korsakas, poeziją parinko E. Mieželaitis ir V. Žilionis) kupiūravo du posmus, kuriuose prisimenamas metas, kai protėvių daina aidėjo *Baltijoj, Juodojoj jūroj, / Ties sena Maskva.* Ir paskui, 1957 m. „Raštuose", o iš „Raštų" ir visuose vėlesniuose leidiniuose, kūrinys vis buvo spausdinamas kupiūruotas.

Nenoromis, nusileidžiant politiniam spaudimui, parašytas kūrinys suteikė B. Sruogai skaudžių išgyvenimų. Rašytojas juo, ypač Kremliaus paminėjimu jame, gerokai bodėjosi. „Galiu tvirtai teigti, kad tikrai bodėjosi, – prisimena

vieno iš straipsnių apie B. Sruogą autorius. – Priminus jam tai, tarytum drugys jį nukrėsdavo" (Prieš 10 metų numirė B. Sruoga. – Nepriklausoma Lietuva, 1957.X.16, nr. 41, parašas *J.K.*). Ši kantata buvo vienas pagrindinių kaltinimų, išsakytų poetui pirmaisiais nacių okupacijos mėnesiais, reikalaujant atleisti iš universiteto, ir vėliau tai primenama (1978.IX.22, 1979.I.15 laiškai A. Samulioniui).

Vėlesnės publikacijos: Vėliavos. V., 1948, p. 77–81; Tarybinė lietuvių poezija: 1940–1950. V., 1950, p. 83–87 (fragmentai); Brangioji tėvynė. V., 1952, p. 118–119 (fragmentas, pavad. ... *Iš rytų šalelės saulelė tekėjo...*); R I 224–229; Manoji Lietuva. V., 1965, p. 33–35, 38 (fragmentai); BV 235–241; *P. Česnulevičiūtė.* Šimtas teatro mįslių. V., 1974, p. 252–253; 2-as leid. V., 1985, p. 231–232 (fragmentai); Žodis draugystei. K., 1975, p. 28–29 (fragmentai); Biržiečių žodis, 1976.I.31, nr. 13 (fragmentas), ten pat, 1986.II.1, nr. 14; Tėvynė mana. V., 1976, p. 20–26; Spalio žvaigždės. V., 1977, p. 77–83; MT 215–220; Gimtasis kraštas, 1985.XI.7 (fragmentas); AT 127–132. Vertimai: ПСЛ 324–328 (vert. P. Šubinas); ПЛ 188–190 (vert. P. Šubinas); Літоўская савецкая паэзія. Мінск, 1977, t. 1, p. 54–58 (vert. A. Volskis); АЛП 84–88 (vert G. Gerasimovas).

[MŪSŲ ŽEMIŠKĄJĮ KELIĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5764. – Paskaitų komplektas; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 6. – Mašinraštis, 2 l., pavad. *Vilniaus jaunimo daina;* 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 547. – Mašinraštis, 1 l., pavad. *Vilniaus studentų daina,* K. Borutos prierašas: *B. Sruoga;* 4) I publikacija*: Žiburėlis, 1941, nr. 7, p. 97, pavad. *Vilniaus moksleivių daina.*

Vėlesnės publikacijos: Naujoji Lietuva, 1944.I.1., nr. 1, pavad. *Giesmė;* MT 221; Kauno aidas, 1989.II.9, nr. 3, pavad. *Mūsų žemiškąjį kelią;* Zibertietis (K.), 1989.II.14.; GG 74.

GIESMĖS VIEŠNELEI ŽYDRIAJAI. Pagrindinis viso ciklo autografas – nedidelio formato albumėlis (LLTIR, f. 1, b. 5772). Iš čia ciklas 1957 m. pirmąsyk publikuotas „Raštuose". Kitų tekstų albumėlyje nėra, *Giesmės Viešnelei Žydriajai* užima 18 lapų. Tai švarus tekstas rašalu, tik vienur kitur pataisyta keletas žodžių. Toje pat byloje – trys ciklo nuorašai, mašinraštis (to paties nuorašo 3 egz.), kiekvienas įsegtas kaip atskira knygelė (26 p., įskaitant turinį). Pirmame egz. – K. Korsako įrašas: „Šis rinkinėlis buvo nurašytas iš originalų, kol jie dar nebuvo išspausdinti „B. Sruogos Raštų I tome". Iš fondo tvarkytojų pastabų aišku, jog nuorašas darytas 1951.III.2.

Kiti negausūs rankraščiai – pavienių ciklo eil. (*Vėjas staugia, vėjas kaukia* – LLTIR, f. 1, b. 5773) arba apima tik ciklo dalį. Pastarųjų likę: mašinraštis „Iš Balio Sruogos knygos *Giesmės Viešnelei Žydriajai* (LLTIR, f. 1, b. 5715. – 4 eil.) ir šio ciklo eil. pluoštas, kaip laiškas siųstas M. Nemeikšaitei (LLTIR, f. 53, b. 443). Mašinraštis, jei jis tikrai B. Sruogos, keltų mintį, ar tik poetas neketino publikuoti šių keturių eil. (*Rudenio rytą rasotąjį, Mano vakarą vėlyvą, Sutema medžių šakelėmis, Degdamas dangus garuoja*). Laiške M. Nemeikšaitei 3 eil. įdėti ištisai (*Kaip bailus plėšikas naktį, Sutema medžių šakelėmis, It rasos lašeliai žiba*), po jų atskiri posmai ar net eilutės iš įvairių kitų ciklo kūrinių, gale sakinys: *O, Tu,*

Maryte, pyksti... Et! Ba[lys]. Pirmame eil. žodis Žydrioji užteptas rašalu, kituose eilutės, kur minimas šis žodis, tiesiog praleistos. Kai kuriuos iš šių gautųjų tekstų M. Nemeikšaitė nurašiusi bandė persiųsti V. Sruogienei, greičiausiai jau po rašytojo mirties (LLTIR, f. 53, b. 443).

Du ciklo eil. (*Sutema medžių šakelėmis* ir *Po tą sutemą, po plyną*) Vakarus pasiekė 1946 m. Juos, rašytojo prašomi perduoti jo žmonai ir dukrai, slapta pervežė to meto rezistencijos dalyviai V. Stanevičius (B. Sruogos pažįstamas dar iš Stutthofo koncentracijos stovyklos, lageryje – rašytojo globoto „Aitvarų" būrelio narys) ir J. Deksnys, nelegaliai lankęsis Lietuvoje tų metų vasarą. 1990.IX.23 laiške A. Samulioniui, atsiųsdama į Lietuvą eil. *Sutema* kserokopiją, V. Sruogienė prieraše nurodė, jog šį eil. 1946 m. rudenį ji yra gavusi iš partizano Vytauto Stanevičiaus, o šiam eil. įdavęs pats autorius. Tai buvęs kaip ir paskutinis slapta perduotas B. Sruogos laiškas žmonai. Savo ruožtu J. Deksnys 1947.XI.11 laiške D. Pajaujytei, kalbėdamas apie B. Sruogos mirtį, rašo, jog su rašytoju jam yra ne kartą tekę susitikti dramatiškomis aplinkybėmis, kad jis vežęs į Vakarus autoriaus įduotos knygos *Apyaušrio dalia* du egz. (vieną skirtą žmonai ir dukrai, antrą – „brangiausiam man žmogui"). Apie eil. užsimenama taip: „Tuose laiškuose, kuriuos siunčiau tau pernai, į Vokietiją [iš Švedijos] ir kurie Tavęs nepasiekė, siunčiau Tau dar du jo rašytus Lietuvoje eilėraščius, jie dvelkia tokiu begaliniu savosios žemės skausmu, kurį galėjo išlieti tik didžiojo ieškojimo dvasia. Visą posmą dar šiandien atmenu:

Po tą dykumą (!), po plyną
Skausmas smaugia ir troškina,
Kaip žuvėdra vandenyno –
klykia klykdamas širdy"

Abu eil. 1951 m. buvo išspausdinti „Aiduose", o rankraščių kserokopijas V. Sruogienė vėliau, kaip minėta, atsiuntė ir į Lietuvą (*Po tą sutemą, po plyną* žr. LLTIR, f. 53, b. 444).

Dar sykį prie šios temos poetas grįžo 1946 m. vasarą (liepos pab.–rugpj. pr.) Birštone, kur, be abejonės, vėl pabudo prisiminimai. Čia, sanatorijoje, juk užsimezgė pažintis su Medicinos fakulteto studente kauniete Aldona, kuri tapo pragiedruliu Stutthofo nukamuotam, šeimos Lietuvoje neberadusiam poetui. („Pernai Birštone ji mane sugrąžino į gyvenimą, dėl tos priežasties šią žiemą parašiau visą naujų eilėraščių knygą", – iš B. Sruogos 1946 m. laiško K. Sideravičiui. – LLTIR, f. 53, b. 1133). Naujuosius eil. (*Ta pačia beržų alėja, Išeinu į vieškelį ir Sekmą dieną po mišparų*, taip pat *Saulė nuriedėjo*, vėliau įterptą į dramą *Barbora Radvilaitė*) B. Sruoga fiksavo atskirame bloknote (LLTIR, f. 1, b. 5719). Vienas kitas iš šių eil. ar jų posmai įrašyti ir to meto B. Sruogos laiškuose H. Balčiūnaitei-Vaitkevičienei ir M. Nemeikšaitei. Galimas daiktas, B. Sruoga ketino ciklą tęsti, tačiau šie paskutiniai jo poetiniai kūriniai taip ir liko juodraščiai.

Hortenzija Balčiūnaitė-Vaitkevičienė (g. 1922) – gydytoja (kaunietė).

[UŽĖJAI KAIP VIEŠNIA DVASIOS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5572. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas (mašinraštis): ten pat.

Vėlesnės publikacijos: R I 230; BV 242; MT 223; XXa 95.

[RUDENIO RYTĄ RASOTĄJĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 4. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, fragmentas (V posmas); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5715, p. 1–2. – 4 eil. iš ciklo, mašinraštis; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški. Tekstuose du skirtumai nuo eil. publikacijos „Raštuose" ir vėliau: I 3 Laukiu, ar mano svajotoj*a* (R – Laukiu, ar mano svajotoj*i*) V 3 Mylim*as* – mylim*as* pasvaj*as* (R – Mylim*os* – mylim*os* pasvaj*os*).

Vėlesnės publikacijos: R I 230–231 (I publikacija); BV 242–243; MT 224; LML 92.

[SUTEMA MEDŽIŲ ŠAKELĖMIS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 2. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, III 3, 4 eilutės praleistos; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5715, p. 4. – 4 eil. iš ciklo, mašinraštis; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški. Skirtumai: IV 1 *Klykdams* sustoju ties kryžkele (1) → *Šaukdams* sustoju ties kryžkele. Pirmame variante II 4 Kad tu *mylėtum* mane (3) → Kad tu *išgirstum* mane (1–3). Visuose variantuose I 3 yra: Sielvarta sutemą *v*eliasi, tad publikacija „Raštuose" (Sielvarta sutemą *k*eliasi) šiuo atveju netiksli.

Vėlesnės publikacijos: Žiburiai, 1947.XII.6, nr. 49, kartu su ciklo eil. *Po tą sutemą, po plyną* (su red. prierašu: *Šie B. Sruogos eilėraščiai parašyti jau iš KZ į Lietuvą sugrįžus*); Aidai, 1951, nr. 9, p. 407, kaip atsk. eil, pavad. *Sutema* (I publikacija); LPA 504–505; Santarvė (Londonas), 1953, nr. 1, p. 5 (su red prierašu: *Parašytas okupacijos metais ir rezistenciniu keliu pasiekęs laisvąjį pasaulį 1946 metais*); R I 231–232; BV 244; LP 388; Draugas, 1977.X.15, nr. 242, p. 3; MT 225. Vertimai: BSMM, inv. nr. 2789, rankraštis (vert. S. Stössinger apie 1947 m. Vokietijoje).

[KAIP VAGIS KLASTINGAS NAKTĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 1. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu (žodis *Žydrioji* užteptas rašalu); nuorašas LLTIR, f. 53, b. 443 (tikriausiai M. Nemeikšaitės ranka nurašyto teksto kserokopija, atsiųsta V. Sruogienės, B. Sruogos tekstas blogai išskaitytas); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švaraštis rašalu, vėliau taisytas kitos spalvos rašalu; nuorašas (mašinraštis): ten pat.

Autografų eilė neaiški, skirtumas: I 1 Kaip *bailus plėšikas* naktį (1) → Kaip *vagis klastingas* naktį (2). Pirminiame tekste dar buvo: II 4 Troškuliu *klaikiu* pavirsta → Troškuliu *vienu* pavirsta (abu 2), III 6 *Viešpatie*, būk gailestingas! → *Dieve*, būk *man* gailestingas (abu 2).

Vėlesnės publikacijos: R I 232–233 (I publikacija); Draugas, 1962.X.13, nr. 241, p. 3; BV 245; MT 226; XXa 96.

[MANO VAKARĄ VĖLYVĄ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 4. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, fragmentas

(4 eilutės iš I, II, III posmų); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5715, p. 3. – 4 eil. iš ciklo, mašinraštis; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas (mašinraštis): ten pat.

Autografų eilė neaiški. Skirtumai: II 3 Aš *naktin žengiu* nušvitęs (2) → Aš *žengiu naktin* nušvitęs (1, 3). Skirtingas ir grafinis pavidalas. Laiške M. Nemeikšaitei sumontuotas ketureilis iš atskirų eilučių:

Mano vakarą vėlyvą
Žemiškos buities – – –
Aš žengiu naktin nušvitęs
Šypsena dievų – – –

Vėlesnės publikacijos: R I 233–234 (I publikacija); Draugas, 1962.X.13, nr. 241, p. 3; BV 246; MT 227; LML 92, 94.

[DEGDAMAS DANGUS GARUOJA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 5. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, fragmentas (III, IV, V posmai); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5715, p. 5. – 4 eil. iš ciklo, mašinraštis; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški. Mašinraštyje nėra II posmo; skirtumai: VI 1 *Prisisiurbęs saulės,* kraujas (2) → O *įkaitęs saulėj* kraujas (1, 3). Skiriasi ir grafinis posmų pavidalas.

Vėlesnės publikacijos: R I 234–235 (I publikacija); BV 247–248; MT 228.

[IT RASOS LAŠELIAI ŽILOS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 3. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, IV 4 eilutė praleista; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški. Publikuojant „Raštuose" I 5 išspausdinta *ilgėjimas* vietoj B. Sruogai įprastos ir abiejuose autografuose esančios formos *ilgėjimos.*

Vėlesnės publikacijos: R I 235–236 (I publikacija); BV 248, 250; MT 229.

[AR, ŽYDRIOJI, NEŽINOJAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 4. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, fragmentai (III 1–2, II 1–4, IV 1–4) tarp kitų ciklo posmų; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški, tekstai tapatūs.

Vėlesnės publikacijos: R I 236 (I publikacija); BV 250–251; MT 230; LML 94.

[ILGESIO ĮSIUTIME]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 227, l. 4–5. – Laiškas M. Nemeikšaitei, be datos (apie 1946 m.), švarraštis rašalu, fragmentai (I ir VI posmų junginys, V, II posmai); 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Autografų eilė neaiški; skirtumai: VI 3 *Staugia* vėtra laukine (1) → *Klykia* vėtra laukine (2).

Vėlesnės publikacijos: R I 237 (I publikacija); BV 251–252; MT 231.

[AR DIENOJU, AR SAPNUOJU]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Vėlesnės publikacijos: R I 238 (I publikacija); BV 252–253; MT 232; LML 95. Vertimai: АЛП 89 (vert. G. Gerasimovas).

[Į NEŽINOMĄ RYTOJŲ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Taisytos trys eil. strofos: V 1–2 *Dar prieš mirksnį* kūnas tavo, / Leipdamas (?) *geismais* → *Liaunas jaunas* kūnas tavo, / *Dar taip neseniai*, IX 4 *Pasvaju* nuskries → *Sopuliu* nuskries XIV 1 Ir malonę, *ir paguodą* → Ir malonę *meilės tvaikių*, XIV 3 Nugalėjai mirtį *juodą* → Nugalėjai mirtį *klaikių*, XIV 4 *Meile amžina* → *Mylima – šventa* → *Meilėj* amžina.

Vėlesnės publikacijos: R I 239–241 (I publikacija); BV 253–254; MT 233–235.

[PO TĄ SUTEMĄ, PO PLYNĄ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat; 2) LLTIR, f. 53, b. 444. – Atsk. lapas, švarraštis rašalu, rankraščio kserokopija, atsiųsta V. Sruogienės.

Vėlesnės publikacijos: Aidai, 1951, nr. 9, p. 407, kaip eil. *Sutema medžių šakelėmis* tęsinys, pavad. *Sutema* (I publikacija); LPA 505, kaip eil. *Sutema medžių šakelėmis* tęsinys, pavad. *Sutema;* R I 241–242; BV 256–257.

[SUTEMA PRAŽILUSI]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Vėlesnės publikacijos: R I 242–243 (I publikacija); BV 257–259; MT 237–238. Natos: Kultūros barai, 1967, nr. 9, p. 69–70 (komp. J. Pakalnis); *J. Pakalnis.* Vokaliniai kūriniai. V., 1982, p. 8–14.

[TA SAULELĖ, TA BALTOJI]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Vėlesnės publikacijos: R I 243–244 (I publikacija); Draugas, 1962.X.13, nr. 241, p. 3; BV 259–260; LP 389; Draugas, 1972.X.14, nr. 242, p. 3; MT 239; XXa 96–97.

[VĖJAS STAUGIA, VĖJAS KAUKIA]. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5773. – Atsk. lapas, juodraštis rašalu, tekstas perbrauktas; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Taisymai: I 3 Ir širdis *paguodos* šaukias (1) → Ir širdis *pagalbos* šaukias (2), II 2 *Vėjų* staugime (1) → *Vėjo* staugime (2), V 1–2 *Staugia* vėjas. *Smaugia. Gelia.* / *Kanda* vis skaudžiau... (1) → *Kaukia* vėjas. *Staugia. Šelia.* / *Smaugia* vis skaudžiau... (2), V 3 Mano *sielvartą* bedalią (1) → Mano *aimaną* bedalią (2).

Vėlesnės publikacijos: R I 244–245 (I publikacija); BV 260–261; MT 240; LML 95–96.

[SAULĖ DEBESIS NUDAŽĖ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5772. – Albumas, švarraštis rašalu; nuorašas: ten pat.

Vėlesnės publikacijos: R I 245–246 (I publikacija); BV 261–262; MT 241; LML 96.

EILĖRAŠČIAI, NEĮĖJĘ Į CIKLĄ: [IŠEINU Į VIEŠKELĖLĮ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5719. – Bloknotas, juodraštis; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 233. – Laiškas M. Nemeikšaitei, 1946.VIII.5, švarraštis rašalu, fragmentas (I strofa); 3) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 321. – Tekstas, siųstas H. Balčiūnaitei-

Vaitkevičienei 1946.VII.27–31 laišku iš Birštono, rankraščio fotokopija (originalas pas adresatę).

Vėlesnės publikacijos: Poezijos pavasaris. V., 1969, p. 39 (I publikacija); Jaunimo gretos, 1969, nr. 5, p. 24 (H. Balčiūnaitės-Vaitkevičienės dienoraščių ir B. Sruogos laiškų jai publikacijoje, fragmentas); MT 242; Dvidešimt poezijos pavasarių: 1965–1984. V., 1985, p. 25–26.

[SEKMĄ DIENĄ PO MIŠPARŲ]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5719. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, taisytas pieštuku ir rašalu.

Eil. sukurtas 1946 m. rugpjūčio pradžioj Birštone. Tarp dabartinių I ir II yra išbraukti du posmai:

Žodžio netarei. Tik šventė
Švietė už akių
Galingiau už šventą galią
Psalmių ir giesmių.

Ir visa pilna malonės
Kaip daina – lengva –
Ir pasaulis visas virto
Plaukiančia daina.

Kiti taisymai: IV 3 Kad širdin *manon* atėjo → Kad širdin *gailion* atėjo, IV 4 *Laimė ir* lemtis → *Motina* lemtis → *Pastara* lemtis → *Mylima* – lemtis → *Šventė* ir lemtis.

Vėlesnės publikacijos: Poezijos pavasaris. V., 1969, p. 39 (I publikacija); MT 243; Dvidešimt poezijos pavasarių: 1965–1984. V., 1985, p. 24–25.

[TA PAČIA BERŽŲ ALĖJA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 5719, l. 4. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, taisytas rašalu; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 321; BSMM, inv. nr. (p)1617, laiškas H. Balčiūnaitei-Vaitkevičienei [1946.VII.27–31], rankraščio foto- ir kserokopijos (originalas pas adresatę), fragmentas (I 1–2, V ir VI posmai).

Eil. parašytas 1946 m. liepos mėn. pabaigoje Birštone. Tekstas vos įskaitomas, taisytas, yra du išbraukti posmai – tarp dabartinių I ir II, IV ir V:

Tos pat šakos ir šakelės
Ir žolelės ten pat želia...
O mana Žydri Viešnelė...
Dieve, laiminki jos kelią!

– – – – – – – – – – – – – – – –

It galvažudys klastingas
Ilgesys širdy sustingo,
Tik malda pakeleivinga
Šaukia šaukia (?) nelaimingą.

Kiti taisymai: II 3 Aš *kaip virpantis* šešėlis (1) → *It vidunakčio* šešėlis (1), III 2 *Su nakties migla* (1) → *It diena budri* (1) → *Su diena klaikia* (1), III 4 *Ji iškęs šventa* (1) → *[Ji iškęs] žydri* (1) → *Nugalės dvasia!* (1), IV 2 Kur dain*a* šird*y* skambėjo (1) → Kur dain*om* šird*is* skambėjo (1), IV 4 *Ir svaigino, ir didėjo* (1) → Ir *širdis svaigiai vešėjo* (1), V 2 *Naktį* žmogžudžių (1) → *Skydą* žmogžudžių (1).

Laiško tekste skirtumai du: V 2 *Naktį* žmogžudžių ir V 4 Kaip žvėris *gludžiu* (→ Kaip žvėris *budžiu*).

POEMOS

DEIVĖ IŠ EŽERO. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3983. – Bloknotas, juodraštis pieštuku, pavad. *Žalias ežeras: Svanetų legenda*; greta F. Sologubo, Viač. Ivanovo eil. vertimų; 2) I publikacija*: Deivė iš ežero: Svanetų žemės legenda, V., 1919, p. 31.

Mintis parašyti šia poemą B. Sruogai kilo 1917 m. vasarą keliaujant po Gruziją. Kaip liudija (galbūt remdamasis paties poeto žodžiais) J. Žakevičius, veikalas sukurtas pagal svanetų krašto legendą: „Vienas svanetų skerdžius B. Sruogai papasakojo šį padavimą kaip pasaką", o ši duodanti atsaką, kodėl svanų tautelė, „maža ir toks kraštas uolingas, deginamas saulės" (BSMM, inv. nr. 1366, p. 32–33). Jau vėliau, poemos genezei nemaža dėmesio skyręs literatūrinių ryšių tyrinėtojas J. Skliutauskas taip pat kalba apie poeto kontaktus su kalniečiais anuometinės kelionės po Gruziją metu (ar B. Sruoga buvo pačioje Svanetijoje, neaišku). Kartu jis pateikia gruzinų folkloro specialisto I. Bogomolovo nuomonę apie patį legendos tekstą: tokia legenda Gruzijoje nėra užrašyta, greičiausiai ji – poeto fantazijos vaisius, tačiau pagrįsta atskirais gruzinų, labiausiai svanų, istorijos bei tautosakos motyvais. Pvz., svanai senovėje tikrai gyvenę slėniuose; deivė Dalė – ne tik „žvėrių, miškų ir medžioklės globėja", bet ir „gaivalingos, nuo žmogaus nepriklausomos stichijos valdovė"; „kai kuriose Gruzijos vietose žmonės, norėdami paveikti dievus ir išprašyti lietaus, mesdavo į ežerą juodą katę" ir pan. (*J. Skliutauskas.* Riteris iš Sakartvelo. V., 1972, p. 190–193; taip pat žr. *J. Skliutauskas.* Kaip gimė „Deivė iš ežero". – Literatūra ir menas, 1971.X.30)

Pati legenda B. Sruogos buvo užrašyta ne vien eilėmis: yra likęs ir prozinis jos variantas, savo stilistika šiek tiek primenąs V. Krėvės-Mickevičiaus „Dainavos šalies senų žmonių padavimus". Šis tekstas buvo pasiųstas V. Čiurlionytei-Karužienei, jos archyve ir išliko:

Daugelį metų lalavo ir girdė saulės pasiuntinius sniego pašaknyse skaistus Žalvijos ežeras.

Kuomet ant jo krantų sugulė devyni milžinai, devyni vyšnavi kalnai, kuomet mėlynos pušys vainikais pakrantes pynė – nieks nežinojo.

In ežerą bėgo šniokšdami ir dainuodami devyni kalnų upeliai ir iš ežero jokia upė netekėjo.

Rytą jame šviesiu žaliuojančiu vandeniu saulė prausės, dieną jame giedrus dangus ir vyšnavos viršūnės maloniavos, o naktį jame klajūnes dūšelytes žvaigždės sėjo. Kalnų lengvos stirnos, pakalnėn nuo medėjaus bėgdamos, Žalvijos vengė iš tolo, mitrus aras ties ežeru nė karto neišdrįso pakleketuoti ir perregimi debesiukai, atplaukę ties ežero krantu, pasukdavo atgal.

Aukštoj svanetų žemėj ilgus amžius lalavo dyvinas Žalvijos ežeras, kuriame iš pradžių pradžios gyveno šviesi Dalė, medžioklės dievaitė, visagalė geradėja.

Eidavo svanetai laukų sėtų – trys žyniai, balti seneliai, berdavo ežeran dievaitei šviesiai Dalei sėklos po tris saujas, ir paskui džiaugdavos dėkingi svanetai derliumi ilgą metą, ir linksmas midus gausiai šnekėdavo.

Keldavo svanetų jaunikaičiai karą – Vyriausiojo vado kardą vyriausysasai žynys Žalvijos rasa pašlakstydavo – ir imtynėse šviesi Dalė buvo viešpatni, ir dėkingos svanetų giesmės dievaitę paskui ilgus metus garbino. Bet svanetų vyrai užvis labiau mėgo medžioklę ir eidami grumties su lokiais, ir eidami širmų stirnų gainioti, vienaragių bulių iminėti, ir lengvų briedžių gaudyti – visuomet atnašaudavo dievaitei midaus ragą ir mėlyną vilyčią – ir medžioklė būdavo gausi ir linksma kaip puota.

Ilgus ilgus metus šviesi Dalė svanetų džiaugsmą rėdė ir iš atnašautų vilyčių sau karūną pynė, ir smaginos atnašautu midumi. Kartais danguje iš ežero in kalnus pasirodydavo deganti juosta, iš visokių spalvų lelijų, kurios auga palei ežerą, supinta, visokių varsų kvepmenomis, kurios auga kalnų viršūnėse, išdabinta – ir skaistveidė dievaitė kopdavo tuoju taku iš ežero į kalnus žemės burtais pasidžiaugti, žemės dainas padainuoti, žemės meile pamylėti.

Sako, būk danguje ugninis takas pasirodydavęs visuomet po to, kai kas atneša dievaitei midaus į ežerą, bet aš nežinau, ar tai tikra teisybė.

Kartą tiktai susgalvojo visos šalies jaunikaičiai traukti į medžioklę minkštų lokių pasigaudyt ir atnešė in ežerą tiek sunkaus midaus, kad net visa Žalvija pajuodavo ir putoti pradėjo ir ūžti.

Paskui pasirodė danguj žalia raudona ir vyšnava juosta, ir ilgas ilgas dienas ji taip pasiliko karoti. Dievaitė skaistveidė išėjo į kalnus ir negrįžta.

Tuomet svanetų žemėj prasidėjo baisi kaitra. Javai, kur jūravo kaip vandenynas, parudo ir sužlugo, pievos, kurios augo aukščiau krūtinės ir kvepėjo ir savo kvepmenomis piemenis nugirdydavo, visos išdegė, šuliniai, upeliai, ežerėliai išdžiūvo, – tik viena Žalvija putojos ir ūžė, o skaistveidė Dalė iš kalnų negrįžo.

Nyko bandos, gyvuliai ir paukštės, ėmė nykti ir žmonės kaip lapai, o iš ežero į kalnus ugninė juosta tebekarojo.

Susirinko tuomet svanetų žemės seniai ir galvojo, ir tarėsi, kaip uliojančią dievaitę pabausti, kaip jai už tokią bėdą atkeršyti. Ir nutarė, ir nusprendė – visų didžiausias kerštas būsiąs – tai užgauti dievaitės garbę.

Parinko visų seniausį žynį, užmušė juodą katę ir tarė inmesti Žalvijos ežeran.

Visų seniausias svanetų žynys giminės senių nutarimą išpildė.

Pamėlynavo tuomet visas ežeras, ugninės lelijos visą vandenį suvingino, akmenys iš dugno į paviršių pasikėlė.

Dievaitė Dalė baisiai baisiai užsirūstino.

Pasikėlė didelė vėtra, ir lietus pylė be perstojo daug daug nakčių ir dienų.

Pusė svanetų žemės vandenyje paskendo, upeliai in Žalvijos ežerą taip smarkiai bėgo, o Žalvijos ežeras taip smarkiai vilnis kėlė – kad papjovė devynių kalnų pašaknį, ir visi devyni griuvo ežeran ir užuvertė. Nuo to meto svanetų dievaitė skaistveidė Dalė Žalvijon nebegrįžo.

Kad legendos tekstas su 1917 m. laiškais ir eil. atsidūrė pas V. Čiurlionytę, tik sutvirtina prielaidą, jog poema tais metais turėjo būti parašyta, tačiau

labiausiai tą prielaidą leidžia daryti pirmas kūrinio juodraštis (1): jis yra bloknote su F. Sologubo ir Viač. Ivanovo eil. vertimais, įrašytais į B. Sruogos poezijos vakaro 1917 m. programą. Prieštarautų tam tik P. Andriušio 1939 m. interviu su B. Sruoga, – jame poemėlės sukūrimo laikas nukeliamas į 1918 m. vasarą, kurią poetas praleido Baibokuose: „Čia visos apylinkės knibždėjo belaisvių. Tėvas davė šautuvą, ir aš visą vasarą braidžiojau po pievas kaip laukų sargas. Čia ir parašiau eilių rinkinį „Deivė iš ežero" (plg.: andr. [Pulgis Andriušis]. Balys Sruoga – deivių, didvyrių ir paprastų žmonių dainius. – Žiburėlis, 1939, nr. 20, p. 168). Tikėtina, jog poetas arba straipsnelio autorius apsiriko: tą vasarą iš tikrųjų buvo rengiamas arba eil. rinkinys, arba eiliuojama kitos stilistikos poemėlė „Jūrūnas", kurios parašymo laikas taip pat nėra tiksliai žinomas. Galima ir kita hipotezė: 1918 m. vasarą poemėlė buvo redaguojama ir galutinai parengta. Išlikęs poemos juodraštis (1) ir galutinis poemėlės tekstas (2) pastebimai skiriasi. Buvo taisoma keliomis kryptimis. Pirmiausia, B. Sruoga išplėtė, paryškindamas ir praturtindamas, arba tiesiog perkūrė poetiškai neįtaigias vietas, vietoj „standartinių" eilučių pateikdamas gerokai „puošnesnį" poetinį vaizdą. Štai keli būdingesni tokio taisymo pavyzdžiai: Vieni turi margas plunksnas, / Miklius sparnus ir skrajoja, / [suvilioja?] šviesią saulę (1) → Antri, drąsūs, bures skečia, / suposmuoja tinklus, šydus, / suvilioja aušrą anksčią / ir su vėtra drauge dangos, ir su žvaigždėms kelią lemia... (2); Daugel daugel metų amžių / Žalias ežeras vaidenos (1) → Tartum žalio deimantužio / pasiklydęs debesėlis, / ežerėlis tyvuliavo / daugel amžių, daugel metų (2); Ir visa Svanetų žemė / derlium džiaugės [– – – – – –] / Ežerai midaus tekėjo (1) → Ir bujojo palei uolas / riešutai ir kukurūza, ir prinokę vaisiai saulėj / žiburiavo, linko / žemėn, – / ir pakalnei džiaugsmas didis, / ir dievams smagi gadynė (2); Tai žynys vyriausias vado / Ežero rasoj pamirko / Šviedrų kardą, kalaviją (...) (1) → Tai vyriausias vadas šlakstė / ežero bangų putomis kalaviją šviedrūnėlį / ir saulėtakį bangose / nuo aušros lig nakčiai sekė (2); Bet svanetų vyrai šaunūs / Mylimiau į kalnus kopo: / Lengvas stirnas pavaikytų, / Aukštus briedžius pagainiotų, / Bulius vienragius pagaudyt, / Po mėlynes pasimiklint! (1) → Bet svanetų vyrai šaunūs / lauktą dieną mylimiausią / in kalnų viršūnes kopo – / ten, kur mankštos lengvos stirnos, / šviesūs briedžiai gūrinėja / po lelijas, rododendrus, / meškos kepinasi saulėj / ir liuosybėje ištvirkę / akmenis pakalnėn rita (2); Išdegė sultingos pievos, / Pušys mėlynos nuvyto (1) → Išmirė sultingos pievos, / pušys gaužėsi smalingos, / ežerai nuseko, upės (2); Žmonės skundėsi, raudojo / Jokios maldos nepadėjo / Jokios atnašos negydė / Didžią bėdą, vargą didų (1) → Žmonės aimana paplūdo, / maldas dėjo krupulingas, / graudulingai aukas degė. / Bet negydė joks meldimas / didžią bėdą, vargą didį (2); – Vyrai, – tarė ir pakilo / Tartum senas barsas pulti / Ant nekenčiamo medėjaus / Ir ugnis akys' jo degė / Kaip kinžalo ašmenyse (1) → – Vyrai! – tarė ir pakilo, / ir per baltą rūstų veidą / šiurpuliai perbėgo ūmūs / ir sustingo. Vien akyse / degė klaikūs žiburėliai (2); Mes aukų dievaitei klojom / Pilnus ežerus ir pievas. / Per naktis kalbėjom maldas... (10 → Daug aukojom mūsų

deivei... / Pievose kudmentai rūksta, / Šaukia kraujas atpirkimo... (2); Žmones, gyvulius pagirdė, sunaikino visą kraštą (1) → O praeivį pabaldūną, / Kai pamato besislankant ... (2). Vienas, antrasis, posmas (*Žvainos pievos ir pakalnės*) pakeistas visai; buvo: O jei mano senos rankos / Suvirpėtų draug su stygom / Ar žila sukluptų galva / Ir pamirštų kokį vardą, / Prašom blogu nelaikyti (1). Pora posmų prirašyti naujai, juodraštyje jų nėra: *Rytą saulė patekėjo* ir *Sudrebėjo senio veidas*. Pastangos turtinti raišką matyti ir kitur: IV 4 Pušys *mėlynos kerojos* (1) → Pušys *pynėsi smalingos* (2), V 2, 3 Iš po sniego *minkšto guolio, / iš ledyno krikštolinio* (1) → iš *po sniego spindulingo, /* iš ledynų *linožiedžių* (2), IX 2 *Purion dirvon* sėklą bertų (1) → *Į grumstynus* sėklos bertų (2), XX *Stojos* kaitra neregėta → *Degė* kaitra neregėta (2), *Saulė spigino per dieną* (1) → *Dieną saulė neatslūgo* (2), Vilnis *juodas ir putotas* (1) → Vilnys, *lengvas šėlunėles* (2), Danguje *gi – karo juosta* (1) → Danguje – *vylingas laikas* (2).

1919 m. poema buvo išspausdinta atskira knyga „Švyturio" spaustuvėje, – tai nedidelis, bet puošnus leidinys, kuriam viršelį ir vinjetes nupiešė dail. V. Jomantas. Knyga susilaukė trijų recenzijų – A. Jakšto (Draugija, 1919, nr. 4–6, p. 267–270), Kibildos (slapyvardis; Laisvė, 1919.VI.28, nr. 78) ir L. Giros („Kūrybos pradas mūsų raštijoje". – Veja, 1919, nr. 1, p. 12–14; nr. 2, p. 11–14, B. Sruogai skirta trečioji šio str. dalis).

Vėlesnės publikacijos: BV 265–269; MT 247–257; GG 48–56.

JŪRŪNAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 5718. – Mašinraštis, 3 p. (kūrinio pradžia I–VIII posmai), pavad. *Daina apie Juruną;* 2) LLTIR, f. 1, b. 5717. – Švarraštis rašalu, taisytas pieštuku, 31 p., pavad. *Žemės dainuotė;* 3) I publikacija: Naujienos, 1922.XII.23, nr. 301 (atspaudai: LLTIR, f. 1, b. 5784; A. Samulionio archyve).

Tiksli parašymo data ir aplinkybės nežinomos. V. Sruogienė yra spėjusi, jog poemėlė sukurta per pirmąjį semestrą Miunchene (1981.VI.27 laiškas A. Samulioniui), tačiau paskui tuo suabejojo: „Niekad Balys man apie tą legendą nesakė (gal neatsimenu)" (1987.XI.26 laiškas A. Samulioniui). Atrodo, jog kaip tik apie šį kūrinį B. Sruoga kalba 1921.XI.29 laiške V. Krėvei-Mickevičiui, tuometiniam žurnalo „Skaitymai" redaktoriui: „Jei spausdinsi mano legendą, tai atsiųsiu naują eilių pluoštą „Miestas" (LNMBR, f. 9, b. 71). „Skaitymuose" *Jūrūnas* nepasirodė, pirmasyk buvo išspausdintas „Naujienose" 1922 m. gruodžio mėn. „...gavau „Naujienas" – ten mano nelaiminga legenda, pora eilių, pora straipsnių", – rašė B. Sruoga V. Daugirdaitei-Sruogienei 1923.I.12 laiške (LLTIR, f. 53, b. 659). Lietuvoje šis kūrinys pirmąsyk buvo publikuotas 1966 m. iš „Naujienų" nuorašo, kurį rinktinės „Bangų viršūnės" sudarytojams atsiuntė V. Sruogienė.

Išlikę autografai nuo „Naujienų" teksto skiriasi nedaug, labiau pirmasis: I 5 O pagirdžius jį – *užugdyt* (1) → ...*susupti* (3), I 8 *Vaisių žemėje pribrendint* (1) → *Vaisiaus sėja žemėj gundyt* (3), II 3 Kaip ir grūdui – *keliauninkui* (1) → kaip ir grūdui *palšo kūno* (3), II 5 *Ir prieš vėją tiesi galvą* (1) → *Ir su vėju susipaistai* (3), V 4 Ir žmogaus *darbai mažėliai* (1) → ...*mažyčiai* (3), VI 2–3 kaip *kadais senoj*

senovėj, / kai jaunyste saulė *džiaugės* (1) → kaip *tai kitą kartą buvo, /* Kai jaunystėj saulė *rodės* (3). Antras autografas po, matyt, vėlesnių taisymų pieštuku beveik tapatus „Naujienų" tekstui.

Vėlesnės publikacijos: BV 280–315; MT 259–287; GG 93.

GIESMĖ APIE GEDIMINĄ. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3911, l. 9–26. – Juodraštis pieštuku, pavad. *Gedimino sapnas;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3911, l. 1–8 ir vienas kito formato lapas, juodraštis pieštuku, fragmentai: *Stumbro medžioklė, Vilniaus miestas iš senovės, Niekas niekas iš gyvųjų, Anksti rytą su aušra, Miškas ūžia, gaudžia, šlama;* 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3911. – Juodraštis rašalu, taisytas rašalu ir pieštuku, 44+2 l.; 4) Autografas: BSMM, inv. nr. 16, mašinraštis B. Sruogos taisytas, 3 p., su numatomų iliustracijų sąrašu; 5) Autografas: LTMM, ED 9941/A 221, inv. nr. 22. – Mašinraštis (siųstas „Židiniui"), pavad. *Posmai apie Gediminą,* jo pabaigoje autoriaus įrašyta pastaba: *Persispausdinti draudžiama (ypač chrestomatijoms);* 6) I publikacija: Židinys, 1937, nr. 11, p. 414–417, fragmentai, pavad. *Posmai iš Giesmės apie Gediminą: Gedimino tostas prie ugniakurio; Gedimino stovykla; Vilniaus katedra, Gedimino rytas;* 7) II publikacija*: GG 64, viršelis ir iliustracijos M. Dobužinskio.

Giesmė apie Gediminą, pasak J. Čiurlionytės, buvo sumanyta kaip eiliuotas vaizdelis radijui, vaikų valandėlėms, kurias tuo metu ji organizavo. Eteryje vaidinimas nuskambėjo 1937.X.10 (rež. J. Monkevičius). Yra likęs B. Sruogos 1937.X.18 pareiškimas Valstybės radiofono direktoriui (LNMBR, f. 47, b. 1349), kuriame prašoma 100 Lt honorarą, skirtą autoriui už „Gedimino sapną", išmokėti aktoriams, nes jie padarė 12 repeticijų, suvaidino ir už tai negavo nė cento, kaip ir pats kompozitorius. Kartu aiškinamos bendrosios vaikų dramaturgijos bėdos radiofone („savos" laidos apmokamos 55,5 Lt, vaikų dramaturgija – 1,66 Lt už minutę) ir apskritai ginamos autoriaus, kūrėjo, teisės.

Šis draminis kūrinio variantas yra išlikęs (1). Prasideda jis nuo veikiančiųjų asmenų sąrašo: Sakytojas, Gediminas, Lizdeika, Verkelis, Minia. Tiesa, iš pradžių Verkelis nefigūravo, – jo vietoje veikė Baruolis (tai B. Sruogos prosenelio iš motinos pusės pravardė), tik vėliau, koreguojant ir sąrašą, ir patį tekstą, šis veikėjas buvo pervadintas taip, kaip dabar įprasta. Patį kūrinį sudaro trys didelės, skaičiais išskirtos scenos: stovyklos įrengimas ir puota, sapnas, sapno išaiškinimas. Tekstas prasideda nuo Sakytojo žodžių, miško fone šlovinančių senovės Lietuvą, jos valdovus, Gediminą, po to pasigirdęs trimitas ir medžioklės maršas atlydi į sceną patį kunigaikštį, Verkelį ir karius, puotaujama, duodamas ženklas miegui ir Sakytojo lūpomis piešiamas įmingančios stovyklos vaizdas. Jį keičia Gedimino sapnas, o šį, po pradinių Skaitytojo komentarų, du kunigaikščio pokalbiai – su Verkeliu ir Lizdeika. Paskutinius karių žodžius vėl palydi giesmė–maršas. Faktiškai tai atitinka (ir gana tiksliai) vėlesnę poemos konstrukciją: pirma dalis – I–VII skyriai, antra – VIII, trečia – IX–XIV skyriai. Tačiau draminis variantas pastebimai siauresnis. Jame nėra kai kurių poemoje svarbių epizodų: tauro medžioklės (iš III sk.), Vilniaus katedros apoteozės, legendinio Lizdeikos biografijos ir žynio atkvietimo epizodų

(poemos X–XIII sk.). Du finaliniai – Verkelio ir Lizdeikos – pokalbiai sujungiami labai paprastai: palieptas atvesti Lizdeiką, Verkelis iš karto praneša: *Kunigaikšti! Aš tuojau... / Ne! Ateinant jį matau. / Štai ateina jis patsai. / Sveikinas su juo kariai. / Už akimirkos trumpos prieš tave jis atsistos!* Kita vertus, draminiame variante gerokai glaudesni, gretinant su poemos fragmentais, ir Sakytojo žodžiai, nors šiaip jau pats tekstas nuo analogiškų poemos vietų skiriasi palyginti nedaug. Vienintelė išimtis – kunigaikščio tostas. „Gedimino sapne" jis ne tik trumpesnis, bet ir blyškesnis:

Mano mylimi, draugai!
Kelsime taures nūnai,
Kad stiprybė mūsų augtų
Ir kad priešai nesulauktų
Mūsų nuovargio dienos –
Netaršytų Lietuvos!
Kad tėvynė augt, žydėtų!
Kad ranka mum nevirpėtų,
Kai kaip viesulas staigus
Ginsim tėviškės laukus!
Kelkim taurę. Tegu bus
Šis putojantis midus
Ne tik poilsio linksmybė,
Bet ir auganti stiprybė.

Perdirbant kūrinį į poemą, akivaizdžiai praplėsti Sakytojo žodžiai transformavosi į tekstą „nuo autoriaus" ir faktiškai sudarė poemos pamatą, o dialoginės scenos liko kaip savotiški draminio teksto reliktai. Buvo prirašyti ir keli papildomi fragmentai: iš pradžių stumbro medžioklės epizodas bei X, XII ir XIII skyriai (2), o galiausiai – ir XI skyrius (trečiame juodraštyje jo dar nėra). Visą laiką, tegu palyginti nedaug, buvo taisomas ir pats poemos tekstas – kaip ir kitur, ieškoma vaizdingesnio, emocingesnio žodžio, taisomos kirčio klaidos ir pan. Štai keletas tokių būdingesnių atvejų: *Nuklydai* it debesėlis / *Mėnesienoje lengvoj, – / Pasinėrei it šešėlis /* Miško gaudžiančioj dainoj (3) → *Nuplaukei* it debesėlis / Miško gaudžiančioj dainoj, – / *Tartum sielis Nemunėlio / Mėnesienoje melsvoj* (7); Ir apjuosia šydų šydais... / Rūmus, bokštus ir *šlaitus, –* / Ten prieš *amžius* septynius (1, 3) → ... / Rūmus, bokštus ir *gėlynus, –* / Ten prieš *šimtmečius* septynis (7); Ir taurus, ir augalotas / Tartum *ąžuolas šakotas* (1, 3) → *Garbanotas ir taurus, /* Tartum *uosis stamantrus* (7); Priešai *vardo to bijojo, / Nes visi gerai žinojo, / Kad ranka jo jiem sunki* (1, 3) → Priešai *ir pikti kaimynai / Žino ranką Gedimino, – / Kad kaip griausmas ji smagi* (7); Miško *ūžianti* daina (3) → Miško *supanti* daina (7); Lyg *skardus trimitas* vario" (3) → Lyg *trimitas žalio* vario (7); *Susitiksime* kovoj (3) → *Susikibsime* kovoj (7); Ir širdies *saldybę sėja, – /* Rodos, *kužda tau į sielą: / Koks pasaulis mūsų mielas*! (3) → Ir širdy *linksmybę* sėja, – / *Seka pasaką senyvą, / Kad pasaulis meile gyvas!* (7); *Niekur nieko! Slenka dūmai / Lyg rūkuos paskęsta krūmai* (3) → *Viskas vietoj. Tartum krūmai / Stiebiasi, šakojas*

dūmai (7); Ir sapnų *ženklus* žinau (3) → Ir sapnų *raktus* žinau (5); *Džiaugsmą, palaimą* atstoja (3) → *Mylinčių sapnus* atstoja (7); Te lietuviui Vilnius bus / *Meilė, palaima*, dangus (1,3) → ... *Meilės džiaugsmas ir* dangus (7).

Pirmąsyk fragmentai iš poemos buvo publikuoti „Židinyje" 1937 m. pabaigoje. Matyt, autorius jautė kūrinio pobūdį, nes, siųsdamas tekstą į žurnalą, pats pridėjo redakcijos prierašą, jog šiuos fragmentus persispausdinti draudžiama, ir redakcija jį išspausdino. Atskira knyga poema pasirodė 1938 m. pradžioje 4 200 egz. tiražu su gražiomis dail. M. Dobužinskio iliustracijomis. Pasipylė recenzijos, – dažniausiai nedidelės, bet, kaip liudija vienas iš jų autorių A. Vengris, poeto priimtos labai jautriai, su dėkingumu. Apie šį kūrinį rašė A. Vengris (Jaunasis ūkininkas, 1938.III.3, nr. 8; Naujoji romuva, 1938, nr. 15–16, p. 381), B. Brazdžionis (MV, 1938, nr. 3, p. 19–20, parašas *V. Nem.*), slapyvardžiais ir kriptonimais pasirašę *J.V.* (Lietuvos aidas, 1938.III.5, nr. 100), A.M. [A. Miškinis?] (Dienovidis, 1938, nr. 4, p. 195–196), J. Šarūnas (Mūsų Vilnius, 1938, nr. 9, p. 162), *L.K.* [L. Kuodis?] (Mokslo dienos, 1938, nr. 5–6, p. 331–332), *P. Agrastaitis* (Draugija, 1938, nr. 13–14, p. 446–447, *A.Kr.* (Židinys, 1939, nr. 12, p. 753–754). Šį pluoštą papildo knygos charakteristikos įvairiose literatūrinėse metų apžvalgose (*M. Kiškutis.* Knygos knygelės. Vyturys, 1938, nr. 11, p. 20–21 ir kt.). Beveik visi recenzentai kalbėjo apie patriotinius poemėlės užmojus (kai kurie net prisimindami Vilniaus klausimo aktualumą), nuotaikingus, sudvasintus senovės girių vaizdus, veikėjų, ypač Gedimino, gyvumą, eiliuoto pasakojimo lengvumą, nepretenzingumą ir grožį („žaisminga žodžių banga", „tikrai smagus keturpėdis chorėjas"), apie dialogus, pagyvinusius veiksmą, tik kaip ištęstas vienoje iš recenzijų paminėtas sapno epizodas. Giriamos M. Dobužinskio iliustracijos, pranašaujama, jog poemėlė turėtų patikti jaunimui.

Po Antrojo pasaulinio karo pasirodė du nauji *Giesmės apie Gediminą* leidimai, abu JAV, abu rašytojo šeimos iniciatyva. Pirmąjį, 1952 m. išleistą „Terros" leidykloje 700 egz. tiražu, apipavidalino žinomas grafikas V. Petravičius. Jis ne tik iliustravo poemą, bet ir ranka perrašė visą jos tekstą. Originali didelės meninės vertės knyga vis dėlto neturėjo pasisekimo tarp išeivijos skaitytojų – daugelis skundėsi sunkiai galį išskaityti stilizuotą „rankraštinį" tekstą. 1982 m. buvo išleistas perfotografuotas *Giesmės apie Gediminą* leidimas, iliustruotas M. Dobužinskio.

Lietuvoje poema po karo ištisai buvo perspausdinta kelis kartus, tačiau tik „Raštuose" arba rinktinėse.

Vėlesnės publikacijos: V, 1938, nr. 2, p. 2–5, fragmentai; Lietuvos aidas, 1938.III.5, nr. 100, fragmentas; Žiburėlis, 1939, nr. 20, p. 170, fragmentas; V, 1939, nr. 15, p. 217–220, fragmentas; *V. Daugirdaitė-Sruogienė* Lietuvos istorijos vaizdai ir raštai. I. K., 1939, p. 106–108, 113–116, fragmentai; *B. Babrauskas.* Lietuvos keliu, d. 2. Weilheim-Teck, 1947, p. 13–14, fragmentas; J. *Ambrazevičius, A. Skrupskelienė, A. Vaičiulaitis.* Naujieji skaitymai. Bostonas, 1953, p. 204–205, fragmentas; R I 169–209; *A. Tyruolis.* Ten, kur Nemunas banguoja. Čikaga, 1962, p. 30, fragmentas; Tėvynės balsas, 1965 (birželis), nr. 48, fragmentas; BV

316–366; GT 181–183, fragmentas; *S. Jonynienė*. Tėvų šalis. Chicago, 1964, p. 92; 2-as leid. – 1986, p. 320, fragmentas; Vilniaus mūrai. V., 1973, p. 59–76, fragmentai; Lietuvių vaikų poezija. V., 1980, p. 102–105, fragmentas; MT 289–325; *E. Prėskienienė*. Gimtinės žodis. K., 1984, p. 70–71, 95–126; Lietuvos istorija grožinėje literatūroje. K., 1990, p. 22, fragmentas; GG 17–46;

ANKSTYVOJI POEZIJA

DUOKITE DARBO. 1) Autografas*: MACBR, f. 12, b. 262, p. 7. – Rankraštis, parašas *Ilgunas*. 1911.III.6.

KENTĖSIU UŽ LAIMĘ ŽMONIJOS. 1) Autografas: MACBR, f. 12, b. 262, l. 6–7. – Švarraštis rašalu, pavad. *Tegul taip bus*, parašas *Ilgūnas. 6–III–11*; 2) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 22. – Pluoštas eil., siųstų kažkuriai redakcijai, švarraštis rašalu, pavad. *Kentėsiu už meilę žmonijos*, parašas *Anga Prometėjus* (siųsta kartu su eil. *Klerikalų himnas, Audra, Liūdnos valandos, Žalios lankos*); 3) I publikacija*: Rn, 1912.IV.14(27), nr. 15, parašas *Svajus*.

Teksto skirtumai: I 4 Prikaltas *grandėtims* kietai (1, 2) → Prikaltas *grandinėms* kietai (3), IV 1 Šalin visi tamsos *vergai* (1) → ...*vergėjai* (2, 3), IV 3 Šalin visi prispaudėjai (1, 2) → Šalin visi jūs prispaudėjai (3).

PRIE KARSTO M.K. ČIURLIONIO. 1) Autografas: LLTIR, f. 26, b. 134. – Eil. siųstas „Lietuvos ūkininko" redakcijai, švarraštis rašalu, pavad. *M.K. Čiurlioniui*, parašas *Ilgunas*, su laišku redakcijai; ant teksto redakcijos prierašas: *Net. IV–18*; 2) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 44–46. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

Eil. parašytas ir tuoj iš Panevėžio siųstas spaudai (1911 m. balandžio mėn.) tuoj po M.K. Čiurlionio mirties. Nedatuotame lydraštyje „Lietuvos ūkininko" redakcija prašoma paskelbti laikraštyje šį eil. (*Ilguno slp.*) bei keletą korespondencijų, kurių tekstai irgi pridedami. Visos medžiagos redakcija, atrodo, nepanaudojo. Vėliau tekstą B. Sruoga persirašė į pradedamų eil. sąsiuvinį. Svarbesni tekstų taisymai: I 1 Saulė *maloniai* į žemę žiūrėjo (1) → ...*maloni*... (2), II 3 Ir skardžios *dainelės* → Ir skardžios *jų dainos* (2), III 4 *Nes tokiu jai nebėra daugiaus* (1) → *Ir jis negyvas jau daugiau* (2), VI 3, 4 Ten linksmas *jis bus, su daile begyvenąs, / Tik trokškim, kad laimę rastų* (1) → Ten linksmas *kiekvienas, amžinybėj gyvenąs, / Ant pamato dėsnių aukštų!*.. (2)

LIŪDNA, LIŪDNIAU IR LIŪDNIAUSIA. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 25. – Atsk. lapas, siųstas spaudai (tekstas iš „Lietuvos žinių" archyvo), švarraštis, parašas *Svajus*, red prierašas: *netinka / ats.*; 2) I publikacija*: Rn literatūros priedas, 1911.XI.5, nr. 44, parašas *Svajus*.

Tai iš viso pirmas publikuotas B. Sruogos eil. Tekstas, siųstas „Lietuvos žinioms", nuo spausdintojo gerokai skiriasi:

Oi liūdna matyti artoją brolelį,
Kursai jau pavargo beardamas žemę,
Kurs kelias kas dieną ankstybą rytelį,
Paskiaus tiktai bėdas ir vargelius semia.

Liūdniaus paveizėti kentėtojų būrin,
Ką kenčia dėl labo tėvynės jaunos,
Į savo nelaimes ir bėdas nežiūrint,
Jie trokšta jai laimės linksmios.

Liūdniausi pažvelgti į išgamą kokį,
Pardavusį kūną ir sielą velniams;
Kur broliams–tautiečiams kilpų visokių
Pridarė, norėdams įtikt svetimiems.

SUGRĮŽK, MIELASIS! 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3978. – Bloknotas, juodraštis, pavad. *Sugrįžk meilingas*, ištisai nubrauktas, sunkiai įskaitomas tekstas; 2) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 8–10. – Eil. sąs., švarraštis rašalu.

Teksto skirtumai nežymūs, mažinta pasikartojančių žodžių: I 2 *Svajonę* svajojo (1) → *Liūdnai* vis svajojo (2), I 6 *Galvelė pilna* mieliausio (1) → *O mintys vis prie brangiausio* (2), II 4–5 *Vėjas* niūniuoja, / *Šakos siūbuoja* (1) → *Vėjelis* niūniuoja, / *Šakeles linguoja* (2), V 3 Tenai *paguldyta* (1) → Tenai *vienutis paguldys* (2). Skirtingas ir grafinis strofų grafinis pavidalas.

AUŠRUŽĖ PRAŠVITO. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 3. – Eil. sąs. (apie 1911– 1912 m.), švarraštis rašalu.

SUDIEU, TĖVYNĖ. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 4–6. – Eil. sąsiuvinis (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

NULIŪDĘS ŠAUKSMAS. LLTIR, f. 21, b. 22. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai (Lž ?), švarraštis rašalu, parašas Anga Prom*etėjas*, pavad. *Liūdnos valandos (Elegija)*; 2) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 6–8. – Eil. sąsiuvinis, švarraštis rašalu.

Spėjama parašymo data – 1911 m. Pirmas autografas – be paskutinio posmo, kiti skirtumai: IV 3 Sakykit, *kieno čia* „prajovai" (1) → Sakykit, *iš kur tie* „prajovai" (2), VI 4 Nes *jau visos pražysta* puikybės dvasia (1) → Nes *visos perimtos* puikybės dvasia (2) ir dar keletas kitų smulkmenų.

AUDRA. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 22. – Pluoštas eil., siųstų spaudai (Lž ?), švarraštis rašalu, parašas *Anga Prometėjas.*, su laišku lydraščiu; 2) I publikacija*: Rn 1912.IV.14(27), nr. 15, parašas *Svajus.*

Taisymai daugiausia redakcinio pobūdžio, kai kurie „Rygos naujienų" redakcijos: V 3 *Triuso*, vargsta, *eina keliais* (10 → *Triūsia*, vargsta, *eina, kelias* (2), VI 2 Plėšia širdį *iš nasrų* (1) → Plėšia širdį *per nasrus* (2), VII 4 Dar *nuilso* ne visai (1) → Dar *pražuvęs* ne visai (2, prieš dvi eilutes buvo *prailso*), VIII 2 Ir vėl imas *vargą kęst* (1) → Ir vėl imas *jungą nešt* (2), VIII 4 Ir vėl *reiks jau jungą nešt* (1) → Ir vėl *reikia vargą kęst* (2).

ŽALIOS LANKOS. 1) Autografas*: LLTIR, f. 21, b. 22. – Eil. pluoštas, matyt, siųstas kažkuriai redakcijai (gal Lž), švarraštis rašalu, be datos, su laišku lydraščiu.

SVAJONĖS. 1) I publikacija*: Rn, 1912.I.7(20), nr. 1, parašas *Svajus*. Autografo nerasta.

Spėjama parašymo data: 1911–1912.I.7.

DAINUOK, DAINIAU! 1) I publikacija*: Rn, 1912.I.21(II.3), nr. 3, parašas *Svajus.*

OI VARGŠE ŽEMELE!.. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 14–16. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu, pavad. *Oi vargšė žemelė...* 2) I publikacija*: Rn, 1912.I.28(II.10), nr. 4, parašas *Svajus.*

Taisyta mažai: V 4 Kaip vėjas *siūbuoja* miškus (1) → Kaip vėjas *linguoja* miškus (2), VII 4 Jinai čiulbėjo *meiliai* (1) → Jinai ten čiulbėjo *gražiai* (2).

KAD BŪČIAU DAINIUS... 1) I publikacija*: Rn, 1912.I.28(II.10), nr. 4, parašas *Svajus.*

KLERIKALŲ HIMNAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 22. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai (Lž?). – Švarraštis rašalu, su lydraščiu, parašas *Anga Prometėjas;* 2) I publikacija*: Rn, 1912.I.28(II.10), nr. 4, parašas *Kaušas* (virš. pavad.: *Juokų skyrius*).

ATEIS IR MUMS PAVASARĖLIS... 1) I publikacija*: Rn, 1912.II.4(17), nr. 5, parašas Svajus.

„POETŲ" ŠIRDUŽEI...? 1) I publikacija*: Rn, 1912.II.4 (17), nr. 5, parašas *Svajus.*

[IR DAINIUS PERSTOJO DAINAVĘS DAINAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 10–12. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3914, p. 3–4. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis, Panevėžys,* su red. prierašu: *Ne.*

Tekstai beveik nesiskiria.

SONETAS. (Po plačią Lietuvą). 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3917. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis. Panevėžys 20/II 12.*

[JAU AUŠTA, BROLUŽI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 136. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3917. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis.*

Autografų eilė neaiški. Teksto skirtumas: I 2 *Tai dirbti* pradėk (1) → *Darbuoties* pradėk (2).

MŪZAI! 1) Autografas:*: LLTIR, f. 1, b. 3917. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis.*

GAL? 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 46–47. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu, pavad. *Jai* (sekimas); 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3917. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, pavad. *Jai,* parašas *Kaunis. Panevėžys 5/III 12;* 3) I publikacija*: Rn 1912.VI.30(VII.13), nr. 26, parašas *Kaunis.*

Autografų eilė neaiški. Teksto skirtumai: I 1 *Tav* mylėjau vasarėlėj (1, 2) → *Tave* mylėjau vasarėlėj (3), II 2 Širdis *plasta* vis silpniau (1, 2) → Širdis *mušas* vis silpniau (3), III 1 Ką daryt? *Juk* man nešildo (1) → Ką daryt? *Jog* man nešildo (2, 3), III 3 Šaltą *kūną* pamaži (1) → Šaltą *sielą* pamaži (2, 3), IV 2 Aš skrebučius *pa*mesiu (1, 2) → Aš skrebučius *nu*mesiu (3), IV 3 Pas *tave jog vėl,* meiluže (1) → *Ir pas tav tada,* meiluže (2) → *Pas tave jog aš,* meiluže (3), IV 4 *Tikrą* meilę atrasiu (1) → *Jog vėl* meilę atrasiu (2) → *Šventą* meilę atrasiu (3).

Kitos publikacijos: R I 41.

SONETAS (Kada gi išauš mums laiminga dienelė). 1) I publikacija*: Rn, 1912.III.17(30), nr. 11, parašas *Svajus.*

ŽIEMA. 1) I publikacija*: Rn, 1912.II.4.(17), nr. 5, parašas *Svajus.*

VITA ALORSUM MORS? 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3978. – Užrašų knygelė (1911–1912 m.), juodraštis pieštuku, du pirmi posmai nubraukti; 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 20–24. – Eil. sąs., švarraštis rašalu; 3) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3918. – Eil. pluoštas, siųstas kažkuriai redakcijai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis. Panevėžys, 1912.III.18* (greta K. Balmonto, A. Asnyko, Maikovo eil. vertimų).

Eil. pradžia redaguota mažai, daugiausia tikslinti atskiri žodžiai (*dvasiai* → *širdžiai, verkimo* → *šaukimo, sieloj* → *dvasioj*) ar eilutės (Keliauju *pilnybėn* → Keliauju *aukštybėn,* Po kojomis *auga* → po kojomis *žydi,* Nors *spaudžia man* širdį → Nors *slopina* širdį, ir *skelbiu vis* meilę → Ir *žadinu* meilę. Pagrindinis skirtumas – sąs., lyginant su tekstu, siųstu redakcijai (3): nėra VII ir XIV posmų, o po XV posmo, vietoj paskutinių dviejų, yra visai kitas, kiek ilgesnis, tekstas:

O minia tik juda
Tik juda žemai...
Krūtinėn man grūda
Ji kardą giliai...
– – – – – – – – – – –
– – – – – – – – – – –

Ir *viskas* pranyko,
Tai sapn*as tiktai,*
Bet saulė *pakilo*
Ir švieč*ia* aukštai.

Man prakaitas šaltas
Ištriško kaktoj,
Ir kaip prasikaltęs
Pašokau aš tuoj.

Man gaila paliko,
Kad snaudžiau sode,
Saulutė kai spindi
Skaistam tyrume!..
– – – – – – – – – – –
– – – – – – – – – – –

Vita alorsum mors (lot.) – B. Sruogos, matyt, apsirikta: turi būti *aliorsum.* Reikėtų versti: *Gyvenimas, kitaip tariant mirtis* (arba šiuo atveju gal: *Ar gyvenimas ne panašus į mirtį?*).

ANT PRABOČIŲ KAPO. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 19–20. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937. – Tekstas, siųstas „Aušrinės" redakcijai, švarraštis rašalu, su red. taisy-

mais, parašas *Kaunis, Panevėžys 20/III*, red. prierašas: *Spausd. 1912 Nr. 18;* 3) I publikacija*: Aušrinė, 1912, nr. 18, p. 145, parašas *Kaunis. Panevėžys 21/III*, Paantraštė: *Sonetas.*

Autografų eilė neaiški. Redaguojant siekta teisingų kirčių (*Čia vieni* jūs gulit; *tik vieni, jūs vieni* → *vieni jūs; tik pilka* gegelė → *pilka tik* gegelė), natūralesnės frazės (*Į grožę pavasario jauno* nežiūrit → *Į jauno pavasario grožę* nežiūrit), tikslesnio rimo (pelėda *vargšė* → pelėda *pušyj*, rimuojama su *lopšyj*). Kiti taisymai: II 1 *po žemėms*, užrausti giliai (1, 2) → *žeme beužkloti*, užrausti giliai (3), Už kalno, už *miško* (1) → Už kalno, už *upės* (2, 3).

BIRŽŲ PILIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 47–48. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Rn, 1912.IV.21(V.4), nr. 16, parašas *Svajus.*

Tekstai beveik nesiskiria, daugiau įvairuoja rašyba (griaužė → graužė, gėdėjos → gėdijos, senovės → senobės, gerybės → gėrybės).

[AR NE ILGU BE BOČIŲ TAU, MILŽINŲ MŪRE]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 88. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Rn 1912.IV.21(V.4), nr. 16, parašas *Svajus.*

Spausdinant šiek tiek taisytas I posmas: I 2 ...atminęs *tu juos* (1) → atminęs *senovę* (2), I 3 jie ramiai sau *ten* guli (1) → jie ramiai sau guli (2) (tikriausiai korektūros klaida), I 4 *anuos* (1) → *tu juos* (2). III ir IV posmai rankraštyje visiškai kitokie:

> O, ežere didis!.. *Ko tyli krantuose?..*
> *Ko vilnys išnyko nuo tavo skruostų?*
> *Kada gi vėl laisvai, kaip pirma, banguosi,*
>
> *Ir gąsdysi sielą baikštuolių-vergų?*
> *Atsiminkie senovę liūdnioj valandoj –*
> *Ilgėjimos skausmą nutildyk gamtoj!..*

DAINIUS. 1) Autografas: LLTIR f. 53, b. 533, p. 12–14. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu, su dedikacija: *Skiriu dr-gei J. V-ei;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3913, l. 1–3. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, parašas *Kaunis. Panevėžys 13/V,* su dedikacija: *Skiriu dr-gei J. V-ei.*

Parašymo data: 1912.V.13. Autografų eilė neaiški; tekstuose skirtumų nedaug: I 3 *miškelis* (1) → *šilelis* (2), VI 2 *Linksmios* valandos (10 → *Tokios* valandos (2), VI 4 *Laisvai* tau dainuos (1) → *Linksmai* tau dainuos (2).

Juzefa Verbickaitė – B. Sruogos bičiulė. Pirmoji, skausmingai išgyventa meilė, tuomet sukėlusi daug sumaišties ir apkalbų. Juos siejo dramos ir muzikos mėgėjų draugija „Aidas", veikusi Panevėžyje nuo 1906 m.

GEGUTĖLE, KO KUKUOJI?.. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 50–52. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu, parašas *Kaunis. Vabalninkas, VI. 12,* red. prierašas: *Ne.*

Parašymo data: 1912. VI. 12. Autografų eilė neaiški, skirtumai tarp tekstų nežymūs: III 4 Ko gi griaudžiai *taip* verki (1) → Ko gi griaudžiai *tu* verki (2), V 2 Ko *griaudingai* taip vaitoji (1) → Ko *verksmingai* taip vaitoji (2), VIII 3

pasakyti (1) → *apsakyti* (2), IX 4 *Kaip vienam jam neramu* (1) → *Kaip liūdėti jam sunku* (2). Abiejuose autografuose IV 4 *širkštūs*.

[JAUNYSTĖS DIENOS...]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 76–77. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: 1912.VI.16(29), nr. 24, parašas *Kaunis*.

Spėjama parašymo data: 1912 m. (iki publikacijos). Autografų eilė neaiški. Svarbesni skirtumai: 2 kaip meilūs *mistiški* sapnai (1) → Kaip meilūs *vaikiški* sapnai (2), 6 *Matyt tave kad* negaliu (1) → *Kad Tave matyt* negaliu (2), 7 Pamilau tav' ne už grožybę (1) → Pamilau Tave ne už *gražybę* (2), 9 Tiktai už *šventą* nekaltybę (1) → Tiktai už *aukštą* nekaltybę (2), 12 Tavoji širdis *užžavėjo* (1) → tavoji širdis *užkerėjo* (2), 16 Vis rodės *tuje kad* nemyli (1) → Vis rodės *man, kad tu* nemyli (2), 29 Mėnulio veido *skaistume* (1) → Mėnulio veido *šviesume* (2). Rankraštyje nėra vieno posmo (20–23 eilučių), taip pat visi kreipiniai *tu* – mažąja raide.

Kitos publikacijos: R I 39–40.

SAPNAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 55–59. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3913, l. 5–8. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis. Vabalninkas 19/VI*. Red. prierašas: *Ne*.

Parašymo data: 1912.VI.19. Autografų eilė neaiški, tekstų skirtumai nedideli: V 4 Naktis tik baidės *šviesumos* (1) → Naktis tik baidės *tamsumos* (2), VI 4 Tarp bangų žemės *neramios* (1) → tarp bangų žemės *vargingos* (2), XII 4 Sekiau *vis* vedamas širdies (1) → Sekiau *vien* vedamas širdies (2).

RUDENIOP. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 78. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Rn, 1912.VI.30(VII.13), nr. 26, parašas *Kaunis*.

Spėjama parašymo data – 1912 m. (iki publikacijos). Autografų eilė neaiški. Skirtumai: II 1 Jei bent tu, miela *mergytė* (1) → Jei bent tu, miela *Maryte* (2), II 2 Mane *įstengtum* atgaivint (1) → Mane *geistum* atgaivint (2), II 4 *Sugebėtum* nuramint (1) → *Mane galėtum* nuramint (2).

Kitos publikacijos: R I 42.

AŠ ARTOJAS, NE BAJORAS... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 17–18. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

VAIKELIUI. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 43–44. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

OI, TĖVYNE!.. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 49. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

[ATSIMENU ŠVIESIĄ NAKTELĘ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 52–54. – Eil. sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3914, l. 5–6. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas Kaunis. *Vabalninkas* . Red. prierašas: *Ne*.

Spėjama parašymo data – 1912 m. pavasaris–vasara. Autografų eilė neaiški, svarbesni teksto skirtumai: II 4 *Į šviesias* mėnulio akis (1) ↔ *Int skaisčias* mėnulio akis (2), V 2 Aš vienas *vis liūdžiu* giliai (1) ↔ Aš *liūdžiu vis vienas,*

giliai (2), VII 3 Kai sodno *žiedeliai* nejuda (1) ↔ Kai sodno *lapeliai* nejuda (2).

[KO GI, SODNE, TU TOKS LIŪDNAS?]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 54–55. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 22. – Eil. pluoštas, siųstas Lž redakcijai, švarraštis rašalu (red. taisymai raudonu rašalu), parašas *Kàunis. Vabalninkas;* 3) I publikacija: Rn, 1912.XI.3(16), nr. 44, parašas *B. Kaunis*, pavad. *Sodužėli, ko nuliūdęs?..;* 4) II publikacija*: Aušrinė, 1912, nr. 20, p. 135, parašas *Kaunis*.

Spėjama parašymo data – 1912 m. Užbaigtą kūrinį B. Sruoga, atrodo, išsiuntė iš karto dviem redakcijoms, ir abi beveik vienu metu išspausdino netaisydamos, tik „Rygos naujienos" pridėjo savo antraštę, o „Aušrinė" – ir truputį paredagavo: I 1–2 Ko gi, sodne, tu toks *tamsus*? / *Argi liūdna* tau žaliam? (1–3) → Ko gi, sode, tu toks *liūdnas*? / *Ko gi gailu* tau žaliam? (4), IV 3–4 Ar lakštingalos *čiauškimo* / *Tavo širdis nepajus?..* (1–3) → Ar lakštingalos *čiauškimas* / *kelia liūdėsio jausmus*? (4).

Kitos publikacijos: R I 43 (iš „Aušrinės"), GT 179.

ILGESIO BALSAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 59–61. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Ilgėjimos skausmas;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3914, p. 7–8. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, redakcijos taisytas raudonu rašalu, parašas *Kàunis. Vabalninkas*.

Spėjama parašymo data – 1912 m. pavasaris–vasara. Autografų eilė neaiški, teksto skirtumai: II 1 Man *niekas* dabar nebmalonu (1) ↔ Man *viskas* dabar nebmalonu (2).

EI, SESUTE!.. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 65–66. – Eil. sąs. (apie 1911–1912), švarraštis rašalu, be pavad.; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3914, p. 1–2. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, paantraštė: *Skiriu dr-gei X*, parašas *Vabalninkas. Kàunis*, red. prierašas: *Ne*.

Spėjama parašymo data – 1912 m. pavasaris–vasara. Autografų eilė neaiški, svarbesni teksto skirtumai: III 3 Lyg *būtų rasa* užklotos (1) ↔ Lyg *būt rasele* užklotos (2), IV Ar nuo *šiaurių* vėjužėlis (1) ↔ Ar nuo *žiemių* vėjužėlis (2), V 2 Ar jau *glaudžia* draugę kitą? ↔ Ar jau *myli* draugę kitą? (2).

KADA VĖL TAVE, MEILUŽE. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 75–76. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

[AK, MERGYTE MANO MIELA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 81–82. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

[KĄ PARVEŽTI TAU, MERGYTE]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 84. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

DAINA (Kaip norėčiau matyt). 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 85–87. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) I publikacija*: Rn 1913.I.5(18), nr. 1, parašas *B. Kaunis*.

Teksto skirtumai: II 2 *Dabar* tau aš turiu (1) → *Šiandie* tau aš turiu (2), III 3 Kaip man *ilgu* sėdėt (1) → Kaip man *liūdna* sėdėt (2).

[GRAŽIAI DAINUOTI AŠ NEMOKU]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 134–136. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu.

DAINA (Neskrajoti karvelėliui). 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 1. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu. Data: *27–VII–12.* Kažkieno prierašas pieštuku: „Per daug galūnių *-ėlis.*"

DAINA (Nutilk, dainele). 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 66–68. – Eil. sąs., švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3912, b. 7. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Káunis. Vabalninkas 1/VIII 12.*

Autografų eilė neaiški. Abiejuose rankraščiuose po I posmo yra dar vienas išbrauktas posmas:

Nes jau nešviečia
Skaistus mėnulis,
Sapnan nekviečia
Švelnus spindulis!

TYLUS, TYLUS VAKARĖLIS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 78–81. – Eil. sąs. (be datos, apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3912, l. 9–11. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. Vabalninkas 2/VIII 12,* red. prierašas: *Ne.*

Autografų eilė neaiški, svarbesnieji skirtumai: I 3 Tik *lengvutis* debesėlis (1) ↔ Tik *pilkutis* debesėlis (2) IV 3 Ir mintimis *su mergele* (1) ↔ Ir mintimis *už kalnelių* (2). Skiriasi ir strofos grafinis pavidalas.

[NE RYTYS VĖJELIS LINGUOJA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, p. 61–64. – Eil. sąs., be datos (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3912, l. 12–14. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas B. *Káunis. Vabalninkas 4/VIII 12,* red. prierašas: *Ne.*

DAINA (Ne raselė anksti rytą). 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 533, l. 2. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *5/IX 12.*

SU VARDUVĖMIS! 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 5. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, nežinomo asmens taisytas pieštuku, pavad. *Varduvėms,* data: *15–IX–12;* 2) Autografas: VUBR, f. 1, b. 593. – Atvirlaiškis M. Grigoniui, datuotas: 21/IX 12 (pašto antspaudas 1912.IX.20–21).

DAINA (Ei, mėnuli, nešypsokies). 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 6. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data *18–IX–12.*

PESIMIZMUI DRAUGO VAIVOS. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 7. – Eil. sąsiuvinis, švarraštis rašalu, data: *18–IX–12.*

ANT JŪRUŽĖS KRANTO. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 7–8. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, be pavad., data: *24–IX–12;* 2) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937. – Švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis,* su red. prierašu: *Auš MH;* 3) I publikacija*: Laisvoji mintis, 1913, nr. 38, p. 890, parašas *B. Kaunis.*

Abu autografai (1, 2) turi papildomą IX posmą:

Tik jūružės bangos
Šaltam ūžime,
Tik audružės žiaurios
Nuramys mane!..

TRYS VARGUOLIAI VERKĖJĖLIAI... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 6. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Trejybė...*, data: *27-IX-12*; 2) I publikacija*: Lž, 1913.IV.13 (26), nr. 44–45, parašas *B. Kaunis*.

Skiriasi strofos grafinis pavidalas. Teksto skirtumai: III 3 Byrėjo raselės (1) → Byrėjo raselė (2), VIII 1 *Kukuos dar gegelė* (1) → *Kukuok dar, gegele* (2).

Kitos publikacijos: R I 48–49; BV 7–9; Lietuvių vaikų poezija. V., 1980, p. 101.

[OI, KAIP LIŪDNOS RUDENS DIENOS!]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 13–14. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *20/X 12*.

SLĖPININGI ŠEŠĖLIAI... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 536. – Sąs., 16 l. (tekstas ant abiejų lapo pusių), švarraštis rašalu, nežymiai papildytas pieštuku. Spėjama parašymo data – 1912.IX–XII.

UŽKERĖTI SAPNAI... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 537. – Sąs., siųstas spaudai, 18 l. (tekstas – 17 l. ant abiejų pusių), švarraštis rašalu, su kažkieno taisymais ir pastabomis pieštuku; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3919. – Du sąs., siųsti spaudai, 30 l. (tekstas ant vienos lapo pusės), švarraštis rašalu, ant viršelio šapirografo tekstas: *Užkerėti sapnai... Poema*, parašas *B. Kàunis*, su kažkieno pataisomis pieštuku ir pavingiavimais raudonu rašalu. Gale red. įrašas pieštuku: „Silpna. Minties nėra. Trumpai papasakojus: Jonulis mylėjo Onulę, Onulė Jonulį. Viens mirė, kits kankinosi. Papasak. labai ištęstas. Kad rašyti poema, pirmiau reikia šiaip eiles gerai rašyti. O dabar eiliavimas perdėm šlubuoja. Atsakyti laišku". Ant sąs. viršelio užrašas: *Spauzdinti ir ne*.

Antras autografas greičiausiai vėlesnis nei pirmas, nors skirtumai tarp abiejų poemėlės tekstų nedideli. Taisant pakeistos keleto žodžių formos, dažniausiai literatūriškesnėmis (*gegelės* → gegutės; *šita* grytelė → *toji* grytelė; *išveizi* → išrodo; *šaipos* → šypsos; *sodne* → sode), patvarkytas kirčiavimas (*Šitoj* tai grytelėj → Tai šitoj grytelėj; *Ir laisvai* plėtosis → Laisvai vėl plėtosis), šiek tiek tikslintas ir dinamintas vaizdas (nuo žemės *skausmų* → nuo žemės *verksmų*; Ne kožną pažinsi, ką *jaučia* jisai → ką *kenčia* jisai; gintarai ir auksas žibėjo → Ne perlai, *sidabras* ir auksas žibėjo; Tos *žvaigždės auksinės aiškioje* erdvėj → *Tos žibančios žvaigždės gilioje* erdvėj).

HEI, DAINUŽE! 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543, l. 16. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Hei, dainuže!..*, data: *20–XI–12*; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 1–2. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, pavad. *Daina*, parašas: *B. Kaunis. Panevėžys 20–XI–12*, red. (greičiausiai „Aušrinės") prierašas: *Šauksmai nelietuviški. Atspausdinta „Laisvojoj Mintyj"*, kitu rašalu: *Atsakyta N 22*; 3) I publikacija*: Laisvoji mintis, 1913, nr. 37, p. 866, parašas *B. Kaunis*.

Autografų seka neaiški. Redaguota mažai: II 3 *Mat* žvaigždelė panaktinė (1) ↔ *Šit* žvaigždelė panaktinė (2, 3), V 2 *Skaidrus* veidrodis šviesos (1) ↔ *Šviesus* veidrodis šviesos (2, 3). Kai kuriuos skirtumus, atrodo, reikia traktuoti kaip spaudos riktus: II 1 Hei, *bandola* efirine (autografuose: *gondola* arba *hondola*); VI 4 *Pasilenk* gi arčiau! (autografuose: *prisislinki* arba *prisislenki*).

TEN, KUR ŽALIOS PIEVOS NIŪRO... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 543, l. 17. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *20–XI–12*; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1,

b. 3915, p. 4. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis 20–XI–12 Panevėžys.*, red. prierašas: *Ne.*

[NAKTIS LINKSMA!]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 1. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *20–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 4–5. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis, Panevėžys 20–XI–12,* redakcijos prierašas: *Ne.*

NUTILK, GITARA! 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 1. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data *20–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 5. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 20–XI–12 Panevėžys.*

SLĖPININGA NAKTIS... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 14–15. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, kartu su eil. *Šitai vis ruduo* ir *Ruduo, už ką tave myliu?..* sudaro trijų sonetų ciklą *Rudens akordai;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 2. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. Panevėžys 20–XI–12,* prierašas raudonu rašalu: *Gal,* perrašyta į *N 23. Netiko.*

ŠITAI VIS RUDUO... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 15. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, kartu su eil. *Slėpininga naktis....* ir *Ruduo, už ką tave myliu?..* sudaro trijų sonetų ciklą *Rudens akordai;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 2–3. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 20–XI–12 Panevėžys,* prierašas raudonu rašalu: *Ne.*

Autografų eilė neaiški, vienintelis teksto skirtumas: IV 3 *Šitai žiaurus vis ruduo*! (1) ↔ *Šit vis vėlyvas* ruduo!.. (2).

RUDUO, UŽ KĄ AŠ TAVE MYLIU?.. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 15–16. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Ruduo, už ką tave myliu?..* kartu su eil. *Slėpininga naktis ir Šitai vis ruduo* sudaro ciklą *Rudens akordai;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 3–4. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis 22–XI–12, Panevėžys,* red. prierašas: *Ne.*

[KAIP SALDŽIOS LŪPOS ŠIANDIE TAVO]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 1. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *22–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 6. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 22–XI–12 Panevėžys.*

NUTILK, DAINUŽE... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 2. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *22–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 6–7. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 22–XI–12 Panevėžys.*

Autografų eilė neaiški, teksto skirtumas: II 4 *Mano jaunąją* krūtinę!.. (1) ↔ *Jaunutę mano čia* krūtinę!.. (2).

SONETAS (Vėjas pučia tylus, tylus). 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 3. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data *25–XI–12;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 7. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 25–XI–12 Panevėžys,* su red. prierašu: *Priimta „L.Ž"-ioms;* 3) I publikacija*: Lž, 1913.I.19(II.1), nr. 8, parašas *B. Kaunis. 1912.XI.25 Panevėžys,* pavad. *Sonetas.*

Autografų eilė neaiški, jų skirtumai tie patys, lyginant su spausdintu tekstu: I 3 Ir *Aurora* ten pakilus (1, 2) → Ir *Aušrelė* ten pakilus (3), II 1 Ne *Aurora* viena prausias (1, 2) → Ne *Aušrelė* viena prausias (3). Eil. pavad. laikraštyje atsirado iš žanro apibūdinimo, kurį B. Sruoga buvo užrašęs virš žvaigždučių (* * *).

Kitos publikacijos: R I 46; Lietuvių sonetas. V., 1985, p. 73–74.

DRAUGAMS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 4. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *25–XI–12;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 8–9. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 25–XI–12 Panevėžys,* red. prierašas: *Priimta „L.Ž"-ioms;* 3) I publikacija*: Lž, 1913.I.17 (30), nr. 7, parašas *B. Kaunis. 1912.XI.25 Panevėžys,* pavad. *Sonetas: Draugams.*

Autografų eilė neaiški. Jie skiriasi nuo spausdinto teksto: III 3 Tegu į *kuopą* sutuokia (1, 2) → Tegu *į būrį* susituokia, IV 2 Dainelių *aidas* efirinis (1, 2) → Dainelių gaidos *efirinės* (3). Kaip spaudos riktą, matyt, reikia traktuoti *aiškiausios* (III 3), nes autografuose yra ritmo negriaunantis *aiškiosiosios.* Greičiausiai redakcijos iniciatyva pakeistas žodis II strofos gale: Vis tiek man vilties *neatims* (3), vietoj B. Sruogos taisymo – dėl rimo: Vis tiek man vilties *nesutryps* (1, 2). Spausdinant žanro apibūdinimas atsidūrė pavadinimo vietoj, pavadinimas – paantraštės.

Kitos publikacijos: R I 45; Lietuvių sonetas. V., 1985, p. 72–73.

[AR TAU TEKO, BROLUŽĖLI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 3. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data *26–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 8. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 26–XI–12, Panevėžys,* su red. pavingiavimais ir prierašu: *Gal.*

Autografų eilė neaiški, antrame autografe III 1 atsiradusi forma *prisiėjo* laikytina korektūros klaida.

TIKTAI SVAJONIŲ VIEN ŠALIS... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 4. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Tiktai svajonių vien šalin...,* data: *27–XI–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 9. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 27–XI–12, Panevėžys,* red. prierašas: *Ne.*

SONETAS (Žmonės sako, kad nėr laimės). 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 5. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *29–XI–12;* 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 10. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 29–XI–12 Panevėžys.* su red. prierašu: *Paimta L. Žinioms;* 3) I publikacija*: Lž, 1912.XII.22 (I. 4), nr. 151, parašas *B. Kaunis.*

Autografų eilė neaiški. Teksto skirtumai: I 1 *Šioje* žemėj bėdžioje (1, 2) → Toje *žemėj* bėdžioje (3), II 3 Ji tenai, kur iš *pavėsių* (1, 2) → Ji tenai, kur iš *ilgėsių* (3), IV 3 Laimė vien tik *tebuvoja*!.. (1, 2) → Laimė vien tik *tebujoja*!.. Abiejuose autografuose II 4 Vilnių meilę žmog*us* semia, – forma žmog*aus* spausdintame tekste yra korektūros klaida.

Kitos publikacijos: R I 44; Lietuvių sonetas. V., 1985, p. 72.

[STYGOS GITAROS KERĖJANČIAI PINAS]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 5. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, kažkieno (B. Sruogos ?) taisytas

pieštuku; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 10–11. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 29–XI–12, Panevėžys.*

Autografų eilė neaiški, teksto skirtumai: III 2 Ir stygos nežemišk*os* šičia juk dera (1) ↔ Ir stygos nežemišk*ai* šičia juk dera (2). Taisymai pieštuku: I 4 Tai linksmios, tai liūdnios *jos verkiančiai* šaukia! → Tai linksmios, tai liūdnios, tai *verkdamos* šaukia! II 3 Ir aukso svajonės, ir mintis audringa → *Ir skaudžios* svajonės, ir mintis audringa.

[KO, VĖJELI, TU LAKIOJI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 6. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *30–XI–12* ; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 11. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 30–XI–12 Panevėžys*, red. prierašas: *Pažiūrėsime.*

KAI ŠAKELĖS LIEPOS VERKIA... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 6. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *30–XI–12* ; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 12. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kàunis. 30–XI–12 Panevėžys.*

[STOVĖJO ŠILAS ŽALIAS TYLIAI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 7. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *1–XII–12* ; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 12–13. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 1–XII–12 Panevėžys.*

KAI BRĖKŠTA PAZARO ŠEŠĖLIAI. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 7. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *1–XII–12* ; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 13. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 1–XII–12 Panevėžys.*

UŽBURTOJE VALANDOJ... 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 8. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *12–XII–12* ; 2) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3915, l. 13. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis. 12–XII–12 Panevėžys.*

Autografų eilė neaiški, teksto skirtumas: IV 2 Širdis tyli, *lyg* nejaučia (1) ↔ Širdis tyli, *it* nejaučia (2).

VAI TAI LĖKTAI... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 8. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *23–XII–12.*

OIGI LIŪDNA... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 9. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *23–XII–12.*

VAI ŠIRDUŽĖ LEKIA... 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 9. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *24–XII–12.*

NAUJUOS METUOS. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 10. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *24–XII–12.*

[VĖL PRIEBLANDA AIŠKI...]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 10. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *25–XII–12.*

Paskutiniai du posmai pieštuku nubraukti, vietoj jų įrašytas sunkiai įskaitomas tekstas.

[...IR PLUNKSNA IŠ RANKOS NUILSUSIOS KRINTA]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 11. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *25–XII–12.*

[KAIP LINKSMA ATMINTI]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 11. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *26–XII–12;* 2) I publikacija*: Laisvoji mintis, 1913, nr. 37, p. 870, parašas *B. Kaunis.*

Spausdintas tekstas beveik netaisytas, tik I 1 svajones *praeitas* (1) → svajones *pereitas* (2), taip pat minimaliai koreguota skyryba.

[ATĖJO KALĖDOS]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 12. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: 26–XII–12.

[KAIP LIŪDNA!..]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 12. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: 27–XII–12.

JAUNYSTĖ TIK KARTĄ MUMS DUOTA. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, l. 13. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *27–XII–12;* 2) I publikacija*: Laisvoji mintis, 1913, nr. 37, p. 866, parašas *B. Kaunis.*

Teksto skirtumai: I 4 Man sodas *slėptybes* savąsias išrodė (1) → Man sodas *grožybes* savąsias išrodė (2).

SONETAS (Prakeikta naktis!..). 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 535, p. 13. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: 28–XII–12; 2) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937, p. 5. – Atsk. lapas (tekstai iš „Aušrinės" archyvo), švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis,* red. prierašas: *1913 m. Nr. 27;* 3) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937, p. 6. – Atsk. lapas (tekstai iš „Aušrinės" archyvo), švarraštis rašalu, parašas *Baritas Kaunis* (red. prierašas: *B. Sruoga Pažiūrėsime. Jau atsakyta. 1913 Nr. 27),* tekstas redakcijos redaguotas, taisymai atitinka publikaciją „Aušrinėje"; 4) I publikacija*: Ateitis, 1913, nr. 4, p. 154, parašas *B. Kaunis;* 5) II publikacija*: Aušrinė, 1913, nr. 27, p. 163, parašas *Baritas Kaunis.*

Autografų eilė neaiški, spausdintuose variantuose daug redakcinių pataisų, kiekviename žurnale – skirtingų. Svarbesni skirtumai: I 2 Kaip spaudžia, kaip slegia *nelemta ta* tyla (1–4) → Kaip spaudžia, kaip slėgia *nelemtoji* tyla (5), II 2 Bet deja!.. Ta siela *led* klesta apmirus (1–3) → Bet *vargas!.. Širdis man vos* klesta apmirus (4) → Bet deja!.. Ta siela *tik* klesta apmirus (5), III 2–3 Aš rasčia, datirčia tą mielą ramybę... / Bet deja!.. Aš melsties, *aš melsties* nemoku!.. (1) → Aš rasčia, *aš rasčia* tą mielą ramybę... / Bet deja!.. Aš melsties... *aš melsties* nemoku!.. (2, 3) → Aš rasčiau, *pasiekčiau* tą *šventą* ramybę... / Bet *vargas*!.. Aš melst*ies,* prašyti nemoku!.. (4) → Aš rasčiau, datirčiau tą mielą ramybę... / Bet deja!... Aš melst*is,* prašyti nemoku!.. (5), IV 3 Bet *deja!..* To *„visko" pasaulyje* stoka (1–3) → Bet vargas!.. To visko *manyje taip* stoka!.. (4) → Bet deja! – To visko *manyje taip* stoka!.. (5).

Kitos publikacijos: R I 47; Lietuvių sonetas. V., 1985, p. 74.

[EI, VĖJAU, NURIMKIE!..]. 1) Autografas: f. 53, b. 535, l. 14. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *28–XII–12;* 2) Autografas*: LLTIR, f. 21, b. 937. – Atsk. lapas (tekstai iš „Aušrinės" archyvo), švarraštis rašalu, red. prierašai: *Nespausdinta, at. 27.*

Autografų eilė neaiški, teksto skirtumai: I 3 *Ar* aš taip pat verkiu (1) ↔ *Ir* aš taip pat verkiu, II 2 Ramybės prašytie, *saldaus* ramumėlio (1) ↔ Ramybės

prašytie, *šventaus* ramumėlio (2), III Tik tuje *palauki*, perstoki blaškyties (1) ↔ Tik tuje *nurimki*, perstoki blaškyties (2).

SKAUSMO VALANDOJE. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3978. – Užrašų knygelė (apie 1912 m.), švarraštis pieštuku, be pavad., viršuj prierašas *Sonetas;* 2) I publikacija: Ateitis, 1913, nr. 4, p. 163, pavad. *Sonetas*, parašas *B. Kaunis;* 3) Autografas*: LLTIR, f. 3916, b. , l. 4. – Eil. pluoštas, siųstas „Aušrinei", švarraštis rašalu, parašas *Baritas Kaunis*, red. prierašas: *Ne.*

Galima spėti, jog sonetas sukurtas paskutiniais 1912 m. mėnesiais. Greičiausiai 1913 m. pavasarį kartu su dar dviem eil. B. Sruoga pasiuntė „Aušrinės" redakcijai, tačiau ankstyvieji tekstai jai pasirodė per menki. Kažkieno iniciatyva kaip *Sonetas* buvo išspausdintas „Ateityje" (kartu su sonetu *Prakeikta naktis!.., Kaip man spaudžia krūtinę).* Dėl šios publikacijos, paskelbtos be jo žinios, B. Sruoga protestavo (žr. Laiškai į Redakciją. – Lž, 1913.VI.29 (VII.12), nr. 76; Aušrinė, 1913, nr. 26, p. 160, parašas *Barytas Kaunis*). Galimas dalykas, dėl to kaltas kuris nors iš B. Sruogos draugų. Todėl kaip autorinis variantas traktuotinas „Aušrinei" siųstas tekstas, nuo kurio pirmasis autografas ir „Ateities" publikacija skiriasi labai nežymiai: III 3 Pervertą *širdužę...* (1, 2) → Pervertą *krūtinę* (3).

ANGOJ NAUJŲ METŲ. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 14. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *31–XII–12.*

RYTAS NAUJŲ METŲ. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 535, l. 15. – Eil. sąs., švarraštis rašalu, data: *1–I–13.*

AUŠTANTIS HIMNAS MIRUSIEMS 1912-IEMS METAMS. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 538. – Atsk. tekstas, 7 l. (rašyti ant abiejų pusių), švarraštis rašalu. Tekstas, iki *Šmėklų choro* frazės: *Žmogui jūra reikalinga, / Kad ten sielą nuvalyt!..;* 2) Autografas*: MACBR, f. 12, b. 291. – Atsk. tekstas, siųstas spaudai, 12 l., švarraštis rašalu, parašas *B. Kaunis, Panevėžys 1–I–13*, redakcijų prierašai: *Aušrinei; № 30 Nedėsime.*

Poemėlė, kurioje aiškiai jaučiama J. A. Herbačiausko tuometiniai kūrybos atgarsiai, pirmiausia buvo nusiųsta „Lietuvos žinioms". Redakcija savo atsakų skyrelyje pranešė autoriui: „Eiles „Auštantis himnas..." atidavėme „Aušrinei" (Lž, 1913.VI.22(VII.5), nr. 73). „Aušrinės" atsakymas, kaip rodo ir antrasis autografas (2), buvo analogiškas: „Auštančio himno..." nedėsime. Smulkmenos laišku" (Aušrinė, 1914, nr. 2, p. 67.).

Likę kūrinio variantai skiriasi nežymiai. Pirmame autografe (1) figūruojantys *Ąžuolyno aidas, Pelėdų choras ir Uždusęs kapų aidas* antrame įvardinti kaip vienas personažas *Uždusęs kapų aidas.* Paties teksto taisymai neesminiai, be to, ne visada į naudą kūriniui: Traukia *galingąją* dainą → Ir traukia *galingą* jis dainą; O šmėklų *baisybės* tik laukia → O šmėklų *galybės* tik laukia; *Ar supranta,* kaip *tat* reikia → *Ar jie žino,* kaip *tai* reikia; Ir ramybę, būk, *atnešią* → Ir ramybę, būk, *atrasią;* Tada *vėl širdis netvirta* → Tada *širdis vėl netvirta, Slėpininga ta* širdis → *Slėpiningoji* širdis; kaip *sapnavo* kitados → kaip *svajojo* kitados; Laimės

nedavė *seniai* → Laimės nedavė *visai; Neužvoždamas* blakstienų → *Nesumerkdamas* blakstienų; *Neleis* dorai egzistuot → *Neduos* dorai egzistuot ir pan. Ir pirmame, ir antrame tekste keletas žodžių paaiškinta išnašose: 1) *Auštantis* prasmėje *atàušti,* o ne *išaũšti;* 2) *sugrūda* – prasmėje *sukiša,* o ne *sumala;* 3) *Švituriuos* – nuo veiksmažodžio *švituriuoti* būsimasis laikas, o ne nuo daiktavardžio *šviturys* – vietininkas (pastarasis paaiškinimas yra tik pirmame autografe).

[NEREIKIA, NEREIKIA MAN LAIMĖS ŠEŠĖLIŲ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937. – Atsk. lapai, 2 l. (tarp „Aušrinei" siųstų eil.), švarraštis, parašas *B. Kaunis.*

Pirmojo lapo dalis nuplėšta, todėl kyla abejonių, ar esamasis tekstas – nuo eil. pradžios.

MYLIU VĖTRAS, ŽALIĄ MIŠKĄ... 1) I publikacija*: Jaunimas, 1913.V.9(2), nr. 5, l. 21, [priedas prie „Lietuvos ūkininko", 1913, nr. 19], parašas *Baritas Kaunis.*

DAINA [Šalia aukšto vienuolyno]. 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3916, l. 1–3. – Eil. pluoštas, siųstas „Aušrinės" red., švarraštis rašalu, parašas *Baritas Kaunis,* red. prierašas: *Netinka ats. N25.*

Minėtame „Aušrinės" numeryje (1913, nr. 25, p. 128) iš tiesų yra atsakymas: *Daina ir kt. netinka.*

OI KADA, KADA... 1) Autografas*: LLTIR, f. 1, b. 3916, l. 6. – Eil. pluoštas, siųstas „Aušrinės" red., švarraštis rašalu, parašas *Baritas Kaunis,* red. prierašas: *Ne ats. N25.*

„Aušrinės" (1913, nr. 25, p. 128) atsakymas: *Daina ir kt. netinka.*

SKAUSMO PSALMĖS. 1) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 539. – 10 l., ant abiejų pusių, juodraštis.

Pirmas pavadinimo variantas *Skausmo verpetų himnai.*

VARDO DIENOJE. 1) Autografas: VUBR, f. 1, b. F 593, l. 22. – Atvirlaiškis M. Grigoniui (siųstas voke, su M. K. Čiurlionio paveikslo iš ciklo „Audra" reprodukcija), be datos (užrašas kita ranka: *B. Sruogos laiškas M. Grigoniui 1913 m.*), pasirašyta: *Su pagarba. B. Sruoga.*

Kitos publikacijos: Pergalė, 1965, nr. 11, p. 177 (I publikacija, V. Aurylos str. „Nežinomas B. Sruogos eilėraštis M. K. Čiurlionio tema").

DAINUŠKA. 1) I publikacija*: Aušrinė, 1913, nr. 26, p. 132, parašas *B. Kaunis.*

I. GODELĖ. 1) I publikacija*: Vaivorykštė, 1914 (V., 1913), kn. 1, p. 11, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 57; BV 12–13; GG 58–59.

II. TE MIRTIS PATI NUMIRŠTA... 1) I publikacija*: Vaivorykštė, 1914 (V., 1913), kn. 1, p. 12, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 58–59; BV 13–14; GG 59–60.

III. [INTŪŽUSI VĖTRA NUTRAUKĖ STYGAS]. 1) I publikacija*: Vaivorykštė, 1914 (V., 1913), kn. 1, p. 13, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 59; BV 15–16; GG 60.

IV. JAI. 1) I publikacija*: Vaivorykštė, 1914 (V., 1913), kn. 1, p. 13–14, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 60; BV 16–17; GG 60–61.

V. NEDAINUOTAU, KAD GALĖTAU... 1) I publikacija*: Vaivorykštė, 1914 (V., 1913), kn. 1, p. 14–15, parašas *Baritas Kaunis.*

Kitos publikacijos: R I 60–61; BV 11–18; GG 61–62.

DAINUŠKĖLĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 21, b. 937. – Atsk. lapas (tekstas iš „Aušrinės" archyvo), švarraštis rašalu, parašas *Bar. Kaunis*, red. prierašai: *Panevėžys. 1914 m. Nr. 2 (30).*

Kitos publikacijos: R I 50–51.

[PYNIAU, PYNIAU]. 1) I publikacija*: Aušrinė, 1914, nr. 3, p. 72, parašas *Bar. Kaunis. Panevėžys.*

Kitos publikacijos: R I 52–53; BV 10–11.

I. PRIE LANGELIO. 1) I publikacija*: Nauju taku. V., 1914, p. 5–7, parašas *Baryto Kaunio (Panevėžys).*

Kitos publikacijos: R I 62–63; BV 19–21.

II. PAJUTUS... 1) I publikacija*: Nauju taku. V., 1914, p. 7, parašas *Baryto Kaunio (Panevėžys).*

Kitos publikacijos: R I 63–64; BV 21–22.

III. KUR BEPLAUKTI. 1) I publikacija*: Nauju taku. V., 1914, p. 7–8, parašas *Baryto Kaunio (Panevėžys).*

Kitos publikacijos: R I 64–65; BV 22–23.

IV. EISIU Į GIRIAS. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3978. – Užrašų knygelė, švarraštis rašalu, pavad. *Eisiu į girias...*, data: *1–X–12;* 2) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 534, l. 11. – Eil sąs., švarraštis rašalu, pavad. *Daina*, data: *1–X–12;* 3) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3917. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, pavad. *Eisiu į girias...*, parašas *B. Kaunis 1(7?)–X–12 Panevėžys;* 4) I publikacija: Nauju taku. V., 1914, p. 8–9, parašas *Baryto Kaunio (Panevėžys);* 5) Autografas*: LLTIR, f. 53, b. 562, l. 35. – *Žiedų ir dulkių* rankraštis, p. 93–94, be pavad., aut. Marija Konopnickaitė [!], kaip atsk. eil.

1912 m. išverstąjį tekstą B. Sruoga pirmąsyk paredagavo spausdindamas 1914 m. (4): apvalė nuo tradicinių poetizmų ir bendrybių (kanklės *auksinės* → kanklės *medinės*), palygino stilių. Dar sykį prie teksto grįžo, rengdamas *Žiedų ir dulkių* rinkinį – naujoje redakcijoje (5) jau galima įžiūrėti ir vėlesnės B. Sruogos poezijos intonacijų, leksikos (Kaip vasarojui *šlamant* → kaip vasarojui *nykstant prie kelio.* Svarbesni taisymai: I 2 *Iškėtęs* sparnus, *sidabro* plunksnas (1–3) → *Sparnus iškėtęs, it gulbė plunksnas* (4, 5), I 3 *Iškėtęs sparnus* (1–3) → *Sparnus iškėtęs* (4, 5), I 4 *Leidžiantis* vėjas *kuriuos numalšo* (1–3) → *Prieblandos* vėjas *kurių nemalšo* (4, 5), II 1–4 *Nebuvo man čia sapnų meiliųjų, / Nebuvo lizdo tarpe savųjų, / Nebuvo lizdo, ramios vietelės / Nei vargšės gryčios, pilnos saulelės (1, 3)* → *Nėra ant žemės mano dalelės, / Tarpe savųjų nėr man vietelės, / Nėra vietelės, nė vargšės gryčios. / Saulė nešviečia, slepias lyg tyčia* (4) / Nėra viltelės, *ne vargšės gryčios, / Saulė nešviečia klaidžiojant šičia* (5), III 4 *Švelnus spindėjims meilios aušrinės* (1–3) →

Daina lakštutės – skausmas krūtinės (4) → *Paprasta daina* – skausmas krūtinės (5), IV 1 *Dainą upelė* į jūras neša... (1) → *Upeliai dainas* į *jūras* neša (5), V 1–3 Man *gi* reikėjo čionai gyventi, / *Vien skurdą, vargus krūtinėn semti,* / Reikėjo kelties anksti rytelį (1–3) → Man čia reikėjo vargti-gyventi, / *Augti-klestėti, varge pasenti,* / *Keltis reikėjo* anksti rytelį (4, 5), VI 1 Mano gimtinė – *audra* vėjuota (1–3) → Mano gimtinė – *vėtra* vėjuota (4, 5).

Kitos publikacijos: R I 65–66.

V. IŠ VLASOVO. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 533, l. 18–19. – Eil sąs. (apie 1911–1912 m.), švarraštis rašalu, taisymai pieštuku, kaip atsk. eil.; 2) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3913. – Eil. pluoštas, siųstas spaudai, švarraštis rašalu, parašas *Kaunis, Panevėžys 27/IV,* red. prierašas: *N231. Ne,* tekstas neskirstomas strofomis; 3) I publikacija: Laisvoji mintis, 1913, nr. 37, p. 878, parašas *B. Kaunis,* kaip atsk. eil., pavad. *Vakaro etiudai;* 4) II publikacija*: Nauju taku. V., 1914, p. 9, parašas *Baryto Kaunio (Panevėžys);*

Rusų poeto Vlasovo eil. B. Sruoga išvertė 1912.IV.27. Ilgą laiką vertimas figūravo kaip atsk. eil., vėliau buvo įtrauktas į originalių ir verstinių eil. ciklą. Abu autografai ir publikacija „Laisvojoj minty" – tapatūs. Šiek tiek tekstas koreguotas prieš skelbiant jį almanache „Nauju taku" (taisymai pieštuku pirmame autografe): I 1 *Kavokis,* saule paauksuota (1) → *Vai, slėpkies,* saule paauksuota (4), I 4 *Ilgėsio krūtinės* (1–3) → *Kaip ilgisi krūtinė* (4), III 2 *Erdvybėj* tolimoj → *Erdvėje* tolimoj (4), III 3–4 Ir atsimysiu ugnį *baimės* / *Šalies man prigimtos* (1–3) → Ir atsimysiu ugnį *jauną* / *Užgesusią sieloj* (4 dar buvo variantas *Nuvytusią*).

Kitos publikacijos: R I 66.

ŠVENTAM JONE. I. [IŠSIILGAU ŠVENTO JONO]. 1) Autografas: MACBR, f. 12, b. 365, atsk. lapai, 4 l. (I eil. dalis, l. 1–3), švarraštis rašalu, su red. taisymais, parašas *Barytas Kaunis;* 2) I publikacija*: Lž, 1914.VII.20 (VIII.2), nr. 160, parašas *Barytas Kaunis.*

Išlikęs autografas – „Lietuvos žinių" redakcijai siųstas tekstas. Redakcijos taisymais norėta išvengti netaisyklingų kirčių: VI 1–2 Niekur *nėra* tiek liuosybės, / Niekur *nėra* tiek jėgų (1) → Niekur *nėr nė* tiek liuosybės, / Niekur *nėr nė* tiek jėgų (1, 2), VIII 1 *Yra* kanklės, giesmės, ugnys (1) → *Yra čia* kanklės, giesmės, ugnys (1, 2), VII 3 *Esu* jaunas – laisvas aras (1) → *Ašei* jaunas – laisvas aras (1, 2).

Vėlesnės publikacijos: R I 54–55.

II. [VAI TAI KEIKIAU ŠVENTĄ JONĄ]. 1) Autografas: MACBR, f. 12, b. 365, atsk. lapai, 4 l., II eil. dalis, l. 3–4), švarraštis rašalu, su red. taisymais, parašas *Barytas Kaunis;* 2) I publikacija*: Lž, 1914.VII. 20 (VIII.2), nr. 160, parašas *Barytas Kaunis.*

Eil. publikuodama redakcija V posme prie žodžio *Sielos* pridėjo išnašą: *Reikėtų: siela, sielotis, sielvartas ir t.t., taigi ir „be sielos".* Ta pati pastaba redakcijos rašyta ir eil. rankraštyje. Redakciniais taisymais norėta išvengti netaisykligų kirčių: IV *Aš pamilau* kaip gyvatą (1) → *Pamilau aš* kaip gyvatą (1, 2).

Kitos publikacijos: R I 55–56.

PARODIJOS, KUPLETAI, EILIUOTI PARAŠAI IR SVEIKINIMAI

PLAUČIAI IR STIBINKAULIAI. 1) I publikacija*: Lž, 1923.I.21, nr. 17, parašas *Sumakalavo Padegėlis Kasmatė*, paantraštė: *Parodije.*

Iš serijos MŪSIŠKIAI UŽ GRONYČIOS. 1) I publikacija*: Lž, 1924.IV.4, nr. 52, parašas *J. Butelkevičius. Berlynas, Naujųjų Metų naktį.*

Medžiaga feljetonui su pavardėmis surašyta autoriaus bloknote (LLTIR, f. 1, b. 3965).

A la diable (pranc.) – velniop.

Paris, o Paris! Malheureux que je suis! – Paryžiau, Paryžiau, koks nelaimingas aš esu!

LIŪDNA GIESMĖ APIE UŽMIRŠTĄ POETĄ, GRIPĖS KANČIĄ IR HONORARO ILGESĮ. 1) I publikacija*: Naujienos, 1923.IV.2, 3, nr. 78, 79, parašas *Padegėlis Kasmatė*, su redakcijos pratarme ir komentarais.

Prieš tekstą yra redakcijos įžanginis žodis, parašytas (kaip ir komentarai) greičiausiai paties B. Sruogos.

Po teksto išspausdinti kūrinyje esančių realijų red. paaiškinimai:

[1] *Paerzinimas Puškino.* Puškino romane „Evgenij Oniegin" yra vieta, visų sentimentalistų labai mėgiama, kur įsimylėjusi herojinė Tatjana rašo laišką Onieginui, pareikšdama savo meilę. „Ja vam pišu, čego že bolie" – aš jums rašau, tai ko daugiau dar...

[2] *Radzikauskas* – kadaise garsus Lietuvos kritikas (dabar irgi dar garbinamas), labai sekąs rusų Bielinskį, už tai jaunųjų tarpe vadinamas Ilovaiskiu.

[3] *Misteris* – taip Vilkolakis vadina ministerius.

[4] *Traviata* – opera, kuria buvo atidengta Lietuvių opera, padariusi Kaune labai daug triukšmo.

[5] *Gira* – žinomas lietuvių poeta romantikas.

[6] *Švyturys ir Aušra* – dvi knygų leidimo firmos Kaune, maža autoriams honoraro temokančios.

[7] *Paguoda meno kūrėjų* – Kaune yra tokia draugija – Lietuvių Meno Kūrėjų – kuri atsirubežiavo nuo visuomenės, pasiskelbus Olimpo gyventojais.

[8] *Tauragėj* yra bepročių namai.

[9] *Kemšys* – naujas lietuvių kritikas, ieškantis literatūroj publicistikos, o jos nerasdamas – viską smerkia. *Jakštas* – kun. Dambrauskas, kritikas, smerkiantis viską, kas dievo negarbina.

[10] Tai yra parodija Maironies žodžių: „Paimkim arklą, knygą, lyrą" – savo laiku buvusių „Aušrininkų" obalsiu.

[11] *Kairiūkštis* – modingiausias Kaune daktaras psichiatras.

[12] Taip dainuojama yra Maironies garsiojoj „Jaunuomenės dainoj".

[13] *Kretingoj* yra vienuolynas, kur vyskupas siunčia visus griešninkus kunigus pabaudai. Tai savo rūšies kunigų kalėjimas.

[14] *Metropolis* – dabar vadinamas Lietuvių kliubas – garsiausia Kauno įstaiga – kliubas, kuriam įrengti Užsienio reikalų ministerija išleido milijonus, kur

dabar renkas Lietuvos diduomenė – kortininkai, biliardininkai, šnapsininkai.

[15] *Vilkolakis* – kadaise buvęs skandalingai garsus dailininkų kliubas, dabar „noglo smerčia" numiręs.

[16] *Lemenkūdra* – bolševikų receptu padarytas sutrumpinimas iš „Lietuvių Meno Kūrėjų Draugija".

[17] *Baltakė* – degtinė.

[18] *Daukša* – Švietimo ministerijos aukštas valdininkas, kuris specializavos visas meno reikalams remti teikiamas sąmatas iki elgetos minimumui kapoti.

[19] *Heinrich Heine* – garsus vokiečių poeta, gražiausia Vokietijos meilės dainas dainavęs.

[20] *Praxitel* – garsus graikų skulptorius, kurio kūriniai dar ir šiandie neprašokti.

[21] *Bukelskis* – tokiu pavadinimu pasirašydavo vienas Lietuvos poeta po eilėmis, kurias jis tyčia rašė dirbtinai ekspresionalistiniu būdu, kad pakiršinti visuomenę ir įvest į pagundą jaunuosius.

[22] *Keturi Vėjai* – Lietuvos jaunųjų poetų ekspresionistų organas. Jie iš tikrųjų manė, kad Bukelskis rimtai rašė.

PAVASARIŠKA POLKUTĖ. 1) Autografas: LLTIR, f. 543, b. 561. – Atsk. lapas, 3 p., mašinraštis, su B. Sruogos įterpimais. Parašas *Jokubs Pipynė Biržai, Tmarcius.*

Mašinraštyje tarp II ir III yra nubrauktas posmas:

Jo rūstybė nematyta
Sulyg punktų nustatyta:
Supsi koja, trepsi kita –
Ir, kaip kirsta, nustatyta:
Kas pavasarį pražiopso –
Tegu pekloj amžius riogso;
Kas nubraukia ryto rasą –
Tas negaus į dangų paso...

Yra taisytų eilučių: I 7–8 Vien *tik diedas – senas* kūnas – / Neįveikia jo *perkūnas* → *Vien klebonų kietas* kūnas – / Neįveikia *joks* perkūnas, XIII 5–6 Dar ir musės neatgijo! – / O tau žiemą – kas prarijo? → Dar *davatkos musių bijo – / Kas gi žiemą tau* prarijo?, XV 1–2 *Tokie metai neščėslyvi* – / Kas gi Jakštą čia padyvys?.. (Iš viso nubraukta).

STOLYČIOS MONAI. 1) Autografas: LLTIR, f. 1, b. 3934. – Atsk. lapai, 5 l., juodraštis rašalu; 2) I publikacija: Lž, 1926.IV.2, nr. 77, kaip feljetono „Prima aprilis apsidūmojimai: Pamokslininko Jackaus Kimpynės pripotkai" fragmentai.

[MES, UŽTRAUKĘ SUTARTINĘ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 559. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku.

Iš pradžių – dvi sunkiai įskaitomos nubrauktos eilutės: *Barabošius žemės vaikas, / Kelia koją , / Pas Bortkienę apsistoja – / Buvo gruodžio šešiolikė – / Kai pas liaudinin[kus] lik[o].*

[PAS ANTANĄ, PAS TETUŠĮ]. 1) Autografas: LLTIR, f. 53, b. 559. – Atsk. lapas, juodraštis pieštuku.

Kitoj lapo pusėj sunkiai išskaitomas posmas: O Adomas gailiai verkia (?), / Ašarėles skaud[žiai] braukia, / Visus bara, visus peikia, / Niekam jo paties nereikia.

[SENA MERGA – KIETAS KŪNAS]. 1) Autografas. – Mašinraštis, LLTIR, f. 1, b. 5728, be pavad.

PARAŠAI PO ŽURNALŲ „MOTINA IR VAIKAS", „VYTURYS" NUOTRAUKOMIS. PARAŠAI PO PJESĖS „AITVARAS TEISĖJAS" ILIUSTRACIJOMIS. [MIELAS DZIADZIA]. 1914 METŲ AŠTUNTOKIŠKI DZINGULIUKAI. Tai B. Sruogos varia – poetinės (neretai proginės) miniatiūros, improvizacijos, ekspromtai. Kiekviena miniatiūra paaiškinimuose atskirai neaptariama. Parašus po nuotr. žr. MV, 1930, nr. 2, 5, 8–9, 10, 11, 12; 1931, nr. 1, 2, 3, 4, 6, 10, 11, 12 (LLTIR, f. 53, b. 559); V, 1931, nr. 1; 1936, nr. 5; AT, 1935 (įklijos tarp p. 16–32, 33, 64–65, 80–81, 96–97, 112–113); Kas bus, kas nebus, bet žemaitis nepražus. K., 1937 (įklijos prieš titulinį p., tarp p. 16–32, 33, 48–49, 64–65, 80–81, 96–97, 112–113, 128–129, 144, 160–161, 176–177, parašas *Valys Dauga*). Prie eil. [*Mielas Dziadzia!*] (LLTIR, f. 53) – V. Sruogienės prierašas: „Pasveikinimas Kazimierui Daugirdui Būgiuose jo vardinių proga". *1943 metų aštuntokiški dzinguliukai*, pasak V. Sruogienės, parašyti dukters Dalios mokyklos šimtadieniui (iš laiško A. Samulioniui, 1970.VI.20).

[GADYNĖJ SMURTO IR KANČIOS]. 1) I publikacija: *S. Yla*. Žmonės ir žvėrys Dievų miške. Putnam, 1951, p. 257, eil. faksimilė ir sveikinimo tekstas: *1944 metų Stutthofe sausio 5 dienai pagerbti* su Vyt. Stanevičiaus, J. Rimašausko, M. Mašioko, L. Puskunigio, B. Sruogos, Vyt. Meilaus ir kt. parašais; 2) II publikacija*: Aidai, 1951, nr. 7, p. 297. – *S. Yla*. Didysis aitvaras: Pabiros apie Balį Sruogą Stutthofe, kaip motto, su prierašu: *B. Sruogos trieilis, parašytas 1944. I. 5 vienam jo aitvarų;* 3) III publikacija: Literatūra ir menas, 1993.III.13, nr. 11, eil. faksimilė, perspausdinta iš pirmosios publikacijos (1).

SANTRUMPOS

BSMM Balio Sruogos memorialinis muziejus.
LNMBR Lietuvos nacionalinės Mažvydo bibliotekos rankraščių skyrius.
LLTIR Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos rankraštynas.
MACBR Mokslų akademijos Centrinės bibliotekos rankraščių skyrius.
MLLM Maironio lietuvių literatūros muziejus.
LTMM Lietuvos teatro, muzikos muziejaus rankraščių skyrius.
SVM AŠ Stokholmo valstybės archyve – I. Šeiniaus asmeninis archyvas.
VUBR Vilniaus universiteto bibliotekos mokslinės bibliotekos rankraštynas.

SS *B. Sruoga.* Saulė ir smiltys. V., 1920.
DT *B. Sruoga.* Dievų takais. V., Klaipėda, 1923.
AT *B. Sruoga.* Aitvaras teisėjas. K., 1935.
GG *B. Sruoga.* Giesmė apie Gediminą. K., 1938; Čikaga, 1952; Chicago, 1982; V., 1993.
R I *B. Sruoga.* Raštai. T. 1. V., 1956.
BV *B. Sruoga.* Bangų viršūnės. V., 1966.
MT *B. Sruoga.* Į mėlynus tolius. V., 1981.

Ak Aušrinės keliais, Petrogradas, 1915
ALP Antologija litvanske poezije XX veka. Kruševac, 1985.
BSMA Balys Sruoga mūsų atsiminimuose. Chicago, 1974.
GT Graži tu, mano brangi tėvyne. V., 1967.
XXa Dvidešimto amžiaus lietuvių poezija. T. 1. V., 1991.
IP Išsisupus plačiai. V., 1974.
LK Litván költők. Budapest, 1980.
LL Lietuvių literatūra X klasei. D. 2. K., 1977.
LML Lietuvių meilės lyrika. V., 1989.
LPA Lietuvių poezijos antologija, Chicago, 1951.
LP Lietuvių poezija. V., 1967 (2-as leid., 1969).
Lž Lietuvos žinios, 1910–1915.
Masl J. Masilionis. Lietuvių literatūra. D. IV. Naujosios literatūros laikotarpis. [Čikaga], 1960 (2-as leid.).

Mas2	J. Masilionis. Lietuvių literatūra. 7. [Čikaga], 1977.
MV	Motina ir vaikas, 1929–1940.
NMV	Neklauskit meilės vardo. V., 1959 (2-as leid., 1970).
PB	Pirmasai baras, 1915.
Rn	Rygos naujienos, 1909–1940.
Sk	Skaitymai, 1915, 1921, 1946.
V	Vyturys, 1931, 1935–1940.
Vai	Vainikai. K.–V., 1921.
АЛП	Антология литовской советской поэзии. В., 1980.
ЛП	Литовские поэты XX века. Л., 1971.
ПЛ	Поэзия Литвы. В., 1950.
ПСЛ	Поэты Советской Литвы. М., 1948.

REDAKCINĖS PASTABOS

Gausybėje rankraščių, dabar jau tapusių archyviniais, atsirado keletas lapelių, kuriuose išsakyta tai, ko Raštų sudarytojas A. Samulionis nespėjo įterpti į savo išsamių paaiškinimų pradžią, kur atsispindi jo abejonės dėl tomo sandaros, redakcinių principų ir kt.

Svarstyta, kaip skirstyti kūrinius, kurie nepateko į rinkinius: ar kaip „neblogą ribą" pasirinkti 1913 metų vidurį, kai B. Sruogos poezijoje buvo natūrali pauzė, po kurios eilėraščiai kiek pakito, ar išvažiavimą į Petrogradą, ar 1915 metus – tada dalis kūrinių geriau pritaptų prie „Saulės ir smilčių" bei „Dievų takais" poetikos. Šiame leidime toji riba yra 1913–1914 m.

Kadangi tarp ankstyvųjų kūrinių daug silpnų eilėraščių (neretai pieštuku paskubomis apmestų kelionės bloknotėliuose, dabar jau apsitrynusiuose popieriaus lakštuose), dvejota, ar nereikėtų rimtesnės atrankos. Ar toji „pilnatvė", kuri būtina Raštams, „nepakenks Sruogai, kaip poetui"? Bet apsispręsta atrankos nedaryti ir smulkmenas: fragmentus, nebaigtus, sunkiai įskaitomus tekstus (pasak sudarytojo, su „properšomis"), labai skirtingus eilėraščių variantus, ekspromtus, proginius kupletus ir kt. sudėti į skyrių Varia. Paskui, atsisakius šio pavadinimo, dalis jų perkelta į ankstyvosios poezijos skyrių. Taigi paskutinis tomo skyrius tapo vientisesnis žanriniu požiūriu. Jį sudaro pamfletai, kupletai, eiliuoti parašai ir sveikinimai.

Į šį tomą nededama tik keleto nerišlių juodraščių, apmatų, fragmentiškai įskaitomų tekstų.

Atskirų eilėraščių komentaruose numeruoti autografai ir publikacijos pateikiamos chronologine seka (kiek tai įmanoma, nes daugelio autografų datos nėra visai aiškios). Aptariant eilėraščių variantus ir taisymus, skaitmenys skliausteliuose žymi autografo numerį (taip lengviau nustatyti, kur taisymai sutampa, o kur – skiriasi).

Publikacija arba autografas, paženklintas žvaigždute, yra pagrindinis šaltinis, kuriuo remiamasi kūrinį skelbiant šiuose Raštuose.

Rengiant spaudai B. Sruogos kūrybą, neįmanoma laikytis griežtų nuostatų, kalbėti apie suvienodinimą. Atsižvelgiant į dabartinės lietuvių kalbos normas, šiek tiek patvarkyta skyryba, ypač ankstyvojoje poezijoje (ir tik būtiniausiais atvejais, kai kableliais išskiriami paprasti palyginimai, pusdalyviai

ar padalyviai, nesudarantys ištisinės žodžių grupės ir kt.). Tekstologinė problema kai kuriais atvejais čia tapęs B. Sruogos mėgstamas brūkšnys, tarpais skyrybos ženklas, o tarpais – emocinis stilistinis akcentas. Kai kur pataisyta rašyba, akivaizdžios klaidos, bet netaisomi tokie žodžiai, kaip *vamzdys, žengsnys, mirksnys* (net jeigu jie ir nerimuojami), *žilvytis; kad* su bendratimi (ir nerimuotame tekste).

Stengiantis įsiklausyti į autoriaus valią, nepažeisti eilėraščių eufoninio skambesio, paliekama daug gretimų formų, atspindinčių poeto kalbos savitumą, įvairovę, tarmę (*širpulys – šiurpulys, krikštolas – krištolas, stabulos – stebulės, medijas – medėjas, aiklus – eiklus, arškėčiai – erškėčiai, eikštelė – aikštelė, griaužia – graužia, paslėptingas – paslaptingas, paleida – palaida, aikvoti – eikvoti*). Netaisomos ir nevienodinamos senosios veiksmažodžio liepiamosios nuosakos ir bendraties formos lytys: *imkie, ilgėties,* kurios tarsi įsiūbuoja eilutę, suteikia jai melodingumo; įvardžiuotinių būdvardžių forma (*melsvųjį* sostą), sruogiškieji *int* ir *in* (ten, kur jie išlikę). Paliekami sruogiški rimai: *gipso – dribso, kiba – žiba, triško – miško, žėlo – kėlo, pašėlo – suvėlo* (vėlesnėse rinktinėse ištaisyti į *tryško – miško, žėlė – kėlė, pašėlo – suvėlė*).

Kai kur yra panaudotas apostrofas: *než'rėdams, ket'rios,* (keturios, ketverios), mot. g. dgs. vietininke (erdvės', marės', dausos'), bet jo atsisakyta mot. g. įnagininke (*melsvom(i)s bangom(i)s*) ir tariamosios nuosakos formose: būt(ų), skrist(ų).

Lyginant kai kuriuos rinkiniuose spausdintus eilėraščius su autografais, aptiktas vienas kitas nukrypimas nuo poeto valios. Pavyzdžiui, tik pirmajame rinkinyje spausdinto ciklo „Miserere" III d. atsiradusi forma *kuomet,* B. Sruogai visiškai nebūdinga ir neaptikta jokiame autografe ar rankraštyje.

Tokių atvejų yra daugiau. Jie aptariami atskirų kūrinių komentaruose, kaip ir klaidos, įsivėlusios eilėraščius spausdinant periodikoje ir rinkiniuose.

Kelias į tėviškę

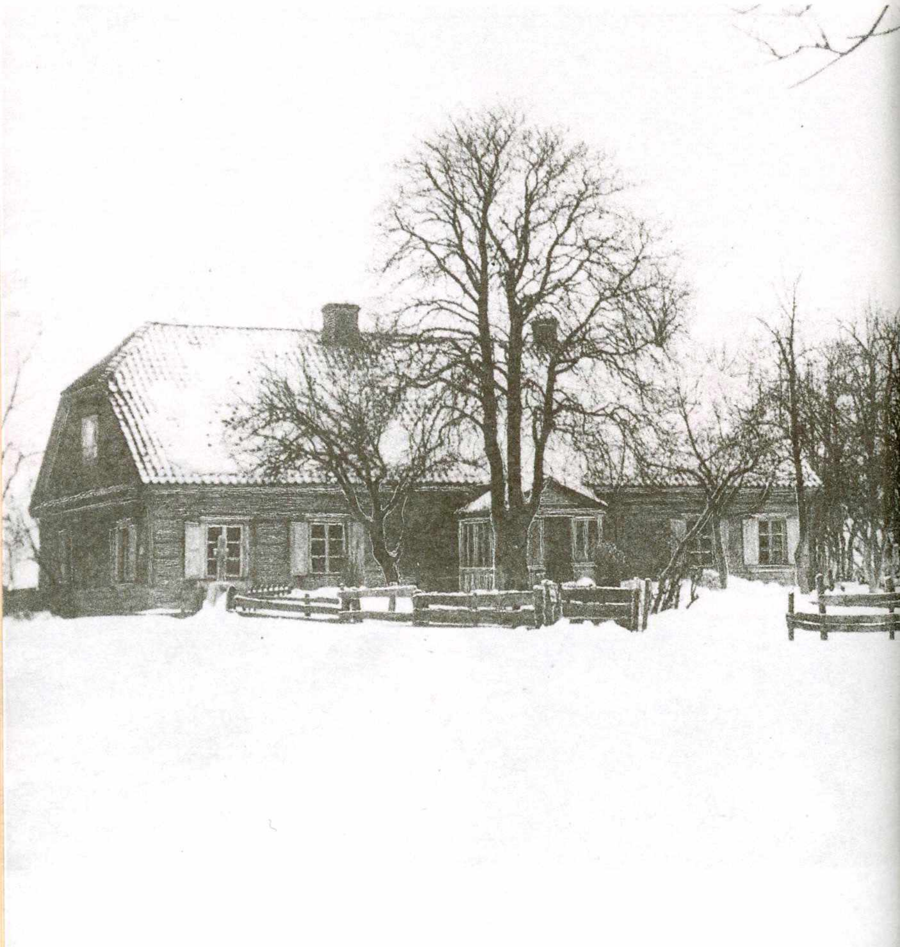

Baibokai – B. Sruogos gimtinė

Tėvai Agota Lomanaitė-Sruogienė ir Pranciškus Sruoga

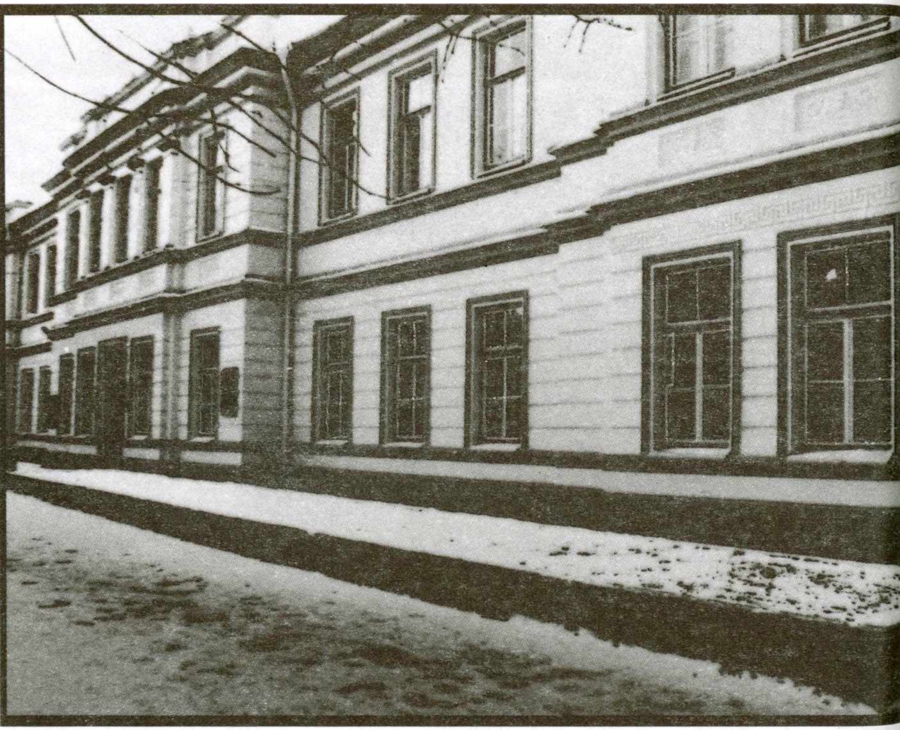

Panevėžio realinė gimnazija

B. Sruoga, ką tik baigęs gimnaziją (1914)

Vanda Daugirdaitė (apie 1921)

B. Sruoga - Maskvos universiteto studentas (apie 1918)

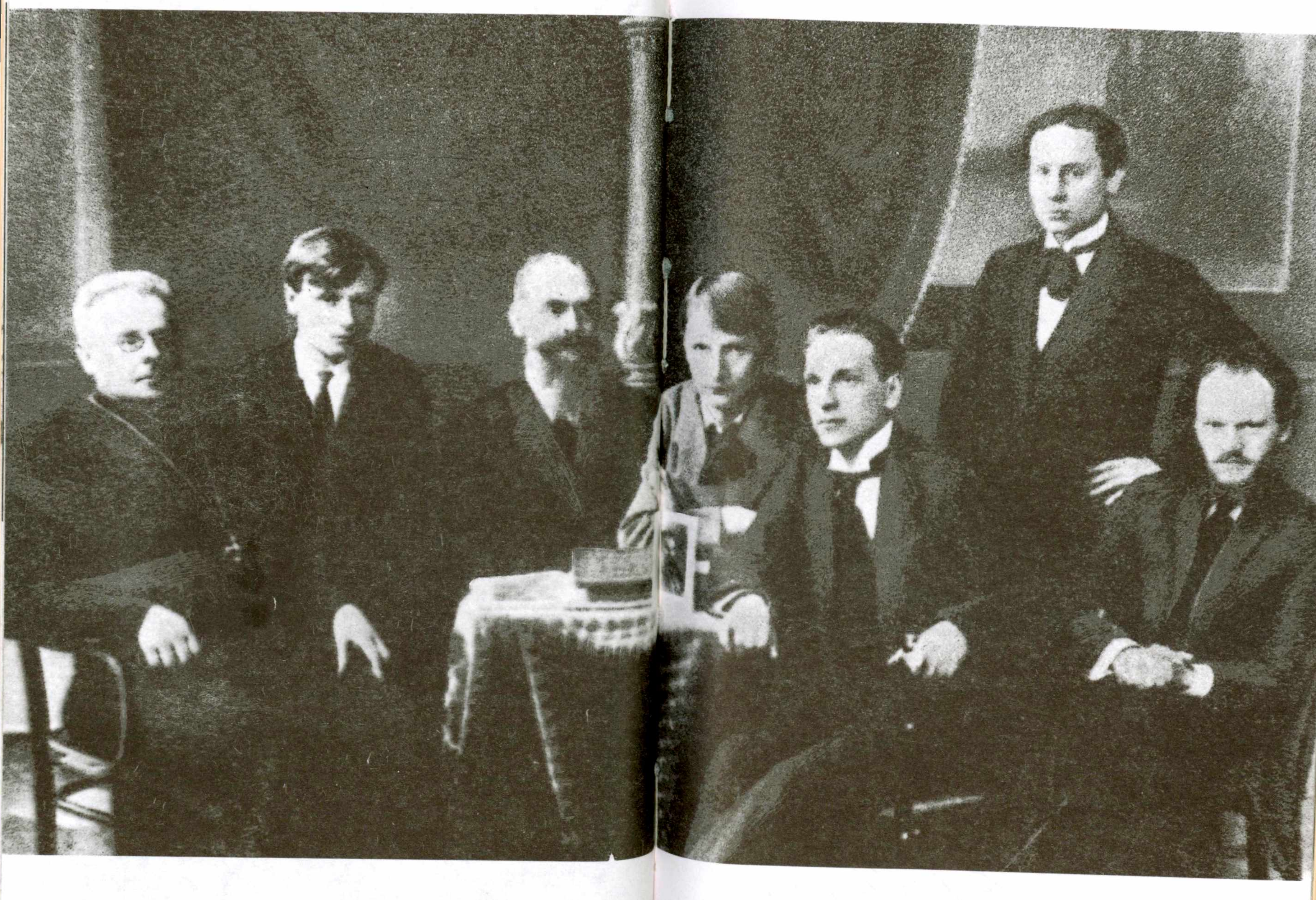

Meno kūrėjų d-jos valdyba: Maironis, P. Galaunė, J. Naujalis, B. Sruoga, A. Sutkus, F. Kirša ir St. Šilingas (1920)

Nemylėta, nemylėta tu, žemele,
Nesakyk – paklydęs sūnus, –
Nesakyk! – Aš grįšiu, būsiu,
Kaip tas vaikas paklusnus
Ir su dūšia ir su kūnu
– Užsidengusis skruostus...
Nemylėta, nemylėta, tu, žemele!

Prie tavos šaltos krūtinės
Atsigausiu, pasiguosiu,
Tave šaltą išbučiuosiu...
Skundą mano begalinį
Tau, motute, atiduosiu...
Tu, pagimdžius, užauginus,
Savo kraujum pasidalinus,
Tu priglausi – neišduosi
Nuo Tavos šaltos krūtinės!..

Nemylėta, nemylėta!..
Vargų marias praryjus, lauksiu,
Tartum nykus rūdens lapas,
Prie krūtinės kaip prie kapo
Prisiglaudęs tyliai šauksiu –
Ar išgirsi?.. Ar išgirsi!..
Ar apleistas aš numirsiu?..
Nemylėta, nemylėta!..

Balys Sruoga

Rink. „Saulė ir smiltys“ eilėraščio rankraščio faksimilė

B. Sruoga (pirmas iš kairės) Kaukaze (1917, vasarą)

Miuncheno universitetas

Balys Sruoga (pirmas iš dešinės) su žmona Vanda ir studijų bičiuliu Erichu Miuleriu (1928)

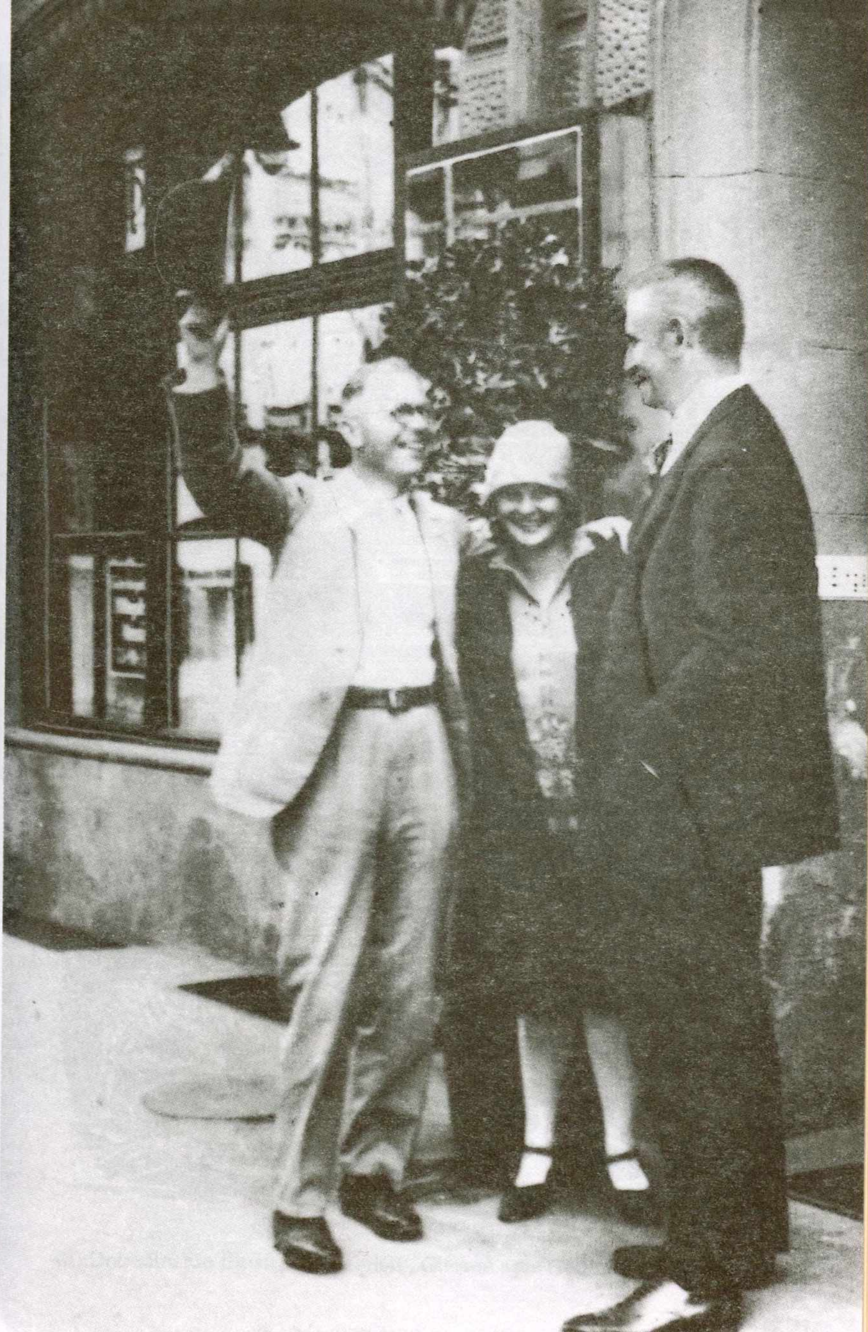

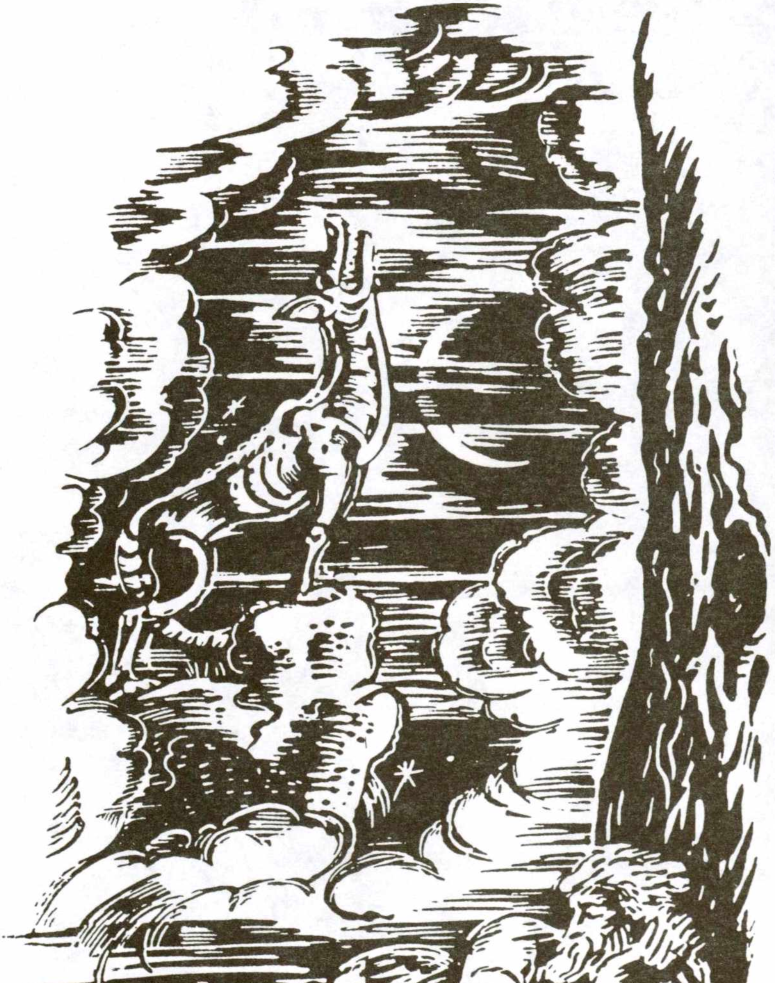

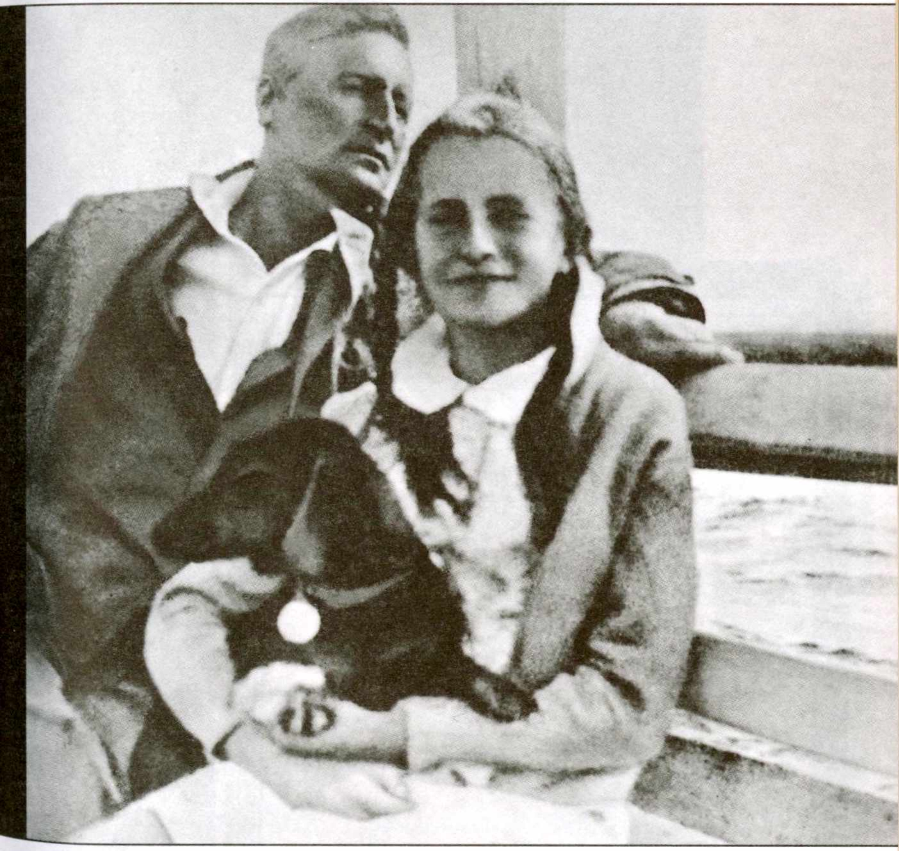

M. Dobužinskio iliustracija poemai „Giesmė apie Gediminą“ (1938)

Su dukra Dalia (apie 1937)

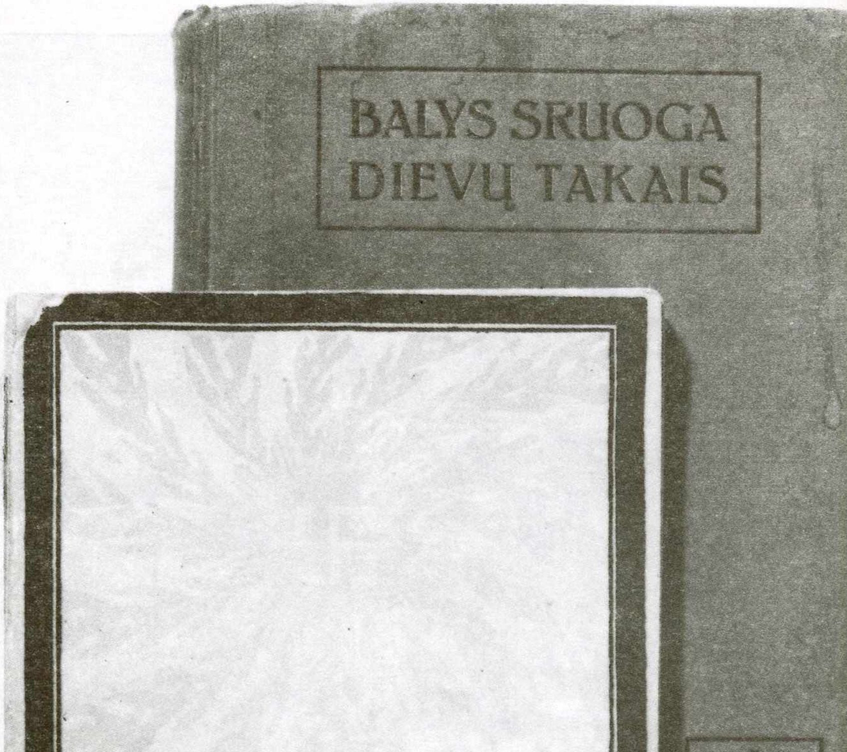

Pirmųjų poezijos rinkinių viršeliai

EILĖRAŠČIŲ ABĖCĖLINĖ RODYKLĖ

Aimana, III 25
[Ak, mergyte mano miela] 491
Alme, VII 302
Alpių vėjais 290
Anga, I 152
Angoj Naujų metų 581
[Anksto ryto kėlėjėlė], II 161
[Ant aukštų kalnų snieguotų] 242
Ant jūružės kranto 507
Ant prabočių kapo 468
[Ant žiedelių, ant baltų], VI 106
Apaštalas 204
Apyaušrio ilgesio lyrika, IX 662
[Apsišlakstęs perlais ryto], II 214
[Ar atminsi bernužėlį] 13
[Ar dienoju, ar sapnuoju] 333
[Ar girdi, kaip kelias marės] 226
[Ar ne ilgu be bočių tau, milžinų mūre] 470
[Ar tau teko, broluželi] 559
[Ar žinai, ką akys gali] 240
[Ar, Žydrioji, nežinojai] 331
[Ašarėlės gailestingos] 228
Aš artojas, ne bajoras... 480
[Aš iš tolo atėjau], XI 112
Ašmenų daina 184
s[Aš netyčia apsistoju], II 102
[Aš sustoju ir rymoju] 248
Ateis ir mums pavasarėlis 455
[Atėjai], XIX 120
[Atėjo Kalėdos, ir linksminas svietas] 575
Atgaila 174
[Atsimenu šviesią naktelę] 483
Audra 446
[Audžia, audžia] 11
[Aušros, dienos – staklės, gijos], II 157
Aušružė prašvito 441
Aušantis himnas mirusiems 1912-iems metams 583
[Ąžuolyne pasiklydo spindulėlis] 253
Baltai gulbei 68
[Baltais rūbais, balta šviesa spinduliuojant] 65
Baltojo Raitelio žemė 310
Bedugnė 235
Be palaiminimo 194
Berniokas 175
Biržų pilis 469
[Būki laiminga] 265
[Būk nors mirksnį lengva viešnia], I 101
[Bures nuleidęs, tyliai iriuosi], I 19
Daina (Ei, mėnuli, nešypsokies) 504
Daina (Kaip norėčiau matyt) 493
Daina (Ne raselė anksti rytą) 502
Daina (Neskrajoti karvelėliui) 496
Daina (Nutilk, dainele) 497
Daina (Šalia aukšto vienuolyno) 600
Dainius 471
Dainuok, dainiau! 450
Dainuškėlė 637
[Dangus užsidegęs karšta ugnimi], II 42
[Davė motina man dūšią] 46
Debesinga 171

[Degdamas dangus garuoja] 329
[Dėl tavęs žadėjau būti], III 103
[Diena palša kaip gyvenims] 251
[Dienos daina pabaigta nūdien] 86
Donkichotas 188
Dovana 254
Draugams 558
Dulkės 29
Duokite darbo 435
[Dūžtančio lašo krisleliai mažučiai] 53
Ei, sesute!.. 488
Eisiu į girias, IV 642
[Ei, vėjau, nurimkie!..] 579
[Gadynėj smurto ir kančios] 708
Gal? 462
[Galingą opą] 74
Gandas 7
Gandas, III 154
[Garbinkit, broliai, dienas...], I 92
Gegutėle, ko kukuoji?.. 472
[Geria degdamas siaubūnas], III 162
Gimnazisto meilė 180
[Girti kūnai, girtos dvasios] 283
Gletscherbruch, IV 299
Godelė, I 632
[Gražiai dainuoti aš nemoku] 495
Hei, dainuže! 547
Ilgesio balsas 486
[Ilgesio bokštai vis kyla ir kyla], II 649
[Ilgesio įsiutime] 332
Į mėlynus tolius 203
[Į nežinomą rytojų] 334
[Intūžusi vėtra nutraukė stygas], III 634
[Ir ateina kartais garsas] 89
[Ir atskrido žvainas paukštis] 58
[...Ir bangų viršūnės baltos], II 59
[...Ir dainius perstojo dainavęs dainas] 457
[...Ir plunksna iš rankos nuilsusios krinta] 573
[Iš aukštybių balsas kyla] 26
[Iš aukšto bokšto per gyvus kūnus] 79
[Išėjo seselė], IV 168
Iš himnų gripei 278
[Išblyškę veidai], I 75
[Išbučiavo marės kūną – iki kaulų], V 164
[Išeinu į vieškelėlį] 342
[Išgirdau darželу dainą], XXIII 124
[Iš kalnelio žaliūnėlio] 48
Iškeliavimas, IV 154
Iškilmė 132
[Išnykimo griaudžią gaidą] 222
[Išsiilgau švento Jono], I 644
[Iš šaltinių, iš tyliausių], IV 97
Iš Vlasovo, V 643
[It rasos lašeliai žilos] 330
Jai, IV 635
[Jau aušta, broluži] 460
Jaunystė tik kartą mums duota 577
[Jaunystės dienos...] 474
Jaunosios rauda 169
[Jeigu nebėra ko begyventi] 70
[Jei tu būtai tik aušra], II 285
[Ji atbėgo], III 139
[Jungėm arklą, pjovėm šieną] 289
[Juodas laukas – begalybė] 16
Juokdamos 192
[Jūros maldos – tai ugnelės], III 21
Kad būčiau dainius 453
Kad būtų dūšiai nesunku 176
[Kad ir greita vasarėlė] 243
[Kad neverktum kaip liepelė] 264
[Kada vėl tave, meiluže] 490
[Kai atėjo], I 147
Kai brėkšta pazaro šešėliai... 566
[Kai priniko bangos veido], III 60
Kaip baltos vyšnios 197
[Kaip linksma atminti] 574
[Kaip liūdna!..] 576
Kaip putinas pavasarį 183
Kaip saldžios lūpos šiandie tavo] 555
Kai šakelės liepos verkia... 564
[Kaip vagis klastingas naktį] 327
Kaip žynys senų dievų 193
Kaitra, II 297

Kalėdų dienos 306
[Ką parvežti tau, mergyte] 492
Karalaitė 134
[Kartą ėjom ankstų rytą], I 145
[Kas vakarą tylų su skausmu žiūriu], III 43
[Kekės vynuogių kaip taurės] 227
[Keliasi mintys, slenka Dievop] 233
Kentėsiu už laimę žmonijos 436
Keturi metų laikai 304
[Kėliausi anksti] 62
[Kiaurą naktį naktužėlę], II 147
[Kibirkštėlė] 69
[Kibirkštėlė stojos liepsna], IV 148
Klausantis 218
Klerikalų himnas 454
[Ko gi, sodne, tu toks liūdnas] 485
[Ko, vėjeli, tu lakioji?] 563
Krakmaliony panienki, VI 657
[Kraujo kelias – laimės diegas] 260
Krivulės žadas 36
[Kryžių kryžiai sukryžiuoti], I 649
Kryžius 217
[Krūtinę nuogą, rasotą veidą], X 111
[Kuomet aš pajutau], III 96
Kur beplaukti, III 641
[Kuždas lapai. Rudens vėjas] 262
Lago di Garda, VIII 303
[Laimink skundą begalinį], XX 121
[Lauko ramybė paskendo meilėj], IV 196
Lietuviškas markizas 182
Lietuviškas šiberis 282
Lietuvos keliu 318
[Lyg ąžuolai suleidot Vilnijon šaknis] 309
Lyrika Silvestro vakarą, I 652
Lytys 220
Liūdna giesmė apie užmirštą poetą, gripės kančią ir honoraro ilgesį 664
Liūdna, liūdniau ir liūdniausia 438
[Liūdnos alėjos tęsias be galo], II 150
[Liūdnos dirvos, liūdnos pievos], II 195
Liūdėjimas (Aš pamėgau) 211
Liūdėjimas (Tarytum akmuo) 200
Malda 232
Malonė 287
[Man lineliai mėlynžiedžiai], III 167
[Mano dangų parugėj] 266
[Mano pily nėra laiko] 27
[Mano sieloj šiandie šventė], IV 140
[Mano vakarą vėlyvą] 328
[Marių platybės], I 165
Mėlynoji paukštė 133
Mėnesiena 80
[Mėnulis baltas], XIV 115
[Mes ateinam kaip šešėliai] 28
[Mes neužmigom] 4
[Mes, užtraukę sutartinę] 685
Meškų dresiruotė, IV 655
[Mielas Dziadzia!] 700
Miestas 272
Myliu vėtras, žalią mišką... 599
Motinėlė mylima 308
[Mūsų žemiškąjį kelią] 323
Mūzai! 461
[Naktis linksma!] 550
Naujuos metuos... 571
[Naujus žiedus skindami] 259
Nedainuotau, kad galėtau..., V 635
[Nemirs, nemirs kūrenama gyvybė] 35
Nemuno dainužė 257
[Nereikia, nereikia man laimės šešėlių] 598
[Ne rytys vėjelis linguoja] 500
[Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva] 280
[Nešuos aukštybėn] 246
[Ne tai gyvas, ne apmiręs] 224
[Neužmiršk, sapnų lūkėta], XXI 122
[Nežinau, kaip bevirpėti] 239
Noktiurnas 83
Nuliūdęs šauksmas 444
Nuliūdimas 249
[Numylėta, numylėta, tu, žemele], XXIX 131

[Nunešiu, nunešiu in gelmes] 88
[Nuo akių saulėtų tavo], II 138
[Nuplasnojo paukštė juoda], III 148
[Nusileido sakalėlis], II 166
[Nusvirę linai], XV 116
Nutilk, dainuže... 556
Nutilk, gitara! 551
Oigi liūdna... 569
Oi kada, kada 603
[Oi, kaip liūdnos rudens dienos!] 510
Oi, tėvyne!.. 482
Oi vargše žemele! 451
Opa, IV 25
[...O verpetuos verias gandas], IV 61
[Pabėrė auksą] 55
Paipakliokas, VIII 660
Pajutus..., II 640
Palaiminta 141
[Palšas rūkas slegia žemę] 63
Pamėnai 236
Paprasta viltis 186
Pareigų pilnybėj, III 654
[Pas Antaną, pas tetušį] 686
Pasaka 72
[Pasakyk, pasakyk] 247
[Pasauly – vienas], IX 110
[Pasikėlę kaip karoliai] 255
Pastarieji vartai 201
Pavasariška polkutė 675
[Pažiūrėjo ji stačiai], I 285
[Perdien išsiblaškęs], I 41
[Per girias, per žalias] 51
[Per lygius laukus dūmodams slenku] 270
[Perregimuos rūbuos, kaip meilės dievaitė], XIII 114
[Per tylų lauką, žiedų karūnas], IV 104
[Per visą naktį] 91
Pesimizmui draugo Vaivos 506
Piemenučiai, V 155
[Pievoje beržas vienišas, baltas], III 146
[Pirmas žiedas, pirmas vėjas], III 77
Pjovėjas 49
„Poetų" širdužei...? 456
Po šalna 190
[Po tą sutemą, po plyną] 336
[Prakeikta naktis!] 578
[Pražydo žemė], VII 107
[Prieblanda atlankė žemę], XXV 126
Prie karsto M.K. Čiurlionio 437
Prie langelio, I 639
[Prie langelio veido dėmės] 64
Prooemion 3
[Pyniau, pyniau] 638
[Ramu], IV 44
Rauda (Gūdžią naktį prie berželio) 209
Rauda (Ten, už lango, siunta vėtra) 238
Requiem 40
Rymastis, II 24
Rytas Naujų metų 582
Rytmetis, I 23
Rudeniop 479
[Rudenio rytą rasotąjį] 325
[Rudens liepos], XVIII 119
[Rudens pievoj našlaitėlė], I 195
[Rudens vėjo mylimoji], III 158
Ruduo, už ką tave myliu?.. 554
[Rūtos darželу. Lauke purienos], I 198
Sapnas 476
Sargas amžiams 185
[Saulė debesis nudažė] 341
[Saulė gaužiasi raudona] 261
[Saulėj paskendęs krantas uolotas], IV 163
Saulės svečias 56
[Saulė teka], V 105
Saulėtekis, III 298
[Sauloleidos ugnys...], XII 113
[Sąžinei genant, ant kelių supuolo], IV 651
[Sekmą dieną po mišparų] 343
Sekretorius su numeriu, II 653
[Sena merga, kietas kūnas] 688
[Senas girininkas rymo] 15
[Sienos siūbuoja, palubės supas] 66
Skausmo psalmės 604

Skausmo valandoje 580
[Skubinas in krantą bangos] 250
Slėpininga naktis... 552
Slėpiningi šešėliai... 511
Smūtkelis 172
[Sodo sfinksai ąžuoliniai], I 149
Sonetas (Kada gi išauš mums laiminga dienelė) 463
Sonetas (Po plačią Lietuvą) 459
Sonetas (Žmonės sako, kad nėr laimės) 561
Sopulingoji 181
[Spinduliai-gijos laukus nusėjo], I 146
[Staugia bangos, luotą mėto], I 59
Stebuklinga 199
Stipendininkai, VII 658
[Stygos gitaros kerėjančiai pinas] 562
Stolyčios monai 681
[Stovėjo šilas žalias tyliai] 565
Sudieu, tėvynė 442
Sugrįžk, mielasis! 439
[Suk, sesule, tamprias nytis], I 156
[Supasi, supasi lapai nubudinti] 18
[Susgodojo karaliūnas] 17
[Susikaupęs skausmu kietu], I 213
[Susimąsčius. Susimąsčius], I 137
[Sutema medžių šakelėmis] 326
[Sutema pražilusi] 339
Sutemos meilužė 179
Su varduvėmis! 503
Sužieduotinis 189
[Sužvilgėjo žalsvas takas] 229
Svajonės 449
Šaltas žygis 173
[Šią naktelę per naktelę] 50
[Šiandie pasauly], XXVI 127
Šitai vis ruduo... 553
[Šita žemė sultinga], III 286
[Šniokščia vinkšnos ir berželiai], XVI 117
[Taip palengva, pamažėli] 268
[Taip platus dangus žaliasai] 231
[Ta pačia beržų alėja] 344
[Taip tykiai kūrenas kudmentas] 87
[Tarp pelenų, kapų suskurę] 237
[Tartum smūtkelis, nuo kryžiaus nukritusis] 288
[Ta saulelė, ta baltoji] 340
Te mirtis pati numiršta..., II 632
Ten, kur žalios pievos niūro... 549
[Ten už lango], I 207
Tėviškėlei 221
[Tik išgirstu raudą vėjo] 22
Tiktai svajonių vien šalis... 560
[Tyliam pušyne nesėtos gėlės], II 198
[Tylus, tylus vakarėlis] 498
[Tylybės dainą dainuoja vėjas] 82
[Tyruos amžius gyvenau], XXVII 128
[Tokia didelė, didelė šventė] 54
[Tolyn iriuos...], II 20
Trys karaliai 307
Trys varguoliai verkėjėliai... 508
[Tu ateik į vyšnių sodą], VIII 108
[Tu pabūgai lapų balso], II 145
1943 metų aštuntokiški dzinguliukai 701
Ūkanotoji 187
Užburtoje valandoj... 567
[Uždariau langines, užleidžiau užlaidas], II 94
[Uždekie žvakę!] 234
[Užėjai kaip viešnia dvasios] 324
[Užgavo sielą], XVII 118
[Ūžia jūra mėlyna], I 160
Užkerėti sapnai... 531
[Už perregimų kalnų] 252
[Užmiršai mane, aušruže] 90
[Užrakintos pilies sienos] 67
Užuomarša 202
[Už Virbalio Prūsų žemėj], II 208
[Vabaliukai fosforiniai], III 151
Vaikeliui 481
Vainikėlis 178
Vai širdužė lekia... 570
[Vai tai keikiu šventą Joną], II 645
Vai tai lėktai... 568

Vakarė 271
[Vakaro saulė. Vėjas iš marių], II 146
Vakarop 216
[Vakaruoju vasarienoj], III 196
[Valandoj, kai būsiu tavo], XXIV 125
Vardo dienoje 631
[Verki, širdie, raudoki] 263
[Vėjas pučia tylus tylus] 557
[Vėjas staugia, vėjas kaukia] 341
[Vėjas vasaros gailus], II 76
[Vėl prieblanda aiški...] 572
[Vėl rauda pasklido sode] 241
Vidunaktinė 191
Vidunaktis, V 300
Viešnia, II 153
Viršūnėje, I 296
Vita alorsum mors? 465
Wolkenbruch, VI 301
Vos ne apopleksija, V 656
Žaizdos zylioja, III 650
Žalios lankos 448
[Žemėje dainos] 244
[Ženk atsargiai] 78
Žiema 464
[Žiūriu, žiūriu į tą šalį], XXVIII 129
[Žvaigždė tylinti užėjo], XXII 123

Sruoga B.
Sr21 Raštai: 17 t. / Balys Sruoga; parengė [ir paaišk., p. 709–840, parašė] Algis Samulionis; [įž. str., t. 1, p. v–xiii, Vytauto Kubiliaus]. – V.: Alma littera, 1996. – .

ISBN 9986-02-165-0

T. 1: Poezija. – xxviii,850 p., [8] iliustr. lap. – Bibliogr. paaišk. – Abėc. eil. r-klė: p. 845–850. – ISBN 9986-02-164-2

Tome pateikiama B. Sruogos poetinės kūrybos visuma: rink. „Saulė ir smiltys", „Dievų takais", poemos „Deivė iš ežero", „Jūrūnas", „Giesmė apie Gediminą", į rinkinius neįėję ir ankstyvieji eilėraščiai, tarp kurių yra dar visai neskelbtų arba tik tarpukario periodikoje spausdintų kūrinių.

UDK 888.2-1(081)

BALYS SRUOGA

RAŠTAI

I tomas

Redaktorė DONATA LINČIUVIENĖ
Dailininkas VYTAUTAS VALIUS
Konsultantai VYTAUTAS VANAGAS, GYTIS VAŠKELIS
Maketuotoja VIDA MISEVIČIENĖ

SL 412. Tiražas 2000 egz. Užsakymas 203

Spaudai parengė Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Antakalnio 6, 2055 Vilnius, tel. 622592, tel./faks. (370-2) 616254
Išleido leidykla „Alma littera", Šermukšnių 3, 2600 Vilnius.
Spaudė „Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas

Kaina sutartinė